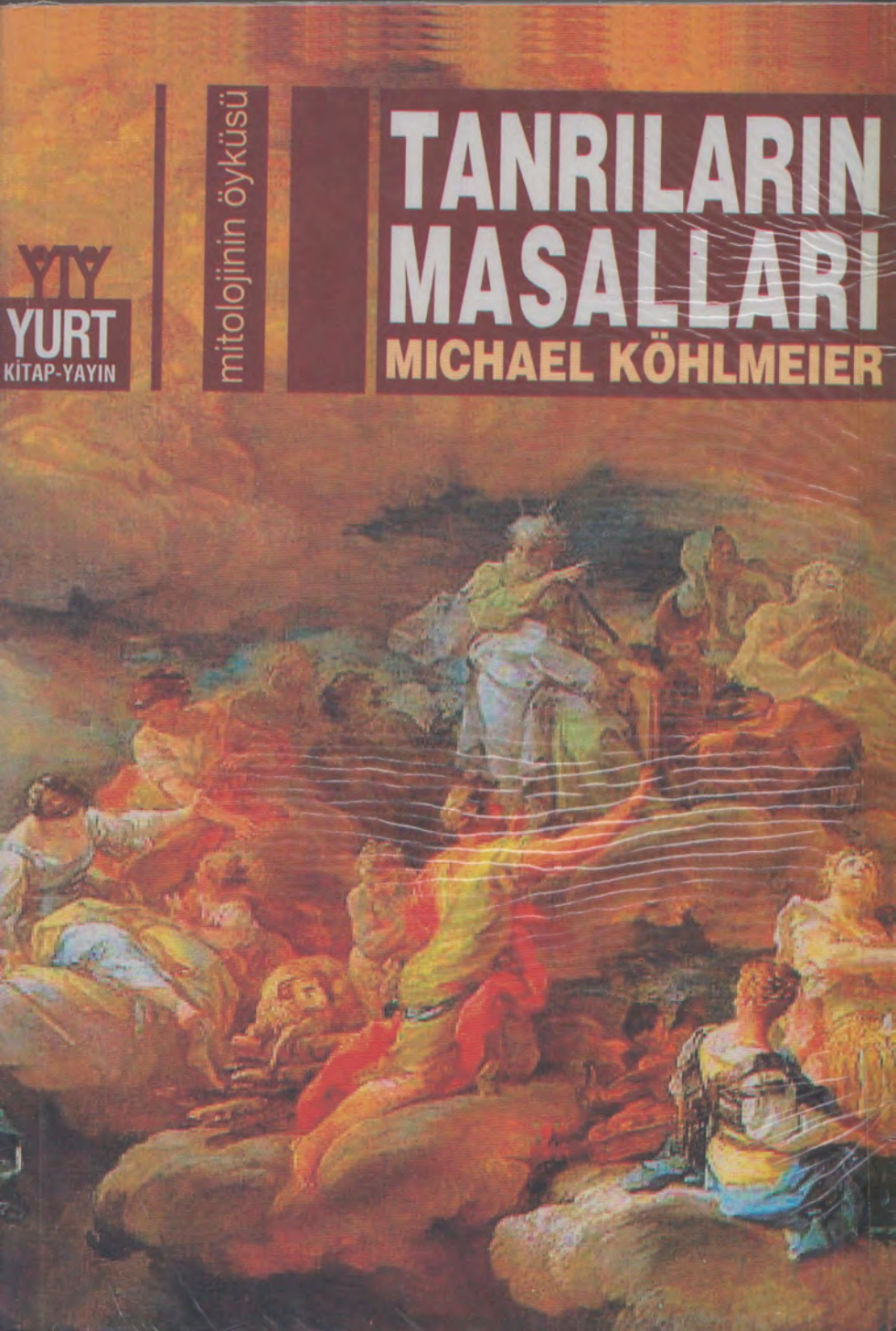
YTY
YURT
KİTAP-YAYIN

mitolojinin öyküsü

TANRILARIN MASALLARI

MICHAEL KÖHLMEIER

Kitap üzerine

Ödipus Kompleksi, Aşil Tandonu, Tantalos Eziyetleri, Troya Atı, ya da başka bir deyişle Danao Hediyesi gibi kavramlar, hemen herkesin kulağına çarpmıştır. Fakat bu kavramların söylence ve hikâyelerini hangimiz biliriz ki? Batı kültürünün temelleri olan Eski Yunan Mitolojisi'nin harika hikâyeleri kimin aklında bulunur? Bu hikâyelerin birçoğunu Homeros aktarmıştır bize, Köhlmeier'in Homeros'u ise kendi kafasının içinde bulunmaktadır. Mitoloji söylencelerini bize yeni baştan anlatır, hem de Gustav Schwab'ın yüz elli yıl önce yaptığından bambaşka bir şekilde. Antik ozanlar gibi kendisini olayların akışına bırakır, Batı Dünyası'nın çocukluğuna ait düşündürücü, etkileyici ve sıkça da acımasız hikâyelerini bize akıcı ve rahat bir üslupla anlatır: Europa, Kral Minos ve Boğa, Ödipus, Sphinks, Delphi kehaneti, dünyanın ve tanrıların yaradılışı, Troya Savaşı ve kahramanları, Odysseus'un gezileri ve diğerleri. Bu kitap ORF'de büyük beğeni ile dinlenen ve CD olarak da büyük başarı kazanan bir programdan yola çıkılarak hazırlanmıştır.

Michael Köhlmeier, 1949 doğumludur. Çocukluğunu Hohenems/Vorarlberg'de geçirmiştir ve bugün de orada yaşamaktadır. Çok sayıda senaryo, radyofonik piyes, sahne eseri ve roman yazmıştır. "Spielplatz der Helden" adlı romanı 1988 yılında Baden-Württemberg eyaleti Johann-Peter-Habel ödülünü, toplu eserleri ise 1994 yılında Manés-Sperber ödülünü kazanmıştır. 1997 yılında Anton-Wildgans ödülüne ve Grimmelshausen ödülüne layık görülmüştür.

© 1996 Piper Verlag GmbH, München
Orjinal Adı
Michael Köhlmeiers
Sagen des klassischen Altertums

© 1998 Yurt Kitap-Yayın
Çeviren Atilla Dirim

Yurt Kitap-Yayın 112 • Tarihi Romanlar Dizisi 20
ISBN 975-7076-41-4
1. Baskı Ekim 2004, Ankara

Dizgi Yurt Kitap-Yayın
Kapak Tasarım Ali İmren
Baskı Cantekin Matbaası, Ankara

Yurt Kitap-Yayın
Konur Sokak No: 26/3
Kızılay-ANKARA
Tel: (0 312) 417 35 49
Fax: (0 312) 425 36 40
www.yurtkitap.com
e-mail: yurtkitap@yurtkitap.com

TANRILARIN MASALLARI

MICHAEL KÖHLMEIER

mitolojinin öyküsü

Çeviren
Atilla Dirim

YURT
KİTAP-YAYIN

BANA ŞARKI SÖYLE, İLHAM PERİSİ...

Athena ve Kavalın İcadı – Marsyas ve Apollon –
Orpheus ve Eurydike – Kıskanç Kadınlar –
Hayaller Âlemindeki Genç Bir Çoban

Antik Çağ Söylenceleri'ni anlatmaya Yaradılış Söylencesi ile başlayalım mı? Yerin ve göğün kaostan ayrıldığı o an ile. Daha gerilere gitmemiz mümkün değil, çünkü kaostan önce hiçbir şey yoktu ki, sözünü edelim. Bölünmez olanın bölünmek istediği andan veya zamandan –artık bu an nasıl adlandırılırsa– yani başlangıçtan başlamak istememiz, akla en yakın olanıdır. Fakat bunu yapmayacağız. Yaradılış Söylencesi'nden daha sonra söz edeceğiz. Çünkü bizim için başlangıçta ne kaos, ne de köken bulunmaktadır. İnsanlar vardır onların yerinde, tüm bu hikâyeleri, insanların, tanrıların ve nesnelerin yaradılış söylencelerini anlatan ve bize aktaran ozanlar...

Başlangıç olarak küçük, önemsiz bir ozandan söz etmek istiyorum; talihsiz Satir Marsyas'tan. Dikkat edin; hikâyemiz bu komik ve garip orman yaratığı ile değil, en az onun kadar ilginç, fakat ondan çok daha sert ve tehlikeli olan Tanrıça Pallas Athena ile başlamaktadır.

Tanrıça Pallas Athena günün birinde ormanda dolaşırken, çift borulu bir kemik bulur. Bununla ne kast edilmek istendiğini tam olarak ben de bilmiyorum. Karıncalar tarafından güzelce temizlenmiş ve içi boşaltılmış bu çift borulu kemiğe delikler açmayı akıl eden tanrıça, bir kaval elde edivermiş. Bazıları bu nedenle Athena'yı kavalın mucidi olarak kabul ederler. Söylencelerin bir özelliği de bu-

dur; sık sık etrafımızdaki nesnelerin nasıl yaratıldıklarını, kimler tarafından icat edilip nasıl kullanıldığını anlatırlar. Biraz önce andığımız çift borulu kavalda dikkat edilmesi gereken husus, onun bugünkü kavallarla hiçbir benzerliğinin bulunmayışıdır. O zamanki kavallar, içlerine bir parça yaprak sıkıştırılmış boş birer borudan ibaretti. İçine üflenince cıyaklamaya benzer birtakım sesler çıkartır, o sesler de kaval deliklerine basılmak suretiyle düzene sokulmaya çalışılırdı. Bu çalgıya aulos adı veriliyordu, günümüzdeki gaydaların ve blok flütlerin ilk örneği olduğu kabul edilebilir. Şüphesiz çalgıların en soylusu ve güzeli değildi; zaten Büyük Tanrıça Pallas Athena'nın çalgı icadı konusunda küçük yarı-kardeşi Hermes'le bile boy ölçüşemediğini ileride göreceğiz.

Her halükârda, Athena'nın icadını Olimpos'ta toplanmış olan tanrılara takdim etmek istediğini biliyoruz. Uygun bir yere oturarak, aulos'una üflemeye başladı. Şüphesiz son derece güzel bir müzik olmalıydı yaptığı, ne de olsa tanrısal nağmeler yükseliyordu çalgıdan. Fakat buna rağmen Tanrıların Anası, Zeus'un kız kardeşi ve karısı Hera ile Aşk Tanrıçası Afrodit, ona arkalarını dönerek fısıldaşmaya ve kıkırdamaya başladılar. Athena şaşırıp kalmıştı: "Neyiniz var? Yoksa müziğimi mi beğenmediniz?" Fakat sorusuna cevap alamadı. Dur bakalım, diye geçirdi içinden, belki de onlarda değil, gerçekten de bende bir gariplik vardır! Diğer tanrıların birçoğunun tam aksine, Athena hiç de tanrısal olmayan özeleştiri yeteneği konusunda son derece başarılıydı. Dünyaya uçarak berrak bir dağ gölü aradı. Aradığını bulunca kristal berraklığındaki suyun kenarına oturdu ve yüzeyine eğilerek tekrar aynı şarkıyı çalmaya başladı, fakat bu defa sadece kendisi için. Bir yandan çalgısını çalıyor, diğer yandan da su yüzeyindeki aksini seyrediyordu. Hera ve Afrodit'in kıkırdamalarının sebebini biliyordu artık. Şişmiş, zorlanmış, mavi-kırmızı karışımı renk almış bir surat görüyordu su yüzeyinde, gözleri koca koca açılmış, burun kanatları tiksindirici bir şekilde kabarmıştı. Harikulade güzellikteki müzik, ne yazık ki müzisyeni çirkinleştiriyordu. Athena bu çalgı ile hiçbir yerde caka satamayacağını anlamıştı, aulos kendisine göre bir çalgı değildi. Hiçbir kadına göre değildi zaten. Böyle bir kadını kim beğenirdi?

Kavalı kaldırıp uzaklara fırlattı, peşinden korkunç bir lanet okumayı da ihmal etmedi: "Kim ki bu kaval ile müzik yapmaya cüret ederse, talihsizlik onun yakasını asla bırakmasın."

Gel gör ki, talihsiz Satir Marsyas tam da oralarda dolaşıyormuş. Kimseye zararı dokunmayan, pek de akıllı olmayan, fakat kendinden hoşnut bir orman cini. Ayağı kavala takılıp da tökezleyince, kendi kendine şöyle demiş: "Pekâlâ, madem ki ona takılıp tökezledim, o da karşılık olarak bana hizmet etsin."

Ve kaval ile oynamaya başladı. Ne müzik konusunda bir bilgisi vardı, ne de bu çalgının nasıl kullanılacağına dair bir fikri. Çalgıdan kendi kendine birtakım nağmeler yükselmeye başlamıştı ansızın, hem de tanrısal nağmeler! Marsyas bu mucizenin ardında bir uğursuzluk olabileceğinden hiç mi hiç kuşkulanmadan, kavalı çalmaya devam etti. Az önce söylediğim gibi, müzik hakkında en ufak bir bilgisi bile yoktu, fakat yine de kavalın harika nağmelerini kendi yeteneğine mal etmekten pek hoşlanmıştı.

Böylece civardaki köylülerin yanına giderek, yeni oyuncağını onlara da göstermeye başladı. İnsanlar şaşkınlık içinde kalmıştı: "Gerçekten de tebrik ederiz seni Satir Marsyas!" - Ağızları bir karış açık, hayranlıkla dinliyorlardı onu. Coşku içindeydiler, içlerinden biri dayanamayarak şunları söyledi: "Seninki kadar güzel bir müziği, ancak Müzik Tanrısı Apollon yapabilir!"

Zavallı, biçare Marsyas! Keşke adamın söylediklerine var gücüyle itiraz etseydi! Keşke, hayır deseydi, bu doğru değil! En azından o sözlerden sonra kavalı var gücüyle uzaklara bir yerlere atmalıydı. Fakat bunu yapmadı; çünkü o da herkes gibi kibirliydi ve bu tür övgü dolu sözler işitmekten çok hoşlanmıştı. Hatta bu cümleyi bundan sonraki tumelerinde bir çeşit reklam metni olarak bile kullandı: "Seninki kadar güzel bir müziği, ancak Müzik Tanrısı Apollon yapabilir!"

Bana kalırsa insanlar burunlarını ve dillerini tanrıların işlerine pek sokmamalıdırlar, çünkü tüm kazançları onların dikkat ve kıskançlıklarını üzerlerine çekmek olur. Apollon bir süre onun kendi adıyla caka satmasını dinledikten sonra, Olimpos'tan aşağı indi ve Marsyas'ın başına dikildi. "Gerçekten de benim kadar güzel müzik

yapabildiğine inanıyorsan, o zaman benimle bir yarışma yapmaya da hayır demezsin. Ben lirimi çalacağım, sen ise, Marsyas, o iki kemikli acayip kavalını!"

İkinci hata: Marsyas, Apollon'un teklifini kabul etti.

Apollon hemen bir jüri topladı, hem de dünyanın en seçkin jürisini: Sanat ve Bilim Tanrıçaları Musalar, kimin daha güzel müzik yaptığına karar verecekti.

Çalmaya başlamadan önce Apollon şunlan söyledi: "Ben bir tanrıyım Marsyas. Sen ise aşağılık ve pis bir satirsin sadece. Bu nedenle yarışmanın kurallarını ben belirleyeceğim. Aramızdan hangimiz kazanırsa, diğeri ile istediğini yapabilecek!"

Marsyas bunu da kabul etti. Zaten artık seçme şansı da kalmamıştı. O kendini beğenmiş aptal, Zeus'un en büyük oğlu Apollon'un, o büyük ve önemli tannnın, kendisi gibi küçük, önemsiz ve pis bir satir ile boy ölçüşmeye, hatta onun kendisinden daha üstün olduğunu kabul etmeye tenezzül edeceğine, gerçekten de inanmıştı – en azından, Leto'nun ışıldayan oğluna karşı gerçekten de bir şansı olabileceğini düşünme hatasına düşmüştü.

Müzik yapmaya başladılar – Apollon lir ile, Marsyas aulos ile. Ve başlangıçta satirin durumu hiç de kötü görünmüyordu. Musalar şöyle diyordu: "Hayır, gerçekten de hanginizin daha iyi olduğuna karar veremiyoruz. İkinizin yaptığı müzik aynı derecede güzel."

Apollon ise şöyle dedi: "O halde yarışmayı biraz genişletelim. Şimdi, Marsyas, benim yaptığım her şeyi tekrar edeceksin. Şayet bunu başarırsan, yenildiğimi kabul edeceğim."

Marsyas bu durum karşısında biraz endişelenmeye başlamıştı, fakat yine de tanrının söylediklerini kabul etti.

Apollon lirini ters çevirdi ve perdeliği sol eliyle çalmaya başladı –böylece de Jimi Hendrix'ten başlayarak Paul McCartney'e kadar sol elli tüm gitaristlerin tannsı oldu– ve şunları söyledi: "Sen de çalgını tersine çevir Marsyas! Ve bir şey daha var!" Tanrı, lir çalarken şarkı söylemeye başlamıştı. "İşte" diyordu şarkısında, "sen de aynısını yap! Kavalını çalarken şarkı söylemeni istiyorum!"

Bu dediği belki lir ile olur veya kithara ile de olur, fakat kaval benzeri bir çalgı ile, asla. Birincisi, kaval ters çevrildiğinde ve arka-

sından içeri üflendiğinde, hiçbir ses çıkmaz; ikincisi, hiç kimse aynı anda hem kaval çalıp hem de şarkı söyleyemez. Bir tanrı bile yapamaz bunu. Çünkü tanrılar da bu dünyaya ait nesnelerle canlarının çektiği gibi oynayamazlar.

Sonuçta yarışmayı Marsyas kaybetti. Musalar zafer tacını Apollon'un başına taktılar.

Apollon, Marsyas'a dönerek ona şöyle dedi: "Yarışmanın kurallarına göre, kazanan kaybeden ile dilediğini yapabilecekti. Şimdi, kazanan ben olduğuma göre..."

Zavallı Marsyas'ı ensesinden tuttuğu gibi yüksek bir ladin ağacına astı ve acayip kavalı ile derisini yüzdü. Musalar da oradaydı; Marsyas'ın çığlıklarını da bir çeşit müzik olarak algılıyorlardı. Çünkü Musalar bu dünyadaki her şeyde estetik bir yan görme konusunda çok yetenekliydiler.

Fakat Apollon'un kendisinden başka bir ozanın, bir lir sanatçısının yetişmesine izin vermeyecek biri olduğunu düşünmemeliyiz. Bilakis, bu durumun tam aksi söz konusudur. Bu nedenle şimdi Eski Yunanistan'ın en büyük ozanının, yani Orpheus'un hikâyesini anlatacağım.

Orpheus'un babasının Apollon olduğunu söylerler. Ben de buna inanmak eğilimindeyim. Aksi takdirde bir insanın nasıl olup da bu kadar güzel şarkı söyleyebileceğini hiç kimse açıklayamaz. Fakat Orpheus'un annesi kimdi? Burada Homeros'un İlyada'sının ilk satırına başvurmak istiyorum:

"Söyle, tannça, Peleusoğlu Akhilleus'un öfkesini söyle."

Bu dizedeki tanrıçaya sesleniş Orpheus'un annesine, yani Kalliope'ye işaret eder. Kalliope, "güzel sesli" anlamına gelmektedir. Lirik şiirin esin perisidir.

Anne, Kalliope; baba, Apollon; oğul, Orpheus, Antik Çağ'ın en önemli, en büyük, en güzel, en gizemli ozanı. Hakkında şöyle derler: "Kuşlar sonu gelmez sürüler halinde kafasının üstünde uçuşup duruyordu ve balıklar koyu mavi denizin içinden ona doğru sıçrıyordu."

Şarkı söylemeye ve çalgısını çalmaya başladığı zaman hayvan-

lar etrafına toplanıyordu; suda yaşayan hayvanlar, karada yaşayan hayvanlar, havada yaşayan hayvanlar. Fakat denildiğine göre onun etrafında toplananlar sadece hayvanlar değilmiş, ağaçlar ve çalılar da ona doğru yürümeye çalışıyormuş. Bir süre önce Garda Gölü'ndeki küçük ada şehri Sirmione'yi ziyaret etmiştim. Romalı ozan Catull villasını burada inşa ettirmişti ve ozanın bahçesinde bugün dahi çok çok yaşlı zeytin ağaçları bulunmaktadır. O kadar yaşlıdırlar ki, gövdeleri çatlamış ve yarılmıştır, içlerinden bazıları adım atmaya çalışan ihtiyar adamlara benzemektedir. Bu tür yaşlı zeytin ağaçlanna Yunanistan'da sık sık rastlanır ve bunların Orpheus'a doğru yürümeye çalışan zeytin ağaçları olduğu söylenir.

Aynı zamanda taşlar, tepeler ve kayalar da takip etmiştir onu, hatta dağlar bile onun peşinden gitmek için kımıldamaya çalışınca, yerin sarsılmasına neden olmuşlardır. Kıyıda durup denize baktığımız zaman, ilerilerde bir yerlerde kayaların sudan dışarı çıktığını görürüz. Bunların da şarkı söyleyen Orpheus'u dinlemek için denizin dibinden yükselen kayalar oldukları söylenir.

Orpheus'un kelime anlamı *karanlık* demektir. Gerçekten de, bir zamanların şen şakrak ozanı, başına gelen bir olaydan sonra karanlık, gizemli bir kişi olup çıkmıştır...

Önce Orpheus'un çalgısına nasıl sahip olduğunu anlatmak istiyorum. Ne de olsa o her şeyin üstündeki müziği, sesiyle birleşen çalgısının nağmeleri yaratmıştır. Ve bu çalgı da, aynı Marsyas'ın kavalı gibi, tanrısal kaynaklıdır.

Orpheus'a onu babası Apollon vermişti. Çalgıyı Apollon'a hediye eden ise,
mes en güler yüzlü ve iyi yürekli tanrılardan biridir. Varlığının ilk gününde *–yaşamının* ilk gününde demek istemiyorum– kundağından dışarı süzüldü ve emekleye emekleye mağarasından dışarı çıktı. Bebek Tanrı mağaranın önünde dev bir kaplumbağa bulmuştu. Hemen onun boynunu sıkıverdi, dev zırhını sırtından koparıp aldı ve üzerine teller gererek yeryüzünün ilk lir veya kithara'sını, yani günümüzün gitarını icat etti. Ve hemen aynı gün yarı-kardeşi Apollon'u bir eşek şakası yaparak kızdırdığı için, özür dileme armağanı olarak liri ona hediye etti.

Böylece Apollon da liri sevgili oğlu Orpheus'a aktardı. Ve Orpheus olağanüstü güzellikteki şarkılarını bu çalgı eşliğinde söyledi.

Orpheus, Argo gemisiyle dünyayı dolaşan Argonautlardan biridir. Fakat o Argo gemicileri için sıradan bir şarkıcı, işe yaramaz bir ayak bağı, Asteriks ve Hopdediks'ten tanıdığımız, ağzını açar açmaz herkesin kaçıştığı bir ozan değildi – hayır, Orpheus askeri sebeplerden ötürü de gemi mürettebatı için son derece önemli bir şahıstı. Saflarında böyle bir ozanı barındıran bir ordunun avantajlarını tasavvur etmeye çalışalım: İki ordu karşı karşıya geliyor, fakat herhangi bir çatışma başlamadan önce, Orpheus ayağa kalkarak şarkı söylemeye başlıyor, onu işiten düşman ordusu kendinden geçerek silahlarını yere bırakıyor ve tüm varlığını onu dinlemeye adıyor! Askerlerin gırtlağını tehlikesizce kesmek için ne güzel bir fırsat.

Argo gemisindeki ozanın gösterdiği başka bir yararlık örneği ise şudur: Orpheus geminin mürettebatını Sirenlerden kurtarmıştır. İlerde Odysseus'tan söz ettiğimiz zaman, Sirenleri de ele alacağız. Argo gemisi bu büyüleyici sesli canavarların adasının yanından geçerken, Orpheus o kadar yüksek sesle şarkı söylemeye başlamıştır ki, Sirenler seslerini mürettebata duyuramamışlar ve gemi kazasız belasız yoluna devam etmiştir.

Orpheus üzerine yazılmış olan kitaplar saymakla bitmez tükenmez; hakkında birçok sinema filmi de yapılmıştır, örneğin Jean Cocteau'nun "Orpheé"si gibi. Aynı zamanda birçok çizgi romana da konu olmuştur; Dino Buzatti'nin "Orphi ve Eura"sı gibi bazıları büyük başarılar elde etmiştir. Ve daha bunlara benzer bir yığın eseri saymak mümkündür.

Orpheus'un bugüne dek bu kadar meşhur ve sevilen bir kişilik olarak ulaşmasının
ları değildir. Şöhretini bir aşk hikâyesine borçludur. Orpheus ve Eurydike'nin aşkının hikâyesidir bu.

Dünya gezisinden geri döndüğü zaman, Eurydike'yle karşılaştı. Ve hemen ona aşık oldu. O zamanların dünyasının en mutlu ve güzel çifti olmuşlardı.

Günün birinde Eurydike Orpheus'a çiçek toplamak için kırlara

çıktı, çünkü Orpheus ona güzel bir şal almak üzere şehre inmişti. Çiçeklerin çevresinde arıların uçuştuğu, miskin bir yaz öğleden sonrasıydı. Eurydike, arılar çiçeklerin özsularını emene kadar bekliyor, ancak ondan sonra kopartıyordu onları.

Fakat bu arılar Antik Çağ'ın en ünlü arıcısı Aristaios'a aitti. Arıcılığı o icat etmişti, çok iyi işleyen bir ticarethanesi vardı ve o zaman bilinen tüm dünyaya bal satıyordu. Sadece insanlara değil hem de, aynı zamanda tanrılara da.

İşte bu Aristaios çiçek toplamak için yere eğilen Eurydike'yi görür görmez içi alev alev yanmaya başladı ve ona doğru koştu. Eurydike kaçıyor, Aristaios kovalıyordu. Eurydike, suratında garip bir ağ taşıyan bu adamdan ölesiye korktuğu için, nereye bastığına dikkat etmeden çılgınca kaçıyordu. Ve ansızın ayağında bir acı hissetti. Üzerine bastığı bir yılan sokmuştu onu.

Elindeki güzel şal ile şehirden dönen Orpheus, eve varınca sevgili karısının ölüsüyle karşılaştı.

Korkunç bir üzüntüye boğulmuştu ozan, öyle bir üzüntü ki, tüm dünya buna benzer bir şeyi daha önce ne görmüş, ne de işitmişti. Hiçbir şey yemiyordu artık. Geceleri uyumuyordu. Bir an bile huzur bulamıyordu. Dalgın dalgın yürürken hüzünlü şarkılar besteliyordu, daha önce asla işitilmemiş olan ağıtlar. Bu şarkıların hepsi kaybolup gitmiştir ne yazık ki, çünkü onları yürüdüğü yolda kendi hallerine bırakmıştı ve rüzgâr hepsini kapıp götürmüştü. Nereye? *The answer is blowin' in the wind...*

Ve nihayetinde Orpheus dünyanın sonuna doğru yola koyuldu. Güneye doğru yürüyordu, güneye, durmaksızın güneye, ta ki Peloponnes'in güney ucuna ulaşana kadar. Orada Hades'in krallığına, yani ölüler ülkesine açılan bir kapı vardı. Bu kapının önüne dikilmişti Orpheus. Kara yas bulutuna bürünmüş olarak hem çalıyor, hem de söylüyordu. Tanrıların habercisi ve Hırsızların Tanrısı olan Hermes'in, aynı zamanda kılavuz tanrı olduğunu, ölülerin ruhlarını Yeraltı Dünyası'na götürdüğünü de biliyordu. Biliyordu ki, sevgili Eurydike'sini de bu kapıdan geçerek Yeraltı Dünyası'na, ölülerin ve gölgelerin tüyler ürpertici krallığına götürmüştü.

Orpheus elinde liriyle kapının önünde durup dinlenmeden ça-

lıyor ve söylüyordu, şarkıları Eurydike'ye duyduğu derin hasretin bir ifadesinden başka bir şey değildi.

Ve sonunda anlaşıldı ki, şarkıları ve müziği sadece taşları yumuşatmakla, ağaçları ve çalıları yürütmekle, hayvanları onu dinlemeye ve dans etmeye sevk etmekle, dağların ona doğru hamle yapmalarına neden olmakla sınırlı değildi, Charon'un kalbi bile bu olağanüstü müzik karşısında yenik düşmüştü.

Charon, ölülerin ruhlarını Yeraltı Dünyası'ndaki Styx nehrinden karşıya geçiren kayıkçının ismidir. Charon, bu nehirden karşıya yaşayan hiç kimseyi geçiremeyeceğini pekâlâ biliyordu, fakat işittiği müzik o kadar ikna ediciydi ki, henüz yaşamasına rağmen Orpheus'u kayığına bindirdi ve Styx nehrinin karşı kıyısına geçirdi.

Fakat karşı kıyıda bir bekçi daha vardı: Cehennem Köpeği Kerberos. Bu çok başlı canavar bile Orpheus'un şarkılarını dinleyince süt dökmüş kediye döndü ve onun geçmesine izin verdi. Böylece ozan Yeraltı Dünyası'na ayak bastı.

Mutlak karanlık içine yürüyüp dururken, lirini çalmaya devam ediyor ve durmaksızın şarkılar söyleyerek sevgilisi Eurydike'yi çağırıyordu.

Ve gör bak: O sefil, sıkıcı, karanlık, acınası ölüler ülkesi ansızın neşelendi, geçici bir rahatlamaya benzer bir şeyler baş gösterdi. Dipsiz karanlığın sonsuzluğundan ölüler Orpheus'u dinlemek üzere ona geliyordu. Tartaros'ta kocaman bir kayayı yüksek bir tepeye çıkarmaya mahkûm edilen, fakat kayayı tam tepenin başına çıkarmışken öbür taraftan aşağı düşüren ve yaptığı bu anlamsız işi sonsuza dek sürdürmek zorunda olan Sisyphos bile, kayayı yukarı itmeye çalışmaktan vazgeçerek üzerine oturdu ve Orpheus'u dinlemeye başladı. –Tantalos bir gölün içinde ayakta durmaya mahkûm edilmişti. Başının üzerinde olgun meyveler sallanıyordu ve ayakları suyun içindeydi, fakat her ikisine de sahip olamadığı için, korkunç bir açlık ve susuzluk içinde kıvranıyordu. O bile Orpheus'un şarkılarını dinleyince geçici olarak acılarını unuttu. – Yeraltının kara kraliçesi Persephone ve onun kral kocası Hades de kulaklarını dört açmış, Orpheus'un sevgilisi Eurydike'nin ardından yaktığı ağıtları dinliyorlardı.

Sonunda Persephone ozana acıyarak istediği izni verdi: "Eurydike'ni alarak beraberinde yukarı götürebilirsin."

Hades ise bu izne bir koşul eklemişti: "Bunu yapabilirsin, fakat ikiniz de dünyanın ışığını tekrar görene kadar, ikiniz de sınırı, yani Styx nehrini aşıp öte tarafa geçene kadar, bir kez dahi olsun dönüp ardınıza bakmamalısınız."

Orpheus'un Yeraltı Dünyası gezisi ile ilgili birçok tasvir vardır ve hepsinde ortak bir nokta göze çarpar: Boş bakışlarla önüne bakan Orpheus. Karşısında duran Persephone ve Hades, etrafında uçuşan soluk ruhlar. Orpheus hiçbirinin, hatta Eurydike'nin bile suratına bakmıyor. Ölülerin, Ölülerin Kraliçesi'nin ve Ölülerin Kralı'nın suratına bakmak yasaktır çünkü.

Orpheus önden yürüdü, Eurydike onu takip etti, böylece birlikte Hades'i terk ettiler. Orpheus bir an bile ara vermeden çalıp söylemeye devam ediyordu, çünkü şarkı söylemeye ara verdiği anda, yarattığı büyünün bozulacağını biliyordu. Eurydike karanlığın içinde onu takip ediyor, yönünü sesin geldiği tarafa çeviriyordu.

Ve dünyanın ışığını gördükleri anda Orpheus arkasını dönerek sevgilisine baktı. –Bunu neden yaptığını bilemiyoruz. Davranışının hiçbir mantıklı açıklaması yoktur. Öylesine yaptı işte! Belki Edgar Allan Poe'nun en ilginç hikâyelerinin birine konu olan sapıklığın karabasını çökmüştür üzerine; insanları kendi kendilerine zarar vermeye zorlayan o kötü ruh.– Ve Eurydike tam o anda Orpheus'tan tüm zamanlar için geri alındı. Her yerde her an hazır bulunan Hermes, Eurydike'yi yakaladığı gibi karanlıkların içine çekiverdi. Charon'u bir kez daha ikna etmek mümkün değildi ve Kerberos, Orpheus'u Yeraltı Dünyası'ndan dışarı kovaladı. Sevgili Eurydike'sinden sonsuza dek ayrı kalacaktı artık.

O andan itibaren Orpheus dünyadan elini eteğini çekti. Artık kadınları sevmiyordu. Kadınlardan kaçmaya başladı, bir tarikat kurdu ve Antik Yunanistan'ın belki de tek mistik dervişi oldu. Yunanlılar için mistik düşünce yabancı, hatta korkutucu bir şeydi. Onlar dünyaya söylencelerin gözüyle bakıyordu. Aradaki farkı iyice kavramak gerekir. Söylencelerde doğaüstü olayların vuku bulmasına rağmen, söylencesel bakış esas olarak batıl inançlardan

arınmış, aydınlık bir bakıştır. Bütün bu doğaüstü, acayip olaylar, aslında olayları herhangi bir şekilde açıklama çabasından başka bir şey değildir. Bilmeceler Yunanlıları korkutuyordu. Onların var olmalarını istemiyorlardı. Bilmeceler onlar için –bizim için de olduğu gibi– çözülmek için yaratılmışlardı.

"Karanlık" Orpheus'u o andan itibaren sadece gizemler ilgilendirmeye başlamıştı. Bir erkekler tarikatı kurmuştu. Geceleri arkadaşlarıyla bir araya geliyor, onlara şarkılar söylüyordu. Eurydike'ye olan büyük aşkından ve Yeraltı Dünyası'na yaptığı yolculuktan söz ediyordu. Bu haliyle bize ortaçağ keşişlerini hatırlatmaktadır. Benim aklıma ise Abälard ve Heloise arasındaki hüzünlü aşk öyküsü geliyor. Abälard da Heloise'sine kavuşamamış ve bu dünyadan elini eteğini çekmişti...

Orpheus ise çekici, yakışıklı, kadınlar tarafından son derece arzulanan bir erkek olmalıydı. Gerçi artık sadece erkeklerle bir arada olmayı tercih ediyordu, ama buna rağmen birçok kadın onu takip ediyor, uzaktan uzağa onun sesini dinliyordu. Orpheus hiçbir kadının karşısına çıkmasına izin vermiyordu.

Onun şerefine geceleri dionistik şenlikler düzenlendiğinden söz edilmektedir. Fakat günün birinde korkunç bir şey oldu. Ya kadınlar erkeklerinin sevgisini kendilerinden çalan Orpheus'tan bıkmışlardı, ya da onu kendilerine hâkim olamayacak şiddette arzulamışlardı. Her halükârda ozanın sonu gerçek bir felaket oldu. Kadınlar bir araya gelerek erkeklere hücum ettiler, Orpheus'un üzerine atıldılar ve onu parça parça ettiler. Vücudunun parçalarını ormana ve nehre attılar, şarkı söylemeye artık bir son vermesi için de kafasını kestiler. Fakat Orpheus'un kafası şarkı söylemeye devam etti. Kutsal liri kesik başa çivilediler ve bu müzik makinesini olduğu gibi suya attılar.

Böylece Orpheus'un kesik başı lire çivili olarak nehir yatağından aşağı yuvarlanmaya başladı. Apollon'un lirinin eşliğinde hâlâ şarkı söylüyor, hâlâ sevgili Eurydike'sini çağırıyordu. Böylece nehir bir süre sonra yükünü denize teslim etti, lir ve kesik baş da dalgalar tarafından Midilli Adası'na taşındılar.

Midilli Adası'nda Orpheus için bir tapınak inşa edildi. Kesik

baş söylemeye devam ediyordu, hiç durmadan şarkı söylüyor, bu arada da kehanette bulunuyordu. Hatta Delphi'deki kehanet merkeziyle bile rekabet etmeye başlamıştı, ta ki babası Apollon gına getirip ona sesini kesmesini söyleyinceye kadar. Ve Orpheus sonsuza dek susmuştu.

Fakat bununla ilgili olarak anlatılan kısa, çok güzel bir söylence daha vardır: Öfkeden veya arzudan deliye dönmüş kadınlar tarafından parçalanan Orpheus'un öldüğü yerde, çok sonraları genç bir çobanın oturmuş olduğu söylenmektedir. Genç çoban burada uyuyakalmış ve rüyasında şarkı söylemeye başlamıştı; o kadar güzel bir sesle şarkı söylüyordu ki, civardaki tüm çobanlar, hayvanlar, hatta belki de ağaçlar bile onu dinlemek üzereye oraya gelmişlerdi. Genç çoban uyandığı zaman etrafına toplanmış olan tüm bu insanları, hayvanları ve bitkileri gördü, fakat uykulu sesiyle şarkı söylemeye son vermedi. Sonradan insanlar bu sesin ölüler ülkesinden seslenen Orpheus'un ölümsüz sesi olduğuna karar verdiler.

Bazıları aynı nehrin kenarında batı dünyasının en büyük şairinin de doğmuş olduğunu söylerler: Homeros. Söylence bunu öne sürer; daha doğrusu *bir* söylence bunu öne sürer. Ben bu söylenceyi beğeniyorum. Düşünüyorum ki, Homeros beşiğinden gökyüzüne bakmış ve orada Orpheus'un lirini görmüş olmalıdır. Çünkü bizzat Zeus bu büyük şarkıcının lirini bir takımyıldız olarak gökyüzüne raptetmiştir ve belki de Homeros büyük destanlarını yaratacak yeteneği oradan almıştır...

EUROPA ve KARDEŞİ KADMOS

Europa ve Boğa – Kadmos ve Benekli İnek –
Ekilmiş Yılan Dişleri –
Thebai Şehrinin Kuruluşu – Harika Bir Düğün

Filistin civarında, Beyrut'un aşağı yukarı yetmiş kilometre güneybatısında Tyros şehri bulunmaktadır. Tyros'da Kral Agenor hüküm sürmekteydi. Agenor Denizler Tanrısı Poseidon'un oğullarından biriydi. Gökyüzü ve yeraltı da dahil olmak üzere tüm dünya üç kardeş tarafından yönetilmektedir zaten; Zeus, Hades ve Poseidon.

Dediğim gibi, Agenor, Poseidon'un oğullarından biriydi ve onun da Europa adında sevimli, narin, belki de biraz saf görünüşlü bir kızı vardı. Europa kız arkadaşlarıyla beraber deniz kıyısında oynamaktan çok hoşlanıyordu. Günün birinde orada oynarken Zeus onu gördü.

Tanrıların Babası'nın bu kadar güzel bir kıza iştahının kabarmadan uzun süre bakması mümkün değildi, Europa'da da böyle oldu. Bir süre çiçek sepetiyle kumsalda dans eden ve arkadaşlarıyla oynayan kızı seyretti. Sonra da aniden bir boğaya dönüştürdü kendisini – son derece güzel vücutlu, beyaz, kar beyazlığında bir boğa oluvermişti, derisi kadifeye benzer yumuşacık bir kürkle kaplıydı. Denizden çıkarak kumsalın üzerinde yürümeye başladı. Europa'ya belli bir uzaklığa gelince olduğu yerde hiç kımıldamadan durdu. Kızların tümü korkup kaçmışlardı. Sadece Europa, size onun biraz saf olduğunu söylemiştim, hayran hayran bu muhteşem hayvanı seyretmeye başladı. Özellikle de hayvanın bakışlarıy-

dı onu cezbeden. Boğanın başı hafifçe yana eğilmişti, mavi gözlerinde utangaç ve iyi niyetli bir ifade vardı.

Ve Europa yavaş yavaş boğaya yaklaşmaya başladı. Boğanın boynunda kocaman bir kıvrım vardı. İlginçtir ki tüm kaynaklarda bu boyun kıvrımından söz edilir. Bunun nedenini bilmememe rağmen, ben de aynısını yapacağım. Boğanın büyük bir boyun kıvrımı ve elmastan yontulmuş süslü boynuzları vardı. Son derece evcildi. Europa'nın kendisini okşamasına izin verdi, başını kızın böğrüne yasladı, böylece bir süre sonra kız hayvanın sırtına binecek kadar cesaret kazandı. Boğa birkaç adım attıktan sonra, yavaş yavaş olduğu yerde bir çember çizmeye başladı. Diğer kızlar da saklandıkları yerlerden çıkmışlardı, neşeyle gülüşüyor ve boğanın sırtına binmeyi istiyorlardı. Fakat boğa bunu yapmalarına izin vermedi. Arkasını döndü, hızla oradan uzaklaşarak denize atladı ve yüzmeye başladı. Bir elinde çiçek sepetini tutan Europa, diğer eliyle boğanın boynuzuna tutundu ve Zeus'un sırtında yüzmeye başladı. Oyun arkadaşları onu bir daha asla göremediler.

Boğanın, sırtında Europa olduğu halde Akdeniz'i aştığını ve ancak Girit adasına ulaştığında karaya çıktığını biliyoruz. Bildiğimiz başka bir şey daha var: Europa bir daha asla babasının ve kardeşlerinin yanına dönmedi. Kızını her şeyden fazla seven Agenor, onu bulmaları için oğullarını dünyanın dört bir bucağına gönderdi. Şimdi bir süre için güzel kız Europa'dan uzaklaşalım. Zeus'un onunla ne yaptığını tahmin edebiliriz elbette, fakat bu hikâyeyi sonraya bırakacağız.

Agenor kızı Europa'yı bulmaları için oğullarını dünyanın dört bucağına göndermişti. Umutsuz durumların tipik bir örneği daha. Kız kardeşlerini bulmaları için yola koyulan oğullar, ya da tam tersi. Bu tür hikâyelere birçok masalda rastlayabiliyoruz. Örnek olarak Grimm kardeşlerin Yedi Karga masalını verebiliriz. Bu masalda kız kardeş babası tarafından yedi tane kargaya döndürülen oğullarını araması için gönderiliyor... Burada da aynı hikâye.

Bu oğulların hangileri oldukları bizim için hiç de önemli değil. Bir tanesi Phöniks'tir, Fenike'nin kurucusu. Sonra Kiliks, Thasos,

Phineus ve diğerleri. İçlerinde kayda değer ve hakkında bir şeyler anlatılması gereken sadece bir tanesi vardır, Europa'nın kardeşi Kadmos.

Kadmos da yola koyulmuş ve sonunda kendisini Yunanistan'da bulmuştu. Europa'nın diğer kardeşlerinden çok daha kurnazdı o. Delphi'ye gidip kız kardeşimin nerede olduğunu söylemesi için kehanete danışacağım, diye düşünüyordu.

Delphi tüm Yunan Mitolojisi'nde çok merkezi bir rol oynar, bugüne kadar hiç kimse orada neler olup bittiğini kesin olarak anlayamamıştır. Bilinen tek şey, bizzat Apollon tarafından kurulmuş olan kehanetin, söylediklerini hemen hemen hiçbir zaman açık ve anlaşılır bir şekilde ifade etmediğidir. Kehanetin verdiği cevaplar genellikle son derece karmaşık ve ironik bulmacalar biçimindedir. İnsanlar bu bulmacalarla başa çıkmak, onları çözmek zorundaydı. Bana kalırsa kumazca düşünülmüş bir numaradır bu. Kehanetin gerçekleşmemesi durumunda Delphi her zaman söylediklerinin yanlış anlaşıldığını veya yorumlandığını iddia edebilirdi.

Böylece Europa'nın kardeşi Kadmos Delphi'ye gitti. Rahibe Pythia ona şunları söylemişti: "Kız kardeşini aramaktan hemen şimdi vazgeç; hem bunun hiç faydası yok, hem de onu bulduğun takdirde başına felaketler gelecek." –Apollon Europa'yı kaçıranın kim olduğunu biliyordu ne de olsa. "Sakın yapma" dedi bir kez daha rahibe, "Europa'yı aramaktan vazgeç! Ayaklarının seni götürdüğü yere git. Bir inek sürüsüne rastlayacaksın. Bu ineklerden birinin böğründe ayı andırır bir işaret, eğri bir leke olacak. O ineği sürüden ayır, ona bir tekme at ve yorgunluktan bayılıp yere düşene kadar onu takip et."

Kadmos kendisine söylenenleri harfiyen yerine getirdi. Oradan oraya dolaşıp durdu, ayaklarının kendisini götürdüğü yere gitti, sonunda da gerçekten bir inek sürüsüne rastladı. Böğründe aya benzer işaret olan ineği ilk bakışta gördü, ona bir tekme attı ve peşinden yürümeye başladı. Hayvanı durmaksızın sürmeye devam etti, ta ki inek dayanamayıp olduğu yere yığılana kadar. Ne demişti kehanet: "Kadmos, ineğin yığıldığı yere bir şehir kur." Ve Kadmos orada Thebai şehrini kurdu. Böylece de bizler için muaz-

zam bir söylence çemberi kurulmuş oldu: Thebai Söylence Çemberi. Bu çemberi gözden kaçırmak mümkün olmadığı için, biz de gözden kaçırmayacağız. Fakat şimdilik Kadmos'ta kalalım.

Kadmos bitap düşen ineği tanrılara kurban etmek istedi. Fakat bunun için su gerekliydi. Su almak için en yakındaki pınarın başına gitti ve bir ejderha ile karşılaştı – ender olarak anlatılan bazı versiyonlarda ise bir yılan. Ve bu yılan pınarı korumakla görevliydi. Kadmos meseleyi kısa kesti: Yılanı öldürdü, ihtiyacı olan suyu aldı ve tanrılara kurbanını sundu.

Fakat bu yılan özel bir yılandı. Çünkü Savaş Tanrısı Ares'e aitti. Savaş Tanrısı'ndan insanlara asla ve asla bir fayda gelmemiştir, zaten ondan bir fayda geleceğini ummak da boş yere olur. Bu nedenle zararın neresinden dönülse kârdır diye düşünen Athena hemen oracıkta beliriverdi ve Kadmos'a şunları öğütledi: "Çabuk yılanın tüm dişlerini sök ve toprağa ek! Sanki birer tohummuş gibi etrafına saç onları!"

Kadmos kendisine söylenileni yerine getirdi. Yılanın dişlerini toprağa eker ekmez, topraktan adamlar fışkırmaya başladı. Yerden biten adamlar hiç vakit kaybetmeden birbirleriyle dövüşmeye başladılar. Dehşetli bir manzaraydı bu: Aynen bir bitki gibi yerden biten tepeden tırnağa silahlı insana benzer yaratıklar, köklerinin yerine çizmeler oluşur oluşmaz birbirleriyle dövüşmeye başlıyorlardı.

Kadmos büyük bir şaşkınlıkla onlara bakıyordu. Kısa zaman zarfında adamlardan hiçbiri sağ kalmamıştı. Bu oyundan son derece hoşlanan Kadmos, elinde kalan iki avuç dolusu yılan dişini de toprağa saçtı ve yerden bir kez daha silahlı adamlar bitiverdi. Fakat bu defa biraz daha barışsever insanlara benziyorlardı. Kadmos bu durumdan hiç hoşlanmadı. Gizlice onlara taşlar atarak aralarını bozdu. Karşılıklı olarak birbirlerini suçlayan adamlar, kısa süre sonra birbirlerinin kafalarını yarmaya başlamışlardı bile.

Fakat adamların tümü ölmeden Kadmos bu korkunç oyuna bir son verdi. Geriye beş adam kalmıştı. Yere ekilen yılan dişlerinden bittikleri için, onlara ekilmiş adamlar ismini verdir. Yunanca olarak şöyle denmektedir: *Spartoi*. Bunlar Spartalıların atalarıdır. Gelmiş geçmiş en savaşçı kavim olan Spartalılar, o andan itibaren Kadmos'a aittiler.

Bu ekilmiş adamlardan daha sık sık söz edeceğiz, örneğin Ödipus bahsi açıldığı zaman. Bu ilk kuşak ekilmiş adamlar bugün olsa insan benzeri ölüm aletleri, korkunç cinayet makineleri olarak adlandırılırlardı. Gerçekten de tam Savaş Tanrısı Ares'e layık bir güruh...

Fakat Savaş Tanrısı, yılanını öldürdüğü için Kadmos'a hâlâ çok kızıyordu. Ceza olarak onun kendisine tam sekiz yıl hizmet etmesini talep etti.

Ben Ares'i her zaman oldukça aptal bir tanrı olarak kabul etmişimdir. Fırsat bulmuşken onun hakkında bir çift söz söylemek istiyorum. Ares, Savaş Tanrısı'dır. Unutmamalıyız ki, Yunanlılarda savaş sadece ölüm ve yıkım anlamına gelmiyordu, tabiri caiz ise, onu bir nevi spor olarak da kabul etmek mümkündü. Dövüşmek harikulade bir şeydi ve dövüşün amacı illa rakibi öldürmek değildi. Ana hedef, rakibi yaralamaktı. Çünkü bir daha mağlup edilebilmesi için, önce iyileşmesi gerekiyordu. Bunu yapmak insanların hoşuna gidiyor, onları rahatlatıyordu. İşte bu kabadayılık tam Ares'e göre bir şeydi. Olimpos'un entelektüeli olan Athena da kendisini savaş konusunda yetkili olarak kabul ediyordu. Ares'i hor görüyor, onun ilkel bir kavgacı olduğunu düşünüyordu. O, savaş stratejisinin ve taktiğinin tanrıçasıydı. Ares ise strateji ve taktik hakkında hiçbir şey bilmediği gibi, bilmek de istemiyordu. Tek amacı düşmanın kafasına yumruğu indirmekti. Buna karşılık Athena ise dostlarına şunları öğütlüyordu: "Önce ne istediğini iyice düşün. Bir rakip yok edilmek için vardır. Eğer sen onu yok etmezsen, günün birinde o seni yok eder. O halde bitir işini!" Kadmos, Athena'nın bir dostuydu. Tanrıça, ondan hoşlanıyordu... Demek ki günümüzdeki modern imha savaşları için bir tanrı aramamız gerekirse, bu Ares değil, Athena olacaktır.

Her halükârda: Kadmos istemeden de olsa tam sekiz yıl boyunca çılgın tanrı Ares'e hizmet etti. Tanrının kendisinden istediği ve söylenceye dahil edilmeyen her türlü çılgınlığı yerine getirdi. Bu sekiz yılın sonunda Ares, Kadmos'tan son derece hoşnut kalmış, hatta ona bir hediye bile vermişti: Afrodit'ten olma kızı Harmonia'yı.

Böylece ilk kez olarak bir tanrı tohumu, gerçek bir peri, iki

Olimpos sakininin kızı, bir ölümlüye eş olarak verilmiş oldu. Tanrıların düğüne bizzat teşrif buyurmaları için yeterli bir gerekçeydi bu. Bütün tanrıların uğuldayan adımlarla Olimpos'tan aşağı inmeleri hem çok korkunç, hem de çok görkemli bir manzara olmalıydı. Zeus'un suratı örtülüydü, çünkü tanrıların babasının yüzüne bakmak yasak olduğu gibi, pek akıllıca bir iş de sayılmazdı. O tanrısal ifade insanları çılgınlığa kadar götürebilirdi. Tanrılar ve tanrıçalar Thebai'nin pazar yerine kurularak, Kadmos'la Harmonia'nın düğünlerini kutladılar. Bu evliliğin oldukça mutlu olduğunu söyleyebilirim. Harmonia'yla Kadmos birçok çocuk sahibi oldular ve sonunda Elysium'a götürüldüler. Elysium, Hades'in sınırları dışında bir yerdir. Hades'e gönderilmelerine gerek olmayan, fakat Olimpos'a da kabul edilmek istenmeyen mutlu insanların bulunduğu bir yerdi burası.

Fakat tanrıların tüm hediyelerinin arkasında tetikte bekleyen bir lanet vardır. Bunu tüm mitoloji için bir kural olarak kabul edebiliriz: Tanrılar iyi bir şey yaptıkları zaman, dikkatli ol. Dikkatli ol, çünkü bu işin altında muhakkak bir çapanoğlu vardır. En iyisi, tanrıların seni görmezden gelmeleridir. Gerçi Harmonia ve Kadmos tanrılar tarafından görmezden gelinmemiş, onlara bolluk ve zenginlik içinde bir yaşam bahşedilmişti; fakat çocuklarının tümü de son derece mutsuz ve talihsiz oldular. Ya yaşamlarına kendi elleriyle son verdiler, ya da illa ki sevgilisi Zeus'un suratını görmek isteyen Semele gibi çılgınlığın pençesine düştüler.

İşte aslında o uğursuz günde beyaz boğanın sırtına binerek suya dalan kız kardeşi Europa'yı aramak üzere yollara koyulan Kadmos'un hikâyesi budur.

GİRİT

Minos ve Kardeşi –
Pasiphae ve Başka Bir Beyaz Boğa –
Minotauros – Theseus ve Ariadne –
Daidalos ve İkaros

Tekrar Europa'ya geri dönelim.

Saf ve güzel kız Europa, beyaz boğa biçimine girmiş olan Zeus tarafından deniz yoluyla Girit'e götürülmüştü. Ve oradaki kumsalda Zeus bir kez daha biçim değiştirdi, kendisini bir kartala dönüştürdü ve kara kanatlarını küçük Europa'nın üzerine gerdi. Burada fikirler ayrılmaktadır: kimi ona tecavüz ettiğini, kimi de onunla sevişiğini söylüyor. Normal olarak insanın hangi yorumu tercih edeceği pek önemli değilse de; ben bu konuyu biraz açmak istiyorum. Dediğim gibi, kimi şöyle diyor: Hayır, Zeus ona tecavüz etmedi. Aralarında bir aşk ilişkisi vardı, Europa da kendisini kaçırana âşık olmuştu. Ben üzerinde yaşadığımız kıtanın bir tecavüz sonucu mu, yoksa bir sevişme sonucu mu oluştuğunu önemli buluyorum doğrusu. Kinik düşünürler şöyle diyeceklerdir: Avrupa'nın son birkaç bin yıllık tarihine bir bak bakalım, bu bir tecavüzden başka nedir ki? Europa tecavüze uğramıştı ve Europa sonradan tüm dünyaya tecavüz etti. Kinikler böyle söylüyor. Ben bir kinik olmadığım için, eğilimim aşk hikâyesinden yana. Ne de olsa Europa tanrısal sevgilisine tam üç tane oğul doğurmuştu ve ben bu üç oğulun da tecavüz sonucu oluştuklarını kabul edemiyorum.

Üçüncü oğul mitoloji tarafından önemsenmemiştir. İlk iki oğul

daha önemlidir: Minos ve Rhadamanthys. Minos yeni bir söylence çemberinin başını oluşturmaktadır. Bir tarafta Thebai Söylence Çemberi bulunmaktadır, burada ise Girit-Minos Söylence Çemberi.

Avrupa'nın iki oğlu, Minos ve Rhadamanthys, ta çocukluktan başlayarak birbirleriyle kavgalıydılar. Aynı fikirde oldukları görülmüş şey değildi. Birisi bir şey yaptığı zaman, diğeri onu yargılıyor ve hakkında hüküm veriyordu. Ya da tam tersi. Ve buluğ çağına ulaştıkları zaman, açık bir anlaşmazlığa düştüler. İkisi de aynı oğlana âşık olmuştu. Minos daha güçlüydü ve Rhadamanthys'i Girit'ten kovdu, ona bir daha sakın ola ki adaya ayak basmamasını söyledi. Rhadamanthys Yunanistan'a sığındı ve öldüğü zaman Yeraltı Dünyası'nda kara ruhlar üzerine yargıç olarak atandı.

Girit'in tek hükümdarı Minos'tu artık. Yanında bulunmaya devam eden annesi Europa'ya ise zorunlu olduğu için saygı gösteriyordu. Aslında ondan kurtulmayı çok isterdi; çünkü Europa onun kendisine hükmetmesine izin vermiyor, onun söylediklerine aldırış etmiyor, yaptıklarına müdahale ediyor ve her fırsatta yönetimini eleştiriyordu. Minos annesinden nefret ediyordu. Fakat ondan uzak durmayı yeğliyor ve açık bir savaşı göze alamıyordu, çünkü Europa kudretli sevgilisi Zeus'tan üç hediye almıştı: Birincisi kullanan kişi ne kadar beceriksiz olursa olsun, daima hedefine isabet eden büyülü bir mızraktı. Bana kalırsa bu çok uygun bir hediyeydi, çünkü en büyük zevki çiçek toplamak olan Europa, çok beceriksiz bir mızrak atıcısı olurdu zaten. İkinci hediye olarak Zeus ona son derece kötü niyetli, saldırgan ve ısırmaya meyilli bir köpek vermişti; aynı zamanda dünyanın en hızlı koşan köpeğiydi bu. Üçüncü aşk hediyesi ise, bütün işi-gücü günde üç ila altı kez şehir duvarlarının etrafında koşmak ve olası düşmanların şehri ele geçirme niyetlerinden peşinen vazgeçmelerini sağlamak olan, bronzdan yapılma bir adamdı. Minos, Zeus'un bu üç hediyesinden ziyadesiyle korktuğu için, annesi Europa'yı gereğinden fazla öfkelendirmemeye çalışıyordu.

Minos, kardeşi Rhadamanthys'i adadan kovduktan sonra Girit Kralı olmuştu. Rhadamanthys bir süre sonra öldü ve Zeus onu

ruhlar üzerine yargıç olarak atadı. Minos ise Baştanrı'dan hediye olarak ülkesini yönetmesine yardımcı olacak yasalar aldı. Minos, babası Zeus'tan başka hiç kimseye sorumlu değildi. Giritliler de bu yasalardan bir an bile olsun şüphelenmemişlerdi. Kralları Baştanrı'nın oğluydu ve bununla gurur duyuyorlardı.

Girit denizlerle çevriliydi. Deniz Tanrısı ise Poseidon'du. Poseidon, Minos'un sadece büyük kardeşi Zeus'a hizmet etmesinden oldukça rahatsızlık duymaktaydı. Şuna bak, diyordu Poseidon kendi kendine, o bir adada yaşıyor ve adalar benim etki alanıma girerler. Denizler Tanrısı, kardeşini kıskanıyordu. Posedion çok kıskançtı ve kardeşinin huylarını iyi tanıyan Zeus, Minos'a arada sırada Denizler Tanrısı'na da yakarmasını salık verdi. Minos gönülsüz olmasına rağmen babasının dediğini yaptı. Ne de olsa yakarmak ona maddi bir külfet getirmiyordu.

Bu arada ışınlarıyla adayı ısıtan ve bereket saçan Güneş Tanrısı Helios da işe karışmıştı. O da aynı şekilde Minos'un kendisiyle de ilgilenmesini istiyordu. Çaresiz kalan Minos, ne yapsın, ona da yakarmak zorunda kaldı. Helios bundan çok etkilenmişti, çünkü o yörede güneş inanışı pek yaygın değildi. Sonunda kız kardeşi Pasiphae'yi Minos'a eş olarak hediye etmeye karar verdi. Minos da bu hediyeyi kabul etti, çünkü herkesle iyi geçinmeyi arzuluyordu.

Pasiphae'yi ise çok trajik bir kader beklemekteydi. Aralarında Phaidra ve Ariadne'nin de bulunduğu birçok çocuk doğurmuştu Minos'a. Zaten genellikle böyle olur. Zalim kader esas suçlu olan ebeveynleri değil de, günahsız çocukları vurur. Tanrıların vahşi gazabına onlar uğrar. Phaidra ve Ariadne mutlu olamadılar. Phaidra Atina Kralı Theseus'un kansı oldu, fakat onun ilk evliliğinden olan çocuklarından birine, on dört yaşındaki bir delikanlıya tutuldu. Bu delikanlı da üvey annesinin kendisini arzulaması karşısında dehşete kapılmış ve durumu babasına bildirmişti. Üvey annesi gözüne çok yaşlı ve çirkin görünmüş olacak ki, onunla alay etmişti. Phaidra aşağılanmış ve ürkmüştü, kocasının karşısında her şeyi inkâr etti ve delikanlının kendisini ayartmaya çalıştığını iddia etti. Theseus'un ona inanmak istememesi üzerine ise, yaşamına kıydı. Pasiphae ve Minos'un öbür kızı olan Ariadne de aynı şekilde Theseus'un karısı oldu.

Dediğim gibi, suların ve Denizlerin Tanrısı Poseidon'a tapınmaya ve saygı göstermeye zorunlu hissediyordu kendisini Minos. Fakat yaptıkları Poseidon için yeterli değildi. Kardeşi Zeus'a kurbanlar sunulduğunu görüyordu ya, o da Minos'tan kendisine beyaz bir boğa kurban etmesini istedi. Boğa Giritlilerin sembolüdür. Zeus da sırtında Europa olduğu halde adaya çıktığı zaman, beyaz bir boğa biçimindeydi.

"Onun tıpkısının aynısı bir boğanın bana kurban edilmesini istiyorum" diye arzusunu bildirdi Poseidon. Denizler Tanrısı, kendisinden çok daha büyük, çok daha kudretli olan kardeşini giderek daha fazla kıskanıyordu.

"İyi ama ben beyaz bir boğayı nereden bulayım ki?" diye sordu Minos.

Bunun üzerine Poseidon ona biraz yardım etmek zorunda kaldı. Dalgaların ak köpüklerinden arzuladığı gibi bir boğa yarattı ve onu denizden karaya çıkardı. Fakat babası Zeus'tan başka hiç kimseden korkmayan Minos, bu boğaya hayran oldu ve şöyle düşündü: "Boşversene, o aptal tanrı Poseidon nasıl olsa farkına varmaz. İyisi mi bu olağanüstü boğayı ben kendi ahırlarıma göndereyim, onun yerine de yaşlı, cılız, hastalıklı bir tanesini kurban edeyim." Dediğini de yaptı ve böylece kaderini çizmiş oldu.

Poseidon yapılan sahtekârlığı anladı ve Minos'u cezalandırdı, fakat dolaylı olarak. Bana kalırsa onu üç dişli yabasıyla vurabilirdi, ya da deniz kıyısında dolaşırken dev bir dalgayla alıp götürebilirdi. Hayır, Poseidon intikamını çok daha kurnaz bir yöntemle aldı, şayet eski Yunanlıların şeytan figürünü tanımadıklarını bilmesek, bu intikamı şeytani olarak nitelendirebilirdik. Poseidon, Güneş Tanrısı Helios'un kızı ve Minos'un karısı olan Pasiphae'nin aynı beyaz boğaya âşık olmasını sağladı.

Pasiphae ona sadece âşık olmakla kalmamış, aynı zamanda cinsel olarak da büyük bir ihtirasla arzulamaya başlamıştı. Boğanın ahırına girmek için dayanılmaz bir istek vardı içinde. Güzel hayvanı sevip okşadı ve onun kendisiyle birleşmesini istedi. Fakat salt anatomik sebepler yüzünden bu çok zordu. Gel gör ki o zamanlar Antik Çağların en önemli mucidi Daidalos da Girit'te bulunuyor-

du. Pasiphae cinsel çaresizliği içinde Daidalos'a gitti ve ona kendisine yardım etmesini söyledi.

Daidalos, sanatıyla ortaya çıkardıklarını tarafsız kabul eden teknikçilerin ilk örneğidir. "Sorumluluk taşıyan o icadı kullanandır, mucidin kendisi değil" diye düşünüyordu. "Teknik ahlaki olarak tarafsızdır." Buna göre suç makineli tüfekte değil, onu kullananda-dır. Daidalos neredeyse her şeye çare buluyordu.

Daidalos, Pasiphae'ye de yardım etmesini bilmişti. Tahtadan, içi boş bir inek yapmış, kullanma kılavuzunu da beraberinde vermişti. Alt kısmında bir kapak vardı. Pasiphae buradan içeri girecek ve boğanın kendisiyle birleşmesini bekleyecekti.

Zavallı kadın! Bu kadının pek çok yönden son derece talihsiz olduğunu söyleyebiliriz, çünkü Denizler Tanrısı tarafından ucube fantazilerin etkisi altındaki bir yaratığa dönüştürülmeden önce, kocası Minos'un kendisini pek çok kadınla aldatmasından dolayı büyük acılar çekmişti.

Pasiphae ile boğanın birleşmesinden gerçekten de bir canavar geldi dünyaya: Minotauros. Minotauros boğa biçimli bir oğlan çocuğuydu. Çok tehlikeliydi, tasavvur dahi edilemeyecek kadar korkunçtu ve Pasiphae'nin yaptığı hatanın sürekli göz önünde bulunan bir deliliydi.

Minotauros büyük bir sorun olmuştu, son zamanlarda yoldan geçen insanlara bile saldırmaya başlamıştı. Halk öfkeliydi. Ayaklanma tehlikesi baş göstermişti. Bu kez Daidalos'tan yardım isteme sırası Minos'taydı.

"Bir çözüm yolu biliyor musun?" diye sormuştu Minos. "Sonuçta bu canavar benim üvey oğlum, onu karım doğurdu."

Daidalos şöyle cevap verdi: "Ona bir hapishane yapacağım. O zaman hepimiz güvende oluruz."

Daidalos bir labirent inşa etti ve Minotauros'u içine kapadı. Canavar ağındaki bir örümcek gibi labirentin ortasında oturuyor, karmaşık yollarda dışarı çıkmasını başaramıyordu.

Fakat, dediğim gibi, bu canavar en sevdiği yemek insan eti olan epey obur bir yaratıktı. Bir sorun daha.

Daidalos şöyle dedi: "Ne yazık ki insan yapmam mümkün değil. Daha doğrusu, yenilebilecek cinsten gerçek insanlar yapamam."

"Ne yapmalıyım o halde?" diye sordu Minos.

"İnsan yakalamak bir çözüm olabilir" dedi Daidalos.

Minos, bu canavar için canlı yem bulabilmek amacıyla çeşitli savaşlara girişmeye mecbur kalmıştı.

Bu ve başka sebeplerden ötürü eninde sonunda Atina'ya geldi. Şehri ele geçirerek, genç kız ve oğlanları yakalamak istiyordu. Fakat Atina Prensi Theseus ona karşı koydu. Kendisinden çok daha iyi olan bu savaşçının karşısında Minos geri çekilmek zorunda kalmıştı. Babası olan Baştanrı Zeus'a yalvararak, eli boş olarak eve dönme utancını kendisinden esirgemesini ve şehri ele geçirmesine yardımcı olmasını istedi. Bu seferin sebeplerini gayet iyi bilmesine rağmen Zeus oğlunun isteklerini kabul etti ve Atina'ya veba gönderdi. Atinalılar teslim olmak zorunda kalmışlardı.

Minos ile Theseus, uzun süren pazarlıklar sonucu, her yıl Atinalı dokuz genç kız ve dokuz delikanlının Minotauros'a yem olarak gönderilmelerini kararlaştırdılar.

Atina şehrinin Girit Adası'na ödemek zorunda olduğu dehşetli bir kan vergisiydi bu. Şöhreti dünyaya yayılmış bir kahraman olan Theseus, böylesine utanmazca bir zorunluluğu bir türlü kabul edemiyordu.

"Başka bir seçeneğimiz yok" dedi Minos. "Bizler de Minotauros'un tutsaklarıyız."

Theseus bu duruma kesin bir çözüm bulabilmek amacıyla Girit'e gitmeye karar verdi.

"Başka bir seçeneğimiz yok" dedi Theseus. "Minotauros'u öldürmek zorundayım."

Minos'un buna bir itirazı yoktu. Denizler Tanrısı'nın adanın başına sardığı bu beladan kurtulmanın mümkün olmadığına inanıyordu zaten. Theseus gibi cesur birisinin gelip de onu öldürmek istemesine, elbette ki bir itirazı olamazdı. Fakat ona yardım etmeye hiç niyeti yoktu.

Minos Theseus'a dönüp dedi ki: "Yalnız başına labirente gir. Onu bulduğun zaman hemen öldür ve tekrar dışarı çık." – Bu arada içten içe şöyle düşünüyordu: Çıkışı bir daha bulabilirsen elbet. Çıkamasan daha iyi olur, o takdirde Atina'yı da krallığıma katabili-

rim. Ellerini ovuşturmaya başlamıştı bile, çünkü çok iyi biliyordu ki, bu labirenti dünyanın en iyi mimarı inşa etmişti. Buradan hiç kimsenin kurtulması mümkün değildi.

Fakat Theseus, Minos'un kızıyla ittifak kurmuştu. Ariadne ona büyük bir yün yumağı verdi. Theseus yün ipliğin bir ucunu labirentin girişine bağladı, yürümeye devam ederken de yumağı sürekli açıyordu. Böylece çıkış yolunu tekrar bulması için ipliği toplamaktan başka yapacağı bir şey kalmamıştı. İşte meşhur Ariadne'nin ipliği budur. Bugün bile bu iplik bir deyim olarak kullanılır: Kendini öyle bir işe bulaştırmışsın ki, çıkış yolunu bulamıyorsun. – Yanına Ariadne'nin ipliğini almayı unutmuşsun demektir.

Ve aklımıza hemen şu soru geliyor: Ariadne'ye iplik fikrini veren kimdi? Kim olacak, elbette ki Daidalos!

Daidalos tüm Antik Çağ'da bir simge haline gelmiştir. Örneğin filozof Sokrates yan şaka yarı ciddi olarak kendisinin Daidalos'un soyundan geldiğini söylemiştir.

Daidalos ismi kelime anlamı olarak aşağı yukarı "parlak fikirli" anlamına gelmektedir. O zamanlar Girit'te bulunmasının çok özel bir sebebi ve hikâyesi vardır, bunu da kısaca anlatmak istiyorum.

Daidalos Atina'nın en meşhur mucidi olduğu gibi, aynı zamanda da en meşhur ressamı ve heykeltıraşıydı. Resimlerini ve heykellerini gerçeğe o kadar benzer olarak yapıyordu ki, onları pazar meydanında sergilediği zaman, halk nüfusun ansızın artmış olduğunu düşünmeye başlıyordu. Bazı politikacılar bu göz aldanmasını kendi çıkarları için kullanmak istemişler ve Daidalos'tan konuşma yaptıkları zaman meydanı kalabalıklaştırmasını rica etmişlerdi. Daidalos onların hiçbir isteğini geri çevirmiyordu. Ne demiştik, sorunlar çözülmek için yaratılmıştır...

Daidalos'un Perdiks adında bir yeğeni vardı. Kız kardeşinin oğlu olan Perdiks'e mucitliği, mühendislik ilmini, heykeltıraşlığı ve ressamlığı öğretmişti. Perdiks olağanüstü derecede yetenekliydi. Dayısından daha büyük, daha önemli bir mucit olması için gereken ner şeye sahipti. Daha küçük bir çocukken, başka bir sürü şeyin yanı sıra, testereyi de icat etmişti. Kumsalda dolaşırken etleri kuşlar tarafından yenilmiş bir balık kılçığı görmüş ve şöyle düşün-

müştü: "Şayet bu kılçıklar metal olsaydı, bununla tahta kesmek mümkün olurdu."

Pergeli de o icat etmişti. Düşünün hele, pergelsiz bir hayat! Bu son derece basit ve zekice araç olmadan, pratik geometri tasavvur dahi edilemezdi! İcat ettiği şeyler arasında son olarak çömlekçi tezgâhı vardı.

Demek ki Daidalos'un yeğeni Perdiks, insanlığa kullandığı temel araçları armağan etmişti. Daidalos'un bu durum karşısında nasıl bir tepki gösterdiğini tahmin edebiliriz. Belki de başlangıçta yeğeninin bu kadar çabuk ve iyi öğrenmesinden dolayı gurur duymuştu. Fakat bence pergel ve çömlekçi tezgâhından sonra gurur ortadan kaybolmuş, yerini sonsuz bir kıskançlığa bırakmıştı. Günün birinde bir şeyler göstereceğini söyleyerek oğlanı deniz kenarına çekti. Eski Yunanlılar dünyanın yuvarlak olduğunu biliyordu. Daidalos yeğenine kendisini küçük bir sınava tabi tutacağını söyledi.

"Burada, kayalıkların üzerinde duran sen ile, uzaklardaki ufuk arasındaki denizin orta noktası neresidir sence?"

Perdiks cevabı hemen yapıştırdı: "Dünya yuvarlak olduğu ve bakış açımız da bu eğime uyum sağlayan bir teğet olduğu için, perspektif kısaltmayı da hesaba katarsak, bu uzun mesafede yarılanma çizgisinin gözümüze neredeyse ufukta görüneceğini söyleyebiliriz."

Daidalos yeğeninin tartışılmaz dehası, zekâsı ve bilgisi karşısında o kadar dehşete düşmüştü ki, az kalsın aklını oynatacaktı. Dayanamayarak ona bir tekme attı ve Perideks kayalardan aşağıya yuvarlandı.

Fakat Perideks'in gökyüzünde bir hâmisi vardı, Tanrıça Pallas Athena'nın ta kendisi. Athena bu zeki ve açıkgöz delikanlıyı çok sevdiği için, kayalıklardan aşağı yuvarlanırken onu havada yakaladı ve bir keklik haline getirdi. Böylece Perideks ölümden kurtulmuş oldu.

Daidalos ise Atina'da mahkeme önüne çıkarıldı ve cinayetle itham edildi. Sonunda da suçlu bulundu ve şehirden kovuldu – bir Atinalıya verilecek en korkunç cezaydı bu. Girit Adası'ndaki vahşilerin yanına sürgüne mahkûm edilmişti. Oğlu İkaros'la beraber

oraya gitti ve kraliyet ailesinin hizmetine girdi. Pasiphae için ineği yaptı, Minos için labirenti inşa etti, Ariadne'ye ise yün yumağı fikrini verdi.

Son olarak Theseus'da kalmıştık. Theseus labirentin içine girdi, Minotauros'u buldu ve onu öldürdü. Şehri ve dünyayı bu canavardan kurtardıktan sonra, Ariadne'yle birlikte Girit Adası'ndan ayrıldı.

Minos kızına yün yumağı fikrini verenin kim olduğunu bulmak için öyle uzun boylu bir araştırma yapmaya gerek görmedi, çünkü böyle bir fikir tüm dünyada bir tek kişinin, Daidalos'un aklına gelirdi. Minos mucidin sadece kendisi için değil, önüne gelen herkes için çalışmasına son derece kızmıştı: "Seni oğlunla beraber labirente kapatayım da aklın başına gelsin. Görelim bakalım dışarı nasıl çıkacaksın?"

Daidalos labirenti son derece kurnazca inşa etmiş, fakat planını aklında tutamamıştı. Onun zayıf noktası da buydu işte: Hafızası. Bugün olsaydı labirentin karmaşık bir elektronik devre olduğunu söylerdik. İşte bu devrenin tam ortasında Daidalos ve oğlu İkaros oturuyordu. Üzerlerinde kuşlar uçuşmaktaydı.

Havada heyecanla kanat çırpan kuşlar, bu arada tüylerini aşağıya düşürüyorlardı. Daidalos bu tüyleri yerden topladı, yapılarını inceledi ve alt kısımlarının düz, üst kısımlarının bombeli olduğunu gördü. Labirentin köşelerinde esen rüzgârın tüyleri havalandırdığını anladı. Alt kısımları düz, üst kısımları bombeli olduğu için yerden yükselebiliyorlardı. Daidalos böylece kanatların temel prensiplerini keşfetmiş oldu.

Hemen gökten düşen tüyleri toplayarak, kendisi ve oğlu İkaros için kanatlar hazırlamaya başladı. Tüyleri yapıştırmak için, labirentin köşelerinde duran mumları kullandı. Ve sonunda kanatları tamamladı.

Uçmaya başlamadan önce oğlu İkaros'a birtakım öğütler verdi: "Bu adadan ayrılmamız için önce bir müddet suyun üstünden uçmamız lazım. Kanatlarının suya değmemesine çok dikkat et, aksi takdirde suyu emer ve ağırlaşırlar. Çok yüksekten de uçma, yoksa güneşin kızgın ışınları tüyleri yapıştırmakta kullandığım balmumunu eritir. Orta yoldan ayrılmamaya çalış."

Fakat İkaros genç ve ihtiraslı bir adam olduğu için, çok yüksek-lere çıktı. Adayı yukarıdan seyretmek harika bir şeydi. Sonunda güneşe çok fazla yaklaştı. Kızgın ışınlar balmumunu eritti ve İkaros aşağı düştü. Söylendiğine göre vücudu suyun yüzeyine çarpmadan önce önünden bir keklik geçmiş uçarak. Küçük Perideks'miş bu, İkaros'un yeğeni. Ve kahkahalar ata ata gülüyormuş.

Daidalos kendisini himayesi altına almaya razı olan bir kralın yanına sığınmış, çünkü Minos'u tanıdığı kadarıyla, onun kendisini her yerde takip edeceğini biliyormuş. Bu arada Minos'un aklına parlak bir fikir gelmişti. Şu sözlerinin her tarafa yayılmasını sağladı: "Ben, Girit Kralı Minos, dünyaya çözmesi için bir problem sunuyorum: Kim bir salyangoz kabuğunun içinden bir iplik geçirmeyi başarırsa, ona büyük bir ödül vereceğim."

Ve bak hele: Bilmem nerenin kralı bunu başarmıştı. Fakat Minos çok iyi biliyordu ki, bilmem nerenin kralı bunu asla başaramazdı, olsa olsa onun kanatları altına sığınmış olan Daidalos'un işiydi bu. Böylece onu bulmuş oldu. Fakat bilmem nerenin kralı Daidalos'u kendisine saklamak istiyordu, çünkü onun dünyanın en büyük mucidi olduğunun gayet iyi farkındaydı. Bilmem nerenin kralı Minos'u kaynar suyla haşladı ve bu da onun sonu oldu. Anlaşılan babası Zeus ona karşı olan ilgisini ve sabrını yitirmişti. Fakat kültürümüzün beşiğinde onun da ismi yazılıdır. Batı dünyasının köklerinden biri Girit'in Minos uygarlığıdır.

Peki ya Daidalos, Minos'un bulmacasını nasıl çözmüştü? İpliğin bir ucunu bir karıncanın gövdesinin arka kısmına bağlayarak, hayvanı salyangozun kabuğunun içinde yürütmüştü! O kadar basit işte.

ÖDİPUS

Laios ve İokaste – Delinmiş Ayakçıklar –
Sphinks – Veba – Gerçek – Oyulmuş Gözler –
Sadık Bir Kız Evlat – Düşman Kardeşler –
Sert Bir Baba – Ölüm –
Hem Erkek, Hem de Kadın Olan Biri

Eski Yunan Mitolojisi'nin en tanınmış simalarından biri de hiç şüphesiz Ödipus'tur. Bunun bir sebebi de, Sigmund Freud tarafından küçük erkek çocukların kendi öz analarına sahip olma arzusu ve babalarından nefret etme dürtüsüne, onun ismini vermesinden kaynaklanmaktadır.

Gerçekten de Eski Yunan Söylence Dünyası'nın en hüzünlü ve en acımasız söylencelerinden biridir Ödipus'un hikâyesi. Anlatmaya Ödipus'un annesi ve Ödipus'un babasıyla başlayalım. Çünkü kahramanımızın yaşadığı trajediye onlardan kaynaklanan bir lanet sebep olmuştur.

Ödipus'un annesi İokaste, ekilmiş adamların soyundan gelmektedir. Hatırlayalım: Ekilmiş adamlar Spartalıların atalarıdır; Kadmos yılan dişlerini tohum gibi toprağa saçtığı zaman, yerden adamlar fışkırmıştı. İokaste'nin Kreon ismindeki kardeşi, trajedimizde önemli bir rol oynayacaktır.

Ödipus'un babası olan Laios ise, Thebai tahtının meşru varisi olmasına rağmen şehrinden kovulmuş ve Kral Pelops'un yanına sığınmıştı. Pelops –ileride ondan çok daha ayrıntılı olarak söz edeceğiz– Laios'u çok iyi karşılamış, ona neredeyse kardeşi gibi davranmıştı. Fakat Laios bu konukseverliğe gerektiği biçimde karşılık

vermek bir yana dursun, Pelops'un en genç ve yakışıklı oğlu olan Chrysippos'u baştan çıkartarak, tam aksiyle mukabele etti. Durumu düzelip de artık Pelops'un himayesine ihtiyacı kalmayınca, Chrysippos'u da yanına alarak Thebai'ye geri döndü.

Olimpos Dağı'ndan olup biteni seyretmekte olan Hera, bundan hiç hoşlanmamıştı. Fakat onun eşcinselliğe karşı olduğunu düşünürsek, büyük bir hata yapmış oluruz. Hayır, Hera buna karşı değildi, çünkü yeryüzündeki kahramanlar ve sıradan insanlar arasında olduğu gibi, Olimpos Tanrıları arasında da eşcinsellik son derece yaygındı. Bu tür bir aşk, gerçek güzelliğe duyulan sevgi olarak kabul ediliyor ve saygı görüyordu. Hera'yı kızdıran, Laios'un Chrysippos yüzünden karısını ihmal etmesiydi. İokaste tanrıçaya şikayette bulunmuş ve kocasının kulağını çekmesini dilemişti. Bunun üzerine Hera, Thebai üzerine Sphinks'i gönderdi.

Thebai şehrinin kapısında pusuya yatan Sphinks, şehir halkını korku ve dehşet içinde bırakmıştı. Şehir meclisi acele bir toplantı yaparak, Laios'tan sevgilisi Chrysippos'u acele evine göndermesini ve yatağını bundan böyle karısı ile paylaşmasını istemek zorunda kaldı.

Laios uzun süre direndikten sonra pes etti ve Chrysippos'u Pelops'a geri gönderdi.

Fakat Sphinks şehrin kapısından ayrılmamıştı. Şehir halkı, bunun sebebini şöyle yorumlamıştı: Laios, Sphinks'in taleplerinin sadece ilk kısmını yerine getirmişti. Şimdi de ikinci kısmını yerine getirmeli, İokaste ile gerçekten ilişkide bulunduğunu ispat etmeliydi. Sphinks, bir çocuk görmek istiyordu.

Fakat evlilikleri meyve vermedi. Sphinks, Thebai kapısında beklemeye devam ediyordu.

İakoste son derece üzgün ve umutsuzdu. Kocasından vakit geçirmeden Delphoi'ye gitmesini ve çocuklarının olması için ne yapmaları gerektiğini kehanete danışmasını istedi.

Delphi'de ise Tanrı Apollon kendisinden yardım isteyenlere genellikle karmaşık ve anlaşılması güç cevaplar veriyordu. Nihayet Laios Delphi'ye giderek kehanete danıştı. "İokaste'yle benim çocuğumuzun olmamasının sebebi nedir?"

Tapınağın içindeki bir kaya çatlağında oturan Delphi rahibesi Pythyia, yaşlı Gaia'nın bilgeliğini kendisine aktarıyordu. Laios'un sorusunu işitince ona dönerek cevap verdi. "Bugüne dek bir çocuğunuz olmadığı için sevinmelisin! Bir erkek evlat sahibi olmaktan sakın kendini, çünkü ölümün onun elinden olacak!"

Şifrelenmeye bile gerek duyulmadan suratına bu kadar açıkça ifade edilen bu korkunç kehanet karşısında Laios evine döndü ve Iokaste'ye onunla artık yatağını paylaşmayacağını bildirdi.

Anlaşılan Iokaste de bu kehaneti duyduğu zaman çok korkmuş ve kocasıyla ilişkide bulunmamasının daha doğru olacağını düşünmüştü. Fakat sonradan Delphi kehanetlerinin gerçekte ne kadar karmaşık ve anlaşılmaz olduğu aklına geldi. Acaba Pythia'nın ağzından konuşan tanrı, kocasına neden bu kadar açık ve anlaşılır bir cevap vermişti? Yoksa Laios sırf kendisiyle yatmamak için mi uydurmuştu bu kehaneti? Herhalde böyleydi, çünkü onun Chrysippos'u ne büyük bir ihtirasla sevdiğini, hatta gözünün ondan başkasını görmediğini biliyordu.

Iokaste acı çekiyordu. Başka bir yatakta, başka bir odada yatıyor, geceler boyu gözüne uyku girmiyordu. Sonunda öyle bir an geldi ki, artık dayanamadı. Kocasını sarhoş etti ve gece olunca yavaşça yatağına girdi. O gece hamile kalmıştı. Dokuz ay sonra Ödipus dünyaya geldi..

Laios çıldırmış gibiydi –yeni doğan çocuğa, birçok masalda yeni doğan çocukların başına ne geldiyse, onun aynısını yaptı: Küçük çocuğu vahşi ormana terk etti. Fakat bunu yapmadan önce çocuğun ayaklarında birer delik açtı ve bu deliklerden geçirdiği bir iple ayakları birbirine bağladı. Bunu neden yaptığını açıklamak güçtür. Bazı yazarlar, oğlunun vahşi ormanda öleceğine emin olan Laios'un, bunu çocuğun ruhunun kendisini takip etmesini engellemek için yaptığını yazarlar. Sebebi her neyse, bu delik ayaklar Ödipus'a ismini vermiştir. Ödipus, şiş ayaklı anlamına gelmektedir.

Laios çocuğu bir hizmetkâra verir – masallarda her zaman olduğu gibi yani. Bu hizmetkârın iyi bir kalbi vardı, ya da en azından zerre kadar da olsa bir acıma duygusuna sahipti. Belki de orman

yolu epey uzun sürdüğü için yapmıştı bunu; küçük bir bebeği bir saat kucağında taşıyan her kim olursa olsun, bu sürenin sonunda onu vahşi hayvanlara terk etmesi mümkün değildir.

Her halükârda, yine masallarda olduğu gibi, Laios'un hizmetkârı kendisine verilen emri yerine getiremedi. Elindeki kundağı yolda karşılaştığı bir çobana vererek şunları söyledi: "Bunun içinde bir çocuk var. Benden onu ölüme terk etmemi istediler. Onu sana veriyorum; sen ne istersen yapabilirsin. Ben efendime bana verilen görevi yerine getirdiğimi söyleyeceğim."

Bildiğimiz buna benzer birçok hikâye vardır. Örneğin Grimm Kardeşler'in masallarında bu motif sürekli olarak karşımıza çıkar – *Elleri Olmayan Kız* ve *Pamuk Prenses* masallarını hatırlayalım. Bu hikâyeleri ortaya çıkaran, sefaletin acımasızlığıdır. Çocuklarına bakamayacak durumda olan insanlar onları ölüme terk ediyor, sonra da belki vicdan azaplarını dindirmek için bu hikâyeleri anlatıyorlardı – çünkü bu hikâyelerin tümü terk edilen çocuk açısından mutlu sonla bitmektedir.

Hikâyemizdeki çoban küçük Ödipus'u Korinth Kralı Polybos'a götürür ve hiçbir şey saklamadan, olan biteni en ince ayrıntısına kadar anlatır.

Bu kral iyi yürekli bir kraldı ve kraliçe de iyi yürekli bir kraliçeydi. Her ikisi de kundağının içinden kendilerine gülümseyen küçük çocuğa ilk bakışta âşık olmuşlardı. O anda bu küçük oğlan çocuğunu evlat edinmeye karar verdiler.

Hatta kraliçe halkını kandırmak için güzel bir numara bile düşünmüştü. Bir müddet sanki hamileymiş gibi davrandı, sonra da sanki doğuracakmış gibi yaparak, nedimeleri ve saray erkanıyla birlikte su kenarına indi. Döndüğü zaman kollarının arasında şipşak hazırlanmış bebeği tutuyordu. Hikâyenin başka bir versiyonu ise, kraliçenin ırmak kıyısına indiği zaman, sudan bir sepet çekermiş gibi yaptığını anlatmaktadır. Bu hikâye de bize küçük Musa'nın kaderini anımsatmaktadır.

Böylece Polybos ve karısı Ödipus'u evlat edindiler. Çocuk gerçek anne-babasının onlar olduğunu bilerek büyüdü. Böylece aradan zaman geçti ve Ödipus güçlü-kuvvetli, akıllı, gençliğine rağ-

men bilge ve olgun bir delikanlı haline geldi. Tek kusuru biraz melankolik tabiatlı olması, gönül darlığına meyilli olmasıydı.

Günlerden birgün, bir şölen esnasında gençlerden biri Ödipus'un yanına gelip, hiçbir kötü niyeti olmaksızın ona şöyle demişti: "Ödipus, sen çok yakışıklısın, çok akıllısın, fakat annenle babana hiç benzemiyorsun!" Gencin söyledikleri gerçeğe uygundur.

Ödipus'un kalbine korkunç bir şüphe düşmüştü. Sofrada kral ve kraliçenin yanındaki sandalyesine oturan Ödipus, karşı duvarda asılı olan aynada sözde annesini, sözde babasını ve kendisini inceler. Ve şöyle düşünmek zorunda kalır: Bu delikanlı gerçekten de haklı.

Böylece Ödipus da kehanete danışmak üzere Delphi yollarına düşer. Kendisiyle ilgili gerçekleri öğrenmek istiyordu.

Rahibenin hücresine henüz adım atmıştı ki, Delphi'de bundan önce asla gerçekleşmemiş olan ve bundan sonra da gerçekleşmeyecek olan bir şey gerçekleşti: Pythia ona herhangi bir açıklama yapmayı reddetti. Ödipus'un içeriye girmesine izin vermediği gibi, onu kovarak ardından bağırıp çağırdı: "Defol buradan, rezil adam, sen babanı öldürecek ve annenle evleneceksin! Üzerinde dile gelmez bir lanet var! Defol! Eğer insanlığa faydalı olacak bir şeyler yapmak istiyorsan, hemen kendini öldür!"

Ödipus ölesiye korkmuştu. Henüz çok genç bir adamdı ve sözde babası Polybos'u her şeyden çok seviyordu. Kral ve kraliçeyi mutsuz etmeyi asla istemezdi. Fakat ölmeyi de hiç istemiyordu tabii ki.

Dünyayı dolaşmaya karar verişi bu şekilde oldu. Bir daha asla Korinth'e geri dönmek istemiyordu.

Hüzünle dolu olarak dünyayı dolaşırken, günün birinde dar bir dağ geçidinde atlı bir arabayla karşılaştı. Ödipus'un melankolik bir karaktere sahip olduğunu söylemiştik, fakat onun aynı zamanda haklıyla haksızı ayırt etmekte doğal bir yeteneğe sahip olduğunu da söylememiz gerekir. Hiç kimsenin kendisine haksızlık etmesine izin vermediği gibi, hiç kimsenin kendisini hor görmesine de izin vermezdi. – Neyse, bu dar yolda karşılaştığı atlı arabanın üzerinde deri zırhlar içinde bir sürü adam vardı, arka taraftaki göste-

rişli bir tahtın üzerinde ise, yaşlı bir adam oturuyordu. Bu adam mağrur bir tavırla Ödipus'a bağırdı:

"Yıkıl karşımdan! Yolumdan çekil, çünkü ben senden daha soyluyum. Hemen yana çekil, çünkü bilmelisin ki, ben bunu asla yapmayacağım!"

Şayet yaşlı adam ona bunu nazik bir dille söyleseydi, kibarca rica etseydi, Ödipus elbette ki yana çekilirdi. Fakat kendisine emretmeye çalışan bu adama itaat etmeye asla niyeti yoktu.

"Dinle beni, yaşlı adam" dedi ona, "ben sadece tanrıların, annemin ve babamın sözünü dinlerim, onlardan başka hiç kimseye itaat etmem."

Bunun üzerine adam arabanın üzerinden kırbacıyla Ödipus'a vurmaya çalıştı. Ödipus kırbacı yakalayarak ihtiyarı tahtından aşağı çekti. Göğüs göğüse bir kavga başlamıştı. Ödipus çok kuvvetliydi ve öfkeden gözü dönmüştü. Deri zırhlara bürünmüş adamların tümünü döve döve öldürdü. Bu arada yaşlı ve cebbar adam Ödipus'a en iğrenç biçimde küfür ve hakaret etmeye devam ediyordu. Ödipus onun başına şiddetli bir darbe indirince yaşlı adam sendeleyerek atların dizginlerini yakalamaya çalıştı, ikinci bir darbe ise onu cansız olarak yere serdi. Bu arada kaçmaya başlamış olan atlar, onun cansız bedenini sürükleyip götürdüler.

Bu yaşlı, cebbar adamın kim olduğunu anlamışsınızdır herhalde. O, doğumdan hemen sonra küçük oğlunun ayaklarını delerek ölüme terk eden ve onun öldüğünden emin olan Ödipus'un gerçek babası, Thebai Kralı Laios'tan başkası değildi.

Laios da Delphi'ye gitmek üzere yola koyulmuştu, Pythia'ya bir kez daha danışmak istiyordu ve konu bu defa Sphinks'ti. Hikâyenin başında küçük Chrysippos'u baştan çıkartarak kaçıran ve onun yüzünden karısı İokaste'yi ihmal eden Laios'a öfkelenen Hera'nın ceza olarak önce onun çocuk sahibi olamamasını sağladığını, sonra da Sphinks'i gönderdiğini anlatmıştım. Sphinks, Thebai şehrini tehdit etmeye devam ediyordu ve ancak sorduğu bilmece çözülünce oradan ayrılacaktı. Önünden geçmeye çalışan herkesi durduruyor ve bir bilmece soruyordu, bilemeyenleri ise oracıkta midesine indiriyordu.

Sphinks'i buna benzer bir şey olarak tasavvur etmek gerekir: kadın başlı, aslan gövdeli, yılan kuyruklu ve kartal kanatlı bir canavar. Birçok kitaptan Sphinks'in neyi simgelediğini araştırdım ve birbirinden farklı birçok açıklama buldum. Açıklamalardan biri, Sphinks'in bir yılı simgelediğini söylüyordu, bir diğeri ise yılı ve dört mevsimi, daha doğrusu, soyut kavramlarla düşünecek olursak, zamanı ve geçiciliği simgelediğini... Şimdilik bunlarla yetinelim.

Bir süre sonra Laios şehrindeki ticaretin neredeyse durma noktasına geldiğini fark etmişti, çünkü şehre girmeye çalışan tacirlerin tümü Sphinks tarafından yeniliyordu. Kimse artık Thebai'nin yanından bile geçmek istemiyordu. Fakirleşme tehlikesi şehri tehdit etmekteydi. Sphinks şehir ahalisi için bir tür gardiyan olmuştu; dışarı çıkabilmek için çeşitli numaralar denemeleri, gizli geçitler kullanmaları, kılavuz tutmaları gerekiyordu. Veya buna benzer şeyler... Kendi şehirlerinde hapsolmuşlardı.

Sphinks'in sorduğu bilmece şöyleydi: "Tek bir sesi olan, bazen iki bacağı, bazen üç bacağı, bazen de dört bacağı bulunan ve bacak sayısı en fazla olduğu zaman en güçsüz, bacak sayısı en az olduğu zaman da en güçlü olan varlığın ismi nedir?"

Sphinks'in bilmecesi buydu işte.

Bu bilmeceyi o güne kadar kimse çözememişti. Ödipus gerçek babası Laios'u öldürdükten ve böylece Delphi kehanetinin ilk bölümünü gerçekleştirdikten sonra, Thebai'ye doğru ilerlemeye devam etti. Yolda karşılaştığı insanlar ona şöyle sesleniyordu: "Yolcu! Sakın Thebai'ye gitme. Orada sana bir soru soracak olan Sphinks'le karşılaşacaksın. Bu soruyu hiçbir insan cevaplayamaz, o yüzden oraya gitme ki, seni de midesine indirmesin."

Nereden bilsinlerdi ki Ödipus'un yaşama ne kadar az değer verdiğini: "Pekâlâ, bilmeceyi çözemezsem beni öldürsün bakalım! Fakat çözecek olursam, ben onu öldüreceğim."

Ve böylece Sphinks'in karşısına çıktı. Canavar aynı bilmeceyi ona da sormuştu: "Söyle bana, hangi varlıktır bu? Tek bir sesi vardır, bazen iki bacağı, bazen üç bacağı, bazen de dört bacağı bulunur, bacak sayısı en fazla olduğu zaman en güçsüz, bacak sayısı en az olduğu zaman da en güçlüdür."

Ödipus pek uzun düşünmeden, açık ve kesin bir cevap verdi: "Bu, insandır. İnsan bebekken dört ayağı üzerinde emekler, yetişkin olarak iki ayağı üzerinde yürür, yaşlanınca da, bir bastona ihtiyacı olduğu için, üç ayağı üzerinde yürür. En güçsüz olduğu çağ önce bebekliği, sonra yaşlılığıdır, yetişkin olup iki bacağı üzerinde yürüdüğü zaman ise, en kuvvetli olduğu çağdır."

Bunun üzerine Sphinks bugünkü deyişle krize girdi, korkunç bir çığlık atarak kendini kayalardan aşağı attı ve parçalanarak öldü.

Ödipus Thebai şehrine bir kurtarıcı olarak girmişti. Halk da onu bir kurtarıcı olarak karşılamış, Laios'un ölümünden sonra yönetimi devralan –İokaste'nin kardeşi– Kreon'u Ödipus'un yanına giderek şunları söylemesi için zorlamıştı: "Bizim kralımız ol. Şehrimizi Sphinks'ten kurtardın, bu yüzden şehrin hükümdarı ve kraliçenin eşi olmalısın."

Ödipus da artık nihayet bir vatan ve bir makam bulduğunu düşünüyordu. Fakat bir süre sonra şehrin üzerine öyle bir veba belası çöktü ki, ahaliyi kırıp geçirdi. Eski Yunanlılar, başlarına gelen veba veya benzeri felaketlerin, doğal veya tarihsel sebepleri olduğuna inanmaz, bunları tanrıların bir cezası olarak kabul ederlerdi. Araştırmalara hemen başlanmıştı. "Nedir günahımız" diye soruyordu insanlar, "tanrıların bizi bu şekilde cezalandırmaları için nasıl bir kabahat işledik?"

Ve böylece Thebai halkından bir adam şehrin suçunu öğrenmek için bir kez daha Delphi yollarına düştü.

Hücresinde oturan rahibe Pythia, dönüp adama bakmamıştı bile. Önüne bakarak bir tek cümle söyledi: "Kralınız Laios'un katilini şehirden kovduğunuz an, veba sizi terk edecektir."

Oğul, bilmeden ve istemeden, babayı öldürmüştü. Zaten hikâyenin trajik olan yanı da budur; Ödipus ne kendi acı kaderinden, ne de Delphi kehanetinin gerçekleştiğinden haberdardır. Hiçbir şeyden kesinlikle haberi yoktur. İki bin beş yüz yıl sonra bile bu suçsuz suçlunun hikâyesini okurken duygulanıyor ve hatta göz yaşlarımızı tutamıyoruz. Antik Yunan'ın en büyük trajedi yazarlarından Sophokles'in Ödipus'a dair tam üç tane dram yazması bir tesadüf değildir: "Kral Ödipus", "Ödipus Kolonos'ta" ve son olarak "Antigone" trajedisi.

Delphi'den gece gündüz haykırışlar yükseliyordu: "Laios'un katilini kovun!"

Buna ek olarak Ödipus, olayı daha da trajik hale sokan bir lanet savurur: "Laios'un katili tüm zamanlar için lanetlensin." Bu şekilde kendi kendisini lanetlemiş oldu.

Veba şehri kasıp kavurmaya devam ediyor ve halk kralından bir çözüm bekliyordu. Ne yapacağını bilemeyen Ödipus çareyi Teiresias'ı çağırmakta buldu. Teiresias Antik Çağ'ın en meşhur kâhinlerinden biridir. Ödipus akıl danışmak için onu çağırtmıştı, çünkü Delphi'ye bir kez daha gitmeyi istemiyordu.

Teiresias şöyle dedi: "Ancak ekilmiş adamlardan birisinin kendisini şehir için kurban etmesi durumunda tanrılar vebaya son verecekler."

Daha kesin bir şey söyleyemiyordu, çünkü tanrılar bunu ona yasaklamışlardı. –Bu acımasız oyunu hemen sahneden kaldırmak istemiyorlardı anlaşılan. İnsanların çektiği acılar ezelden beri onlar için hoş bir vakit geçirme vesilesiydi.

Bildiğimiz gibi ekilmiş adamlar Spartalıların atalarıdır, toprağa tohum gibi saçılan ejderha dişlerinden bitmişlerdir. İşte bir yanlış anlama, işte bir karışıklık daha. Tüm yaşamını Thebai'de geçirmiş olan İokaste'nin babası yaşlı Menoikeus, kastedilen kişinin kendisi olduğunu düşünmüştü, çünkü kendisi ekilmiş adamların soyundan geliyordu: "Kehanetin söylediği kişi ben olmalıyım!"

Tanrıların lanetlediği insanların şu soruyu sorma hakları yoktur: "Siz, yukarıdakiler, beni neden lanetlediniz?" Bu onlara karşı suç işlemekle birdi. Menoikeus, Kâhin Teiresias'ın söylediği sözü kendi mantığına göre böyle yorumlayıp, şehrin surlarından aşağı atlamak suretiyle yaşamına son verdi.

Menoikeus, Thebai şehrini kurtaracağı inancıyla kendisini kurban etmişti. Şehir halkı tarafından bir kahraman olarak uğurlandı öbür dünyaya, fakat Teiresias bunu yeterli bulmadı: "Bu iyi niyetli bir davranıştı ve tanrılar hoşnut kaldı. Fakat istedikleri o değildi. Ekilmiş adamlardan birini istiyorlardı, fakat onu değil, üçüncü kuşaktan birini."

Zavallı Ödipus'un çevresindeki kader çemberi giderek daralı-

yordu. Sophokles'in "Kral Ödipus" adlı oyununda yaptığı tüm numara da bundan ibarettir zaten, oyuncular Ödipus'un başına gelecekleri çok iyi bilmektedirler. Biz de dehşetten donmuş bir şekilde, kaderin son bir kez indirmek üzere pençesini Ödipus'a doğru savurmasını izliyoruz.

Ödipus çok bilge ve merhametli bir kraldır, fakat veba hâlâ şehri kasıp kavuruyordu. Delphi kehaneti ne söylemişti: "Kral Laios'un katilini bulduğunuz an veba şehirden uzaklaşacaktır."

Sonunda tanrılar Teiresias'a acı gerçeği söylemesine izin verdiler. Kör kâhin kralın huzuruna çıktı, parmağıyla onu işaret etti ve eliyle yüzünü sıvazlayarak şunları söyledi: "Ödipus! Kehanette bildirilen sensin, çünkü sen babanı öldürdün ve annen İokaste ile günahkâr bir evlilik yaptın."

Sonra ne oldu? Dehşet içinde kalan Ödipus, gerçeği görmeye başlamıştı. Fakat yazgısına direnmeye karar vermişti. Kâhinin söylediklerine inanmadığını söylüyordu. Hatta Teiresias'ı kendisine karşı komplo kurmakla ve Kreon'un suç ortağı olmakla suçladı. Ödipus son çırpınışlarını yapıyordu. Kimi insanlar ona inanıyordu elbette. Kâhinlik etmesi için sık sık çağrılmasına karşın, Teiresias'ın pek iyi bir şöhrete sahip olduğu söylenemezdi. Ondan her türlü dalavere beklenirdi. Belki de gerçekten Kreon tarafından satın alınmıştı.

Herkesin pek iyi bildiği gibi, Kreon kendisini Thebai tahtının tek gerçek varisi olarak kabul ediyordu. Kendini arka planda tutuyor, sürekli pusuda bekliyordu. Ödipus onu suçluyordu ama, kaderinin kendisine zalim bir oyun oynamakta olduğunu da hissetmiyor değildi. Bir yandan bu konuyu düşünmemeye çalışırken, diğer yandan da araştırmalara başlamıştı bile. Bilmek istediği tek şey bundan sonra ne olacağı değil, bu zamana kadar ne olduğuydu.

Bu arada sürekli korkunç şeyler olmaktaydı. Kendisini komplo suçlamalarından arındırmak isteyen Teiresias, bir zamanlar bebeği ormana terk etmesi gereken ve bu arada yaşlı bir adam olan çobanı çağırtmıştı. Çoban delik ayaklardan söz etmişti. Bu delik ayakları, çarmıha çivilenmiş İsa'nın ayaklarıyla karşılaştıran söylence araştırmacıları vardır. Ben bu kadar ileri gitmek istemiyorum;

fakat kesin olan bir şey vardır: Delmek, çivilemek, yaralamak, kör etmek, insanın doğal yaşam gücünü ortadan kaldırmak birçok halkın söylencelerinde, insanlara hadlerini bildirmek isteyen tanrısal güç olarak sık sık karşımıza çıkmaktadır.

Çoban tüm gerçeği anlatmıştı. Çocuk ormana terk edilmiş, fakat kendisi onun ölmesine izin vermemişti. Çocuk sonunda Korinth Kralı Polybos'un yanında büyümüştü.

Ödipus artık zaten kalbiyle uzun zamandır hissetmekte olduğu korkunç gerçeği kabul etmek zorunda kalmıştı: kehanetin bildirdiği kişi kendisiydi. Fakat bunu açıkça söylemekten hâlâ çekiniyordu. Karısı ve annesi İokaste ise artık kendisini kandırmaktan vazgeçmişti. Zaten uzun yıllardır yeni doğan çocuğunu ormana terk etmeyi kabul etmesinden dolayı vicdan azabı çekiyordu. Şimdi de kendi oğlundan çocuklar doğurarak büyük bir günah işlemişti. İokaste artık bu suçları ile yaşamaya dayanamadığı için, kendini asarak yaşamına son verdi.

Ödipus artık gerçeği saklayamaz hale gelmişti. Öyle büyük bir azap çekiyordu ki, ağlayarak saçını başını yolmaya başladı ve ölü İokaste'nin saçlarından çektiği iğne ile kendi gözlerini oydu.

Kör olmuştu. Yaşamının başlangıcında bir daha yürüyememesi için ayakları delinmişti, yaşamının sonunda ise bir daha görememek için kendi gözlerini delmişti.

Kral olarak son icraatı de şuydu: Kendisine şehri terk etmesini emretti. Kral Ödipus, insan Ödipus'u sürgüne mahkûm etmişti. Kıldan yapılma bir elbise giyerek yollara düştü. Kızlarından sadece bir tanesi, Antigone, şehri terk ederek onu yalnız bırakmamıştı.

Schiller'in Sophokles tarafından yazılan "Kral Ödipus" trajedisi hakkında yazdıklarını da kısaca buraya eklemek istiyorum:

"Ödipus aslında salt trajik bir analizden ibarettir. Her şey zaten olup bitmiştir ve olmuş olan, doğası gereği olabilecek olandan çok daha korkunçtur. İnsan ruhunun bir şeyin olmuş olabileceği karşısında gösterdiği tepki, bir şeylerin olabileceği düşüncesi karşısında gösterdiği tepkiden çok daha şiddetlidir."

Sophokles bu parça ile batı dünyasındaki klasik trajedinin temelini atmıştır. Aristoteles "Poetika" adlı eserinde trajediyi incele-

miş ve kurallarını belirlemeye çalışırken sürekli olarak Sophokles'in "Kral Ödipus"unu timsal göstermiştir.

En sevdiği kızı ve aynı zamanda yarı-kardeşi olan Antigone tarafından diyar diyar dolaştırılan Ödipus'un gözleri artık görmemektedir, günâhlarının sonuçlarını görmemek için onları kendi eliyle kör etmiştir. Omuzlarında ise kendi kendine ettiği lanet yükünü taşımaktadır. Böylece bir süre sonra Atina civarında bir yerleşim yeri olan Kolonos'a vardılar.

Kaderin ne garip bir cilvesidir bu! Ödipus hakkında bir kehanet daha dolaşmaktadır dilden dile: "Ödipus'un öleceği şehir sonsuza dek talihli olacaktır."

Ödipus'un şehirden ayrılmasından hemen sonra taht kavgasına başlamış olan oğulları Polyneikes ve Eteokles –ki bunlar aynı zamanda yarı-kardeşleridir, çünkü annesi İokaste doğurmuştur onları–, babalarının Thebai'ye dönmesini sağlamak için var güçleriyle çalışmaya başlamışlardır. Onların bildiği bir şey daha vardır: Ödipus aralarından hangisini kutsarsa, tahta o çıkacaktır.

Polyneikes durup dinlenmeden yollarda gezdikten sonra Ödipus'u buldu ve kardeşinden önce kendisini kutsaması için babasına yalvarmaya başladı. Fakat Ödipus eğer bunu yaparsa yeni lanetlere sebep olacağını bildiği için, onun isteğini geri çevirdi. Bir süre sonra Eteokles de oru buldu, fakat o da aynı şekilde geri çevrildi.

Nihayet Kreon da Ödipus'a ricada bulunmak üzere oraya geldi. Ödipus'un hem kayınbiraderi, hem de dayısı olan Kreon, sürekli arka planda ve gölgede kalmak kaydıyla, gizliden gizliye Eteokles'i destekliyordu. Çünkü o kardeşlerin içinde zayıf yapılı olanıydı, Kreon onu kolaylıkla tesir ve nüfuz altına alabilirdi. Fakat Ödipus, Kreon'un niyetini anladı ve onu da geri çevirdi.

Bunun üzerine Kreon topladığı bir orduyla Ödipus'un üzerine yürüdü. Ödipus, Atina Kralı Theseus'tan yardım istedi ve Theseus onu himayesi altına aldı.

Ve Ödipus Atina'da öldü. Thebai tüm zamanlar için talihten yoksun bırakılmıştı, Atina ise kısa zaman zarfında dünya tarihinin en önemli şehirlerinden biri olup çıkacaktı. Söylence bunu Ödipus'a atfetmektedir.

Böylece bütün hikâye yeni bir trajik boyut kazanır. Ödipus'un sevgili kızı Antigone, Kreon'un oğullarından biri olan Haimon'la sözlenmişti. Birbirlerini seviyorlardı. Fakat kötü kader bu defa da ona musallat olmuştur.

Polyneikes ve Eteokles arasındaki savaş bu arada iyice kızışmıştır. Sonunda karşılıklı bir dövüşte birbirlerini o kadar ağır yaralarlar ki, her ikisi de aldıkları yaralardan dolayı oldukları yere düşüp ölür. Kreon tüm iktidarı ele geçirmiştir. Polyneikes'in cesedinin gömülmesini yasaklar ve bunu yapmaya kalkışanları ölümle cezalandıracağını söyler. – Sophokles'in "Antigone" adlı trajedisinin ahlâk sorunu işte bu yasak çerçevesinde ele alınmaktadır.

Haimon'la evlenmek isteyen Antigone eve döner. Fakat kardeşinin kuşlar ve köpekler tarafından parçalanmış cesedini gördüğü zaman, onun orada kalmasına gönlü razı olmaz. Üzeri toprak ile örtülmediği sürece, onun huzur bulamayacağını bilmektedir. Antigone bir vicdan çatışması yaşamaktadır; bir yandan kardeşine olan son görevini yerine getirmek ister, diğer yandan da bunun yaşamına mal olacağını da bilir.

Antigone, ailesinin üzerine çökmüş olan lanetin artık nihayet bir son bulmasını istemektedir. Kardeşinin cesedini toprağa vermemek gibi bir suç işlediği takdirde –belki insanların değil, fakat tanrıların gözünde büyük bir suç–, bu lanetin etkisini göstermeye devam edeceğini ve torunlarının torunlarını bile etkileyeceğini bilmektedir. Kreon'un bunu anlayışla karşılayacağını umut etmektedir.

Sophokles'in trajedisinde ağzından şu sözlerin çıktığını görürüz: "Nefreti paylaşmak için değil, aşkı paylaşmak için geldim buraya." Bu aşağı yukarı şu anlama gelmektedir: "Bu lanete bir son vermek üzere seçildim ben; ailemiz üzerine çöken bu lanete bir son vermek üzere doğdum."

Böylece gece olunca gizlice savaş alanına sızar ve ölü kardeşi Polyneikes'in üzerine hiç olmazsa sembolik olarak bir avuç toprak serper.

Askerler onu tutuklar ve zindana atar.

Antigone'nin nişanlısı Haimon, zalim hükümdarın oğlu babasının önünde diz çöker, onun dizlerine sarılarak yalvarır: "Antigo-

ne'nin yaşamasına, mutlu olmamıza izin ver. Bu kadar zalim olma ve koyduğun yasakta ısrar etme."

Fakat her şey boşunaydı. Kreon oğlunun sözlerini tamamlamasına bile izin vermemişti.

Ne de olsa o başından beri hep ikinci planda kalmış, hakları daima başkaları tarafından çiğnenmişti. Önce Laios kral olmuştu. Onun ölümünden sonra Kreon, Sphinks'i mağlup etmeyi başaramamış, Ödipus geldiği zaman ise, tahtı ona bırakmak zorunda kalmıştı. Sonra da taht kavgası yapan iki oğul ile uğraşmıştı. Kreon o zaman da arka plandaydı, sadece nüfuzunu kullanmakla yetinmek zorunda kalmıştı. Fakat sonunda Ödipus'un iki oğlu birbirlerini öldürmüştü. Kreon tahtına kavuşmuştu nihayet.

Fakat kendi öz oğlu Haimon'a karşı bir taş gibi katı davranıyordu: "Hayır! Verdiğim karar bir yasadır!"

Fakat Haimon yalvarıp yakarmaya son vermediği için, Kreon da biraz yumuşamak zorunda kalmıştı.

"Pekâlâ" dedi sonunda. "Antigone'nin yaşamasına izin vereceğim."

Oğlu büyük bir sevinçle babasını kucaklamak istemişti. Fakat babası tahayyül dahi edemeyeceği kadar zalimdi.

"Antigone ölmeyecek" dedi Kreon, "fakat serbest de kalmayacak."

Ödipus'un kızının hapsedildiği zindanın duvarlarının örülmesini emretti. Sadece içeri ekmek ve su uzatmak amacıyla küçük bir aralık bırakılmıştı duvarda. – Bu, ölümden çok daha korkunçtu.

Antigone daracık hücresinde çile doldurmaya başlamıştı.

Duvarın öbür yanında nişanlısı Haimon ağlıyordu.

Kreon ise iktidar tahtında taşlaşmış gibi oturuyor ve fikrini değiştirmeye kesinlikle yanaşmıyordu.

Fakat bir süre sonra kör kâhin Teiresias tekrar ortaya çıkarak Kreon'un karşısına dikildi ve ona şunları söyledi:

"Ölüleri göm ve yaşayanları gömüldükleri yerden çıkar."

Kreon'un Polyneikes'i artık gerçek bir mezara gömmesi ve Antigone'yi hapsedildiği yerden çıkarması gerekiyordu.

Teiresias konuşmaya devam etti: "Şayet bunu yapmazsan, Kreon, Ödipus'un laneti senin ve tüm sülalenin üzerine çökecek."

Bunun üzerine Kreon korktu ve pes etmek zorunda kaldı. Polyneikes'in gömülmesini emretti ve Antigone'nin üzerine örülen duvarı yıktırdı. Zavallı oğul Haimon mutluluktan uçarak babasına teşekkür etmek istedi, fakat sevinci fazla uzun sürmedi. Duvar yıkıldığı zaman Antigone'nin kendisini asmış olduğunu gördüler.

Nişanlısının cansız bedenini gören Haimon, kendisini kılıcının üzerine bıraktı. Kreon'un karısı oğlunun kanlar içinde yattığını görünce kendisini en yüksek burçtan aşağı attı. – Sophokles'in trajedisi suçluluğunun idraki içinde olan Kreon'un yaktığı ağıtla son bulur:

Çocuğum! Karım!
Ben budala adam
Öldürdüm ikinizi de istemeden
Nereye gitsem, nereye yönelsem
Artık ben de bilmiyorum
Her şey, ama her şey
Kaçıp gidiyor elimden
Bahtsızlık yağıyor başıma
Tahammül edilmez bir şiddet ile

Ödipus trajedisinde kâhin Teiresias'ın sürekli ortaya çıkarak önemli görevler üstlendiği dikkatimizi çeker. Bu kâhin hakkında da birkaç söz etmek istiyorum.

Teiresias'ın neden kör olduğuna dair oldukça mizahi iki hikâye vardır. İkisi de güzel ve neşeli olduğu için, ikisini de anlatmak istiyorum.

Öncelikle ilk versiyon: Teiresias günün birinde başını belaya sokacak bir manzaraya tanık olur. Tanrıça Pallas Athena'yı tesadüfen çıplak görmüştür. Athena genç erkeklerle bir arada olmaktan hoşlanan, fakat onların cinsellikleri ile değil, zekâlarıyla ilgilenen bakire bir tanrıçadır.

Dediğim gibi, Teiresias günün birinde bu tanrıçayı çıplak olarak görür ve güzelliği karşısında kendisinden öyle bir geçer ki, ona yakalanmak gafletinde bulunur. Athena birisinin kendisini çıplak

olarak seyretmesine kesin olarak dayanamazdı. O, babası Zeus'un başından doğmuştu, bir baş doğumuydu. Bu nedenle beden ve cinsellikle olan hiçbir şeye iyi gözle bakmazdı. Arzu edilmek yerine korkulmayı tercih ederdi.

Athena, Teiresias'ın bakışlarındaki arzuyu görmüş ve elini yıldırım hızıyla onun gözlerinin üzerine koyarak, Teiresias'ın anında kör olmasını sağlamıştır. Fakat Teiresias'ın annesi bu durum karşısında o kadar üzülmüştü ki, bir süre sonra Athena vicdan azabı çekmeye başlamıştı.

Athena'nın bir özelliği vardı: Göğsünde asılı olan çantada daima bir yılan taşırdı. Bundan daha sonra söz edeceğiz. Bu yılanın marifetlerinin arasında birkaç büyü numarası da vardı. Athena çok sevdiği yılanına Teiresias'ın kulaklarını yalamasını rica etmişti. Yılan bunu yaptı. Teiresias'ın kulaklarını o kadar özel bir biçimde temizledi ki, adam o anda kuşların dilini anlamaya başlayıverdi. Bu yüzden Teiresias gelecek hakkında kehanette bulunacağı zaman, önce kuşların söylediklerini dinlerdi. Kuşlar biz insanlardan çok daha yukarılarda uçabildikleri için, bizden çok daha geniş bir görüş açısına sahiptirler. Geçmişte olanları ve gelecekte olacakları görebilirler. Gelecekte olacak her şeyi değil elbette, ama birçok şeyi. Kim kuşların söylediklerini anlarsa, kim onların cıvıldamalarını yorumlayabilirse, o kişi gelecekten haber verme yeteneğine de sahip olur demektir. Bunun dışında, Athena'nın vicdan azabının gerçekten epey zorlu olduğunu düşünmek durumundayız. Çünkü Teiresias'a ikinci bir lütuf olarak uzun bir ömür bahşetmişti, tam yedi kuşak boyunca sürmüştü bu uzun ömür.

Söylencenin diğer versiyonu ise şu şekildedir: Teiresias henüz genç bir adamken günün birinde ormanda dolaşmaya çıkmış ve birbirleriyle çiftleşmekte olan iki yılan görmüştü. Bu manzara onu bir yandan büyülemiş, ama bir yandan da yakışık almaz olduğunu düşündürtmüştü. Eline geçirdiği bir sopa ile hayvanlara vurmaya başlamıştı. Fakat bunlar tabii ki kutsal yılanlardı ve dişi yılanı öldürdüğü anda kendisi de bir kadına dönüşüvermişti.

Teiresias bir kadındı artık. Fakat bu yeni kimliği onu pek fazla rahatsız etmemişe benziyordu. Hiç vakit kaybetmeden yola düşe-

rek en yakın şehre gitti ve orada tam yedi yıl boyunca çok başarılı bir fahişe olarak yaşadı.

Bu yedi yıl sonunda mesleğini icra ettiği pis batakhanelerin iğrenç havasından kurtulmak için kırlara çıktı ve bir müddet tatil yaptı. Günün birinde tesadüfen ormanın aynı yerinden geçerken, yine bir çift yılanın çiftleşmesine şahit oldu ve bundan yine iğrendi. Bu yaratıkların bu işten böyle bir zevk almalarına şaşırıp kalmıştı. Tekrar bir sopa alarak hayvanlara vurmaya başladı. Bir süre sonra erkek yılan sopa darbeleri altında can verdi ve Teiresias anında tekrar bir erkeğe dönüşüvermişti.

Ve gelelim Olimpos Dağı'na. Zeus ile kız kardeşi ve aynı zamanda karısı olan Hera arasında bir tartışma yaşanmaktadır. Homeros'un İlyada'sında da bu ikisi sürekli didişip dururlar. Bu seferki tartışma konusu şuydu: Sevişirken kim daha fazla zevk alır, erkek mi, kadın mı?

Hera şöyle diyordu: "Erkek daha fazla zevk alır. Zaten daha fazla gürültü çıkaran da odur."

Zeus ise aksi kanaattaydı: "Hayır, hiç şüphesiz kadın daha fazla zevk almaktadır." Kendisi ne de olsa büyük bir maço olduğu için, erkeğin büyük bir zevk verici olduğu fikrine sahipti. "Biz erkekler siz kadınlara daima daha fazla zevk vermişizdir."

Hera da elbette ki tam aksi kanaattaydı.

Peki ama bu mesele nasıl çözülecekti? Haklı olan kimdi? Buna karar vermek hiç de sanıldığı kadar kolay değildi, çünkü ne bir erkeği kadın, ne de bir kadını erkek yapmak mümkündü, ki bir karşılaştırma yapabilsin. Bu meselede hakemlik yapabilecek bir kişi vardı tüm dünyada: Hem kadınlığı, hem de erkekliği yaşamış olan Teiresias.

Tanrılar Olimpos'tan indikleri gibi Teiresias'ın yanına dikildiler. Hiçbir ölümlü bir tanrının suratına bakamayacağı için, Teiresias da bakışlarını yere çevirmişti. Sonra ona şu soruyu yönelttiler:

"Sevişirken kim daha fazla zevk alır? Erkek mi, kadın mı? Bunu olsa olsa sen bilirsin."

Teiresias bir an bile duraksamadan cevabı yapıştırdı: "Sevişmekten alınan zevkin tümü on ise, bunun dokuzu kadına, biri ise erkeğe aittir."

Bahsi Zeus kazanmıştı.

Bu cevaba son derece öfkelenen Hera, oracıkta Teiresias'ın gözlerini kör ediverdi. Zeus da karısıyla yeniden kavga etmek istemediği için, Teiresias'a gözlerinin ışığını geri vermedi, fakat kendi deyimiyle ona "iç bakış" yeteneği verdi. Teiresias, artık geleceği görebiliyordu.

DÜNYANIN YARADILIŞI

Gaia ve Uranos – Kronos ve Rhea –
Zeus ve Kardeşleri –
Titanlar ve Gigantlar

Başlangıçta kaos vardı. Yunan Mitolojisi böyle der bize. Bu kaosun ne olduğunu kimseler bilemez. Kaosu bir tanrı olarak kabul etmek de insanı ürkütür. Bu kaostan bir anda neden Gaia'nın, yani toprağın oluştuğunu da kimseler bilmez. Fakat Gaia bir anda ortaya çıkıvermişti.

Aşağı yukarı Homeros'un çağdaşı olması gereken o ihtiyar anlatıcı Hesiod, bize Yunan tanrılarının nasıl oluştuğunu anlatır. – Gaia'dan gökyüzü yükseldi, başka bir deyişle Uranos. Gökyüzü toprağın oğluydu. Hem oğlu, hem de sevgilisiydi. Sisli günlerde açık havaya çıktığımız zaman, gökyüzünü yeryüzünden ayırt edemeyiz. Gökyüzüyle yeryüzü birbirine o kadar yakın bulunmaktadırlar ki, birbirlerine öylesine bir aşkla sarılmışlardır ki, yeryüzü Gaia'nın nerede başladığını ve gökyüzü Uranos'un nerede bittiğini bilemeyiz.

Bereket getiren, tüm yeşilliği üzerinde taşıyan Gaia, gökyüzünün sisi ve yağmuruyla ıslanmıştı. Gaia ile aynı anda yaratıcı aşkın ruhu olan Eros ortaya çıktı. Onu bir varlık olarak değil, daha ziyade Gaia'nın başlangıçtan beri bir eğilimi olarak kabul etmek gerekir. Gökyüzü ve yeryüzünü birbiri üstünde tutan güçtür Eros.

İşte bu kucaklaşmadan, bugün söyleneceği gibi milyonlarca yıl sürmüş olan bu kucaklaşmadan ilk varlıklar oluştu. Gaia oğlu Ura-

nos'un altında zevkten eğilip bükülüyordu, böylece de yumuşak, sıcak, narin, yeşil tepeler oluştu.

Gaia sonra bu tepelerden Titanları doğurdu. Mağrur Kronos ve ulvi Rhea da bu Titanların arasındaydı.

Gaia ve Uranos'un en güçlü oğlu Kronos'tu. Kronos üzerine çok kafa yorulmuştur ve en akla yakın açıklama, onun isminin "Chronos", yani zamandan kaynaklandığıdır. Fakat genel olarak Kronos'un zamanla bir ilgisi olmadığı kabul edilir ve bu ismin ona neden verildiği henüz bilinmemektedir.

Düşünme yeteneğine sahip ilk varlıklar olan mağrur Titan Kronos ve ulvi Titan Rhea'dan sonra, Gaia'nın bağrından canavarlar çıktı. İnanılmaz korkunçlukta, yüz kollu devler olmalıymış bunlar. Babaları Uranos bu canavarlardan ilk gördüğü andan itibaren iğrenmişti ve onları kocaman erkeklik organıyla toprağın içine geri itip duruyordu.

Gaia kıvranmaya başlamıştı, yeryüzü kıvrım kıvrım kıvranıyordu, fakat bu defa zevkten değil, acıdan dolayıydı. Gaia eğilip bükülüyordu ve acı dolu bu kıvranmaları sonucu yeryüzündeki büyük, taşlı, kayalı dağlar ortaya çıktı.

Fakat gökyüzü Uranos aynı zamanda annesi de olan karısına – Yunan tanrılarının yaşamlarında ensest ilişki başından beri belirleyici bir rol oynamıştır–, Gaia'ya, kocaman organıyla eziyet etmekten bir türlü vazgeçmiyordu. Topraktan çıkan yüz kollu devleri devamlı gerisin geriye itiyordu.

Gaia umutsuzluk ve acı içinde oğlu Kronos'a seslendi ve onun kulağına şöyle fısıldadı: "Baban ve aynı zamanda yarı kardeşin olan bu canavardan kurtar beni."

"Eğer bana yardım edersen" dedi Kronos, "bunu yapmayı denerim."

Bunun üzerine Gaia, Kronos'un pençeye benzer güçlü ellerinin yanında demir bitirdi. Yerden biten bu demir yine yerin iradesiyle bir tırpan şekline girdi.

Gaia Kronos'a seslendi: "Bununla babanı hadım et."

Kronos bu tırpan ile babası ve yarı-kardeşi Uranos'un erkeklik organını biçti ve böylece gökyüzü hadım oldu.

Yani gökyüzünün ve yeryüzünün oğlu Kronos, babasını hadım etmiş oldu. Gökyüzü tüm zamanlar için yeryüzünden ayrılmıştı. Bu andan itibaren hükümdarların ayaklarından hiç olmazsa birinin toprağa basması gerekiyordu. Sadece gökyüzünde bulunup yeryüzüne hükmetmek olanaksızlaşmıştı.

Babasının erkeklik organını kesen Kronos onu fırlatıp attı ve bir daha arkasına dönüp bakmadı. Kesilmiş erkeklik organından kan damlaları düşüyordu toprağa. Gaia'nın bereketli yüzüyle birleşen bu kan damlalarından yeni varlıklar geldi dünyaya. Romalıların Furia dedikleri İntikam Tanrıçaları Erinysler doğmuştu toprağın bağrından. Bu İntikam Tanrıçaları son derece korkunçtur, tüm söylencelere girmişlerdir ve suçluları ölünceye kadar kovalayan bir nevi mitolojik polis gibidirler. En meşhur kurbanlarından biri Orest'dir. Onun hikâyesini sonra anlatacağız. İntikam Tanrıçalarını dünyaya getiren bir çığlıktır. Oğlunun kendisinin de dünyaya gelmesini sağlayan organını kesmesi karşısında korkunç bir acı duymuştu Uranos. Duyduğu ilk acıydı bu ve çok şaşırmıştı. Şaşkınlık ve acıdan dolayı attığı çığlık, intikam arzusuyla doluydu. Bu intikam arzusu, toprağa düşen kan damlalarında da mevcuttu ve Erinysler bu damlalardan doğdular.

Artık erkeklik yeteneğini yitirmiş olan organdan damlayan diğer kanlardan ise, Gigantlar doğmuştu. Gigantlara bir bakış fırlatmak epey ilginç olacaktır, hem de sadece son derece çirkin olmalarından dolayı değil. Bazı akıllı düşünürler, Gigantların insan biçimine benzer bazı şeyler barındırdığını söylemişlerdir. Tabii burada akla diğerlerinin nasıl göründükleri sorusu gelmektedir. Gaia'nın görünüşünün dünyamız gibi olduğunu biliyoruz. Uranos'un görünüşü ise gökyüzü gibidir. Kronos'tan ise pek emin değiliz, çünkü zamanla birlikte dış görünüşü de değişiyordu. Her halükârda Gigantların insanlara benzer bir yapıları vardı, sadece vücutlarının alt kısmı yılan biçimli bir kuyrukla son buluyordu. Demek ki Gigantlarda sürüngen özellikleri de vardı. İki ayakları üzerinde duruyorlardı, fakat sürüngen kuyruklarına sahiptiler. Belki de Gigantlar dinozorlardı, kim bilir...

Bu spekülasyonları daha ileri götürmek niyetinde değilim. Ura-

nos'un hâlâ havada uçmakta olan organında kalmıştık. Dediğimiz gibi, ilk ve ikinci kan damlaları toprağa düşmüş, bunlardan Erinysler ve Gigantlar doğmuştu.

Organ sonunda suya düştü. Bir tanrı hadım edildiği zaman, her an oldukça detaylı olarak gözlemlenmelidir. Uranos, oğlu Kronos tarafından hadım edildiği zaman, organında spermler bulunuyordu. Tuzlu deniz suyuyla birleşen bu spermler bir köpük oluşturdu ve bu köpük Kıbrıs'ta karaya vurdu. Aphrodite doğmuştu bu tohumdan. Aphrodite, Aşk Tanrıçası, Aphrodite, köpükten doğan tanrıça.

Aphrodite göğün kızıdır ve ilk tanrılardan biridir. Romalılar bu tanrıçayı kabul etmişler ve ona Venüs ismini vermişlerdir. Göğe baktığımız zaman, sabah veya akşam yıldızı olarak görürüz Venüs'ü.

Fakat gökyüzünün ve yeryüzünün oğlu Kronos iktidarı eline aldığı anda, gerçek yüzünü gösterdi. En az babası kadar zalimdi. Yüz kollu kardeşlerini kurtarmadı, halbuki hepsi de tüm umutlarını ona bağlamıştı. Hayır, onlara daha da büyük bir kötülük yaparak, hepsini daha da geriye, ta Tartaros'a kadar itekledi.

Tartaros Yeraltı Dünyası'nın en derin, en karanlık, en uğursuz yeridir. Homeros şöyle der: "Tartaros'un Yeraltı Dünyası'na olan uzaklığı, dünyanın gökyüzünden olan uzaklığı kadardır."

Karanlık kavramı bu mekânın sıfatı olmaktan çok uzaktır. Oraya düşmek bir varlığın başına gelebilecek en kötü şeydir ve Kronos kardeşi olan yüz kolluları Tartaros'un ta göbeğine göndermiştir.

Titan Kronos kız kardeşi Rhea'yı eş olarak aldı.

Fakat yeryüzü, yani Gaia, ona bir kehanette bulunmuştu: "Baban Uranos'a yaptığın şeyi, günün birinde çocuklarından biri yapacak sana."

Rhea, Koronos'a peş peşe birçok çocuk doğurdu ve böylece Eski Yunan tanrıları birer birer ortaya çıktı. Ocağın ve Ev Düzeninin Tanrıçası Hestia, kendisi ileride Olimpos'ta bir tür ev kadını olacaktır; Bereket Tanrıçası Demeter, kolunda bir demet başak ile tasvir edilir; Hera, evliliğin koruyucusu; Hades, sonradan Yeraltı Dünyasının Tanrısı olacaktır; Poseidon, Denizler Tanrısı. Rhea son olarak da Zeus'u dünyaya getirdi.

Annesinin kehanetini dikkate alan Kronos, çocuklarını birbiri ardına yutup midesine indiriyordu. Goya'nın tüyler ürpertici bir resmi, çocuklarından birini elinde tutan ve başını ısırmakta olan Koronos'u tasvir etmektedir. Bu suratta görülen sadece tanrısal-titanik bir iktidar hırsı değil, aksine tamamen insani bir çılgınlıktır. Rhea elbette ki Kronos'un çocuklarına bu şekilde davranmasından hiç hoşlanmıyordu ve en son doğurduğu sevgili oğlunu kocasından gizledi. Onun yerine yemesi için Kronos'a bezlerle sarılıp sarmalanmış bir taş verdi. Kronos korkunç hırsı ve tüm zürriyetine karşı duyduğu korkunç öfke ile bu taşı yedi ve yapılan sahtekârlığı fark etmedi.

Rhea kundaktaki Zeus'u dağlarda bir yere götürdü ve bir keçinin sütünü sağarak çocuğuna içirdi. Nereden gelip nereye gittikleri belli olmayan küçük kara tanrıları yaşıyordu orada. Kuret adı veriliyordu bu tanrılara, doğanın ruhları olarak nitelendirmek çok daha uygun olur bence. Belki dallardan düşen yapraklardı bunlar, belki de ağaçların gövdelerine tırmanan kara yosunları. O zaman doğada içinde çoğalmanın ve dönüşmenin büyüsünü taşıyan hiçbir şey yoktu, bu yüzden Kuretler belki de ağaçların kuru dallarıydı ve yere düşüp kırılınca küçük tanrılara dönüşüyorlardı. İşte bu Kuretler, Rhea'ya Zeus'a göz kulak olacaklarına ve şayet Kronos bu taraflara gelecek olursa, korkunç gürültüler çıkararak onun çocuğun sesini duymasına engel olacaklarına söz verdiler.

Yani Kronos çocuklarından birinin yeryüzünde olduğunu bilmiyordu. Çocuklarının tümünü mideye indirdiğini sanıyordu.

Zeus büyüyerek genç ve güçlü bir tanrı olmuştu. Günün birinde yalnız başına dünyada yürürken Metis isimli bir periye rastladı. Hemen ona âşık oldu. Seviştiler. Sonra da Zeus, Metis'e hayatını anlattı, ona yüreğini açtı, yana yakıla kardeşlerinin ve kendisinin kötü kaderinden dert yandı. Zeus'un anlattıkları karşısında çok duygulanan Metis, ona kusturucu bir şerbet getirdi ve bunu babasının yemeğine karıştırmasını söyledi.

Zeus babasının yanına yaklaşmayı göze alamadığı için şerbeti annesi Rhea'ya verdi, o da bunu Kronos'un yemeğine karıştırdı. Şerbet bir süre sonra etkisini gösterdi ve Kronos tüm çocuklarını

geri kustu. Hepsi de babalarının karşısına dikilmişlerdi: Hestia, Demeter, Hera, Hades, Poseidon.

Zeus'un genç bir tanrı olabilmesi için aradan kaç yıl geçmesi gerektiğini, Yunanlıların bunu nasıl tasavvur ettiklerini bilmiyorum. Bütün bu zaman boyunca Zeus'un kardeşleri Kronos'un midesinde bulunuyordu. Bu durum bayağı ilginçtir. Çocukları babalarının midesine oturmuştu herhalde, yoksa aradan geçen zaman zarfında onları sindirmiş olması gerekirdi.

Şimdi de hepsi Zeus'un önderliğinde babalarına karşı birleşmişti. Uzun ve şiddetli bir savaş başlamıştı. Zeus yüz kolluları Tartaros'tan çıkarmıştı, onlar da seve seve Zeus'un safına katılmışlardı. Bu savaş on yıldan fazla sürdü, fakat bir kez daha söylüyorum ki, o çağların zamanı şimdikinden oldukça değişikti...

Savaş Zeus ve kardeşlerinin üstünlüğü ile sona erdi. Kronos artık iktidarı elinde tutmuyordu. Kronos, devrilmişti.

Romalılar Yunan tanrılarının neredeyse tümünü olduğu gibi benimsemişlerdi. Zaten galip tarafın, mağlupların değer yargılarını, metafiziğini, dinlerini ve felsefelerini benimsemesi sık sık görülen bir durumdur. Zeus'u Jupiter yapmışlardı, Tanrı Anası Hera'yı Juno, Denizler Tanrısı Poseidon'u Neptun, Aphrodite'i Venüs, Ares'i Mars, Hermes'i Merkur vs.

Babaları Kronos'a karşı Zeus kardeşlerine önderlik etmiş ve bu savaş on yıldan fazla sürmüştü. Günün birinde Zeus ve Kronos arasında bir uzlaşma gerçekleşmişti herhalde. Zaten bu savaş neredeyse sportif bir görünüm arz etmektedir. Çünkü yapılan her şey salt iktidar içindi, tüm amaç iktidarı ele geçirmekti. Zaten kimsenin kimseyi yaralamak veya öldürmek gibi bir düşüncesi de yoktu, çünkü tanrılar ölümsüzdü. Kronos iktidara yeteri kadar sahip olmuştu. O da bunun farkında olduğu için Zeus'la bir anlaşma imzaladı. Kronos, Mutlular Adası'nda emekliye sevk edilmişti. Orada az da olsa kader ve kısmete yön verebiliyordu. Bugün Amerika'da sadece altmış yaşının üstündekilerin oturabildiği bir şehir mevcuttur. Mutlular Adası da böyle bir yer olsa gerekti herhalde. Kronos orada yaşayan emeklilerin belediye başkanıdır. Yunan Mitolojisi kana susamış eski tiran Kronos'a işte böylesine insancıl bir son layık görmüştür.

Zeus'un önderliğinde her şey yeni bir düzene sokuldu. O andan itibaren kendilerini tanrı olarak adlandırıyorlardı. Zeus'un önderliği herkesçe onaylanmıştı. Gerçi tanrıların göğü, suyu ve toprağı kumar oynayarak paylaştıklarına dair bir versiyon da vardır, fakat bana kalırsa akla yakın olanı kardeşlerin Zeus'un egemenliğini gönüllü olarak kabul ettikleridir.

Zeus kendisi için gökyüzünün ve yeryüzünün hükümdarlığını almıştı. Sonra da Olimpos Dağı'nda tahtını kurdu. Bu dağın zirvesi genellikle bulutlarla kaplıdır.

Buna karşın Poseidon'un da denizler üstünde hakimiyet kurduğu söylenir. Buna ırmakları da eklemem gerekiyor. Burada akla şu gelmektedir: Vücudumuz da büyük oranda sudan oluştuğuna göre, Poseidon acaba bize ne oranda hakim olmaktadır?

Hades ise Yeraltı Dünyası'na hükmediyordu. Ayrıca, denilene göre, tanrılar arasında tebaasını seven tek oydu. Ölülerin rahat bırakılmasını isterdi daima.

Zeus dünyayı bu şekilde paylaştırdı ve insan yaratıldığı zaman bu panteonla karşılaştı.

TANRILAR ve İNSANLAR

Hephaistos ve Hera – Ares ve Aphrodite –
Athena – Hermes ve Apollon – Zagreus –
Prometheus ve Biz İnsanlar

Hephaistos'un tanrıların en mükemmeli olduğu söylenemez, fakat bizim için oldukça ilginç bir hikâyesi vardır. Doğumu oldukça muammalıdır. Hera onu kendi kendine doğurmuştur. Kocası Zeus'un kendisini sürekli olarak aldatmasından bıkıp usanmıştı ve bu şekilde ona ihtiyacı olmadığını kanıtlamak istemişti belki de. Zeus insanlardan başlayarak, periler ve tanrıçalar da dahil, önüne çıkan tüm kadınları başından çıkartıyordu. Onun görevi, kaderi, kararıydı bu: yaratmak, bereketlendirmek, yeni yaşamların oluşmasını sağlamak, en renkli yaşam biçimlerini ortaya çıkartmak.

Hera bir erkeğe ihtiyaç duymadığını Zeus'un kafasına iyice sokmak istiyordu, işte bu yüzden Hephaistos'u kendi kendine doğurdu. Burada bir otogami durumu ile karşı karşıyayız ki, bu türünün ne ilk, ne de son örneğidir...

Fakat anlaşılan Hera yaratma yeteneğinin ürününden pek hoşnut kalmamıştı: Hephaistos son derece çirkin bir bebekti. Ona sadece bir tek bakış fırlattı ve sonra küçük bacağından tuttuğu gibi Olimpos'tan aşağı atıverdi.

Bu küçücük tanrısal yaratık on iki saat boyunca havada uçtu, ta ki Su Perisi Thetis'in mağarasının önünde yere çakılana kadar. Hephaistos yarı ölü bir vaziyetteydi, eğer ölümsüz olmasaydı tam bir ölü olacağı kesin gibiydi. Bir bacağı paramparça olmuştu ve bundan sonra aksayarak yürüyecekti.

Su Perisi Thetis küçük tanrıyı mağarasına aldı, ona baktı, yetiştirdi ve bildiği her şeyi öğretti. Bir süre sonra da onun el işlerine karşı olağanüstü bir yeteneği bulunduğunu fark etti.

Hephaistos ateşi çok seviyordu. Demiri ateş üzerinde yumuşatmayı başarmıştı ve kor halindeki metali çıplak elleriyle yoğurup birbirinden güzel nesneler yapıyordu. Hephaistos'a eskiden sadece Lemnos Adası'nda tapılıyordu, çünkü orada bir volkan vardı. İnsanlar onun ateş olduğuna inanıyordu. –Bu arada Romalıların ona Vulcanus adını taktığını da eklemeliyim– Dediğim gibi, insanlar onun ateş olduğuna, ateş çatırdadığı zaman onun kükürdadığına ve volkan püskürdüğü zaman da öfkelendiğine inanıyordu.

Hephaistos'un karakteri gayet çelişkilidir. O bir yandan yamru yumru, aksadığı ve suratı isten dolayı kapkara olduğu için herkese alay konusu olan, diğer yandan da kötülüğe varacak kadar ne yapacağı belli olmayan bir tannydı. Bu çelişki onun yaptığı bir sanat eserinde kendisini açıkça göstermişti. İlginçtir ki bu sanat eserini, kendisini istemeyen annesi Hera için hazırlamıştı.

Hephaistos annesi için pırlantalarla bezeli, son derece güzel bir taht hazırlamış ve bu tahtı Olimpos Dağı'na göndermişti. Anneme duyduğum saygıdan dolayı, diye haber göndermeyi de ihmal etmemişti. Hera'nın bu hediye karşısında oldukça utandığını sanırım hepimiz anlayabiliriz. Fakat yine de tahtı yerine koyarak üzerine kuruldu. Gerçekten de çok güzel bir tahttı bu, Zeus'un tahtından bile daha güzel. Tanrılar yemeklerini yediler ve sonunda hepsi teker teker sofradan ayrılmaya başladı. Hera da ayağa kalkmak istiyor, fakat bunu başaramıyordu. Tahttan bir türlü kalkamıyordu. Oğlu Hephaistos'un intikamıydı bu: Tahta çok kurnazca bir mekanizma gizlemişti. Diğer tanrılar da Hera'nın etrafına toplanmıştı, fakat en az onun kadar çaresizdiler. Güç kullanmanın hiç faydası yoktu. Hera sanki koltuğa çivilenmişti.

Sonunda Hephaistos'a haber salmaya karar verdiler. Hermes kanatlı sandaletleriyle Thetis'in mağarasına koşturdu ve Hephaistos'tan Tanrıların Anası'nı tekrar serbest bırakmasını rica etti. En yüce tanrıçanın sofrada çivilenmiş gibi oturması biraz gülünç olmuyor muydu?

Fakat Hephaistos kılını bile kıpırdatmadı. Önceleri inadına kimseyle konuşmak istemedi, sonunda da ısrarlar karşısında sadece Hera'yla konuşabileceğini bildirdi.

Onu Olimpos'a çıkardılar ve annesinin yanına götürdüler. Hera'nın tahtta çivilenmiş gibi oturduğunu gören Hephaistos'un intikam hırsı bir anda yatışmıştı.

Şimdi ne olacak, diye sordular ona. Tanrıların Anası'nın bu durumuna bir son vermek için ne yapmayı düşünüyordu? Fakat Hephaistos'un ağzından tek kelime çıkmıyordu. Ancak Dionysos uzun uzun uğraşıp ona bol miktarda şarap içirdikten sonra, ağzından mekanizmanın sırrını almayı başardı.

O günden sonra Hephaistos'un Olimpos'ta yaşamasına müsaade ettiler. Tanrıların hizmetkârı olmuştu, onların sakiliğini ve garsonluğunu yapıyordu. Tanrıların tümü onunla alay ediyordu. Aksak ayağıyla ve kir pas içindeki suratıyla alay ediyor, fakat bir sanatkâr olarak becerisini takdir ediyorlardı. Ona Olimpos Dağı'nın en görkemli saraylarını inşa ettirdiler.

Şu işe bak ki, tanrıların bu en çirkinine, karşı cinsle ilişkide en yeteneksiz olanına, eş olarak Aşk Tanrıçası Aphrodite'yi vermişti Zeus. Bunu yaparken yeni bir alay konusu yaratmak istemişti şüphesiz.

Aşk Tanrıçası'yla evli olmak ilk bakışta çok güzel bir şey olarak görülebilir, fakat gerçek pek öyle değildir. Aphrodite canının çektiği her erkekle beraber oluyor, Hephaistos'u durup dinlenmeden aldatıyordu. O aşk yapmak için yaratılmıştı, sadakat veya cinsel istekleri dizginleme ona yabancı kavramlardı.

Aphrodite kocasını en sık olarak Savaş Tanrısı Ares ile aldatıyordu. Bence Ares, Olimpos Tanrıları arasında en sevimsiz olanıdır. Ares odun kafalının, yabaninin biridir. Sürekli olarak bulunduğu yerdeki huzuru bozar. Kendisini yalnız erkekler arasında iyi hissederdi, sabahın alaca karanlığında en uzağa işeme yarışmaları düzenleyen de odur. Kendinden zayıfları beyzbol sopası ile döven, düşüncesiz ve sorumsuzca savaşlar çıkartan yine odur. İşte Ares budur, sevimsiz tanrı.

Her fırsatta Aphrodite ile beraber oluyordu. Ondan birçok ço-

cuğu bile olmuştu. Hephaistos bunu bilmiyordu. Bütün tanrılar biliyordu, ama Hephaistos hariç.

Sonunda Güneş Tanrısı Helios olayı açığa çıkararak, Hephaistos'a her şeyi anlattı.

Hephaistos düşündü, taşındı ve aklına bir kurnazlık geldi. Uğraşıp didinerek çelik kadar sağlam, fakat örümcek ağı kadar ince, olağanüstü bir ağ yaptı. Bu ağı gizlice yatağının üstüne astıktan sonra, Lemnos Adası'nda kendisine tapanların yanına gidecekmiş gibi yaptı. Henüz sırtını dönmüştü ki, Ares ve Aphrodite yatakta yuvarlanmaya başlamıştı bile. Fakat gizli bir mekanizmaya bağlı olan ağ ansızın üzerlerine düştü ve onları öyle bir sardı ki, kıllarını bile kıpırdatamadılar.

Bunun üzerine Hephaistos ortaya çıkarak diğer tüm tanrıları yanına çağırdı ve yataktakileri göstererek Aphrodite'i zina ile suçladı. Düğün hediyelerini geri istiyordu.

Tanrılar önce Hephaistos'a güldüler, çünkü boynuzlanan oydu ne de olsa. Fakat sonra Ares ve Aphrodite'in haline, Hephaistos'dan daha fazla gülmeye başladılar. Boynuz takılan, intikamını almıştı. Bir insanın –veya bir tanrının– en sevdiği şeyi yapmaya zorlandığı zaman çok gülünç duruma düştüğünü düşünürsek, bunun psikolojik olarak kurnazca bir davranış olduğunu –Hera'nın tahtında olduğu gibi– görürüz. Art niyetli, utanmazca ve şeytanca bir hesaptır bu. Sofrada oturup yemek yemeyi çok seven Hera, sofraya çivilenmişti; yatakta Ares ile oynaşmaktan çok hoşlanan Aphrodite ise, yatakta tutsak edilmişti.

Hephaistos'un çelişkilerini belirten çok güzel bir hikâye daha vardır, bu hikâye aynı zamanda onun Tanrıların Babası Zeus ile olan çelişkilerini de ortaya koyar. Daha önce bahsettiğim gibi, Zeus ve Hera arasında sık sık tatsızlık çıkıyordu. Devamlı didişmekten kendilerini alamıyorlardı. Mesela Zeus'un en sevdiği kahraman olan Herkül'den Hera nefret ediyordu. Yoluna taş koyabilmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Herkül yüzünden Zeus ve Hera arasında kızılca kıyamet kopmuştu.

Bu son kavga o kadar şiddetliydi ki, sonunda Zeus dayanamadı: "Tamam, yeter artık! Bıktım artık!" Kansı Hera'yı yakaladığı gi-

bi kollarından yüksek bir yere astı. Canının iyice yanması için ayak bileklerine birer tane örs bağladı. Hera dayanılmaz acılar çekiyordu. Katlanmak zorunda kaldığı işkence gerçekten de çok korkunçtu.

Hera'yı bu işkenceden kurtaran ise, şu işe bakın ki, nefret ettiği, hor gördüğü oğlu Hephaistos'tan başkası değildi. Ne yapacağı hiç belli olmadığı için, bu defa da Tanrılarının Babası yerine anasının safında olmayı yeğlemişti. Bu yüzden de bu kez Zeus tarafından gökyüzünden aşağı fırlatılmış ve tekrar tam on iki saat boyunca havada uçmuştu.

Fakat Hephaistos bu davranıştan dolayı Zeus'a kin beslememişti. Zeus, biz insanlardan yana olan zavallı titan Prometheus'u Kafkas Dağları'na çivilemek istediği zaman, Hephaistos'a sağlam zincirler yapmasını emretmişti. O da karınca gibi çalışarak zincirleri tamamlamış ve Prometheus'u en korkunç biçimde cezalandırması için Zeus'a teslim etmişti.

Hephaistos ile birçok benzerlikler gösteren, fakat aynı zamanda tanrıların demircisinin tam bir zıddı olan başka bir tanrısal varlık ise, Tanrıça Pallas Athena'dır. Bu tanrıça mitolojinin diğer devirlerinde Zeus'u gölgede bırakmak için gereken her şeye sahipti. Belki de çoktan yapmıştır bunu, belki de farkında olmasak bile çoktan bize hükmetmeye başlamıştır. Belki de onun başarısının sırrı yalnız prensiplere dayanarak davranmak, kavramların arkasına saklanmak ve kendisini salt mantık olarak göstermektir.

Yunanistan'ın birçok kesiminde Athena'ya Zeus'tan daha fazla tapınılıyordu. O, Olimpos'un ışıldayan ruhudur. Athena'nın doğumu da bir bakıma otogami şeklinde gerçekleşmiştir.

Zeus da başka bir varlığa ihtiyaç duymadan, tek başına yaşam yaratabileceğini karısına ispatlamak istiyordu. Hemen söyleyeyim, bunu tam olarak başardığı söylenemez. Zeus o sıralar dişi titan Metis'e aşıktı. Fakat Metis, Zeus'la sevişmek istemiyordu, ondan kaçıyor, saklanıyor, akla gelebilecek her tür bitki ve hayvana dönüşüyor, en inanılmaz biçimlere giriyordu.

Fakat Zeus onun peşinden koşmaya devam ediyordu ve tatlı Metis sonunda bir hata işledi: Kendisini bir sineğe dönüştürmüş-

tü. Aldığı bu yeni biçim ile Zeus'un kendisini bulmasının çok güç olacağını düşünüyordu. Fakat Zeus bir hamlede sineği yakaladığı gibi midesine indiriverdi. Zeus'un gövdesine giren Metis, tanrının damarlarını ve vücut boşluklarını kullanarak yukarı doğru tırmanmaya başladı. Ve tanrının gövdesinin içinde mucizevi bir şekilde döllendi – bunun nasıl olduğunu tasvir etmeyi hiç denemeyeceğim bile.

Zeus Metis ile sevişmek istiyordu istemesine ama, ondan bir erkek evlat sahibi olmak istemiyordu. Çünkü Metis'in doğuracağı bir erkek evladın, kendisinden çok daha kudretli olacağı kehanet edilmişti. Fakat Metis şimdi hamileydi ve hâlâ Zeus'un kafasına doğru tırmanmaya devam ediyordu. Zeus'un canı yanıyordu ve korkuyordu. Sonunda aşkının meyvesi gelip alnına yerleşti ve orada bir şişlik meydana getirdi. Sonunda Tanrıların Demircisi Hephaistos'un çağırılmasından başka bir çare kalmamıştı.

Hephaistos sorunu bir el sanatçısına yaraşır biçimde çözdü. Eline geçirdiği bir baltayı Zeus'un kafasına indiriverdi. Yarılan şişten dışarı pırıl pırıl zırhları içinde, tam bir yetişkin olarak Pallas Athena çıkmıştı.

Yani Athena, Zeus'un başından doğmuştu. Hephaistos da onun ebesiydi ve Athena'yı her şeyden daha fazla seviyordu. Ona karşı ne utanmaz, ne de kabaydı, daha ziyade boyun eğer bir tavır sergiliyordu. Athena ise onunla diğer tanrıların yaptığı gibi, sürekli alay ediyordu. Sadece bir tek noktada Hephalstos ile aynı fikirdeydi. Her ikisi de o aptal kabadayı Ares'in varlığına dayanamıyordu.

Athena, Hephaistos'un tam aksini temsil etmektedir, o bir soluk, bir esindir. Hephaistos toprağa bağlı el işçiliğini temsil eder, fakat Athena salt ruhtur. Hephaistos ateşin yardımıyla harikulade nesneler yaratabilir, fakat yarattıklarında esin yoktur, güneş eksiktir. Söylenceye göre ateş güneşin bir kopyası idi sadece. İş her zaman bir düşüncenin tamamlanmasının ürünüdür. Başka hiçbir tanrı Athena gibi salt ruhu temsil etmez.

Athena'nın kaderi bakire kalmaktı. Vücuduna asla bir erkeğin tohumları girmeyecekti. Gerçekten de Athena hiçbir erkeğin yatağına girmedi. Günün birinde Tanrıların Demircisi Hephaistos'un iş-

liğine gitti, çünkü kendisi için yeni bir zırh ısmarlamak istiyordu. Hephaistos elbette ki en güzel zırhları yapıyordu ona, çünkü Athena'yı canı gönülden seviyordu. Hephaistos ölçüsünü almak için ondan masaya doğru eğilmesini istediği zaman, tanrıça o kadar güzel bir şekilde eğildi ki, Hephaistos kendisine hakim olamadı ve Athena'nın üzerine atladı. İhtirası onu kendisinden geçirmişti. Athena'ya tecavüz etmek istiyordu. Hephaistos çok kuvvetliydi, kollarında kaslar inanılmaz derecede şişkindi. Fakat Athena onunla başa çıkabilecek durumdaydı. Son anda Hephaistos'u iterek üzerinden uzaklaştırmayı başardı. Fakat ihtirası son kerteye gelmiş olan Hephaistos, tohumlarını Athena'nın bacağına fışkırtmıştı bile. Athena derin bir iğrenme duygusuyla bacağındaki tohumları bir çırpıda silip attı. Tohumlar Olimpos'tan aşağıya uçmuş ve yere düşmüştü. Athena'nın sivri paröaklarının dokunduğu bu tohumlardan erdişi bir yaratık dünyaya gelmişti: Erichthonios. Bu yarı insan, yarı yılan bir yaratıktı. Vücudunun alt kısmı bir yılana benziyordu. Erichthonios, Hephaistos'un oğluydu, sadece onun oğlu. Fakat Athena, Hephaistos'un bu derin ihtirası karşısında duygulanmaktan kendisini alamamıştı, o yüzden Erichthonios'u yanına aldı. O andan itibaren onu göğşündeki bir çantada taşımaya başladı ve tüm ihtiyaçlarını giderdi. Erichthonios ileride büyük bir mucit olmuş ve tekerleği icat etmiştir. Vücudunun alt kısmı yılan biçiminde olduğu için, ileri doğru hareket etmekte zorlanıyordu. Tekerlek bu zorluğu ortadan kaldırmıştı.

Athena ile Hephaistos arasında işte bu şekilde gizli, fakat yakın bir ilişki vardı.

Athena, Herakles, Perseus, Diomedes gibi kahramanları seviyordu. En sevdiği kahraman ise Odysseus'tu. Zekâ ve cesarete hayrandı. Cüretkârlıktan ve aptalca bir cesaretten ise hiç hoşlanmıyordu.

Pallas Athena, Atina şehrinin koruyucu tanrıçasıydı. Bu görevini şehrin yurttaşları arasında yaptırdığı bir oylama ile sağlama almıştı. Çünkü Denizler Tanrısı Poseidon da Atina'nın kendi şehri olmasını istiyordu. Athena seçimi yurttaşların yapmasını teklif etti: "Her ikimiz de yurttaşlara birer hediye verelim" demişti Poseidon'a, "onlar da aramızda bir seçim yapsınlar."

Kıt akıllı Poseidon aklından şunları geçirmişti hemen: "Tamam. Atinalılar elbette ki bir su kaynağı isterler, bundan kolay ne var ki!"

Poseidon Atina şehrinin içinden bir ırmak akıtmaya başladı. Bu iş tamam, diye düşünüyordu bir yandan, kesinlikle beni seçecekler. İnsanların sudan başka neye ihtiyaçları var ki? Fakat Denizler Tanrısı kafasını fazla çalıştırmadan işe girişmişti, şehre verdiği su tatlı değil, tuzlu deniz suyuydu. Deniz suyundan bir ırmak ise hiçbir insanın işine yaramazdı.

Buna karşın Athena ise topraktan sade bir ağaç bitirmişti – bir zeytin ağacı. Ne büyük bir zenginlik! Zeytin ağacı bugün bile Yunanistan'ın simgesi gibidir, ülkenin en büyük zenginliklerinden birisidir. Atinalılar ise bu durum karşısında tercihlerini elbette ki Pallas Athena'dan yan kullandılar.

Küçük bir hatırlatma yapalım: Viyana'yı ziyaret eden bir kişi, parlamento binasının önünde durduğu zaman büyük bir heykel görecektir. Başında altın bir miğfer bulunan, görkemli bir kadın heykeli. İşte Pallas Athena budur. Pallas Athena aynı zamanda Bilgelik Tanrıçası'dır; parlamenterlerin bu tanrıçanın heykelini seçmiş olmaları boşuna değildir herhalde!

Bu akıllı tanrıçaya sempati beslemek hiç de zor değildir. Biraz kibirli olmasını ise affetmek gerekir. Pallas Athena, hiçbir erkeğin kendisine sahip olmasını istememesine karşın, hepsi tarafından beğenilmek isteniyordu. Troya Kralı Priamos'un oğlu Paris'in kendisi yerine Aphrodite'i tercih etmesi, Yunan Söylence Dünyası'nın en korkunç savaşını başlatması için yeterli olacaktı. Bu hikâyeyi kısaca anlatıp geçelim:

Paris en güzel tanrıçayı seçecek ve ona altın bir elma verecekti. Seçimi Hera, Aphrodite ve Athena arasında yapacaktı. Paris tercihini Athena'dan değil, kendisine dünyanın en güzel kadınını vaat eden Aphrodite'den yana yaptı. Athena bu durum karşısında o denli gücenmişti ki, az kalsın Troya'yı anında yerle bir edecekti. Ancak Zeus'un verdiği kesin bir emir bunu yapmasına güçlükle engel oldu. Fakat elbette ki Troya Savaşı'nda Yunanlıların safında döğüştü.

Dünyalar güzeli Medusa günün birinde en az Athena kadar,

hatta ondan bile güzel olduğunu söylemişti. Bunun üzerine de Athena onu korkunç bir canavara dönüştürmüştü. Yani, aynı zamanda kinci ve garazkârdı.

Pohpohlanmaktan hoşlanırdı, fakat yalnız zekice pohpohlamalara izin verirdi. Ona budalaca yaltaklanmanın hiç faydası yoktu. Onun Ares'e olan düşmanlığı tanrılar arasında sık sık huzursuzluk yaratıyordu. Gerçi Ares savaş meraklısı bir kavgacıydı, fakat topyekün savaşı, yok etme savaşını Pallas Athena icat etmiştir. Bir düşmanla karşılaştığı zaman, ya da yardım etmek istediği kahramanlardan biri bir düşmanla karşılaştığı zaman, aklına gelen ilk çözüm, kesin çözüm oluyordu – yok etme. En küçük bir sebepte bile, mümkün olan en büyük tepki gösterilmeliydi. Düşmanın gelecekte bir daha belini doğrultamaması için, onu mutlak olarak yok etmek gerekiyordu.

Tanrı Ares ve Tanrıça Athena günümüzde var olsalardı, beni korkutan Athena olurdu. Pallas Athena atom bombasının tanrıçasıdır. Ares zalim ve kana susamıştır, fakat topyekün atom katliamları onun aklına asla gelmemiştir.

Şimdi de Hermes'e gelelim. Hermes tanrıların habercisidir, Latinler onu Mercurius olarak adlandırmışlardı. O aynı zamanda hırsızların, tüccarların ve dedikoducuların da tanrısıydı. Öncelikle onun doğumundan söz etmek istiyorum:

Her defasında Hera uykuya dalar dalmaz Zeus gizlice Olimpos'tan aşağı süzülüyor ve Atlas'ın dünyalar güzeli kızı Maia'nın mağarasına, daha doğrusu yatağına giriyordu. Birbirlerine çok yakışan bir çifttiler. Zeus peri kızını gerçekten seviyordu. Elbette ki Zeus başka peri kızları ve tanrıçalarla da yatıyordu, fakat onlara âşık olduğundan değil, sadece içindeki o korkunç yaratma arzusuna uymak zorunda olduğundan. Fakat Atlas kızı Maia'yı gerçekten seviyordu. Peri kızının mağarasında birbirlerini sevgiyle kucaklıyorlardı ve aşklarının meyvesi olarak Hermes dünyaya geldi.

Hermes'in son derece alışmadık bir bebek olduğunu söylemeliyim. Onun doğum gününden bahsetmek istiyorum biraz: Hermes sabaha karşı doğmuştu; öğleye doğru gözü o kadar açılmıştı

ki kundağını fırlatıp atmış, düşe kalka beşiğinden inmiş ve mağaranın dışına doğru emeklemeye başlamıştı. Orada küçük bacaklarının üzerine doğrularak pırıl pırıl güne bakmış ve bu dünyadaki ilk gününde ne gibi muzırlıklar yapabileceğini düşünmeye başlamıştı. Güneş ışınları burnunu okşarken karşıdan kendisine doğru geniş bir deniz kaplumbağasının geldiğini gördü. Hermes ondan hoşlanmıştı, fakat kaplumbağa Hermes'ten hoşlanmamış ve sürüngenlerin o garip bakışlarıyla onu süzmeye başlamıştı. Hermes bu bakışlara sinirlenmişti. Hemen kaplumbağanın üzerine atlamış ve ölene dek onun boynunu sıkmıştı. Sonra da hayran hayran kaplumbağanın zırhını incelemeye başlamıştı. Sahip olduğu tanrısal güç ile zırhı yerinden kopartmış, temizlemiş, içine oturmuş ve şarkılar söylemeye başlamıştı. Ansızın zırhın içinde otururken sesinin daha farklı bir tınısı olduğunu fark etti – daha ilginç, daha güzel bir tını.

Birden aklına bu boş zırha kirişler takmak fikri geldi. Karşıdan kendisine doğru birkaç ineğin gelmesi ona çok ilginç geldi, çünkü daha önce hiç inek görmemişti. Kaplumbağayı boğmak da ona ilginç gelmişti, bu yüzden ineklerden birinin boynunu oracıkta sıkıverdi. Sonra ineğin bağırsaklarını çekip aldı, onları temizledi, kuruttu, gerdi –bu arada öğle olmuştu– ve bu bağırsaklardan kirişler yaptı. Bu kirişleri kaplumbağa zırhının içi oyuk tarafına gerdi ve böylece lir ya da kithara adı verilen çalgıyı icat etmiş oldu. Yani bugün gitar adı verdiğimiz çalgıyı. Bu çalgının Jimi Hendrix'in Stratocaster'inin atası olduğunu düşünmek doğrusu çok hoşuma gidiyor. Kim bilir, belki de bu yüzden Hermes bana bu kadar sempatik geliyordur.

Fakat hepsi bu kadarla kalmamıştı. Yeni tanrının ilk günü daha yeni başlamıştı. Hermes liri sırtına attığı gibi dünyayı gezmeye başladı. İlk olarak az önce içlerinden birini öldürdüğü inek sürüsüne rast geldi. İnekler hoşuna gittiği için onları önüne katıp sürmeye başladı, yani onları çaldı. Bu sürünün yarı-kardeşi Apollon'a ait olduğunu bilmiyordu elbette.

İnekler önünde olduğu halde yürümeye devam ederken, aklına şu düşünce geldi. "Kim bilir, belki de birisi beni takip ediyordur."

Bunun üzerine elli ineğin tümünü de kuyruklarından yakaladı – bunu nasıl yaptığını bilmiyoruz, çünkü Hermes ne de olsa bir tanrıdır. Kendi izlerini silmek için ayaklarına dallar bağladı. Bir eliyle elli ineği kuyruklarından tuttuğu gibi, onları gerisin geriye çekmeye başladı. Böyle yaparak kendisini takip etmesi muhtemel birisinin, sürünün öbür tarafa doğru gittiğini düşünmesini sağlayacaktı. Boştaki eliyle de lirini tıngırdatmaya başladı. Böylece peşine taktığı ineklerle tüm Yunanistan'ı baştan başa geçti.

Bizim zaman ölçümüzle saat on dört civarında olmalıydı şimdi. Hermes sıkılmıştı, ineklere kötü kötü bakıp duruyordu. İnekler de geviş getirerek bön bön ona bakıyordu, belki de onlara bu kadar kötü davrandığı için Hermes'e biraz kızgındılar. Hermes onları tez elden boğazlamayı düşünüyordu.

Tesadüfen bir çobanın oralardan geçeceği tutmuştu. Sizi temin ederim ki, bu çobanın adı Bathos'du. Küçük bir bebeğin elli ineği kuyruklarından tutması karşısında şaşırıp kalmıştı.

Hermes, Bathos'a şöyle dedi: "Sen... sen beni gördün."

"Evet" diye karşılık verdi Bathos, "seni gördüm."

Hermes şöyle dedi: "Fakat beni gördüğünü kimselere söylemeyeceksin."

Ve Bathos karşılık verdi: "Seni gördüğümü kimselere söylemeyeceğim."

"Pekâlâ" dedi Hermes, "yine de bana söz vermeni istiyorum."

"Evet" dedi Bathos, "sana söz veririm."

"Fakat buna yemin de etmelisin" dedi Hermes.

"Yemin ederim" dedi Bathos.

"Ne üzerine yemin ediyorsun?"

Bathos büyük bir hata yapmıştı. Daha önce de söylemiştik; insanlar tanrılarla çok yakın ilişkilere girmemeye özen göstermelidirler. Bathos da karşısında bir tanrı bulunduğunu anlamış olmalıydı. Buna rağmen şöyle dedi: "Ağzımdan laf kaçıracak olursam taş kesileyim."

Sonuç olarak Hermes memnun olmuştu ve çaldığı inekleri peşine takarak yoluna devam etmeye başladı: "Onları başka bir yerde boğazlarım."

Fakat ansızın şüpheleri depreşti. İnekleri birbirlerine bağlayarak sessizce geriye döndü ve Bathos'un birisiyle konuştuğunu duydu. Tanrı Apollon'la konuşuyordu Bathos. Onu daha önce hiç görmemişti, fakat bir tanrı diğer bir tanrıyı daha önce asla görmese bile tanıyabilirdi.

Apollon sürüsünün izlerini takip ede ede buraya kadar gelmişti. Ters toynak izleri numarasını yutmamış ve şimdi de Bathos'la karşılaşmıştı.

Apollon şöyle diyordu: "Bathos, ben Tanrı Apollon'um. Bana gerçeği olduğu gibi anlat."

Bathos ağzındaki baklayı çıkartarak her şeyi anlattı.

"Bak sen!" diye düşündü her şeyi gören ve işiten Hermes. "Bak sen! Bathos, vay haline senin!"

Apollon oradan uzaklaştığı zaman Hermes kılık değiştirdi – onun bir bebek olduğunu unutmamalıyız– ve Bathos'un yanına gitti. "Söyle bakalım Bathos, beni tanıdın mı?"

"Hayır" dedi Bathos.

"Söyle bakalım Bathos, buradan ineklerle beraber geçen birisini gördün mü?"

"İneklerle beraber geçen kimseyi görmedim" dedi Bathos.

"Pekâlâ" dedi Hermes. "Bana gerçeği söylersen sana o ineklerin yarısını vereceğim."

İneklerin yarısını alacağını duyan Bathos'un gözlerini hırs bürüdü. "Evet, şimdi hatırladım, gerçekten de ineklerle beraber geçen birisini görmüştüm."

Bunun üzerine Hermes kendisini tanıttı ve şöyle dedi: "Evet Bathos. Hatırlıyor musun, beni ele verdiğin takdirde taş kesileceğini kendi ağzınla söylemiştin."

Ve Bathos olduğu yerde bir taşa dönüştü. – Bu taş bugün bile Yunanistan'da görülebilir. Yamru yumru bir taştır bu, sanki orada oturmuş bekleyen bir insanı andırmaktadır.

Sonra Hermes inekleri teker teker boğazlamaya başladı. Sanırım saat on dört suları olmalıdır. Hermes inekleri teker teker boğazladı, boynuzlarıyla toynaklarını yaktı ve enfes etleri armağan olarak tanrılara sundu.

Sonra da mağarasına geri döndü ve beşiğine uzandı. Sanki tüm bu zaman zarfında yerinden bile kımıldamamıştı! Az sonra Apollon mağaraya girdi. Bu hırsızlığın ardında bir tanrı olduğunu anlamıştı, hem de tanrılar arasındaki gelenek ve görenekleri bilmeyen yeni bir tanrı.

Apollon beşiğin önüne dikilmişti bile: "Hermes, ineklerimi sen mi çaldın?"

Hermes cevap verdi: "İnekler mi? İnekler de ne?"

"İnekler ineğin çoğuludur" dedi Apollon.

"İneğin ne anlama geldiğini bilmiyorum" dedi Hermes.

"Boş versene! Sana inanmıyorum" dedi Apollon.

Bebeği beşiğinden alarak Tanrıların Babası Zeus'un huzuruna çıktı ve şikâyetçi oldu.

Zeus'a şunları söyledi: "İşte, şu oğlun Hermes, bana ait bir sürüyü çaldı."

Duruşma esnasında Hermes iyice arsızlaşmıştı. Hatta kendisinden şikâyetçi olan Apollon'un o çok gurur duyduğu silahlarını, yayını ve okunu da, kimsenin ruhu bile duymadan aşırıvermişti.

Sadece Zeus onun ne yaptığını fark etmişti ama, o da oğlundan çok hoşlanmıştı. Zaten eskiden beri Apollon'dan pek hoşlanmazdı. Hermes'e dönüp konuşmaya başladı. "Hermes, inekleri çaldığını itiraf et. Ne de olsa onlar sadece inek, şayet silahlarını çalmış olsaydın, durum çok daha kötü olurdu."

Sonunda Hermes silah hırsızlığı da dahil olmak üzere her şeyi itiraf etti ve Apollon'un öfkesini yatıştırmaya bile muvaffak oldu. Ona şöyle demişti: "Sana bir şey göstermek istiyorum. İyice öfkelenmeden önce, sana bir şey göstermeme izin ver."

Gidip liri getirdi ve çalmaya başladı. Musaların Tanrısı Apollon, Hermes'in kaplumbağa zırhından çıkardığı sesleri hayranlık ve şaşkınlıkla dinliyordu. Daha önce buna benzer tınıları asla işitmemişti.

Hermes dedi ki: "Bunu sana hediye ediyorum. Bu benim sana hediyemdir."

Ve o günden sonra Apollon ve Hermes çok iyi dost oldular.

Hermes, Tanrıların Anası Hera'dan korkuyordu, çünkü Hera onu kendi aldatılışının bir meyvesi olarak görüyordu. Fakat Her-

mes kurnazca bir numara ile onun sevgisini kazanmayı başardı. Kundağının içine iyice büzülerek incecik bir sesle Hera'ya seslendi: "Ben senin oğlun Ares'im."

Hera onu kucağına aldı ve göğsünde emzirdi. Bir süre sonra, kucağındaki bu küçük, sıcak pakete iyice alışınca, Hermes gerçekte kim olduğunu itiraf etti. Fakat Hera ona artık kızamıyordu.

Hermes kumaz olduğu kadar da sevecendi. Ölülerin ruhlarını Hades'e götüren de oydu. Bunu çok yumuşak, çok sevgi dolu bir şekilde yapıyordu. Psychopompos deniliyordu adına, yani ruhların kılavuzu.

Günün birinde Zeus da Hermes'in yardımına muhtaç olmuştu. Hermes'in bu fırsatı değerlendirerek Olimpos iktidarını ele geçirmesi işten bile değildi. Fakat bunu yapmadı. Zeus karmaşık sebepler sonucu Typhon'un tutsağı olmuştu. Typhon tam yüz tane yılan kafasına sahip olan ve canının çektiği her dilde, tanrıların, hayvanların ve insanların dilinde konuşan bir canavardı. Bu canavar Baştanrı Zeus'u mağlup etmiş ve vücudundaki tüm sinirlerini kesmişti. Sonra da bu sinirleri saklaması için bir ejderhaya teslim etmişti. Zeus çaresiz bir şekilde, kılını bile kıpırdatamadan yatıyordu olduğu yerde. Hermes oraya gelerek Baştanrı'yı güvenli bir yere taşıdı. Sinirleri ejderhadan geri aldı, her birini yerine taktı ve böylece babasına kudretini geri vermiş oldu. Zeus'un kötü durumundan yararlanmak aklına bile gelmemişti.

Fakat Zeus canavar Typhon'dan korkunç bir şekilde intikam aldı. Sicilya Adası'nı olduğu gibi yerinden kaldırarak canavarın tepesine fırlattı. Typhon adanın altında kalmıştı. Canavar arada bir ateşli nefesini yeryüzüne salar, işte bunlar Etna Yanardağı'nın püskürdüğü anlardır.

Hermes benim en çok sevdiğim tanrılardan biridir. Fakat sözünü etmek istediğim başka bir tanrı daha var. Özellikle fazla tanınmamış, fakat varlığı biz insanlar için yaşamsal bir zorunluluk teşkil eden bir tanrı seçtim. Çünkü onun hikâyesi bizim yaradılışımızı açıklar. Bu, Zagreus'un hikâyesidir.

Zeus kız kardeşi Demeter ile yatmış ve bu birleşmeden olağa-

nüstü güzellikteki Kore dünyaya gelmiştir. Daha sonra, Yeraltı Dünyasının Tanrıçası olduğu zaman, Persephone adını alacaktır. Onun hakkında söylemek istediğim iki cümle var. Persephone benim için manik-depresifi temsil eder. Yılın yarısını Yeraltı Dünyası'nın Kraliçesi olarak ölülerin korkunç gölgelerinin arasında, diğer yarısını ise Olimpos Dağı'nda, diğer tanrılarla birlikte geçirir. Karanlıktan aydınlığa, ölüm kederinden göklere yükselen sevinç çığlığına dönüşür.

Kore, ya da Persephone, çok, ama çok güzel ve çok alımlı olmalıymış. Biraz melankolik, biraz kabuğuna çekilmiş, gizemli. Zeus bu güzeller güzeli kızına hemen âşık oldu. Zaten başka ne beklenirdi ki... Neyse, günlerden birgün Kore yalnız başına ormanda üzgün bir tavırla otururken, onun sükûnetini bozmak istemeyen Zeus bir yılana dönüştü ve kızın cinsel organından içeri giriverdi. Persephone hamile kalmıştı.

Persephone Baştanrı Zeus'tan Zagreus'a hamile kalmıştı. Zeus, Persephone'yi çok sevdiği, diğer herkesten üç kat daha fazla sevdiği için, oğlu Zagreus'u da çok seviyor ve diğer çocuklarının tümünün üstünde tutuyordu. Onu varisi olarak tayin etmişti.

Şöyle diyordu: "Günün birinde sahip olduğum tüm kudreti, tüm zenginliklerimi, tüm bilgi ve becerilerimi o miras alacak."

Zagreus tanrı oğluydu.

Hera ise Zagreus'a karşı özel bir kıskançlık besliyordu. Bu yüzden Zeus onu bir mağaraya sakladı ve küçükken kendisine de bakmış olan tanrılara, Kuretlere emanet etti. Küçükken ona da yaptıkları gibi, birisi oraya yaklaşınca çocuğun sesinin duyulmaması için var güçleriyle kalkanlarına vuracaklardı.

Fakat Hera, Zagreus'tan en az kocasının onu sevdiği kadar nefret ediyordu. Bu yüzden, bu söylencede mutlak kötülüğü temsil eden Titanları yardıma çağırdı.

Onlara şöyle emretti: "Zagreus'u bulun ve onu öldürün."

Titanlar Zagreus'u tüm dünyada aradılar, sonunda da onu Kuretlerin koruduğu mağarada buldular. Çok sevimli, çok saf bir çocuk. Kuretleri çok çabuk saf dışı etmişlerdi, fakat çocuk mağaranın içlerine doğru emeklemişti ve mağara titanlar için çok dardı. Onu

kandırmak için ellerinden geleni yapmaya başladılar. Akıllarına gelen her şeyi vaat ettiler ona – örneğin gömleğinin altında taşıdığı takdirde bir kadın gibi görünmesini sağlayacak elmalar. Hayvanların lisanını anlayacağına, bulutların üzerinde yatacağına söz verdiler. Fakat bunların tümü onu kandırmaya yetmedi.

Bunun üzerine titanlar mağaranın içine bir ayna ittiler. Bu çok ilginç bir şeydi. Mağaranın içi karanlık olduğu için Zagreus dışarı çıktı ve aynadaki suretini seyretmeye başladı. Kendisi üzerine düşünmeye başlamıştı. Ne de olsa insanlara hiçbir şey kendileri kadar ilginç gelmez. Kendi görünüşü karşısında öyle bir hayranlığa düşmüştü ki, dikkatli olmayı bile unutmuştu. Tam bu anda titanlar onun üzerine atladılar. Zagreus son anda kendisini bir aslana dönüştürebilmişti. Fakat bunun pek faydası olmadı. Bunun üzerine bir boğaya dönüştü. Bu da kâr etmedi. Titanlar onu parçaladılar, vücudunu didik didik ettiler ve etlerini yediler.

Bu arada Zeus durumdan haberdar olmuştu. Son derece üzülmüş ve gönlü kırılmıştı. Acı doldurmuştu içini. Yıldırım oklarını titanlara doğru savurarak onları oldukları yerde kül etti.

Bu külde iki farklı prensip, iki farklı yaşam biçimi bir araya gelip bütünleşmişti: Mutlak iyilik Zagreus; aşk, ışıltı, güzellik – ve mutlak kötülük titanlar; kötülük, çirkinlik.

Bu kül uzun zaman orada kaldı. Üzerine yağan yağmur, onu bir bulamaç haline getirdi. Sonra Zeus'un yarı-kardeşi bir titan olan Prometheus geldi oraya ve önündeki bulamacı bir insan biçimine soktu. Biz insanların içinde neden aynı anda kötülüğün ve iyiliğin barındığı sorusunun cevabı buradadır işte. Çünkü biz titanların ve Zagreus'un küllerinin oluşturduğu bulamaçtan yaratıldık.

Ört göğün gökyüzünü Zeus
Bulutların pusuyla
Ve devedikenleri koparan
Bir delikanlı gibi,
Sen de meşe ağaçlarıyla
Ve dağların doruklarıyla boy ölçüş;
Toprağımı bana bırakmalısın ama,

Ve senin eserin olmayan kulübemi,
Ve kıskanarak baktığın
Ocağımın kor ateşini

Goethe'nin bu dizelerini kim bilmez ki!

Prometheus asilerin ilk ömeğidir. Şiirin sonunda şöyle der:

İşte buradayım, insan yoğuruyorum,
Kendi suretime göre
Bana denk bir soy
Acı çekecek, ağlayacak,
Zevk duyacak ve sevinecek,
Ve seni önemsemeyecek
Benim gibi!

İşte Prometheus budur.

Prometheus insanı yaratmıştır ve daima insanlar için savaşan bir mücahit olmuştur. Hesiod'un Theogonia'sında böyle yazılıdır ve Aischylos'un dramlarında da aynı şey anlatılmaktadır. Prometheus bir kurtarıcıdır.

Prometheus biz insanları yaratmıştır, hem de Zeus'un iradesine karşı koyarak. Zeus insanların varolmalarını arzu etmiyordu. İnsanlardan kendilerine hayvan kurban etmelerini ve en iyi taraflarını kendisine sunmalarını istedi. Bir çeşit varoluş vergisi olarak adlandırabiliriz bunu. "Şayet" diye düşünüyordu, "insanlardan kurban etlerinin en iyi ve en besleyici taraflarını talep edersem, varoluş kavgasında zayıf düşerler ve yaşamalarına imkân kalmaz."

Prometheus tanrıyı kandırarak bize yardım etti. Kurbanların iç organlarıyla kemiklerini üst üste yığdı ve bu kemikleri yağla kapladı. Sonra da çirkin görünüşlü, mide bulandırıcı işkembeyi aldı ve içini hayvanın en iyi kısmı olan kırmızı etlerle doldurdu.

Sonra da Zeus'a seslendi: "Pekâlâ, insanlarım sana kurban sunacaklar. Lütfen seçimini yap: Hangi yığını arzu edersin?"

Zeus şöyle düşündü: "Bu mide bulandırıcı, çirkin işkembe insanların ne işine yarar ki? Şu besleyici ve güzel yağ yığınını onlardan alırsam, bir daha bellerini doğrultamazlar."

Ve parmağıyla yağ yığınını işaret etti, böylece de Prometheus'un tuzağına düşmüş oldu. Zeus verdiği karardan bir daha geri dönemez. O bir tanrıdır ve tanrılar yanılmaz. Yanılsalar bile, bunu kabul etmezler.

Bu nedenle o günden bu yana hayvanların sadece iç organları ve kemikleri tanrılara sunulmaktadır. Fakat insanlar çok lezzetli buldukları kırmızı etleri kendilerine saklamayı tercih etmektedirler.

Fakat insanoğlu bu etle ne yapacaktı? Onu çiğ çiğ mi yiyecekti? Ateş olmadan et ne işe yarardı ki? Prometheus bu defa da yardım elini uzattı. Hephaistos'un işliğinden ateşi çaldı ve ateşi insanlara verdi.

Ve akşam olup Zeus Olimpos'tan aşağı baktığında, her tarafta küçük, titrek ışıkların yanmakta olduğunu gördü. Acaba yukarıdan baktığında bizim büyük şehirlerimizi görseydi, ne düşünürdü dersiniz? Ne kadar çok ışık! Şuraya bak, diye geçirirdi içinden herhalde, Prometheus'un yaratıkları ne hale gelmiş! Ve Zeus, Prometheus'a lanet okudu. Onu cezalandırmaya karar verdi. Hephaistos'u yanına çağırdı ve ona Prometheus'u sağlam zincirlerle Kafkas Dağları'na zincirlemesini emretti.

Kurtarıcı iki yana açık kollarıyla Kafkas Dağları'nın yalçın kayalıklarına zincirlenmişti. Gündüzleri bir kartal gelerek Prometheus'un ciğerini didikliyor, gece olunca da ciğer yeniden büyüyordu. Bu yeniden büyüme de, Prometheus'un canını en az kartalın didiklemesi kadar acıtıyordu. Ve bu durum sonsuza dek sürecekti. Çünkü Prometheus ölümsüzdü.

Prometheus insanları yarattığı için böylesine acımasız bir cezaya çarptırılmıştı.

Bir şey bizi hayrete düşürüyor: İnsanların Prometheus'a karşı özel bir sevgi beslediği hiçbir yerde yazılı değildir. Hemen hemen bütün söylencelerde Prometheus'a benzer bir figür vardır. İnsanoğluna ışık taşıyan, ateşi getiren bir melektir ve Hıristiyanlık onu şeytan yapıp çıkmıştır. Neden bu figürleri sevmeyiz acaba? Halbuki onların bize diğer tanrısal varlıklardan daha yakın olmaları gerekir. – Bilmiyorum.

Fakat sonunda Prometheus yine de serbest kaldı. Bir söylence onu kurtaranın Herkül olduğunu, başka bir söylence ise onun Ze-

us tarafından affedildiğini söyler. Her hâlükârda, Zeus güzel peri kızı Thetis'i baştan çıkarmaya çalıştığı sırada, Prometheus Kafkas Dağı'ndan aşağı seslenerek tanrıların babasını uyarır: "Bu peri kızının dünyaya getireceği oğul, babasından çok daha güçlü ve kudretli olacaktır."

Bunun üzerine Zeus, Thetis'in peşini bıraktı ve teşekkür olarak Prometheus'un zincirlerini çözerek onun serbest kalmasını sağladı.

Şu deyişin Prometheus'a ait olduğu söylenir: "Sakın tanrılardan hediye kabul etme." Prometheus'un Epimetheus adında bir kardeşi vardı. Prometheus "önceden gören", Epimetheus ise "sonradan gören" anlamına gelmektedir. Zeus günün birinde Epimetheus'a Pandora isimli bir kadın hediye etti. Hephaistos onu Aphrodite'e bakarak yapmıştı.

Prometheus kardeşine dedi ki: "Sakın onu kabul etme. Tanrılardan hediye alınmaz."

Fakat Epimetheus tanrı hediyesini kabul etti, çünkü Pandora, Aşk Tanrıçası kadar güzeldi. Pandora yanında bir kutu getirmişti. Bu kutunun içinde tüm acılar ve dertler bulunuyordu; insanlara ıstırap çektirmek üzere yeryüzüne dağılmayı bekliyorlardı.

Prometheus kardeşine şöyle dedi: "Pandora'nın kutusunu kapalı tut. Onu sakın açma."

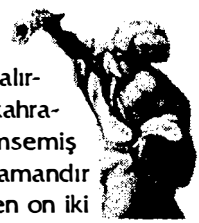
Fakat Epimetheus bir kez daha kardeşinin öğüdüne kulak vermedi. Kutuyu açar açmaz, tüm dertler ve acılar dünyaya dağılıverdi. Prometheus atılıp kutunun kapağını kapadı, fakat en altta bulunan umut içeride kalmış oldu.

Umut o andan itibaren Prometheus'un yönetimine girmişti. Prometheus onu çok iyi koruyor, yaratıklarına ondan asla gereğinden fazla dağıtmıyordu. Umut çok güçlü bir ilaçtır. Saf ve katıksız haliyle bize zarar verebilir. Bu yüzden Prometheus umudun daima biraz hatıra ile alınmasına özen gösteriyordu.

Prometheus bu şekilde saatler ve günler, yıllar ve asırlar boyunca yaratıklarını koruyup kollamak zorunda kaldı. Ve bunu yaptığı için bir kerecik olsun kendisine teşekkür eden olmadı. Düzeltiyorum: Ne başka bir tanrı, ne de başka bir titan hakkında bu kadar güzel bir şiir yazılmış değildir. Goethe bu şiiriyle Prometheus'a karşı olan suçlarımızın hiç olmazsa bir kısmının kefaretini ödemiştir.

PERSEUS

Altın Yağmuru – Verginin İcadı –
Bir Ayna Nerelerde Kullanılır; Kötü Kokan Üç Kadın –
Medusa ve Başı – Pegasos –
Atlas – Andromeda –
Gerçekleşen Bir Kehanet ve Mutlu Bir Evlilik

Acaba önceliği hangi kahramana versek? Bana kalırsa sıralamada ilk yer Antik Çağ'ın en önemli kahramanı Herakles'e aittir. Romalılar da onu benimsemiş ve Herkules ismini vermişlerdir. Klasik bir kahramandır o. On iki işi ile ün kazanmıştır, başarması gereken on iki sınavdır bunlar aslında. Küçükken odamı temizlemem bana çok zor geldiği için, Herakles'in başardığı bu işlerden özellikle bir tanesi çok hoşuma gider: Augias'ın ahırını temizlemesi gerekiyordu. Herakles akıllıca davranarak bir ırmağın yatağını değiştirdi ve suyun ahırın içinden akmasını sağladı. Sonradan ahır öyle temiz oldu ki, babamın deyişiyle "İsviçre'deki bir kasap dükkânı gibi" pırıl pırıl oldu.

Bütün bu kahramanların ortak özelliği, hepsinin de önünde başarmaları gereken zorlu işlerin bulunmasıdır. Onların hikâyelerini dinlediğimiz zaman, "başaracak mı acaba?" diye sormaktan kendimizi alamayız. Ben Holywood rejisörlerinin hâlâ aynı numarayı kullandıklarından kuşkulanıyorum, çünkü birçok filmde gerilim öyle bir artar ki, şu soruyu sorarız kendi kendimize: "Kahramanımız başaracak mı, yoksa başaramayacak mı?"

Fakat benim sözünü etmek istediğim kahraman ne Herakles, ne Argonaut İason, ne Atina Kralı Theseus, ne de Pegasos'un sa-

hibi Bellerophon. Size Perseus'u anlatmak istiyorum. Hikâyesi bir masal gibi başlar. - Bir zamanlar...

Bir zamanlar Akrisios isimli bir kral, bu kralın da Danae isimli bir kızı varmış. Günün birinde bir kâhin krala kendi torunu tarafından öldürüleceğini söylemişti; hem de sevgili kızı Danae'nin oğlu tarafından.

Kendine karşı duyduğu sevgi, kızına karşı duyduğu sevgiden daha üstün olduğu için, Kral Akrisios bu tehlikeyi tüm zamanlar için bertaraf etmek istedi. Bronz bir kule inşa edilmesini emretti ve kızı Danae evlilik yaşına gelince, onu bu kulenin içine kapattı. Kuleye sadece yukarıdan girilebiliyordu, kıza yiyecek ve içecek ise burçların arasından atılmaktaydı. Akrisios böylece kızını damat adaylarından uzak tutabileceğini düşünüyordu.

Yunan Söylence Dünyası hakkında bazı şeyler öğrenmiş olan bizler ise, başımızı hayır anlamında sallayabiliriz; çünkü Akrisios tüm âşıkların en ihtiraslısını hiç mi hiç hesaba katmamıştı: Zeus. Tanrıların Babası gökyüzünden bakarken gözü önce bronz kuleye ilişti, sonra da kulenin içindeki güzel ve evlilik çağına gelmiş Danae'ye. Gece olup da dünya yuvarlağı karanlığa boğulunca, güzel kızın gözlerindeki yaşların parıltısı ta Zeus'a kadar ulaştı. Çünkü Danae bir erkek arkadaşı olmasını şiddetle arzu ediyordu.

Bunun üzerine Zeus kendisini bir altın yağmuruna dönüştürdü. Bu altın yağmuru gece boyunca Danae'nin üzerine yağdı ve hiçbir şeyin farkında olmadan mışıl mışıl uyuyan kızı Perseus'a gebe bıraktı.

Danae bu tanrı çocuğunu doğurduğu zaman, babası önce ne yapacağını bilemedi. Çünkü kızını çok seviyordu ve torununun bu kadar güzel bir çocuk olmasından dolayı sevinç duyuyordu. Fakat kehanet iliklerine kadar işlemişti. Bu yüzden kızını ve çocuğu kaptığı gibi bir sepete koydu ve sepetin açık denize bırakılmasını emretti. Böyle bir yolculuktan sağ çıkamayacaklarına emindi.

Fakat Zeus ne de olsa Perseus'un babasıydı ve insanların kaderlerine yön verdiği gibi, sepete de yön verdi. Sepet bir süre denizde yolculuk yaptıktan sonra, bir adanın sahiline vurdu. Oradan geçmekte olan bir çoban, sahile vuran sepetin içinde bir kadın ve

çocuğun bulunduğunu fark etti. Bu çoban, son derece iyi kalpli ve sevgi dolu bir insandı, ayrıca da bu adanın kralının kardeşiydi.

Her şey iyiye gider gibiydi.

Fakat adanın kralı ne iyi yürekli, ne de sevgi doluydu. Aksine son derece ihtiraslı bir adamdı. Günün birinde kardeşi olan çobanı ziyaret ettiği zaman, odanın bir köşesinde oturan Danae'yi gördü. Kadının saçları yüzüne düşmüştü. "Yüzünü görmeme izin verir misin?" diye sordu ona kral.

Asasıyla kadının saçlarını yana çekince, karşısında olağanüstü güzellikte bir yüz bulunduğunu gördü. Yıldırım aşkıyla vurulmuştu Danae'ye ve o günden sonra bir daha peşinden ayrılmadı.

Fakat kralın kardeşi olan çoban, Danae'yi koruması altına almıştı. Nasıl olsa bir süre sonra Perseus da büyüyecek ve annesini koruyabilecek duruma gelecekti.

Bu arada Perseus'un çok yakışıklı, fakat biraz da yumuşak görünümlü bir delikanlı olduğunu söylemek yerinde olur. Temiz kalpli bir gençti, hatta bazen gereğinden de temiz kalpliydi, fakat yeterince de zekiydi. İkisi birbirine engel değil ya! Fakat onu kandırmak son derece kolaydı, kendisiyle alay edildiğini veya eşek şakası yapıldığını kesinlikle anlayamıyordu. Onun için evet evetti, hayır da hayırdı.

İhtiraslı kral, ayaklarına bağ olan Perseus'u nasıl ortadan kaldırabileceğini düşünmeye başlamıştı. Onu öldürmeye niyeti yoktu, annesinin yanından ayrılması yeterli olacaktı. Düşündü, taşındı ve vergiyi icat etti. Bugün ödediğimiz tüm vergileri bu krala borçluyuz.

Kral her tarafa haber saldı: "Her ada sakini bana şu kadar at verecek."

Fakat Perseus ve annesinin hiç atı yoktu.

Perseus ona şu teklifte bulundu: "Görüyorum ki vergi topluyorsun. Fakat benim hiç atım yok. Sana başka bir şey vermek isterim. Ne istediğini söyle." İşte bu kadar saftı Perseus.

İhtiraslı kral şöyle dedi: "Pekâlâ, sana ne istediğimi söyleyeyim: Bana dişi Gorgo Medusa'nın başını getir!"

"Peki" dedi Perseus, "eğer o kadar çok istiyorsan sana Medusa'nın başını getireceğim."

Bu konuşmayı kralın ısrarı üzerine kendi aralarında yapmışlardı. Çünkü başkalarının bunu duyması halinde Perseus'u uyarıp ona şöyle diyeceklerini biliyordu: "Saçmalama! Otur oturduğun yerde. Medusa'nın başını asla getiremezsin, o seni gördüğü anda öldürür."

Fakat Perseus kararını vermişti bir kere: "Annemin ve benim sana olan vergi borcunu ödeyebilmek için, sana Medusa'nın başını getireceğim."

Bu Medusa kimdi acaba? Perseus bunu bile bilmiyordu. Bu yüzden kim olduğuna ancak Perseus onu bulduğu zaman değineceğiz.

Perseus vakit kaybetmeden yola koyuldu, kendinden emin, kaygısızca yürüyordu. "Nasıl olsa iyi bir ruh bana yol gösterir" diye düşünmekteydi.

Gerçekten de ona yol gösteren iyi bir ruh, daha doğrusu bir tanrıça vardı. Pallas Athena ona eşlik ediyordu.

Pallas Athena, daha önce de söylediğimiz gibi, zeki kahramanlara karşı daima bir sempati besliyordu. Hatta hem saf, hem de zeki olanlara karşı bile.

Onu gören Athena gökten aşağı süzülmüştü. Bu arada belirtmek gerekir ki, Athena asla kendi suretinde görünmez, daima herhangi bir insanın vücuduna girerdi. Vücutları bu şekilde kullanılan insanların neler hissettiklerine dair elimizde bir bilgi yok. Perseus'un karşısına çıktığı zaman kimin vücudunu kullandığını da bilmiyorum.

Athena şöyle dedi: "Sana yardım edeceğim. Önce şu kalkanı al bakalım" – Athena Perseus'a bronz bir kalkan vermişti. Kalkan çok iyi bir şekilde cilalanmıştı, ışıl ışıl yanıyor, parlıyor, her şeyi yansıtıyordu. Perseus buna benzer bir kalkanı daha önce asla görmemişti.

Delikanlı Athena'ya cevap verdi: "Bu kalkanı beğendim. Ne yapacağım bununla?"

Athena şöyle dedi: "Ona bak. İçinde ne görüyorsun?"

Perseus şaşırdı, çünkü suretini daha önce hiç görmemişti. "İçinde genç bir adamın durduğunu görüyorum."

Athena güldü: "Bu genç adam sensin."

Perseus elini uzatıp dokunmak isteyince parmakları sert metale çarptı.

Bunun üzerine Athena ona açıklamada bulundu: "O sana çok benziyor, fakat gerçekte var değil."

Perseus bir şey anlamamıştı, fakat Athena devam etti: "Söylediklerim üzerinde biraz düşün, fakat şunu aklından asla çıkarma: İnsan büyük bir tehlikenin gözlerinin içine asla bakmaz."

Perseus bunu kafasına iyice yerleştirdi.

Sonra Athena bir kez daha konuştu: "Graialara gitmen gerekiyor."

Graia "gri" anlamına gelmektedir; bunlar yaşlı, pis kokan kadınlardır. "Onların yanına gitmelisin, çünkü onlar Gorgoların kardeşleridir. Gorgoların nerede oturduğunu hile ve desise ile onlardan öğrenmek zorundasın."

Athena ona Gralalara giden yolu da tarif ettikten sonra, ortadan kayboldu.

Perseus yürümeye devam ederek Graiaların oturduğu yere yaklaşmaya başladı. Yaşlı kadınlar Afrika'daki bir gölün civarında oturuyorlardı, nerede olduklarını kestirmek çok güç değildi, çünkü son derece kötü kokuyorlardı. Perseus burun deliklerini tıkadı, sadece birini çok az aralık bıraktı ve kokuyu takip ederek Graiaları buldu.

Graiaların görünümleri gerçekten de kayda değer ilginçliktedir. Onları size elimden geldiğince tasvir etmeye çalışayım: Bunlar bir gölün kenarında oturan üç yaşlı kadındı, bir tek dişleri, bir tek gözleri vardı ve bunları aralarında değiş tokuş ederlerdi. Bir şey ısırmak isteyen dişi alırdı, bir şey görmek isteyen de gözü alırdı.

Ve o esnada gözü almış olan Graia, göl tarafından onlara doğru gelmekte olan Perseus'u gördü. Kıkırdayarak diğerlerine seslendi: "Bu tarafa doğru yakışıklı bir delikanlı geliyor. Ona bir göz atmak isteriz, değil mi?" ve gözü diğerine uzattı.

Perseus onlara iyice yaklaşmıştı. Saygısızlık etmek istemediği için, onların kokularını almamış gibi davranıyordu. Kız kardeşleri olan Gorgoların nerede oturduklarını öğrenmek istediğini söyledi onlara kibarca.

"Delikanlı" dedi üç ihtiyar bir ağızdan, "elbette ki bunu sana

söylemeyeceğiz. Fakat eğer sen..." Elleriyle ne anlama geldiği çok açık olan birkaç hareket yaptılar.

Perseus'un yanında biraz yol azığı vardı. Yere oturarak azığını rahatça yemek istermiş gibi yaptı.

Üç ihtiyarın da karnı açtı, onlar da bir şeyler yemek istiyordu.

Perseus şöyle dedi: "Yanımda dişler olmadan da yenilecek yiyecekler var."

"Ya, öyle mi?" diye karşılık verdi Graialar.

"Evet, öyle" dedi Perseus.

Azığını üç parçaya bölerek her birine bir parça verdi. Fakat biri elinde gözü tutuyordu, diğeri ise dişi. Bunun üzerine onlara şöyle dedi: "Verin bana onları. Yemeğinizi yiyene kadar dişi ve gözü sizin için koruyacağım."

Graialar dişle gözü ona verdiler. Perseus tekrar konuştu: "Pekâlâ, bu kez çok ciddiyim. Eğer bana kız kardeşleriniz olan Gorgoların nerede oturduğunu hemen söylemezseniz, gözle dişi bir daha asla geri alamazsınız."

Böylece onlardan Gorgoların nerede oturduğunu öğrendi. Perseus çok kurnazdı. Onlara sadece dişi geri verdi, fakat gözü gölün en derin yerine fırlattı. İhtiyarlar tekrar sahip olmak için önce onu gölden çıkarmak zorundaydılar.

Perseus sonra Graiaların yanından ayrıldı. Onların yakınlarında oturan ve yüzyıllardan beri pis kokularından son derece rahatsız olan su perileri, Perseus'a büyük bir minnet duyuyorlardı. Ne de olsa Graiaları suya dalmaya mecbur etmişti.

"Bir kez olsun yıkanırlar hiç olmazsa" dedi su perileri ve Perseus'a üç tane hediye verdiler: Giyeni görünmez kılan bir başlık, kanatlı ayakkabılar ve büyük bir çuval.

Perseus böylece yolculuğuna devam etti. Fakat bana kalırsa artık yürümüyordu, aksine bir sörfçü gibi havada süzülerek yol alıyordu.

Kahramanımız bu şekilde havadan yaptığı yolculuğa devam ederken, Tanrı Hermes'le karşılaştı. Hermes bir süre ona eşlik etti ve yanında uçan delikanlıyı uzun uzun süzdü. Perseus tanrının çok hoşuna gitmişti. Kendisi de son derece sempatik bir tanrı olan

Hermes, ona ne yapmak niyetinde olduğunu sordu. Perseus'un yapmak istediğini anlatınca, Hermes ona şöyle dedi: "Bir silaha ihtiyacın olacak."

Ona bir kılıç uzattı, iyi şanslar diledi ve yoluna devam etti. Üç kız kardeş olan Gorgolar, kız kardeşleri Graialara benzemekle beraber, onlardan çok daha güzeldiler. En azından bir zamanlar öylelermiş. İçlerinden ikisi ölümsüz, en genç ve en güzel olanları ise ölümlüydü. Adı, Medusa'ydı.

Medusa ölümlüydü. Fakat buna karşılık o kadar güzeldi ki, günün birinde Pallas Athena'dan bile güzel olduğunu söyleyerek etrafına caka satmaya başladı. Bundan hiç hoşlanmayan Athena, üç Gorgo'yu yeryüzünün gelmiş geçmiş en çirkin yaratıklarına dönüştürdü. En çirkinleri ise Medusa olmuştu. Saçları yılan gibiydi, suratı davul gibi şişmişti, arkası ise bir at gibiydi. Tasavvur dahi edilemeyecek kadar korkunçtu – ve kötü, tehlikeli.

Perseus'a işte bu kötü ve tehlikeli Medusa'nın başını getirmesi söylenmişti. Oraya geldiği zaman Gorgolar uyuyordu. Perseus, Hermes'in kendisine verdiği kılıcı çıkardı ve Medusa'nın başını uçurdu. Bu arada Athena'nın kendisine söylediklerini de göz ardı etmemişti. Medusa'nın başını uçururken ona değil, aynada yansıyan aksine bakmıştı. Çünkü daha o zamanlar kulaktan kulağa yayılmıştı: Kim Medusa'nın gözlerine bakarsa, olduğu yerde taş kesilir. Perseus da bunu bildiği için Medusa'nın kafasını keser kesmez, su perilerinin kendisine verdiği çuvalın içine tıkmıştı.

Ve bakın o anda neler oldu: Medusa'nın kesik boğazından iki yaratık fırlayıverdi. İlkinin adı Chrysaor'du, bu aşağı yukarı kızıl, altın rengi çelik anlamına gelmektedir. İkinci yaratık ise Pegasos'tu. Bu yaratık sonraları şairlerin simgesi haline geldi. Denir ki, şairlerin kendilerine hak gördükleri ilham, sanki bu kanatlı at gibidir. Fakat genelde o kanatlı attan tepe taklak aşağı yuvarlanırlar. Sizi temin ederim, bu böyledir.

Bu arada bu konuda Friedrich Schiller'in küçük, güzel bir şarkısının olduğunu da söylemeliyim: "Boyunduruğa vurulmuş Pegasos." Eskiden çok fakir bir şair yaşarmış. Günün birinde Pegasos bu çok fakir şairin yanına gelmiş, fakat adamın ona bakacak kadar

bile parası yokmuş. Ona yiyecek bir şey alamadığı için, Pegasos'u bir çiftçiye satmış. Çiftçi ise edebiyatın kanatlı atını boyunduruğa vurmuş ve sabanını onunla sürmeye başlamış.

Medusa'nın kesik başından yere düşen kan damlalarından ise, ilaç ve zehir olarak kullanılan çeşitli bitkiler bitmiş.

İşini bitiren Perseus dönüş yoluna koyulmuş. Medusa'nın başını ele geçirmişti. Artık vergimi ödeyebilirim, diye düşünüyor ve kanatlı ayakkabılarıyla kıyı boyunca uçuyordu. Aşağı baktığı zaman, batı tarafında Atlas isimli devi gördü.

Atlas gök kubbeyi taşımaya mahkûm edilmiş titandır. Bu durum Perseus'un ilgisini çekti. Titanın ayaklarının dibine inerek, ona yaptığı işten memnun olup olmadığını sordu.

Fakat Atlas ona ters bir cevap verdi. "Çabuk toz ol" dedi Perseus'a, "beni rahat bırak."

Aldığı bu ters cevaba sinirlenen Perseus, ilk kez olarak gizli silahını tecrübe etmeye karar verdi. Elini çuvalın içine daldırdı, Medusa'nın başını dışarı çıkardı ve Atlas'a gösterdi. Dev titan o anda taş kesilmişti. Onu bugün bile görmek mümkündür – Fas'taki Atlas Dağları.

Perseus uçmaya devam etti.

Fenike üzerinde uçtuğu esnada, aşağıda garip bir şey gördü. Kıyıdaki kayalıklara bir kadın zincirlenmişti. Biraz alçaldı, kadının etrafında dolandı. Ağladığını ve korktuğunu gördü. – Bu kadının ismi Andromeda'ydı.

"Kimdir bütün ülkenin en güzeli?" Bu sorunun genel olarak masallarda büyük uğursuzluklara sebep olduğunu biliriz. Bakire Andromeda vakasında da farklı bir şey olmamıştır. Andromeda'nın çok kendini beğenmiş bir anası vardı. İsmi Kassiopeia'ydı. Kassiopeia bir sabah kızının yüzüne baktı ve bağırmaya başladı: "Dünyanın en güzel varlığı benim kızımdır."

Kızının güzelliğinden bu derece etkilenen Kassiopeia hemen kıyıya koştu, denizin kenarına dikilerek bağırmaya başladı: "Ey Poseidon kızları! Beni dinleyin! Sizler çok güzelsiniz, fakat benim Andromeda'm sizden yüz kat daha güzeldir."

Poseidon'un kızlarının dünyanın en güzel varlıkları olduğu ka-

bul ediliyordu. Kızlar Kassiopeia'nın söylediklerini işitmek için başlarını dalgalardan çıkardılar ve duydukları karşısında kıskançlıktan renkleri yemyeşil kesildi.

Tekrar sulara dalarak babaları Poseidon'un yanına gittiler: "Yukarıda bir kadın var, kendi kızının bizden yüz kat daha güzel olduğunu söylüyor. Bu bizim açımızda bir sorun."

Poseidon bu sorunu çözdü, hem de diğer sorunları çözdüğü gibi.

Kızlarına şöyle dedi: "Sorununuzu yutması için yukarıya bir canavar göndereceğim."

Önce şehrin üzerine büyük bir sel dalgası gönderdi ve korkunç zarara neden oldu. Sonra da tarlaları sular altında bıraktı ve açlık tehlikesi baş gösterdi.

Şehir halkı bir kâhine başvurarak neler olup bittiğini sordu: "Kassiopeia kızı Andromeda'nın kurban edilmesi gerekiyor. Onu deniz kıyısındaki kayalıklara bağlayın."

Dediğini yapmışlardı.

Perseus kanatlı ayakkabılarıyla oradan geçtiği esnada, denizden çıkan bir canavarın kıyıya doğru yaklaştığını gördü. Perseus yıldırım aşkıyla tutulmuştu Andromeda'ya. Çok çabuk davrandı. Kızın babasıyla konuştu, hemen bir evlilik sözleşmesi imzaladılar ve Perseus son anda canavarı taşa çevirdi.

Andromeda minnet duyguları içinde Perseus'a âşık oldu.

Perseus genç karısını yanın alarak, annesi Danae'ye takdim etti. Sanırım iki kadın birbirleriyle oldukça iyi anlaştılar. Aksi olduğu konusunda elimizde herhangi bir bilgi yok.

Bu arada Perseus ihtiraslı kralın huzuruna çıkmıştı: "Sana Medusa'nın başını getirdim."

"Sen gerçekten de delisin" diye karşılık verdi kral. "Başlangıçta senin biraz saf, fakat zeki olduğunu düşünüyordum. Fakat şimdi görüyorum ki, sen aptalın tekisin. Hiç kimse Medusa'nın başına sahip olamaz."

"Pekâlâ" dedi Perseus "O halde sana Medusa'nın başını göstereyim. Onu görmek istiyor musun?"

"Evet, elbette ki görmek istiyorum" dedi kral.

Perseus bir kez daha sordu: "Onu görmek istediğine gerçekten emin misin?"

"Evet, onu görmek istiyorum."

"Pekâlâ, nasıl istersen" dedi Perseus. Başını yana çevirerek elini çuvala soktu ve Medusa'nın kesik başını çıkardı. – Sonra ihtiraslı kralın başına neler geldiğini hepimiz biliyoruz...

Perseus'un annesi ve sevgilisiyle birlikte yurduna, doğduğu yer olan Kral Akrisios'un adasına dönmekten başka bir arzusu yoktu. Ve bunu yaptı. Adada bir kahraman olarak karşılandı. Şöhreti bu arada tüm dünyaya yayılmıştı. Onun şerefine spor müsabakaları düzenlendi. Perseus büyükbabası olan kral ile tanışmak istiyor, fakat onu hiçbir yerde bulamıyordu.

Ona yeni bir kral muamelesi yapıyorlardı. Annesi ve karısıyla beraber stadyumun en iyi yerinde oturuyor ve oyunları seyrediyordu. Ansızın spor yapma arzusu içini kapladı, hakemlerden bir kerecik olsun disk atmasına izin vermelerini rica etti, elbette yarışma dışı olarak. İstediği izin ona seve seve verilmişti. Disklerden birini kaptığı gibi gerilerek güç aldı ve fırlattı. Bu müsabaka dahili bir atış olsaydı, Perseus kesinlikle birinci olurdu. Hızla uçan disk müsabaka alanını geçti, herhalde tanrısal bir güç tarafından yönlendirilerek, seyircilerin arasına bir yere daldı.

Kalabalıktan hemen haykırışlar yükseldi: "Kral öldü!"

Gerçekten de Perseus'un attığı disk büyükbabası Akriosios'u öldürmüştü. Halbuki kral torununun kendisini öldüreceği yolundaki kehaneti unutmamış ve korkudan en güvenli yer olarak gördüğü seyircilerin arasına oturmuştu.

Fakat bu bir cinayet değil, bir kaza, bir talihsizlikti. Tanrılar bu yüzden iyi yürekli Perseus'a kızmadılar, halk da bir ithamda bulunmadı, aksine ondan kral olmasını talep etti. Andromeda da kraliçesi olacaktı.

Perseus o andan itibaren hayatının sonuna kadar huzur içinde yaşadı. O ve Andromeda birbirlerine sadık kaldılar, ki bu durum Yunan Mitolojisi'nde çok ender görülen bir durumdur. Öldükleri zaman ise birer takımyıldız olarak göğe alındılar – Perseus devasa bir tablo olarak çıkar karşımıza gökyüzünde, Andromeda ise küçük ve önemsiz bir yıldız. Fakat uzaktan bakılınca böyledir bu, aslında Andromeda bizden 1.7 milyon ışık yılı uzaklıkta ve yüz bin ışık yılı genişliğinde dev bir galaksidir...

TANTALOS ve OĞLU

Tanrıların Yiyeceği – Zalim Bir Sınama –
Pelops ve Hippodameia –
Arabacı Myrtilos – Lanetler

Gölgeler Ülkesi hayalcilerin cennetidir. Immanuel Kant sözleridir bunlar. Gerçekten de tüm zamanların romantikleri daima gölgelerle ilgilenmiş, karanlığın kendilerini çektiğini hissetmişlerdi. Fakat Gölgeler Ülkesi aynı zamanda korkuların da kaynağıdır. Hıristiyanlık dininin cehennem haline soktuğu bu ülke, kutsal Roma'nın en yağlı kazanç kapılarından birisi olmuştur.

Kralının adı olan Hades'le anılan Gölgeler Ülkesi'nde, bazı kahramanlara özel muamele yapılmamış değildir. Bu kahramanlara örnek olarak Sisyphos'u verebiliriz. Adı bugün bir kavram olmuştur. Ağır bir kayayı dik bir dağın tepesine itmek zorundaydı, fakat kaya dağın tepesine vardığında öbür taraftan aşağı yuvarlanıyordu, o da kayayı tekrar tepeye itiyor, fakat kaya bir kez daha aşağı yuvarlanıyor ve böylece sonsuzluğa dek sürüp gidiyordu. Kendisini bir eyleme mecbur hisseden nörotik tipin ilk örneğidir.

Gerdek gecelerinde uzun iğnelerle kocalarının kalplerini delen elli kadın olan Danaos Kızları da oradadır. Dibi delik testilerle taşıdıkları suyu bir havuza doldurmak zorundaydılar. Hedefe ulaştıkları anda tüm su akıp testiler boşaldığı için, bir kez daha baştan başlamak zorunda kalıyorlardı.

Bu iş belki zor değil, fakat anlamsızdır, absürddür. Anlamsızlık Eski Yunanlılar için cehennem kavramını ifade ediyordu. Bugünkü sıradan bir fabrikaya girip etraflarına şöyle bir bakınsalar bilmem

ne derlerdi? Acaba orada yapılan işler onlara Hades'teki işkenceleri anımsatır mıydı?

Sisyphos haricinde Hades'te işkence gören en kalburüstü simalardan biri de Tantalos'dur. Çektiği acılar bugüne dek hatıralardan silinmemiş ve "Tantalos işkencesi" bir deyim olarak yerleşmiştir. Onu görüyoruz: Kalçalarına dek yükselen suyun içinde duruyor, korkunç derecede susamış. Sudan içmek için öne eğildiğinde, su bir anda toprak tarafından emilip yok oluyor. Karnı son derece aç, ellerinin üzerindeki dallar en iyi yemişlerle dolu. Fakat onlara uzandığı anda esen sert bir rüzgâr, dalları kendisinden uzaklaştırıyor.

Tüm zamanlar boyunca sürecek –burada eklemek gerekir ki, Tantalos ölümsüzdür– böylesine korkunç bir cezayı hak etmek için Tantalos ne gibi bir suç işlemişti acaba? Diğer gölgeler zamanla silikleşir, başka bir deyişle, durumlarının bilincini yitirirler. Tantalos ise her zaman acılarıyla karşı karşıyadır.

Tantalos, Zeus'un oğullarından biridir. Zeus onu çok sevdiği için, küçükken onun diğer tanrılarla beraber Olimpos sofrasına oturmasına izin veriyordu. Böylece tanrıların konuşmalarına kulak misafiri oluyordu ve denildiğine göre tanrıların konuşmalarına kulak misafiri olan kimse, ölümsüz olurmuş. Tantalos bundan başka nektar içmiş ve ambrosia yemişti.

Fakat günün birinde bir suç işledi – daha doğrusu tanrıların gözünde suç olan bir şey yaptı: Onların konukseverliğini kendi çıkarları için kullanmıştı. Kendisine tanrıların sofrasında oturmak gibi çok özel bir lütuf bahşedilmişti ve Tantalos dünyadaki arkadaşlarına bununla caka satmak istiyordu. Bu nedenle tanrısal yiyeceklerden bir kısmını cebine doldurmak suretiyle aşırıveriyordu. Tantalos çok zengindi, herkes onu yemeğe davet ediyor ve değerli hediyeler veriyordu, çünkü herkes onunla arkadaş olmayı istemekteydi. O da bundan gurur duyuyor ve arkadaşlarına ziyafet veriyordu. Verdiği ziyafetlerde konuklarına tanrıların sofrasından aşırdığı nektar ve ambrosia yı ikram ediyordu.

Birgün tanrıların kendisinden şüphelendikleri hissine kapıldı ve şöyle düşündü: "Eğer tanrıları kendi evime davet edecek olursam,

belki kalplerini yumuşatabilir ve yaptığım küçük hırsızlığı affetmelerini sağlayabilirim. Ne de olsa ben Zeus'un oğluyum."

Böylece tanrıları kendi dünyevi evine davet etti. Gerçekten de tanrıların tümü davetine icabet etmişti.

Ansızın Tantalos evinde yeteri kadar yiyecek olmadığını fark etti! Tanrısal iştahı küçümsemiş, gereken hazırlığı yapmamıştı. Çok utanıyordu. Duyduğu bu utanç, onun sonu felaketle bitecek bir fantezisini körüklemişti. Gerçekten de böyledir: İnsan bir hata yaparsa, yaptığı hatayı tamir etmeye çalışacağı yerde, aklına sürüyle yeni hatalar gelir ve bu hatalardan hiç olmazsa birini gerçekleştirmek için dayanılmaz bir istek duyar. İşte bunu yaşamıştı Tantalos. Tanrıları sınamak istemişti. Onların Olimpos dışında da bu kadar kudretli varlıklar olup olmadıklarını, onların gerçekten de her şeyi bilip bilmediklerini öğrenmek istemişti.

Ve affedilmez bir suç işledi: Oğlu Pelops'u oracıkta boğazladı, onu parçalara ayırarak bir kazana attı, pişirdi ve tanrıların önüne yemek olarak koydu.

Avusturyalı bir şairin en sevdiği deyimi kullanmak gerekirse – tanrılar doğaları gereği her şeyi bilirler. Büyük bir iğrenme duygusuyla önlerine konulan yemeğe ellerini bile sürmediler. Sadece Demeter, Pelops'un sol omzundan bir parça yedi. Aklı biraz karışıktı; düşünceleri kısa bir süre önce Hades tarafından kaçırılan kızı Persephone'ye takılmıştı.

Tanrılar Tantalos'un evini terk ettiler ve ona lanet okudular. İçinde Pelops'un etinden yapılan yemeğin bulunduğu kazanı da yanlarında götürmüşlerdi. Hermes, babası Zeus'tan Pelops'u eski haline getirmesi emrini aldı. Onun omzundan bir parça yemiş olan Demeter, yediği parça yerine fildişinden bir yenisini yaptı. Pelops böylece tanrısal reçeteye göre bir kez daha imal edildi ve Tantalos'un kazanından önceki halinden daha da yakışıklı olarak çıktı.

Poseidon oracıkta vurulmuştu Pelops'un güzelliğine. Ona denizin üstünde uçan meşhur atlarından hediye etti ve onu kendisine yatak arkadaşı yaptı.

Tantalos ise cehenneme, Tartaros'un en derin noktasına gön-

derildi. Denilene göre burası yerin o kadar altındaymış ki, bu mesafe gökle yer arasındaki mesafenin iki katından fazlaymış. Burada bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum: Tantalos oğlunu canavarca öldürdüğü için değil, sadece tanrıları sınadığı için, onların gerçekten her şeyi bilip bilmediklerini öğrenmek istediği için cezalandırılmıştı!

Pelops babasının efsanevi servetine sahip olmuştu. Bütün bir ada ona aitti. Bu ada bugün bile onun ismini taşımaktadır: Peloppones – Pelops'un adası.

Bütün bu olanlardan sonra, Pelops kendisinin bir daha tanrıların lanetine uğramayacağını düşünüyordu elbette. Fakat insanın başına neler geleceği hiç belli olmaz. Pelops yanılmıştı.

Tantalos oğlu Pelops'un sol omzunda beyaz bir leke vardı. Bu leke, ona takılan fildişi kemiğin parıltısıydı. Onun soyundan gelen herkeste aynı leke vardı ve bu şekilde diğer insanlardan kolaylıkla ayırt edilebiliyorlardı. Ve hepsi de lanetliydi.

Pelops günün birinde Kral Oinomaos'un kızı Hippodameia'ya âşık oldu. Poseidon çok hoşlandığı bu genç adamın bir kadına gönül vermesinden pek hoşlanmayabilirdi belki, fakat bu duruma ses çıkarmamasından, onun Pelops'tan yavaş yavaş bıkmakta olduğunu düşünebiliriz. Tanrılar bizim zamanımızın dışında yaşarlar, maceraları bir an veya sonsuzluk boyunca sürebilir.

Kral Oinomaos kızını kimseye vermek istemiyordu, onu evlendirmek niyetinde değildi. Bazı hikâyeler der ki, bir kâhin krala damadının kendisini öldüreceğini söylemiş, başka bir tanesi de kralın kendi kızına âşık olduğunu iddia etmektedir.

Hippodameia'nın birçok talibi vardı. Kız çok güzeldi ve herkes ona değerli hediyeler getiriyordu. Oinomaos önce bu hediyeleri kabul ediyor, sonra da şartlarını sıralıyordu. Bu damat adaylarından çok akıllı veya çok korkak olan bazıları, şehre yaklaşırken bu işe kalkışmakla doğru yapıp yapmadıkları konusunda şüpheye düşüyordu. Çünkü surların üzerine dikilmiş mızraklara takılmış olan kesik başlar ve kesik eller ta uzaklardan bile görülebiliyordu. Bu kesik başlar ve eller, Prenses Hippodameia'nın amacına ulaşamamış taliplerine aitti.

Onları babası öldürtmüştü. Oinomos kafasında kurnazca bir plan yapmıştı.

Kızını istemek için kendisine başvuran taliplere şöyle diyordu: "Kızımı almak isteyen onu alsın. Fakat onu ülkemden kaçırması gerekir. Ben onu kimseye vermeyeceğim. Kim kızımı kaçırmayı başarırsa, onunla birlikte tüm krallığıma da sahip olacak.

Damat adayı kızımı alıp arabasına bindirsin, atları kamçılasın ve buradan uzaklaşsın. Ben ona yarım saat mühlet verecek, sonra da peşinden geleceğim. Eğer ülkemin sınırlarına ulaşmadan yakalayabilirsem, sırtına mızrağımı saplayacağım. Yok eğer ona yetişemezsem ve kızımı ülkemin sınırlarına kadar kaçırmayı başarırsa, o zaman kızım ona ait olacak."

Bu işteki çapanoğlu şuydu: Oinomaos, Savaş Tanrısı Ares'in atlarına sahipti ve bu atlarla herkesi güle oynaya yakalayabilirdi.

Pelops bunu biliyordu. Kendisini önceden uyardıkları için, arabasıyla şehre yaklaşırken bir plan yapmıştı. Sadece güç kullanarak bir şey elde edemeyeceğini biliyordu. Gerçi kendisi Poseidon'un atlarına sahipti, fakat bu atların tek özellikleri suyun üstünde uçabilmeleriydi, karada diğer atlardan farklı değillerdi. Hele Savaş Tanrısı Ares'in atlarına karşı hiç mi hiç şansları yoktu.

Pelops'un şansı, Hippodameia'nın ona sırılsıklam âşık olmasıydı. Kız ona birtakım faydalı öğütler vermişti. Babasının arabacısını satın almasını söylemişti ona. Myrtilos isimli arabacı herkesçe tanınmıştı ve bir tanrının, Hermes'in oğluydu! Bir tanrının oğlunu mu satın alacaktı Pelops? Bunu nasıl yapacağın, demişti Hippodameia, senin sorunun.

Pelops babasından miras olarak onun kötü taraflarını da almıştı. Bu yüzden, Myrtilos'u çok rezil bir şekilde kandırmayı başardı. Bir gece onu tenha bir köşeye çekti: "Balmumundan yapılmış dingiller hazırladım. Sen efendinin arabasındaki demir dingilleri söküp yerine balmumundan yapılmış olanları takacaksın."

Myrtilos şöyle cevap verdi: "Böyle bir şeyi bana nasıl teklif edersin! Ben efendime hizmet ediyorum. Tam aksine, şimdi gidip seni ihbar edeceğim, seni gidi budala!"

"Dinle" dedi Pelops. "Bu araba yarışını kazanırsam, tüm ülkeyi

ve kadını kazanacağım. Onları seninle paylaşmaya hazırım. Ülkenin yarısını sana vereceğim ve kadınla ilk geceyi sen geçireceksin. İyi düşün."

Evet, Myrtilos düşündü, düşünmesi de pek uzun sürmedi. Kendisi bir tanrı oğluydu, buna rağmen efendisi tarafından hakir görülüyor ve sürekli dayak yiyordu. Niye ona sadık kalsın ki? "Pekâlâ" diye cevap verdi Pelops'a, "dediğini yapacağım."

Myrtilos demir dingilleri gizlice balmumu olanları ile değiştirdi. Sonra yarış başladı. Pelops-kralın söz verdiği gibi yarım saat önce yola çıktı. Fakat arabasını sadece ilk dönemece kadar sürdü ve Hippodameia ile orada beklemeye başladı. Hippodameia onun tarafındaydı, babasının başına neler geleceğini biliyordu. Küçüklüğünden beri kendisine kastı olan babasından nefret ediyordu. Gün, intikam günüydü.

Gerçekten de yarım saat sonra Oinomaos'un arabası tozu dumana katarak şehirden çıktı. Daha ilk virajda arabanın dingilleri o kadar yumuşamıştı ki, araba olduğu yerde parçalanıverdi. Fakat Ares'in atları korkunç bir hızla ilerlemeye devam ettiler ve Pelops'un kralın sürüklenerek ölmesini seyretmekten başka yapacağı bir şey kalmamıştı.

Böylece yarışmayı kazanmış oldu.

Paha biçilmez hazinelerle birlikte koskoca krallığı ele geçirmişti. Vakit geçirmeden Oinomaos'un kızı ile evlendi.

"Nasıl bir balayı seyahati yapmak istersin?" diye sordu ona.

Hippodameia cevap verdi: "Denizin üzerinde uçabilen atlarınla güzel Akdeniz'in üzerinde gezinmeyi çok isterdim."

"Hiç sorun değil" dedi Pelops.

Bu anda Myrtilos araya girdi ve dedi ki: "Bu geziye ben de katılmak istiyorum."

"Peki" dedi Pelops, "arabaya sen de bin."

Ve Akdeniz üzerinde uçmaya başladılar.

Sonra bir adaya indiler. Hippodameia susamıştı. Kocasına içecek bir şeyler getirmesini söyledi.

Pelops çok sakindi: "Peki, hemen getireyim."

Bir kaynağa giderek miğferini suyla doldurdu. Geri döndüğü

zaman karısının ağlayarak ve Myrtilos'un kendisine tecavüz etmek istediğini haykırarak kendisine doğru koştuğunu gördü.

Pelops bir şey söylemedi. Onlara arabaya binmelerini emretti ve iyice yükseğe çıktıkları zaman Myrtilos'a tekmeyi bastı.

Myrtilos aşağı düşerken babası Hermes'e seslenerek intikamını almasını diledi ve Pelops'u lanetleyerek şöyle bağırdı: "Benim lanetim ve Tantalos'un laneti senin ve tüm zürriyetinin üzerine gelsin! Oğulların dünyaya gözlerini açar açmaz birbirlerinden nefret etsinler ve bu nefret ölene dek onların yakasını bırakmasın."

Myrtilos böyle bir lanet etmişti işte. Tam suya düşecekken babası Hermes yetişti ve onu kucakladı, fakat oraya ulaşmak için iyice hız almış olduğundan oğlunu gökyüzüne fırlatıverdi. Myrtilos arabacı takımyıldızı olarak gökyüzünde asılıp kalmıştı.

Pelops ve Hippodameia'nın birçok çocuğu olmuştu. Oğullarından sadece bir tanesi, Chrysippos, evlenmeyip bekâr kalmıştı. Chrysippos ileride Ödipus'un babası Laios'un sevgilisi olmuştu. Burada bizi ilgilendiren oğulları Atreus ne Thyestes'tir. Arabacı Myrtilos'un laneti en ağır biçimde onların üzerine çökmüştür.

ATREUS ve THYESTES

Kardeşlerin Nefreti – Altın Koyun –
Güneşin Doğudan Batması –
Tüyler Ürpertici Bir Yemek –
Zapt Olunmaz Bir Nefret – Bir Ölüm Makinesi

Şimdi de geldik Yunan Mitolojisi'nin belki de en zalim hikâyesine! Başka hiçbir söylencede bir lanetin mantıksal, psikolojik ve ahlaksal gelişimi, böylesine korkunç bir tutarlılık içinde ortaya konulmamıştır. Başka hiçbir söylencede nefret ve savaşın iç dinamikleri bu kadar açıkça ortaya konmamıştır.

Pelops oğulları olan Atreus ve Thyestes'in birbirlerinden nefret ettiklerini biliyordu ve yaşamı boyunca ikisinin mümkün olduğu kadar az bir araya gelmeleri için gayret etti. Sarayın ayrı kanatlarında oturuyorlardı. Birisi babasının yanında olduğu zaman, diğeri odasını terk edemiyordu; birisi annesinin yanında olduğu zaman, diğeri beklemek zorundaydı; birisi uyuduğu zaman, diğeri uyanıktı; birisi oyun oynadığı zaman, diğeri yemek yiyordu – hayatları bu şekilde akıp gidiyordu. Birbirlerinden haberdardılar, fakat bir araya gelmelerine izin verilmiyordu.

Fakat sonunda ikisi de erişkin olmuştu ve esas mesele babalarının ölümünden sonra ortaya çıkmıştı: Ülkeyi kim yönetecekti? Bir kâhinin şöyle söylediği rivayet ediliyordu: "Hükümdar olacak olana bir işaret verilecek."

Günün birinde Atreus sürüsünde altın bir kuzunun olduğunu fark etti ve kehanet edilen işaretin bu olduğu kanısına vardı. Ku-

zunun postu saf altındandı, kuzunun diline baktı, yine saf altın. Kendi kendine şöyle dedi: "Beklenen işaret bundan başka bir şey olamaz, her şeyin mirasçısı ben olacağım."

Altın kuzuyu Tanrıça Athena'ya adamaya karar verdi, fakat sonra ona kıyamadı ve tanrıçaya başka bir hayvan kurban etti. Altın kuzuyu da kendisi için keserek, postunu doldurttu. Sonra beklenen işaretin kendisine verildiğini her tarafa ilan etti.

Fakat Atreus'un bilmediği bir şey vardı. Karısı ile kardeşi Thyestes arasında ihtiraslı bir aşk yaşanıyordu. Kadın kocasının can düşmanına her şeyi açıklamıştı: Gelecek olan işaret altın bir kuzuydu ve Atreus bu kuzuya sahipti. Thyestes'i Atreus'un gizli odasına götürdü ve Thyestes altın kuzuyu çaldı.

Kısa bir süre sonra Thyestes bir halk toplantısı yapılması çağrısında bulundu. "Artık kararın verilmesi vakti geldi" diyordu.

Atreus hâlâ altın kuzunun sahibi olduğunu sandığı için kardeşini destekledi ve hatta konuşmaya devam etmesini istedi.

"Bir karar verilmesi lazım" diyordu Thyestes, "bana kalırsa hangimizin kral olacağına halk karar vermeli."

"Hayır" dedi Atreus, "kararı halk vermemeli, aksine tanrılar bir işaret göndermeli. Ve tanrılar bir işaret gönderdiler bile. Kim altın bir kuzuya sahip olduğunu ispat edebilirse, kral o olmalıdır."

Atreus şaşkınlıkla Thyestes'in söylediklerini onayladığını fark etti.

"Seninle tamamen aynı fikirdeyim" diyordu. "Sen ve ben, ikimiz de taht üzerinde hak iddia ediyoruz ve ben de seninle aynı şeyleri söylüyorum: Kim altın bir kuzuya sahip olduğunu ispat edebilirse, kral o olsun. Zeus söyledi bana bunları rüyamda. Şimdi saraya gidelim, odalarımıza bakalım ve Baştanrı'nın vereceği hükme uyalım!"

Atreus kendini tutamayarak kıkır kıkır güldü ve cevap verdi: "Sen gerçekten de aklı başında bir adamsın, kardeşim. Dediğin gibi yapacağız."

Fakat toplanan halkın önünde altın kuzuyu sergileyen ve tahtı talep eden Thyestes oldu.

Atreus kardeşinin kendisine yalan söylediğini ve kuzuyu çaldı-

ğını anlamıştı. İçindeki nefret daha da büyüdü ve Zeus'a intikam için yalvardı.

Gerçekten de Zeus, Atreus'u kardeşi Thyestes'den daha çok beğeniyor ve seviyordu. – Bu durum bize İncil'de yine tanrı tarafından eşit olarak sevilmeyen iki kardeşin hikâyesini hatırlatmaktadır: Kabil ve Habil. Ve bu hikâyenin nasıl son bulduğunu da biliyoruz.

Zeus, Atreus'a şöyle dedi: "Sen de bir halk toplantısı düzenle ve şunları söyle: İçimizden kim öğle güneşini aksi yönde yol almaya ve doğudan batmaya zorlayabilirse, kral o olsun."

Atreus şaşırmıştı: "Bunu kim başarabilir ki? Bunu ben nasıl başarabilirim?"

Zeus onu yatıştırdı: "Bunu senin için ben yapacağım."

Bunun üzerine Atreus bir halk toplantısı daha düzenledi ve şöyle dedi: "Bu gece ben de bir rüya gördüm. Bu rüyada Zeus bana bir görev verdi ve sizlere şunu söylememi istedi: İçinizden kim –Thyestes veya ben– öğlen güneşini geriye döndürüp doğudan batmaya zorlayabilirse, gerçek kral o olsun."

Thyestes kardeşi Atreus'un delirdiğini düşündü ve sıntarak söylediğini kabul etti.

Ertesi gün tüm halk pazar meydanında toplanmıştı. İnsanlar öğlen olmasını bekliyordu, yere sopalar dikmişlerdi ve gölgeleri kontrol edip duruyorlardı. Gölgenin nereye düştüğünü görebilmek için, sopaların yanına tebeşirle işaretler bile koyuyorlardı.

Ve gerçekten de tam öğlen olduğu zaman Güneş Tanrısı Helios atlarını durdurdu, arabasını aksi yöne çevirdi ve evrenin yaradılışından beri ilk kez olarak geldiği yöne, yani doğuya doğru yol almaya başladı.

Halk Atreus'u kral ilan etmişti. Thyestes kardeşinden korkmuştu, çünkü bir insanın bu işi başarabilmesi için ancak Baştanrı'yla ittifak içinde olması gerektiğini biliyordu.

Thyestes oradan kaçtı ve bir daha hayatı boyunca Atreus'un yakınlarına dahi gelmemeye karar verdi.

Bundan böyle hükümdar Atreus'tu. Fakat artık her şeye sahip olması bile, kardeşi Thyestes'e duyduğu nefreti bir nebze olsun azaltmamıştı. Nefret gerçeklerden bağımsızdı. Hâlâ intikam peşin-

de koşuyor, hâlâ kardeşini daha nasıl yaralayabileceğini ve aşağılayabileceğini düşünüyordu. Ülkenin dört bir yanına haberciler salarak kardeşini bulmalarını istemişti. Ona Atreus'un artık daha anlayışlı ve makul olduğunu, Thyestes'in geri dönmesini, çünkü ailesini tekrar bir araya toplamak istediğini söyleyeceklerdi. Kuşaklar boyu sürmekte olan bu anlamsız, acımasız nefret bir son bulmalıydı artık.

Thyestes kardeşine inanmıştı. Küçük yaştaki iki oğlu ve karısıyla birlikte Atreus'un yanına döndü.

Atreus onu çok şaşaalı bir törenle karşıladı. Thyestes'in karısı dairesine götürüldü ve köleler ona hizmet ettiler. Atreus ise yeğenlerini, yani Thyestes'in iki oğlunu bizzat bahçeye götürdü. Dünyanın en güzel oyuncakları bekliyordu onları orada.

Ve sonunda Atreus kardeşinin önünde dizlerinin üstüne çöktü ve Thyestes'in ailesine rica etti: "Biz iki kardeşi kısa bir süre için yalnız bırakın. Birbirimizin gözlerinin içine bakmalıyız. Sonra çok büyük bir şenlik yapacağız, ama önce Thyestes ile yalnız kalmalıyım."

Thyestes'in karısı bunu kabul etti, Thyestes'in oğulları da kabul ettiler, çünkü dışarıda kendilerini dünyanın en güzel oyuncakları beklemekteydi. Thyestes de kardeşinin bu isteği karşısında duygulanmış ve onunla birlikte binanın mahzenine inmişti.

Orada, sadece meşaleler tarafından aydınlatılan penceresiz bir odada, Atreus ile Thyestes karşı karşıya oturdular. "Beni bu karanlık odaya neden getirdin?" diye sordu Thyestes.

Atreus cevap verdi: "Aradan geçen yıllar zarfında bu karanlık odada senin için üzüldüm. Her gün bir kere buraya gelerek senin burada olmanı diledim ve aramıza giren nefreti lanetledim."

Atreus konuşmaya devam etti: "Bana bir iyilik yap, kardeşim: Büyük şölenimizi yapmadan önce, beraber yemek yiyelim. Sana ben hizmet edeceğim. Benim misafirim olacaksın."

Thyestes kardeşinin bu alçakgönüllülüğü karşısında daha da duygulandı ve isteğini kabul etti.

Atreus bir çanak dolusu et getirerek kardeşinin önüne koydu ve Thyestes yemeği afiyetle yedi.

Yemekten sonra Thyestes, Atreus'a sordu: "Aradan geçen bütün bu yıllarda durumun nasıldı, kardeşim? Ne ile meşgul oldun?"

Atreus cevap verdi: "Astronomi ve biraz da sanat ile ilgilendim."

Thyestes bir daha sordu: "Sanat mı? Çok ilginç." Utanmıştı, fakat kardeşi ile görüşmesinin kesilmesini istemedi.

Atreus dedi ki: "Evet, sanat ile ilgilendim. Biraz heykeltıraşlık çalıştım. Yaptıklarımı görmek ister misin?"

"Evet, elbette" diye cevap verdi Thyestes. "Yaptıklarını görmeyi çok isterim."

Atreus odadan çıktı ve biraz sonra elinde bir tepsiyle geri geldi. Tepsinin üzerinde iki tane garip figür vardı. Sadece arkadan görülebilen iki küçük baş, onların altında eller, onların da altında ayaklar. Gövdesi olmayan bir vücuda, kırık bir heykel parçasına benziyordu. Thyestes tepsiyi sadece arkadan görebiliyordu, çünkü kardeşi onu ters tutuyordu.

Thyestes daha da çok utanıyordu, çünkü gördükleri karşısında şöyle düşünüyordu: Bunlar korkunç şeyler. Kardeşimin böyle şeyler yapması inanılır gibi değil.

Atreus temiz bir kalple kardeşine sordu: "Bu figürler hoşuna gitti mi?"

Thyestes onu incitmek istemiyordu: "Evet, hoşuma gittiler. Fakat içimde sanki orta kısımları eksikmiş gibi bir his var. Belki de yanılıyorumdur, belki de onları bir kere de önden görmem gerekir."

Atreus dedi ki: "Evet, onlara önden de bakmalısın."

Tableti döndürür döndürmez Thyestes oğullarının kesik başlarını, el ve ayaklarını tanıdı.

"Onların orta kısımları, yani gövdeleri ile ilgilenmiştin. Az önce yedin onları" dedi Atreus.

Thyestes çocuklarının etlerini kusarak evden çıkıp gitti.

O günden sonra aklında sadece bir tek düşünce vardı: Kardeşi Atreus'tan nasıl intikam alabilirdi? İlk iş olarak bir kâhine gitti, çünkü normal yöntemler ile bu iğrenç yaratıkla baş edemeyeceğini biliyordu.

Kâhin ona şöyle dedi: "Dikkatli ol, Thyestes. İntikam almaktan kendini sakın. İntikamı ancak zalim bir yoldan geçerek alabilirsin."

"Umurumda bile değil" dedi Thyestes. "Tek düşüncem intikam almak."

"Peki" dedi kâhin. "Git ve kendi kızına tecavüz et. Doğuracağı oğlan arzuladığın intikamı alacak. Senin kardeşini öldürecek."

Thyestes hiç düşünmeden kızını aramaya gitti. Kızı henüz pek gençti ve hiçbir şeyden haberi yoktu, çünkü annesi iki kardeş arasındaki nefreti ona hiç anlatmamıştı. Thyestes kızını bir şelalede yıkanmak üzereyken yakaladı ve ona acımadı, çünkü tek isteği intikam almaktı. Kızın üzerine atladığı gibi, ona tecavüz etti.

Kız bir süre sonra Aigisthos'u dünyaya getirdi. Bu çocuk Thyestes tarafından gerçek bir ölüm makinesi olarak yetiştirildi. Aigisthos yedi yaşındayken Atreus'u öldürdü. Bunu yapmadan az önce, aynı kılıçla onu engellemek isteyen annesini de öldürmüştü.

Ve böylece lanet bir sonraki kuşağa sıçramış oldu. Öldürmenin ve nefretin sonu gelmemişti.

AGAMEMNON ve OREST

Klytaimnestra – Iphigenie – İntikam Görevi – Aigisthos – İntikam Tanrıçaları – Bağışlama

Atreus'un iki oğlu vardı; Agamemnon ve Menelaos. Miken Kralı Agamemnon, Troya önlerindeki Yunan ordularının başkomutandır. Homeros ondan krallar kralı diye söz eder. Agamemnon çeşitli Yunan ordularını bir araya toplayarak Troya'nın kuşatılmasını sağlamış ve şehre yapılan saldırıları yönetmişir.

Kardeşi Menelaos ise, daha sonraları Sparta adını alacak olan Lakedaimon hükümdarıydı ve o zamanki dünyanın en zengin insanıydı. Aynı zamanda Helena'nın da kocasıydı, fakat bundan ileride uzun uzun söz edeceğiz.

Şimdi Agamemnon üzerinde durmaya devam edelim. Agamemnon güzel Helena'nın kız kardeşi Klytaimnestra'yı arzuluyordu. Fakat Klytaimnestra evli bir kadındı. Yakışıklı olmayan, fakat kibar bir adam ile evlenmiş ve bu yakışıklı olmayan, fakat kibar adama bir de çocuk doğurmuştu. Klytaimnestra kocasını seviyordu, kocası onu seviyordu, ikisi de çocuklarını seviyorlardı, mutlu bir aileydiler. Tarihe geçmek gibi bir düşünceleri yoktu, tek istedikleri huzurlu ve sakin bir hayat sürmekti. Fakat kader onlar için farklı şeyler planlamıştı.

Agamemnon, Klytaimnestra'yı ilk kez bir kraliyet töreninde gördü. Kadın kibar kocasının yanında oturuyordu ve çocuğu da kollarının arasındaydı. Agamemnon ona sahip olmak istedi, hem de hiç vakit kaybetmeden, hemen oracıkta. Orada bulunan tüm insanların önünde kılıcını çekti, çocuğu Klytaimnestra'nın kolları-

nın arasından çekip aldı ve ikiye biçti. Sonra da kılıcını kocasına sapladı. Bütün bunlar yetmezmiş gibi de, oracıkta katlettiği cesetlerin üzerinde Klytaimnestra'ya tecavüz etti.

Klytaimnestra'nın bu canavarı hiçbir zaman sevmemiş olduğunu ayrıca açıklamaya gerek yoktur herhalde. Bundan sonra olanlarda da bu kadını savunmaya çalışacağız, çünkü ona tarih boyunca pek çok haksızlık yapılmıştır. Gustav Schwab Antik Çağ Söylenceleri adlı eserinde Agamemnon'un canavarca davranışlarını politik gerekçelerle haklı çıkarmaya çalışmış ve zavallı, mağdur kadını itham etmiştir.

Klytaimnestra, Agamemnon'un karısı olmuştu. Babası Tyndareos yaptığı kötü davranışın karşılığı olarak ondan para almış ve mesele böylece kapanmıştı.

Agamemnon kendisini şöyle savunmuştu: "Bu bir öfke kabarmasıydı. Ne yapayım, ateşli bir mizacım var."

Tyndareos ise şöyle cevap vermişti: "Mesele kapanmıştır" ve Klytaimnestra'ya şunları söyledi: "Agamemnon'un yanında kal, o çok zengin bir adam." Zavallı kadının itaat etmekten başka ne çaresi vardı ki?

Klytaimnestra, Agamemnon'a üç çocuk doğurdu: İphigenie, Elektra ve Orest.

Troya Savaşı patlayıp Yunan orduları Aulis'te toplanmaya başladığı esnada, Agamemnon vaktini av peşinde koşarak geçiriyordu. Kutsal bir geyiği öldürmesi üzerine Av Tanrıçası Artemis buna çok kızmış ve Yunan donanmasını rüzgârını kesmek suretiyle cezalandırmıştı. Gemiler limanda yatıyordu ve kahramanlar savaş arzularını dizginlemek zorunda kalmışlardı.

Sefere elverişli bir rüzgârın çıkması için ne yapılması gerektiği Kâhin Kalkhas'a sorulduğu zaman, adam şöyle cevâp verdi: "Agamemnon kızı İphigenie'yi Artemis sunağı üzerinde kurban ettiği anda, elverişli bir rüzgâr esmeye başlayacak."

Agamemnon bir an bile tereddüt etmedi. Troya'ya gitmek ve orada kelleleri birbiri ardına kesmek onun için çok önemliydi. Kızı İphigenie'yi zorla sunağın üzerine yatırdı ve Tanrıça Artemis kıza acıyıp son anda onu sunaktan almasa, gırtlağını kesmesi işten bile

değildi. – Bu tablo bize şüphesiz Kutsal Kitap'taki bir sahneyi hatırlatır. Görünüşe göre dünya söylenceleri birbirine tamamen karışmıştır. İbrahim ve İshak'ın hikâyesini anımsayalım. İshak da son anda kurtarılmıştı, hem de daha önce ölümünü planlamış olan güç tarafından.

İphigenie, Tannça Artemis tarafından sunaktan alınmış ve Tauris isimli bir adaya götürülmüştü. Rüzgâr esmeye başlamıştı, kahraman savaşçılar nihayet Troya seferine çıkabilirlerdi. Fakat Klytaimnestra'nın içindeki nefret iyice büyümüştü. Sürekli intikam almayı düşünüyor ve kendisine bir müttefik arıyordu.

Troya Savaşı sırasında anmaya değer bir olay olmuştu. Yunanlıların safında savaşan mucit Palamedes, Odysseus'un tezgâhladığı bir entrika sonucu, ordu sırlarını düşmana satmak suçuyla itham edilmişti. Bana kalırsa bu düpedüz bir yalandan başka bir şey değildi. Fakat Agamemnon, Palamedes'in taşlanması emrini vermiş ve emir derhal yerine getirilmişti.

Bunun üzerine Palamedes'in babası Nauplion ordu karargâhına gelerek açıklama ve tazminat talep etmişti. Fakat karşılık olarak kendisiyle alay ve hakaret edilince tüm orduyu lanetleyerek şunları söylemişti: "Oğlum Palamedes'in taşlanmasını kabul edenler, hepiniz başınıza gelenler karşısında şaşırıp kalacaksınız."

Başlarına ne gelmişti? Nauplios dünyada eşi benzeri bulunmaz bir ikna sanatçısıydı. Hemen yola koyularak Troya'da savaşan Yunan ordusunun kahramanlarının memleketlerine uğramış ve onların karılarını başka erkeklerle yatmaya ikna etmişti. Bunu yapabilecek kapasitedeydi. Ve bunu başarmıştı.

Böylece sonunda Agamemnon'un Miken'de bulunan sarayına kadar geldi ve orada Klytaimnestra ile karşılaştı. Orada ikna yeteneğini kullanmasına hemen hemen hiç gerek kalmamıştı, çünkü karşısındaki kadının kalbi derin bir nefretle doluydu zaten. Agamemnon'nun karısına sevgili olarak kimi mi önerdi? Aigisthos'u! Evet, yedi yaşındayken Agamemnon'un babası Atreus'u kılıçla öldüren Aigisthos'u. Nauplios, Klytaimnestra ve Aigisthos'un arasını yaptı ve Klytaimnestra kocasına karşı olan derin nefretini paylaşabileceği gerçek bir müttefik bulmuş oldu. – Bu çift, canlı bir bombaydı.

Hatta tanrılar bile bu durum karşısında endişelenmişlerdi. Aigisthos'u uyarmak üzere Hermes'i Olimpos Dağı'ndan aşağı gönderdiler. "Sakın bunu yapma" dedi Hermes ona, "bu iş in sonu çok kötü bitecek."

Fakat Aigisthos fikrini değiştirmedi, ahlâksal bir kaygı zaten en başından beri taşımıyordu. Klytaimnestra da tüm zincirlerini kırıp atmıştı.

Aigisthos'a şöyle dedi: "Beni azıcık seviyorsan ve bana ait olan her şeye sahip olmak istiyorsan, ki her şey bana ait, o zaman kocam Agamemnon'u öldürmeme yardım et. Çünkü yaşamımın artık sadece bir tek amacı var: Onu ölü olarak görmek."

Aigisthos ona yardım edeceğine söz verdi. Ne de olsa o Thyestes'in oğluydu ve küçüklüğünden bu yana sadece bir tek slogana bağlı kalmıştı: Tüm Atreusoğulları gebermelidir!

Bir süre sonra Agamemnon Troya'dan geri döndü. Yalnız gelmemişti. Beraberinde ganimet olarak Troyalı Kâhin Kassandra'yı da getirmişti.

Klytaimnestra onu banyoya davet etti. "Bu kadar uzun süren bir savaştan sonra, güzel kokan sıcak bir banyo yapmayı özlemiş olmalısındır."

Agamemnon memnundu: "Evet, gerçekten de özledim."

Tam banyoya girmek üzereyken Aigisthos onun üzerine bir ağ attı ve eline bir balta geçiren Klytalmnestra, Agamemnon'u cansız yere serdi.

Bu arada Aigisthos da Kassandra'yı öldürmüştü.

Klytaimnestra ve Agamemnon'un kızı olan Elektra, iddiaya göre babasının katline tanık olmuştu. Gerçi uzun yıllardır savaşta olan babasının yüzünü neredeyse hiç görmemişti, fakat çocukluğunu onun kahramanlıklarını dinleyerek geçirmiş ve onu kendisine örnek almıştı. Annesi ile âşığının bir olup, sevgili babasını mezbahadaki bir inek gibi boğazladıklanna tanık olduğu söyleniyordu.

Elektra büyükannesi ve büyükbabası tarafından yetiştirilen kardeşi Orest'i ziyaret etti.

Ona şunları söylemişti: "Ne yapman gerektiğini biliyorsun."

Orest henüz çok genç bir delikanlıydı: "Ne yapmam gerektiğini bilmiyorum."

"Babamızın intikamını almalısın" dedi Elektra.

Hele bir tasavvur edin! Orest annesini tanımamıştı, Aigisthos'u hiç tanımamıştı, babası Agamemnon'un ise suratını bile görmemişti. Şimdi içine düştüğü duruma bir bakın! Henüz neredeyse bir çocuk daha! Ve bunu yapmak istemiyor.

Elektra şöyle dedi: "Pekâlâ, seni zorlamak istemiyorum. Delphi'ye git. Delphi'ye git ve ne yapman gerektiğini kehanete sor."

Orest ablasının dediğini yaptı, Delphi'ye giderek kehanete ne yapması gerektiğini danıştı. Kehanetin verdiği cevap şöyleydi: "Kan davasını devam ettirmelisin. Babanın intikamını almalısın. Bunu yapmazsan cüzam olacaksın ve etlerin kemiklerinden ayrılacak. Vücudun bir irin yığını içinde boğulacak."

Kehanet kelimesi kelimesine bunları söylemişti.

Artık Orest bunu sadece kız kardeşi Elektra'nın değil, tanrıların da istediğini anlamıştı: Annesini öldürmeliydi.

Yaptığı kısa bir araştırmadan sonra Aigisthos'un her gün hiç şektirmeden babasının mezarının üzerine işediğini ve mezarın üzerinde dans ederek şöyle bağırdığını öğrendi: "Buraya gel Orest! Babanın şerefini ve malını mülkünü savunman gerekmiyor mu?"

Orest büyük bir can sıkıntısıyla çocukluğunda ayrıldığı Miken şehrine doğru yol almaya başladı.

Saraya geldiği zaman gerçek kimliğini açığa vurmadı. Kendisini karşılayanlara Klytaimnestra ve Aigisthos ile konuşmak istediğini söyledi. Yanında bir kül kavanozu taşıyordu. Fakat Aigisthos tam o sırada tanrılara bir kurban kesmekle meşguldü. İnsanın burada aklına şöyle bir soru gelebilir: Hangi tanrıya? Bunca suçtan sonra Aigisthos'un yakarışlarına cevap verecek bir tanrının olması mümkün müydü? Fakat bu yerinde olmayan ve Hıristiyanlık inanışı barındıran bir sorudur. Dağdaki vaazı verenler Yunan tanrıları değildi ve ona benzer düşünceleri de yoktu.

Aigisthos'un kehanet yeteneği vardı. Karnını deştiği hayvanların bağırsaklarından geleceği okuyordu. Orest'e haber ileterek şu anda meşgul olduğunu bildirdi ve bir süre beklemesini rica etti.

Orest'e annesi Klytaimnestra ile yalnız konuşabilme fırsatı doğmuştu. "Ben oğlun Orest'i tanırdım" dedi ona. "Oğlun öldü. Sana onun küllerini getirdim."

Klytaimnestra aldığı bu habere hem çok üzülmüş, hem de çok sevinmişti, çünkü oğlunun öç almasından korkuyordu. Kendisine bu haberi getiren genç adamı bir süre sarayda kalarak dinlenmeye davet etti. Onu çok sempatik bulmuştu.

Orest ona Aigisthos ile tanışmayı da çok arzu ettiğini bildirdi. Her tarafta ondan övgüyle söz edildiğini işitmişti, herkes onun en zor bir durumda krallığı kurtardığını söylüyordu. Klytaimnestra onun şu anda bir hayvanın iç organlarından geleceği okumakla meşgul olduğunu söyledi. "Acaba bu işi yaparken onu seyredebilir miyim?" diye sordu Orest, "çok ilginç bir şeye benziyor."

"Elbette" dedi Klytaimnestra.

Birlikte kurban odasına gittiler. Aigisthos yeni kestiği hayvanın bağırsaklarının üzerine doğru eğilmişti. Orest ansızın onun üzerine atladı, kurban bıçağını elinden kaptığı gibi Aigisthos'un kafasını kesti. Kesik baş hayvanın iç organlarının üzerine düştü ve kanların içine gömüldü.

Klytaimnestra, bu genç adamın oğlu Orest olduğunu anlamıştı. Ağlayarak onun önünde diz çöktü ve öz anasını bağışlaması için ona yalvarmaya başladı. Sonra elbisesinin önünü açtı ve ona göğüslerini gösterdi. "Bunlarla besledim seni" diye bağırıyordu.

Fakat Orest her türlü acıma duygusundan uzak olarak kılıcını çekti ve annesinin kafasını uçurdu. Böylece de Delphi kehanetinin kendisinden beklediğini yerine getirmiş oldu.

Fakat Uranos'un kan damlalarından dünyaya gelen Erinysler, korkunç ve acımasız İntikam Tanrıçaları, Orest'i takip etmeye başladılar. Bir ana katilinin cezasız kalmasına göz yumamazlardı. Bıkıp usanmadan tüm dünyada kovalıyorlardı onu.

Orest çıldırmıştı. Öylesine büyük bir umutsuzluk ve dehşet içindeydi ki, ne yaptığının pek de farkında olmadan, parmaklarının birini ısırarak kopardı. Sonunda Erinysler onu Atina'nın dünyasal ve tanrısal karma mahkemesi olan Areopag'a çıkartırlar.

Mahkemeye Pallas Athena başkanlık ediyordu. Apollon ise

Orest'in savunmasını üstlenmişti. Ne de olsa Orest'in kan davası gütmesini isteyen Delphi'deki kehanet merkezi kendisine aitti. Erinysler iddia makamını oluşturuyorlardı. Jüri olarak ise Atina vatandaşları çağırılmıştı.

Herkes sırayla konuştu. Orest kendisini şöyle savundu: "Annemi öldürmemi bana Apollon ve kehaneti söyledi."

Erinysler ise şöyle karşı çıkıyorlardı: "Kimse bağrından çıktığı bir vücudu öldüremez."

Sonunda Atina vatandaşları oybirliğiyle Orest'in suçsuzluğuna karar verirler. Onun ceza almasını gerektirecek bir suç işlemediği kanısına varmışlardır.

Bu anda garip bir şey oldu: Tanrıça Pallas Athena –bir kadın, dişi bir tanrısal varlık– makamından inerek, Orest lehine oy veren jürinin yanına dikildi.

Ve tarihi bir açıklama yaptı: "Öncelik hakkı annelerin değil, babalarındır."

Aynen bu şekilde konuştu ve bu sözlerle anaerkil dönem tarihe karışmış oldu.

İlk başta sadece dişi tanrılar vardı. Erkek tanrılar çok daha sonraki dönemlerde ortaya çıktı. Pallas Athena ise Orest'in kaderi üzerine söylediği bu deyişle anaerkilliği sonsuza dek ortadan kaldırdı.

TROYA SAVAŞI

Peri Thetis ve Aşıkları – Bozulan Bir Düğün –
Altın Elma – Paris'in Kararı –
Başka Bir Düğün – Helena ve Menelaos –
Dünyanın En Güzel Kadınının Kaçırılması –
Genel Olarak Savaş – Ortadan Yok Olma Sanatı –
Özel Olarak Savaş

Troya Savaşı, Antik Çağ insanları için savaşın bir timsaliydi – hatta belki de tüm Batı dünyasında savaşın bir timsali olmuştur. Çağımızda yaşayan o kadar çok şair Troya Savaşı'ndan esinlenmiştir ki – ömeğin Avrupa'da Berthold Brecht, Friedrich Dürrenmatt, Jean Giraudoux, Jean Anouilh, Amerika'da Eugene O'Neill.

Diğer söylencelerin aksine Troya Savaşı'nın arkasında yatan gerçek sebepler bugün bile yeterince açık olarak görünmektedir. Troya diye bir yer vardı, hatta birkaç tane Troya şehri vardı, burada üst üste inşa edilmiş çeşitli yerleşim katmanları söz konusudur. Fakat kapılarının önünde yukarıda anılan savaşın cereyan ettiği efsanevi Troya da gerçekti. Asya ile Avrupa arasındaki ilk savaştı bu. Troya Küçük Asya'da bulunmaktadır, bugünkü Türkiye'de. Bu şehir aslında bir Yunan kolonisiydi. Savaşa neden olan sebeplerin başında büyük ihtimalle emperyalist politikalar gelmektedir. Sonra da olup bitenler bir söylenceye dönüşmüş, tarihi gerçekleri güncellikten zamanın ötesine taşımış ve bir ayna yaratarak efsanenin kuşaklar boyunca bize kadar aktarılmasını sağlamıştır.

Bizi bu savaşın mitsel kökenleri ilgilendirmektedir. Savaşın iki tane ana kökü vardır. Şimdi bunları ele alalım.

Su Perisi Thetis'ten daha önce söz etmiştim. Büyüleyici bir güzelliğe sahip olmalıymış. Bekleneceği üzere Zeus ona hemen âşık olmuştu. Hem sadece Zeus değil, Poseidon da âşık olmuştu ona. Hatırlarsak Thetis, Hera'nın Olimpos'tan aşağı savurduğu tanrı olan Hephaistos'a da şefkatle bakmıştı. Zaten bu iki büyük tanrının ona âşık olmasını sağlayan şey de, büyük ihtimalle sevecen, sıcak ve anaç kişiliğinden başka bir şey değildi.

Fakat Thetis hakkında gayet tehlikeli bir kehanet de yok değildi: "Thetis günün birinde bir oğul doğuracak olursa, bu oğul babasından çok daha kudretli olacak, hem de babası kim olursa olsun."

Bu kehanetin Zeus ve Poseidon'un arzularına gem vurduğu şüphesizdir. Fakat hep böyle olur: Kibar ve asil beyler küçük, tatlı bir kızı arzuladıkları halde amaçlarına ulaşamadıkları zaman, hiç olmazsa bu kızı güvenilir –yani budala– ellere teslim etmeye çalışırlardı.

Zeus ve Poseidon da aynı şeyleri düşünüp uygulamaya geçirdiler.

Zeus dedi ki: "Ben onunla birlikte olmayı düşünmüyorum."

Poseidon da aynı şeyi söyledi: "Bize gösterdiği sevecenliğe karşılık vermek için onu doğru düzgün –yani can sıkıcı– bir adamla evlendirmeliyiz. Seçeceğimiz adam öyle birisi olmalı ki, oğlunun ondan daha kudretli olması bizim açımızdan bir tehlike teşkil etmemeli."

Zeus dünyaya bir bakış fırlattı ve gözüne Peleus çarptı. Peleus'un güçlü yapılı bir delikanlı olduğu söylenmektedir. Son derece iyi gelişmiş bir vücudu varmış ve erkekliği de aynı kasları kadar güçlüymüş.

Hikâye der ki, Zeus, Thetis'e eş olarak bu güçlü delikanlıyı seçmiş. Peleus günün birinde tanıdık bir kralın yanında misafir olarak bulunuyormuş. Kral o sıralar çılgınlık derecesinde meşgul olduğu için, misafiriyle kahvaltı edecek kadar bile zaman ayıramamış kendisine. Bunun üzerine bu görevi kraliçe üstlenmiş. Kahvaltıdan sonra yakışıklı Peleus'u yatağına almak istemiş. Fakat Peleus yakışıklı ve gösterişli olmasına rağmen, yalın ve pek zeki olmayan bir delikanlıydı. Kraliçeye karşı koyarak ona şöyle dedi: "Sen çok güzelsin, hatta kahvaltı masasında seninle yan yana oturmak bile ba-

na çok zor geliyor. Fakat hem kocanın misafiri olmam, hem de senin yatağına girmem olacak iş değil. Bunu yapamam ve yapmayacağım."

Kraliçe bunun üzerine Peleus'u kocasına şikâyet etti: "Bana ahlaksız bir teklifte bulundu."

Fakat Peleus bu iddiayı çok kesin bir dille reddetti ve kralın gözlerine öylesine dimdik baktı ki, adam karısına değil, ona inandı.

Zeus bu hadiseyi Olimpos'tan izlemiş ve Poseidon'a şöyle demişti: "Şuraya bak, kardeşim. İşte Thetis için uygun olabilecek bir adam. Onu bu dürüst, sevecen, biraz sıkıcı, ama yakışıklı adamla evlendirirsek, o takdirde oğlunun ondan kudretli olması pek bir anlam ifade etmez. Ne dersin?"

Poseidon onunla aynı fikirdeydi.

Tanrıların Anası Hera, hiç olmazsa bir tek dişi varlığın kocasına yar olmamasının verdiği sevinç ile Thetis'e görkemli bir düğün yapılmasını ve herkesin orada hazır bulunmasını teklif etti.

Fakat her şeyden önce Peleus, Su Perisi'nin kalbini kazanmalıydı ve bu da hiç öyle göründüğü kadar kolay bir iş değildi. Su Perisi Thetis de bu kehanetten haberdardı ve ondan hiç mi hiç hoşlanmıyordu, çünkü sayesinde eline geçirdiği gayet iyi bir fırsatı kaçırmıştı. Güçlü Zeus'la ya da hiç olmazsa Poseidon'la aşk yaşamayı o da çok isterdi. Zeus ve Poseidon onun bir insanla evlenmeye asla razı olmayacağını çok iyi biliyordu.

Perseus'a birkaç öğüt vermenin iyi olacağını düşünüp, ona şöyle dediler: "Şuradaki mağaranın ağzına gizlenip bekle, Thetis her gün öğleden sonra uyumak için bir yunusun sırtına binip buraya mutlaka gelir. Döşeğine uzanır uzanmaz onun üzerine atlamalı ve ona ne olursa olsun asla bırakmamalısın. Eğer bırakırsan onu kaybedersin."

"Ona ne olabilir ki?" diye sordu Peleus.

Fakat tanrılar bunu söylemediler, çünkü seyrin keyfini bozmak istemiyorlardı.

Böylece Peleus, Thetis'in mağarasının önünde pusuya yattı. Gerçekten de az sonra bir yunusun sırtına binmiş olan Thetis göründü. Mağaraya girip döşeğine uzanır uzanmaz Peleus onun

üzerine atladı. Thetis aniden bir ateş topuna dönüşüp delikanlının derisini yaktı, fakat Peleus onu bırakmadı. Su Perisi sonra da bir ayıya dönüştü ve onun yanmış derisini pençeleriyle yüzdü, fakat Peleus onu yine bırakmadı. Sonunda Thetis bu delikanlının kendisini ne büyük bir ihtirasla arzuladığını gördü ve direnmeyi bırakarak ona sarıldı.

Bunu gören tanrılar onlara seslenerek şöyle dediler: "Çok iyi. Artık düğün töreninize gelebiliriz."

Tanrılar dünyadaki bir düğüne katılmak üzere bir kez daha Olimpos'tan inmişlerdi. Hatırlayalım; Kadmos ve Harmonia'nın düğünüydü bu. Şimdi ikinci ve son kez olarak yeryüzündeki bir düğüne katılıyorlardı.

Tanrılar düğüne gelirken yanlarında değerli hediyeler getirmişlerdi. Peleus'a bir çift ölümsüz at hediye ettiler. Bunun ne kadar değerli bir hediye olduğunu tahayyül bile edemeyiz! Ona altından yapılmış bir koşum takımı da hediye etmişlerdi, şimdiye kadar yapılan koşum takımlarının en güzeli. Onu yapan elbette ki Hephaistos'tan başkası değildi.

Olağanüstü güzellikte bir düğün töreni yapılıyordu. Nifak Tanrıçası Eris dışında tüm tanrılar davet edilmişti. Zaten onu kim bir düğüne çağırır ki?"

Ve yine Grimm Kardeşler'den tanıdığımız bir motif: Düğüne davet edilmeyen kişi bu duruma son derece öfkelenmişti. Yemekten hemen sonra, davetliler içkilerini alırlarken, kapıdan içeri girdi. O da yanında bir şey getirmişti. Etrafına bakındı. Az ilerisinde kendisinden çok daha önemli olan üç tanrıça, Hera, Aphrodite ve Athena, ayakta durarak gevezelik ediyorlardı. Eris onlara doğru sokularak, hediyesini çıkardı: Altın bir elma. Bu altın elmayı üç tanrıçanın ayaklarının dibine doğru yuvarladı ve kahkahalar atarak salonu terk etti.

Salona ani bir sessizlik çökmüştü. Hepsi Eris'in geldiğini görmüştü ve hepsi de biliyordu ki, korkunç bir şeyler olacaktı. Damat Peleus hemen eğilerek altın elmayı yerden aldı. Tanrıçalardan eğilip yerden bir şey almaları beklenemezdi ya! Peleus elmaya bakınca kabuğuna bir yazı kazınmış olduğunu gördü.

"En güzele" yazıyordu elmanın üzerinde.

Ah, keşke Peleus azıcık kafasını çalıştırsaydı ve uygun bir şeyler söyleyerek durumu idare etseydi! Mesela şöyle bir şey diyebilirdi: "Düğünüme şeref veren tanrıçaların affına ve anlayışına sığınarak, düğün hediyem olan bu elmayı en mutlu günümde elbette ki karıma sunmak istiyorum." Hepsi buna anlayış gösterir ve bunu nazik bir jest olarak yorumlarlardı.

Fakat Peleus ne bu kadar zekiydi, ne de nazik. Olduğu yerde kazık gibi dikilerek tanrıçalara bakıyordu: "Özür dilerim, ama bir şey sormam lazım. Acaba hanginiz en güzelsiniz? Buradaki elmayı ona vermem gerekir sanırım."

Tam bu anda Zeus hızlı adımlarla oraya yaklaşarak lafa karıştı: "Hayır, bu lanetli seçimi yeni evli Peleus'un yapması hiç de uygun değil. Olacak şey mi bu?"

Zeus elmayı Peleus'un elinden kaptığı gibi konuşmaya devam etti: "Hera, Aphrodite ve Athena arasından en güzelini başka biri seçsin."

İnsanların tanrılarla, tanrıların da insanlarla talihleri yaver gitmez. Zeus önce Thetis için bir koca aramıştı, şimdi ise hakemlik yapacak birisini arıyordu.

Bakışları Troyalı bir prens olan Paris'in üzerine düşmüştü. Paris, Priamos ve Hekabe'nin oğluydu. Henüz daha ana karnındayken bile evde birtakım heyecanların yaşanmasına neden olmuştu, çünkü annesi garip bir rüya görmüştü. Hekabe rüyasında bir odun yığını doğurduğunu görmüştü, içinden de alev alev yanan yılanlar çıkıyordu.

Rüyasını tabir eden kâhin şöyle demişti: Bu çocuğu doğumdan hemen sonra öldürtmen lazım. Çünkü gördüğün rüyanın anlamı şudur: Bu çocuk şehre yangın ve felaket getirecek."

Prensin öldürülmesine karar verilmişti.

Aynı hikâyeyi Ödipus'tan da biliyoruz. Paris'i öldürmesi gereken hizmetkâr, çok yufka yürekli olduğundan ona kıyamamıştı. Çocuğu dişi bir ayıya teslim etmişti ve o da ona bakmıştı. Sonradan çobanlar onu bulmuş ve yetiştirmişti. Delikanlılık çağına geldiği zaman soylu kardeşleri onu tanımış ve sevinçle evlerine kabul etmişlerdi. Paris'in hikâyesi kısaca bu şekildeydi.

Zeus neden hakem olarak özellikle onu seçmişti? Bilemiyoruz. Biz insanlar tanrısal kararlar hakkında hüküm veremeyiz. Her hâlükârda, biliyoruz ki, Paris günün birinde en sevdiği iş olan sığır çobanlığını yaparken, yol kenarına oturmuş dinleniyordu. Ansızın yerden bitercesine üç tanrıça beliriverdi karşısında. Kendisine şöyle seslenildiğini işitti: "Hangimizin en güzel olduğuna sen karar vereceksin."

Hera ona güç ve kudret, Athena ise zekâ ve askeri yetenek vermeyi vaat etmişti. Aphrodite ise ona dünyanın en güzel kadınını vaat etti.

Paris altın elmayı Aphrodite'e verdi. Aslında acınacak bir haldeydi, çünkü kendisi de gayet iyi biliyordu ki: Elmayı kime verirsem vereyim, bir dost, iki de düşman kazanmış olacağım.

Aphrodite gereken her şeyi yaptı. Paris deniz yoluyla Menelaos'un kral olduğu Sparta'ya gitti ve Helena'yı kaçırdı. Dünyanın en güzel kadını oydu çünkü. Sonra da onunla birlikte Troya'ya geri döndü.

Helena'nın kaçırılması Troya Savaşı'na neden olmuştu.

Fakat tüm Yunanistan'ın derebeyi ve prenslerinin bir araya gelerek, aslında çok zengin ama yapı olarak güçsüz Kral Menelaos'a karısını geri alması için yardım etmek istemelerinin sebebi neydi? Yunan derebeylerinin tarihi, onların çok nadir olarak birbirlerine destek olduklarını gösterir. Hatta tam aksine: Birisinin başına gelen bir felaket diğerini hiç ilgilendirmiyor, hatta ziyadesiyle sevindiriyordu. Fakat bu defa birbirlerine destek olmuşlar ve Menelaos'a yardımcı olmak için tüm Yunanistan'ın en ücra köşelerinden bile akın akın gelmişlerdi. Neden?

Tekrar en başlara dönmem lazım. Hikâyemizin başı neydi: Tanrıların Babası Zeus...

Tanrıların Babası Zeus günlerden birgün kraliçe Leda'yı ziyaret eder. Fakat Zeus ona ihtişamlı suretiyle görünmek istemediği için, bir kuğu kılığına girer. Bir kuğu olarak Leda ile sevişir ve onu hamile bırakır. Leda bir yumurta doğurur ve bir süre sonra çatlayan yumurtadan bembeyaz vücutlu, olağanüstü güzellikte bir kız çocuğu dünyaya gelir. Bu çocuğun ileride dünyanın en güzel kadını olacağı herkese aşikârdı.

Helena, annesi Leda ve babalığı Tyndareos'un yanında büyüdü. Şöhreti bir efsane haline gelmişti. Şimdiye kadar yaşamış olan kadınların en güzeli olarak ün salmıştı ve bundan sonra dünyaya bir daha bu kadar güzel bir kadının gelmeyeceği söyleniyordu. Ve sonunda Helena'nın evlilik vakti gelip çattı.

Yunanistan'ın dört bucağından gelen kahraman, cesur, yakışıklı, akıllı, zengin ve kudretli erkekler, Helena ile evlenebilmek için ellerinden gelen gayreti göstermeye başladılar. Agamemnon hem kendisi, hem de utandığı için bunu yapamayan kardeşi Menelaos adına konuşuyordu. Telamonoğlu Aias oradaydı, Lakrisli Aias oradaydı, İdomeneus gelmişti, Diomedes gelmişti, sonradan Odysseus da onlara katıldı. Tyndareos yavaş yavaş korkmaya ve endişelenmeye başlamıştı. Çünkü çok iyi biliyordu ki, Helena'yı eş olarak kime verirse versin, diğerlerinin tümü kendisine düşman kesilecekti. Şöyle düşünüyordu: "Kararımı bildirdiğim anda bu kabadayıların tümü birbirlerinin üstüne çullanacak, en başta da benim işimi bitirecekler." – Böyle bir şey olmasını elbette ki arzu etmiyordu.

Odysseus taliplerin içinde en fakir olanıydı. Gelirken hiçbir hediye getirmemişti, zaten Helena ile evlenmeye de öyle pek fazla istekli değildi. Odysseus, Helena'dan ziyade teyze kızı Penelope ile ilgileniyordu.

Odysseus, Tyndareos'un huzuruna çıkarak kulağına eğildi: "Beni dinle! Burada kavga çıkmasını engelleyebilirsem, ödül olarak Penelope'yi bana verir misin?"

"Elbette!" diye bağırdı Tyndareos, "hem de seve seve!"

"Peki" dedi Odysseus, "o halde şimdi söyleyeceklerimi yerine getir: Hizmetkârların bir at kurban edip etini yere yaysınlar. Bütün kahramanlar bu etlerin üzerine çıkıp, damat kim olursa olsun, başka birisi Helena'yı ayartmaya ve bu evlilikten caydırmaya çalıştığı takdirde, damadın yanında olmaya söz versinler." - Biraz karışık bir yemin, fakat Odysseus kahramanlara bunu anlatmayı başardı ve hepsi de bu yemini etmeyi kabul etti.

İçi rahatlayan Tyndareos, evlatlığı Helena'yı Agamemnon'a verdi, fakat kendisi için değil, kardeşi Menelaos'a götürmesi için. Menelaos bütün taliplerin içinde en zengin olanıydı. Diğerlerinin

tümü dişlerini gıcırdata gıcırdata çekip gittiler. Ne de olsa yemin, yemindi. Şöyle düşünmekteydiler: "Kim Menelaos'un karısına yanaşmaya cüret edebilir ki? Menelaos kudretli kardeşi Agamemnon'un koruması altında değil mi?"

Fakat bir süre sonra Küçük Asya'lı prens Paris geldi ve Helena'yı kaçırdı. Bu iş çok kolay olmuştu, çünkü Aphrodite işe karışmış ve Helena'yı oracıkta Paris'e âşık etmişti. Menelaos gözyaşlarını sildikten sonra kardeşi Agamemnon'u çağırttı.

"Vakit geldi" dedi ona.

"Evet, vakit geldi" diye karşılık verdi Agamemnon.

Yemin eden kahramanların tümü bir araya toplandı. En meşhur kâhinlere haber salındı, çünkü bir kâhine danışılmadan sefere çıkılması duyulmuş görülmüş bir şey değildi. Antik Çağ'ın en meşhur kâhini Teiresias dışında, Kalkhas da oraya gelmişti. Kalkhas ilk iş olarak şöyle dedi: "Şimdi söyleyeceğim şey yerine getirilmezse, denize açılmamızın hiç anlamı yok. Peleus ve Thetis'in oğlunu bulun! Kehanetin bildirdiğine göre babasından daha kudretli olan bu oğulu bulamazsak, sefere çıkmaktan peşinen vazgeçelim."

Babasından daha güçlü ve daha kudretli ve daha meşhur olması gereken bu oğul kimdi? – Elbette ki tüm Yunan Mitolojisi'nin en parlak kahramanı olan Akhilleus.

Akhilleus hakkında kısa bir hikâye anlatmak istiyorum: Thetis bu sağlıklı ve gürbüz çocuğu dünyaya getirdiği zaman, içi ona karşı büyük bir acımayla dolmuştu. Çünkü biliyordu ki bu çocuk bir insanoğluydu, en azından yarı-insanoğluydu ve günün birinde ölmesi gerekirdi. Bunun üzerine Akhilleus'u ölümsüz kılmaya karar verdi. Normalde ekmek pişirmekte kullandığı fırının kapısını açarak, bebeği içeriye soktu. Kendi kendine öyle düşünüyordu çünkü: "Bu çocuğun içinde ölümlü olan her şeyi yakıp yok etmek istiyorum."

Bu yöntem insana çılgınca gelse bile, aslında hiç de öyle değildir. Fakat sıradan insanların bu yöntemden haberleri yoktur, sadece periler ve yarı-tanrılar bilirler bunu. Küçük Akhilleus fırında şöyle iyice kızarmaya başlamışken, Peleus karısının mağarasına gelir ve karısının ne yaptığını fark edince dehşete düşer. Akhilleus he-

nüz tümüyle fırının içinde değildir, annesi topuğunun arkasındaki bir kirişten tutmaktadır onu. Dediğim gibi, dehşete kapılmış olan Peleus karısını yana iter, küçük oğlunu can havliyle fırından çekip çıkartır ve soğuması için suya daldırır.

"Aklını mı oynattın sen!" diye bağırır sonra da karısına.

Ve Thetis de Peleus'a bağırır: "Ne yaptığımın farkında bile değilsin! İşime ne diye karışıyorsun ki?"

"Kendi çocuğunu yakmaya çalıştığını görmedim mi sanıyorsun?"

"Onu yakmak değil, aksine ölümsüz kılmak istiyordum. Fakat bundan böyle seninle birlikte olmayı da istemiyorum."

Thetis bir hamlede denize atladı ve Peleus'u terk etti.

Akhilleus'un neredeyse tüm vücudu ölümsüz olmuştu, sadece Thetis'in onu tuttuğu yer, topuğunun arkasındaki kiriş, hâlâ insani özellikler gösteriyordu, ölümlüydü, yaralıydı. Topukta son bulan bu kirişin ismini herkes bilir: "Aşil tandunu."

Burada hatırımıza biraz daha kaba saba olan Kuzey Mitolojisi'nin kahramanı Siegfried gelmektedir. Genç yaşlarda içinde yıkandığı ejderha kanı vücudunu bir zırh gibi kaplamış, onu yaralanmaz kılmıştı. Sadece kürek kemiklerinin arasında kalan bir nokta bu özelliğinin dışında kalıyordu, çünkü yıkanırken orasına bir ıhlamur ağacı yaprağı düşmüştü.

Böylece Menelaos derebeylerine ettikleri yemini hatırlatmak üzere yollara düştü. İhtiyar bilge Pylos Kralı Nestor ve zeki mucit Palamedes kendisine refakat etmekteydiler. Bir çoğu yeminlerini hatırlamaya hiç de niyetli görünmüyordu, evde rahat rahat karılarıyla oturmayı ve işleri-güçleriyle meşgul olmayı tercih ediyorlardı. Şu işe bak ki çok kurnaz Odysseus sefere katılmamaya çalışanların en başında geliyordu. Ne de olsa bu yemin fikri onun başının altından çıkmıştı!

Fakat kurnazlığı bu sefer geri tepti. Menelaos, Palamedes ve Nestor İthaka'ya gelmiş, Odysseus'un konağının kapısına dayanarak onu almak istemişlerdi. Odysseus genç ve güzel Penelope ile yeni evlenmişti ve oğlu Telemakhos ilk yaşını henüz doldurmuştu.

Menelaos, Nestor ve Palamedes, Odysseus'un konağına var-

dıkları zaman, onunla görüşemediler. Kendilerine kapıyı Penelope açmıştı, kucağında da küçük Telemakhos vardı. "Kocan nerede Penelope?" diye sordular ona.

"Kocam burada değil" diye karşılık verdi Penelope.

"Neden? Yoksa ona bir şey mi oldu?" diye sordular tekrar.

"Evet" dedi Penelope, "bu ara çok garip davranıyor."

Palamedes, Penelope'nin anlattıklarından başından beri şüphelenmişti. "Bize kocanı gösterir misin? Nerede o?"

"Aşağıda, sahilde" diye karşılık verdi Penelope.

"O halde bizi ona götür" dedi Palamedes.

Üç kahraman da Penelope'nin çok heyecanlı ve müteredditi olduğunu fark etmişlerdi. Kolunda küçük Telemakhos olduğu halde yola düştü. Üç kahraman da peşinden gittiler.

Sahilde onları garip bir manzara bekliyordu: Çok kurnaz, zekâsı dünyaca meşhur Odysseus, kumları sürmekle meşguldü. Sabanının önüne bir öküzle bir eşek bağlamış, kafasına da ucu çıngıraklı bir deli takkesi takmıştı. Kumsalı sürüyor ve sürdüğü yere tuz ekiyordu.

Son derece yumuşak kalpli olan ve Odysseus'u çok seven Menelaos, kendisini yerden yere atarak ağlamaya başladı: "Kudretli dostum Odysseus aklını oynatmış! Delirmiş! Savaşa giderken onu yanımızda götürmemize imkân yok! Bir deli nasıl savaşabilir ki?"

Biz burada o kadar ileri gitmeden söylemek istiyoruz ki, Odysseus tarihin ilk asker kaçağıdır.

Palamedes dedi ki "Bakalım gerçekten deli mi, değil mi?"

Ansızın Penelope'ye dönerek kucağındaki çocuğu çekip aldı ve Odysseus'un sabanının önüne koydu. Odysseus ise öküzle eşeği hemen durdurdu ve sabanı kaldırarak küçüğe bir zarar gelmesini engelledi.

Bunun üzerine Palamedes şöyle dedi: "Görüyorum ki sevgili dostumuz yaşam ve ölüm arasındaki farkı gayet iyi biliyor! Demek ki hiç de o kadar deli değil."

Hikâyenin en geçerli olan versiyonu bu şekildedir. Fakat başka bir versiyonu daha vardır ki, onu da burada anlatmak isterim.

Denildiğine göre Odysseus'un da geleceği görebilme ve keha-

net yeteneği varmış. Fakat gördüğü şeyleri anlatarak veya yazarak tasvir etmesi mümkün değilmiş, onları illa ki yapması gerekiyormuş. Bildiğimiz gibi, sabanının önüne bir öküz ve bir eşek bağlamıştı. Öküz Zeus'un bir sembolüdür, eşek ise Kronos'un. İkisi birlikte yaz ve kış mevsimlerini, yani bir yılı simgelerler. Odysseus sabanı ile yere dokuz iz açmış ve bu dokuz izin tümüne tuz ekmişti. Tam onuncu izi açmak üzereyken önüne Telemakhos konulmuştu. Bu durum şöyle yorumlanmaktadır: Savaş dokuz yıl boyunca bir sonuç alınmadan sürecek, çünkü yere tuz ekildiği zaman hiçbir ürün alınmaz. Onuncu yıl ise belirleyici yıl olacak, çünkü Telemakhos'un anlamı, "savaşı sona erdiren"dir. İkinci harfi *epsilon* olan "telos" kelimesi, son anlamına gelmektedir. Bu yorum, Homeros-öncesi bir yorumdur. Homeros, "Telemakhos" kelimesinin ikinci harfini *etha* olarak yazmaktadır.

Söylencenin bu ikinci varyasyonuna göre, sabanıyla kumsalı sürmekle görünüşe göre absürd bir iş yapan Odysseus, aslında bir kehanette bulunmuştur. Savaş on yıl boyunca sürecektir ve on bereketsiz yıl geçecektir. Anlaşıldığı kadarıyla Menelaos, Nestor ve Palamedes bu mesajı anlamamışlardı – ya da anlamak istememişlerdi.

Sonuç olarak Odysseus'un bu garip davranışının nedeni ne olursa olsun, askerlik görevini yerine getirmekten kaçması mümkün olmamıştı.

Şimdi geriye bir tek Akhilleus'un bulunması kalmıştı. Fakat onun nerede olduğunu hiç kimse bilmiyordu. Annesi Thetis ve babası Peleus onun hakkında şöyle bir kehanetin bulunduğunu biliyorlardı: "O ya dünyanın en büyük kahramanı olarak genç bir yaşta ölecek, ya da sıradan bir hayat sürerek çok uzun süre yaşayacak."

Anneyle baba şüphesiz çocuklarının sıradan bir hayat sürerek çok uzun yaşamasını tercih ediyorlardı. Akhilleus'u bir çeşit yatılı kız okulunda saklamaya karar vermişlerdi. Ona kız elbiseleri giydirmişlerdi ve onu burada kimsenin bulamayacağını umut ediyorlardı.

Kurduğu düzenin başarıya ulaşmaması üzerine Odysseus işe

dört elle sarılmıştı: Akhilleus vakasını o ele aldı ve kısa bir süre sonra delikanlının nerede saklandığını ortaya çıkardı. Aklına hemen bir kurnazlık gelivermişti: Yatılı kız okulunun yemek salonunda bulunan büyük masanın üzerine çeşitli nesneler serdi: Bir tarafa güzel elbiseler ve mücevherler, diğer tarafa ise silahlar ve zırhlar. Kızların yatmaya hazırlandıkları esnada ise yüksek sesle bağırmaya başladı: "Yangın var! Yangın var! Düşman saldırıyor, her yanı ateşe verdi!"

Yataklarından fırlayan kızlar yemek salonuna koştular ve doğaları gereği –ya da söylence gereği– güzel elbiselerle mücevherlerin üzerine atıldılar, kızlardan sadece bir tanesi elini silahlara attı.

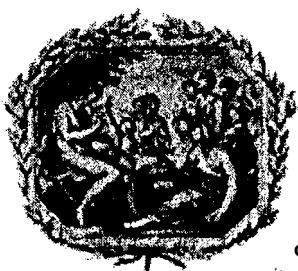
Bunun üzerine Odysseus ortaya çıktı: "Bizi eteğini kaldırmaya mecbur etme. Kabul et, sen Akhilleus'sun."

Artık Akhilleus da aralarına katıldığı için, Troya seferinin önünde hiçbir engel kalmamıştı. Kahramanların tümü bir araya toplanmıştı: İdomeneus Girit'ten gelmişti, Diomedes Argos'tan, Odysseus İthaka'dan, ihtiyar Nestor Pylos'tan, koca cüsseli, dev yapılı Telamonoğlu Aias da oradaydı, boyu en azından 1.75 metre olmalıydı! O zamanın insanı günümüzdekilerden daha ufak tefekti. Küçük boylu, ama zehir gibi olan Lokrisli Aias gelmişti; Patroklos, Philoktet ve başka bir yığın kahraman... Aulis'te buluştular ve gemilere binerek doğuya yelken açtılar.

Bu savaşın ilk dokuz yılının gidişatı hakkında pek fazla malumat sahibi değiliz. Savaş tam bir kuşatma savaşı niteliği taşımaktaydı. Hücum üzerine hücum, sonra geri çekilme, tekrar hücum, tekrar geri çekilme, sonra verilen şölenler... Dokuz yıl boyunca sürdü savaş, fakat Yunanlıların Troya şehrini zapt etmeleri mümkün olmamıştı. Ne de olsa Troya Antik Çağ'ın en iyi tahkim edilmiş kalelerinden biriydi, çünkü surlar bizzat Poseidon ve Apollon tarafından yapılmıştı. Bu ise başka bir hikâyenin konusudur... Her halükârda sonuç ancak onuncu yılda alınabilmişti. Aynen Odysseus'un İthaka sahilinde yaptığı pandomimde kehanet ettiği gibi.

İLYADA

Akhilleus'un Öfkesi – Patroklos'un Ölümü –
Hektor'un Ölümü – Yas Tutan İki Kişi

Savaşın onuncu yılında Agamemnon'un aklına Troyalı bir rahibin kızını kaçırmak fikri geldi. Kızı çok beğenmişti ve onu kendisine yatak arkadaşı yapmak için sabırsızlanıyordu. Ne de olsa o koca Yunan ordusunun başına buyruk başkomutanıydı. Henüz bir çocuk olan bu kızı sevgilisi yapmak istemesine kimse karşı çıkamazdı. Bir süre sonra adamları kızı kaçırdı.

Kızın babası bir Apollon rahibiydi. Tanrısına yakararak Yunan ordusunu veba ile cezalandırmasını istedi, çünkü başkomutanları küçük kızını yatağına almıştı. Apollon, rahibinin yakarışlarını işitti ve Yunan karargâhına veba gönderdi.

Yunan kahramanlarından biri olan Diomedes, çok özel bir yeteneğe sahipti. Tanrılar sık sık savaşa müdahale ediyorlardı, hem de genellikle çok uygunsuz bir şekilde. Dioemedes de savaş alanındaki bu tanrıları görebiliyordu. Fakat bu yetenek onun açısından bir lütuf olmaktan ziyade, ağır bir yüktü. Ve günün birinde Tanrı Apollon'un Yunan ordusunun karargâhına girdiğini gördü. Sadağından çektiği okları, yayına teker teker takarak etrafına atıyordu. Fakat Diomedes, Apollon'un bu defa her zamanki oklarını kullanmadığını fark etti, bu defakilerin ucuna çürümüş paçavralar takılıydı. Bunlar, veba oklarıydı. İsabet ettiği kişi kim olursa olsun, bir süre sonra ölüyordu.

Veba Yunan karargâhını kasıp kavuruyordu. Troyalılar ise surla-

rının burçlarına çıkmış, vebanın düşman ordusunun askerlerini teker teker öldürmesini seyrediyorlardı.

Yunan askerleri paniğe kapılmışlardı. Kâhin Kalkhas'a ne yapmaları gerektiğini sordular: "Vebaya karşı ne yapabiliriz?"

Kalkhas cevap verdi: "Agamemnon rahibin kızını geri versin. Aksi takdirde veba hepimizi kırıp geçirecek."

Agamemnon kızı geri verdi. Bu onun için ağır bir yenilgiydi. Askerlerin ve subayların gözünde saygınlığını tümden yitirmemesi için bir şeyler yapması gerekiyordu. İdomeneus pis pis sırıtmaya başlamıştı bile. Bunun üzerine Agamemnon konuşmaya başladı: "Pekâlâ, kızı geri verdim. Fakat ona karşılık içinizdeki en anlı şanlı kahramanın, yani Akhilleus'un yatak arkadaşını kendime alacağım."

Akhilleus'un en sevdiği cariyesini elinden alıvermişti.

Peki Akhilleus bu davranışa nasıl bir tepki gösterdi? Savaşmama grevi yaparak. Şöyle diyordu: "Madem öyle, ben de bundan sonra çarpışmalara katılmayacağım. Ne ben savaşacağım, ne de arkadaşım Patroklos savaşacak."

Homeros'un bize anlattıklarından, Akhilleus ile Patroklos arasında eşcinsel bir ilişki olduğu yargısına varıyoruz. İkisi çok yakın arkadaştı ve birbirlerine çok bağlıydılar: Akhilleus, Patroklos'u tüm kadınlara yeğ tutuyordu, ikisi gerçek bir savaş makinesi gibiydi ve Troyalılar onların sadece isimlerini duyunca bile tir tir titriyorlardı. Ve bu iki arkadaş şöyle diyordu: "Bundan sonra çarpışmalara katılmayacağız."

Agamemnon, Akhilleus'un onurunu çiğnemişti. Ve tam bu noktada Homeros'un İlyada'sı başlar.

"Söyle, tanrıça, Peleusoğlu Akhilleus'un öfkesini söyle.
Acı üstüne acıyı Akhalara o kahreden öfke getirdi,
ulu canlarını Hades'e attı nice yiğitlerin,
gövdelerini yem yaptı kurda kuşa..."
(Azra Erhat – A. Kadir'in çevirisiyle, ç.n.)

Akhilleus ve Patroklos gerçekten de korkunç savaşçılardı herhal-

de; çünkü Yunanlıların saflarında görünmez oldukları andan itibaren, Troyalılar adım adım onlara yaklaşmaya başlamışlardı. Koca Yunan ordusunu Troyalılara karşı savaşla geçen bütün bu yıllar boyunca sadece bu adam ve arkadaşı mı ayakta tutmuştu? Böyle olduğunu kabul etmek durumundayız. Durum Yunanlılar açısından hiç de parlak görünmüyordu.

Akhilleus'un çadırına heyet üzerine heyet gönderiliyordu. Odysseus onu ziyaret etti, peşinden Nestor, Akhilleus'un çadırına girdi. Fakat Akhilleus fikrini değiştirmeye bir türlü yanaşmıyordu. İnatçı bir tavırla başını sallıyor ve Agamemnon'un utanmazlığını nasıl cezalandırdığını dudaklarında alaycı bir gülümsemeyle seyrediyordu. Bir süre böyle geçti.

Sonunda bir orta yol buldular.

Akhilleus arkadaşını çağırdı: "Pekâlâ Patroklos. Sana kendi zırhımı vereceğim. Nasıl savaşılacağını göster bakalım onlara!"

Akhilleus'un arkadaşına verdiği altın zırh, Hephaistos'un düğün hediyesi olarak babasına verdiği zırhın ta kendisiydi.

"Bu zırhı giy dostum, benim adıma savaş. Diğerleri senin için hiçbir anlam ifade etmemeli. Sadece benim şöhretim için savaşmalısın."

Patroklos savaştı. Fakat Akhilleus'a eşdeğer bir savaşçı olmaktan çok uzaktı. Bu şimdi ortaya çıkmıştı. Savaş alanına çıktığı ilk günün henüz ilk saatinde, Troyalıların meşhur kahramanı Hektor tarafından öldürüldü.

Akhilleus için ne büyük bir felaket!

Akhilleus'un bu denli üzüleceği hiç kimsenin aklına gelmemişti. Akhilleus yıkılmıştı. İçini kaplayan acı ve hüzün tüm Antik Çağ boyunca sadece bir kez yaşanmıştı, o da Orpheus, Eurydike'sini kaybettiği zaman. Çarpışmalara birkaç gün için ara verilmişti. Her şey önemini yitirmişti, insanların tek amacı Akhilleus'u avutmak olmuştu. Troyalılar bile düşmanlarının büyük acısı karşısında saygı duyuyorlardı. Şimdiye kadar savaşta ölenlerden hiçbirine layık görülmeyen bir cenaze töreni yapıldı. Homeros kanatlı sözlerle bahseder bize bundan; Patroklos'un cenaze törenini neredeyse iki şiir boyunca tasvir eder.

Artık savaş alanına dönmesi için Akhilleus'u ikna etmeye gerek kalmamıştı. Kahraman tekrar zırhını kuşandı ve yeminler etti: "Benim için yaşamanın bir tek anlamı ve amacı var artık: Hektor'u öldürmek!"

Akhilleus ve Hektor teke tek çarpışmaya başlamışlardı. Çarpışmadan kimin galip olarak ayrılacağı kesinlikle belli değildi. Hektor hem çok kudretli, hem de çok zeki bir savaşçıydı. Fakat Athena çarpışmaya son derece centilmenlik dışı bir davranışla müdahale etti ve Hektor'un gözlerini göremez kıldı. Böylece de Akhilleus, Hektor'u öldürmeyi başardı.

Çarpışmadan önce Hektor düşmanı Akhilleus'a rica etmişti: "Senden birbirimize söz vermemizi istiyorum. Galip gelen hangimiz olursa olsun, diğerinin ölüsüne saygı göstersin."

Fakat Akhilleus şöyle cevap verdi: "Sana saygı filan göstermeyeceğim."

Çarpışmadan sonra Akhilleus Hektor'un ölüsünü arkadaşı Patroklos için hazırlanmış olan odun yığınının etrafında sürükleyerek dolaştırdı. Bunu Hektor'u aşağılamak için yapmıştı. Şehrin surlarında ise Hektor'un ihtiyar babası Priamos, annesi Hekabe, karısı Andromache duruyor ve sevdikleri insanın cesedinin aşağılanmasını seyrediyorlardı.

Ve bunu İlyada'nın en ilginç, belki de en duygu dolu sahnesi takip etti. Ben bu sahneyi defalarca okudum ve her defasında gözlerim doldu. – Yaşamı boyunca sayısız felakete tanık olan Troya Kralı ihtiyar Priamos, üzerinde sadece bir önlük bulunduğu halde savaş alanına geldi. Ayakları çıplaktı. Alaycı gülüşlere zerre kadar önem vermeden Akhilleus'un çadırına gitti. Can düşmanının karşısında dizlerinin üzerine çöktü ve Akhilleus'tan oğlu Hektor'un cesedini kendisine vermesini rica etti. Bir tarafta sevgili dostu Patroklos'un ölümü nedeniyle duyduğu büyük acının çılgına çevirdiği Akhilleus, diğer tarafta oğlunun ölümü karşısında her şeyini yitirmiş bir baba. Ve birbirlerinin can düşmanları. Fakat bu an, iddia ediyorum ki, bütün antik edebiyatın en dokunaklı sahnesidir. Bu anda sadece yas tutan iki insan vardır orada; yaslarının farklı nedenlere dayanmasına rağmen, birbirlerini anlayan iki in-

san. Yasları ete ve kemiğe bürünmüştü sanki, o denli yoğundu. Ve yaşadıkları kısa bir tereddüt anında, birbirlerini kucaklâmalarına neredeyse ramak kalmıştı. İkisi de biliyordu ki, dünyanın başka hiçbir yerinde tanrılar tarafından kendileri gibi acıyla ve yasla doldurulmuş başka iki insan yoktur.

Akhilleus, babasının Hektor'un cesedini almasına müsaade etti.

Böylece de İlyada'nın bu hikâyesinin sonu gelir.

Sonrası nasıl devam ediyor? Paris bir ok atar. Tanrı Apollon okun yönünü değiştirir ve Akhilleus'un topuğuna saplanmasını sağlar. Akhilleus ölmüştür.

Ya Troya'nın sonu nasıl gelir? – Gariptir ki bunu ne İlyada'dan, ne de Odyssea'dan öğreniyoruz. Bunu çok sonraları yaşamış başka bir yazardan, Romalı Vergilius'dan öğreniyoruz. Aeneis adlı eserinde anlatmıştır bize bunu.

Alev alev yanan Troya'dan kurtulmayı başaran birkaç kişiden biri olan Aeneas, sonradan Troya'nın ne surette yok olduğunu anlatmıştır. Anlattıkları gerçek bir kıyımı dile getirmektedir.

Ayrıca söylenmesi gereken başka bir şey de, meşhur Troya Atı fikrini ortaya atanın sürekli söylendiği gibi Odysseus değil, Priamos'un oğullarından biri olan Kâhin Helenos olduğudur. Odysseus'a şehrin nasıl mahvolacağını kehanet etmişti. Rüyasında büyük bir at görmüştü, atın kamında kıyım bekliyordu.

Odysseus bu kehaneti kendi çıkarları doğrultusunda yorumlamış, tahtadan büyük bir at yaptırmış ve savaşçıların içine gizlenmesini emretmiştir. Yunanlılar tahta atı şehir kapılarının önüne getirip koyduktan sonra gemilerine binip çekip gitmişler, böylece de Troyalılarda savaşın sona erdiği ve atın bir nevi barış hediyesi olduğu kanısını uyandırmışlardı.

Yazgısı tüm felaketleri görmek olan Kâhin Kassandra, halkını bu ata karşı uyardı. Şöyle diyordu: "Sakın ola bu atı şehre sokmayın! Hepimizi yok edecek!"

Fakat Troyalılar kahkahalarla gülerek onunla alay ettiler: "Tahtadan bir at mı bizi yok edecek? Yunan donanması on yıl bize bir şey yapamadı da, bu dev oyuncak mı yapacak?"

Atı şehrin içine aldılar. Gece olup da herkes uyurken Troyalı bir vatan halni atın içindekilere vaktin geldiğini haber verdi. Yunan savaşçıları atın karnındaki bir delikten dışarı çıktılar ve şehrin kapılarını açtılar. Yunan ordusu dışarıda beklemekteydi.

Askerler şehre girdiler ve karşılarına çıkan canlı her şeyi yok ettiler. Kadınlara, çocuklara ve yaşlı erkeklere acımadıkları gibi, köpekleri ve kedileri, güzel kafesler içindeki güzel kuşları, hayvanları, her şeyi öldürdüler. Sadece Yunan askerlerinin dikkatini çekebilmeyi başaran güzel kadınlar hayatlarını kurtarabildi. Onlar da ömürlerinin kalan kısımlarını cariye ve köle olarak geçirmek zorunda kaldılar. Agamemnon Kassandra'yı, Akhilleus'un oğlu Neoptolemos ise Hektor'un karısını almıştı. Odysseus'un payına ise ihtiyar Hekabe düşmüştü. Fakat Odysseus'un onu serbest bıraktığı söylenir.

Yunanlılar şehri yağma ettiler. Son ev kalıntılarını da yerle bir ettikten sonra, on yıl önce görkemli bir şehir olarak kapılarına dayandıkları Troya'yı yıkıntı halinde terk ederek evlerine, Yunanistan'a geri döndüler. Kadınları başka erkeklerin koynunda karşıladı onları, ya da Agamemnon'da olduğu gibi, onlara ölüm verdiler.

ODYSSEUS

Kalypso – Telemakhos – Phaikaların Ülkesinde –
Polyphemos – Sirenler – Eve Dönüş –
Bir Kez Daha Telemakhos –
Taliplerin Öldürülmesi – Erkek ve Kadın

İçlerinden sadece bir tanesi eve dönüş yolunu bulamadı. Odysseus. Onun alın yazısı, on yıl boyunca Troya önlerinde savaştıktan sonra, bir on yıl boyunca da denizlerde dolaşmaktı. Oradan oraya bir serseri gibi gezmeye mahkûm edilmişti.

Burada kendimi tamamen Homeros'un dramaturgisine teslim etmek istiyorum. Odysseia'da olaylar doğru bir kronolojik sırayı takip etmezler. Ben de Homeros'un Odysseia'yı yazdığı şekilde anlatmak istiyorum. Odysseia'nın yapısı son derece karmaşık ve başarılıdır, İlyada'nın arkaik düzeni ile hiçbir benzerliği yoktur. Araştırmacıların İlyada ve Odysseia'nın başka yazarlar tarafından kaleme alındığını iddia etmelerinin bir sebebi de budur. Bu iki eser gerçekte kimler tarafından yazılmıştı acaba? Odysseia bir veya birden çok yazar tarafından mı kaleme alınmıştı? Homeros Probiemi denilen olay işte budur. Gerçekten de bu problem çok ilginçtir ve çözülmesi için kıyasıya bir mücadele verilmektedir. Beni ise bu problem hiçbir zaman alakadar etmedi.

Homeros –ya da bu isim altında kimi anlamak gerekiyorsa– Odysseus'un hikâyesini tanrıların arasından başlatmaktadır. Tanrılar gökyüzünden aşağı bakıyorlar ve Ogygia adasını görüyorlar, orada da güzel Su Perisi Kalypso'yu ve bir türlü bırakmak bilmedi-

ği Odysseus'u görüyorlar. Odysseus'un gezisi onuncu yılını doldurmaktadır.

Demek ki Homeros hikâyesine bitiminden az önce başlamıştır.

Burada anlatılan ne tür bir hikâyedir acaba? Hollywood prodüktörleri şu soruyu sormaya bayılırlar: "One-liner nasıl?" Bununla bir satır ile hikâyenin özünü dinlemek istediklerini ifade ederler.

Bu bir eve dönüş hikâyesidir.

Bu bir macera hikâyesidir.

Bir türlü dönüş yolunu bulamadığı için, on yıl boyunca dünyada gezip dolaştığını anlatan koca bir yalancının hikâyesidir. Oysa gerçekte bu on yılın dokuzunu kadınlar arasında geçirmiştir. – Bu bir satırdan fazla oldu.

Benim için Odysseia ilk etapta bir karı-kocanın, Odysseus ile Penelope'nin arasındaki aşk hikâyesidir.

Homeros'un anlattıklarına devam etmeden önce, neden bu son one-liner'i tercih ettiğimi açıklamak istiyorum: Güzel Kalypso, kendisinin yanında kalması halinde, Odysseus'a onu ölümsüz kılacağına dair söz vermişti. Onun asla ölmemesini sağlayacaktı. Şüphesiz aşkın verebileceği en büyük sözdür bu. Gerçi ölümden sonra ne olacağını bilmiyoruz, belki ölümden sonra öyle harika şeyler vardır ki, hepimiz bir an önce bu dünyadaki yaşamımızın sona ermesini sabırsızlıkla bekleriz. Olabilir. Dediğim gibi, bunu bilemeyiz. Fakat daha sonra da değineceğimiz gibi, Odysseus bunu kesin olarak biliyordu, çünkü o Yeraltı Dünyası'na gitmişti.

"Karını unut" diyordu Kalypso, "benimle kal!"

Odysseus, Penelope'sinin başına neler geldiğini bilmiyordu. Yirmi yıldan beri onu görmemişti. Onun kendisini hâlâ sevip sevmediğini bilmiyordu, kendisinin onu hâlâ sevip sevmediğini bilmiyordu, onun hayatta olup olmadığını ve hatta onu bir daha görüp göremeyeceğini bile bilmiyordu. Bilmiyordu. Hiçbir şey bilmiyordu. Tekrar mutlu bir kavuşma olacağına inanmak için gülünç derecede az sebebi vardı. Buna rağmen, bu gülünç derecede az sebep yüzünden, sonsuz bir yaşam şansını geri çevirdi. Troya Savaşı'nın anıları Odysseus'un geçmiş yaşantısı üzerinde nasıl kara bir bulut gibi dolanıyorsa, Penelope'ye olan inanılmaz aşkı da

Odysseus'un her kelimesinde çınlıyor, tüm davranışlarını yönlendiriyor ve destana özlem dolu melodisini kazandırıyordu.

Homeros ilk olarak Pallas Athena'yı elinden tutarak İthaka'ya götürdü. Çünkü Odysseus'un İthaka'da yaşayan oğlu Telemakhos yirmi yaşına girmişti ve yüz kadar talibin annesinin etrafını kuşatmasını seyretmek zorundaydı. Çünkü Penelope hem çok genç ve güzel, hem de zengin ve güçlü bir kadındı. İthaka'nın kraliçesiydi.

Taliplerden tümü de onunla evlenmek istiyor ve ona şöyle diyorlardı: "Kocanı beklemekten vazgeç artık. Kocan yirmi yıldan bu yana ortalarda yok. Artık geri gelmez, çünkü o öldü. Bunu kabul et artık!"

Fakat Pallas Athena, Telemakhos'a dedi ki: "Telemakhos, bil ki baban Odysseus yaşıyor ve kısa bir süre sonra geri dönecek."

Telemakhos önce ona inanmak istemedi, fakat tanrıça üsteliyordu: "Buna inan. Fakat onu burada beklemek yerine, onu karşılamaya çıkmalısın."

Tanrıçanın etkisi altında bulunan Telemakhos ilk kez olarak taliplere karşı çıkar, bir halk toplantısı düzenler ve bu beleşçi sürüsünün Odysseus'un konağını terk etmesini ister. Sonra da öğretmeni Mentor eşliğinde, babasından haber alabilmek üzere yollara düşer.

Önce Pylos'a giderek Nestor'u, sonra da Sparta'ya giderek Menelaos'u ziyaret eder. İkisi de ona eski savaş anılarını anlatır. Babasının nerede olduğunu bilmemektedirler.

Bu arada öğreniyoruz ki, İthaka'da bulunan talipler, döndüğü zaman Telemakhos'u öldürmek üzere bir düzen tertiplerler.

Böylece Odysseia'nın dördüncü bölümü sona erer. Bu noktada Telemakhos'tan ayrılıyoruz.

Şimdi Homeros tekrar başa dönmüştür, Su Perisi Kalypso ve Odysseus'a. Odysseia'nın zekice tasarlanmış kurgusu sayesinde, bizler evde neler olup bittiğini bilmekteyiz. Fakat Odysseus bunu bilmez. Keşke tarihin içinden ona doğru seslenebilseydik: "Odysseus, acele et, hemen eve geri dön! Hemen eve geri dönmediğin takdirde, kanı elinden alacaklar! Oğlun ise öldürülecek!"

Bu tehlike Odysseus'un başının üstünde Demokles'in kılıcı gibi sallanmaktadır, fakat o bunu bilmez.

Tanrılar Su Perisi Kalypso üzerinde güçlerini kullanır ve çilekeş sevgilisini seksüel çekiciliğinin hapishanesinden salıvermesini sağlarlar. Kalypso, Odysseus'u gerçekten sevmektedir, fakat Zeus'un iradesine boyun eğmekten başka ne çaresi vardır ki?

Odysseus, Kalypso'nun yardımıyla bir sal yapar ve denize açılır, fakat hemen o anda can düşmanı Denizler Tanrısı Poseidon ortaya çıkar ve bu salı da parçalar.

Çırılçıplak, dünyaya nasıl geldiyse, Phaikaların adası Skherie'nin kumsalında yarı ölü yatmaktadır Odysseus. Zorlukla çalı çırpının altına süzüldüğü zaman şöyle düşünmektedir: "Yoksa şanlı kahraman Odysseus'un sonu mu geldi?"

Fakat ertesi gün kumsalda oynayan kral kızı Nausikaa ve arkadaşları, deniz kazazedesini bulurlar. Nausikaa bu adama karşı sevgi ve acıma duygularıyla dolmuştur. Ona bir elbise verir ve babasının sarayına götürür.

Phaikalar konukseverlikleriyle meşhur bir halktır, yabancının şerefine bir şölen tertip ederler. Bir gelenekleri vardır, bana kalırsa çok güzel bir gelenektir bu: Bir insana ancak yedirip içirdikten sonra ismi sorulabilir. Önemli olan kişiliğini ve memleketini dikkate almadan, her konuğa aynı muamelenin gösterilmesidir.

Phaikaların kralı Alkinoos zavallı deniz kazazedesi için büyük bir şölen tertip eder. Bu şölen esnasında ortaya çıkan bir ozan şarkılar söyler ve kahramanlık şiirleri okur. İçlerinden biri, Troya'nın çöküşünü anlatmaktadır. Ozan, Odysseus'u anlatmaya başlayınca, deniz kazazedesi gözyaşlarını tutamayarak ağlamaya başlar.

Kral ona neden ağladığını sorar ve artık kim olduğunu söylemesini ister.

Bunun üzerine Odysseus kendisini tanıtır: "Ben bu şarkıda sözü edilen Odysseus ile aynı kişiyim."

Orada bulunanların tümü şaşkınlıktan donakalırlar. İçleri acıma ve merak duygusuyla dolmuştur. Kral şöyle der: "Bize hikâyeni anlat. Sana ne oldu?"

Odysseus anlatmaya başlar. Phaikaların kralına hikâyesini anlatırken, bir yandan da bizlere, yani okuyuculara Odysseia'nın tüm orta kısmını anlatır. Bu kısımda kahramanın denizlerdeki gezginli-

ği ve yaşadığı maceralar, Odysseus'un kendi dilinden anlatılmıştır. Homeros şöyle düşünmüştü herhalde: "Çok kurnaz Odysseus'un burada anlattıkları eski bir denizcinin martavallarından başka bir şey değil. Bu sorumluluğu ben üstlenemem, bırakayım da kendisi anlatsın.

Odysseus tek gözlü bir dev olan Polyphem ile karşılaşmasını anlatır. Tepegöz onu ve arkadaşlarını bir mağaraya kapatır, sonra da arkadaşlarını teker teker yemeye başlar. Odysseus'un kurduğu bir düzen ile Polyphem'i nasıl mağlup ettiğini de anlatır.

Ona şarap verir ve şöyle der: "Al, iç bunu! İnsan etiyle birlikte çok güzel gider."

Şarabı içen Polyphem tadından çok hoşlanır. Tulumları birbiri ardına devirir ve Odysseus'a onu en son yiyeceğine söz verir.

Tamamen sarhoş olmadan önce Polyphem ona der ki: "Bana ismini söyle! Bu harika içeceği bana verenin adını öğrenmek isterim."

Odysseus cevap verir: "Adım Utis'dir."

Yunanca olan bu kelime "kimse" anlamına gelir. "Kimse'dir benim adım."

Kör kütük sarhoş olan Polyphem, gürültüyle yere devrilir. Odysseus'un arkadaşları ucu sivri bir kazık ile ona yaklaşır ve devin tek gözünü oyarlar. Tepegöz acıyla bağınr.

Onun aynı adanın diğer mağaralarında yaşamakta olan kardeşleri koşarak gürültüye gelirler: "Neler oluyor?"

Polyphem bas bas bağırır: "Kimse gözümün ferini söndürdü, kimse gözümü oydu!"

Kardeşleri onun delirmiş olduğunu düşünür ve çekip giderler.

Yetenekli şair Homeros ve anlatıcısı burada bir çocuk şakası yapmışlardır. Benzer bir şakayı ben de hatırlıyorum: Bir evden üç adam bakar dışarı, birinin ismi budala, diğerinin ismi hiç biri, öbürünün de hiç kimseydi. Hiç biri budalanın başına tükürür. Budala polise gider: "Hiç biri başıma tükürdü ve bunu hiç kimse gördü." Polis ona sorar: "Sen budala mısın?" Cevap: "Evet!"

Odysseus ve arkadaşları Polyphem'in elinden kurtulduktan sonra, başka bir kurnazlık ile mağaradan da kurtulmasını becerirler ve bir

süre sonra Büyücü Kirke'nin adasına düşerler. Kirke, Odysseus'un arkadaşlarının tümünü domuza çevirir, sadece ona bir şey yapmaz. Çünkü Kirke bu mağrur denizciye sahip olmayı istemektedir. Odysseus da Kirke'nin kendisine sahip olmasına izin verir. Odysseia dışındaki anlatımlardan edindiğimiz bilgilere göre, Kirke ona Telegonos isminde bir erkek çocuk doğurur. Kehanete göre, Telegonos günün birinde babasını öldürecekti. Fakat bu apayrı bir hikâye olan Ödipus söylencesinin bir dönüşümünden ibarettir. İnsanlar başka söylencelerin motiflerini hiçbir kaygı duymaksızın alarak, kendilerinin en sevdikleri hikâyelere yamamakta bir sakınca görmemişlerdir. Ben bu Telegonos hikâyesini sevmiyorum. Çünkü hem Odysseus'un ölümünden söz etmektedir, hem de kahramanın karakterini bambaşka bir şekilde ortaya koyar, davranış tarzını banalleştirir ve söylencenin eşsiz benzersiz yapısını bozar.

Kirke, Odysseus'a şunu tavsiye eder: "Eve geri dönmek istiyorsan, önce Yeraltı Dünyası'na inmelisin. Oradan da Hades'e gidip Kâhin Teireslas'ı bulmalısın. Dönüş yolunu bulmanda sana ancak o yardım edebilir."

Kirke ona Yeraltı Dünyası'na giden yolu da tarif eder. Odysseus hiç olmazsa Yeraltı Dünyası'nın kapılarına kadar ulaşabilen ender kahramanlardan biridir. Bu kahramanlardan birkaç tanesiyle daha önce tanışmıştık. Odysseus, Hades'in kapılarını bulur, kestiği bir koyunun kanını oradaki bir oluğa akıtır ve soluk ruhların kan kokusuna gelmesini bekler.

Orada annesi Antiklela ve Troya Savaşı'nda düşen yiğitlerin ruhları ile de karşılaşır. Fakat bu karşılaşmalardan bir tanesi özellikle kayda değerdir.

Akhilleus'un ruhu da karşısına çıkmıştır. "Odysseus" diye seslenir ona, "demek Yeraltı Dünyası'nın kapılarına dayanacak kadar cesurmuşsun."

Odysseus da karşısındakinin büyük Akhilleus olduğunu fark eder: "Bu halin nedir? Sana ne oldu?"

Ve Akhilleus ona şöyle der: "İnan bana: Burası, Hades, inanılmayacak kadar can sıkıcı bir yer. Burası soluk, burası hiçlik. Kimse büyük Akhilleus'a saygı göstermiyor. Büyük Akhilleus diğerleri gi-

bi bir ruh sadece. Dinle beni," der Akhilleus "şayet seçme şansım olsaydı, burada gördüğün tüm ruhların kralı olmak yerine, dünyanın en verimsiz toprağının en fakir çiftçisinin en önemsiz yamağı olmayı tercih ederdim. Çünkü damarlarında kan akarken yaşanan en önemsiz ve değersiz hayat bile, buradaki ruhların en büyüğü olmaktan binlerce kere iyidir. Odysseus, ne yapıp edip, mümkün olduğu kadar uzun yaşamaya bak!"

Odysseus aldığı bu öğüt ile Yeraltı Dünyası'nı terk eder. Gezginliğinin sonlarına doğru Kalypso'nun adasına geldiği zaman, Kalypso ona sonsuz yaşam vaat edecektir. Odysseus ölümden sonra kendisini neyin beklediğini bilmektedir, fakat içinde günün birinde Penelope ile buluşacağına dair ufacık da olsa bir umut ışığı bulunmaktadır ve o bu ışığa doğru yürümeyi tercih eder.

Biliyoruz ki Odysseus hâlâ denizler üzerinde gezinmeye devam ediyor, biliyoruz ki binlerce yıllık bir zamanı aşarak bize doğru geliyor. Odysseus kişiliğinde "arayan insanı" simgeleştirmiştir; evlerini, aşklarını arayan insanları, fakat belki de ne aradığını bilmeden arayan insanları. Bu tür insanları simgeleyen başka bir motif olduğunu daha hatırlayalım: Faust.

Odysseus, Sirenlerin adasının yanından geçmektedir. Sirenlerin şarkılarını bir kere dinleyen bir insan, onların müptelası olur. Sirenler, başka hiçbir varlığın söyleyemeyeceği kadar güzel söylerler şarkılarını. Onları dinleyen bir insan, kendisini onların adasına çıkmaya mecbur hisseder, Sirenler de onu oracıkta parçalayıp yerler. Tüm sahil kurbanların beyazlaşmış kemikleriyle doludur.

İnsanların en meraklısı olan Odysseus, ikisini de istemektedir: Hem hayatta kalmayı, hem de Sirenlerin şarkılarını dinlemeyi. Aklına tekrar bir kumazlık gelir: Adamlarına birer parça balmumu vererek, bir şey duymamaları için kulaklarını tıkamalarını ister. Kendisini de ana serene bağlamalarını söyler.

"Bağlarımı çözmeniz için size yalvardığım zaman" der adamlarına, "onları daha da sıkı düğümleyin. Ne kadar çok yalvarırsam, bağlarımı o kadar çok sıkılaştırın."

Böylece Odysseus'un gemisi Sirenlerin adasının yanından geçer. Mürettebatın kulağı tıkalıdır ve bir şey duymaz, Odysseus ise

serene bağlıdır. Duyduğu acı ile bağlarının içinde kıvranır, işittiği müziğe karşı duyduğu özlem ve arzuyla çığlıklar atar. O da çok iyi bilir ki, en büyük zevklere sadece büyük bir acı ile katlanılabilir. Böylece bu tehlikeyi de kazasız belasız savuştururlar.

Skylla ve Charybdis'in önünden geçer, orada mürettebatının neredeyse tümünü kaybeder ve arkadaşları Helios'un sığırlarını kesip yedikleri zaman, tümü yok edilir. Geriye sadece Odysseus kalmıştır. Çıplak, yalnız bırakılmış Odysseus, Kalypso'nun adası Ogygia'da sahile çıkar.

Odysseus bu noktada Phaika Sarayı'ndaki anlatımlarına da son verir. Hikâyesi son bulmuştur.

Phaika Kralı Alkinoos, Odysseus'a şöyle der: "On yıldan sonra evine, İthaka'ya dönebilmen için sana yardım edeceğiz."

Burada Odysseus'un gezginliğine kısa, belki de biraz kıskanç bir bakış fırlatsak pek fena olmaz sanırım: Demek gezginliği tam on yıl boyunca sürmüştür. Bunun iki yılı Kirke'nin yanında geçtiğine göre, yedi yılı da Kalypso'nun yanında geçmiş demektir...

Phaika'lılar ona bir gemi verirler. Onların gemilerinin bir dümenciye ihtiyacı yoktur, kendi yollarını kendileri bulabilirler. Odysseus uyurken gemi onu İthaka'ya götürmüştür. Uyandığı zaman, evindedir.

Ve burada Odysseia'nın yeni bir bölümü başlar. Odysseus Phaikalılara hikâyesini anlatırken onu dinleyen bizler, oğlu Telemakhos'un durumunu bir an için bile aklımızdan çıkarmamıştık. "Acele et" diye bağırmak istiyorduk babasına, "hikâyeni çok fazla süsleme. Oğlun tehlikede!"

Şimdi birden Odysseus ile aynı durumda olduğumuzu fark ediyoruz. Artık Telemakhos'un başına neler geldiğini biz de bilmiyoruz. Acaba ne yapıyor? Talipler onu ellerine geçirdiler mi? Onun için tasalanmaktan kendimizi alamıyoruz.

Odyseia'nın bir veya iki veya sekiz şair tarafından mı kaleme alındığı sorusunun beni pek fazla heyecanlandırmamasının gerçek sebebi budur işte. Ne olursa olsun, ortaya son derece heyecanlı bir eser çıkmıştır.

Odysseus nihayet İthaka'ya ulaşabilmiştir. Umarız ki her şey

mahvolmamıştır, umanz ki Penelope taliplerden biri ile evlenmemiştir, umarız ki Telemakhos hayattadır.

Odysseus eski dostu domuz çobanı Eumaios'un yanına gider. Fakat Eumaios onu tanımaz. Kader efendisini tanınmaz hale getirmiştir. Fakat köpeği Argos eski efendisini tanır ve o kadar sevinir ki, olduğu yerde çatlayıverir kalbi. Yüreğinden kanlar akarak ölür.

Telemakhos yaşamaktadır! İçimiz rahatlamıştır ve bir miktar şaşkınlıkla baba-oğulun buluşmalarını seyrederiz. Daha önce de sormuştuk hani: Acaba ihtiyar Homeros şimdi ne yapacak?

Ne de olsa bir edebiyatçı için son derece zor olan bir durumla karşı karşıyadır. İyi, ama yeterince iyi olmayan bir yazar burada her şeyi mahvedebilir. Peki Homeros nasıl yapıyor? Çok kısa. Çok soğuk. Çok kuru. Birbirlerine sarılırlar. Ama hepsi bu kadar. Sonra hemen taliplerin tepelenmesi için planlar yapılmaya başlanır. Odysseus oğluyla buluşmasından dolayı sevinç duymaktan ziyade, çiftliği için mi endişelenmektedir yoksa? Hayır. Fakat tüm duygusallığımızı bir yana bırakarak gerçekleri görmeye çalışmalıyız: Odysseus karşısında duran genç adamı hiç görmemiştir. O bir yabancıdır. Sadece bir düşünce onu kendisine yakınlaştırmaktadır: O benim oğlum. On yıl savaştan ve on yıl gezginlikten sonra bu gerçekten de soyut bir düşüncedir. Telemakhos ise, şimdiye kadar hakkında sadece efsanevi şeyler işittiği bir adam görmektedir karşısında. O da şöyle düşünmektedir: Bu adam benim babam. Sonuç olarak bu da çok soyut bir düşüncedir. – Beni sürekli olarak kendisine karşı sonsuz bir hayranlık duymaya sevk eden büyük şair Homeros, sadece duygusal bir sahne yaratmak uğruna psikolojik gerçekleri feda etmekten özenle kaçınmıştır.

"Çok kurnaz ve dikkatli olmak zorundayız oğlum" dedi Odysseus. "Büyükbaban Laertes'i ve bize sadık kalan insanların tümünü buraya getir, çünkü Pallas Athena'nın yardımıyla Penelope'nin taliplerinin hepsini geberteceğiz."

Zavallı bir dilenci kılığına giren Odysseus, konağındaki talipleri sefih talih oyunları ve kaba-saba şakalaşmalarla vakit geçirirken bulur. Sonra da Penelope'nin umutsuzluk içinde kıvranarak taliplere son bir koşul öne sürmesini işitir.

Şöyle demektedir Penelope: "Kim Odysseus'un yayını gerip, yan yana dizilen on yedi baltayı okuyla delmeyi başarırsa, onu kendime eş olarak alacağım."

Bu koşulu yerine getirmeye hiç kimsenin gücünün yetmeyeceğini bilmektedir. Fakat yine de talipler yarışma hazırlıklarına girişirler. Odysseus'un yayı duvarda asılı olduğu yerden indirilir ve talipler teker teker onu germeye çalışırlar. Fakat içlerinden biri olsun başaramaz bunu.

Bunun üzerine paçavralar içindeki dilenci ortaya çıkarak şöyle der: "Yarışmanıza benim de katılmama izin verin!"

Talipler onun bu isteğini kahkahalarla karşılarlar, fakat o ısrar eder: "Lütfen, şu yaşlı adama da bir şans tanıyın."

Talipler biraz eğlenmek maksadıyla ona izin verirler: "Pekâlâ, geri zekâlı, dene bakalım."

Odysseus yayı alır, onu yağla iyice sıvar, esnekleşmesi için ateşin üzerinde çevirir, kirişe bir ok takar ve tam on yedi baltanın içinden geçirir.

Talipler daha ne olup bitiğini anlayamadan, ikinci oku kirişe takmıştır bile. İkinci ok taliplerin elebaşı Kinik Antinoos'un boğazının orta yerine saplanır. Başka bir talip olan Eurymachos, Odysseus'a engel olmak ister, ama kalbine saplanan bir okla olduğu yere yığılıp kalır.

Üst kattaki balkondan aşağı oklar yağmur gibi yağmaktadır şimdi. Oğul Telemakhos, baba Laertes ve diğer müttefikler yetişmiştir. Odysseus ve arkadaşları inanılmaz bir katliam gerçekleştirerek, taliplerin tümünü bir teki dahi sağ kalmamak üzere oracıkta öldürürler. Taliplerle düşüp kalkan hizmetçi kızları da kapılann kirişlerine asarlar.

Ve sonunda Odysseus ile Penelope birbirlerine kavuşurlar. Hikâyenin sonu gelmiştir, Odysseia'nın sonu gelmiştir. Ne yazık ki her ikisi de bileklerine kadar kan içinde duruyorlardı.

Penelope, Odysseus'u tanımaz, çünkü o hâlâ perişan dilenci paçavralannın içinedir.

Odysseus bir adım yaklaşır ona: "Ben senin kocanım. Ben Odysseus'um."

Fakat Penelope ona inanmaz, inanamaz. Korku ve şüpheyle doludur. Onu sınamaya karar vermiştir: "Pekâlâ, sen gerçekten de oysan, o halde sadece ikimizin bildiği bir sırra da vakıf olmalısın. Fakat bu sırrın ne olduğunu bana yarın anlat. Bugün yeteri kadar macera yaşadım. Şimdi hayatta kalan hizmetçi kızlara haber vereceğim ve karyolanı yatak odamızdan dışarı taşıtacağım. Yarın bana sırrımızı anlattıktan sonra, şayet senin gerçekten Odysseus olduğuna ikna olursam, karyolanı tekrar yatak odamıza taşırız."

Odysseus öfkeden deliye dönmüştü: "Karyolamı yatak odamızdan taşıtmak da ne demek oluyor! Yoksa bir değişiklik mi yaptırdın? Karyolamızın ayrılmasının mümkün olmadığını unuttun mu? Onu yatak odamızdan dışarı çıkartamayız, çünkü onu büyük bir zeytin ağacının gövdesinden tek parça olarak kestirmiştik."

Penelope'nin öğrenmek istediği sır buydu işte.

O anda Pallas Athena ortaya çıkar. Perişan bir dilenci görünümündeki Odysseus, aniden eski anlı şanlı kahramana dönüşmüştür. Sevgililer birbirlerinin kollarına atılırlar. Artık kavuşmuşlardır...

ŞAFAK KIZILLIĞI EOS

Ares ve Aphrodite'in Laneti –
Orion ve Bir Sürek Avının Sonuçları –
Tithonos ve Sonsuzluğun Tuzakları –
Memnon ve Sonsuz Bir Ritüel

Batı Dünyası'nın ilk şairi Homeros, destanlarının yeni bölümlerine yeni bir gün ile başlamaktan hoşlanır. Ve yeni bir gün Eos ile başlar. Eos, şafak kızıllığıdır. Homeros sadece Odysseia'da bile Eos ve Sabah Tanrıçası'ndan tam elli bir kez bahseder. Onu yirmi beş kez "Erken Doğan" olarak adlandırır ve yirmi iki kez de o güzel edebi ismi verir: "Gül Parmaklı Şafak." Bunları tek tek sayanın ben olmadığımı itiraf ediyorum. Elimdeki Odysseia nüshasının arkasında çok akıllı ve benim için çok değerli bir dizini var, oradan çıkardım.

Bazen, şair Eos'tan özellikle hoşlandığı zamanlar, ona "Tunç Giysili" ismini verir. Mitografiar Eos'un en narin, en yumuşak tanrıçalardan biri olduğu konusunda hemfikirdir. Eos'un tek görevi, erkek kardeşi Helios için yol açmaktır.

Yunanlılar güneşin eril olduğunu kabul etmişlerdir: Güneş arabasıyla gökyüzünde dolaşan Helios, erkek bir tanrıdır. Ak köpükler içinde ateş soluyan dört altın at çekmektedir arabasını. İlginç olan şudur ki, başka inanışlarda bir numara olan güneş, Yunanlılarda pek önemli bir ağırlığa sahip değildir. Helios'un kendine ait bir söylencesi yoktur. Her şeyi gören ve duyan olduğu için, bazen yemin verme sırasında şahit olarak çağırılır; fakat önemli yeminlerde daha çok Yeraltı Dünyası'nın ırmağı Styx'e başvurulur.

Bazı söylencelerde Helios'un küçük bir rol oynadığı görülmektedir. Mesela Odysseia destanında Odysseus'un yoldaşları Güneş Tanrısı'nın sığırlarını kesip yerler ve böylece kendi sonlarını hazırlamış olurlar.

Başka bir hikâyede de Helios pasif katılımcı olarak korkunç felaketleri izlemek zorunda kalmıştır. Oğlu Phaeton'un güneş arabasını ödünç alarak sebep olduğu felaketlerdir bunlar. Phaeton önce arabayı çok yukarıdan sürer ve gökyüzünde bir yara açar. Gökyüzündeki bu yara izi bugün bile görülmektedir: Samanyolu. Sonra da arabasını çok alçaktan sürerek, Afrika'da yaşayan insanların kapkara kesilmelerine neden olur. Bunun dışında Helios'un da diğer tanrılar gibi olağan aşk ilişkileri vardır, onun hakkında söylenebileceklerin tümü de hemen hemen bundan ibarettir.

Narin, yumuşak Eos hakkında anlatacak çok daha fazla şey vardır. Gökyüzünü pembe ve safran renklerine boyadığı zaman, doğudan yükselen kardeşinin gelişini bize haber vermektedir. Eos'un yumuşaklığı ve narinliği, tanrıların belki de en kaba, en vahşi olanını, yani Savaş Tanrısı Ares'i çok etkilemiştir.

Ares, Eos'a âşık olmuştu. Aslında Ares için aşktan söz etmek oldukça zordur, Eos'u büyük bir ihtirasla arzuluyor, ona sahip olmak istiyor dememiz daha uygun düşer. Hem de kendine has o iğrenç, gönül bulandırıcı yöntemlerle yapmak istiyordu bunu. Belki de Eos'un gül parmakları, gül ışınları ona kendi kanlı kargılarını hatırlatmıştı. Her nasıl olduysa oldu: Narin olan, kaba olanı etkilemişti. Ares, Eos'un yolunu gözleyerek ansızın karşısına çıkmıştı. Maalesef söylememiz gerekir ki, narin olan da kaba olandan hoşlanmıştır.

Ares aynı zamanda başka bir gönül ilişkisi de sürdürüyordu, hem de Aşk Tanrıçası Aphrodite'in ta kendisi ile. Ve Aphrodite son derece kıskanç bir sevgili idi. Korkunç, gönül bulandırıcı Savaş Tanrısı Ares'i evcilleştirip uysallaştırdığını, onu kendisine bağladığını iddia eden, vücut bulmuş ihtirasın ta kendisi olan Aşk Tanrıçası Aphrodite, sevgilisinin o yumuşak, narin, çıtı pıtı Eos'u kendisine yeğ tutmasından hiç mi hiç hoşlanmamıştı.

Aphrodite'in arkadaşı olmak ne kadar güzel bir şeyse, Aphro-

dite'in düşmanı olmak aynı derecede korkunç bir şeydir. Birçok hikâye bu iddiamızı doğrulamaktadır. Ve Aphrodite, Eos'u lanetledi, onun kalbini genç ve ölümlü erkeklere karşı bitmez tükenmez, dindirilmez bir arzu ile doldurdu.

O andan itibaren Eos doğudaki ufuktan belirir belirmez, gözleriyle uyumakta olan genç erkeklerin odalarını aramaya başlamaktadır. Onlara ihtiyacı vardır, onlarsız yapamaz. Eos bundan dolayı son derece utanıyor, gökyüzü sabahları utancından kıpkırmızı kesiliyordu. Fakat elinden başka bir şey gelmiyordu ki! Her gece sabaha kadar kıvranıyor, ilk ışınlarının kimin üzerine düşeceğini düşünüp duruyordu. Aphrodite'in lanetinden kurtulmak imkânsızdır.

Şimdi size Eos'un iki sevgilisinden, Orion ve Tithonos'tan söz etmek istiyorum.

Orion

Bir zamanlar zavallı bir adam vardı. Bazıları onun bir kral olduğunu söyler, fakat ben onun zavallı bir adam olduğunu söylüyorum. Bu adamın adı Hyrieus idi. Hyrieus çok yaşlıydı, karısı uzun yıllar önce ölmüştü, hiç çocuğu yoktu. Henüz genç bir adam iken tanışmıştı karısıyla. Birbirlerine sonsuza dek sadık kalacaklarına dair yemin etmişlerdi ve ikisi de bu yemine sadık kalmıştı. Fakat çocukları olmamıştı. Sonra karısı ölmüş ve adam yalnız kalmıştı. O kadar çok istemesine rağmen, bir oğul sahibi olamamıştı.

"Şimdi karın da öldü" diyordu komşular. "Senin için çok üzülüyoruz. Onun için yas tutmana da hak veriyoruz. Bir yıl boyunca yas tut. Fakat sonra kendine yeni bir kadın ara. Kimsenin buna karşı çıkmaya hakkı yoktur."

"Hayır" diyordu Hyrieus. "Bunu yapmayacağıma dair karıma söz verdim."

"İyi ama aradan en az kırk yıl geçti" diye üsteledi komşular.

"Olsun" dedi Hyrieus.

"Yapacak bir şey yok" dedi komşular bunun üzerine. "Artık hiçbir şeyi yok. Ne bir karısı, ne de bir oğlu."

Günün birinde en büyük tanrılardan üçü, Zeus, Poseidon ve Hermes, o ülkeye geldiler. Tanrıların Babası Zeus dedi ki: "Gelin, gidip Hyrieus'u ziyaret edelim, halini hatırını soralım."

Tanrılar kılık değiştirmişlerdi. Zeus'a bakmaya hiç kimse dayanamaz. İnsan ya çıldırır, ya yanıp kül olur, ya da ikisi birden gelir başına. Üç tanrının üzerinde sıradan yolcu giysileri vardı ve Hyrieus elbette ki onları tanımadı. Fakat buna rağmen son derece dostça yaklaştı ve onlara ekmek, şarap, zeytin ikram edip edemeyeceğini sordu. Tanrılar Hyrieus'un teklifini seve seve kabul ettiler, birlikte yiyip içtiler ve birlikte güneşin batışını seyrettiler.

Hyrieus'un kelime hazinesi çok zayıftı. Ne çok konuşmaya niyeti vardı, ne de anlatacak çok bir şeyi. Tüm yaşamı boyunca evinin penceresinden görülen tarlalan seyretmişti ve onlar hakkında birkaç kelimeden başka ne söyleyebilirdi ki?

Bir süre sonra Hyrieus'un ağzından bir cümle daha çıktı: "Sizlere başka bir şey daha ikram edebilir miyim?"

"Elbette" dedi Zeus. "Bize sunacak neyin var?"

"Pek önemli bir şey değil" dedi Zeus. "Mutlaka et yemek istiyorsanız bir koyunum var. Sahip olduğum tek koyun."

"Evet, istiyoruz" dedi Zeus.

Hyrieus sahip olduğu tek koyunu kesti, etinden kebap yaptı ve konuklarının önüne koydu. Poseidon ağzını şapırdata şapırdata etleri midesine indiriyordu, Zeus en iyi parçaları kendisine alıyordu, Hermes ise biraz utanıyordu. Her üçü de Hyrieus'tan son derece hoşnuttu.

Tanrılar gizlice şöyle bir bakıştılar ve Zeus, Hyrieus'a döndü: "Hyrieus, bizi bu kadar cömertçe ağırladığın için, sana bir iyilik yapmak istiyoruz. Bize kalbinin en gizli arzusunu söyle!"

Hyrieus'un gözleri bir anda yaşla dolmuştu. Kuru bir sesle konuşmaya başladı. Sesi duygularını belli etmiyordu, ama gözleri... "Bu dünyada artık tek bir arzum kaldı, fakat asla gerçekleşemeyecek bir arzu. Bir oğlum olsun istiyorum!"

"Neden bu arzunun asla gerçekleşmeyeceğini düşünüyorsun?" diye sordu Zeus.

"Çünkü karım öldü" dedi Hyrieus.

"Ne olmuş yani" dedi Poseidon. "Kendine bir kadın daha al."

"Bunu yapamam" dedi Hyrieus. "Bunu yapmayacağıma dair yaşarken ona söz vermiştim."

Tanrılar bir kez daha bakıştılar ve Hermes dedi ki: "İnsanlar böyle işte... sözlerine sadıklar. En azından bazıları."

Tanrılar Hyrieus'a gerçek kimliklerini açıkladılar ve o da onlara inandı. Zeus, Hyrieus ile biraz daha eğlenmek istediği için, ona şöyle bir öneri yaptı: "Görüyorum ki az önce mideye indirmiş olduğumuz bir tek koyunun dışında, bir de ineğin varmış, Hyrieus."

"Evet" dedi Hyrieus. "Bir tanecik de ineğim var. Çok kart olduğu için eti yenecek gibi değil ve o sahip olduğum son canlı malım."

"Pekâlâ" dedi Zeus. "Git ve o ineği kes!"

Hyrieus tanrının emrini yerine getirerek ineğini kesti.

Zeus devam etti: "Şimdi de ineğin derisini yüz."

Hyrieus bunu da yaptı.

"Bu deriyi önümüzde yere ser!" dedi bu defa da Zeus.

Sonra çok garip bir şey oldu. Yunan Söylence Dünyası'nda sık sık komik durumlar ve eğlenceli hikâyelerle karşılaştığımızı biliyoruz. Fakat şimdi anlatacağım şey gerçekten de sadece bir kereye mahsustur. Üç büyük tanrı Hyrieus'a sırtlarını döndüler ve ineğin derisinin üzerine işemeye başladılar.

Kim bilir, belki de zavallı Hyrieus arzusunun yerine gelmesi için bunun uygun bir yöntem olup olmadığından az da olsa şüphelenmişti. Fakat bir şey söylemedi. Tanrılara güven duyuyordu.

"Al bakalım, Hyrieus" dedi tanrılar. "Bu deriyi toprağa göm ve dokuz ay bekle."

Hyrieus bunu da yaptı. İnek derisini toprağa gömerek dokuz ay boyunca bekledi. Gerçekten de dokuz ay sonra topraktan bir adam çıktı. Boylu poslu, yakışıklı, genç bir adam. İlkbaharda yeşeren bir filiz gibi, önce başı ve omuzları çıktı topraktan. Sonra da sırtı göründü, göğsü, kolları. Sonunda da ayaklarını topraktan çıkararak gelişimini tamamladı. Fakat büyümesi durmamıştı, durmadan büyüyor, büyüyor, büyüyordu. Öğlene doğru babasından daha uzun boylu olmuştu, akşama doğru da evine tepeden bakıyordu. Büyümesi gece boyunca da devam etti, boyu ağaçların tepelerini geçmiş, gökyüzüne doğru tırmanmaya başlamıştı.

Zeus ve Hermes –Poseidon bu arada yeniden denize dönmüştü– Olimpos'tan aşağı bakınca şaşırdılar: "Şu hale bak! Bir şeyleri yanlış yapmış olmalıyız. Topraktan doğan bu insanın büyümesini durdurmalıyız."

Bunu da kahramanımızın üzerine bir kere daha işemek suretiyle gerçekleştirdiler. Tanrısal idrar dev varlığın tenine değer değmez, büyümesi durdu.

Oğlunun tanrıların idrarından yaratıldığını gören Hyrieus, ona Urion adını verdi. Urion ismi zamanla Orion haline geldi, belki de babası oğlunu Urion olarak çağırmaktan utandığı için, bu tanrısal eserde küçük bir düzeltme yapma ihtiyacı hissetmişti.

Orion bir devdi. Boyu o kadar uzundu ki, denizin sığ bir yerinden geçtiği zaman yüzmesine bile gerek kalmıyordu. Adriatik'i aştığı zaman su ancak boynuna kadar yükseliyordu. Çok yakışıklıydı. Zamanının en yakışıklı erkeğiydi. Ve çok iyi bir avcıydı...

Günün birinde Orion Sakız Adası'na geldi ve Kral Oinopion'un sarayını ziyaret etti. Oinopion, Tanrı Dionysos'un oğullarından biridir ve ismi kelime anlamı olarak "şarap renkli" anlamına gelmektedir. Diğer özelliklerinin yanısıra esasen Şarap Tanrısı olan Dionysos'tan daha sonra geniş bir şekilde söz edeceğiz. İşte bu Kral Oinopion'un çok güzel, çok narin bir kızı vardı. Her zamanki gibi burada da güçlü ve kuvvetli, kaba ve görgüsüz sertlik ile narin ve nazik, kibar ve şefkatli yumuşaklığın birleştiğini görüyoruz.

Kral Oinopion'un ismi Merope'ydi. Orion ona âşık olmuştu. Aşkı çok büyüktü, şimdiye kadar Merope'ye aşk-ı ilan eden erkeklerden boyca ne kadar büyükse, aşkı da o kadar büyüktü.

Oinopion'un buna bir itirazı olduğu söylenemezdi. Orion'un çok istekli ve başarılı bir avcı olduğunu biliyordu. O zamanlar Sakız Adası'nda sadece ince bir sahil şeridinde insanlar oturuyordu, adanın insan eli değmemiş diğer kısımlarına ise vahşi hayvanlar hâkimdi. Oinopion'un krallığından hiç kimse adada bir keşif gezisi yapmaya cesaret edemiyordu.

Oinopion, Orion'a dedi ki: "Kızım Merope ile evlenmene razıyım, fakat bir tek koşul öne süreceğim: Bir gün ve bir gece zarfında adada yaşayan tüm hayvanları öldürmelisin."

Orion için ne görkemli bir görev! Yayını omzuna taktığı gibi sabahın kör saatinde yola koyuldu. Bir gün ve bir gece içinde ada-da yaşayan tüm hayvanların işini bitirmişti.

"Görev tamamlandı" dedi Oinopion'a. "Merope'nin yanına gitmeme izin ver!"

Oinopion sözünde durmayan yalancının tekiydi. Kızının uyumakta olduğu odanın kapısını kilitleyiverdi.

"Şu haline bir bak!" dedi Orion'a. "Gerçekten kızımı sana vereceğimi, sarayıma senin için kat çıkacağımı mı sandın? Ne kadar kocaman olduğunun farkında değil misin? Kızımı asla sana vermem. Asla!"

Orion kapıyı kırdı ve Merope'ye tecavüz etti. Kızın akıbeti hakkında bir bilgiye sahip değiliz. Bu konuyu araştırmama rağmen hiçbir şey öğrenemedim.

Oinopion babası Dionysos'a başvurarak bu devi cezalandırmasını istedi.

Dionysos cevap verdi: "İşin kolayı var: Dev adama içmesi için şarap ver. Şarap en güçlü erkeği bile mağlup eder. Neden en büyüğünü de mağlup etmesin ki?"

Yunan şarabı çok nadir olarak su katılmadan içiliyordu. Eski Yunanlıların şaraplarını nasıl imal ettikleri bugün bile pek bilinmemektedir, fakat bu şarabın şurup benzeri bir konsantre olduğu tahmin ediliyor. Odysseia'nın bir bölümünde Odysseus'un dev Polyphem'e içmesi için su katılmamış şarap verdiğini görüyoruz. İçtiği şarap kiklop Polyphem'i bile olduğu yere bir anda devirmiştir.

Şimdi de Oinopion, Orion'a içmesi için su katılmamış şarap vermişti. Dev adam şarabın etkisiyle kısa sürede sırt üstü yere devrildi. Bayılmıştı. O kadar sarhoştu ki, hiçbir şeyin farkında değildi.

Peki Oinopion sonra ne yaptı? Odysseus'un yaptığını. O da dev adamın gözlerini oydu. Orion'u kör etti ve götürüp sahile bıraktı.

Sonra gece ve sarhoşluk sona erdi, yerini acı ve kedere bıraktı. Orion olduğu yerde güçlükle doğruldu ve etrafına seslendi. Ona cevap veren kimse yoktu, sadece önünde sahile vuran dalgaların sesini işitiyordu. Doğruca denizin içine yürümeye başladı. Suyun kendisini ıslattığını hissediyor ve yürüyordu. Fakat nereye, kendi de bilmeden...

Ansızın kulaklarında çekiç sesleri yankılandı ve Orion bir demircinin işliğine geldiğini düşündü. Olduğu yerde durdu ve kulaklarını dört açarak dinlemeye başladı. Ne kadar kuvvetli çekiç darbeleri! Bu kadar kuvvetli çekiç darbeleri ancak Demirciler Tanrısı Hephaistos'un işliğinden gelebilir, diye düşündü Orion. Haklıydı.

Suyun içinde duran Orion el yordamıyla Hephaistos'un işliğinin penceresini buldu, elini içeri soktu ve o sırada demir levhaları dövmeyi öğrenen yamağı kaptığı gibi dışarı çıkardı.

Orion, Hepaistos'un yamağını omzuna oturttu ve ona dedi ki: "Benim kılavuzum olacaksın! Senin gözlerin benim gözlerim olacak."

Hiç şüphesiz Hephaistos'un yamağı Orion'dan korkmuştu, fakat aynı zamanda da hoşuna gitmişti. Hangi oğlan bu kadar yüksek bir omuzda oturmaktan hoşlanmaz ki? "Kabul ediyorum. Seni nereye götürmemi istersin?"

"Beni doğuda güneşin başlangıcına, güneşin yükseldiği yere götürmelisin."

Orion ilk güneş ışınlarının gözlerini iyileştireceğini sanıyordu.

Böylece yamak onu doğuya, güneşin yükselmeye başladığı yere götürdü. Orion kör gözleriyle çaresizlik içinde kollarını iki yana açtı ve güneşin doğuşunu beklemeye başladı.

"Helios" diye bağırdı. "Helios, kurtar beni."

Fakat onu bu halde ilk gören Helios olmadı. Gül parmaklı, tunç giysili Eos'tu onu ilk gören. Olanca güzelliğiyle dünya küresinin üzerinde yükselmeye başladığı anda gördü yaralı devi. Ve narin Eos, Orion'a âşık oldu, ona sahip olmayı arzuladı. Tam onu alıp sarayına götürmek üzereyken, ansızın Av Tanrıçası Artemis çıkıverdi ortaya...

Hatırlayalım: Artemis ebediyen iffetli kalmaya yemin etmişti. Babası Zeus'tan kendisini ebediyen iffetli bırakmasını dilemişti. Sonsuza dek bakire olarak kalmak istiyordu. Günler ve geceler boyu vaktini ormanlarda dolaşarak geçiriyor, hayvanlar ve dokuz yaşındaki peri kızlarıyla birlikte oluyordu. Günün birinde birisine âşık olmaktan başka hiçbir şeyden korkusu yoktu.

Ve bu korkusu günün birinde gerçekleşti. Sakız Adası'nda, Orion'un bir gün ve bir gece zarfında tüm hayvanları öldürdüğü es-

nada Artemis onu izlemişti. Son derece öfkeliydi. Delirmiş gibiydi. Nasıl olur, diye düşünüyordu, nasıl olur da bu dev hayvanlarımı öldürme cüretinde bulunabilir! Fakat bir yandan da Orion'un çok başarılı bir avcı olduğunu itiraf ediyordu. İtiraf edemediği bir şey de vardı ama; Orion'a âşık olmuştu. Bu duyguyu kendisine yasaklamış olduğu için, sevgisi nefrete dönüşmüştü.

Bu nedenle Artemis, Eos'un yanına gelerek ona seslendi: "Dur! O bana ait. Ona soracak bir hesabım var."

Eos, Artemis'e yalvardı: "Onu benden alma! Onu çok beğeniyorum. Kalbim ona karşı arzuyla dolu. Buna Aphrodite sebep oldu. Bu, onun isteğiydi. Dikkat et, sana da benzer bir hırs musallat etmesin."

Bu sözler Artemis'i biraz düşünmeye teşvik etmişti. "Peki" dedi bir süre sonra. "Onu sana bırakacağım. Fakat sadece bir gece için. Sonra onu tekrar serbest bırakacaksın. Bana ait yaban hayvanlarını öldürdü ve bu suç cezasız kalamaz."

Eos, Artemis'in söylediklerini kabul etti.

Orion'la geçirdiği gece o kadar güzel olmalıydı ki, ertesi sabah Eos, Artemis'e yalvarmaya başladı: "Ona son bir şans ver! Müsaade et, önce okyanusun sonundaki ufka kadar yüzsün. Oraya ulaştığı zaman gönder okunu. Ona bu şansı ver!"

Artemis rahat bir edayla ona izin verdi. Çünkü çok iyi biliyordu ki, okları ile her istediği şeyi vurabilirdi.

Orion okyanusa açıldı ve ufka doğru yüzmeye başladı. Neredeyse ufuk çizgisine varmak üzereydi ki, Av Tanrıçası yayını gerdi ve şaşmaz okunu gönderdi. Orion ölmüştü.

İki tanrıçanın umutsuz aşkları, onların birkaç damla gözyaşı dökmelerine neden oldu. Artemis için umutsuz bir aşktı Orion, çünkü tanrıça ebediyen bakire kalacağına yemin etmişti. Eos için umutsuz bir aşktı Orion, çünkü bir tanrıçanın ölümlü bir insanla asla bir arada olamayacağını biliyordu. İki tanrıça bir süre ağladıktan sonra, Orion'un gökyüzüne alınmasını sağladılar.

Kış aylarında gökyüzünün güneydoğusuna baktığımız zaman, karşımıza Orion takımyıldızı çıkar. Gök kubbede oldukça büyük bir yer kaplamaktadır. Gözümüzün gördüğü takımyıldızların en güzellerinden biridir.

Tithonos

Sevgi dolu şafak kızıllığı Eos'un sözünü etmek istediğim ikinci sevgilisinin ismi Tithonos'tur. Hem tatlı, hem acı bir hikâyedir bu...

Tithonos Troyalı bir prensti, Ganymedes isimli bir de erkek kardeşi vardı. Eos aynı zamanda ikisine de aynı ölçüde âşık oldu. Eos için büyük bir mutluluktu bu, her iki sevgilisini de kaçırarak sarayına götürdü. Birisiyle aşk yaparken gözü diğerinin üzerindeydi. İlk kez olarak Aphrodite'in lanetinin güzel bir şey olduğunu düşünüyordu: Keşke hep böyle olsa...

Fakat günün birinde Zeus, Ganymedes'i Eos'un elinden alıverdi. Çünkü Zeus da ona âşık olmuştu. Bir kartal biçimine girerek Ganymedes'i kaptı ve Olimpos'a götürdü. Tanrıların Babası bu davranışıyla ne büyük acılara sebep olduğunu biliyor muydu acaba? Aynı zamanda hem karısı, hem de kız kardeşi olan Hera son derece üzülmüş ve Zeus'a kendisini bu denli aşağılamaması için yalvarmaya başlamıştı. Diğer tanrılar da, Athena, Apollon, Hermes,.. bir tek Aphrodite hariç diğer tanrıların tümü Zeus'a Ganymedes'i dünyaya geri göndermesi için baskı yapmaya başladılar. Zeus bu genç adama âşıktı. Onu ancak çok ilginç bir olaydan sonra serbest bıraktı. Bundan sonra söz edeceğiz.

Fakat Zeus, Tithonos'u ona âşık olan Eos'a bırakmıştı. Eos'un mutluluğuna gölge düşmüştü, ama tamamen yok olmamıştı.

"Elimden ne gelir ki? Ben Olimpos'ta bile oturmayan, küçük bir tanrıçayım" dedi Eos, Zeus'a. "Ganymedes'i elimden aldın. Bunu kabul edebilirim, fakat senden karşılık olarak istediğim bir şey var. Ölümlü Tithonos'u ölümsüz yap ki, ona tüm zamanlar için sonsuza dek sahip olabileyim."

Sonsuz mutluluğuna gölge düşen Eos, Aphrodite'in lanetinin hiç de hoş olmadığını bir kez daha derin bir acıyla anlamıştı. Sonsuza dek sahip olabileceği bir erkeği olursa, o zaman bu lanetin etkisinden kurtulabileceğini düşünüyordu.

"Ben tek başıma bir şey yapamam" dedi Zeus. "Fakat kader tanrıçaları Moiralarla konuşacağım."

Moiralar bu isteği kabul ettiler ve böylece Eos sevgili Tithonos'una sonsuza dek sahip olmaya hak kazandı. Biz insanlar böyle bir düşünce karşısında durup düşünürüz. Sonsuzluk! Ölümsüzlük! Hangi mutluluk tasviri bu düşüncenin kıyısından köşesinden dolanmaz ki? Tithonos bunu başarmıştı! Ve bunu sevgilisinin ikna yeteneğine borçluydu...

Fakat zavallı Eos o kadar acele etmişti ki, çok önemli bir şeyi unutuvermişti. Sevgili Tithonos'u için ölümsüzlük istemiş ve bunu elde etmişti ama, Tanrıların Babası'ndan sonsuz yaşamla birlikte sonsuz gençlik de istemeyi unutmuştu.

Böylece Tithonos yaşlanmaya başladı. Bir insanın sonsuza dek yaşlandığını tasavvur etmek neredeyse imkânsız gibidir! Saçları giderek beyazladı, kemikleri giderek zayıfladı, dişleri teker teker döküldü, sesi inceldi ve tizleşti, derisi sarktı ve sarardı. Biz de bu şekilde yaşlandığımız için, böyle bir yaşlanma sürecinin nasıl olduğunu kafamızda canlandırabiliriz. Fakat Tithonos normal bir insanın yaşam süresini çoktan aşmıştı ve durmaksızın yaşamaya devam ediyordu. Ölümsüz olduğunu ve bu yüzden de sonsuza kadar yaşlanmaya devam edeceğini çok iyi biliyordu Tithonos. Bu durumda ihtiyatlı davranmanın ne faydası vardır ki? Kolesteroluna dikkat et! Neden? Eklemlerini koru! Niye? Biraz spor yap! Niçin? Tithonos giderek buruştu, ufaldı ve sonunda bir ağustos böceği kadar küçüldü. Şayet kibrit kutuları o çağda da olsaydı, onun bir kibrit kutusuna sığacak kadar ufaldığını söyleyebilirdik. Derisi toz haline geldi. Bir zamanların yakışıklı Tithonos'u, artık bir avuç toz zerresinden ibaretti.

Fakat Eos onu hâlâ seviyordu. Onu yatak odasında ihtimamla saklıyor, kendisini çağıran tiz, ince sesi duyduğu zaman yanına gidip üzerine örtüler örtüyor, onu çok seviyor ve ona sadık kalıyordu. Neden seviyordu ki onu hâlâ? Çünkü ikisinin bir oğulları vardı: Memnon.

Eos oğluna bir tanrı gibi bakıyordu. Sabahları gökyüzünü onun için en güzel kızıl renklere boyuyordu. Kardeşi Helios'a yeğenini bir kerecik olsun güneş arabasına bindirmesini rica etti, çünkü çocuk bunu çok istiyordu. Helios bunun tehlikeli olabileceği konu-

sunda onu uyardı, fakat ısrarlarına dayanamayarak Memnon'u arabasıyla gezmeye çıkardı. Akşam olduğunda Memnon güneşten yanmış, kapkara olmuştu. Bir süre sonra Memnon Etyopya'ya yerleşti. Bugün o bölgede yaşayan kara tenli insanlar Memnon'un torunlarıdır.

Memnon'un Ölümü

Şimdi de Memnon'un ölümünden söz etmek istiyorum. Tanrıçaların en sevimlisi Eos için ne büyük bir keder! Oysa kendisi her sabah olanca güzelliğiye insanlara ve –Homeros'a inanırsak– tanrılara öylesine büyük bir mutluluk verir ki!

Memnon Troya savaşına katılmıştı. O zamanki ölçülere göre bir dünya savaşı olan bu savaşa, Etyopya'dan gelen savaşçılar bile katılmıştı. Memnon olağanüstü yakışıklıkta bir erkekti. Gittiği her yerde büyük bir kadın grubu izliyordu onu. Memnon görünür görünmez kadınlar haykırmaya başlıyor, ona ulaşmak için çırpınıyor ve bazıları da bayılıyordu. Bu kadınlar birbirlerinden nefret ediyorlardı, çünkü hepsi de geceyi Memnon'la tek başlarına geçirmek istiyordu.

Memnon Troyalıların saflarında savaşıyordu, çünkü Troya Kralı Priamos onun amcasıydı. Memnon'u gören Yunanlıların dizlerinin bağı çözülüyordu ve şöyle düşünüyorlardı: "Eyvah, eyvah, eyvah, bu bizi epey uğraştıracak!" Fakat bu konuda İlyada'dan daha güvenilir olduğuna inandığımız bazı kaynaklardan öğeniyoruz ki, daha birinci günün sonunda Memnon tesadüfen, fakat gerçekten de tesadüfen Akhilleus'un mızrağı ile yaralanır, dizlerinin üzerine çöker ve ölür.

Eos'un şimdiye kadar karşılaştığı en büyük acıydı bu! Ansızın bundan sonra sabahları gökyüzünü kızıla boyamamaya karar verdi.

"Bugünden itibaren sabahları şafak kızıllığı olmayacak artık!" diye bağırdı öfke ve acıdan hayret edilecek derecede kalınlaşmış sesiyle.

Kardeşi Helios da Eos'un yanındaydı: "Şayet kız kardeşim sa-

bahları benim yolumu açmazsa" dedi bu arada diğer toplumlarda güneş tanrılarının ne büyük bir öneme haiz olduklarını öğrenmiş olan Helios, "eğer bunu yapmazsa, ben de ateş soluyan atlarımı arabama koşmam."

İşte böyle.

Sonsuz karanlıklar ve korkunç soğuklar tehdit ediyordu dünyayı. İnsanlık yok olma tehlikesiyle karşı karşıyaydı, tüm bitkiler kuruyup donacak, tüm hayvanlar ölecekti.

Tanrılar bir meclis topladılar ve bu meclise tüm tanrılar çağrıldı. Olimpos'ta oturmayanlar bile.

Zeus, Eos'un karşısına dikildi: "Senin için ne yapabilirim? Sabahları tekrar gökyüzünü kızıla boyamak için ne istiyorsun?"

"Oğlum Memnon'u tekrar diriltmeni istiyorum" dedi Eos.

"Bunu yapamam, bunu yapmam mümkün değil" dedi Zeus. "Fakat sana şöyle bir öneri sunabilirim: Onun için bir tören düzenleyeceğim. Her sene aynı zamanda tekrar düzenlenecek olan bir tören. Onun sonsuza dek sürecek bir ritüel halini almasını sağlayacağım."

Memnon'un cesedi bir odun yığınının üzerine yatırılarak ateşe verildi. Eos'un oğlunu devamlı takip eden kadınlar ateşin etrafında dans ediyor ve neredeyse alevlerin içine atlıyorlardı. Sonunda alevlere o kadar yaklaştılar ki ateş onları yakaladı ve havaya kaldırdı. Çırpınan kolları yavaş yavaş birer kanat halini aldı ve kadınlar kuşlara dönüşmeye başladılar. Dönüşüm tamamlandığı ve kadınlar gerçek birer kuş oldukları zaman içlerindeki nefret serbest kaldı. Birbirlerinin üzerine saldırarak alev alev yanan odunların üzerinde birbirlerini kovalamaya ve gagalamaya başladılar. Bir süre sonra tümünün vücudundan kan akmaya başladı ve kan damlaları ateşi söndürdü. Toprak da kan ve külden oluşan bu karışımı içine çekti. Her sene aynı yerde Memnon'un cesedi tekrar ateşe verilir, her sene aynı kuşlar oraya gelir ve birbirlerini gagalarlar. Her sene kuşların tüylerinden damlayan kan alevleri söndürür. – Zeus bu töreni Eos ve oğlu Memnon'a adamıştı.

TUFAN

Kallisto ve Üçlü Bir Lanet –
Korkunç Bir Adam ve Meyhanesi –
Philemon ve Baukis ve Son Bir İstek –
Deukalion ve Pyrrha ve Annemizin Kemikleri

*Sintflut** kelime anlamı olarak "mütemadiyen süren sel baskını" demektir. Bu kelimenin kökü Eski-Yüksek Almanca'ya kadar uzanır. 13. yy.'da *sint-*** ön eki artık anlaşılmadığı için yerini *Sünd-**** kelimesine terk etmiş, *Sintflut* da *Sündflut***** şeklini almıştır. Bu kelime aynı zamanda felaketin nedenini de belirtmektedir.

Tufan söylencelerine birçok farklı kültürde rastlamaktayız. Nuh ve gemisini bilmeyenimiz yoktur. Yunan Mitolojisi de bu felaketin hatıralarını bünyesinde barındırmıştır. O felaket gerçekte ne idi? Bilmiyoruz. Bu konuda çok şey söylenmektedir. Anlatılanları dinleyelim bakalım!

Başlangıçtan başlayalım: Prometheus biz insanları yarattı. Prometheus en başından beri bizim avukatımızdı. Bizim için Olimpos'tan ateşi çaldı ve bu yüzden ceza olarak Kafkas Dağları'na çivilendi. Biz Titan Prometheus'un çocuklarıyız. Baştanrı Zeus biz insanların varlığına karşıydı. Bu durumun aksini ispat etmeye çalışmanın bir anlamı yoktur. Zeus bize güvenmiyordu ve bizi güven-

---

* Sintflut: Almanca Tufan. (ç.n.N

** Sint: Eski-Yüksek Almanca mütemadiyen, sürekli. (ç.n.)

*** Sünd: Almanca günah. (ç.n.)

**** Sündflut: Ardı ardına gelen günahlar, günah baskını. (ç.n.)

sizlikle izledi. Evet, gerçekten de bizi ortadan kaldırmak istiyordu ve kendisini haklı çıkaracak sebepleri bulma peşindeydi.

Böylece Zeus insanların bir açıklarını yakalama umuduyla dört gözle onları incelerken, bakışları ansızın bir kadına takıldı. Kadınların en güzeline hem de, Kallisto'ya. Tanrıların Babası'nın damarlarındaki kan kaynamaya başlamıştı bile...

Zeus kendi kendisiyle çelişkiye düşmüştü: Bir yandan insanoğullarından bir kadın için yanıp tutuşuyor, diğer yandan da insanoğlunu yeryüzünden silip atmaya çalışıyordu.

Aşk, ihtiras, arzu –onlara şükürler olsun!– Tanrıların Babası'nı mağlup etmiş ve Zeus güzel Kallisto'ya talip olmuştu.

Ne var ki Kallisto onu geri çevirdi. İnanılır gibi değil! Tanrıça Artemis'e bir yemin verdiğini ileri sürmüştü. O da Artemis gibi yaşamının sonuna dek bakire kalmak istiyordu. Daha doğrusunu söylemek gerekirse; bu yemini verdiği zamanki niyeti buydu. Anlaşılan Tanrıların Babası sevdiği kızın iradesinin çabuk kırılır cinsten olduğuna hükmetmişti.

Zeus tüm baştan çıkarma yöntemlerini kullandı ve sonunda Kallisto'yu yatağına atmayı başardı.

Zavallı Kallisto...

Benzer birçok hikâyeden biliyoruz ki, Zeus'un eşi Hera kocasının sevgililerinden büyük bir öfkeyle intikam alıyordu. O kadar sık öfkelenmek zorunda kalıyordu ki zavallı Hera! Kallisto gerçekten de çok kudretli, kudretli olduğu kadar da intikam hırsı dizginlenemez bir düşman edinmişti kendisine. Hatta bir ikincisini de: Av Tanrıçası Artemis. Kallisto, Artemis'e bir yemin vermiş, ne var ki bu yemini tutamamıştı. Tanrısal bir gece uğruna tanrısal iki düşman...

Ve yine o eski Olimpos geleneği: Zeus, Kallisto'yu bir ayıya dönüştürmek suretiyle eşi Hera'nın intikamından korumak ister. Hera, Kallisto'ya kötülük yapmak istediği için onu bir ayıya dönüştürür. Artemis ise bozulan yeminin intikamını almak istemektedir, bu nedenle Kallisto'yu bir ayıya dönüştürür. Üç tanrı da değişik sebeplerden ötürü bir insanoğlunu bir ayıya dönüştürmüştür. Üç kere ayıya dönüştürmek daha etkiliydi demek ki. Zeus onu korumak istiyordu; Hera onu aşağılamak istiyordu; Artemis onu cezalandırmak istiyordu.

Zavallı Kallisto...

Kallisto'nun babası Kral Lykaon kötü insanların tipik bir örneğiydi. Kızının lanetlenmesi sırasında o da olanları izliyor ve tanrılarla alay ediyordu. Önce lanetlenen, sonra aşağılanan, nihayet de serbest bırakılan kızı Kallisto'nun başına gelenler, onda azıcık bile olsun bir üzüntü duygusuna neden olmamıştı. Kıs kıs gülerek arkasını dönmüş, boşver dercesine elini sallamış ve çekip gitmişti. Onunla daha sonra yine karşılaşacağız. Başımıza kötü işler açacak.

Üç tanrı ayıya dönüştürdükleri insanoğluyla başbaşa kalmışlardı.

"İnsanlar böyle işte" dedi Zeus. "Kendi çocuklarına bile acıdıkları filan yok!"

Şimdi ne yapmalıydı? Başını kızı ve eşi ile belaya sokmadan Kallisto'ya güzel insan suretini vermesine imkân yoktu. Fakat onu böyle terk etmek de istemiyordu, birlikte geçirdikleri güzel aşk gecesi için ona bir hediye vermek niyetindeydi.

Ayrıca röntgen bakışlı gözleri ile Kallisto'nun hamile olduğunu, içinde tanrısal bir öz taşıdığını görmüştü. Kallisto'nun karnını açarak aşklarının meyvesi küçük oğlan çocuğunu dışarı çıkardı, sonra da kızı gökyüzüne yerleştirerek Büyük Ayı takımyıldızına dönüştürdü.

Çocuklarıyla yakından ilgilenmek Zeus'un pek adeti değildi, Arkas adını verdiği bu çocuğa da öyle ahım şahım bir ilgi göstermedi. İleride adını sık sık işiteceğimiz kötü kalpli büyükbabası Lykaon'a teslim etti onu.

Kallisto artık bir yıldız burcu olmuştu. Artemis bu sonuçtan hoşnuttu, fakat Hera değildi. Kallisto olacak o küçük şırfıntının gökyüzünde böyle seçkin bir yere sahip olmasından, hele hele her sabah takımyıldızının gözden kaybolması esnasında okyanusta banyo yapmasından hiç mi hiç hoşnut değildi. Fakat Zeus'un verdiği bir karara itiraz etmek istemediği için, çareyi Okeanos'tan Büyük Ayı'yı sularına kabul etmemesini dilemekte buldu.

Bu yüzden Büyük Ayı takımyıldızı doğup batmaz, aksine "göğün çivisi" olan kutup yıldızının etrafında dönüp durur. Hera, Kallisto'nun arabasını göğün çivisine bağlamıştı. Daha büyük bir intikam alması da mümkün değildi.

Bu maceradan sonra Zeus uzunca bir süre insanoğullarından bir kadına âşık olmadı. Kallisto ile olan ilişkisi, onun insanlara karşı duyduğu tiksintiyi bir nebze olsun azaltmamıştı. İnsan ırkının ortadan kalkması vaktinin gelip de geçmekte olduğunu düşünüyordu. Fakat hayretle fark etti ki, diğer tanrılar kendisiyle aynı fikirde değildi.

"Onların kendilerini biraz daha toparlamalarına fırsat vermeliyiz" dedi Hermes. İnsanlar ile yakından ilgiliydi o. Ölülerin ruhlarını Hades'e götüren Hermes'in ta kendisiydi. Bu yüzden ona Psychopomos, yani "ruh kılavuzu" adı takılmıştı. İnsanların çektiği tüm acıları biliyor ve bizlerden hoşlanıyordu.

"Evet" dedi Apollon da, "onlara bir şans daha verelim!" Apollon da insanları yukarıdakilerin birçoğundan çok daha iyi tanıyordu. Ne de olsa sekiz yıl boyunca bir insana hizmet etmişti – fakat bu başka bir hikâyedir.

Zeus fikrinden dönmüştü: "Pekâlâ" dedi. "Onlara son bir şans daha vereceğim. Dünyaya inip onları bir süre yakından incelemek istiyorum. Yukarıdan bakınca işe yaramaz solucanlar gibi görünüyorlar, fakat aynı hizadan onların gözlerinin içine bakınca bu önyargı değişebilir belki."

Gerçekte ise şöyle düşünüyordu: Eminim ki yakından bakınca daha da dayanılmaz görünüyorlardır. Bu gereksiz mahlûkları ortadan kaldırmama yardım edecek gerekçeleri bulmam için iyi bir fırsat bu.

Zeus tek başına yola koyuldu. Yakınlarından hiç kimsenin kendisine yoldaş olmasını istememişti. Bir gezgin kılığına girmişti Baştanrı. Aradan pek fazla zaman geçmemişti ki, diğer tanrılar uzaktan onun ışıltısını gördüler.

"Ne dersiniz? Acaba keyfi yerinde mi?" diye sordu Apollon.

"Sanmıyorum" dedi Hermes. Çehrelere bakarak duyguları okumayı hepsinden daha iyi o beceriyordu.

Hermes haklıydı. İnsanlar tamamen çürüyüp yozlaşmış, dedi Zeus. İstisnasız hepsi çok kötü ve sıcak yeryüzünü onların emrine amade etmenin artık bir anlamı yok.

"İnsanları yok edelim!"

Diğer tanrılar şiddetle protesto ettiler. Bazıları tüm hata ve eksikliklerine rağmen insanları seviyordu, mesela Hermes ve Apollon. Pallas Athena ise bazı insanların zihinlerinde geliştirdikleri bilimsel zekâdan çok hoşlanıyordu ve insanlann düşünme yeteneklerine hayrandı. Diğer tanrılar ise insanların kendilerine sundukları armağanlardan hoşnuttular ve onların övgü dolu sözlerini işitmek istiyorlardı.

"Bir bilseydiniz!" diye haykırdı Zeus. "Bir bilseydiniz kimler uğruna bana karşı çıkmaya cüret ettiğinizi!"

Sonra da yaptığı dünya gezisinden edindiği izlenimleri anlatmaya başladı. Önce Kallisto'nun babası Kral Lykaon'un yanına gitmişti. Onun çok kötü olduğu gelmişti kulağına, bunun doğru olup olmadığını kendi gözleriyle görmek istiyordu. Onun bir lokanta işlettiğini duymuştu. Fakat garip bir lokantaymış burası; içeri giren müşterilerden ancak yarısı tekrar dışarı çıkabiliyormuş. Müşterilerin diğer yarısı ise lokantanın mutfağına götürülüyor, orada bir hayvan gibi boğazlanıp kesiliyor ve etleri pişirilip müşterilerin öbür yarısına ikram ediliyormuş. Ticari açıdan ele alınacak olursa, diye anlatmaya devam ediyordu Zeus, elbette ki böyle bir lokanta işletmeciliğinin epey başanlı olduğu söylenebilir. Fakat ahlâki açıdan pek de...

Hermes kaşlarını epey yukan kaldırmıştı. Bu hareketi, anlatılanlara pek fazla inanmadığının bir ifadesiydi.

"Peki sen de onun lokantasında yemek yedin mi?" diye sordu Hermes?

"Evet" dedi Zeus. "Daha doğrusu orada oturdum, fakat bir şey yemedim. Hele yemek olarak önüme koyduğu şeyin ne olduğunu gördükten sonra..."

"Neymiş yemek olarak önüne koyduğu?"

"Söylemeye dilim varmıyor" dedi Zeus.

"Fakat hepimiz duymak istiyoruz" diye araya girdi Hera. Zeus dışındaki tüm tanrı ve tanrıçalar arasında insan ırkından en az hoşlanan oydu.

"Peki öyleyse" diye iç çekti Zeus. "Madem o kadar ısrar ediyorsunuz, o halde söyleyeyim: Önüme bir oğlan çocuğunu koymuştu yemek olarak."

"Bir canavar!" diye haykırdı Hera.

"Dur da devam edeyim" dedi Zeus. "Bu çocuğun bir özelliği de vardı: Arkas ismi size bir şey ifade ediyor mu?"

"Kendi öz torunu" dedi ağlamaklı bir sesle Hera. "Demek senin oğlunu senin önüne yemek olarak koymaya cüret etti ha?"

"İnsanlar böyle işte" dedi Zeus.

Tanrılann büyük kısmı Zeus'un tarafını tutuyordu şimdi: "Eğer gerçekten de aşağıda böyle korkunç şeyler oluyorsa, eğer gerçekten de insanlar anlatıldığı gibi zalim ve acımazlarsa, o halde onlann yok edilip edilmemeleri konusu ciddi olarak bir daha düşünülmelidir."

Hermes ise aynı fikirde değildi: "Fakat burada istisnai bir durum söz konusu olabilir" dedi.

"İnsanlann hepsi aynı" diye kükredi Zeus.

"Eğer hepsi anlattığın gibiyse" dedi Hermes, "ya da büyük bir kısmı böyleyse, o takdirde ben de onların yok edilmelerini kabul ederim."

"İçlerinde daha iyi olan bir tekini bile bulamazsın" diye ısrar etti Zeus. "Bir tekini bile!"

"O halde" dedi kurnaz Hermes, "sana bir teklifim var: Tasvir ettiğinden daha iyi olan iki tane, sadece iki tane insanoğlu bulabilirsem, o zaman onlara son bir fırsat daha vereceksin. Anlaştık mı?"

Zeus öyle bir coşkunluğa kaptırmıştı ki kendisini, çok ileri gittiğinin ancak yeni farkına vanyordu. Fakat bu teklifi kabul etmemesi imkânsızdı artık.

"Nasıl istersen, benim için fark etmez" diye karşılık verdi Hermes'e.

Hermes zekice tuzağını hazırlamaya devam etti: "Eğer istersen bir kez daha in aşağı, fakat bu defa beni ve Apollon'u da al yanına. Altı tanrı gözü, iki tanrı gözünden çok daha iyi görür."

Bütün tanrılar Hermes'in teklifini desteklediler. Zeus'un teklifi kabul etmekten başka çaresi kalmamıştı.

"Pekâlâ" dedi sonunda. "Eğer iki tane iyi insan bulabilirsek insanoğluna son bir fırsat daha vereceğim."

Zeus, Hermes ve Apollon yola koyuldular. Bir süre sonra ger-

çekten de iki iyi insana rastladılar. Tüm dünyaca tanınmış, özellikle de Alman edebiyatının ünlü şairi Goethe'nin Faust adlı eserinde ölümsüzleştirmiş olduğu, Philemon ve Baukis adlı bir çift ihtiyarcıktı bunlar. İkisi de çok yaşlıydı, ne Zeus'u, ne Apollon'u, ne de Hermes'i tanıdılar, fakat ona rağmen konuklarını mümkün olduğunca iyi ağırlamak için çırpınıp durdular. Sahip oldukları her şeyi sundular üç tanrıya.

Zeus istemeye istemeye de olsa bu ikisinin gerçekten de iyi insanlar olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. Philemon ve Baukis'i iyiliklerinden ötürü ödüllendirmek istiyordu: "Siz ikiniz! Dileyin benden ne dilerseniz! İstediğinlz her şeyi alacaksınız, çünkü ikiniz de gerçekten iyi insanlarsınız."

Philemon ve Baukis'in tek dilekleri birlikte ölebilmekti.

"İlk yirmi yıl boyunca birbirimizle sadece kavga ettik" dediler. "İkinci yirmi yıl boyunca birbirimizle neredeyse tek kelime bile konuşmadık. Üçüncü yirmi yıl boyunca birbirimize alıştık, bugün de birbirimizi seviyoruz."

Zeus, Apollon ve Hermes tekrar yola koyuldular.

"Gördün mü?" dedi Hermes. "Al sana iki iyi insan. Şimdi ne olacak?"

Zeus cevap vermeyerek adımlarını hızlandırdı.

"Evet, şimdi ne olacak?" diye sıkıştırdı Zeus'u Apollon. "Bahsi kaybettiğini kabul et!"

"Arkanıza bakın" dedi aniden Zeus diğer iki tanrıya.

Hermes ve Apollon arkalarına baktılar. Philemon, Baukis'e doğru eğilmişti, Baukis'in kafası Philemon'un omzuna düşmüştü.

"Vermiş olduğum sözü bana kelimesi kelimesine tekrar eder misiniz?" dedi Zeus.

"Dünyada iki tane iyi insan kalmışsa, insanlığa son bir fırsat daha vereceğim!" diye tekrarladı Hermes.

"O iki insan artık yaşamıyor" dedi Zeus kuru bir sesle. "Kardeşim Denizler Tanrısı Poseidon'a gerekli emri verdim."

Hermes ve Apollon etraflarına bakındılar: Dağlar birer adaya dönüşmüştü, deniz giderek yükseliyordu, dünyada korkunç bir sessizlik vardı. Zeus, tufanı emretmişti.

İnsanlığı yarattığı için Kafkas Dağları'na çivilenmiş olan Titan Prometheus, hasmı Zeus'un insanlığı yok etmek üzere olduğunu gördü. Hemen oğluna seslendi.

"Deukalion!" diye haykırdı. "Deukalion, hemen kendine bir gemi inşa et! Acele et! Karını da yanına al, aksi takdirde sen de insan ırkıyla beraber yok olacaksın!"

Deukalion Yunan Mitolojisi'nin Nuh'udur. Pyrrha ile evliydi. Deukalion ve Pyrrha, Prometheus'un kendilerine söylediğini yaptılar. Tahtadan bir gemi inşa ettiler, son anda içine girdiler ve dalgalar tarafından yukarı kaldırıldılar.

Deukalion ve Pyrrha'nın çocukları yoktu. Pyrrha zaten çocuk doğurma yaşını çoktan aşmıştı. Deukalion da yaşlı ve miyop bir adamdı. Dalgalar tarafından oradan oraya sürüklenirken şöyle düşünüyorlardı: "Bütün bunlar neden? Bizim ikimizin kurtulmasının ne faydası var ki? İnsanlık sadece birkaç zor yıl daha geçirecek, hepsi o kadar!"

Böylece gemileri suyun üzerinde oradan oraya savrulup duruyordu. Aradan bir süre geçtikten sonra uçarak bir güvercin geldi. Gagasında bir şey taşıyordu.

"Güvercinin gagasında ne var acaba?" diye sordu Deukalion.

"Bilmem ki" dedi Pyrrha. "Gözlerimin artık hiçbir şeyi seçemediğini biliyorsun."

"Ben de pek iyi göremiyorum" dedi Deukalion.

"İkimiz de pek iyi göremiyoruz" dedi Pyrrha.

"İkimiz de yaşlandık" dedi Deukallon. "Güvercinin gagasında taşıdığı ne olabilir ki?"

"Belki de bir dal parçası" dedi Pyrrha.

"Evet, haklı olabilirsin" dedi Deukalion. "Güzel, düzgün bir dal parçası olabilir."

Ve ikisi de su seviyesinin düşmüş olduğuna karar verdiler. Bir yerde kara ortaya çıkmış olmalıydı.

Haklıydılar. Su seviyesi giderek düşüyordu, ta ki gemi karaya oturana kadar. Deukalion ve Pyrrha etraflarına bakındılar. Her şey çamurla doluydu. Yaşayan hiçbir şey göremediler. Ağaçlar çamurla kaplıydı, tarlalar çamurla kaplıydı, evlerin çatıları çamurla kaplıydı.

"Her şey çamurla kaplı" dedi Deukalion.

"Fakat biz yaşıyoruz" dedi Pyrrha.

Yere diz çöktüler ve şükrettiler. Hangi tanrıya şükrettiklerini çok merak ediyorum doğrusu! Ne kadar da garip: Prometheus yerine Zeus'a şükretmişlerdi. Neden en azılı düşmanlarına şükrettikleri konusunda bir fikrimiz yok. Bildiğimiz tek bir şey var ki, korkunç tufandan çocuk sahibi olma yeteneğini çoktan yitirmiş bu iki insanın sağ kurtulması, belki de Zeus'un insanlık ile son bir kez alay etme arzusundan kaynaklanmaktadır. Şayet isteseydi gemiyi bir tek hareketiyle batırması işten bile değildi.

Deukalion ve Pyrrha gemilerini terk ederek, insan veya hayvanlarla karşılaşabilme umuduyla dünyayı dolaşmaya başladılar. Fakat hiçbir şey bulamıyorlardı. Aylar ve yıllar boyu süren gezileri esnasında, sonunda babaları Prometheus'un çivilenmiş olduğu Kafkas Dağları'na ulaştılar. Ayakları sızlayan ihtiyarlar orta bakmaya bir türlü cesaret edemiyordu.

"Ne yapmalıyız?" diye sormaya cesaret ettiler sonunda.

Prometheus tek bir cümleyle cevap verdi: "Annenizin kemiklerini arkanıza doğru fırlatın!" Başka da bir şey söylemedi.

Deukalion ve Pyrrha babalarının söylediklerinin ne anlama geldiğini kavrayamadıkları için dünyayı dolaşmaya devam ettiler. Artık sadece insanları ve hayvanları değil, annelerinin mezarlarını da arıyorlardı, çünkü yaratıcılarının sözünden çıkmak istemiyorlardı.

Ve çok uzun yıllar sonra, gerçekten de annelerinin mezarlarını bulmayı başardılar. Pyrrha bu arada yaşlı, titrek ve kambur bir kocakarıya dönüşmüştü, Deukalion da yaşlı, titrek ve kambur bir adama. Annelerinin mezarlarını açarak kemikleri ortaya çıkardılar. Fakat Prometheus'un söylediğini yapamadılar. Vicdanları buna izin vermedi.

"Hayır" dedi Pyrrha. "Ben bunu yapmayacağım."

"Hayır" dedi Deukalion. "Ben de yapmayacağım."

Annelerinin kemiklerini omuzlarının üzerinden arkalarına atmak son derece aşağılayıcı bir davranış gibi geliyordu onlara. Bu yüzden bunu yapmadılar.

Deukalion ve Pyrrha birbirlerine baktılar: "Bunu yapmamamız

durumunda insanlığın yok olacağını bilmemize rağmen, bunu yapmayacak mıyız?"

Ve kendi sorularını kendileri cevapladılar: "Evet, insanlığın yok olacağını bile bile bunu yapmayacağız."

Ansızın Pyrrha'nın zihninde bir şimşek çaktı. Aralarında daha akıllı olan oydu ne de olsa.

"Prometheus'un cümlesi!" dedi. "Belki onu başka bir şekilde yorumlamak da mümkündür."

"Onu başka nasıl yorumlayabiliriz ki?" dedi Deukalion. "Çok açık ve net olarak şöyle demişti: Annenizin kemiklerini arkaya doğru fırlatın!"

"Evet" dedi Pyrrha. "Fakat anne kavramını belki de kelime anlamı olarak algılamamak lazım."

"Bu kadar açık ve net bir anne kavramını başka nasıl algılayabiliriz" diye sordu Deukalion.

Pyrrha dedi ki: "Belki de Prometheus tüm insanlık ile sadece seni ve beni kast etmek istemiştir, Deukalion."

"Zaten tüm insanlık biziz" dedi Deukalion. "Bizden başka yaşayan hiç kimse yok ki!"

"İşte bu yüzden" dedi Pyrrha, "her şeyi kelime anlamıyla algılamamak lazım. Prometheus anne kelimesi ile Toprak Ana'yı da kastetmiş olabilir."

Deukalion başını salladı: "Evet, söylediklerin bana oldukça mantıklı geliyor, fakat koca Toprak Ana'yı arkamıza nasıl fırlatabiliriz ki?"

"Kafanı çalıştır biraz" dedi Pyrrha. "Prometheus ne demişti: Annenizin kemiklerini arkanıza fırlatın."

"O halde söyle bakalım bana" diye dalga geçti Deukalion. "Toprak Ana'nın kemikleri nedir?"

"Neden taşlar Toprak Ana'nın kemikleri olmasın ki?"

"Bana hiç de akla yakın gelmedi doğrusu!"

Pyrrha dedi ki: "Hele bir deneyelim bakalım! Nasıl olsa çok yaşlandık ve yakında öleceğiz. Birkaç taşı arkamıza fırlatmakla ne kaybederiz ki?"

Yere diz çöktüler, yakınlarındaki birkaç taşı topladılar ve arkala-

rına fırlattılar. O anda inanılmaz bir şey oldu gerçekten de: Pyrrha'nın arkasına fırlattığı taşlar birer kadına, Deukalion'un arkasına fırlattığı taşlar ise birer erkeğe dönüşüverdi.

"Bu yüzden biz çok sert bir nesiliz" diye yazıyor Ovidius dönüşümlerinden birinde, "biz acı ve meşakkatle yoğrulmuş sert bir nesiliz, hangi maddeden yapıldığımızı her fırsatta ortaya koyarız."

İlave: Klasik söylenceler dünyası üzerine birlikte birçok radyo programı yaptığımız arkadaşım tonmeister Günther Hänımerle, bana Pyrrha ve Deukalion'un gemisinin üzerinden uçan ve ağzında o küçük dal parçasını taşıyan güvercinin hikâyesinin ne olduğunu sordu. Her yaratık, diyordu Günther, mitolojide kendine ait bir hikâyeye sahiptir. Hakkı vardı.

İşte güvercinin hikâyesi: Tufanın yaklaşmakta olduğunu gören anne güvercin, son anda Parnassos Dağı'nın zirvesine bir yumurta bırakır. Tufanın suyu dağın zirvesine kadar yükselmiştir, hatta yumurtayı bile hemen hemen suyla örtmüştür. Güneş Helios ışınları ile yumurtanın olgunlaşmasını sağladı. Su en yüksek seviyesine ulaştığı zaman, Tanrıça Artemis'in su üstünde yüzen bir oku gelip yumurtaya çarptı ve kabuğunun çatlamasını sağladı. Güvercinimiz yumurtadan çıkmıştı. Gagasıyla Artemis'in okunu kaptığı gibi, uçmaya başladı. Bildiğimiz gibi Deukalion ileri derecede miyoptu, Pyrrha'nın bakışları da epey bulanıklaşmıştı, o nedenle ikisi de Artemis'in okunu bir dal parçası sandılar. Su çekildiği zaman güvercin gagasındaki oku bırakıverdi. Yere düşen ok toprağa saplanıp kalmıştı. Fakat bu sıradan bir ok değil, Artemis'in okuydu. Av Tanrıçası hayvanları seviyor, onların yaşamını kontrol altında tutuyordu. Hayvanların sayısını devamlı belli bir seviyede tutuyor, böylece onların gereksiz yere birbirlerini öldürmelerine engel oluyordu. Bu nedenle Artemis'in okuna tüm hayvanların kanı bulaşmıştı. Ve bu ok yere saplandığı zaman, tufanda ölen tüm hayvanlar teker teker topraktan fışkırmaya başladılar.

İlave etmek istediğim hikâye buydu işte. Bu hikâyenin kaynağını bulmak isteyen kişilerin tüm çabaları boşa gidecektir, çünkü itiraf ediyorum ki, bu hikâyeyi arkadaşım Günther için ben uydurdum.

GİGANTLAR ve DİĞER CANAVARLAR

Dinozor Benzeri Yaratıklar ve İnsani Bir Alet –
Typhon ve Tannnın Sinirleri –
İyi Kalpli Hiron ve Şifalı Bir Ot

Kötü güçlerin temsilcisi Lucifer ve arkadaşlan tarafından kudreti asla ciddi bir tehdide uğramamış olan İncil tannsının tam aksine, Yunan tanrıları iktidarlannı korumak için birçok kez birlikte mücadele etmek zorunda kalmışlardır.

Okul günlerinde –sonradan vakit bulamayız zaten!– "Paradise Lost" bölümünden bazı bölümler okumuş olanlar hatırlayacaktır. Bu oldukça ilginç eserde John Milton, şeytanı, çekici, kapkara muhteşemlikte, harika bir melek olarak tasvir etmiş ve düşüşü esnasında cennetin yansını da beraberinde sürüklediğini anlatmıştır. Bu metni okuyan herkes, şeytanın özünün sembolik bir öze sahip olduğunu rahatlıkla kavrayabilir. John Milton'un şeytanı bir düşünce, hatta son tahlilde bir ideolojidir. Bu eserin ayrıcalığı da buradan ileri gelmektedir. John Milton'un şeytan tasviri "güçlü-naif" çizgilerle değil, daha ziyade püritanizmin yumuşak ara renkleriyle biçimlendirilmiştir. Aydınlanma etkisini burada göstermektedir. Aydınlanma devrinde "nedir?" sorusu yerini "ne demektir?" sorusuna terk etmiştir.

Buna karşın Yunan Mitolojisi'nin figürleri kelimenin tam anlamıyla "neyse odur." Ne daha az, ne daha fazla. Bir tann, bir tanndır. Fakat bizler, John Milton'un torunlan, söylencelerde karşımıza çıkan varlıklardaki gerçeklerle değil, onlara vermeye çalıştığımız sembolik değerlerle uğraşmayı severiz. Her şeyi derinlemesine incelemeliyiz bize kalırsa. Ya psikolojikleştiririz, ya sosyolojikleştiri-

riz, ya da ezoterikleştiririz! Bu tanrılar neyi temsil ediyor ki? Tanrılar gerçekte nedir acaba? Ne anlama gelirler? Akademik bir saçmalıkla boğuşup dururuz.

Tanrılar, Gigantlar, Titanlar, Periler, kahramanlar – hepsi de neyse odur. Ve onların ne olduklarını hikâyeleri bize anlatmaktadır. Bunları masal diyerek küçümseyen kişi, daha derinlere inmeye hiç çalışmamalıdır. Bir şey bulamayacaktır.

Olimpos bir dağdır ve bu dağda tanrılar yaşar. Eski Yunanlılar bu fikri mecazi anlamda değil, gerçek anlamında kullanmışlardır. Bu fikrin yüzeyi her şeyi kapsar, fakat bazı yüzeyler oldukça karmaşıktır.

Size önce Gigantlardan ve bize son derece yabancı olan bu dev yaratıkların tanrılarla olan savaşlarından söz etmek istiyorum. Kısaca anımsayalım: Gökyüzü Uranos, oğlu Kronos tarafından hadım edilmişti. Yere düşen kan damlalarından önce İntikam Tanrıçaları Erinysler meydana gelmişti. Fakat kan damlalarından bazılarını toprak hemen serbest bırakmadı. Bir süre bağrında tuttuğu bu damlalardan Gigantları yarattı.

Gaia, Gigantları oldukça uzun bir süre bağrında tuttu, ta ki onlar iyice gelişip, güçlenip, kuvvet ve kudret kazanana kadar. Çünkü Gaia yeni hükümdarlardan, yani tanrılardan nefret ediyordu ve Gigantları kullanarak tanrıları devirmek arzusundaydı.

Gaia tanrılardan neden nefret ediyordu? Nefretinin sebepleri neydi? Bilmiyorum. Gaia "bütünlüktü" ve sevgilisi Uranos'un ardından ağlıyordu. Gerçi kendisini gökyüzünden ayırması görevini oğluna veren yine kendisiydi, fakat buna rağmen yine de onun ardından ağlıyordu.

Gökyüzü ve yeryüzünün o sonsuz kucaklaşmaları esnasında her şey bir bütündü. Her şey bu kucaklaşmanın içinde saklıydı, hiçbir şey ötekinden ayrılmamıştı. Gaia bu durumun ardından ağlıyordu. Tanrılarla birlikte ihtisaslaşma başlamıştı; analiz, mantık, çelişki dolu ihtiraslar... Bunların tümünden nefret ediyordu Gaia. O zamanlar insanları daha doğru düzgün algılayamıyordu bile. Bu küçük, narin, soluk benizli, hassas, ölümlü yaratıkların günün bi-

rinde onun başına en büyük belaları açacağının farkında bile değildi. Fakat bu başka bir meseledir...

Gaia günün birinde şartların olgunlaştığına karar verdi ve bağrında tuttuğu Gigantları serbest bıraktı. Gigantları nasıl tasavvur etmek gerekir? Her halükârda insanları andırır yaratıklar olarak. Fakat çok daha büyük, çok daha güçlü, çok daha kudretli. Vücutları bir yılan gövdesiyle son buluyordu. Belki de onları bir Tyrannosaurus rex olarak tasavvur etmemiz uygun olacaktır.

Bu yaratıklar Toprak Ana'nın bağrından çıkar çıkmaz Olimpos'a saldırmaya başladılar. Gaia tarafından tanrılara karşı savaşmak üzere programlanmışlardı. Tüm frekansları yok eden bir çığlık doldurdu havayı. Bu canavar yaratıkların attıkları her adım ile toprak sarsılıyordu. Toprak, sarsılmaktan hoşnuttu.

Zeus ve diğer tanrılar bu saldırıyı hiç de hafife almadılar. Gigantların ciddiye alınması gereken rakipler olduğunu biliyorlardı. Hiçbir şey onları hedeflerinden saptıramazdı, çünkü savaş dışında bildikleri hiçbir şey yoktu.

Bu arada şunu da belirtmek gerekir: Genel olarak çok can sıkıcı bir tanrıça olan Hestia, bitkilerin fısıltısından Gaia'nın yeni bir bitki yarattığını öğrenmişti. Oğulları olan Gigantları ölümsüz kılacak bir bitkiydi bu.

Ne yapılmalıydı? Zeus güneşe ve aya bir süre ışık saçmamalarını emretti. Böylece bu bitkinin büyümesini engelleyeceğini ümit ediyordu. Fakat bu bitki gölgeyi seven bir bitkiydi ve zifiri karanlığın içinde yapraklarını ölümsüzlük suyuyla tıka basa doldurdu. Gigantlar bu bitkiyi buldular, yediler ve ölümsüz oldular. Fakat sadece tanrılara karşı savaşırken ölümsüz olmuşlardı, yani tanrılar onları öldüremezdi. Fakat dünya üzerinde başka yaratıklar da yaşıyordu...

Bir kez daha söylüyorum: Gaia, üzerinde dolanan bu küçük, soluk benizli yaratıkları o zamanlar ciddiye almıyordu.

Zeus insanlara karşı olan derin nefretini bir anda unutuvermişti. Hemen tanrılar meclisini topladı: "Bu iş tamamdır, Gigantları mağlup edeceğiz. Fakat saflarımızda ölümlü bir müttefik, bir insan bulunmalı. Çünkü Gigantlar biz tanrılara karşı savaşırken ölümsüzler. Onları öldürmemiz mümkün değil. Fakat bir insanın darbesi onları en azından teorik olarak öldürebilmeli."

"En azından teorik olarak" diye dalga geçti Apollon. "Ne anlama geliyor bu?"

Zeus ve Apollon birbirlerini hiç çekemiyorlardı. İleride bundan söz edeceğiz. Klasik bir baba-oğul anlaşmazlığı.

Zeus en büyük oğlunun sorusunu duymazlıktan gelerek karısına döndü: "Sevgili Hera, bundan sonra olacakların seninle bir ilgisi yok. İnsanoğullarından bir kadını dölleyerek bir oğul sahibi olacağım. İstediğim için değil, mecbur olduğum için yapıyorum bunu. Bu oğul Gigantlara karşı yaptığımız savaşta bize yardım edecek."

Yavaş, yavaş! – Gigantlar Olimpos'a saldırmaya başlamıştı bile. Zeus ise önce bir kadın bulmayı, sonra da ondan bir oğul sahibi olmayı tasarlıyordu. İyi ama kadının bu çocuğu dokuz ay karnında taşıması, sonra da bu çocuğun büyüyerek yetişkin bir erkek olması gerekmez miydi? Bu kadar kısa bir sürede nasıl olacaktı bu? Bu tür sorular akla gelebilir elbette, fakat hepsi anlamsızdır. Tanrıların zamanıyla insanların zamanı bir olabilir mi hiç? Elbette ki hayır!

"Sakın kıskançlık yapayım deme" dedi Zeus, Hera'ya. "Seni aldatmıyorum, sadece önleyici tedbirler alıyorum. Tek yaptığım bir çocuk yaratmak."

Fakat tüm bu gerekçeler Hera'nın kıskançlığını bir nebze olsun azaltmamıştı. Ve Hera bu çocuktan Zeus'un tüm diğer piçlerinden daha fazla nefret ediyordu. Halbuki çocuğun ismi bile düşünülerek verilmişti: "Hera'nın şöhreti." Fakat bütün bu yatıştırma çabaları hiçbir işe yaramadı, tanrıça alev alev yanan nefretinin oklarını doğruca Herakles'e yöneltmişti. Herakles – evet, Gigantlara karşı tanrıların saflarında dövüşmesi için Zeus tarafından döllenen kadının doğurduğu çocuk, onun ta kendisiydi.

Herakles kısa zamanda büyüyüp serpilerek savaşa katılacak duruma geldi. Savaş bir anda tanrıların lehine dönüverdi. Gigantlar koca koca meşe ormanlarını kökünden söküyor ve Olimpos'a fırlatıyordu, fakat boş yere. Tanrılar sonunda Gigantları yakalayıp hareketsiz kıldılar ve Herakles onlara ölümcül darbeyi indirdi. İş bölümü böyle yapılmıştı. Olimpos'u temizleyip toparlayacak biri nasıl olsa bulunurdu!

Gigantlar mağlup edilmişlerdi. Tanrılar açısından tehlike geç-

mişti. Fakat Gaia'nın öfkesi yatışmak bir yana dursun, daha da artmıştı.

"Bak sen" demişti kendi kendine, zaten toprak kendi kendine konuşmayı çok severdi. "Bak sen! Demek öyle. Demek ihtiyaca göre bir savaşçı yarattılar. Ben de yaparım bunu."

Gaia etrafına bakınarak kendisini dölleyecek uygun bir yatak arkadaşı aradı. Gigantlardan daha kudretli, daha büyük, daha güçlü bir yaratık olmalıydı doğuracağı, hatta derisinin üzerinde bulunan her şeyden daha kudretli, daha büyük, daha güçlü olmalıydı.

Ve Gaia Yunan Söylence Dünyası'nın akla hayale gelebilecek en korkunç, en karanlık kişiliğiyle birleşti, yani Tartaros ile.

Tartaros çift kişiliklidir. Bir yandan bir varlık, diğer yandan da bir mekândır. Mekân olarak cehennemin en ücra, en karanlık, en korkunç ve en ıssız noktasını oluşturur. Gaia hem bir varlık, hem de bir mekân olan bu karabasan ile birleşmekte bir sakınca görmemişti, çünkü ne de olsa kendisi de hem bir mekân, hem de bir varlıktı.

Typhon'un doğuşu işte böyle oldu. Devasa boyutlarda taş bir yumurtanın içinde gelişmişti. Yeteri kadar büyüdüğü zaman yumurtanın taş kabuğunu parçalayıp üzerinden attı ve dünyaya ayak bastı. Dünyanın şimdiye kadar görmüş olduğu en korkunç yaratıktı bu. Korkunç bir karabasan rüyasından fırlayıp gelmişti sanki. Homeros'un yanı sıra Eski Yunanlılar'ın en seçkin ve saygıdeğer şairlerinden biri olan Hesiod, Theogonia adlı eserinde bu canavarı tasvir etmiştir. Ben de onun sözlerini kullanmak istiyorum:

"Ayakları yorulmak bilmez bu yaman tanrının,
Yüz yılan başı yükselir omuzlarından,
Çıkarıp korkunç kara dillerini,
Bu ejder kafasındaki gözleri de
Ateş alev saçar kara kaşlar altından,
Sesler yükselir bu korkunç başlardan
Akılları donduran türlü türlü sesler:
Kimi zaman yalnız tanrıların
Anlayacağı seslerdir bunlar,

Kimi zaman azgın bir boğanın böğürtüsü,
Kimi zaman amansız bir aslanın kükremesi,
Kimi zaman köpek yavrularının bağırması,
*Kimi zaman dağlarda yankılanan ıslık."**

Bu iğrenç yaratık hiç vakit kaybetmeden yumurtasının kabuklarından sıyrıldı, etrafına şöyle bir bakındı ve dosdoğru Olimpos üzerine yürümeye başladı. Tanrılar Typhon'u gördükleri zaman donup kaldılar.

Başka yazarlar onun dış görünüşünün korkunçluğunu daha çekici bir dehşetlikle tasvir etmişlerdir. Kafasındaki tüm yılan başlarının tam ortasında bir eşek başı varmış ve doğrulduğu zamanlar bu eşek başı ile yıldızlara dokunabiliyormuş.

Tanrılar Zeus'un etrafında toplandılar. Tanrıların Babası'nın en güçlü silahına, yani şimşeklerine güveniyorlardı.

"Şöyle bir açılın bakalım!" dedi Zeus ve ilk şimşeğini Typhon'un üzerine yolladı. O da ne? Şimşek yaratığa çarpıp geri sekmişti! Typhon şaşkınlıkla başını salladı. Hangisini? Küçük, önemsiz yan başlarından birini. Tüm gösterdiği tepki buydu.

Zeus öfkelenmişti. "Bu kadar sokulmayın yanıma" diye kızdı etrafındakilere. "Doğru düzgün nişan alamıyorum."

İkinci bir şimşek daha yolladı. Typhon başka bir başını daha salladı. Hepsi bu kadar.

Typhon üçüncü, dördüncü, beşinci şimşekleri fark etmedi bile. Olimpos'a doğru yürümeye devam ediyordu. Adriyatik Denizi'ne girdiği zaman sular etrafa öyle bir sıçradı ki, sanki bir otomobilin tekerleği, içi su dolu bir çukura girmişti.

Tanrılar birden korkunç bir paniğe kapıldılar – Hayır, Olimposlu dostlar, durumunuz hiç de İncil'in tanrısı gibi değil. Şeytan onu asla ciddi bir şekilde tehdit etmedi, oysa Typhon... evet, dostlar, iktidar koltuğunuz gerçekten de sallanıyor!

Tanrılar korkuyorlardı. O kadar çok korkuyorlardı ki, Olim-

---

* Hesiod Eseri ve Kaynakları, Çeviri Selahattin Eyüboğlu-Azra Erhat, TTK Yayınları, XX dizi, Sa. 5, 1977, s. 132.

pos'tan aşağı kaçmaya başladılar ve Mısır'a kadar arkalarına bile bakmadan koştular. Mısır'da ise buldukları her deliğe saklandılar.

Fakat bir tanrı nerede ve nasıl saklanabilir ki? Yunanlılar'ın tanrıları hayvanların içlerine girmek suretiyle saklandılar. Zeus bir koçun içine girdi, Hermes bir Mısır leyleğinin, Hera bir ineğin, Artemis bir kedinin, Apollon bir karganın, Dionysos bir keçinin, Aphrodite bir balığın. Bu şekilde çeşitli hayvanların vücutlarına girmek suretiyle Typhon'dan saklandılar. Bu hikâyenin doğru olup olmadığını bilmiyorum. Belki de "grekofil mitograflar"ın bir palavrasıdır. Bunun ne anlama geldiğini sonra açıklayacağım.

Tanrıların girdiği kılıklar elbette tesadüfi değil, gayet bilinçli seçimlerdir. Mesela Zeus boş yere koç olmamıştır: Mısır'lı Tanrı Amon'un simgesi bir koçtur, inek şekline giren Hera İsis'i, kedi şekline giren Artemis Path'ı temsil ediyordu. Diğer tanrılar da bu şekilde Mısır tanrılarıyla özdeşleşmişlerdi.

Kurnaz mitograflar tüm tanrıları Mısır'a sürgüne göndermiş ve böylece Mısır tanrı inanışını da Yunan tanrı inanışına bağlı kılmak istemişlerdir. Buna mitolojik kolonileştirme ismi verilir.

Bu arada Typhon'un Mısır inanışında da ortaya çıktığını söylemeliyim. Başka bir biçimde elbette, Osiris'in kötü kardeşi Seth olarak. Fakat şimdi bununla ilgilenmeyeceğiz.

Sadece bir tek tanrısal varlık diğer korkaklar gibi Olimpos'tan ardına bile bakmadan kaçmamış ve Typhon'a cesaretle karşı koymuştur. Bu varlık Tanrıça Pallas Athena'dan başkası değildi. Sol kolundaki kalkanı ve sağ elindeki mızrağı ile bir cesaret timsali gibi dikilmişti canavarın karşısına: "Zekâmdan sakın kendini, seni gidi geri zekâlı ilkel yaratık"

Bu sözlerle Typhon'un maneviyatını bozmak istiyordu. Fakat ancak düşünebilen bir varlığın maneviyatı bozulabilir. Typhon'un maneviyatı hiç bozulmamıştı.

Bunun üzerine Pallas Athena Olimpos'tan aşağı Mısır'a doğru var gücüyle bağırmaya başladı: "Ne kadar korkak tanrılarsınız!" Sonra da babasına hitap etti: "Sen sözde bizim koruyucumuz olacaksın, fakat en önce sen kaçtın! Ve kızını burada yalnız başına bıraktın!"

Zeus bu sözlerden çok etkilenmişti. Koçundan dışarı süzüldü ve diğer tanrılara seslendi: "Onu orada yalnız başına bırakamayız. Geri dönelim!"

"Typhon'un karşısına nasıl çıkmayı düşünüyorsun peki?" diye sordu Apollon.

Zeus, babası Kronos'un gökyüzünü hadım ettiği altın tırpanı çıkardı.

"İşte bu tırpan ile bitireceğim Typhon'un işini" dedi. Fakat sesi öfke dolu değildi, zafer kazanacağına inanmıyordu ve kendine güveni yoktu.

Fakat Zeus büyük bir cesaretle Typhon'a doğru yürüdü. Canavar inanılmaz çok sayıda birbirinden farklı lisan ve seslerle kötü şeyler söyleyip duruyordu.

Sonra ne oldu?

Zeus, Typhon'un önüne dikilip bağırdı: "Ben Baştanrı Zeus'um. Saygı görmek isterim. Seninle anlaşmaya hazırım. Her şeyin mutlaka biz tanrılara ait olması gerekmez. Bölüşebiliriz. Benim için çok kutsal olan bu tırpan üstüne yemin ederim ki..."

Sözlerini bitiremedi. Typhon çok sayıdaki ellerinden birinin küçük, önemsiz bir hareketi ile elindeki tırpanı alıverdi. Zeus, yaramazlık yapmış bir oğlan çocuğu gibi öylece kalakalmıştı. Altında bir çatırtı ve kıpırtı hissediyordu. Gaia'nın neşe dolu kıkırdamasıydı bu.

Typhon ellerinin aynı önemsiz birkaç hareketi ile Zeus'u sımsıkı kavradı ve vücudundaki tüm sinirleri kesip çıkardı. Zeus artık ayakta duramıyordu. Yerde yatıyordu. Pencerenin birinden düşmüş eski bir perdeye benziyordu.

Zavallı Zeus, demek isterdik, fakat bu tanrıya duyduğumuz saygı bunu söylememize engel oluyor. Zaten Zeus da bir insanoğlunun ağzından böyle bir cümleyi işitmeyi hiç istemezdi herhalde.

Typhon, Zeus'u bir mağaraya taşıdı. Zeus orada sinirleri olmadan öylece yatıyor, hiç kımıldayamıyordu. Zeus ölümsüzdü. Typhon istese de onu öldüremezdi.

Fakat buna rağmen Typhon, Zeus'un başında nöbet tutmayı

gerekli gördü. Daha doğrusu, Gaia bunu gerekli gördü. Gerek Zeus'un, gerekse diğer tanrıların ne kadar kurnaz ve zeki olduklarını iyi biliyordu. Ne yapacakları hiç belli olmazdı. Delphyne adlı bir ejderhayı hem Zeus'un, hem de küçük bir yığın halinde yanında duran sinirlerin başına nöbetçi olarak dikti.

Bu ejderhayı azıcık daha yakından incelemek istiyorum; bunun tek sebebi ismini eski Yunanistan'ın en büyük kehanet merkezi Delphi'den almış olmasıdır. Delphyne yarı kadın, yarı yılandı. O da Gaia'dan doğmuştu ve Gaia'nın tüm yaratıkları doğurduğu bir yarıkta oturuyordu. Burası Gaia'nın ilk kocası Uranos'un hadım edildiği yarıktı. Delphine ejderha Python'un eşiydi. Python da Gaia'nın dünyaya getirdiği yaratıklardan biriydi. Delphyne'nin oturduğu bu yerin kehanet açısından son derece uygun bir yer olduğunu sonradan Apollon fark etti, çünkü toprağın bilgeliği buradan dışarı çıkıyordu.

Sonuç olarak, Delphyne Zeus'un sinirlerine bekçilik ediyordu. Bunu yaparken özel bir çaba sarf etmesine gerek kalmıyor, sadece korkunçluğu yetip de artıyordu bile.

Hermes yanına arkadaşı Pan'ı da alarak Zeus'u aramaya başladı. Sonunda onu buldular. Yerde çaresiz bir şekilde yatan Zeus'u gördüler. Yanında bir yığın şeklinde duran sinirleri de gördüler. Ve Delphyne'yi de gördüler.

"Bu yaratığın hiçbir şeyden korkusu yok" diye fısıldadı Hermes. "Fakat ben bu yaratıktan korkuyorum."

Fakat Hermes'in farkında bile olmadığı birçok şeyi bilen Orman Tanrısı Pan, Delphyne'nin sesini incelemeye başladı.

"Haklısın" dedi sonra Hermes'e. "Bu yaratık gerçekten de hiçbir şeyden korkmuyor. Sadece tek bir şey korkutabilir onu, o da kendisine benzer başka bir yaratık!"

Ve Pan, Delphyne'nin korkunç sesini taklit etmeye başladı. Önce Hermes'in ödü patladı, sonra da Delphyne'nin. Hermes canavarın dikkatinin dağılmasından yararlanarak mağaraya girdi, önce sinirleri, sonra da Zeus'u yüklendi ve tekrar dışarı çıktı. Pan, Delphyne'yi oyalamaya devam ederken, Hermes de Zeus'u ve sinirlerini emin bir yere taşıdı.

Kısa süre sonra Zeus eski haline dönmüştü. Fakat tanrıların yalnız başlarına Typhon'a karşı koyamayacakları açıktı. İkinci bir saldırı ile baş etmeleri imkânsızdı. Bu nedenle Kader Tanrıçaları sahneye çıktılar. Kader Tanrıçaları Moiralar hakkında pek fazla şey bilmiyoruz. Eski Yunanlılar da Moiralar hakkında pek fazla bir şey bilmiyorlardı. Fakat çok güçlü tanrıçalardı, Zeus bile onlara bağımlıydı. Herkes onlara itaat etmek zorundaydı. Daima. Mutlaka.

Ve Moiralar şu karara vardılar: "Hayır, Typhon adlı o geri zekâlı yabani canavarın dünyaya hükmetmesine izin veremeyiz!"

Typhon'u yanlarına çağırarak ona şöyle dediler: "Sana yiyecek ve içecek ikram etmek istiyoruz, ne de olsa yapacağın son savaş için güç kazanman gerek."

Ve ona insanlara mahsus yiyecekler verdiler. Özenle hazırlanmış zayıflıklar yani! Typhon'un tadı damağında kalmıştı. Daha çok zayıflık istedi ve Moiralar ona istediği kadar verdiler.

Biraz utanarak görüyoruz ki, insanların gıdası Typhon'u son derece zayıf kıldı. Zeus'un karşısına çıktığı zaman, şişirilmiş bir kurbağadan pek bir farkı kalmamıştı. Zeus Sicilya Adası'nı kaldırarak Typhon'un üzerine attı. Canavar adanın altında kalmıştı. Ateşli nefesi bugün bile arada bir görülebilmektedir – Etna Yanardağı püskürdüğü zamanlar!

Yunan Söylence Dünyası insanların ve hayvanların birleşmesinden meydana gelen karma yaratıklarla doludur. Hepsi de yakından incelenmeye değecek öneme haizdir. Ömeğin Sphinks. Ödipus'un maceraları sırasında ondan söz etmiştik. Ya da ön tarafı aslan, orta kısmı keçi, arka kısmı ise bir yılan olan Chimaira, son derece ilginçtir. Bellerophon'un hikâyesini anlatırken karşımıza çıkacak. Aramızda kalsın, bu onun son karşımıza çıkışı olacak. Herakles'i anlatırken onun Hydra ile olan karşılaşmasına da değineceğiz. Korkunç Cehennem Köpeği Kerberos'tan da ileride söz edeceğiz.

Fakat insan ve hayvanlardan oluşan canavar benzeri bu karma yaratıkların kötü olmayanları da vardır. Bu yaratıkların en önemlisi ve aynı zamanda en sevimlisi, Kentaur Chiron'dur. Bir zamanlar bir kısrağa aşık olan Kronos aygır biçimine girip o kısrakla çiftleş-

miş, çocukları da Chiron olmuştu. Chiron'un gövdesinin at biçiminde olmasına rağmen, başı ve kolları bir insan görünümündeydi.

Chiron, Eski Yunanistan'ın en ünlü hekimi ve iyilikseveriydi. Aynı zamanda çok meşhur bir de hocaydı. Yetiştirdiklerinin arasında Jason ve Akhilleus'u sayabiliriz. Herakles'in ve Apollon'un dostuydu. Tanrılar bile ondan söz ederken saygılı bir dil kullanıyordu. Onun iyilikseverliğini, ahlâk ve zekâ olgunluğunu takdir ediyorlardı. Peleus ve Thetis arasındaki efsanevi düğün boş yere Chiron'un mağarasında kutlanmamıştı.

Bu bölümü komik bir öykü ile sona erdirelim: "Bin Altın Otu" adı verilen bitki ile ilgilidir bu öykü. Roma çağında Centaurum adı verilen şifalı bir ot vardı. Ortaçağda bu ismin kökeninin Latince centum = bin ve aurum = altın kelimelerinden kaynaklandığı düşünülmüş ve halkın abartma geleneğine uygun olarak "Bin Altın Otu" ismi verilmiştir. Fakat bu türetme tamamen yanlıştır. Gerçekte Centaurum otu ismini kendisini keşfeden Kentaur Chiron'dan almaktadır. Kentaurların kullandığı, yaraları iyileştiren ve acılarını dindiren şifalı bir ottu bu.

Fakat Chiron'un ölümü son derece korkunç, acayip ve bir o kadar da üzücüdür. Chiron aslında ölümsüzdür. Kronos'un oğlu olarak ölümsüz olması gerekirdi. Fakat günün birinde yanlışlıkla Herakles'in zehirli oklarından biriyle yaralandı. Bu zehir gerek tanrılarda, gerek de insanlarda korkunç acılara neden oluyordu. Ne yazık ki hiçbir şifalı bitki bu zehre çare değildi. Ölümsüz olduğu için sonsuza dek korkunç acılar içinde kıvranıp duracağını biliyordu Chiron. Vücudundaki zehrin kendisini bir an olsun rahat bırakmayacağını biliyordu.

Fakat ne var ki oradan geçmekte olan Prometheus, Chiron'a bir değiş tokuş teklif etti:

"Sen bana ölümsüzlüğünü ver, ben de sana karşılık olarak ölümlülüğümü vereyim."

Chiron kabul etti. Artık ölebilir ve acılarından kurtulabilirdi.

Prometheus ise ölümsüz olmuştu. Fakat bu alışveriş onun için çok hayırlı olmadı. Zeus onu Kafkas Dağları'na çivilediği zaman, sonsuza dek acı çekmek zorunda olduğunu biliyordu, çünkü o artık bir ölümsüzdü.

BELLEROPHON

Glaukos ve Yönü Saptırılan Ok –
Yalanlar ve Uçan Atlar –
Chimaira ve Denizin Takibi –
Kibir ve Düşüş

Bir zamanlar Glaukos isimli bir kral yaşıyordu. Bu kral, gerçek bir at delisiydi ve sahip olduğu hara dünyaca ünlüydü. Aphrodite Bayramı'nda kısraklarını aygırlarla çiftleştirmeye karşı çıkıyordu. Hatta tanrıçaya meydan okurcasına havalara giriyor, bu işi tüm tanrısallığına rağmen kendi seyisleriyle Aphrodite'den çok daha iyi başaracağını söylüyordu.

Aphrodite kırılmıştı, alınmıştı, öfkelenmişti. Zeus'un huzuruna çıkarak, Glaukos'u cezalandırmak için izin istedi. Tanrıça, Glaukos'un atlarını insan etiyle beslediğini öne sürüyordu. Fakat söyledikleri yalandı. Yalanlar bu hikâyede hiç de küçümsenmeyecek bir rol oynarlar. Bu nedenle Glaukos'un atları tüm yarışmaları kazanıyor, diyordu tanrıça. Glaukos sık sık at yarışları düzenliyor ve kendi atlarına rakip olmaları için komşu krallara meydan okuyordu.

İşte bu Kral Glaukos'un Hyponoos isminde bir oğlu vardı. Hyponoos da atları çok seviyordu, fakat ne at yarışlarına meraklıydı, ne de at yetiştirmeye. Kendisine kahraman Perseus'u örnek alıyordu. Hyponoos düşler âleminde yaşayan genç bir adamdı. Bütün gününü hayal kurmakla geçiriyor, kendisini Perseus gibi bir kahraman olarak düşlüyordu. Ve Perseus'la beraber maceralar yaşadığını. En güzel hayali ise şuydu: O, Hyponoos, Pegasos'a binmeye muvaffak oluyordu.

Kahraman Perseus söylencesini hatırlayalım: Perseus, Medusa'nın boynunu vurduğu zaman, kanatlı at Pegasos silkinerek kesik boyundan dışarı fırlamış ve uçup gitmişti. Bu at günümüzde de edebiyat ve hayal gücü yeteneğinin bir simgesidir.

Hyponoos'un en büyük arzusu Pegasos'a sahip olmak, ona binebilmekti. Bütün gün çimenlere uzanarak hayal kuruyor, başka bir işe elini sürmüyordu.

Böylece Aphrodite günün birinde düşmanı Glaukos'un oğlu Hyponoos'un bir hayal görmesini sağladı. Zeus, ona Glaukos'u cezalandırma izni vermişti. Bunu nasıl yapacağın ise kendi sorunun, demişti Tanrıların Babası.

Aphrodite gökyüzündeki bir buluta, kanatlı bir at biçimi verdi. Beyaz bulut, kanatlı bir ata dönüşmüştü. Onu gören Hyponoos hemen ayağa fırladı, sadağını ve yayını kaptı, oklardan birinin ucuna bir ip bağlayarak buluta nişan aldı. Amacı Pegasos'u öldürmek değil, sadece yakalamaktı elbette. Hyponoos'un yayından fırlayan ok hızla yukarı uçmaya başladı, sonra aynı hızla aşağı uçtu ve Tanrıça Aphrodite'in yönlendirmesiyle Kral Glaukos'un dâhi seyisbaşı Belleros'un göğsüne saplandı. Belleros ölmüştü.

Ok, Belleros'un vücuduna saplandığı sırada, seyisbaşı tam da atları yarış alanına götürmek üzereydi. Atlar ürkerek kaçmaya çalıştılar, ayakları birbirine dolaştı, kızdılar ve köpürdüler. Şaha kalkan atlar sonunda onları yatıştırmaya çalışan efendilerine saldırdılar ve onu yediler. Kendisi şerefine düzenlenen bayramda kısraklarını çiftleştirmeye yanaşmayan Glaukos için Aphrodite'in düşündüğü ceza buydu işte.

Bu tatsız ve üzücü durumun sebebini araştıran insanlar, Belleros'un göğsüne saplı okun ucuna bir ip bağlı olduğunu keşfettiler. İpin ucunu tutarak onu takip edince, diğer ucunda Hyponoos'un bulunduğunu gördüler.

Zavallı delikanlı o günden sonra yeni bir takma ada sahip olmuştu. Artık Bellerophon deniliyordu ona, yani "Belleros'u öldüren adam."

Böylece Bellerophon Yunan Mitolojisi'ne adım attı ve ilk sıradaki kahramanlar arasında iyi bir yer edindi.

Fakat babasının sarayından ayrılmak zorunda kalmıştı, çünkü meydana gelen tatsız olayın tüm sorumluluğu ona yüklenmişti.

Böylece Bellerophon dünyayı dolaşmaya başladı ve günün birinde Proitos adlı bir kralın sarayına geldi. Kral, onu oldukça iyi karşılamıştı.

"Gözlerinde dürüst bir bakış var" dedi Proitos. "Sana güveniyorum. Sarayımda kendi evindeymiş gibi davran. Bana zarar verecek bir şey yapmayacağına eminim."

Fakat Proitos'un karısı Anthaia, Bellerophon'a âşık olmuştu. Genç kahramana bir ana şefkatiyle yaklaşıyor, dertlerine kulak veriyordu. Teselli edilmeye ihtiyacı olduğu zaman onu teselli ediyordu ve teselli ederken onu okşadığı için, bunu sık sık tekrarlıyordu.

Bellerophon ona tüm hikâyeyi anlattı. Gördüğü hayali, okun ucuna ip bağlamasını, babasının ölümünden sorumlu tutulmasını ve evini terk etmek zorunda kalışını... Bellerophon anlatıyor, Anthaia da onu teselli ediyordu.

Bellerophon en büyük hayalinin günün birinde kanatlı at Pegasos'a sahip olmak olduğunu da anlatmıştı ona.

Anthaia onu okşayarak şöyle dedi: "Biliyor musun, genç dostum, ben bazen kehanet yeteneğine sahip oluyorum. O zaman olacakları görebiliyorum. En son geçen gece gördüm olacakları. Evet, senin Pegasos'a sahip olacağını gördüm. Bunun için ne yapman gerektiğini de biliyorum."

"Ne yapmam gerektiğini söyle!" diye bağırdı Bellerophon heyecanla. "Bu atı, dünyanın en değerli hazinesini ele geçirmek için, her şeyi yapabilirim."

Anthaia konuşmaya devam etti: "Aphrodite için bir sunak inşa et. Akşam olunca sunağın üzerine uzan ve sunağın üzerinde uyu. Bu gece Aphrodite sana gelecek. Senden ne isterse istesin, tüm dileklerini yerine getir. Sonra Pegasos'a sahip olacaksın."

Bellerephon bir an bile duraksamadan Aphrodite için bir sunak inşa etti, akşam olunca sunağın üzerine uzandı ve sunağın üzerinde uykuya daldı. Gecenin ileri bir saatinde ansızın uyandı, çünkü içeriye birisinin girdiğini fark etmişti. Gözlerini aralayınca, gelenin Aphrodite değil, kendisine büyük bir güven duyan Kral Proitos'un karısı Anthaia olduğunu gördü.

Anthaia onunla yatmak istiyordu. "Gel" dedi ona, "Aphrodite'in iradesi böyle. Babanın yaptığı hataya sen de düşme. Aphrodite, iradesine uymayanları korkunç bir şekilde cezalandırır."

Ve Anthaia sunağa çıkarak Bellerephon'un yanına uzandı. Fakat delikanlı onu iterek yanından uzaklaştırdı, çünkü Proitos'un konukseverliğini suiistimal etmek istemiyordu.

Gururu son derece incinen Anthaia kocasının yanına giderek ona şöyle dedi: "Hani şu son derece güvendiğin genç serseri var ya, Bellerephon, işte o geçen gece bana tecavüz etmeye çalıştı!"

Proitos karısına inandı ve Bellerephon'u öldürmek istedi. Fakat o sıralar yürürlükte olan bir yasa, suçu ne olursa olsun, bir konuğa kötü davranmayı yasaklıyordu. Birisi bu yasağa uymadığı takdirde, Erinysler onun yakasına yapışırlardı. Proitos da böyle bir şeyi elbette ki istemezdi.

Bir mektup yazarak zarfı mühürledi. Sonra da Bellerephon'u çağırttı, akşamki meseleden hiç bahsetmeden ona zarfı verdi: "Konuğum Bellerephon, senden bana bir iyilik yapmanı istiyorum. Bu mektubu kayınbabam Iobates'e götür! Kendisi buradan üç günlük mesafede oturur, lütfen bu mektubu ona ver."

Bellerephon bu iyiliği krala seve seve yapardı. Elbette ki mektubu açıp içinde neler yazdığını okuyacak kadar arsız değildi. Bellerephon dürüst bir insandı. Fakat biz Proitos'un kayınbabası Iobates'e gönderilen mektupta neler yazdığını biliyoruz.

"Bu yazıyı sana getiren adamı öldür!" yazıyordu mektupta. "Öldür onu! O senin kızına tecavüz etmeye yeltendi."

Böylece Bellerephon, Iobates'in sarayına gitti ve mektubu ona teslim etti. Fakat Iobates mektubu hemen açmadı, çünkü bildiği kadarıyla damadı gayet can sıkıcı bir insandı. Nasıl olsa önemli bir şey değildir yazdığı, diye düşündü ve zarfı açmadı. Mektup, birkaç gün boyunca öylece bekledi.

Zaten Bellerephon ismindeki bu genç adam da onun ilgisini çekmişti. Iobates, Bellerephon'u son derece sempatik bulmuştu.

"Otur" dedi ona. Akşam olmuştu. "Mektubun acelesi yok."

İçmesi için ona şarap ikram etti ve vakit iyice geç oldu: "Boş ver, mektubu yarın açarım. Gözlerinde dürüst bir bakış var. Sana

güveniyorum. Sarayımda kendi evindeymiş gibi davran. Bana zarar verecek bir şey yapmayacağına eminim." Ve Bellerophon'a odasını gösterdi.

Ertesi gün hava çok güzeldi. Bir av partisi düzenlenmişti. Iobates, Bellerophon'u da davet etti. Ona en iyi atını vermişti ve delikanlının ata binişindeki ustalık, onu büyülemişti.

Uçsuz bucaksız çayırlarda at koştururlarken, Bellerophon kralın en küçük kızı Philonoe'ye hayranlıkla bakmaktan kendini alamamıştı. Bu bakış, Iobates'in de gözünden kaçmamıştı, hatta kızının da Bellerophon'dan oldukça hoşlandığını fark etmişti. Iobates'in buna hiçbir itirazı yoktu.

Kralın en küçük kızı Philonoe, bu hikâyenin iyi kızıdır. Grimm Kardeşler'in masallarında da sık sık biri iyi kalpli, sadık ve dürüst, diğeri de kötü kalpli, hain ve yalancı olmak üzere, iki kız kardeş motifi ortaya çıkar.

Ancak on gün sonra Iobates'in aklına damadının mektubunu açmak geldi. Aslında onu tamamen unutmuştu, fakat tesadüfen eline geçince aklına geliverdi: Doğru ya, damadımın mektubunu da açmam gerekir.

Ve mektubu okudu: "Bu yazıyı sana getiren adamı öldür! O senin kızına tecavüz etmeye yeltendi!"

Damadının düştüğü çıkmaza, şimdi de Iobates'in kendisi düşmüştü. Aradan çok fazla zaman geçmişti ve Bellerophon onun konuğu olmuştu. Iobates de Erinysleri kendisine musallat etmek istemiyordu. Bu nedenle bu işi başına bela almadan nasıl halledeceğini düşündü.

"Sen çok güçlü ve cesur bir delikanlısın" dedi Bellerophon'a. "Krallığımda uzun süredir insanları yiyen, ekinleri mahveden, hayvanları öldüren korkunç bir canavar hüküm sürüyor. Adı, Chimaira'dır."

Bu Chimaira başı aslan, gövdesi keçi ve kuyruğu yılan biçiminde bir canavardı ve aynı zamanda ateş püskürtüyordu.

"Şayet bu canavarı öldürmeyi başarırsan" dedi Iobates, "kızım Philonoe'yi sana eş olarak vereceğim."

Son derece temiz yürekli ve cesur bir delikanlı olan Belleroph-

hon, hemen yola koyulmaya hazırlandı. Fakat Philonoe ona yaklaşarak yolunu kesti: "Bellerophon, seni sevdiğimi biliyorsun, değil mi?"

"Biliyorum" dedi Bellerophon.

"O halde" dedi kız, "benden başka hiç kimseye güvenmemeni istiyorum. Bunu yapacak mısın?"

"Evet" dedi Bellerophon. "Yapacağım."

Bunun üzerine Philonoe sevgilisini uyarmaya başladı: "Sakın Chimaira'yı küçümseme! Yalnız başına onu alt etmen mümkün değil. Seni öldürür. Onu sadece kanatlı at Pegasos'un yardımıyla alt edebilirsin."

Bellerophon bu düşünceye bayılmıştı: "Evet, zaten bu ata eskiden beri sahip olmak isterdim! Söyle bana, bu ata nasıl sahip olabilirim?

"Beni dikkatle dinle" dedi Philonoe. "Tanrıça Palas Athena için bir sunak inşa et. Akşam olunca bu sunağın üzerine uzan ve sunağın üzerinde uyu."

"Yavaş, yavaş, yavaş" dedi Bellerophon. "Buna benzer bir şeyi kız kardeşinden de duymuştum. Dediklerini yaptım ve bana uğursuzluktan başka bir şey getirmedi."

"Fakat ben sana gerçeği söylüyorum" dedi Philonoe. "Bana inanmaya söz verdin. Kız kardeşimin sana yalan söylediğini biliyorum, o hep yalan söyler zaten. Fakat ben her zaman gerçeği söylerim. Pallas Athena için sana söylediğim sunağı inşa et. Gece uyurken neler yapman gerektiğini öğreneceksin."

Bellerophon ona inandı. Pallas Athena için bir sunak inşa etti, üzerine uzandı ve uykuya daldı.

Ve gece bir rüya gördü. Tanrıça Pallas Athena kendisine görünmüş ve demişti ki: "Zeus'a büyük bir kurban sunmaya söz verirsen, ertesi gün sunağın yanında altın bir koşum takımı bulacaksın."

Bellerophon rüyasında bunu yapacağına dair söz verdi. Ertesi gün uyandığı zaman ise, sunağın yanında altın bir koşum takımı buldu. Koşum takımını eline alır almaz, onun kendisini bir yere doğru sürüklediğini hissetti.

Bellerophon koşum takımını takip etti ve koşum takımı onu

Pegasos'un yanına götürdü. Sonra bir anda Bellerophon'un ellerinin arasından sıyrıldı ve Pegasos'un üzerindeki yerini aldı. Pegasos, Bellerophon'un sırtına binmesine izin vermişti. Mucizevi kanatlı at, o andan itibaren Bellerophon'a aitti.

Artık Chimaira'ya karşı savaşmaya hazırdı Bellerophon.

İobates'in güzel, akıllı ve dürüst kızı Philonoe, Bellerophon'u bir kez daha uyardı: "Pegasos'u nasıl zapt edeceğini öğrenmen gerekiyor. Eğer onu gerektiği gibi dizginleyemezsen, göğe çok fazla yükselir ve güneş seni yakıp kavurur."

"Peki ne yapmalıyım?" diye sordu Bellerophon?

Bunun üzerine Philonoe sevgilisine her biri birer çocuk başı büyüklüğünde, kurşundan yapılmış iki top verdi ve atın gereğinden fazla havalanmaması için, onları eğerin yanına bağlamasını söyledi.

Bellerophon uygun bir yüksekliğe çıkarak, dünyanın üzerinde uçmaya başlamıştı. Harika bir şeydi bu. Dünyanın her tarafı gözlerinin önüne seriliydi. Ve etrafına bakınarak Chimaira'yı aramaya başladı.

Ve onu gördü. Bellerophon tam bir ormanın etrafından dolanıyordu ki, ansızın altında duran canavarın kendisine baktığını gördü. Aralarındaki mesafe hiç de büyük değildi. Chimaira, Bellerophon'a doğru korkunç bir ateş bulutu püskürttü. Bellerophon o kadar korkmuştu ki, istemeden de olsa kurşun toplardan birinin aşağı düşmesine neden oldu.

Kurşun top, canavarın o sırada yeni bir ateş bulutu püskürtmekle meşgul olan korkunç boğazının tam ortasına düştü. Ateşin sıcaklığı altında eriyen kurşun, canavarın boğazından içeri akarak onun tüm iç organlarını yakıp kavurdu. Chimaira ölmüştü, görev tamamlanmıştı.

Bellerophon, savaşmasına bile gerek kalmadan Chimaira'nın işini bitirmişti.

Ölü canavarı İobates'in sarayına taşıyan kahraman, ödülünü istiyordu: "İşte! İsteğini yerine getirdim!"

Babasının yanında duran Philonoe ise, babasının ağzından çıkacak olumlu cevabı duyacağı için çok seviniyordu. Fakat Bellerophon'u bambaşka nedenlerle canavarın üzerine göndermiş olan İobates, şaşırıp kalmıştı.

"Sana kızımı henüz veremem" dedi nihayet. "Henüz değil. Benim için ikinci bir iş daha yapman gerekiyor."

Bellerophon'u tek başına bir düşman ordusu üzerine gönderdi. Ve Philonoe bir kez daha sevgilisine gereken öğütleri verdi.

"Hemen git ve ordunun üzerinde bir o yana, bir bu yana uç" dedi ona. "Hiç durmadan bir at sineği gibi onları rahatsız et ki, askerlerin akılları karışsın ve ne yapacaklarını şaşırsınlar."

Bellerophon kendisine denilenleri aynen yaptı. Düşman ordusunun üzerinde bir o yana, bir bu yana uçarak, koca orduyu birbirine kattı. Askerler oklarını ondan yana gönderiyorlardı, fakat bir zamanlar okunu buluta fırlatan Bellerophon'un başına gelenler, şimdi de onların başına geliyordu: Oklar önce yukarı doğru, sonra da aşağı doğru uçuyorlardı. Ve askerler birbirlerini öldürmeye başladılar. Bir süre sonra bütün ordu ölü olarak Bellerophon ve Pegasos'un altında uzanıyordu.

Bellerophon, Kral İobates'in yanına döndü: "Çok kolay oldu, İobates. Düşmanlarının tümünün işini bir tek öğleden sonrası boyunca bitirdim."

İobates bu habere hem çok sevinmiş, hem de çok üzülmüştü: "Hayır, kızımı sana vermeyi hâlâ düşünmüyorum."

İobates ile Bellerophon arasındaki konuşma şehrin içinde değil, aksine surların dışındaki tarlaların birinde gerçekleşiyordu. İobates Bellerophon'a dedi ki: "Bundan böyle şehrime giremeyeceksin. Sen, benim düşmanımsın!"

Bellerophon şaşkınlıktan donakalmıştı: "Ne yaptım ki? Suçum nedir?"

"Suçunun ne olduğunu sen daha iyi bilirsin" dedi İobates. "Sana verdiğim son şansı kullan ve buralardan git."

Bellerophon ne yapacağını bilemiyordu: "Fakat bana söylediğin her şeyi yaptım!"

İobates onu dinlemiyordu bile, arkasını döndü ve şehre geri gitti. "Surların üzerine çıkıp burçların arasından dışarı baktığı zaman, Bellerophon'un hâlâ orada olduğunu gördü. Bunun üzerine dışarıya bir bölük asker gönderdi: "Kovun onu buradan! Öldürün onu!"

Kral, ağlayarak kendisine yalvaran kızını bile dinlemiyordu: "Onun canını bağışla. Bana onun suçunun ne olduğunu söyle, belki de her şey sadece bir yanlış anlamadır."

İobates kızının söylediklerine kulak asmadı.

Bunun üzerine Philonoe yere diz çöktü ve dua etmeye başladı. Denizler Tanrısı Poseidon'a yakarıyordu: "Bir şeyler yap ki, sevgilim Bellerophon hayatta kalsın" diye sesleniyordu ona. Yakarışına karşılık verdiği takdirde, Poseidon'a aşk dolu bir gece armağan etmeye söz verdi.

Poseidon'un böyle bir teklife hayır demesi mümkün değildi. Denizler Tanrısı, sularını karaya yollayarak Bellerophon'un topuklarına yapışmalarını emretti.

Hiçbir şeyden haberi olmayan Bellerophon ise şehre doğru yürüyordu: "Beni buradan bu şekilde kovmanıza müsaade etmeyeceğim! Suçumun ne olduğunu bilmek istiyorum! Adalet istiyorum. Ey ahali! Dinleyin beni!"

Surların üzerine çıkmış olan insanlar, Bellerophon'un arkasından denizi çektiğini fark ettiler. Şehre girdiği takdirde deniz her tarafı kaplayacak, diye düşünüyorlardı. Ve Bellerophon hiç de duracağa benzemiyordu. Bunun üzerine şehrin kadınları inisiyatifi ele aldılar.

Kadınların içgüdüleri erkeklere göre çok daha sağlamdı. Karşılarında duran genç adama uzun uzun baktılar.

"İobates'in onu öldürmek istemesinin sebebi ne olursa olsun" dedi kadınlar birbirlerine bakarak, "Bellerophon ismindeki bu delikanlının kötü bir şey yapmış olabileceğine bizler inanmıyoruz."

Dediğim gibi, şehrin kadınları inisiyatifi ele almışlardı. Sonra neler oldu? Kadınlar eteklerini kaldırarak suların içinden Bellerophon'a doğru koşturmaya başladılar. Bu arada neredeyse ülkenin tümü sular altında kalmıştı. "Al bizi" diye sesleniyordu kadınlar Bellerophon'a. "Al bizi! Hepimiz sana aitiz!" Onları gören Bellerophon utancından kıpkırmızı kesildi ve gerisin geriye kaçmaya başladı. Deniz de onunla beraber gitti elbette.

Bunun üzerine Kral İobates bu delikanlının kızı Anthaia'ya tecavüz etmeyeceğini anladı. Anthaia bir kez daha yalan söylemiş

ve onu haksız yere suçlamıştı! Hemen Bellerophon'un yanına gitti, tüm hikâyeyi anlatarak ondan özür diledi, görevlerini bu kadar parlak bir şekilde başardığı için onu tebrik etti ve Bellerophon ile Philonoe arasındaki düğün tarihini saptadı.

Hikâyenin buraya kadar olan kurgusuna bakarak, insan onun mutlu bir sonla noktalanması gerektiğini düşünebilir. Bellerophon'un sevgili Philonoe'sine kavuşmasını yürekten arzularız, sonuçta da sevgililer birbirine kavuşur zaten. Fakat halkın üretti̇ği hikâyeler, Holywood'da üretilen hikâyelerden bambaşka bir şekilde noktalanırlar. Bellerophon'un hikâyesi iyi bir sonla bitmez.

Bellerophon, kanatlı atının sırtına atlayarak gezintiye çıkmak için, eline geçen hiçbir fırsatı kaçırmaz. Hayvanın eğerine asılı olan kurşun toplardan bir tanesi Chimaira'nın gırtlağının içine düşerek, onu öldürmüştü. Öbür top ise hâlâ yerli yerindeydi ve Pegasos'un gereğinden fazla yükselmesine engel oluyordu. Günün birinde, harikulade güzellikte bir günde Bellerophon kurşun topu yanına almayı unuttu. Pegasos, gayet rahat, daha doğrusu gayet hafif olarak bulutlara doğru yükselmeye başlamıştı bile.

Philonoe, kocasının kurşun topu unuttuğunun farkına varmıştı. Yukarı baktığı zaman kanatlı atın Bellerophon'u giderek daha yukarılara çektiğini gördü, ta ki bir nokta haline gelene kadar. Sonra da gözden kayboldular.

Pegasos hiç durmadan yükseliyordu. Kanatlı at, Olimpos'a gitmek istiyordu. Zeus, bir söylence yaratığının kendilerini ziyaret etmesine hiç de karşı değildi, fakat bir ölümlünün Olimpos'a ayak basmasına kesinlikle karşıydı. Tanrıların hiçbiri istemiyordu bunu. Bunun üzerine Zeus, Pegasos'un üzerine küçük bir hayvan, bir at sineği gönderdi. Bu at sineği Pegasos'u arka tarafından bir ısırış ısırdı ki, kanatlı at şaha kalkarak Bellerophon'u üzerinden attı.

Bellerophon gökyüzünden aşağı düşüyordu. Aşağıdan ona bakmakta olan Philonoe, bu felakete şahit oldu. Bellerophon'un unuttuğu kurşun topu bir ip ile boğazına astı ve denize atladı. Poseidon'a söz verdiği aşk gecesi, buydu işte. Genç bir kızın bundan kurtulması mümkün değildir.

Bellerophon son hızla yeryüzüne çakıldı, fakat ölmedi. Bacakla-

rı tutmaz olmuştu, güneşe çok fazla yaklaştığı için de gözleri görmez olmuştu.

Büyük kahraman Bellerophon'un sonu, böylesine trajik bir şekilde noktalandı işte. Bellerophon sürünerek bir yerlere gitti, fakat nereye, bunu hiç kimse öğrenemedi. Sonunda nerede durup öldüğünü de hiç kimse öğrenemedi. Pegasos'un sırtındaki parlak yaşamdan geriye bir avuç hüzün ve sefalet kalmıştı sadece.

DEMETER, PERSEPHONE, HADES

İason ve Yok Edilen Bir Aşk –
Kore ve Kadın Satıcısı Bir Kardeş –
Yeraltı Dünyası – Yıllık Bir Uzlaşma –
İhtiraslı Bir Aşık – Obur Bir Kral

Demeter, Olimposluların ilk ve en soylu kuşağının bir üyesidir. Zeus, Hera, Hestia, Poseidon ve Hades'in kız kardeşidir. Fakat kardeşleriyle arasına devamlı bir mesafe koyuyordu ki, bunun da bir sebebi vardı.

Bir zamanlar tanrıların tümü, tanrısal bir düğün törenine davet edilmişlerdi. Aphrodite ve Ares'in kızları Harmonia, Thebai şehrinin kurucusu ölümlü Kadmos ile evleniyordu. Bu tören sırasında Demeter, İason'a sırılsıklam âşık oldu.

İason, ölümlü bir insandı. Kadmos'un arkadaşlarındandı ve onu bekârlıktan uğurlamak için buraya gelmişti. Alçakgönüllü bir adamdı İason, dış görünüşü sadeydi ve büyük ihtiraslara sahip değildi. Fakat o da Demeter'e âşık oldu.

Tanrıça ve insan gizliden gizliye buluşuyorlardı. Aralarındaki farkın önemli olmadığına karar vermişlerdi, çünkü aşk işlerinde tanrılarla insanların eşit olduklarını düşünüyorlardı. Fakat Demeter öylesine büyük bir arzuyla yanıp tutuşuyordu ki, düğünün sona ermesini bekleyemedi. Birlikte düğünü terk ederek kırlara çıktılar ve "üç kere altüst edilmiş bir tarlada" uzun uzun seviştiler.

Kardeşinin yokluğunu fark eden Zeus, onu arayıp bulması için Hermes'i gönderdi. Görevini yerine getiren Hermes onları bularak tanrıların babasının huzuruna çıkardı.

"Anlat bakalım" dedi Zeus, Demeter'e. İason'a göz ucuyla bile bakmamıştı.

"Onları rahat bırak" dedi Hermes. "Demeter'in kendisini daima bizden çok toprağa yakın hissettiğini biliyorsun."

Zeus kardeşinin bir ölümlüyle düşüp kalkmasından hiç hoşlanmamıştı. Fakat bu ayrıcalığı kendisine tanımıştı elbette. – Ölümlü bir kadınla yatmak, bir tanrı için bir ayrıcalık mıdır? Görünüşe göre öyle!

"Hayır, onları rahat bırakmak istemiyorum" dedi Zeus ve şimşeklerinden birini İason'un üzerine fırlattı. İason, sevgilisinin bakışları altında bir avuç küle dönüşmüştü.

Öfkesinin gerçek sebebini anlamak ise, hiç de öyle zor değildi: Zeus, Demeter'e sırılsıklam âşıktı ve onu kendi yatağında görmek istiyordu. Bundan dolayı da tüm âşıklar gibi kıskançlığı ileri boyutlardaydı. Bir tanrı ölümlü bir erkeği mi kıskanıyor? Görünüşe göre öyle! Fakat Zeus bundan hiç rahatsız olmuyordu.

Kadmos ve Harmonia'nın düğün törenleri bittikten ve tanrısal olanları da dahil olmak üzere misafirler düğün evinden ayrıldıktan sonra, Zeus kız kardeşinin yanına yaklaştı: "Bunu neden yaptığımı biliyor musun?"

Demeter cevap vermedi.

"Gözlerinden bunu bildiğini okuyorum" dedi Zeus.

Sevgili İason'u bir avuç kül haline geldikten sonra Demeter büyük bir üzüntüye, boşluğa, yasa boğulmuştu. Bu durumda kardeşine daha fazla karşı koyamadı ve onun isteklerine boyun eğdi. Daha doğrusu, onun kendisini almasına izin verdi, hiç kımıldamadan, hiç tepki göstermeden.

Demeter bir kız çocuğu getirmişti dünyaya. Kızın ismini Kore koydu. Zeus'u çok iyi tanıyordu Demeter, onun İason'la kendisine nasıl baktığını asla unutmayacaktı. Terörist bir istek, radikal bir aşk arzusu okunuyordu bu gözlerde.

Kore, tanrısal çocukların en güzeliydi. Gözleri Aphrodite'in gözlerinden daha güzel ışıldıyordu, ağzı Hera'nın ağzından daha sevimliydi, duruşu Pallas Athena'nın duruşundan daha gururluydu. Demeter çocuğunu çiçeklerle dolu bir çayırdaki uzun, yeşil ot-

ların arasına sakladı. Onu, babası Zeus'un olası kötülüklerinden korumak niyetindeydi.

Çayırdaki otların arasında oturan Kore, çiçek topluyordu. Onun da başı annesi gibi yere eğikti, böcekleri ve solucanları inceliyordu.

Ve Demeter'in korktuğu başına geldi: Zeus şimdi de kızına karşı duyduğu arzu ile alev alev yanıyordu. Kore'nin gözlerindeki melankolik bakış ve ağzının güzelliği onu son derece etkilemişti, kızın melankolik ifadesi onda saygı bile uyandırmıştı. Melankoli, her zaman bünyesinde saygı uyandıracak bir şeyler barındırmıştır.

Zeus, Kore'nin karşısına çıkmaya ve arzusunu açıkça ifade etmeye cesaret edemedi. Kıza bir yılan suretinde yaklaştı ve bir yılan suretinde onu hamile bıraktı.

Kore, Zeus ve Demeter'in öz kızı, dünyaya Zagreus'u getirdi. Zagreus hakkında başka bir bölümde geniş açıklama yaptım.

Zeus isteğine ulaşmıştı belki, fakat Kore'yi büyük bir ihtirasla arzulayan başka biri daha vardı. Zeus'un karanlık kardeşi Hades'ten başkası değildi bu. Hades, Yeraltı Dünyası'nın kralıdır. Cennet ve cehennem, gök ve yer bölüştürüldüğü zaman onun payına bu bölüm düşmüş ve kendi ismini almıştı – Hades.

Hades yerin derinliklerinde oturuyordu. Güneş ışığı gözlerini kör edeceği için, yer yüzüne çıkmaya cesaret edemiyordu. Fakat yer altından da, Kore'nin o an nerede bulunduğunu tam olarak tespit etmesi çok zordu. Normal varlıkları, yani insanları, hayvanları veya tanrıları, ayak seslerinden rahatlıkla anlayabiliyordu. Fakat Kore'yi değil. Topukları yere o kadar narin basıyor, tabanları otların üzerinden o kadar zarif geçiyordu ki, aşağıya en küçük bir gürültü olsun ulaşmıyordu.

Hades, kardeşi Zeus'a seslendi: "Bana bir işaret ver, Zeus! Onun nerede olduğunu söyle bana. Onu almak istiyorum."

Zeus nasıl olsa arzusunu yerine getirdiği için, Kore'nin o anda oturmakta olduğu yerde bir sümbül ağacı bitirdi. Sümbül ağacının kökleri yerin dibine kadar ulaşarak, arzuladığı kişinin yerini Hades'e gösterdi. Hades mavi atlarını arabasına koştu, bir yanardağ gibi patlayarak yeryüzüne çıktı, Kore'yi kaptığı gibi, aynı hışımla tekrar yeraltına daldı.

O andan itibaren Kore yoktu artık. Hades ona yeni bir isim vermişti: Persephone. Bazen korkunç, ama genellikle de şefkatli Yeraltı Kraliçesi olarak tasvir edilir Persephone.

Kore/Persephone ve annesi Demeter'e ilişkin anlatacaklarıma devam etmeden önce, Yeraltı Dünyası'nı, yani Hades'i biraz daha yakından incelemek istiyorum.

Tabii bunu söylemesi kolay: Yeraltı Dünyası'nı biraz daha yakından incelemek... Orasının nasıl bir yer olduğunu nereden biliyorum acaba? Hiç oraya gittim mi? Elbette ki hayır. Fakat bizler edebiyata sahibiz ve edebiyat bizleri her yere götürmektedir. Bazı kahramanların Yeraltı Dünyası'na inmeyi başardıklarını da biliyoruz. Bu kahramanlar orada gördüklerini başkalarına anlatmışlar, onlar da yine başkalarına anlatmışlar, onlar da başkalarına, ta ki bu anlatılanlar bir şairin kulağına çarpıp da, edebi bir dille kayıt altına alınana kadar.

Böylece Homeros'tan, Odysseus'un Hades'in kapılarına kadar gelmeyi başardığını öğreniyoruz, buna benzer bir hikâyeyi de Virgil Aeneas için anlatmaktadır bize. Hades'e inen kahramanların maceraları, başka birçok şair tarafından da konu edilmiştir. İşte bu edebiyatçıların anlatımlarından yola çıkarak, gölgeler diyarının bir resmini çizebiliriz.

Öncelikle: Bir insan öldüğü zaman yanına Hermes gelir ve ruhunu alarak Yeraltı Dünyası'na götürür. Odysseia'dan öğrendiğimize göre Yeraltı Dünyası'nın girişi batıda, Okeanos Irmağı'nın kıyısında, bir kara kavak korusunun altındadır. Odysseus oraya giderek Kâhin Teiresias'ı görmek ve ondan kaderi hakkında bilgi almak istiyordu.

Odysseus, ölülerin gölgelerinin nasıl çağrılacağını gayet iyi biliyordu. Yeraltı Dünyası'nın girişine büyük bir oluk açtı, bu oluğa da bir koyunun kanını akıttı. Kan kokusu, ruhları kendisine çekiyordu. Ruhlar kan dolu oluğa yaklaştıkça giderek canlanıyorlar, hatta bu kandan içtikleri takdirde, hatları belirginleşiyor ve renk kazanıyorlardı.

Yeraltı Dünyası'ndaki yaşam –pardon: varoluş– hakkındaki en ilginç açıklamaları Akhilleus yapmıştır. Odysseus, ona aşağısının nasıl bir yer olduğunu sormuştu.

Akhilleus şöyle cevap verdi: "Çok korkunç. Burası alacakaranlık ve hiçbir şey olmuyor. Sen bir hiçsin."

Burada kral olup bir milyon ruh üzerinde hükmetme şansım olsaydı bile, diye eklemişti kahraman, dünyadaki en acınası çiftçinin en acınası kölesi olmayı ve en kötü durumdaki tarlayı sürmeyi tercih ederdim.

Bir insan öldüğü zaman, geride kalanların onun dilinin altına bir para koymaları gerekiyordu. Bu paraya Obolos adı veriliyordu. Ölünün dilinin altında bu Obolos olmadığı takdirde Yeraltı Dünyası'na girmesi imkânsızdı. Fakat bu tekrar dünyaya, güneş ışığına dönebileceği anlamına da gelmiyordu. Bu ruh bundan böyle acılar içinde kıvranan zavallı bir hayalet olarak etrafta gezinmek zorundaydı. Böyle bir duruma düşmeyi ise hiç kimse arzu etmezdi; ne ölünün kendisi, ne de geride kalmış olanlar.

Obolos ile kayıkçı Charon'un parası ödeniyordu. Pis, kirli, iğrenç bir ihtiyardı Charon. Parayı ödeyen ruhları Styx Irmağı'nın bir kıyısından öbür kıyısına geçiriyordu. Styx Irmağı, ölüler dünyasıyla yaşayanlar dünyasını birbirlerinden ayırıyordu. Bu arada şunu da belirtmeliyim ki, hiçbir kaynakta Charon'un çalışma saatlerinin düzenlenmiş olup olmadığını, arada bir tatil yapıp yapmadığını, haftada kırk saatten az mı, çok mu çalıştığını bulamadım. İnsanlar durmaksızın öldükleri için, durmaksızın iş başındaydı. Acaba ölülerden aldığı parayı ne yapıyordu? Yoksa biriktiriyor muydu? Günün birinde bunları harcayabilme umudu mu taşıyordu içinde?

Styx kelimesi "nefret edilen" anlamına gelmektedir. Tanrılar Styx üzerine yemin ederlerdi. Tanrılar da yalan yere yemin ettikleri zaman, bunun sonuçlarına katlanmak zorundaydılar. Yalan yere yemin etmeleri durumunda, bir müddet için ölümsüzlüklerinin geri alınması bile söz konusuydu.

Styx Nehri'nin karşı kıyısında, yani Yeraltı Dünyası'nın başlangıcında Cehennem Köpeği Kerberos beklemektedir. Bazı görgü şahitleri Kerberos'un tam elli tane kafası olduğunu söyleseler de, bu iddia doğruluk kazanmamıştır. Fakat görüntüsünün çok korkunç olduğundan hiç kuşku yoktur. Yeraltı Dünyası'na gelen ruhları oldukça iyi karşılamaktadır; onlara kuyruk sallar, fazla gürültü

çıkarmadan havlayarak selamlar ve rahatsız etmeden yalar. Fakat eğer birisi aksi yöne gitmek, tekrar güneşli dünyaya çıkmak isterse, o takdirde dişlerini gösterir.

Böylece Hades'e ayak basmış olduk. Hades ikisi küçük, biri de büyük olmak üzere, üç parçaya ayrılmaktadır. Büyük olanı Asphodel Çayırları adını taşımaktadır. Küçük olanlardan biri Elysium, diğeri ise Tartaros adındadır. Hayattayken ne çok iyi, ne de çok kötü olan insanlar –ki bunlar çoğunluğu oluştururlar– Asphodel Çayırları'na, çok iyi olanlar Elysium'a, çok kötü olanlar ise Tartaros'a gönderilmektedirler.

Hades'in iç kesimlerine giden yolun başlangıcındaki kavşakta, Yeraltı Dünyası'nın üç yargıcı oturmaktadır: Rhadamanthys, Aiakos ve Minos. Huzurlarına çıkan ruhların durumlarını inceler ve onları ait oldukları bölüme yollarlar. Fakat çok iyilerin Elysium'a, çok kötülerin de Tartaros'a gönderilmeleri sırasında ahlâki değerlerin kıstas alınması, geç zamanlarda ortaya çıkmıştır.

Homeros bu konuda tek kelime bile etmez. Örneğin Elysium'da oturan Menelaos hayatı boyunca ne çok iyi, ne de çok cesur olmuştu. Orada oturarak keyfine bakmasının yegane sebebi, Helena'nın kocası olmasıdır, başka bir şey değil. Helena da Elysium'dadır. Neden mi? Dünyanın en güzel kadını olduğu için. Ahlâki değerleri bunda hiçbir rol oynamaz. Hıristiyanlığın cennet-cehennem oyununu Antik Çağ'da görmeyi elbette ki bekleyemeyiz.

Ruhların birçoğu ise Asphodel Çayırları'nda vakit geçirmektedir. Orada ne yaparlar? Yaşamlarında yaptıkları işlere, mekanik olarak orada da devam ederler. Bazen içlerinden biri anılar denizinin kıyısına oturur, suyundan içer ve geçmiş güzel günleri yâd eder. Hayattayken kötü günler geçirmiş olanlar ise Lethe Irmağı kıyısına oturur, suyundan içer ve geçmiş kötü günleri unuturlar.

Şimdi de Tartaros'a bir göz atalım. İlk bakışta kendisinden daha önce söz ettiğim eski bir tanıdık ile karşılaşıyoruz: Tantalos. Ahlâki değerler mi? Çok iyi hatırlıyorum ki, Tantalos kendi öz oğlunu boğazlamış, etlerini pişirmiş ve tanrıların önüne yemek diye koymuştu. Onların her şeyi bilip bilmediklerini denemek istiyordu. Sonuç olumluydu, ama Tantalos için olumsuz olmuştu. Onu

Tartaros'a attılar, açlık ve susuzluk çekmeye mahkûm ettiler. Fakat bu cezasının sebebi oğlunu canice öldürmesi değil, tanrıları denemeye...

Tartaros'ta çok tanınmış başka bir şahsiyete daha rastlıyoruz: Sisyphos. Albert Camus, bu şahsiyeti çok önemli bir felsefe eserine başlık yapmıştır, "Sisyphos Efsanesi."

Sisyphos neden orada bulunmaktadır, öbür taraftan aşağı yuvarlanan büyük bir kayayı dik bir dağa neden çıkarmak zorundadır?

Çünkü hepimizin düşlediği bir şey yapmış, ölümü aldatmayı başarmıştır. Yunan Mitolojisi'nde ölüm bir figür olarak çok ender çıkmaktadır karşımıza. Ona Thanatos ismi verilmektedir.

Sisyphos kendisini almak üzere gelen Thanatos'u kandırarak bir yere hapsetmiştir ve bizzat Savaş Tanrısı Ares onu kurtarmak zorunda kalmıştır. Thanatos ilk şoku atlattıktan sonra, bir kez daha Sisyphos'u almak üzere görevlendirilmiştir. Fakat Sisyphos bu defa zorluk çıkartmadan yürümeye başlamıştır ölümün yanında.

"Hayır, hayır" diyordu, "bu kadar şaka yeter artık."

Fakat kurnaz Sisyphos karısıyla birlikte bir plan yapmıştı.

Karısına demişti ki: "Öldüğüm zaman cesedime en küçük bir saygı gösterisinde bulunma, sanki orada yatan ben değilmişim de bir yabancıymış gibi davran, üzerime sümkür, cesedimi olduğu yerde bırak."

Karısı onun söylediklerini harfiyen yerine getirdi.

Sisyphos, Hades'e ayak bastığı zaman, Yeraltı Tanrısı Hades'e şikâyette bulundu: "Şu karımın yaptığına bak" dedi ona. "Bana hiç saygı göstermiyor, cesedimi olduğu yerde bırakıyor, hatta üzerime sümkürüyor. Bu hak mı, adalet mi?"

"Hayır" diye karşılık verdi Hades, "bu ne hak, ne de adalet."

"Büyük bir haksızlık bu" diye sızlanmaya devam etti Sisyphos. "Fakat başka ne beklenirdi ki zaten? Bu kadar adaletsiz bir dünyada, Hades nasıl adil olabilir ki?"

Yeraltı Tanrısı can evinden vurulmuştu. "Pekâlâ" dedi ona, "karını cezalandırmak üzere bir günlüğüne yeryüzüne geri dönebilirsin."

Sisyphos gerçekten de yukarı çıktı, fakat bir daha geri dönmedi. Ölümü ikinci kez aldatmıştı.

Tanrılar bu işten hiç hoşlanmadılar ve Sisyphos'u Tartaros'un en karanlık yerine atarak, korkunç bir ceza verdiler: Anlamsızlık.

Hades'e yaptığımız bu kısa gezintiden sonra tekrar Demeter ile kızı Kore'nin hikâyesine geri dönelim. Kore'nin ismi artık Persephone idi ve Yeraltı Kraliçesi olmuştu.

Demeter, kızı Kore'nin Hades tarafından Yeraltı Dünyası'na kaçırılması ve Zeus'un da buna izin vermesi karşısında dehşete kapılmıştı. Hatta sadece izin vermemekle kalmamış, o karanlık niyetli tanrıya yardım bile etmişti.

"Artık siz tanrılarla bir arada bulunmak istemiyorum!" dedi ve yeryüzüne indi Demeter. Olimpos'u terk etmişti. Bitkilere bundan böyle büyümemelerini, yeşil sürgünler vermemelerini emretti Kendisi tahılların, sebzelerin, meyvelerin, velhasıl tüm besleyici bitkilerin tanrıçası değil miydi? Zaten genellikle kollarının arasında tuttuğu bir buğday başağı demeti ile tasvir edilir. Toprak giderek çoraklaşmaya başlamıştı. Bu gidişle kısa süre sonra tüm insan ve hayvan ırkının yok olacağı kesin gibiydi, çünkü bitkilerin yetişmediği bir dünyanın, ölü ay yüzünden ne farkı kalır ki?

Tanrılar kara kara düşünmeye başlamışlardı. Şaşırmışlardı, ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Aradan geçen zaman zarfında insanların kendilerine kurbanlar ve armağanlar sunmasına çok alışmışlardı. Bundan hoşlanıyorlardı. Dahası da vardı: İnsanların armağanları olmadan, insanlann yakarışları olmadan varlıklarını sürdürüp sürdüremeyeceklerinin bile farkında değillerdi. Çok ilginç bir felsefi problem, çok tehlikeli bir teolojik problem!

Zeus, Hermes'i Demeter'in yanına göndererek onunla konuşmasını emretti. Demeter mantıklı davranmalı ve intikam duygularını bu kadar radikal bir biçimde tatmin etmeye kalkışmamalıydı.

"Bildiğin gibi" dedi Hermes Demeter'e, "Iason meselesinde de senin tarafını tutmuştum."

Fakat Demeter hayır anlamında başını salladı. Bu konuda konuşmak istemiyordu, hele bir anlaşma yapmaya hiç mi hiç niyeti yoktu.

"Kızımı geri istiyorum."

Sonunda Zeus geri adım atmak zorunda kaldı. Bildiğim kadarıyla, Tanrıların Babası'nın yenilgiyi kısmen de kabul ettiği buna benzer durumların sayısı pek azdır. "Tamam, tamam, tamam, kızını geri alacaksın" demişti Zeus. "Kardeşim Hades'le kavga etmeyi bile göze alacağım. Kore'yi geri alacaksın – fakat tek bir koşulla: Kızını geri alabilmen için, onun Hades'te bulunduğu sürece hiçbir şey yememiş olması gerekiyor. Bu konuda ben de bir şey yapamam, çünkü bu bir yeraltı yasası."

Böylece birlikte Yeraltı Dünyası'na indiler ve Persephone/Kore'ye şu soruyu sordular: "Bir şey yedin mi?" Cevap, hayırdı. Hades de onu bir şey yerken görmediğini itiraf etmek zorunda kalmıştı.

Mesele çözülmüştü.

Zeus, Hades'e dedi ki: "Üzgünüm, kardeşim. Onu yukarı götürmek zorundayım. Bir şey yemediği takdirde onu annesine geri götüreceğime dair, Styx üzerine yemin ettim."

Hades öfke ve üzüntü duygularıyla dolup taşıyordu. Fakat büyük bir sevgiyle Persephone ismini taktığı Kore'nin yukarı gitmesine izin vermekten başka bir çaresi yoktu.

Tam bu sırada Askalaphos adındaki küçük bir hain lafa karıştı: "Durun! Kore isimli bu kız, tam dört tane nar çekirdeği yedi. Bunu gözlerimle gördüm."

"Styx üzerine yemin et!" dedi Hades.

Askalaphos yemin etti.

"Hiçbir yere gitmeyecek!" dedi Hades.

Zeus, Demeter'in nasıl bir tepki göstereceğini tahmin edebiliyordu.

"Dört tane nar çekirdeğini nasıl olur da yemek olarak adlandırabiliriz, kardeşim?" dedi Hades'e. Fakat yine de Kore'nin hiçbir şey yemediğini söylemesinin imkânsız olduğunu biliyordu.

"Kardeşlerim beni ne kadar da üzüyorlar böyle!" diye iç çekti ve bir anlaşma önerisi yaptı. "Kore üç ay boyunca Yeraltı Tanrıçası Persephone olarak Hades'te kalsın. Kalan dokuz ayı da yeryüzünde, annesinin yanında geçirsin."

Uzun ve şiddetli pazarlıklardan sonra Demeter bu anlaşmaya

razı oldu. Yine uzun pazarlıklar sonucu da Kore/Persephone razı oldu. Hades'in de peki demekten başka çaresi kalmamıştı. Zeus kendisini bir diplomat gibi hissediyordu ve canı korkunç derecede sıkılıyordu.

Kore/Persephone yeryüzüne çıkmadan önce Askalaphos adlı haini Yeraltı Dünyası'nın çamurlarına gömdü, üzerine de kendi elleriyle ağır bir taş yerleştirdi.

Kore/Persephone üç ay boyunca Hades'te kalmaya başlamıştı, yani kış ayları. Bu süre zarfında annesi derin bir yasa boğulur ve tüm bitkiler onunla birlikte sararıp solar. Fakat kızı yeryüzüne çıktığı anda tüm dünya büyük bir sevince boğulur, tüm bitkiler yeşillenmeye ve bin bir farklı çeşitte çiçek açmaya başlar. İlkbahar ve yaz ayları.

Hades'te, Yeraltı Tanrısı'nın yanında kaldığı süre zarfında ismi Persephone'dir; annesinin yanında kaldığı dokuz ay zarfında ise Kore. Her halükârda en güzel ve en çekici tanrıça olarak kalmaya devam etti – şöhreti tüm dünyaya yayılmıştı. Bir erkeğin kadınları etkileme sanatında çok başarılı olduğunu ifade etmek için şöyle denir: İstediği takdirde Persephone'yi bile kendine bağlayabilir.

Theseus'un yakın arkadaşı olan Peirithoos da kadınları çok seven birisiydi. Peirithoos günün birinde Persephone'nin bir heykelini görmüş ve ona hemen o anda âşık olmuştu. Daha doğrusu, sağda solda konuşurken hiçbir kadının kendisine layık olmadığını, kendisine bir kadın alması gerektiği takdirde, bunun Persephone'den başkası olamayacağını anlatıp duruyordu.

Tıpkı arkadaşı gibi kabadayının, kahramanın, palavracının, hay demeden baş kesenin biri olan Theseus, sonunda dayanamadı: "Pekâlâ, Peirithoos. Haydi, gidip onu alalım!" dedi.

Böylece birlikte Yeraltı Dünyası'na indiler ve Charon'u rüşvet ile kandırmayı başardılar. Belki de bu arada biriktirdiği paralar ile nasıl bir yatırım yapabileceği konusunda ona bir fikir vermişlerdir. Kurnazca bir hile ile Kerberos'u atlatmayı da başardılar. Bunu nasıl mı yaptılar? Söylence bize bu konuda da bir şey söylemiyor.

Hades'e varınca doğruca Yeraltı Tanrısı'nın huzuruna çıktılar. Peirithoos dedi ki: "Ben Persephone'yi istiyorum."

Hades cevap verdi: "O benim karım."

Peirithoos dedi ki: "Onu bana kendi rızanla vermezsen, onu senden zorla alacağım."

Hades, Peirithoos'a baktı. Gözlerinde ironi, üzüntü ve öfke okunuyordu aynı anda. İroni, çünkü böyle bir düşünce ona çok komik gelmişti; üzüntü, çünkü insanların boşa çabalamalarına şahit oluyordu bir kez daha; öfke, çünkü görünüşe göre hiçbir şey bu iki insanın umurunda değildi.

Hades, Peirithoos'u şaşkınlık içinde bırakarak alçak sesle tane tane konuştu: "Pekâlâ, gidip Persephone'yi çağıracağım. Kararı o versin."

Onlara iki taburede yer gösterdi: "Burada bekleyin." Hades, şanlı kahraman Theseus'a bir kerecik olsun bakmamıştı.

Theseus ve Peirithoos taburelere oturdular. Keşke önceden gölgeler diyarı hakkında detaylı bilgi edinmeyi akıl etselerdi! Örneğin orada bulunan tabureler hakkında. Her mitolog onlara cevap verirdi: Yeraltı Dünyası'ndaki taburelerden sakının! Bunlar meşhur 'Unutkanlık Taburele ri' olabilirler! Kahramanlarımız taburelere oturur oturmaz kaskatı kesildiler ve uyku benzeri bir duruma geçtiler.

Sonunda Herakles gelip Theseus'u kurtardı kurtarmasına ama, Peirithoos aşağıda kalmıştı. İçinde bulunduğu uyku durumu yüzünden, güzel Persephone'ye bir kerecik olsun bakamamıştı.

Persephone'nin annesi Demeter, bir daha Olimpos'a geri dönmeyi düşünmüyordu. Tanrılardan soğumuştu artık; onlarla görüşmek istemiyordu, onlara yabancılaşmıştı. Onların yaptıkları işlere hiç karışmıyordu ve tanrıların tümü Troya Savaşı'nı izlemek üzere İda Dağı'nda toplandıkları zaman, pek az ilgi gösterdi. Savaşı iğrenç buluyordu.

Demeter artık yeryüzünde yaşamaya başlamıştı, başakların arasında gezip duruyordu. Çiçek açan ağaçlara, olgun meyvalara âşıktı. Yunanistan'ın dört bir yanında Demeter'e adanmış Kutsal Korular vardır. Bu korulardaki ağaçların kesilmesi kesinlikle yasaktı, onların kendiliğinden devrilmelerini beklemek gerekiyordu.

Böyle bir korunun yakınlarında bir yerde, Erysichton adında yaşlı bir adam yaşıyordu. Çok zengin bir adamdı o. Bugünkü deyimiyle ilerici, modern bir adamdı. Erysichton, Demeter'in ağaçlarına bakıyor ve aklından şunları geçiriyordu: "Bunlar gerçekten de çok güzel ağaçlar. Fakat bunlardan birini görmüş olan, diğerlerini de görmüş sayılır. Diğerleri görüşü engellemekten ve yolu kapamaktan başka bir işe yaramıyor. Halbuki işime yarayabilecek son derece değerli tahtalar elde edebilirim bunlardan."

Böylece kutsal ağaçları bir bir devirmeye başladı. Çünkü büyük bir yemek salonu olan, büyük bir han inşa etmeyi düşünüyordu.

"Bu koru çok güzel bir yerde bulunuyor" diye geçiriyordu içinden. "Buradan birçok yolcu gelip geçiyor. Kesemi ağzına kadar doldurmam işten bile değil."

Aslında çok yumuşak huylu bir tanrıça olan Demeter, yaşlı bir kadın kılığına girerek Erysichton'un yanına geldi: "Vazgeç bu işten, Erysichton! Bu ağaçların Tanrıça Demeter'e adanmış olduğunu bilmiyor musun?"

"Umurumda bile değil" dedi Erysichton. "Tanrıçayla herhangi bir alışverişim yok. Fakat sahip olduğu tahtaya ihtiyacım var. Gördüğün gibi ağaçlarından birini kesmedim. İsterseniz bu ağacın karşısına geçip onu uzun uzun seyredebilir ve Demeter'e saygılarınızı sunabilirsiniz. Diğer ağaçlar inşa edeceğim han için lazım bana."

"Bir han mı inşa ediyorsun?" diye sordu yaşlı kadın.

"Evet" dedi Erysichton. "Hanıma birçok aç insan girip çıkacak. Sanırım oldukça iyi bir iş yapıyorum."

"Dediğin gibi olsun" dedi yaşlı kadın. "Seni uyardım."

Demeter, Erysichton'u doymak bilmez bir açlıkla cezalandırdı.

Erysichton, daha önce hiç olmadığı kadar aç hissediyordu kendisini. Yemek yemeye başlamıştı, hem de hiç durmaksızın. Fakat kesinlikle kilo almıyor, aksine devamlı zayıflıyordu. Artık geceleri de kalkıp yemeye başlamıştı, çünkü açlığı onu uykusunda bile rahat bırakmıyordu. Kısa bir süre sonra artık uyumamaya başladı, çünkü kesintisiz olarak bir şeyler yemek zorunluluğunda hissediyordu kendisini. Böylece kısa zamanda tüm servetini yiyip bitirdi.

Erysichton'un bir kızı vardı. Kızı, onunla birlikte dünyayı dolaş-

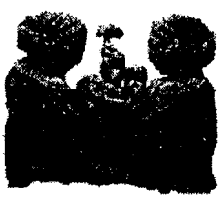
maya başladı. Gittiği her yerde fahişelik yapıp para kazanıyor ve bu parayla babasına yiyecek satın alıyordu. Bir süre sonra bu para da yetmez oldu.

Erysichton sonunda çatalını baldırına sapladı ve kendisini yemeye başladı. Önce ayaklarını ve bacaklarını, sonra da kamını ve kollarını yedi. Sonunda geriye çiğnenmekte olan bir kafa kalmıştı sadece. Ve dişler dudakları kemirmeye başladılar...

Demeter'in bilinen tek laneti, verdiği tek korkunç ve dehşetli ceza, belki de budur.

HERAKLES –
ÇOCUKLUĞU ve GENÇLİĞİ

Alkmene ve Amphitryon – Gayet Pis Bir Dalavere –
Birbirinden Farklı İkizler – Kahramanın İlk Ölümcül Darbesi –
Elli Kadınla Geçirilen Bir Aşk Gecesi –
Aile Mutluluğu – Çılgınlık – Kralların En Aptalı

Bir zamanlar bir kralın sürülerinin tümü çalınmıştı. Bu duruma çok öfkelenen kral, sürülerini geri getirmeleri ve hırsızları cezalandırmaları için oğullarını görevlendirmişti. Fakat hırsızlar çok güçlüydü ve oğulların tümünü öldürdüler. Geride kralın bir tek kızı kalmıştı: Alkmene.

Kral inanılmaz bir öfke ve dindirilemeyen bir yas içindeydi. Son derece hırçın ve taşkın yapılı bir adam olduğu için, hemen silahlarını kuşanarak etrafındakilere seslendi: "Gördüğünüz gibi oğullarımın intikamını almaya ve sürümü geri getirmeye gitmek zorundayım."

Fakat kafasını kurcalayan bir tek soru vardı: Çıktığı sefer süresince kızı Alkmene'yi ne yapmalıydı acaba? Alkmene genç ve akıllı bir kadındı, tek başına rahatlıkla yaşayabilirdi. Fakat kralın bir kadının ne yapıp ne yapmayacağı konusunda sabit fikirleri vardı. Amphitryon adlı bir akrabasını çağırttı ve ona dedi ki: "Amphitryon, senin doğru kişi olduğunu düşünüyorum. Oğullarımın intikamını alıp dönene kadar kızım Alkmene'yi sana emanet etmek istiyorum. Sen bizim akrabamızsın. Alkmene'ye göz kulak ol. Sahip olduklarımı geri almak zorundayım."

Ve kral sefere çıktı.

Amphitryon uzun zamandan beri Alkmene'ye göz koymuştu. Zaten birbirlerine yakışıyorlardı. Amphitryon akıllı ve ağırbaşlı bir adamdı, yumruklarının gücünden çok aklına güvenmeyi tercih ederdi. Uzun gezintilerden ve "Şayet şöyle olsaydı, nasıl olurdu..." ile başlayan uzun sohbetlerden çok hoşlanıyordu.

"Seni sevdiğimi biliyorsun" dedi Alkmene'ye. "Şayet kan koca olsaydık, nasıl olurdu dersin?"

"Gerçek şu ki, ben de seni seviyorum, Amphitryon" diye karşılık verdi Alkmene. "Kan koca olmamıza da bir itirazım yok. Fakat kardeşlerimin intikamı alınmadan bunu yapmama imkân yok."

Çünkü Alkmene kardeşlerini çok seviyordu ve onların öldürüldüğünü öğrendiği andaki büyük öfkesi ile, kardeşlerinin intikamı alınana kadar bakire kalacağına yemin etmişti.

"Şayet ben aynı durumda olsaydım" dedi Amphitryon, "büyük ihtimalle ben de benzer bir yemin ederdim. Fakat artık ilk öfke geçti ve mantıklı davranmak gerekiyor."

Alkmene ona hak verdi.

Amphitryon birtakım araştırmalar yaptıktan sonra, hayvanların yeni sahiplerini görmeye gitti. Hırsızlar bu arada sürülerin tümünü satarak elden çıkartmışlardı.

"Bunların çalıntı hayvanlar olduğunu biliyorsun" dedi hayvanların yeni sahibine.

Adam Amphitryon'un sert ve kararlı sesi karşısında ürkmüştü.

"Ne yapmamı öneriyorsun?" diye sordu ona.

"Hayvanları bana sat" dedi Amphitryon. "Çok fazla olmasa bile, bu şartlar altında seni tatmin edecek bir para vereceğim sana."

Adam hayvanları satmaya razı oldu.

Amphitryon sığırları ve koyunları yanına alarak eve geri döndü. Tam bu sırada Alkmene'nin babası da geri dönmüştü, fakat hem oğullarının intikamını alamadığından, hem de hayvanlarını bulamadığından öfkeden gözü dönmüştü.

Amphitryon onun yanına giderek hayvanları gösterdi: "Al sana çalınan hayvanların. Şimdi de oğullarının intikamını alacağım."

Kral onu son derece kıskanmıştı: "Hayvanları geri getirmeyi nasıl becerdin?"

Amphitryon yalan söylemek için bir sebep göremiyordu: "Onları satın aldım."

Kral bağırmaya başlamıştı: "Çıldırdın mı sen? Kendi mallarımı geri almak mı? Hırsızlar tam bir zafer kazandılar şimdi!"

Amphitryon meseleyi bambaşka bir açıdan gördüğü için, sakin bir sesle anlatmaya başladı: "Hayır, hiç de öyle değil. Hatta hırsızlar için korkunç bir aşağılama bu. Çünkü onlar senin hayvanlarını neden çaldılar? Senin kadar zengin ve kudretli olsalardı ne olurdu? O takdirde hayvanlarını çalmalarına gerek kalmazdı. Zengin olmadıkları için, dürüst bir şekilde çalışıp para kazanacak durumda olmadıkları için yaptılar bu işi. Senin hayvanlarını satın almakla, onlara senin ne kadar sonsuz bir zenginliğe ve sonsuz bir kudrete sahip olduğunu gösterdim. Bu şekilde aşağıladım onları."

Kral onun söylediklerini anlamamıştı: "Sen gevezenin tekisin, Amphitryon!" diye bağırdı delikanlıya. "Bütün bu boş lakırdılar da ne anlama geliyor?"

"Sen nankörün tekisin" dedi Amphitryon ve çok kısa bir an için büyük bir öfkeye kapıldı. Elindeki sopayı hınçla kral için satın aldığı hayvanların üzerine fırlattı. Fakat sopa ineklerden birinin boynuzuna çarparak geri sekti ve hızla krala çarptı. Olduğu yere düşen kral, bir anda ölmüştü.

Ölü adamın kızı Alkmene, tüm olup bitenleri görmüştü. Amphitryon'un suçsuz olduğunu biliyordu.

"Hâlâ senin eşin olmak istiyorum, Amphitryon" dedi ona. "Babamın başına gelenler mutluluğumuza gölge düşürmemeli. Her şey bambaşka bir şekilde de sonuçlanabilirdi. Ya sopayı savuran o olsaydı? Ölen kişi sen olsaydın, kesinlikle şimdikinden daha çok üzülürdüm. Gerçek bu. Dediğim gibi, hâlâ senin karın olmak istiyorum. Fakat ettiğim yemini biliyorsun. Önce kardeşlerimin intikamını alman gerekir, yoksa evlenmemiz mümkün değil."

Amphitryon, Alkmene'nin isteğini haklı buldu. Hemen küçük bir ordu toplayarak yollara koyuldu. Hırsızları nasıl cezalandırması gerektiğini bilmiyordu. İnsanları öldürmek isteyen, insanları öldürmekten hoşlanan birisi değildi o.

Sonunda hırsızları buldu ve onları çembere aldı. Ardından öyle

büyük bir gürültü çıkarmaya başladı ki, duyanlar onların en az yüz kişi olduğunu düşünürdü. Bu şekilde düşmanlarını korkutmaya çalışıyordu. Hırsızları bir araya toplanmaya mecbur ettiği zaman, Zeus yardıma geldi ve gökten bir bulut gönderdi.

Kapkara ve ağır bir yağmur bulutuydu bu. Hırsızlar kısa zamanda sırılsıklam olmuşlardı, yağmur suyunu emen giysileri kurşun kadar ağırlaşmıştı. Hırsızlar ağırlaşan giysileri yüzünden atlarından inmek zorunda kalmışlardı. Bir süre giysileriyle boğuşan adamlar sonunda onları çıkarmayı başarmışlardı, fakat bu defa da derileri suyla şişmeye başlamıştı. Tabii ki uzun sürüyordu bütün bunlar, hem de çok uzun.

Zaten uzun da sürmesi gerekiyordu. Zeus, Amphitryon'a yardım etmek istiyordu, burası kesindi. Fakat neden? Zeus'u tanıdığımız kadarıyla, onun niyetinin ne olduğunu aşağı yukarı tahmin edebiliriz: Alkmene'den son derece hoşlanmıştı. Genç kadının evde yalnız kalmasını fırsat bilmiş ve onu ziyaret etmişti. Fakat Zeus bu defa genelde olduğu gibi kadının yatağına şehvetli bir âşık olarak gelmemişti. Denilebilir ki, resmi bir görevi yerine getirmek üzere düşmüştü yollara...

Zeus, günün birinde Gigantların tanrılara karşı ayaklanacakları ve tanrıların onları sadece ve sadece bir ölümlünün yardımıyla alt edebilecekleri yolundaki kehaneti ciddiye alıyordu. Tüm dünyayı dolaşarak, bu işi yapabilecek bir ölümlüyü doğurabilecek nitelikte, yani akıllı, güçlü ve güzel bir kadını aramıştı. Sonunda da Alkmene'ye takılmıştı gözleri. Herakles'in ondan doğmasını istiyordu.

Zeus bu amaçla Amphitryon'un görüntüsünü alıverdi. Daha doğrusu, onu kopyalayıverdi. Orijinal Amphitryon hırsızları saf dışı bırakmakla meşgulken, Zeus ikinci bir Amphitryon yarattı, onun içine girdi ve gece olunca Alkmene'nin yanına gitti. Çünkü Alkmene sadece güçlü, güzel ve akıllı olmakla kalmayıp, aynı zamanda çok da sadık bir kadındı ve sözlüsü Amphitryon'dan başkasını yatağına asla almazdı.

Zeus bu şekilde Alkmene'nin yatak odasına girdi ve onunla konuşmaya başladı: "Alkmene, sevgilim, işte geldim. Ben Amphitryon'um. Kardeşlerinin intikamını aldım. Onları çembere aldım,

müthiş bir gürültü çıkardım ve onları ezip geçtim." Bu arada giderek detaylara girmeye başlamıştı: "Onları birbiri ardınca yere serdim. Gökten inen bir bulut bana yardım etti. Mutlaka bir tanrı göndermiş olmalı onu. Bu tanrı çok mükemmel biri olmalı. Aklıma anlı şanlı, dünyanın dört bir tarafında tapınılan, yakışıklı, iyi ve bilge tanrı Zeus'tan başkası gelmiyor..."

Alkmene şefkatle onun sözlerini kesti: "Bu kadar çok anlatma, Amphitryon" dedi ona. "Sana inanıyorum. Zeus'u bu işe karıştırma. Kardeşlerimin intikamının alınmasını olağanüstü buluyorum, seni olağanüstü buluyorum. Zaten epeydir gelmeni bekliyordum."

Böylece Amphitryon sandığı Zeus ile sevişmeye başladı. Zeus önceden Güneş Tanrısı Helios ile Ay Tanrısı Selena'ya emirler vermişti: "Dinleyin beni! Güneş, sana bir gün izin veriyorum. Ay, sen de ne yazık ki her zamankinin iki misli çalışacaksın!" Zeus bu arada Hypnos'u, yani uykuyu da yanına çağırtmıştı: "Sen, uyku, biraz zorla kendini. Otuz altı saatlik bir gece istiyorum. Bütün dünya otuz altı saat boyunca uyumalı. Herakles gibi bir kahraman yaratmak için, epey uzun bir aşk gecesine ihtiyacım olacak. Anlaşıldı mı?"

Güneş, ay ve uyku, kendilerine verilen emirleri yerine getirdiler. Zeus ve Alkmene'nin aşk geceleri gerçekten de tam otuz altı saat sürmüştü. Zeus'un büyük bir çapkın olduğunu hepimiz biliyoruz zaten! Otuz altı saat sonunda Alkmene bitkin düşmüştü, ama mutlu bir bitkinlikti bu. Zeus çekip gitti, Alkmene de dinlenmek üzere yatağına uzandı.

Fakat pek fazla uyumaya fırsat bulamadı, çünkü kapı uzun uzun vurulmuştu. Karşısında Amphitryon duruyordu. Bu defa gerçek Amphitryon gelmişti.

"Amphitryon, yine ne istiyorsun?" diye sordu Alkmene.

Amphitryon, kendisini görünce Alkmene'nin neredeyse hiç şaşırmamasına çok şaşırmıştı: "Ne istediğimi mi soruyorsun? Düşmanlarını mağlup ettim. Kardeşlerinin intikamını aldım. Kardeşlerinin katillerini çembere aldım, onların etraflarında fır döndüm, sanki yüzlerce kişiymişiz gibi gürültü çıkarttım. Bu arada gökten bir bulut geldi..."

Anlatmaya devam ederken bir yandan da Alkmene'yi kucakla-

dı ve yatağa yatırdı. Sevişmeye başladılar, fakat hızını alamayan Amphitryon anlatmaya hâlâ devam ediyordu. Çok mutlu olduğu için bu kadar çok konuşuyordu, yoksa hiç de âdeti değildi aslında.

Sonunda Alkmene onun sözünü kesmek zorunda kaldı: "Fakat Amphitryon" dedi gülümseyerek, "bana her akşam aynı hikâyeyi anlatmak mı istiyorsun? Sana inanıyorum. Sen büyük bir kahramansın, hem de sadece savaş alanında değil. Fakat artık uyumama izin ver. Birlikte geçirdiğimiz olağanüstü aşk gecesi beni çok yordu, biraz dinlenmem gerekiyor..."

Amphitryon donup kalmıştı: "Neler diyorsun, Alkmene? Hangi olağanüstü geceden söz ediyorsun? Gece daha henüz başlamadı ki!"

"Geçen gece boyunca yanımda olduğunu unuttun mu yoksa?" diye sordu Alkmene.

Amphitryon'un beti benzi atmıştı: "Neler diyorsun, Alkmene? Geçen gece burada olan kimdi?"

"Sen! Senden başkası değildi!" dedi Alkmene.

Amphitryon, Alkmene'nin kendisine yalan söylemediğini anlamıştı. Garip bir şeyler dönüyordu burada. Sabah olur olmaz büyük kâhin Teiresias'ın yanına giderek, ona neler olup bittiğini sordu.

Teiresias ona dedi ki: "Amphitryon! Dikkatli ol! Kendine hâkim ol! Senden daha kudretli biri var işin içinde. O, Zeus'un bizzat kendisiydi."

Denilene göre Amphitryon o geceden sonra bir daha Alkmene ile sevişmemiş, hatta ona elini bile sürmemiş.

Zeus, yaptığı bu kaçamak için oldukça iyi gerekçelere sahipti. Tanrılar meclisini toplayarak –karısı Hera'yı kast ediyordu bununla– konuşmaya başladı: "Bunu yapmaya mecburdum. Bunu yapmaya mecburdum, çünkü bir kahraman yarattım."

"Demek bir kahraman" diye tısladı Hera. "Peki bu kahramanın ismi nedir?"

"Onu özellikle senin şerefine yarattım" dedi Zeus. Bir kocanın aldattığı karısına verebileceği en garip ve akıl almaz hediye bu olsa gerek.

"Evet" diye ayak diredi Zeus. Hermes'in gülmemek için dudaklarını ısırdığını görmüştü. "Evet, bu kahramanı senin şerefine

yarattım, Hera. Bu yüzden de adı Herakles olacak, yani 'Hera'nın Şânı.'"

Fakat Hera'nın avunmaya niyeti yoktu. Zeus'un kaçamaklarından bıkıp usanmıştı artık. Bunun bir ölümlüyle yaptığı son kaçamak olduğu konusunda, Styx Nehri üzerine yemin etmeye zorladı onu.

Hera, Herakles'ten nefret ediyordu. Daha ana karnındayken bile nefret ediyordu ondan. Nefreti sınır tanımıyordu.

Alkmene'nin doğum vakti geldiği zaman, Hera bunun intikam vakti olacağını düşünüyordu. Alkmene'yi karnındaki bebekle birlikte yok etmeye karar vermişti. Bu amaçla Doğum Tanrıçası Eileithyia'ya başvurdu. Bir doğumun kolay ya da zor olması, sadece onun iradesine bağlıydı.

Hera Eileithyia'ya dedi ki: "Alkmene'nin odasının kapısının önüne otur, kollarını ve bacaklarını kavuştur! Bu şekilde oturduğun müddetçe, Alkmene çocuğunu doğuramayacaktır."

Eileithyia, Hera'nın dediğini yaptı. Odanın kapısının önüne oturdu, parmaklarını kavuşturdu, kollarını kavuşturdu, bacaklarını kavuşturdu. Odanın içindeki Alkmene haykırarak çocuğu doğurmaya çalışıyordu. Sancıları tam yedi gün boyunca devam etti. Karnındaki bebeği bir türlü doğuramıyordu. Aslında Alkmene çoktan ölmüş olurdu, şayet... Bunun sonuçlarını tasavvur dahi edemeyiz! Alkmene ölseydi, karnındaki bebek Herakles de ölürdü, Gigantlar tüm gökyüzünü ele geçirirlerdi. Yunan Mitolojisi diye bir şey var olmazdı, dünyamız dinozor benzeri Gigantlar tarafından yönetilir olurdu!

Neyse ki o çok kurnaz, o çok akıllı hizmetçi kız oradaydı! Dünyanın kurtarıcısı, Alkmene'nin hizmetçisinden başkası değildir. Şan ve şeref onun olsun! Galanthis adlı hizmetçi kız, Doğum Tanrıçası'nın yatağın önünde oturduğunu görünce, Eileithyia'nın doğumu engellemek istediğinin farkına vardı. Aklına parlak bir fikir gelmişti. Odadan dışarı fırladı ve bağırmaya başladı: "Yaşasın! Çocuk dünyaya geldi! Bir oğlan! Bir oğlan!"

"Ne!" diye bağırdı Eileithyia. Neler olup bittiğini anlamak için ayağa fırladı, bu arada da parmaklarını, kollarını ve bacaklarını çözmüştü. Alkmene, kurtulmuştu.

Ve Alkmene dünyaya iki oğlan çocuğu getirdi. İkizler. Birine Herakles ismini verdiler, diğerine de İphikles. Hayır, daha doğrusu, her ikisine de Herakles ve İphikles ismi verilmişti. Hangisinin hangisi olduğuna anneyle baba bile karar veremiyordu. Ne kadar ilginç bir olay, değil mi? İkizlerin iki tane babası vardı sonuç olarak – fakat içlerinden birinin babası Zeus'tu. Fakat hangisi?

Bazısı yılanları gönderenin Hera olduğunu öne sürer. Başkaları ise derler ki: Hayır, yılanları gönderen Amphitryon'dan başkası değildi. Artık her nasılsa – çocuklar yaklaşık altı aylık olmuşlarken, odalarına nereden girdikleri belli olmayan iki yılan, beşiklerine doğru yaklaşmaya başladı. İlk uyanan ve bağırmaya başlayan İphikles oldu. Anneyle baba içeri daldıklan zaman çocukların birinin etinden et kopartılıyormuş gibi bağırdığını, diğerinin ise küçük ellerinde hâlâ hareket eden iki yılan ölüsü tuttuğunu gördüler. Artık hangisinin Amphitryon'un oğlu İphikles, hangisinin de Zeus'un oğlu Herakles olduğu ortaya çıkmıştı. Herakles henüz altı aylık bir bebekken yılanları çıplak elleriyle boğmuştu. Dünyadaki ilk kahramanlığıydı bu.

Herakles, tüm Yunan Mitolojisi'nin en tanınmış ve varlığını en geniş kapsamlı bir şekilde hissettirmiş olan kahramanıdır. Herakles ile biraz ilgilenilmesi durumunda, onun neredeyse tüm söylencelerde az ya da çok yer aldığı görülebilir. Her "Söylence Çemberi"nde Herakles'in yeri vardır. Yunan Mitolojisi'nin bir halı olduğunu varsayarsak, Herakles'in hemen her yerde karşımıza çıkan bir motif olduğunu söyleyebiliriz. Hiçbir büyükçe kavga yoktur ki, Herakles'in parmağı olmasın.

Bir kahramanın varlığını sadece ve sadece yaptıkları ortaya koyar. Kişiliği ve eylemleri birbiriyle uyumludur. Bir kahraman eylemlerine son verdiği anda, o artık yok sayılır. Herakles gibi kahramanlar ancak bu çerçeve içinde karakterlerini, daha doğrusu "tiplerini" geliştirebilir ve ortaya koyabilirler.

Bir kahramanı kahraman kılan adı değil, eylemleridir. Belirleyici olan her zaman eylemdir. Bu da bazı yörelerde insanların kendi kahramanlarının eylemlerini Herakles'e mal etme gibi bir sonuç

doğurmuştur. Bu şekilde onların değerini yükseltmeyi amaçlamışlardır: Herakles buradaydı! Herakles bizi de ziyaret etmişti! İspatı: Herakles bunu ve şunu yapmıştı! Herakles, eylemlerini nerede gerçekleştirmişse, o bölgelerin topraklarının asalet kazandığı kabul edilirdi. Böylece bu kahramanın omuzlarına inanılmayacak sayıda kahramanlık eylemleri yüklenmiştir. Kuvvetli kasları, neredeyse patlayacakmış gibi şişmiştir.

Fakat edebî ve ahlâkî açıdan baktığımız zaman, omuzlarına taşıyabileceğinden fazla yük yüklenmiş olan bir kahramanın, kendi kişiliğini geliştirememek gibi bir sorunla karşı karşıya kalacağını fark ederiz. Her şeyi yapabilen, yapan ve yaşayan biri, aslında mevcut olamaz. Bizim gibi her şeyi yapamayan ve yaşayamayan insanlar için, kendi diyalektiği içinde bir avuntudan başka bir şey değildir bu.

Herakles'in hayatını anlatmaya cesaret eden bir mitograf ise, ya kesin bir başarısızlığa uğrar, ya da eline bir kürek alarak –çok büyük bir kürek ama– kahramanlıkları üst üste yığmaya başlar. Bu işi bitirdikten sonra ise "hakiki" ve "orijinal" Herakles'i ortaya çıkarmış filan olmaz, sadece onu biraz daha net olarak görmemizi sağlar, o kadar.

O halde bir kez daha objektif-bilimsel söylence araştırmalarına burun kıvıralım ve bilimsellikle hiçbir ilgisi olmayan kendi sübjektif düşüncelerimizle işe başlayalım!

Herakles çok iyi bir eğitim aldı. Okçuluk, şarkı söyleme, güreş, yüzme ve elbette ki eskrim dallarında dönemin en iyi hocalarından ders aldı. Ömeğin müzik hocası, Orpheus'un kardeşiydi. Fakat Herakles hem çok kötü bir şarkıcıydı, hem de çok kötü lir çalıyordu. Bu konuda azıcık olsun yeteneği yoktu. Parmakları sadece bir odun parçasını kavramak için yaratılmıştı, bir lirin telleri üzerinde gezinmek için değil. Herakles'in ilk ölümcül darbesini kimin kafasına indirdiğini tahmin etmek artık pek zor değildir herhalde: Lirini müzik hocasının kafasına geçirmişti. Fakat Herakles beraat etti. Yasanın "meşru müdafaa" maddesi yetişmişti imdadına.

Bu arada, Herakles ile meşgul olduğum günlerde, televizyon-

da tesadüfen bir Rambo filmi seyrettim. Bu film bana Rambo'nun tipik bir Herakles-figürü olduğunu düşündürdü. Arada tek bir fark vardır: Rambo'nun tüm yaptıkları –bir kitle katliamcısıdır o, filmin sonlarına doğru küçük bir Alman şehrinin nüfusuna yaklaşacak sayıda adam öldürmüştü–, ne kadar akıl almaz olursa olsun, daima ahlaksal nedenlere dayanır.

Buna karşın Herakles ise yaptığı hiçbir şey için ahlaksal gerekçelere ihtiyaç duymaz. Onun özü de, sözü de birdir. Davranışlarını yasalara göre ayarlamaz, aksine odur yeni yasalar yaratan. Rambo'nun yapmaya çalıştığı gibi, düzeni yeniden tesis etmek gibi bir düşüncesi falan yoktur.

Böylece Herakles dünyayı dolaşmaya başladı. Günün birinde son derece tehlikeli bir aslan tarafından tehdit edilen bir bölgeye geldi. Herakles'in bundan haberi yoktu ve ormanda gezinirken bu aslana tesadüf etti. Sahip olduğu korkunç kuvvetin farkında olan Herakles, otların arasına oturarak çıkınındaki azığı yemeye başladı. Bir yandan da yan gözle aslanı süzüyordu. Onu öldürmek niyetinde değildi, ben onu rahat bırakırsam, o da beni rahat bırakır, diye düşünüyordu. Fakat bu aslan gerçek bir katildi, bir insan katiliydi. Herhangi bir uyarıda bulunmaya bile gerek görmeden Herakles'in üzerine atladı. Tam salamlı ekmeğini ısırmak üzere olan Herakles sağ elini kılıcına attı, fakat kolunun yeni kemerine takılmıştı ve bir türlü kurtulmuyordu. Silahsız sol eliyle hayvanı öldürmekten başka çaresi kalmamıştı.

Bütün bunları gören bir avcı koşa koşa giderek kralına haber verdi. Bu duruma son derece sevinen kral, Herakles'e teşekkür etmek için ona elli kızının ellisini de ikram etti.

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Herakles.

"Söylediğim gibi. Onları kendine karı olarak alabilirsin."

Fakat hâlâ kesin olarak anlaşılamayan bir şey vardı: Acaba kral Herakles'e kızlarının ellisini birden almasını mı, yoksa aralarından birini seçmesini mi söylemişti? Fakat Herakles kulağının duyduğu gibi davrandı.

Yürekleri acımayla dolu olan mitograflar, Herakles'in elli kadınla birbirini takip eden elli gecede birlikte olduğunu söylerler. Buna

karşın Pindar der ki, Herakles elli kızın tümüyle birden aynı anda birlikte olmuştur. Her halükârda bu kızlar Herakles'e elli oğul doğurdular ve Heraklid sülalesini meydana getirdiler.

Herakles'in yaşamında oldukça karanlık ve kahramanlıkla hiçbir ilgisi olmayan kesitlerin sayısı da oldukça kabarıktır. Bildiğimiz gibi, Hera ondan nefret ediyordu. Bu nefreti de azalmak bir yana dursun, günden güne daha da yoğunlaşıyordu. Herakles'i sistematik olarak çılgınlığa itiyordu. Kahramanımız sık sık cinnet geçiriyordu. Belki de bunun gerçek sebebi, başarması gereken zorlu işlerin onun ruhunda açtığı derin yaralardır. Bu konuda onu suçlamamız doğru olmaz. Size onun geçirdiği ilk cinnetten söz etmek istiyorum:

Herakles, Thebai şehrini vergi ödemekten kurtarmıştı. Vergi mültezimlerine pusu kurmuş, onların kulak ve burunlarını keserek şehirden kovmuştu. Thebai kralı ona olan şükran borcunu her zamanki gibi ödemişti: Kızı Megara'yı eş olarak vermişti ona.

Megara, vahşi ve atılgan Herakles'i, evcil ve uygar bir adam haline getirmek için gereken tüm şartlara sahipti. Herakles, Megara'yı seviyordu. Megara da onu. Üç oğlan çocukları oldu. Herakles tüm bildiklerini onlara öğretti. Gerçi bunların arasında işe yarar cinsten fazla bir şey yoktu ama, olsun. Yine de oğullarıyla ilgileniyor ve Megara ev işi yaparken onları meşgul ediyordu.

Oğullarına yaptığı işlerden söz ediyordu: "Tüm bunlar babanızın başından geçti" diyordu onlara.

"Gerçekten mi?" diye soruyordu çocuklar.

"Gerçekten!" diye cevap veriyordu Herakles.

Herakles yıllar boyunca bu şekilde barış ve huzur içinde yaşadı. Maceraperestliğinden eser bile kalmamıştı. Kahramanlık yapmasına gerek kalmamıştı, çünkü mutluydu.

Yukarıdan onu seyretmekte olan Hera, düşmanının bu mutluluğuna çok içerliyordu. Onu cinnetle vurmaya karar verdi. Cinnet, bir şahin gibi gökyüzünden indi. Pırıl pırıl bir öğleden sonrası dinlenmekte olan Herakles, aniden çıldırdı. Bir çocuklarına, bir karısına bakıp duruyordu. Ansızın çocukların yüzleri sırtlan suratlarına, karısı Megara'nın çehresi ise bir aslana dönüşüverdi. Herakles bu

sırtlanların ve aslanın, çocuklarını ve karısını tehdit ettiğini düşündü. Yıldırım hızıyla onların üzerine atladı, sırtlanlarla aslanı çıplak elleriyle boğazladı.

Her şey bittikten sonra ne yaptığının farkına vardı ve içini tarif edilmez bir acı kapladı. Koşa koşa evinden uzaklaştı. Yaşamak istemiyordu artık. Yaşamına ve kuvvetine lanetler yağdırıp duruyordu.

Büyük bir tarlanın tam ortasına gelince durdu, başını gökyüzüne doğru çevirip tanrılara haykırmaya başladı: "Hanginizdi bu? Hemen aşağı gelip karşıma çık! Beni öldür istersen, yeter ki ailemi geri ver!"

Zeus çileden çıkmıştı: Büyük ümitler bağladığı kahraman Herakles'e karısı Hera tarafından işkence edilmesini daha fazla izlemek istemiyordu. Ona dönerek sert bir sesle emretti: "Şu andan itibaren bu adamın meselelerine kanşmayı sana yasaklıyorum!"

Hera omuzlarını silkti.

Peki Herakles ne yaptı? Çareyi Delphi Kehaneti'ni ziyaret etmekte buldu: "İşlediğim bu korkunç günahtan arınmak için ne yapabilirim?"

Kehanet ona alışılmadık derecede açık bir cevap vermişti: "Herakles! Hemen yola koyul ve dünyanın en korkak, en aptal, en beceriksiz, en cahil, en aşağılık kralını ara. Bu kralın ismi Eurystheus'tur. Ona git ve onun hizmetine gir. Senden istediği her şeyi itiraz etmeden yerine getir. Günahından ancak bu şekilde arınabilirsin. Dünyanın en parlak ve büyük kahramanı olan sen, bu aşağılanmaya katlanmak zorundasın."

Herakles bir an bile tereddüt etmedi. İşlediği korkunç suçtan arınabilmek için, şan ve şerefini ayaklar altına almaya hazırdı.

Bir süre sonra Eurystheus'u buldu ve gördü ki, bu adam gerçekten de dünya krallarının en korkak, en aptal, en beceriksiz, en cahil, en aşağılığıdır.

Herakles onun önünde diz çöktü ve baş kırdı: "Sana gelmem söylendi. Sana hizmet etmeliyim. Senin için ne yapabileceğimi söyle."

Eurystheus, futbol topu büyüklüğünde kasları olan bu dev adamın görüntüsü karşısında dehşete kapılmıştı. Önce onun kendisiy-

le alay ettiğini düşündüyse de, bir süre sonra Herakles'in ciddi olduğunu anladı.

Eurystheus uzun uzun düşündükten sonra Herakles'e döndü: "Benim için tam on iki tane iş yapmanı istiyorum. Tamam mı?"

"İstediğin her şeyi yapacağım" dedi Herakles.

"Her şeyi mi?"

"Her şeyi!"

Görelim bakalım, Eurystheus bu "her şeyi" kavramını nasıl yorumluyor!

HERAKLES ve ON İKİ İŞİ

Nemea Aslanı – Lernaia Ejderi – Kerynela Geyiği –
Erymanthos Yaban Domuzu – Augias Ahırları –
Stymphalia Kuşları – Girit Boğası –
Diomedes'in Atları – Amazon Kuşağı –
Geryoneus'un Sürüleri – Batı Kızları'nın Elmaları –
Yeraltı Dünyası

Herakles'in efendisi olmak, Kral Eurystheus'un kaderiydi. Onun hakkında hiçbir şey anlatılmamıştır, bildiklerimizin tümü de Herakles ile bağlantılıdır. Herakles'in ondan kıyas kabul etmez ölçüde güçlü ve kuvvetli olduğunu çok iyi bilmektedir. Bu kahramanın patronu rolünü oynamak onun epey hoşuna gitmişti – en azından başlangıçta.

Herakles'in başaramayacağına emin olduğu işler düşünmekten de, ayn bir zevk alıyordu. Başarısız olduğu takdirde ne yapmalıyım acaba? diye düşünüyordu ellerini ovuşturarak. Onu en iyi şekilde nasıl rezil edebilirim? Eurystheus, Herakles için tam on iki tane iş düşünmüştü, her biri de diğerinden daha zor...

Onu ilk olarak Nemea Aslanı'nı öldürmeye gönderdi. Eurystheus, bu canavarı öldürmeye hiçbir ölümlünün muvaffak olamayacağından son derece emindi, bu ölümlü isterse Zeus'un oğlu bile olsun! Bu aslan, mağlup edilemez olarak biliniyordu. Ne bir ok, ne bir kargı, ne bir mızrak, ne bir kılıç, ne de bir hançer bugüne kadar postunda bir delik açmayı başaramamıştı.

Sağ eliyle kılıcını çekmeye çalışırken kolunun yeninin kemere takılmasından bu yana, Herakles yanında silah olarak bir lobuttan

başka bir şey taşımıyordu. Bu lobutu bir zeytin ağacından yontmuştu. Böylece vakit kaybetmeden yola koyuldu ve kısa zamanda Nemea Aslanı'nın mağarasını buldu. İlk olarak hayvanın tepkisini ölçmek için, aslanın sırtına yumruk büyüklüğünde taş parçaları fırlatmaya başladı. Hayvanın kılı bile kıpırdamamıştı, anlaşılan taşları fark etmemişti bile. Herakles bu durum karşısında mağaranın hemen önündeki bir ağaca tırmandı ve aslanın kafasına çamaşır sepeti büyüklüğünde bir kaya parçası attı. Aslan şöyle bir yelesini salladı, fakat tüm tepkisi bu kadarla kaldı.

Herakles çileden çıkmıştı. Korkunç bir öfkeyle ağacın üzerinden hayvanın sırtına atladı ve bir rodeo kovboyu gibi onu zapt etmeye çalıştı. Devasa baldırlarıyla hayvanın böğürlerini sıkıştırırken, bir yandan da elindeki lobutu hiç durmadan hayvanın kafasına indiriyordu. Sonunda hayvan sallanmaya ve sendelemeye başladı. Herakles lobutu saatler boyu aslanın kafasına indirdi, ta ki hayvan ölü olarak yere serilip derisi tabaklanana kadar. İşi bittiği zaman, tek yapması gereken hayvanın tabaklanmış ve temizlenmiş postunu yerden almak oldu. Postu omuzlarına attı ve Kral Eurystheus'un karşısına bu şekilde çıktı. Post ve lobut o andan itibaren Herakles'in simgesi oldu.

Kan ter içinde kalmış olan kahramanı, sırtında korkunç bir aslan postu olduğu halde sarayından içeri girerken gören Eurystheus, korkudan kaçacak delik aradı ve sonunda büyük bir testinin içine girdi.

"Herakles" diye seslendi ona doğru, "sakın bana fazla yaklaşayım deme! Söyleyeceklerini testinin ağzından içeri söyle!"

"Bana söylediğin işi yerine getirdim" dedi Herakles. "Korkmana gerek yok. Buraya sana hizmet etmek için geldim."

"Fakat çok korkunç bir görüntün var!" diye bağırdı Eurystheus.

"Biliyorum" dedi kendine güveni hâlâ yerine gelmemiş olan Herakles. "Ben korkunç birisiyim. Bu yüzden sana hizmet etmem gerekiyor zaten."

"O kadar korkunç görünüyorsun ki, bana bir kötülük yapmandan korkuyorum" dedi Eurystheus.

"Belli olmaz" diye karşılık verdi Herakles. "Çılgınlık bir kez daha bir şahin gibi inebilir gökten..."

Eurystheus kaderine lanetler okumaya başlamıştı: "Tanrılar neden beni, dünyanın en korkak, en aptal, en beceriksiz, en cahil, en aşağılık kralını seçtiler acaba?"

"Fazla konuşma da bana yapacağım yeni işi söyle" dedi ona Herakles.

"Lernaia Ejderi'ni öldürmeni istiyorum" dedi Eurystheus.

Çünkü bu arada dünyanın diğer korkak, aptal, beceriksiz, cahil ve aşağılık krallarına akıl danışmıştı. Hepsi de bu işi başarmasının mümkün olmadığı konusunda görüş birliği etmişlerdi. İmkânsız, imkânsız.

Lernaia Ejderi'nin tam yüz tane kafası vardı ve bu kafalar kesildikleri takdirde yeniden oluşuyorlardı. Hem de bir yerine iki kafa olarak! Dolayısıyla bu hayvanı yaralamak, ona iyilik yapmak anlamına geliyordu. Bu kafalardan biri ise ölümsüzdü. Ona ne yapılsa faydası yoktu zaten.

Üstüne üstlük Herakles'e yapılanlar hiç de sportmence değildi. O korkak, beceriksiz, aşağılık kral yukarıdan yardım da alıyordu. Hera, Lernaia Ejderi'ne yardımcı olması için dev bir ıstakoz göndermeyi de ihmal etmemişti.

Fakat Herakles uyarıldı. Zeus, Hermes'e aşağıya inmesini ve Herakles'e kendisini nelerin beklediğini anlatmasını emretti. Hermes görevini yerine getirmek amacıyla tavernanın birinde garson kılığına girdi.

"Bir erkeğin yalnız başına yapamayacağı şeyler de vardır" dedi Hermes.

"Gerçek bir erkek yalnız başına her şeyi yapabilir" diye karşılık verdi Herakles.

"Sadece aptallar böyle konuşur" diye tısladı Hermes dişlerinin arasından.

Herakles tam onun üzerine saldırmak üzereydi ki, tanrı pantolonunun bacağını hafifçe yukarı çekti ve ona ayak bileğindeki narin kanatçıkları gösterdi. Karşısındakinin kim olduğunu anlamıştı Herakles.

Böylece yeğeni İolaos'u yanına yardımcı olarak aldı. İolaos, Herakles'in ikiz kardeşi İphikles'in oğluydu. Kaba saba, az konu-

şan, şakadan anlamaz bir tipti İolaos. Kendisine söylenen her şeyi, kelimelerin başka anlamları olup olmadığını hiç düşünmeden, olduğu gibi kabul ediyordu. Hoş, Herakles'in yapısı da pek farklı değildi ya!

İolaos o andan itibaren Herakles'in arkadaşı ve yardımcısı oldu. Efsanevi kahramanların pek çoğunun yanında böyle bir yardımcı bulunmaktadır. Theseus'un yanında Peirithoos, Odysseus'un yanında –en azından Troya Savaşı esnasında– Diomedes, Aeneas'ın yanında Achates. Yazılı edebiyatın ilk örneklerine baktığımız zaman ise, Gılgameş'in yanında Enkidu'nun bulunduğunu görürüz.

Bu arkadaşlar genel olarak efendilerinin –aslında arkadaş olmaktan ziyade, silah taşıyıcısı konumundadırlar– akıl almaz kahramanlıklarını yansıtan birer ayna olma görevi üstlenmişlerdir. Bu şekilde onların başarılarının ışıltısını biraz olsun bulanıklaştırırlar ve bizim gözlerimizin görebileceği bir hale sokarlar. Bu arkadaşlar, yarı-tanrı kahraman ile bizim aramızda bir aracı gibidirler. Genellikle soğukkanlı ve cesur Sançe Panço'lar oldukları için, güvenilir kaynaklar olarak kabul edilirler.

Bundan böyle yeğen İolaos, Herakles'in arkadaşı ve yardımcısı olmuştu. Lemaia Ejderi'ne ve dev ıstakoza karşı birlikte savaştılar. Aralarında bir görev bölüşümü yapmışlardı. Herakles, ejderin başlarını birbiri ardına keserken, İolaos da yeni başların çıkmasını engellemek için yaraları ateşle dağlıyordu. Aynı anda da dev ıstakozun üzerinde var güçleriyle tepiniyorlardı, ta ki kabuğu büyük bir çatırtıyla kırılana kadar.

Ejderden akan kanları ve ıstakozun vücut sıvısını birbirine karıştıran Herakles, kendine has çok güçlü bir zehir yapmıştı. Pek çok kişi bu zehrin tadına baktı; Kentaur Chiron da bunlardan biriydi.

Herakles bu işi de başarıyla sonuçlandırmıştı. Eurystheus'un saklanmakta olduğu testinin önüne gelerek, bir öncekinden çok daha sert bir sesle ona seslendi: "Bu işi de bitirdim. Sırada ne var?"

Eurystheus testiden dışarı vızıldadı: "Seni gözetlemekle görevlendirdiğim adamlar, bana yalnız başına savaşmadığını söylediler. Bu yüzden bu işi başardığını kabul etmiyorum."

"Peki, sen bilirsin" diye karşılık verdi ona Herakles. "Gidip ejderin ölümsüz olan başını getireceğim. Onu toprağın üç metre kadar altına gömmüştüm. Merak etme, bu işi tek başıma yapacağım. Onu olduğu yerden çıkartıp, şu anda saklanmış olduğun testinin ağzından içeri atacağım."

Eurystheus çığlık çığlığa bağırdı: "Tamam, tamam, bu işi başardığını kabul ediyorum!"

Herakles'in yapması gereken bir dizi iş vardı sırada: Önce Artemis'e ait beyaz bir dişi geyiği, Kerynela Geyiği'ni yakalaması ve boynuna bir ip takarak Eurystheus'un sarayına getirmesi gerekiyordu. Aslında kral olacak o ödlek, Herakles'ten geyiği öldürmesini istemişti. Fakat Herakles, Av Tanrıçası'na karşı günah işlemek istemediğini söylemişti ve yukarıdaki şartlarda anlaşmışlardı.

Eurystheus onu sonra da Erymanthos Yaban Domuzu'nu yakalamakla görevlendirdi. Gelmiş geçmiş en iğrenç canavar olan bu hayvan, akıl almayacak ölçülerde yiyeceği mideye indiriyordu ve arkasından çıkardığı pislikler tarlaları kullanılmaz hale sokuyordu. Herakles bu canavarı da öldürdü ve sadece şaka yapmak amacıyla Eurystheus'un testisinin içine atmak istedi, fakat son anda İolaos ona engel oldu.

Bu kadarı Eurystheus için artık çok fazlaydı. Korkudan yarı ölü bir halde, Herakles'e izin verdi.

"Yapacağın diğer işleri biraz düşünmem lazım" dedi ona. "Birkaç yıl sonra bir daha yanıma uğra, o zaman sana ne yapman gerektiğini söyleyeceğim. Sen de günahından arınmış olacaksın."

Herakles'in on iki işinden bir tanesi, Avrupa Masal Dünyası'na girmeyi başarmıştır. Augias Ahırları'nın temizlenmesini neredeyse her çocuk bilir.

Eurystheus şöyle düşünüyordu: "Pekâlâ. Herakles çok kuvvetli. Onu başka canavarların karşısına çıkarmanın bir anlamı yok, nasıl olsa hepsinin işini bitirir. Başka bir çare düşünmem lazım. Belki de iğrenme duygusu onun zayıf yönüdür, belki de iğrendiği bir şeyler vardır."

Fena fikir değil aslında! Aklımıza Grimm Kardeşler'in bir masalı geliyor: "Korkmayı öğrenmek isteyen bir adam." Bu adamın *kork-*

mayı öğrenmek istediğini biliyoruz. Bu dünyadaki hiçbir tehlike onu korkutmuyordu. Ne var ki evdeki hizmetçi kız yatağına birkaç tane canlı balık attığı zaman, vücuduna değen ıslak kayganlık adamı korkutmuştu – çünkü iğrenmişti. Eurystheus da korkuya dönüşen bu iğrenme duygusunu Herakles'de harekete geçirmeyi istiyordu. Gerçekten de fena fikir değil.

O bölgede çok pis bir kral yaşıyordu. Augias adındaki bu kralın devasa boyutlarda bir ahırı vardı, fakat hayvanların pisliklerini temizleyemeyecek kadar tembel olduğu için, ahırın içi inanılmayacak kadar pisti. Koca ahır kullanılmayacak duruma gelmişti. Yakmak lazım, diyordu herkes.

Eurystheus, Herakles'e dedi ki: "Şayet yaydığı iğrenç kokudan dolayı hiçbir ineğin yüz metreden fazla yaklaşmaya cesaret edemediği bu ahırı bir gün içinde temizlemeyi başarırsan, bu işi de başarmış olduğunu kabul edeceğim."

Herakles'in yumrukları, iradesi ve kuvveti bu işte fazla işe yaramayacaktı. Zekâsını çalıştırması gerekiyordu. Herakles zekiydi, zekâsını annesi Alkmene'den almıştı.

Ahırın yakınlarından büyük bir ırmak akıyordu. Herakles bu ırmağın yatağını değiştirdi. Ahırın tüm kapı ve pencerelerini açtı, sonra da ırmağın neredeyse bütün bir gün boyunca ahırın içinden akmasını sağladı. Ahırın içindeki tüm pislik suyla birlikte akıp gitmişti. Akşam olunca Herakles ırmağın yönünü tekrar eski yatağına çevirdi, ahırın kapılarıyla pencerelerini kapadı. Ahır hiçbir zaman bu kadar temiz olmamıştı.

Sonra da Eurystheus'un karşısına dikildi: "Akşam oldu ve ben Augias'ın ahırını temizledim. Her hâlükârda o çok memnun. Ben ise ellerimi bile kirletmedim."

Eurystheus ilk kez olarak ne kadar etkilendiğini ifade etmek zorunda kalmıştı.

Sonra da kahramanımıza başka işler yapmasını buyurdu. Sırada altıncı iş vardı: Stymphalia Kuşları. Herakles, bronz gagaları ve bronz pençeleri olan bu kuşları, zehirli okları ile tek tek avlayarak öldürdü. Yapması gereken başka bir iş, Girit Boğası'nı yakalamaktı. Bu iş de Herakles için neredeyse çocuk oyunu kadar kolay ol-

muştu. Azgın boğayı omuzlarına attığı gibi Eurystheus'a göstermiş, sonra da onu aldığı yere, yani Girit labirentine geri götürmüştü. Sırada Diomedes'in insan eti yiyen korkunç atlarını evcilleştirmek görevi vardı. Her biri neredeyse bir çan kulesi büyüklüğünde olan bu atları evcilleştirmek de Herakles için çok kolay olmuştu.

Eurystheus ne yapacağını şaşırmıştı. "Belki de" diye geçiriyordu içinden, "belki de zayıf noktası karşı cinstir. Belki de kadınlardan korkuyordur."

Eurystheus'un çok tatlı bir kızı vardı, fakat kızının arzusu hiç de tatlı değildi.

Şöyle diyordu tatlı kız: "Amazonlar Kraliçesi'nin kemerini arzu ediyorum. O kemerin çok güzel olduğunu işittim ve bana çok yakışacağını düşünüyorum."

"Anladın mı?" dedi Eurystheus, Herakles'e.

"Evet" dedi Herakles ve Amazonları aramaya başladı.

Bu efsanevî kadın kavmi, anaerkil düzene göre örgütlenmişti. Oğlan çocuklarının doğumdan hemen sonra kolları ve bacakları kırılıyordu ki, sadece müzik ve hafif ev işleri yapmaya yarasınlar. Erkeklerin savaşçı olmalarına kesinlikle izin verilmiyordu, çünkü bu kadınların işiydi. Kadınlar bronzdan yapılma yaylar ve kalkanlarla silahlanmışlardı, yay çekerken engel teşkil etmemesi için göğüslerinden birini kesip atıyorlardı. Amazonlar hakkında bu tür hikâyeler kulaktan kulağa anlatılıp duruyordu.

Söz konusu Amazonlar olduğu zaman, en cesur kahramanların bile dizleri tir tir titriyordu. Günün birinde böyle bir Amazonla karşılaşmaktan hepsinin ödü patlıyordu.

Herakles küçük bir savaşçı birliği ile Amazonları aramaya çıkmıştı. Bir süre sonra onları buldular ve gönüllü olarak onların kendilerini teslim almalarına izin verdiler.

Amazonlar Kraliçesi, Herakles'ten son derece etkilenmişti. En azından dış görünüşünden, çünkü erkeklerin diğer özellikleri onları fazla ilgilendirmiyordu zaten. Kahramanın kuvveti ve erkeksi güzelliği, kraliçeyi derinden etkilemişti.

"Burada ne arıyorsun?" diye sordu ona.

Yalan söylemeyi asla becerememiş olan Herakles, ona gerçeği

olduğu gibi anlattı: "Korkak, aptal, çirkin, aşağılık bir kral, şımarık, kibirli, budala kızına senin kemerine sahip olacağına dair söz verdi. Geçirdiğim cinnet esnasında kendi karımı ve çocuklarımı öldürdüğüm için, bir süre bu kralın emrinde çalışma cezasına çarptırıldım. Buraya da senin kemerini almaya geldim."

Amazonlar Kraliçesi onu hayretler içinde bırakan bir cevap verdi: "Kemerimi sana vereceğim. Onun için savaşmana gerek yok."

"Bunun karşılığında ne istiyorsun peki?" diye sordu Herakles.

"Seni istiyorum" dedi kraliçe. "Bir gece için bana ait olmanı. Seni çok beğendim ve senden çocuk sahibi olmak istiyorum, özellikle de kız çocuklar."

Herakles bu teklifi elbette ki kabul etmişti. Amazonlar Kraliçesi ile yatmak onun için şerefti.

Kraliçeyle birlikte kraliyet çadırına doğru yürüdüler. Diğer Amazonlar dışarıda onları bekliyordu. Ansızın kulaktan kulağa bir söylenti yayılmaya başladı – Herakles, Amazonlar Kraliçesi'ni öldürmek istiyordu! Hera'nın işiydi bu. Zeus'un kesin emrine rağmen, yine işe karışmıştı.

Sonunda olay öyle bir hal aldı ki, Amazonlar duruma müdahale etmeleri gerektiğine karar verdiler. Kraliyet çadırına saldırıp içeri girdiler. Herakles bu sırada kraliçenin üzerine çıkmıştı bile. Amazonların kendisine saldırdıklarını görünce; önce altında yatan kraliçeyi rehin almak istedi, fakat kadınların kendisine saldırmaktan vazgeçmediklerini anlayınca, kendisine hiçbir kötülüğü dokunmamış olan kraliçenin –tamam, kraliçenin onu sevdiğini söylemek abartı olur, sadece ondan kız çocukları doğurmak istiyordu– boğazını kesti.

Herakles savaşa savaşa oradan kaçmayı başarabildi. Kraliçenin kanlı kemeri, ellerinin arasındaydı.

Fakat bu işi başardığı için hiç de memnun değildi. Kendisine ve Kral Eurystheus'a lanetler yağdırıyordu, çünkü Amazonlar Kraliçesi'ne kötülük yapmayı hiç mi hiç arzu etmiyordu.

Eurystheus, kraliçenin kemerini kızına verdi. O da kemeri bir-iki defa taktıktan sonra, kaldırıp bir köşeye attı ve bir daha yüzüne bile bakmadı.

Bu macera Herakles'in dokuzuncu işiydi. Onuncu işi ise, Geryoneus'un sürülerini Eurystheus'a getirmekti. Kahramanımız bu işin altından da başarıyla kalktı.

Sonra da Eurystheus ona dedi ki: "Bana Batı Kızları'nın Altın Elmaları'nı getir."

Değil istemek, bunu düşünmek bile bir günahtı.

Herakles, Eurystheus'u uyardı: "Fazla ileri gitme! Senin aptal, korkak ve aşağılık bir kral olduğunu biliyorum. Tüm aptallığını, korkaklığını ve aşağılık arzularını bende tatmin edebilirsin, çünkü ben senin hizmetkânınım. Fakat sakın ola ki tanrılara meydan okuma!"

"İsteğimi sana bildirdim" dedi Eurystheus cevap olarak.

Batı Kızları'nın elmaları çok özel meyvelerdi. Batı Kızları, Titan Atlas'ın kızlarıydı ve görevleri bu elmaları korumaktı.

Bunu çok az kişi bilir: Tanrılar kayıtsız şartsız ölümsüz değillerdir. Binlerce yıldan bu yana gizlemeye çalıştıkları bir sırdır bu. Ölümsüz kalabilmek için bazı besin maddelerine gereksinim duyarlar ki, bunların başında Batı Kızları'nın elmaları gelir. Bu elmaları ele geçiren kimse, tanrıların ölümsüzlüğünü de ele geçirmiş demektir. Herakles, Eurystheus'u bu konuda uyarmaya çalışıyordu.

"Bu bir günah" diyordu, ya da buna benzer bir şeyler.

Fakat Eurystheus cevap verdi: "Umurumda bile değil! Bana hizmet edeceğine söz verdin ve ben de senden Batı Kızları'nın elmalarını istiyorum."

"Nasıl istersen" dedi Herakles.

Elmaları alıp getirdikten sonra ona göstermek ve hemen Batı Kızları'nın bahçesine geri götürmek istiyordu, çünkü Eurystheus gibi aptal, korkak ve aşağılık bir kralın ölümsüz olmasını hiç mi hiç arzu etmiyordu.

Herakles hemen yola koyuldu, ama hiç kimse bu efsanevî bahçenin nerede olduğunu bilmiyordu. Mecburen Batı Kızları'nın babaları Titan Atlas'ın yanına gitti. Titan Atlas, bugünkü Atlas Dağları'nın bulunduğu yerde yaşıyordu ve sonsuza kadar gök kubbeyi taşımakla görevlendirilmişti.

"Kızlarının koruduğu o güzel bahçe nerede? Hani o güzel elmaların yetiştiği?" diye sordu ona.

"O bahçenin nerede olduğunu biliyorum" diye karşılık verdi Atlas. "Fakat bunu sana söylemeyeceğim."

Bunun üzerine Herakles her zaman yaptığı gibi başına gelen tüm felaketleri, geçirdiği cinneti ve işlediği cinayetleri ona açık açık anlattı. "Pekâlâ" dedi Atlas. "Sana o bahçenin nerede olduğunu söylemeyeceğim, fakat o elmaları alıp sana getireceğim."

"Olmaz" dedi Herakles. "O takdirde gök kubbe aşağı düşer."

"Ben gidip gelene kadar gök kubbeyi sen taşı" dedi ona Atlas.

Gök kubbeyi taşımaktan geçici bir süre için bile olsa kurtulan Atlas, son derece memnundu. Kızlarının bahçesine giderek elmaları aldı.

Fakat bu arada aklına parlak bir fikir gelmişti. Herakles'in önüne dikilip ona dedi ki: "Az önce aklıma güzel bir fikir geldi. Ben gök kubbeyi taşımaktan bıkıp usandım. Onu sen taşı. Ben elmaları senin aptal kralına götürürüm. Bu andan itibaren gök kubbenin taşıyıcısı sen olacaksın."

"Bu yaptığının hiç de centilmence bir davranış olmadığını biliyorsun, değil mi?" dedi Herakles.

"Biliyorum" dedi Atlas.

"Pekâlâ" dedi Herakles. "Bunu hakettim. Benden daha kumazca davrandığını kabul ediyorum. Fakat yine de senden bana son bir iyilik yapmanı isteyeceğim."

"Ne gibi?" diye sordu Atlas.

"Şu halime bak" diye inledi Herakles. "Sen gök kubbeyi taşıma işinin uzmanısın, oysa ben henüz acemi bir çaylağım. Gök kubbeyi omuzlarıma doğru düzgün yerleştiremediğim için, canım yanıyor."

"Bu çok kötü" dedi Atlas anlayışlı bir tavırla. "Zamanla daha da acır."

"Doğru" dedi Herakles. "Bu yüzden kendime hemen bir yastık almak ve ensemin altına yerleştirmek istiyorum. Bu şekilde gök kubbeyi daha rahat taşıyabilirim. Yastığı alıp gelene kadar gök kubbeyi benim için biraz daha taşır mısın?"

"Elbette ki sen gidip gelene kadar onu biraz daha taşıyabilirim" dedi aptal Atlas.

Atlas'ın gök kubbeyi omuzlaması üzerine Herakles hemen ora-

dan uzaklaşıverdi: "Hoşça kal, dostum! Elmalar için sağol. Gök kubbeyi taşımaya sen devam et! Nasıl olsa bu işe sen benden daha fazla alışkınsın."

Sonra da gözden kayboldu.

Son iş, yapması gerekenlerin en zoruydu. Herakles'in tüm yeteneklerini ortaya koymasını gerektirmişti. Çünkü Eurystheus ona demişti ki: "On ikinci ve son iş olarak bana Cehennem Köpeği Kerberos'u getirmeni istiyorum."

Hayır! Hayır! İmkânsız bir şey bu! Bu konuda tartışmaya bile gerek yok!

"Benden kendi kafamı kesmemi iste, daha iyi" dedi Herakles. "Söyle, hemen şuracıkta boynumu vurayım!"

"Başın beni ilgilendirmiyor" dedi Eurystheus saklandığı testinin içinden. "Senden ne istiyorsam onu yap!"

Herakles'in bunu yapmaktan başka çaresi kalmamıştı.

Böyle bir iş ancak büyük bir süratle yapılabilir. Herakles dev adımlarla Yeraltı Dünyası'nın girişine hücum etti. Kayıkçı Charon'un yakasına yapışarak ona emretti: "Çabuk, beni karşıya geçir!"

Charon, Herakles'in irade güçü karşısında şaşkına dönmüştü. Onu karşı tarafa geçirmekten başka bir çaresi olmadığını anlamıştı. Fakat o kadar yavaş ilerliyorlardı ki, Herakles sıkıntıdan patlayacak gibi oldu. Charon'un elinden kürekleri kaptığı gibi kendisi çekmeye başladı, bu arada da küreklerden birisini kırdı.

Öbür tarafa ulaştığı zaman, Hades'in içine doğru korkunç bir nara attı. Her kim ki bana engel olmaya cüret eder, diyordu sesinin olanca kuvvetiyle, önce başına gelecek olanları düşünsün! Onu gören Kerberos korkuyla kuyruğunu kıstı ve yavaşça bir köşeye sızıverdi.

"Burasının kralı kimdir!" diye bağırdı Herakles. Ateşin başına üşüşen sinekler gibi, gölgeler de onun başına üşüşmüşlerdi.

Hades sarayından çıkarak ağır adımlarla ona yaklaştı. Her zamanki gibi kapkaraydı. "Herakles" dedi kahramanımıza, "neden böyle gürültü yapıp duruyorsun? Senin vaktin henüz gelmedi. Yok illa burada kalmak istiyorsan, bir gölge gibi davran. Herkes eşittir burada. Kuvvetin ve cesaretin ise beş para etmez."

Fakat Herakles felsefi konuşmalarla vakit kaybedecek durumda değildi. Bir anda Hades'in de yakasına yapıştı ve ona bağırmaya başladı: "Çabuk köpeği buraya getir! Bu yapmam gereken son iş ve o aptal, budala, çirkin Kral Eurystheus'dan artık kurtulmak istiyorum."

"Bu köpeği ancak benimle savaşman durumunda sana veririm" diye karşılık verdi Hades. "Kardeşimin oğlu, yani yeğenim olduğun için yapıyorum bu teklifi sana. Senin yerinde burada başka biri olsaydı, onu parmağımın küçük bir hareketiyle çoktan gölgeye çevirmiştim."

Hades'le savaşmak mı? Söylencelere inanan her Yunanlı'nın kanını donduracak kadar korkunç bir düşüncedir bu. Yeraltı Dünyası Tanrısı'na karşı kim savaşabilir ki?

Fakat Herakles bunu yaptı. Hades'e karşı savaştı, hatta onu yaralamayı bile başardı. Hades yaralarının bakımını yaptırmak ve ilaç almak için Olimpos'a çıkmak zorunda kalmıştı.

Sonunda Hades pes etti. Ne de olsa dürüst bir tanrıydı o. "Pekâlâ" dedi Herakles'e, "Kerberos'u alabilirsin. Fakat bunu yapman için onu silahsız olarak yakalaman, omuzlanna atarak yeryüzüne çıkarman ve aptal kralına kadar taşıman lazım."

"Hepsi bu kadarcık mı yani?" diye sordu Herakles dehşet içinde.

"Ve Kerberos'u buraya geri getireceğine dair söz vermen lazım" diye sözlerine devam etti Hades. "Şayet Kerberos'u geri getirmeyecek olursan, dünyanın düzeni alt üst olur. Ölüler Styx Irmağı'nın öte yakasına geçer ve canlıların arasına karışırlar. O takdirde dünyada huzurlu tek bir an bile kalmaz, çünkü ölülerle canlılar bir arada bulunamazlar. Bu onların doğalarına aykırıdır."

Herakles alçağın teki olmadığı için, tüm bunları yapacağına dair Hades'e söz verdi.

Kerberos'u omuzlanna atarak doğruca Eurystheus'un testisinin başına gitti. "Hadi bakalım" dedi Cehennem Köpeği'ne, "şimdi var gücünle biraz havla bakalım. Sonra geri gideceğiz."

Kerberos ansızın korkunç bir şekilde havlamaya başladı. Hayvanın gırtlağından çıkan muazzam gürültü, testinin içinde yankılanarak şiddetini kat be kat artırıyordu.

Eurystheus o andan itibaren sağır ve dilsizdi artık. Herakles ise kurtulmuştu. On iki işin tümünü başarıyla yerine getirerek, cinnet geçirdiği esnada karısını ve çocuklarını öldürmek suretiyle işlediği korkunç günahından arınmıştı.

HERAKLES –
AŞKI ve SONU

Yeni Cinnet – Kehanet ile Savaş – Delnaeira –
Kentaur Nessos'un Kanı – Yaşlı Bir Kadın –
Aşk Acısı – Kahraman İçin Bir Giysi –
Odun Yığını – Philoktet ve Kahramanın Yayı

Kahraman Herakles'in yaşamının sadece bir tek boyutunu anlattığımı sanırım fark etmişsinizdir. Sanki bir şehri tasvir etmem gerekirken, ben sadece bir tek caddeyi anlatıyorum. Belki de Herakles'in bir işi bitirip, hemen diğerine geçtiği gibi bir izlenim uyandırmış olabilirim. Bu doğru değil. Başardığı bütün bu işler, kahramanımızın hayatının önemli bir bölümünü doldurur. Zaten bu işleri başarması yıllar sürmüştür. Herakles bu arada dünyayı dolaşmış, kadınları baştan çıkarmış, savaşlar yönetmiş ve dostlar kurtarmıştır. Örneğin Telamon'la birlikte –Büyük Aias'ın babası– Troya şehrini zapt etmesi, Kral Laomedon'u öldürmesi ve Priamos'u Troya'nın yeni hükümdarı olarak araması, dolaylı olarak Troya Savaşı'nın nedenlerinden biri sayılabilir.

Veya bu arada vuku bulan başka bir olaya bir göz atalım: Savaş Tanrısı Ares'in oğlu cani Kyknos, Herakles'i teke tek dövüşmeye davet etmişti. Kyknos o sıralar büyük bir projeyi gerçekleştirmekle meşguldü: Babası şerefine muazzam büyüklükte bir tapınak inşa ettiriyordu. Bu tapınağın ana malzemesi, Kyknos'un kurbanlarının kafataslarıydı. Kubbenin tepesine yerleştirmek için son bir kelleye daha ihtiyacı vardı. Bu kelle, Herakles'inki olmalıydı! Herakles

meydan okumayı kabul etti ve Kyknos'un tüm kemiklerini teker teker kırdı. Oğlunun düştüğü kötü durumu gören Ares, hemen onun yardımına koştu. Pallas Athena da kahramanımızın yanındaydı. Ares, uzun süre unutamayacağı bir ders aldı. Ağlaya sızlaya kendisini güçlükle Olimpos'a atabildi. Vücudunun her tarafı yara bere doluydu ve mosmor kesilmişti.

Ve saire, ve saire...

Dediğim gibi: Herakles'in omuzlarına çok fazla yük yüklenmişti. Onun yaradılış sebebi aslında Gigantlara karşı yapacakları savaşta tanrıları desteklemekti. Bu kahramanlığı da yaşam öyküsünün bir yerlerine sıkıştırılmıştır – önemsiz, küçük bir öykü olarak. Ve kahramanlık dolu hayatı, sürekli olarak geçirdiği cinnetler sonucu kesintiye uğruyordu. Hera onu rahat bırakmaya niyetli değildi. Belki de çılgınlık boyutundaki maceraperestlik ruhu, onun geçirdiği cinnetlerin ta kendisinden başka bir şey değildi. Her halükârda Herakles içindeki kötü ruhun etkisinden kendisini bir türlü kurtaramıyordu...

Herakles bu arada yetişkin bir adam olmuştur. Hâlâ sık sık cinnet geçirmektedir, kalbine bu çılgınlığı sokan ise, tanrıların annesi Hera'dan başkası değildir. Herakles'in aklının bazen korkunç derecede karıştığını biliyoruz; başına dayanılmaz ağrılar saplanıyor ve anlamsız bir cinayet işliyordu. Ne yaptığının ise asla farkında değildi. Günün birinde küçük bir oğlan çocuğunu yüksek bir kuleden aşağıya atmıştı, çünkü onun bir şahin olduğunu düşünüyordu. Oğlanın yere çakılmasından az önce ne yaptığının farkına varmıştı, fakat iş işten geçmişti bile.

Derdine derman bulmak isteyen Herakles, bir kez daha Delphi'deki kehanet merkezini ziyaret etti. Pythia'nın karşısına çıktı – Pythia Delphi Kâhinesi'dir– ve ona emredercesine dedi ki: "Bana yardım et! Çok kötü durumdayım!"

Herakles'in görüntüsü karşısında Pythia dehşete kapılmıştı. "Git buradan! Seninle konuşmak istemiyorum" diyebildi ona kekeleyerek. "Senden korkuyorum. Çılgınlık senin gözlerinden okunuyor!"

"Bana yardım etmezsen önce kehanet merkezini, sonra da tüm Delphi'yi yerle bir edeceğim!" diye karşılık verdi Herakles.

Tam Pythia'nın üzerine saldırmaya davranmıştı ki, Apollon araya girdi. Delphi Kehaneti Apollon'a adanmıştı, ona aitti. Burasını kullanarak insanlara öğütler veriyordu. Sonuç olarak burası öyle her kafası kızanın yıkamayacağı bir yerdi. Apollon olayı böyle yorumlamıştı.

"Başım ağrıyor" diye haykıran Herakles, bu defa doğruca Apollon'un üzerine saldırdı.

Böylece Tanrı Apollon ile İnsan Herakles arasında teke tek bir kavga başladı. Her ikisi de Zeus'un oğluydu, her ikisinin de kuvvetleri denkti. Sonsuza dek sürmesi muhtemel anlamsız ve amaçsız bir kavga! Bu kavganın kime faydası olacaktı? Hiç kimseye!

Sonunda Zeus kavga eden oğullarının arasına yıldırımlarından birini fırlattı. Tarafsız olduğu izlenimini uyandırmaya çalışıyordu, fakat aslında gönlü Herakles'ten yanaydı. Zeus'un Apollon ile sorunları vardı. Bir sonraki bölümde bu konuya değineceğiz. Zeus iki dövüş horozunu ayırdıktan sonra, Herakles'e iletmesi için Pythia'ya bir mesaj gönderdi.

Zeus'un mesajı iki bölümden oluşuyordu. Birinci bölüm şu şekildeydi: "Hiçbir canlı seni öldüremeyecek." İkinci bölüm: "Çok ateşli bir aşk yaşayacaksın."

Mesajın her iki bölümü de kulağa gayet hoş geliyordu ve Herakles de onları hayra yordu. Apollon ve Pythia'dan davranışları için özür diledikten sonra, ovaya doğru yola koyuldu.

Gerçekten de kendisini daha iyi hissediyordu, çılgınlığı yavaş yavaş kayboluyordu sanki. Baş ağrıları da giderek hafifledi ve sonunda tamamen yok oldu.

Herakles, Delphi'yi iyileşmiş olarak değil, fakat kendisini daha iyi hisseden, rahatlamış bir adam olarak terk etti. Yürüyordu. Yürümek ona daima iyi gelmişti. Yürürken bir yandan da şarkı söylüyordu. Çok garip. Müzik hocasını öldüren bizzat o değil miydi? Ne güzel bir sese sahipti, ne de tek bir tınıyı olsun doğru zamanda çıkartabiliyordu. Buna rağmen şarkı söylemek hoşuna gidiyordu. Yürümek ve şarkı söylemek...

Bu şekilde şarkı söyleyip dere tepe demeden gezerken, genç bir kadına tesadüf etti. Kadın bir ırmağın karşı kıyısına geçmeye çalışıyordu. Islanmamaları için eteklerini yukarı kaldırmış ve çıplak ayaklarıyla suda birkaç adım atmıştı. Tam bu esnada ortaya geri planda bir varlık çıktı. Bir at mı? Yoksa bir adam mı? İkisi de değil. Bu bir karma varlıktı, bir kentaur. Hem de Nessos isminde çok tehlikeli bir kentaur. Genç kadına tecavüz etmek istiyordu.

Fakat kadının şansı vardı. Onun attığı çığlıkları duyan Herakles imdada yetişti, at-adamı yelesinden yakaladığı gibi kızdan uzaklaştırdı ve çıplak elleriyle şahdamarını kopardı. Nessos yere çöktü, boynundan oluk gibi kan boşanıyordu.

Kötü Kentaur Nessos ölmeden önce genç kadınla son bir kez konuşmak istedi.

"İsmin nedir?" diye sordu ona.

"Deianeira" diye cevap verdi kadın.

"Buraya gel, bana yaklaş" diye inledi Nessos. "Sana bir şey söylemek istiyorum."

Deianeira bu canavardan hâlâ korkuyordu. Fakat Herakles onu cesaretlendirdi: "Korkmana gerek yok. Sana bir şey yapmayacaktır. Ölüyor. Ne kadar kötü olursa olsun, ölmekte olan her yaratığın son sözleri dinlenmelidir."

Sözlerini bitiren Herakles arkasını dönerek oradan uzaklaştı.

"Yaklaş bana" dedi Nessos. "Yaklaş!" Ve Deianeira'nın kulağına fısıldadı: "Boynumdan akan kanı bir şişeye doldur. Bu kan büyülüdür. Bana ölüm getiren bu adam, senin kocan olacak. Hayır, hemen ona bakma. Beni dinle. O seni sevecek, sen de onu seveceksin, Deianeira. Benim büyülü kanım sayesinde aranızda asla kıskançlık olmayacak. Sana kanımı hediye ediyorum."

Deianeira şaşırmıştı: "Bana az önce kötülük yapmak isteyen sen, neden son nefesinde bana bir şey hediye etmek istiyorsun?"

"Bana bak, Delaneira: Ben neyim?" dedi bunun üzerine kentaur.

"Sen bir at-adamsın" dedi Deianeira. "Vücudunun yarısı at, yarısı da insan."

"Evet" dedi Nessos. "Bazıları şöyle derdi: Ne kadar şanslısın, Nessos. Vücudunun yarısı at, yarısı da insan. Sen de böyle düşünenlerden misin?"

"Bilemiyorum..."

"Fakat ben biliyorum: Ben ne tam bir at, ne de tam bir insanım. İşe yaramaz, iğrenç bir yaratığım. Geberip gitmem herkesin hayrına olacaktır. Bugüne kadar herkese sadece kötülük yaptım. Eğer bu kahraman vaktinde imdadına yetişmeseydi, sanırım seni de öldürürdüm, Deianeira. Öbür tarafa göçmeden önce iyi bir iş yapmak istiyorum, bir kere olsun bir iyilik... Kanımı almalısın, Deianeira. Kanımı al!"

Deianeira, ölmekte olan at-adamın kanını bir şişeye doldurdu. Nessos öldü, Deianeira Herakles'in yanına gitti ve birlikte ortak geleceklerine doğru yürümeye başladılar.

Herakles son çılgınlık nöbetini çabuk atlattı. Geçici olarak tabii... Kendine olan güveni ve dünyaya olan ilgisi tekrar yerine geldi. Artık ne şarkı söylüyor, ne de dere tepe dolaşıyordu.

Herakles, Deianeira ile evlendi. Başlangıçta vakitlerinin büyük kısmını birlikte geçiriyorlardı. Deianeira mutluydu. Herakles'e Hyllos isminde bir oğlan ve Makaria adında bir kız doğurdu. Kahramanın eline bir kez daha mutlu ve huzurlu bir yaşam sürme fırsatı geçmişti. Ailesini seviyordu. Fakat bir süre sonra içindeki macera ateşi onu yeniden yakıp kavurmaya başladı. Yerinde duramıyordu. İçindeki kötü ruh, onu yine etkisi altına almaya başlamıştı.

Herakles, Deianeira'yı yalnız bıraktı. Çocuklarını da. Babalarının evde oturup onlara zarar verecek hayallerle boğuşması yerine, diye düşünüyordu, o diyar senin bu diyar benim gezip dolaşması çok daha hayırlıdır. Yeni kahramanlıklar yapmak için dünyayı dolaşmaya başladı ve bir sürü kahramanlık yaptı.

Deianeira bekliyordu. Sabırlıydı, anlayışlıydı. Onu seviyordu. Günün birinde kapısını yaşlı bir kadın çaldı. Eski Yunanlıların tanrılara ve kahramanlara ilişkin söylencelerinde bu tür yaşlı kadınların ortaya çıkması durumunda, her zaman temkinli olmak gerekir. Kapıyı çalan Hera'nın ta kendisiydi. Yaşlı bir kadın kılığına girmişti. "Hera'nın Şanı" ismini taşıyan adama duyduğu nefretti onu buralara getiren.

"Sana bir şey söylemek istiyorum" dedi Deianeira'ya. "Görünüşe göre burada mutluluk hüküm sürüyor."

"Öyle" dedi Deianeira.

"O burada değil mi?" diye sordu yaşlı kadın.

"Şu sıralar değil" diye cevap verdi Deianeira.

"Sen ve Herakles" dedi yaşlı kadın, "birbirinizi bulmanız bir tesadüf eseri değil."

"Ne demek istiyorsun?" dedi Deianeira.

"Buna karar verilmişti" dedi yaşlı kadın.

Deianeira sevinmişti. Yaşlı kadının, Herakles'le kendisinin bir araya gelmelerinin tanrısal irade sonucu gerçekleştiğini söylemeye çalıştığını düşünüyordu. "Evet, bu duyguya ben de kapılmıştım" dedi ona. "Herakles'i gördüğüm zaman, işte beklediğim erkek! diye düşünmüştüm."

"Beni doğru anladığını sanmıyorum" dedi yaşlı kadın. "Bunu kast etmemiştim."

Sonra da Deianeira'ya Herakles'in yaşamından bir bölüm anlattı. "Onun önceden birçok iş başarmak zorunda kaldığını biliyor muydun?"

"Elbette" dedi Delaneira. "Bana hepsini anlattı."

"Bunun dışında Yeraltı Dünyası'na, yani Hades'e de inmişti" diye devam etti kadın onun söylediklerine aldınş etmeden.

"Evet, bunu da biliyorum" dedi Deianeira. "Herakles bana bunu da çoktan anlatmıştı."

"Sana her şeyi anlattığından emin misin?" dedi yaşlı kadın. "Mesela sana *senin* kardeşinden söz etti mi?"

Deianeira'nın ansızın beti benzi atmıştı. "Kardeşime ne olmuş?" diye sordu. "Kardeşim öldü, o bir ölü."

"Biliyorum" dedi yaşlı kadın. "O bir ölü ve şimdi Hades'te. Herakles onunla orada karşılaştı."

"Hayır" dedi Deianeira. "Kocam bana bundan hiç söz etmedi." Kötü bir şeyler olacağını hissediyordu.

"Seni üzmek gibi bir niyetim yok, Deianeira" dedi yaşlı kadın. "Fakat sen iki kan damlasının bedelinden başka bir şey değilsin."

"Hiçbir şey anlamadım" dedi Deianeira.

Yaşlı bir kadın kılığına girmiş olan Hera, sözlerine devam etti. "Biliyor musun, Yeraltı Dünyası'nın gölgeleri için kandan daha çok

arzu duyulan bir şey yoktur. Herakles orada kardeşine rastlamıştı ve kardeşin ona şu teklifi yapmıştı: Yukarıda Deianeira isminde dünyalar güzeli bir kız kardeşim vardır. Onu al ve ne istersen yap. Yeter ki bana kanından iki damla ver. Bunun üzerine Herakles parmağına bir iğne batırdı" diye anlatmaya devam etti yaşlı kadın, "ve kardeşin seni iki damla kan karşılığında Herakles'e sattı. İşte böyle."

Deianeira beyninden vurulmuşa dönmüştü, çünkü Herakles'in kendisini salt sevgiden dolayı aldığına, hatta sevgilerinin tanrıların iradesi olduğuna inanıyordu. Oysa şimdi kocasının kendisini iki damla kan karşılığında satın aldığını öğreniyordu.

Zavallı Deianeira!

Tekrar yalnız kaldığı zaman kollarını göğsüne kavuşturdu ve hafifçe öne eğilerek odada bir ileri, bir geri dolanmaya başladı. Bu arada da kendi kendine konuşuyordu: "İyi ama bu Herakles'in beni sevmediği anlamına gelmez ki! Bugüne kadar sevgisini bana her fırsatta gösterdi. Çocuklarımız var, Hyllos ve Makaria."

Karşıdaki çocuk odasına giderek uyumakta olan küçüklerin başlarını okşadı.

Tekrar odasına geri döndü ve ellerini göğsüne kavuşturdu, hafifçe öne eğilerek bir ileri, bir geri dolanmaya başladı. "Belki" diye düşünüyordu, "belki kardeşimle böyle bir alışveriş yaptıkları doğrudur, fakat o zaman beni henüz tanımıyordu. Fakat artık beni tanıyor ve seviyor; o alışverişi aklına bile getirmediğine eminim."

Bir süre sonra Herakles eve geri döndü. Deianeira ona yaşlı kadından söz etmek istiyordu. Fakat bunu yapamadı.

Herakles, kansına fazla ilgi göstermemişti. Deianeira ise tam aksine ona ilgi göstermeye, ona şefkatli davranmaya çalışıyordu. Ona sokuluyor, ona sevgi gösterisinde bulunuyordu. Fakat ne yapsa nafile. Herakles'in kendisine karşı olan ilgisini yitirdiğini hissediyordu. Bunun üzerine Delaneira yardıma ve ilgiye muhtaç küçük bir çocuk gibi davranmaya başladı. İncecik bir sesle konuşuyor, gözlerini kırpıştırıp duruyordu. Bir işe yaramamıştı. Bu defa ciddi ve sert olmayı denedi. Olmuyordu. Herakles ona göz ucuyla bile bakmıyordu.

Deianeira inanamıyordu. Paniğe kapılmıştı. Üstüne üstlük Herakles'in bir ordu toplamakta olduğunu da işitti. Yine ne olmuştu? Deianeira savaşın nerede olduğunu ve neden çıktığını sorup soruşturdu. Herakles'in bir kral ile ok atma müsabakası düzenlediğini ve kazanan tarafın –zaten başka ne beklenirdi ki?– Herakles olduğunu öğrendi. Ödül ise, kralın kızıymış! Kralın ödülü vermek istememesi üzerine, Herakles bir ordu toplamaya başlamış. Çünkü her ne pahasına olursa olsun ödülü almak istiyormuş.

Deianeira yıkılmıştı. Söz konusu olan kralın ülkesine giderek kızını ziyaret etti. Kızın ismi İole idi.

"Ben Herakles'in karısıyım" dedi Deianeira. "Kocamı ne hakla elimden almaya kalkarsın?"

İole genç ve küstah bir kızdı. Deianeira'ya şöyle bir baktı sadece: "Herakles beni kazandı ve benim buna bir itirazım yok. Senin derdin nedir? Kocan artık seni sevmiyorsa, sana olan ilgisini yitirdiyse, bunda benim suçum nedir?"

Sonra Deianeira'yı kapı dışarı etti.

Deianeira şimdi eskisinden daha üzgündü. Ansızın aklına atadam Nessos'un kanı dolu şişecik geldi. Tek istediği Herakles'in ve kendisinin iyiliğiydi. Kocasının sadece kendi yanında sağlıklı olacağını, onu çılgınca macera tutkusundan ancak kendisinin koruyabileceğini düşünüyordu.

Herakles'in elbiselerinden birisini Nessos'un kanına buladı ve sefere çıkmış olan kocasının ardından gönderdi.

Kentaur Nessos yalan söylemişti. Son bir iyilik değil, son bir kötülük yapmak istemişti. At-adamın kanı, ona dokunan insanların vücutlarını ateş gibi yakıyordu. Herakles, karısının kendisine göndermiş olduğu elbiseyi giydi.

Böylece Delphi Kehaneti de gerçekleşmiş oldu: "Çok ateşli bir aşk yaşayacaksın."

Nessos'un kanına bulandığı için Nessos-elbisesi olarak adlandırılan elbise, Herakles'in vücudunu korkunç bir şekilde yakıyordu. Kahramanımız dayanılmaz acılar içinde elbiseyi vücudundan sıyırıp attı ve bu arada derisi de olduğu gibi soyuldu. Herakles, ölüm tehlikesindeydi.

Fakat ikinci bir kehanet daha vardı: "Hiçbir canlı seni öldüremeyecek." Kentaur Nessos çoktan ölmüştü. Herakles bir ölü tarafından tuzağa düşürülmüştü.

Herakles'in tüm vücudu cılk yaradan ibaretti. Acıla, içinde kıvranarak kendini yerden yere atıyordu. Olup biteni haber alan Deianeira, canına kıydı. Ne kadar dramatik bir son!

Vücudu koca bir yaradan ibaret olan Herakles, korkunç acılar çekerken babası Zeus'tan bir haber aldı. "Büyük bir odun yığını hazırla" diyordu Zeus. "Sonra üzerine uzan ve birisinden odunları tutuşturmasını iste."

Herakles, Zeus'un söylediklerinin tümünü yerine getirdi. Tüm umudunu babasına bağlamıştı, acılarını bir tek onun dindirebileceğini düşünüyordu.

Büyük bir odun yığını hazırlayan Herakles, yığının tepesine uzandı ve aşağıda bekleyen arkadaşlarına seslendi: "Bu odun yığınını hanginiz tutuşturacak? Lütfen, dediğimi yapın! Haydi! Zeus böyle istiyor."

Fakat tüm arkadaşlan dehşetten donakalmışlardı ve hiçbiri elindeki meşaleyi odun yığınına fırlatmaya cesaret edemiyordu. Herakles ise gökyüzüne doğru korkunç çığlıklar atıp duruyordu.

Tam bu sırada Poias geldi. Poias bir çobandı. Etrafına bakındı ve neler olup bittiğini anlamaya çalıştı.

Herakles bağırıyordu: "Beni tutuştur! Beni tutuştur!"

Poias oldukça materyalist bir çobandı: "Ne yapayım?"

"Beni tutuştur!" diye bağırdı Herakles. "Zeus böyle istiyor. Ona itaat etmeliyim!"

"Seni tutuşturmam karşılığında bana ne vereceksin?" diye sordu Poias.

"Sahip olduğum en değerli şeyi" dedi Herakles. "Sana yayımı vereceğim."

"Kimsin sen?" diye sordu bunun üzerine Poias.

"Ben Herakles'im!"

Poias bu ismi önceden duymuştu. "Pekâlâ. Herakles'in yayına karşılık bir meşale. Hiç de kötü bir değiş tokuş değil!"

Elindeki meşaleyi odun yığınına fırlattı ve Herakles'i tutuşturdu.

Kahramanımızın göğe çıkışından söz etmeden önce, Herakles'in yayının başına sonradan neler geldiğine kısaca bir göz atalım. Poias'ın Philoktet adlı bir oğlu vardı. Philoktet, babasından miras olarak Herakles'in yayını almıştı, zaten ona kalan tek miras da buydu. Philoktet bu yay sayesinde tüm zamanların en iyi okçusu olmuştu. Troya Savaşı'na çıkmak üzere tüm Yunan kahramanları bir araya toplandıkları zaman, Philoktet de sefere katılmak üzere başvurdu.

"Ben iyi bir okçuyum" dedi orada bulunanlara. "Elimdeki yay da bir zamanlar Herakles'e aitti."

Philoktet ordunun en iyi okçusuydu. Komutan Agamemnon da böyle bir okçuya sahip olmaktan dolayı çok memnundu.

Fakat henüz Troya'ya ulaşmamışlardı ki, Philoktet bir yılan tarafından ısırıldı. Kısa sürede iltihaplanan yara, etrafa iğrenç kokular saçmaya başladı. Philoktet korkunç acılar çekiyordu, hatta çektiği acılar yüzünden tüm karakteri değişmişti.

Önceden neşeli ve sempatik biri olan Philoktet, şimdi alaycı ve kötü biri olup çıkmıştı. Devamlı sızlanıp duruyor, arkadaşlarına ve subaylara bağırıp çağırıyordu. Yara son derece iğrenç koktuğu için de, hiç kimse ona yaklaşmaya cesaret edemiyordu.

Bunun üzerine Odysseus bir öneride bulundu: "Philoktet tüm ordunun moralini bozacak" dedi. "En iyisi onu bir yerde bırakmak."

Philoktet'i bir kayığa bindirerek, çok sayıdaki ıssız adalardan birisine bıraktılar. Philoktet yayıyla baş başa kalmıştı. Yarası ise iyileşeceği yerde, giderek daha da fazla iltihap topluyordu.

Fakat Troya Savaşı'nın sonlarına doğru, Yunanlılar henüz şehri zapt edememişti ki, ortaya bir kâhin çıktı: "Philoktet aranızda olmadığı müddetçe bu şehri ele geçirmeniz imkânsız, çünkü o Herakles'in yayına sahip."

Yunanlılar, ıssız bir adaya terk ettikleri Philoktet'i geri getirmesi için aralarından birini, Akhilleus'un oğlu Neoptolemaos'u görevlendirdiler. Neoptelomaos'un görevi çok zordu, çünkü Philoktet kendisini terk eden arkadaşlarından nefret ediyordu. Fakat delikanlı görevini başarıyla sonuçlandırdı; Philoktet'i geri gelmesi için ikna etti ve böylece şehir Yunanlıların eline geçti.

Zeus'un Herakles'i odun yığınının üzerine çıkartmaktan amacı ona daha fazla eziyet etmek değil, aksine onun ölümlü kısmını yakıp yok etmekti. Zeus, Herakles'i bir tanrı yapmaya karar vermişti.

Ölümlü bedeni yanıp kül olduktan sonra Herakles'in gerçek varlığı, yani ruhu, Zeus tarafından gökyüzüne alındı. Herakles'in kendisini, yani görünür kısmını ise, bir takımyıldız olarak gökyüzüne çiviledi.

Herakles o andan itibaren artık bir tanrıydı, diğer tanrılarla aynı sofradan yiyip içebiliyordu. Zeus büyük bir jest yaparak, Tanrıça Hebe'yi eş olarak ona verdi. Hebe, gençlik tanrıçasıydı. O zamandan sonra Yunanlıların tanrılarının sayısı bir tane artmış oldu.

Bu söylencelerin tüm unsurlarının mantıksal ve tarihsel olduklarını söylememiz doğru olmaz. Fakat "güzel" hikâyeler oldukları kesindir. Bu da onları bizim gözümüzde gerçek kılar.

APOLLON

Koronis ve Büyük, Beyaz Bir Kuş –
Chiron ve En İyi Öğrencisi –
Bir "Tıp Tanrısı" Yaratma Önerisi –
Zeus'un Kıskançlığı – Leto ve Hera'nın
Kıskançlığı – Dünya'nın Bilgeliği –
Ganymed'in Kaçırılışı ve Tantalos'un Ayaklanışı –
Zeus'un İntikamı – Admetos ve Alkestis

Eczanelerin tabelalarında sık sık etrafına bir yılan dolanmış olan bir âsâ görürüz. Bu, Asklepios'un âsâsıdır. Romalıların Aesculapius adını verdikleri Asklepios, Antik Çağ'ın efsanevi Hekim Tanrısı'dır. Bu bölümde hem ondan, hem de babasından söz etmek istiyorum.

Babası, Apollon'du.

Doğruca bu tanrıdan söz etmeye başlamayıp, sözü biraz dolandırmak zorunda kaldığım için okurlarımdan beni bağışlamalarını dilerim. Apollon, Olimpos'ta çok özel bir rol oynamaktadır. Bunun en büyük sebebi de, yüz yıllar boyunca mitografların ve araştırmacıların, kültür tarihçilerinin ve ozanların ona "özel bir rol" biçmeleri olmuştur. Üstlendiği bu rol sayesinde Apollon bizim fikir dünyamızın sahnesinde kaynağını sadece Eski Yunan ve Antik Çağ Edebiyatı'ndan alan bir figür olmakla kalmamış, Batı Dünyası'nın tüm özlemlerini yükleyebileceği bir sevgili konumuna yükselmiştir.

Bu yüzden ona oğlu Asklepios ve onun annesi üzerinden yaklaşmak istiyorum.

Tanrı Apollon, günün birinde Koronis isimli bir insan kızına tutuldu. Ona sırılsıklam âşık olmuştu. Bu insan kızına kendisini tümüyle vermişti, hatta aldığından fazlasını veriyordu. Koronis tanrısal âşıktan başlangıçta oldukça hoşlanmıştı elbette, fakat insanlığını ve kadınlığını da çok seviyordu. Bu tanrıyla arasındaki yakınlaşmanın, kendisine olan sevgisini yitirmesine yol açabileceğini hissediyordu içgüdüsel olarak. Bu yüzden de Apollon ile arasında daima bir mesafe tutuyordu.

Zeusoğlu ile asla boy ölçüşemeyecek olan erkeklerle beraber oluyordu sık sık. Sıradan erkeklerdi onlar, ne daha fazla, ne de daha az. Yaşamayı seviyorlardı, kendilerini seviyorlardı, Koronis'e olan ilgileri bir, iki, bilemedin üç gece sürüyordu. Hiçbirinin ona olan sevgisi mutlak değildi. Buna karşın Apollon'un sevgisi ise mutlaktı, çünkü bir tann mutlak sever. Süresi kısa bile olsa sevgi mutlaklığını hiç yitirmiyor ve kendisini her an hissettiriyordu.

Bugün onu kadınlar konusunda son derece başarılı bir tanrı olarak tanımamıza yol açan ışıldayan ismine rağmen, Apollon aslında karşı cinsten yana hiç şansı olmayan bir tanrıydı. Nedenini hiç kimse bilmez. Sahip olduğu bunca güzellik, zekâ, yetenek, güç ve asâlet, acaba ona hiç mi yardımcı olmamıştı? Hayır mı? Kadınlan başka neyle etkileyebilirdi ki? Apollon ne yapacağını şaşırmıştı. Yoksa kadınları çocuk yapmak suretiyle mi bağlamak gerekiyordu?

Böylece Koronis, Apollon'dan hamile kaldı. Kamında, yüreğinin altında onun çocuğunu taşıyordu. Câzibe nedir acaba? Keşke bunu bilebilseydik! Apollon bunu öğrenmek için tanrıların sofrasındaki yerinden bile feragat edebilirdi! Koronis hamileydi, fakat bu arada başka bir erkekle daha tanışmıştı. Bu adam ne zeki, ne de yetenekliydi. Kuvvetli olduğu söylenemezdi, asaletle ise uzaktan yakından ilgisi yoktu. Fakat câzibeli bir erkekti ve Koronis bu adamla evlendi. İnsan denilen bu zavallı varlığı, bir tannya tercih etmişti!

Üstüne üstlük bu insanla evlenirken, aynı zamanda da bir tanrıdan çocuk bekliyordu! Ne güzel bir dedikodu malzemesi! Apollon'un bu durumdan uzun zaman haberi olmadı. Koronis'ten ha-

ber çıkmasını bekliyor, her zaman buluştukları çeşmenin başında saatlerce ağaç oluyordu. Bazen bir hışırtı geliyordu kulağına. Tamam, diye seviniyordu Apollon, nihayet geldi işte! Fakat boşuna. İşittiği, acılı âşığı gözetlemek için dalların arasına saklanan meraklıların çıkardıkları seslerdi, o kadar.

Günlerden birgün Apollon'un yanına gelen bir karga, ona her şeyi anlattı.

"Koronis uygunsuz şeyler yapıyor" dedi karga.

Ah bu kargalar! Ah bu dürüstlük budalası, sâdık, büyük, beyaz kuşlar! "Senden çocuk bekleyen sevgilin Koronis, başka bir adam ile evlendi."

"Sen neler diyorsun böyle?" dedi Apollon dişlerinin arasından.

"Evet" dedi dürüstlük budalası kuş. "Koronis evlendi. Bu düzensiz hayattan bıktığını söylüyor."

Apollon öfkeden deliye dönmüştü. Gök gürültüsünü andıran bir sesle karganın suratına gürleyince, kuşun bembeyaz tüyleri korkudan kapkara kesildi. O günden bu yana kargalar büyük, kara kuşlardır.

Apollon bir türlü sakinleşemiyordu. Bir tanrının öfkesi yabana atılır bir şey değildir; bağırıp çağırmakla veya odun kesmekle dinmez kolay kolay. Apollon ikiz kız kardeşi Artemis'i ziyaret ederek ona dedi ki: "Oklarınla Koronis'i vurmanı istiyorum! Öldür bu aşağılık ölümlüyü! Onu bir daha görmek istemiyorum, hatta öldürmek için bile ona bakmak istemiyorum."

Artemis, kardeşinin dileğini yerine getirdi. İkiz kardeşler kendi aralarında çok iyi anlaşıyorlardı. İffetli bakire acıma bilmezdi, hele kardeşinin âşıklarına, hiç! Koronis'i oklayarak öldürdü. Koronis ölmeden önce Av Tanrıçası Artemis, avcıların yaptığı gibi Koronis'in karnını deşti ve tanrısal embriyonu dışarı çıkardı. Bir oğlan. Onu babasına verdi.

"Onu da öldürmemi ister misin?" diye sordu sonra. "O senin oğlun, yani bir yarı-tanrı. Önce sana sorayım dedim."

Apollon, pembe renkli et yumağını eline aldı.

"Ona bir isim buldun mu?" diye sordu Artemis. "Aynı küçük bir domuz yavrusuna benziyor."

"Bütün insan çocukları buna benzer" diye karşılık verdi Apollon. Diğer tanrılara nazaran insanlarla daha çok içli dışlı olmuştu. "Ona Asklepios ismini vereceğim" dedi sonra.

"Nasıl istersen "dedi Artemis. Sözlerini bitirir bitirmez dere tepe demeden dolaşmaya başlamıştı yine.

Apollon vicdan azabı çekmeye başlamıştı. Bu karmaşık, garip duyguya sahip olan tek tanrıydı o. Başka bir tanrının vicdan azabı çekmiş olduğunu bugüne dek işitmiş değilim. O ilk öfke ânında Koronis'in ölümünü istemekten dolayı, büyük bir vicdan azabı çekiyordu.

Hayatlarının akışı boyunca pek az tanrının karakteri değişmiştir – tanrıların hayatlarının akışı olduğundan söz edebildiğimiz takdirde elbette. En başta nasıl yaratılmışlarsa, o şekilde hiç değişmeden kalmışlardır. Tanrılar sonsuz bir "an" içinde yaşarlar. Apollon bu bağlamda diğer tanrılardan farklılık göstermektedir. O, bir ideal için çabalıyordu. İdealinin ismi ise, mantıktı.

"Sevdiğim kadını öldürtmek hiç de mantıklı bir iş değildi" diye düşünüyordu kendi kendine. Ona hak vermemek mümkün mü?

İlk öfke ânında yaptığı hatayı tamir etmek istiyordu. Oğlu Asklepios'un, mümkün olan en iyi öğrenimi görmesini sağlamayı düşünüyordu. Bu konuda aklına ilk gelen isim Chiron oldu. Kendisinden daha önce söz ettiğim bu kentaur, Yunan Mitolojisi'nin en değerli pedagoglarından biriydi.

Chiron şefkatli, iyi kalpli, bilge ve nazik bir eğitmendi. Birçok kahramanı o yetiştirmiştir. Bunların arasında Jason'u, Akhilleus'u, onun babası Peleus'u sayabiliriz. Herakles'i de biraz olsun yontmaya çalışmıştı. Asklepios'u yetiştirme görevini de seve seve kabul etti.

"En çok ne ile ilgileniyorsun?" diye sordu oğlana.

"Görülmeyen her şey ile" diye karşılık verdi Asklepios.

"İyi bir cevap" dedi Chiron. "Fakat bunu biraz açıklaman gerekiyor. Bana görünmeyen bir şey söyler misin?"

"Örneğin" dedi Asklepios, "insanların içten nasıl göründükleri."

"Çok iyi" diye övdü onu Chiron. "Gerçekten çok iyi!"

Apollon'a döndü: "Çok başarılı olacak. Gelmiş geçmiş en iyi öğrencim olacak."

"Daha da iyisi" dedi Apolion.

Chiron, bilim dalları arasında en çok tıbbı seviyordu. Asklepios'u dünyanın en iyi hekimi yapmaya karar verdi. Chiron, tüm tıp bilgilerini bu çocuğa aktardı.

Asklepios çok zeki ve hevesli bir öğrenci idi. Öğretmeni ne zaman işin teorik kısmına, yani araştırmaya ağırlık vermek istese, Asklepios pratik çalışmadan yana olduğunu ifade ediyordu. En azından genç bir adamken bu böyleydi.

"Araştırma" diyordu sık sık, "araştırma sadece bir tek amaca hizmet edebilir; iyileştirmeye."

Kısa süre sonra büyük bir hekim oldu. Şöhreti dört bir yana dağılmıştı, herkes ona büyük saygı gösteriyordu. Özellikle hiçbir iyileşme umudu kalmamış insanlara yardım ediyordu. Asklepios, her şeyin çaresini buluyordu. Acıları dindiriyordu. Çaresizleri avutuyordu. Hastaları iyileştiriyordu.

Apollon oğluyla gurur duyuyordu. Günün birinde, Zeus da dahil olmak üzere tüm tanrıların Olimpos'ta bulundukları bir anda, onlara bir öneri sundu.

"Aramıza bir Tıp Tanrısı almaya ne dersiniz? Tıp ilmi günden güne gelişiyor ve önem kazanıyor. İnsanlar hekimlere güveniyor ve onlara büyük saygı gösteriyorlar. Olimpos'ta da bir Tıp Tanrısı'nın bulunması hiç de fena olmaz. Oğlum Asklepios'u ölümsüz kılarak tanrılaştırmayı teklif ediyorum."

Apollon'un kozları hiç de fena değildi. Yarı kardeşi Athena, teklifine sıcak bakıyordu. İnsanların "bilim" olarak adlandırdıkları meşguliyete karşı, eskiden beri bir zaafı olduğu biliniyordu. Apollon'un kız kardeşi Artemis de bu fikri onaylayanlardandı, gerçi sadece kardeşlik duyguları yüzünden, ama olsun. Demirci Hephaistos, büyük teknisyen, dâhi zanaatçı da teklifi kabul etmişti. İnsan sonuç olarak bir makineden başka bir şey değildir, diyordu Hephaistos, tanrıların aksine makinelerin arada bir sökülüp takılmaları gerekir.

Apollon önerisini savunmaya devam ediyordu: "Bildiğiniz gibi, ben ve kız kardeşim Artemis, hasta ve yaşlı insanları oklamakla görevliyiz." Apollon ve Artemis, diğer birçok görevlerinin yanı sı-

ra, yaşlı ve hasta insanların öbür dünyaya göçmelerine yardımcı olmakla da görevliydiler. "Niye bir kez de tam tersi olmasın?" dedi Apollon. "Aslî görevi yaşam kısaltmak olan bizler, neden bu kez de yaşamları uzatmaya çalışmayalım ki?"

Apollon'un heyecanı diğer tanrılara da bulaşmıştı. Onun düşüncesini coşkuyla kabul ettiler.

Fakat tanrılardan biri bu heyecan ve coşkudan hiç mi hiç etkilenmemişti: Zeus.

"Hayır!" diye bağırdı Zeus.

"Peki, neden hayır?" diye sordu Apollon babasının suratına bakmadan.

"Çünkü hayır diyorum!"

"Demek öyle!"

İşte bu noktada Olimpos'taki temel çelişki su yüzüne çıkmaktadır. Bu çelişki, birçok ailede sinirlerin sürekli gergin olmasına neden olmuştur. Apollon, Zeus'un en büyük oğluydu ve Zeus onun günün birinde iktidara sahip olmak üzere kendisini devirmeye kalkışmasından korkuyordu. Apollon hakkında genel olarak olumsuz düşünceler besliyordu. Onu sevmiyordu. Ona katlanamıyordu. Onu eleştirip duruyordu. Dış görünüşünü gereğinden fazla kadınsı buluyordu, tıpkı kız kardeşi Artemis'in dış görünüşünü fazla erkeksi bulması gibi. Genç bir tanrıyken babasından şefkat bekleyen Apollon, büyüdükten sonra Zeus'la arasına geniş bir mesafe koymuştu.

Apollon omuzlarını silkerek tanrıların sofrasından kalktı. "Pekâlâ, madem hayır, öyleyse hayır."

Sonra da oğlu Asklepios'un yanına gitti. "İşini yap, sanatını icra et! Elinden gelenin en iyisini yap. Benim korumam altındasın. Her ne yaparsan yap, bil ki, daima senin arkanda olacağım."

Asklepios hekim olarak çalışmaya devam etti ve birçok iyi şey yaptı. İnsanlara umut verdi, şifa ve sağlık dağıttı. Bu arada evlenmiş ve iki oğul sahibi olmuştu. Oğullarının her ikisini de hekim olarak yetiştirdi. Bir tanesi cerrah oldu, diğeri ise ruh hekimi. Evet, Söylence Yunanistan'ında ruh hekimleri bile vardı.

Asklepios pratisyen hekim olarak çalışmayı tercih ediyordu.

Oğullarının ikisi de başarılı ve şöhretli hekimler olmuşlar ve onun işlerini büyük ölçüde hafifletmişlerdi. Gençliğinin tam aksine, artık pratik hekimlikten ziyade bilim ve araştırma alanına yönelmeyi istiyordu. Kısa süre sonra sadece bir tek konu onun ilgisini çekmeye başlamıştı: İnsan nasıl ölümsüz kılınabilir? İnsanın ölmemesi için bilimsel olarak ne yapılabilir? Hatta daha da ileri gitmişti: Ölü bir insanın Hades'ten geri getirilmesi için ne yapılabilir?

Yaptığı araştırmalar başarılı olmuştu. Burada aklıma bir fıkra geliyor: Kendisine eserlerinin ölümsüz olmalarını isteyip istemediği sorulan Woody Allen, şöyle cevap vermişti: Eserlerim mi? Eserlerimden bana ne! *Ben, ben* ölümsüz olmak istiyorum! Onun bu arzusunu sadece Asklepios yerine getirebilirdi!

Hekimler hekimi, artık nefes almayan, vücutları soğumuş insanları tekrar yaşama döndürmeyi başarmıştı. Sınırsız bir şöhrete kavuşmuştu artık! Tüm dünyadan erkekler, kadınlar ve çocuklar onu görmeye geliyor, karşısında diz çöküyor ve ona neredeyse bir tanrı derecesinde saygı gösteriyorlardı.

"Ben tanrı değilim! Ayağa kalkın!" diyordu insanlara. "Ben sadece bir bilim adamıyım. Tanrı olan, benim babam. Tanrı Apollon, benim babamdır. Eğer birisine tapınmak istiyorsanız, Apollon'a tapının!"

İnsanlar, Asklepios'un dediğini yaptılar. Apollon, inanılmaz derecede rağbet gören bir tanrı olmuştu, diğer tanrıların hiçbiri onunla boy ölçüşemiyordu. Her yerde Apollon tapınakları inşa ediliyordu. Görünüşe göre bu tanrı babası Zeus'tan bile fazla önem kazanmıştı, hatta onu devirmek üzere olduğu bile söylenebilirdi – fakat şiddet kullanmadan, yani Zeus'un babasını devirmesi gibi değil.

Zeus'un içini inanılmaz bir kıskançlık kaplamıştı. Olimpos'tan aşağıya baktığı zaman, kulağına sadece oğluna edilen duaların sesleri geliyordu. Fakat Zeus beklemesini bilirdi. Diğer tanrıların Apollon ve Asklepion'dan çok hoşlandıklarının farkındaydı, bu sempatik, meraklı, bilime susamış tanrısal varlıklara karşı yalnız kaldığını çok iyi biliyordu.

Fakat hiç beklemediği bir anda, Zeus'un karanlık suratlı kardeşi

Hades, ona yardıma geldi. Hades kötü bir tanrı değildir. Çok adildir, uzlaşma kelimesinin anlamını bilmez, yaşam ve ölüm arasındaki çizginin araştırılmasından ise, mesleği itibarıyla pek hoşlanmaz.

Hades, Zeus'a şöyle dedi: "Doğrusunu istersen, insanların artık ölmemeleri beni pek rahatsız etmiyor. Hatta ölmüş insanların Asklepios tarafından geri alınmalarından bile şikâyetçi değilim. Beni asıl rahatsız eden, ortadaki adaletsizlik sorunu. Ya tüm insanlar ölümsüzdür, ya da tümü ölümlüdür. Ya tüm insanlar Hades'e gönderilir, ya da tüm insanlar Hades'ten çıkartılarak tekrar yaşama döndürülür. Hepsinin sıcak güneş altında yaşamak için yanıp tutuştuğunu biliyorum. Fakat bazılarına iltimas geçirilerek yaşama döndürülmeleri ve başkalarına bu şansın tanınmaması, beni korkunç derecede rahatsız ediyor. Eğer Asklepios sanatını bu şekilde icra etmeye devam ederse" dedi Hades, "o zaman krallığımın kapılarını kendi ellerimle açacağım ve ölülerin tümünü yeryüzüne salacağım. Dünyada büyük bir karmaşa başlayacak, tüm insanları kıskançlık, kin, nefret ve intikam duygulan kaplayacak. Çünkü dünyada ölülerle dirilerin birlikte yaşamasına yetecek kadar yer yok!"

Hades'in bu şikâyeti, Zeus için biçilmiş kaftandı. Hemen diğer tanrılara döndü: "Hades'in söylediklerini dinlediniz. Bir şeyler yapmalıyız."

Ve hiçbir uyarıda bulunmadan, Apollon'a tek kelime olsun söylemeden, yıldırımlarından birini aldı ve Asklepios'un üzerine savurdu. Dünyanın en büyük hekimi, oracıkta ölmüştü.

Apollon tasavvur dahi edilemeyecek kadar öfkelenmişti. Çok, ama çok derinden yaralanmış, içinden bir şeyler kopup gitmişti. Fakat Apollon ilk öfke ânının kendini etkilemesine izin vermedi. Nefretini, mantığıyla çelikleştirdi. Babasına karşı bir ayaklanma başlatmayı tasarlıyordu ve görünüşe göre dengeler ondan yanaydı.

Hikâyeye devam etmeden önce biraz düşünmek istiyorum. Apollon her şeyi uzun uzun ve etraflıca düşünürdü. O halde biz de uzun uzun ve etraflıca düşünelim.

Apollon ancak Romalılar tarafından kudretli, kahraman bir tanrı haline getirilmiştir. Yunanlılar zamanında Apollon oldukça zavallı,

mutsuz –beceriksiz demek yanlış olur–, tuhaf tabiatlı bir tanrıydı. Romalıların ismini değiştirmeden kabul ettikleri tek tanrı Apollon'dur. Zeus'un ismi Jüpiter olmuştur, Hera'nın Juno, Savaş Tanrısı Ares'in Mars, Hermes'in Merkür, Aphrodit'in Venüs vs. vs.

Apollon, diyalektik bir tanrıdır. Bir yandan oklarıyla vadesi dolan insanlara ölüm dağıtırken, diğer yandan da sağlık dağıtmaktadır. Lirinin tellerinden insanlara umut veren güzel müzikler yayılırken, diğer yandan da aynı teller yayında kiriş olarak umutsuzlara ölüm verir. O, Çobanların Tanrısı'dır; fakat ona en yakın olan hayvan, kurttur.

Ona verilen bir diğer isim Phoibos Apollon'dur; bu isim büyük ihtimalle onun aynı zamanda "Güneş Tanrısı" olduğuna işaret etmektedir. Apollon'un Babil kökenli olduğunu bugün biliyoruz; ona orada Şamaş ismi veriliyordu ve Güneş Tanrısı'ydı.

Apollon, Zeus ile Dişi Titan Leto'nun oğluydu. Zeus'tan hamile kalan Leto, her zamanki gibi ebedî kıskanç Hera'nın düşmanlığına uğramıştı. Hera, onu öldürmesi için Ejderha Python'u Leto'nun üzerine salmıştı. Korkunç canavar, hamile kadının hayatını oldukça güçleştirmişse de, görevini yerine getirememişti. Zeus, öz oğlunun bir ejderhanın midesinde sindirilmesine izin vermemişti.

Leto'yu ele geçiremeyeceğini anlayan Hera, tüm dünyaya korkunç bir tehdit savurmuştur: "Her kara parçası" diyordu Hera, "toprakları üzerinde Leto'nun doğurmasına izin verecek her sabit kara parçası toz olacak ve tozları rüzgâra savrulacaktır."

Hiçbir kara parçası istemezdi bunu.

Böylece Leto dünyayı dolaşmaya ve ikizlerini doğurabileceği emin bir yer aramaya başladı. Sonunda Delos Adası ona yardım etmeye karar verdi. Yaratılış süreci tamamlandığı için günümüzde var olmayan, yüzer bir adaydı burası.

Şöyle diyordu yüzer ada: "Ben sabit bir kara parçası değilim, o halde Hera'nın lâneti beni etkilemez. Fakat Leto'nun minneti ileride çok işime yarayabilir."

Delos Adası, Leto'ya çocuklarını doğurabileceği bir gölgelik sundu. Apollon ve Artemis burada dünyaya geldiler.

Fakat babaları Zeus zavallı çocuklarla ilgilenmek bir yana dur-

sun, suratlarına bile bir kere olsun bakmamıştı. Bu durum, özelikle pek çok gelip geçici mutsuz aşk yaşayan Apollon üzerinde, oldukça derin izler bırakmıştır. Sevgi konusunda oldukça büyük sorunları vardı. Tahmin ediyoruz ki –fakat lütfen yanlış anlaşılmasın, sadece tahmin ediyoruz!–, Apollon'un câzibesi eksikti, albenili biri değildi. Buna karşın mesela Hermes son derece câzibeli bir tannydı.

Artemis en başından itibaren aşkı reddetmiş, hayatının sonuna kadar bakire kalacağını, iffetini muhafaza edeceğini bildirmişti.

Tanrısal varoluşunun başlarında Apollon babası Zeus'a çok bağlıydı, onun sevgisini ve ilgisini özlüyordu. Fakat babasının kendisinden uzak durmayı istediğini anladıktan sonra, bu özlem duygusundan sıyrıldı. Fakat özlem bir enerji biçimidir ve fizik kanunları bize hiçbir enerjinin kaybolmayacağını söyler. Bir tanrının kalbindeki özlemin yok olması da mümkün değildir, olsa olsa biçim değiştirir ve başka bir kalıpta varlığını sürdürür.

Apollon dünyaya gelir gelmez, annesinin çektiği acıların intikamını almaya koyuldu. İlk icraatı, Hera'nın emri üzerine annesini yutmaya çalışan Ejderha Python'u oklarıyla öldürmek oldu.

Python yaşlı Toprak Ana'nın, Gaia'nın yaratıklarından biriydi. Gaia, genç tanrıya çok kızmıştı. Öfkeyle onun suratına çamur tükürdü. Apollon'un ilk öfke nöbeti tam bu anda geldi işte.

"Bana baksana" diye haykırdı ansızın önünde beliren deliğin içine doğru. "Bu iğrenç yaratığı neden savunuyorsun? O çok çirkin! Hiçbir işe yaramaz!"

"Sen benim kim olduğumu sanıyorsun?" dedi Gaia.

Bunu öyle bir sesle söylemişti ki, Apollon kendine geldi ve aklını başına topladı.

"Tüm bilgelikler benim içimdedir" dedi Gaia. "Tüm bilgeliğimi bu delikten dışarı aktarabilirim. Fakat hem benim yaratıklarımdan birini öldüren, hem de özür olarak onun kendisinden daha çirkin olduğunu öne süren biri için değil!"

"Bilgeliğini bana aktarman için ne yapabilirim?" diye sordu Apollon.

Bunun üzerine Gaia ona bu yere bir kehanet merkezi kurmasını, yönetimini bir rahibeye vermesini ve onu çirkin canavarın anısına Pythia olarak adlandırmasını istedi.

Apollon, Gaia'nın kendisine söylediklerinin tümünü yerine getirdi ve Delphi Kehaneti'ni kurdu. Burasını kullanmak suretiyle insanlara yaşamlarında kullanacakları faydalı öğütler vermek istiyordu. Apollon'un şöhreti Delphi'de öylesine yayıldı ki, kısa zamanda Olimpos Tanrıları'yla rekabet eder hale geldi.

Bir süre sonra –fakat Asklepios vakasından çok önce– gökyüzünü huzursuzluğa boğacak bir olay meydana geldi. Zeus kendisine yeni bir âşık edinmişti: Ganymed adında Troyalı bir prens.

Zeus bu prense sınlsıklam âşık olmuştu. Ondan ayrı kalmaya dayanamadığı için, onu yanına alarak Olimpos'a götürdü ve kendi sakisi yaptı. Diğer tanrılar bu işten hiç mi hiç hoşlanmamışlardı, özellikle de Hera. Bu defa diğerlerinin desteğine de sahipti üstelik.

"Nasıl olur da karını bu derece aşağılarsın?" dedi ona diğer tanrılar. "Kendine başka bir sevgili bulup, karının gözleri önünde onunla oynaşman doğru bir şey mi?" Fakat Zeus, Ganymed'e öylesine büyük bir tutkuyla âşık olmuştu ki, tanrıların söyledikleri bir kulağından girip öbür kulağından çıkıyordu.

Hera ve Apollon aralarında gizli görüşmeler yaparak, Zeus'u devirmeye karar verdiler. Denizler Tanrısı Poseidon'u, Zeus'un lacivert saçlı kardeşini de, bu şartlar altında tahta çıkmasının doğru olacağını söyleyerek ve tahtı vaat ederek davalarına kazandılar.

Rüşvet kabul etmez Athena ise, asilerin gölge kabinesinde bir makam kabul etmeden, Hera'nın arkasında yer aldı. Tanrıların en güçlüleri, tek yumruk olmuşlardı. Hep birlikte Zeus'a arkadan saldırdılar ve –inanılır gibi değil!– onu yere devirdiler. Tüm Olimpos temellerinden sarsılmış olmalıydı! Zeus'un üzerine çullanan tanrılar, onu kollarından ve bacaklarından tam yüz düğümle kayalara bağladılar.

Fakat tanrıların arasında bir hain vardı. Küçük, tatlı bir hain: Deniz Perisi Thetis. Thetis de Zeus'a sırılsıklam âşıktı, görkemli sevgilisinin yerde kıskıvrak bağlanmış yattığını görünce çok üzüldü. Hemen Hades'e koşarak Yüz Kollu Dev Briareos'u yardıma çağırdı.

"Zeus'a yardım etmelisin!" dedi ona.

Yüz Kollu Dev kocaman adımlarla Olimpos'a doğru yürümeye başladı. Karşısına çıkan tüm engelleri, ağaçları, kayaları ve tanrıla-

rı, elinin tersiyle bir kenara fırlatıp atıyordu. Yüz kolunun ucundaki yüz eliyle Zeus'un yüz düğümünü bir çırpıda çözüverdi. Zeus, kurtulmuştu.

"Pekâlâ" dedi Zeus. "Şimdi sıra bende! Öç almanın vakti geldi!"

Karısı Hera'yı yakaladığı gibi kollarından gök kubbeye astı ve ayaklarına Hephaistos'un ağır örslerini bağladı: "Kulakların sağırlaşıp gözlerin körleşene kadar boyunu uzatayım da, cezanı gör bakalım!"

Gök kubbede asılı duran Hera'ya, kocası tarafından işkence yapılıyordu. Ne dehşetli, ne akıl almaz bir manzara! Yunanlılar tanrıçalarına çok acımış olmalılar!

Fakat oraya gelen Hephaistos, bu duruma son derece öfkelenmişti: "Benim annem! Hem de benim örslerimle! Olur şey değil!" Hera'nın ayaklarındaki örsleri çekip aldı ve böylece annesini kurtarmış oldu. Fakat onun ne yaptığını gören Zeus, ceza olarak onu Olimpos'tan aşağı fırlattı. Bu ekspres yolculuk Hephaistos'un başına ikinci kez geliyordu. Buna alışmak mümkün değildir, hatta bir tanrı için bile!

"Poseidon ve Apollon!" dedi Zeus. "Beni çok kızdırdığınız için, sizleri aşağılamak istiyorum. Sizler, gökyüzünün büyük tanrıları, dünyaya gidecek ve angarya işlerde çalışacaksınız. Ganymed'i geri vereceğim. İşkence altında onu Troya'ya geri göndereceğime dair söz vermek zorunda kalmıştım. Sizler de hemen onunla birlikte gidebilirsiniz. Şehrinin etrafını büyük bir surla çevirmesi için, Troya Kralı Laomedon'a yardımcı olacaksınız. Çünkü gelecekte bu şehir uğruna büyük bir savaş çıkacak, onun bir çırpıda düşmesini istemiyorum."

Apollon ve Poseidon, Zeus'a itaat ettiler. Fakat sevgili Ganymed'ini geri göndermek zorunda kalması, Zeus'un kalbinde derin bir yara açmıştı. Onu daima görebilmek için görüntüsünü gökteki yıldızlara işledi. Ganymed, Kova Burcu olmuştu.

Poseidon ve Apollon, Troya Kralı'nın hizmetine girmişlerdi. Şehrin etrafına büyük bir sur ördüler. Bu iş için bir tanrı yılı, yani sekiz insan yılı çalışmaları gerekmişti. Bunu nereden biliyoruz? Hiçbir fikrim yok! Böylece bu mesele tam olarak kapanmasa bile,

bir süre için üzeri örtüldü..., ta ki Asklepios yüzünden baş gösteren anlaşmazlık ortaya çıkana kadar.

Zeus, duyduğu kıskançlıktan dolayı Hekim Asklepios'un üzerine bir yıldırım savurmuş ve onu öldürmüştü. Apollon hâlâ intikam duygularıyla yanıp tutuşuyordu. Fakat bu kez daha dikkatliydi, çünkü biliyordu ki, babasının karşısına açıkça çıkması imkânsızdı. Fakat bildiği başka bir şey daha vardı: Zeus'un kudretli silahları olan yıldırımlar, üç kiklop tarafından dökülüp hazırlanıyordu. Bu silahları onun elinden aldığım takdirde, diye düşünüyordu, onu büyük oranda güçsüz bırakmış olurum.

Apollon, tannsal dökümhanede yıldırımlar dökmekte olan üç kiklopu, oklarıyla vurup öldürdü.

Acı çekme ve öfkelenme sırası bu kez Zeus'undu. Olimpos'taki kuşak çatışmasını ortadan kaldırmak istiyordu. Bu işle uğraşmaktan bıkıp usanmıştı.

"Apollon'u Tartaros'a atmak istiyorum" dedi Zeus. "Hem de cehennemin en ücra ve en karanlık köşesine!"

Her ne kadar diğer tanrılar da Apollon'un cezalandırılması konusunda hemfikirlerse de, onun gibi bir tanrının Tartaros'a atılması düşüncesinden hiç hoşlanmamışlardı. Apollon, Sisyphos'un yanında eza ve cefa çekecekti demek! Tannsal gururları buna asla izin vermezdi. Hayır! Yeni bir ayaklanma tehlikesi baş göstermişti. Ansızın şaşılacak bir durum hasıl oldu ve Zeus kendisinden beklenmeyecek şekilde pes etti.

"Tamam. Apollon'u bir kez daha dünyaya göndereceğim" dedi Zeus. "Orada tekrar bir kralın hizmetine girip çalışsın bakalım."

Apollon'u bu defa Kral Admetos'un yanına gönderdi. Fakat ya Zeus pek iyi bilgi edinememişti, ya da başkalarının sandığı kadar kötü bir baba değildi. Çünkü Admetos çok iyi ve tatlı bir adamdı; kısa zamanda Apollon ile aralarında sarsılmaz bir dostluk kuruldu. Apollon, bu kralın sarayında çok hoş vakit geçirmişti.

Apollon, burada bulunduğu süre zarfında insanların kaderleri, acıları ve sıkıntıları hakkında bilgi edindi. Artık onları çok daha iyi anlıyordu.

Admetos'un Alkestis adında bir karısı vardı. Admetos ve Alkestis birbirlerini seviyorlardı. Tekrar Olimpos'a çıkmadan önce onlara bir iyilik yapmak, Apollon'un en büyük arzusuydu.

Kral Admetos ve karısı Alkestis'in hikâyeleri kısaca böyledir:

Dünyada geçirmesi gereken zaman dolduran Apollon, Admetos'a dedi ki: "Dinle beni! Sana bir armağan vermek istiyorum. Sanırım verebileceklerimin en iyisidir bu. Günün birinde Moiralar senin canını almam için bana emir verecekler. O zaman kendi yerine ölmeyi kabul edecek birini bulabilirsen, onun canını alacağım. Senin de yaşamana izin vereceğim."

Biz insanlar bunun ne kadar tehlikeli bir iyilik olduğunu çok iyi anlayabiliriz. Apollon, insan olmanın ne demek olduğunu yeterince kavrayamamıştı. Daha öğrenmesi gereken çok şey vardı ve bu hikâyeden acı bir ders alacaktı.

Admetos ve Alkestis birlikte uzun ve mutlu bir hayat sürdüler. Admetos, Apollon'un hediyesini elbette ki unutmamıştı. Bu konu üzerinde sık sık düşünüyordu, hatta düşüncelerinin ayrılmaz bir parçası olmuştu. Vakit geldiği zaman ne yapacağını bir türlü bilemiyordu.

Günün birinde vakit gelip çattı. Admetos hastalanmıştı, yakında öleceğini biliyordu. Panik içinde tüm arkadaşlarını, sağlığında yardım ettiği tüm insanları ziyaret etmeye başladı: "Benim yerime ölmek isteyen biri var mı?"

Tabii ki böyle biri yoktu. Paralarını, evlerini, sahip oldukları her şeylerini vermeye hazırdılar. Fakat yaşamlarını değil.

Ölüm saati çaldığı zaman, Apollon karşısına dikilmişti: "Ne yaptın, Admetos? Senin yerine ölmeyi kabul edecek birini buldun mu?"

Kapının arkasından onları dinlemekte olan Alkestis, ansızın içeri daldı: "Neler oluyor? Mesele nedir? Sevgili kocamın hayatta kalması için ne yapmak gerekiyor?"

Bunun üzerine Apollon ona armağanından söz etti.

"Ben!" diye haykırdı Alkestis. "Benim yaşama sebebim sensin zaten! Sen olmadan ben nasıl yaşarım ki?"

Çok zor bir durumdu bu.

Apollon, iyilik yapmak isterken, bilmeden büyük bir felakete neden olduğunu anlamaya başlamıştı.

Peki bu hikâye nasıl sona erdi? Ansızın Deus ex machina, "makineden çıkan tanrı" –burada tanrıça– işe karıştı. Yeraltı Dünyası'ndan onları izleyen Persephone ortaya çıkarak, Alkestis ve Admetos'a birer yıl daha yaşam hakkı hediye etti. Bu süre dolduğu zaman, Philemon ve Baukis gibi, aynı anda öleceklerdi.

Euripides bu hikâyenin sonunu başka şekilde getirir. "Alkestis" adlı oyununu aslında bir satir dramı olarak tasarlamıştı. Neşe ve yaşam dolu Herakles işe karışır, ölümle kavga etmeye başlar, – beklenildiği üzere– onu mağlup eder, sonunda da Alkestis'e sevgili Admetos'unu geri verir.

Apollon ise kendisini tamamen Delphi Kehaneti'ne verdi. İnsanlara yanlış öğütler vermemek için, son derece dikkatli davranıyordu. Bir hata daha yapmaya tahammülü yoktu. Kehanetlerinin genellikle son derece karmaşık olmalarının sebebini de burada aramak gerekir herhalde.

Kehanetin giriş kapısının üzerinde bir yazıt bulunuyordu: "Kendini tanı!"

Apollon, bu vecizeyi kendisine şiar edinmişti. Toprak Ana Gaia'nın yeryüzüne gönderdiği en büyük bilgelik de bu olsa gerek!

DÖNÜŞÜMLER

Narkissos ve Ekho –
Io, Argos, Bir İnek ve Bir Atsineği –
Kephalos ve Prokris

Ovidius'un "Dönüşümler" adlı eseri, çok uzun zamandan bu yana en sevdiğim kitapların başında gelmektedir. İnsan günün veya gecenin her vaktine, havanın her durumuna ve her ruh haline uygun bir hikâye bulabilir orada.

Hiçbir şey kaybolmaz! Kitabın konusu budur. Ne başka bir açıklama vardır, ne ahlakî bir öğüt, ne de bir yorum. Sadece ve sadece anlatım içermektedir; sanki anlatım olmazsa dünya da var olmayacakmış gibi. Hiçbir şey kaybolmaz, her şey başka bir biçime bürünür, değişim ve dönüşüm durmaksızın devam eder – ve bunları yazmakla, biz de bu sürecin bir parçası oluruz.

Bu değişim ve dönüşümlerin üç tanesinden söz etmek istiyorum.

Narkissos'un Hikâyesi

Bir zamanlar, olağanüstü güzellikte bir oğlan çocuğu doğurduğu için, son derece mutlu olan bir anne varmış. Güzellik ne demektir? Oğlan kusursuz bir güzelliğe sahip değildi, fakat çok şirin ve çekici ve ilginç bir görüntüye sahipti. Bu ne anlama gelmektedir?

Hepimiz biliriz: Eğer bir güzellik karşımıza en kusursuz biçimiyle değil de, bazı noktalarda güzel-olmayanla kesişen biçimde çıkarsa, o zaman bu güzellik bizi özel bir biçimde kendisine çeker,

içimizi gıcıklar. Sözünü ettiğim oğlan çocuğu işte bu ilginç, çekici, iç gıcıklayıcı güzelliğe sahipti.

Annesi oğluna Narkissos ismini vermişti. Yüzünü altın gibi çevreleyen sarı saçları, ideal biçiminde olmayan kaşları, yeşil-mavi gözleri vardı. Konuştuğu zaman küçük ağzını azıcık, belli belirsiz de olsa çarpıtıyordu. İşte bu çarpıklıktı onun suratına o olağanüstü sevimliliği kazandıran.

Annesine kalsa, oğlunu kollarının arasından bir an bile bırakmazdı. Onun için çok endişeleniyor, başına kötü şeylerin gelmesinden ödü patlıyordu. Oğlunun geleceğinin ne olacağını öğrenmek için, kâhin Teiresias'a danışmaya karar verdi: "Narkissos'um uzun zaman yaşayacak mı? Uzun bir yaşam sürecek mi?"

Teiresias kördü, gözleri görmüyordu. Bu yüzden elleriyle çocuğun suratını yokladı, omuzlarını okşadı, ondan birkaç kelime söylemesini istedi, bu arada parmak uçlarıyla dudaklarının ve ağzının biçimini inceledi. Çocuğun konuşması sırasında ağzını hafifçe çarpıttığını fark etmiş ve bunun ona çok sevimli bir ifade kazandırdığını anlamıştı.

Bunun üzerine Teiresias kararını bildirdi: "Evet, kadın! Oğlun Narkissos çok uzun yaşayacak, fakat tek bir koşul altında: Kendini tanımaması gerekiyor."

Narkissos'un annesi hiçbir şey anlamamıştı. "Ne anlama geliyor bu?" diye sordu kâhine.

"Aslında kehanetlerimi yorumlamaktan pek hoşlanmam, bu onların tüm çekiciliklerini alıp götürüyor" dedi Teiresias. "Fakat madem bu kadar güzel bir çocuğun var ve madem onun güzelliği, güzel-olmayanla kesişerek onu daha da sevimli kılıyor, o halde sana kehanetimin ne anlama geldiğini söyleyeceğim. Oğlun ruhunu ve ruhsal yeteneklerini tanıyabilir, bunda hiçbir sakınca yok. Fakat ne kadar güzel olduğunun farkına asla varmamalı. En güzeli, bu konuyla hiç ilgilenmemesidir. O takdirde yaşamı çok uzun sürecektir. Söyleyecek başka bir şeyim de yok."

Narkissos'un annesi bu kadar bilgiyle yetinmek zorundaydı.

Narkissos henüz küçük bir çocuk olduğu için, kendisi üzerine düşünmeyi henüz bilmiyordu. Herkes ona hayran kalıyordu, fakat

o asla kibre kapılmıyor, hatta insanların kendisine hayran kaldığını bile fark etmiyordu. Annesi, oğlunun yanında onun güzelliğini övmekten özenle kaçınıyordu. Hatta onunla biraz sert bir ses tonuyla konuşmaya bile alıştırmıştı kendisini.

Günün birinde Su Perisi Ekho, suda oynayan Narkissos'u gördü. Oğlan bu arada on beş yaşına girmişti ve üst dudağı tüylenmeye başlamıştı. Bu tüylerin onun iç gıcıklayıcı, çekici güzelliğini daha da körüklediğini söylememize gerek yok sanırım!

Ekho gizlice Narkissos'u gözetlemeye başladı. Ona öyle bir âşık olmuştu ki!

Ekho'nun bir konuşma kusuru vardı, kendisine her söyleneni tekrar edip duruyordu. Şüphesiz bunun da bir sebebi vardı.

Ekho, aşk maceraları sırasında Zeus'a eşlik eden bir grup Su Perisi'nden biriydi.

"Bana nasıl bir görev vermeyi düşünüyorsun?" dedi günlerden birgün Zeus'a.

"Hemen söyleyeyim" diye karşılık verdi Baştanrı. "Karım Hera'yı gördüğün anda konuşmaya başla. Senin konuştuğunu işittiğim anda Hera'nın geldiğini anlayacak ve ona göre tedbirimi alacağım."

Kısacası, Tanrıların Babası için gözcülük yapacaktı Ekho. Onun bir tür Hera alarmı olduğu da söylenebilir. Fakat Hera aptalın teki değildi.

"Bana bak" dedi Ekho'ya, "beni görür görmez kendi kendine neler söylemeye başlıyorsun böyle? Ağzından çıkanların tümünü kendin mi uyduruyorsun?"

"Hayır" dedi Ekho titreyerek. "ne olur ne olmaz diye uzun şiirler ezberledim, çünkü devamlı söyleyecek bir şeyler bulmam gerekiyor."

"Bak sen" dedi Hera. "Demek ne olur ne olmaz diye, ha! İyi. Demek ki bir görevin var. Anlıyorum. Başını kaldır ve bana bak!"

Ekho bir anda her şeyi itiraf etti. Bir Su Perisi, Tanrıların Annesi'nin gözlerine bakarak asla yalan söyleyemez.

"Demek öyle" dedi Hera. "Seni lanetleyeceğim. Evet, bunu yapacağım. Bu andan itibaren başkalarının söylediği sözleri tekrar edip duracaksın. Ne olur ne olmaz diye, anlıyorsun değil mi? Bili-

yorsun devamlı söyleyecek bir şeyler bulman lazım! Fakat duyduklarının tümünü değil, sadece son kelimenin son hecesini tekrar edeceksin. İşte o kadar!"

Zavallı Ekho! Artık duyduğu her kelimenin son hecesini tekrar etmek zorundaydı! Kalabalıktan kaçıp ıssız dağ başlarında yaşamaktan başka bir çaresi kalmamıştı. Çok ender olarak dağlardan aşağı iniyordu.

Günlerden birgün, suda yıkanan Narkissos'u seyretmek için yine aşağı inmişti. Ekho sırılsıklam âşıktı, fakat Narkissos bunun farkında değildi. Ekho'yu dostça selamlayarak yanından geçmiş ve onunla zerre kadar olsun ilgilenmemişti.

Narkissos'un bu davranışına son derece kırılmıştı Ekho. İntikam Tanrıçası Nemesis'e seslenerek, ona uzun uzun yakardı: "İntikamımı al! Beni reddettiği için onu cezalandırmanı istiyorum. Geri çevrilmeye asla dayanamam."

Nemesis sessizce başını salladı. Söylediklerinin Ekho tarafından tekrar edilmesini istemiyordu.

Peki bu intikam nasıl oldu? Nemesis, Narkissos'u berrak bir orman gölüne çekti. Oraya gelincc de, delikanlının elindeki bıçağın yere düşmesini sağladı. Narkissos bıçağını almak için yere eğilmişti ki, ansızın suda yansıyan aksini gördü.

Narkissos, sudaki aksine âşık olmuştu. Gözü başka bir şey görmüyordu. Tüm vaktini aksini seyretmekle geçiriyordu. Kaşlarını kaldırarak ne kadar sevimli kalktıklarına bakıyor, ağzının ne kadar sevimli çarpıldığını görmek için durmaksızın bir şeyler söylüyordu. Aksini seyretmekten bir türlü vazgeçemiyordu. Orada o kadar uzun bir süre oturdu ki, sonunda olduğu yere düşüp öldü.

Bir süre sonra Narkissos'un kemikleri çiçek açtı: Nergiz çiçeği.

Peki, Ekho'nun başına neler geldi? Peri Kızı tekrar dağlarına döndü, hem de bir daha geri dönmemek üzere. Artık işi gücü oradan geçen köylüleri çıldırtmaktı. Onların ağızlarından çıkan her kelimenin son hecesini tekrar ediyordu. Köylüler bu işe o kadar çok kızıyorlardı ki, sonunda birgün dayanamayıp onu öldürdüler.

Peri Kızı Ekho'nun toprağa dökülen kanı, Gaia tarafından tüm dağlara dağıtıldı. O zamandan bu yana dağlara seslendiğimiz zaman, Ekho bize cevap verir.

İo'nun Hikâyesi

İo, Tanrıça Hera'nın sâdık bir rahibesiydi. Kocası Zeus tarafından sık sık utanç verici bir biçimde aldatılan bu tanrıçaya hem acıyor, hem de ondan hoşlanıyordu. Bu davranışlarından ötürü Zeus'u ayıplıyor ve her yakarışında Hera'ya olan bağlılığını yineliyordu.

Zeus ise, sanki dünyada başka kadın kalmamış gibi, Hera rahibesi İo'ya göz koymuştu. Aslında gayet ilginç bir durum! Çünkü İo, Hera'nın neredeyse tıpkısının aynısıydı. Hatta onun küçültülmüş bir insanî kopyası olduğunu bile söyleyebiliriz. Zeus'un orijinal Hera yerine kopya Hera'dan hoşlanması dikkate şayandır!

İo'yu elde etmekte oldukça zorlanacağını bilen Zeus, bir rüya kılığına girdi. Geceleri bir rüya olarak İo'ya görünmeye ve kulağına birtakım sözler fısıldamaya başladı. Seninle yatmak istiyorum, diye fısıldıyordu onun kulağına, tarlalarda, yeşil çimenlerin üzerinde yatmak istiyorum seninle! Bu sözleri tekrar tekrar fısıldıyordu İo'nun kulağına. Bu arada sesine de iç gıcıklayıcı bir ton vermeyi ihmal etmiyordu.

İo sabahleyin uyandığı zaman, içinde müthiş bir huzursuzluk vardı. "Gördüğüm rüyalardan ben sorumluyum" diye geçiriyordu içinden. "Gündüzleri bir Hera rahibesiyim, geceleri ise rüyamda tanrıçama ihanet ediyorum."

Gerçekten de öyleydi: Gündüzleri Hera'ya yakarıyor, geceleri ise Hera'nın kocasının kendisini baştan çıkarmasına izin veriyordu. Hep aynı rüya, hep aynı rüya.

İo, sorununu babasına da açmıştı: "Ne yapmalıyım? Tanrıçamı çok seviyorum, onu utanmazca aldatan Zeus'tan ise nefret ediyorum. Fakat o her gece rüyama girip benimle sevişmek istiyor."

Bu zor durum karşısında babası da çaresiz kalmıştı. Sonunda birlikte Delphi'ye gitmeye karar verdiler.

Kehanet az ve öz konuştu. İo'nun babasına şöyle diyordu: "Kızını yanından gönder. Onun suçlu olup olmadığı şu anda hiç önemli değil, çünkü işin içinde tasavvur dahi edemeyeceğiniz kuvvetler var. Eğer onun ülkende kalmasına izin verirsen, sonunda ülkenin harap olmasına neden olacak. Bu konuda kızın da dahil olmak üzere hiç kimse bir şey yapamaz. Onu yanından uzaklaştır!"

Babası uzun bir vicdan muhasebesi yaptıktan sonra, kararını ülkesinden yana verdi ve kızını yanından gönderdi. Io'yu ülkesinin sınırına götürdü ve bir daha geri gelmemesini söyledi.

Ülkenin sınırında ise Io'yu bekleyen bir çoban vardı. Arkadaş canlısı, sempatik bir çoban.

"Anlayamıyorum" dedi çoban Io'ya. "Babanın yerinde olsam, seni yanımdan göndermezdim."

"Sence şimdi ne yapmalıyım?" diye sordu Io.

"Yanıma otur" dedi çoban. "Önce karnımızı doyuralım. Çıkınımda biraz ekmek ve şarap var."

Çoban, Io'ya çok iyi davranıyordu. Ona birbirinden faydalı öğütler veriyor, onu sevecen gözlerle süzüyordu. Zaten Io'nun iyi öğütlerden ve sevecenlikten başka neye ihtiyacı vardı ki? Ve – evet, bu çobandan oldukça hoşlanmıştı. Yüzü gülmeye başlamıştı bile... Bu çoban kimdi dersiniz? Zeus'un ta kendisi. Zeus, amacına adım adım yaklaşıyordu. Io yorgun düşmüştü.

"Biliyorum, zemin çok sert. Buna alışkın değilsin, değil mi?" dedi çoban.

"Evet, değilim" diye karşılık verdi Io.

Çoban ceketini çıkardı. "Bunun üzerine yat."

Io çobanın dediğini yaptı. Fakat ceket kısa gelmişti. Io, başını koyacak bir yer bulamıyordu.

"İstersen başını kucağıma koyabilirsin" dedi çoban:

"Bunu yapabilir miyim?" diye sordu Io.

"Evet, elbette" dedi çoban. Zeus amacına ulaşmak üzereydi.

Io, başını çobanın kucağına koyar koymaz, çobanın kendisine sarıldığını hissetti. Ansızın vücudunda bir ürperti dolaştı.

Fakat tam o anda Zeus eşinin gümbürdeyen ayak seslerini işitti. Ne yapması gerektiğini iyi biliyordu. Fakat ne yazık ki olay açık arazide geçiyordu ve civarda Io'yu saklayabileceği ne en küçük bir mağara, ne de bir ağaç vardı. Hiçbir şey yoktu. Bunu üzerine Zeus, Io'yu beyaz bir ineğe dönüştürdü.

Bu arada Hera olay yerine gelmişti bile: "Burada ne yapıyorsun?"

"Ben mi?" diye sordu Zeus. "Ben bir çobanım. İneğimle beraberim. Çobanlar genellikle inekleriyle birlikte gezerler. Niye sinirlendiğini anlayamadım."

Fakat Hera onun gözlerinin içine baktı: "Evet, gerçekten de çok güzel bir inek. Onu çok beğendim."

"Fena değil" dedi Zeus.

Hera sordu: "Beni hâlâ seviyor musun?"

Zeus cevapladı: "Sadece seni sevdiğimi biliyorsun."

Hera sordu: "Beni ne kadar seviyorsun, Zeus?"

Zeus cevapladı: "Seni her şeyden fazla seviyorum. İstediğin her şeyi verebilirim sana."

Hera, Zeus'un abarttığını biliyordu: "Senden her şeyi istemiyorum. Şu beyaz ineği bana hediye etsen, yeter de artar bile."

Zeus soğuk terler dökmeye başlamıştı. "Hayır, bu beyaz ineği sana hediye edemem. Asla yapamam bunu. Bu inek sana lâyık bir hediye değil. Basit, sıradan bir inek..."

"Fakat ben bu ineği istiyorum" dedi Hera.

Zeus, kansına bu ineği hediye etmekten başka çaresi kalmadığını anlamıştı.

Zavallı İo.

İneği yanında götüren Hera, Argos adlı canavarı çağırdı. Argos'un tam yüz tane gözü vardı ve bu gözler vücudunun tümüne dağılmıştı. Gözlerinin sadece iki tanesi nöbetleşe uyuyor, bu esnada diğerleri etrafı gözetliyordu. Argos, akla hayale gelebilecek en iyi bekçidir.

"Bu ineğe bekçilik edeceksin" dedi Hera, Argos'a.

İo'nun inek biçiminde olmasının Zeus açısından bir engel teşkil etmediğini, kocasının canı istediği zaman bir boğa suretine bürünerek onunla çiftleşeceğini gayet iyi biliyordu.

Argos, beyaz ineğin yanına oturarak ona bekçilik etmeye başladı. Fakat İo için yanıp tutuşan Zeus, kolay kolay pes etmeye niyetli değildi.

Hemen oğlu Hermes'i çağırdı ve dedi ki: "Hermes! Git ve Argos'u aradan çıkar! Nasıl yapacağın hiç önemli değil. Yeter ki yap."

Hermes çok kurnaz bir tanrıydı. Ne zaman şiddet kullanacağını ve ne zaman da meseleyi hilekârlıkla halledeceğini gayet iyi biliyordu. Hatta sadece hikâye anlatarak bile rakiplerini mağlup edebilmeyi biliyordu. Örnek alınacak bir tanrı!

Argos'un yanına sokulan Hermes, ona hikâyeler anlatmaya başladı. Baştan aşağı gözlerle kaplı yaratık, bundan çok hoşlanmıştı.

Gözlerinin tümünü Hermes'e dikerek ona dedi ki: "Anlatmaya devam et, hikâyelerin çok güzel şeyler görmemi sağlıyor."

"Bu güzel şeyleri nerede görüyorsun?" diye sordu Hermes.

"İlginç olan da bu ya zaten" dedi Argos. "Onları iç gözümün önünde görüyorum."

"Haklısın" dedi Hermes. "Benim hikâyelerim gerçekten de iç göz ile görülebilir. Fakat doğrusunu istersen ben anlattığım hikâyeleri senin pek iyi görebildiğini sanmıyorum."

"Neden hikâyelerini pek iyi göremiyormuşum?" diye bilmek istedi Argos.

"İçine çok fazla ışığın girmesine müsaade ediyorsun" dedi Hermes. "Ancak vücudunun her yanına dağılmış olan gözlerinin tümünü kapadığın takdirde hikâyelerimi gerçek anlamda görebilirsin."

Hermes gerçekten de fevkalade güzel hikâyeler anlatmış olmalıydı! Her halükârda Argos bu hikâyelerden son derece etkilenmişti ve onları iç gözü ile gerçek anlamda görebilmeyi çok istiyordu. Arkasına yaslanarak gözlerini kapadı. Hepsini.

Bu anı bekleyen Hermes, bir darbede Argos'un başını uçurdu. O günden itibaren yeni bir ad daha kazanmıştı: "Argos'u öldüren."

Hera bir kez daha kurnazlıkla alt edilmişti. Tanrıların Anası büyük bir üzüntüyle Argos'un gözlerini topladı ve tavus kuşunun kuyruğuna yerleştirdi. Tavus kuşu kuyruğunu açtığı zaman, gördüklerimiz işte bu gözlerdir.

Fakat Hera altta kalmak niyetinde değildi. Hemen bir at sineğini huzuruna çağırdı: "Sen küçüksün. Sakın ola ki oyuna gelme ve Io'nun bir an bile durup dinlenmesine izin verme. Onu sok! Çünkü bir yere oturduğu anda, kocamın bir boğa olarak onun yanında biteceğine eminim. Bu yüzden Io'ya bir an bile rahat yüzü gösterme, onu tüm dünyada diyar diyar kovala!"

Küçük at sineği, Hermes'in hikâyelerinden azıcık olsun etkilenmemişti. Bir inek bedeninde tıkılıp kalan Io'yu, diyar diyar kovalamaya başladı. Yanından geçtikleri Adriyatik Denizi'nin bir kısmı

İon Denizi ismini aldı. Sonra da birlikte Avrupa'dan Asya'ya geçtiler, bu arada aştıkları geçit bugün bile Bosphorus, yani "İnek Geçidi" olarak adlandırılmaktadır.

Bir süre sonra Kafkas Dağları'na ulaşan İo, burada zincire vurulmuş Prometheus ile karşılaştı. Aiskhylos, "Zincire Vurulmuş Prometheus" adlı eserinde bu karşılaşmayı anlatmaktadır.

Sonunda ölesiye yorulmuş bir halde Mısır'a varır İo.

Zeus orada İo'yu bekliyordu: "Biliyor musun, seni bu kadar çok arzulamamın en büyük sebebi alacağım zevkten ziyade, içimdeki yaratma dürtüsü. Fakat bu seferlik zevkten tamamıyla vazgeçeceğim, zaten yeteri kadar acı çektin. Fakat içimdeki yaratma dürtüsünden vazgeçmem mümkün değil. Yani seninle cinsel bir ilişkiye girmeyeceğim, fakat parmağımla postuna dokunmak suretiyle seni bir oğlan çocuğuna hamile bırakacağım. Benim gibi bir tanrı bunu rahatlıkla başarabilir."

Gerçekten de dediğini yaptı ve Zeus'la cinsel ilişkiye girmemesine rağmen İo ondan hamile kaldı. Hera da meselenin böyle sonuçlanmasından memnun kalmış ve İo'yu yeniden insan biçimine dönüştürmüştü.

Kephalos ve Prokris'in Hikâyesi

Bir zamanlar Kephalos ve Prokris adında, birbirini çok seven bir çift yaşarmış. Evlenmeden önce hayatları boyunca birbirlerini asla aldatmayacaklarına dair yemin etmişler, sonra da düğün tarihini kararlaştırmışlardı.

Kephalos tutkulu bir avcıydı ve sabahın çok erken saatlerinde tarlalarda ava çıkıyordu. Günlerden birgün Şafak Kızıllığı Eos onu gördü. Aphrodite, onun kalbine genç ölümlülere karşı dindirilemez bir tutku yerleştirmişti.

Eos, Kephalos'a âşık olmuştu. Fakat Kephalos ona şöyle diyordu: "Çok güzelsin. Hayatım boyunca onu aldatmayacağıma dair Prokris'e yemin etmemiş olsaydım, ben de hemen bu anda sana deliler gibi âşık olurdum."

"Çok güzel" diye karşılık verdi. "Fakat ben Prokris'in sana aynı şekilde sadık olduğuna inanmıyorum."

"Bunu nasıl söylersin?" dedi Kephalos. "Elbette ki o da bana sadık. Bunun için elimi ateşe bile basarım."

"Elini ateşe filan basmana gerek yok" dedi Eos. "Onu bir kere sınaman yeterli."

Kephalos ikna olmuştu. Evet, güzel bir şey değil ama, ikna olmuştu işte. Eos onun dış görünüşünü değiştirdi ve ona başka elbiseler giydirdi. Kephalos bir yabancı olarak Prokris'in yaşadığı çiftliğe gitti ve kapıyı çaldı.

"Sen Prokris misin?"

"Evet" dedi kadın. "Benim adım Prokris."

"Sana kocan Kephalos'tan selamlar getirdim" dedi yabancı. "Kendisi birkaç günlüğüne buradan ayrılmak zorunda kaldı. Fakat yakında geri dönecek ve o günü iple çekiyor."

Prokris bu haberi oldukça doğal karşıladı ve yabancıyı içeri davet etti. Konukseverlik kuralları, ona bunu yapmasını emrediyordu.

Aradan bir süre geçti. Yabancı bir adam kılığına girmiş olan Kephalos, Prokris'e kur yapmaya başladı. Onu ne kadar güzel bulduğunu söylüyordu: "Şayet kocan ben olsaydım, seni asla yalnız bırakmazdım. Ne bir gün, ne bir saat, ne de bir an."

"Önemli değil" dedi Prokris. "Ona güveniyorum."

"Biliyorum" dedi adam. "Fakat o da sana güvenebilir mi?"

Prokris bu yabancıdan çok hoşlanmıştı. Kephalos'a ne kadar çok benziyordu! Kephalos da içinde benzer duygular uyandırmıyor muydu? İçindeki sadakat duygularının allak bullak olduğunu hissediyordu.

Bir yabancı kılığına girmiş olan Kephalos, Prokris'in yanına gitti ve ona sarıldı. Hayattaki en büyük arzusunun onunla sevişmek olduğunu söylüyordu. Prokris, yabancının söylediklerinden hoşlanmamış değildi. Evet, bu sözlerden çok hoşlanmıştı.

Uzun, uzun, uzun bir ısrar sürecinden sonra, Prokris nihayet ikna oldu ve yabancı adamla sevişmeye başladı.

"Bugüne dek sadece Kephalos'um beni bu şekilde sevmişti" dedi adama.

Bunun üzerine Kephalos gerçek kimliğini ortaya koydu. "Doğru. Zaten ben de oyum. Beni aldattın."

Prokris, sevgilisinin yaptığı aldatmaca karşısında dehşete kapılmıştı. Koşarak oradan uzaklaşmaya başladı, bir yandan da avazı çıktığı kadar bağırıyordu: "Artık adını bile duymak istemiyorum. Beni korkunç bir duruma düşürdün! Bir daha suratına asla bakmayacağım!"

Prokris yaşadığı yeri terk ederek, Girit Adası'na göç etti. Yüreği Kephalos'a karşı öfkeyle doluydu hâlâ.

Girit'te Kral Minos yaşıyordu. Minos zamanının en şöhretli çapkınlarındandı ve Prokris şöyle düşünüyordu: "Minos'la yatağa gireceğim. Kephalos'tan intikam almak istiyorum."

Böylece Prokris, Minos ile sevişti. Minos, çok çapkın bir adam olmasına karşın, çok da anlayışlı bir erkekti. Prokris ona tüm hikâyesini anlattı.

"Onun sana yaptığı davranışa, aynı şekilde mukabele etmekten başka çaren yok" dedi sonunda Minos. "Gör bakalım sonra neler olacak!"

Minos, Prokris'i bir oğlan suretine büründürmeyi tasarlıyordu. Ona bu amaca uygun yeni elbiseler verdi. Uzun uğraşlardan sonra Prokris yakışıklı bir delikanlıya dönüşmüştü.

"Hadi bakalım" dedi Minos. "Şimdi Kephalos'u sınama sırası sende!"

Girit Adası'ndan ayrılan Prokris, doğruca Kephalos'un yaşadığı çiftliğe gitti. Kephalos hâlâ Prokris'in ardından yas tutuyordu.

Erkek kılığına girmiş olan Prokris, Kephalos'un karşısına çıktı: "Sana Prokris'ten bir haber getirdim: O, bir daha asla geri dönmeyecek! Başta bunu istiyordu, fakat artık istemiyor. Onu aklından çıkar."

Kephalos hüngür hüngür ağlıyordu. Fakat bir yandan da karşısındaki bu genç adamın kendisini son derece etkilediğini fark etti. Bundan daha doğal ne olabilir ki? Sonuçta o Prokris'ten başkası değildi. Zaten bu genç adam da onu şehvetli gözlerle süzüp duruyordu. Bir süre sonra dayanamadı ve konuğunu açıkça yatak odasına davet etti.

Bir delikanlı suretindeki Prokris, Kephalos'un teklifini kabul etti. Fakat yatak odasına girer girmez kendisini tanıttı ve dedi ki: "Gördün mü? İşte sen de yeminini bozdun!"

Artık birbirlerini affetmekten başka çareleri kalmamıştı. Hatta aralarındaki ilişki daha da düzelmişti, çünkü her ikisi de birbirlerine ait birer sır biliyordu.

Fakat Şafak Kızıllığı Eos bu işten hiç hoşlanmamıştı. Onları birbirlerinden ayırmayı ve Kephalos'a tek başına sahip olmayı çok istiyordu. Bu yüzden bir kez daha onlara bir tuzak hazırladı. Dediğim gibi, Kephalos son derece tutkulu bir avcıydı. Bazen bütün bir gece av peşinde koştuğu oluyor ve sabaha karşı ter içinde kalıyordu. Yine böyle bir sabah yüksekçe bir tepenin üzerine çıktı.

Ter içinde haykırıyordu Kephalos: "Bana gel Aura! Bana gel Aura!"

Kendisini serinletmesi için rüzgâra sesleniyordu. Fakat bir yanaşma onu duydu ve hemen gidip Prokris'e yetiştirdi.

Prokris çılgına dönmüştü: "Demek beni yine aldatıyor! Oysa birbirimizi bağışlamış ve ebedî sadakat yeminleri etmemiş miydik?"

Ertesi gece gizlice evden çıkarak Kephalos'un bulunduğu yere doğru süzüldü, çünkü onun Aura'yı çağırışını kendi gözleriyle görmek istiyordu.

Fakat çalılıkların arkasına saklandığı sırada ansızın ayaklarının altındaki bir dal parçası çatırdayarak kırıldı. Bu sesi duyan Kephalos, çalının arkasında bir yaban domuzu olduğunu düşündü, hızla arkasını döndü ve mızrağını fırlattı. Mızrak, zavallı Prokris'i delip geçmişti.

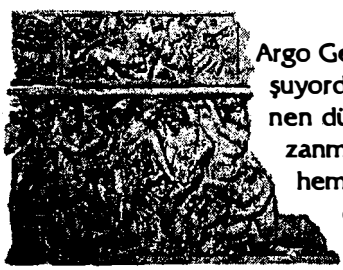
Ölmeden önce son bir ricada bulundu Prokris: "Lütfen, lütfen sevgili Kephalos, beni bu Aura ile aldatma!"

"Sen neden söz ediyorsun, sevgili Prokris? Tüm yaptığım, gelip beni serinletmesi için rüzgâra seslenmekti."

Tam bu anda Eos'un lanetine mağlup olduğunu ve Prokris'i bu defa sonsuza dek kaybettiğini anladı.

ARGO GEMİCİLERİ

Acılı Pelias – Keyifli Bir Sınıf – Kayıp Bir Sandalet – Altın Post – İki Tanrıça Arasındaki Koalisyon – Medea – Üç Tanrıça Arasındaki Koalisyon

Argo Gemicileri bir grup kahramandan oluşuyordu ve bu kahramanlar o çağda bilinen dünyanın tümünde büyük şöhret kazanmışlardı. Çağlar sonra bile hemen hemen her ülke kendi kahramanlarından en az bir tanesinin bir Argonaut olduğunu, ya da onların seferlerine katıldığını iddia etmiştir. Argo Gemicileri, Antik Çağ'ın en eski kahramanlandır ve Yunan kahramanlarının prototipini oluştururlar. Hikâyeleri yakından incelendiği zaman, ki biz bunu yapacağız, insan sık sık şaşırtıcı sürprizlerle karşılaşır.

Argo Gemicileri'nin maceraları bize Rodoslu Apollonius tarafından aktarılmıştır. Apollonius, Homeros'tan beş yüz yıl sonra yaşamış ve elbette ki büyük ustayı kendisine örnek almıştır. Eserinin ismi "Argonautika"dır. Bu destanı okumak mutlaka gereklidir, fakat bunu yaparken esas konunun yanı sıra, daha önemsizmiş gibi görünen küçük hikâyeler ve ifadelerin üzerinde durmak büyük öneme haizdir. Destanın ana konusu, etrafına pis kokular saçan abartılmış bir "kahramanlar sevgisi" üzerine kuruludur. Oysa Homeros bize çok daha taze rüzgârlar estirmektedir. "Argonautika"nın yan hikâyelerinde ise kahramanlık öykülerinin ilginç bir surette değiştiğini gözlemleyebiliriz. Bunun sebebi her ne olursa olsun, bizim ilgi duyduğumuz kahramanlar hataları ve kusurları olanlarıdır; pırıl pırıl cilalı bir mermer yontu gibi parlayanlar değil.

Önce hikâyemizin evveliyatını anlatalım: Bir zamanlar Pelias isminde çok acılı bir adam yaşarmış. Acılı olmasının sebebi, henüz bebekken ikiz kardeşiyle birlikte annesi tarafından terk edilmiş olmasından kaynaklanıyormuş. Fakat annesi bunu isteyerek yapmamış, bunu yapmaya kendi annesi, yani Pelias'ın büyükannesi tarafından zorlanmış.

Pelias genç bir adam olduğu zaman, büyükannesini öldürmüş.

"Senin yaşamına son vereceğim" demişti öldürücü darbeyi indirmeden önce, "çünkü henüz doğru düzgün başlamasına bile fırsat vermeden, sen de benimkine son vermiştin."

Büyükanne, torunundan kaçmak için bir Hera tapınağına sığınmıştı.

"Canımı bağışla" diye yalvardı Pelias'a, "hiç olmazsa tapınağın duvarlarını terk edene kadar canımı bağışla. Son bir kez daha tarlalara, ağaçlara ve bulutlara bir göz atmama izin ver."

Pelias, ona istediği izni vermedi ve Hera sunağı üzerinde büyükannesinin boynunu vurdu.

Hera bu durum karşısında oldukça öfkelenmişti. Tapınağında böyle bir cinayetin işlenmesinden hiç mi hiç hoşlanmamıştı. Hera'nın öfkesinin çok büyük olduğunu ve eninde sonunda öç aldığını iyi biliyoruz. Pelias, çok güçlü ve tehlikeli bir düşman edinmişti kendisine.

Fakat Hera'nın düşmanlığı Pelias'ın umurunda bile değildi. Kılıcını sildi ve yola koyuldu. Bir süre sonra İolkos şehrinin kapılarına dayanmıştı.

Pelias'ın yarı kardeşi Aison, bu şehrin hükümdarıydı. Aison, kardeşinin tam zıttı bir insandı. Zayıf karakterliydi ve zihni daima dağınıktı. Ülkesinde adaleti tesis etmekte pek başarılı olduğu söylenemezdi, fakat bunu başarmak için sürekli bir çaba içindeydi. Onu bir çırpıda tahttan indirmek ve kendisini İolkos Kralı ilan etmek, Pelias için oldukça kolay olmuştu.

Tam bu zamanda Aison'un karısı doğum yaptı ve dünyaya bir çocuk getirdi. Fakat bu kadın kocası gibi zayıf karakterli ve dağınık değildi, olup bitenin gayet iyi farkındaydı: "Yeni ve acılı kral, çocuğuma kötülük yapmak isteyebilir."

Bu yüzden dört bir yana çocuğun ölü doğduğunu bildirdi. Sonra da büyük bir cenaze töreni düzenledi, bol bol gözyaşı döktü ve mezara bir taş gömdü. Fakat bu arada bebeğini gizlice Kentaur Chiron'a teslim etmiş ve ona bakmasını söylemişti.

Şöhretli pedagog Chiron'un kim olduğunu biliyoruz. Yanında pek çok kahraman öğrenim görmüştür ve Chiron sahip olduğu bilgeliği, iyiliği ve dostluğu onlara aktarmaya çalışmıştır. Chiron kısa zamanda kendisine emanet edilen bu çocuğun nasıl bir kişilik olduğunu anladı ve ona Jason adını verdi.

Jason, gözümüze ilk bakışta salt olumsuz unsurlardan oluşan bir kişilik olarak çarpabilir. Mesela gerçekle arası pek iyi değildi, yalan söylemekten, daha doğrusu insanları kandırmaya çalışmaktan oldukça hoşlanıyordu. Jason cesur bir çocuk değildi, aksine korkak olarak bile nitelendirilebilirdi. Medeni cesaretin ise izi bile yoktu. Fakat zekâsının kıtlığı ve ileri görüşlü olmaması, onun ölümü bile hiçe sayacak kadar pervasız olmasına yol açıyordu. En belirgin özelliği, son derece geveze olmasıydı. Sınıf arkadaşları içinde en fazla konuşan oydu, fakat söyledikleri genellikle boş ve büyük laflardan ibaretti.

Fakat Chiron çok açık olarak görüyordu ki, bütün bu olumsuz özelliklerin arasında bir tane de olumlusu vardı. Bu olumlu özellik, diğerlerinin tümüne baskın çıkıyordu: Jason, şeytan tüyüne sahip bir çocuktu.

Biliyoruz ki, bugüne kadar hiçbir şey değişmemiştir. Eğer bir insan gerçekten de şeytan tüyüne sahipse, onun tüm kusurlarını görmezden gelme eğilimine sahibizdir. Onun yalanları, ukâlalıkları, kötü alışkınlıkları canımızı sıkar ve bize acı verir, fakat "şeytan tüyü" adı verilen yaşam ışığı, tüm bu kusurlarını ortadan kaldırır. Oysa bunun ne olduğunu doğru düzgün açıklayamayız. Hiç kimse bilmez şeytan tüyünün ne olduğunu.

Jason da şeytan tüyüne sahip bir çocuktu ve sınıfta çok seviliyordu. Chiron'un öğretmenlik yaptığı sınıf hiç de yabana atılır cinsten değildi, çünkü tahta sıralarda geleceğin büyük çaplı kahramanları oturuyordu. Örneğin Akhilleus'un müstakbel babası Peleus ve daha küçük bir çocuk olmasına rağmen kasları patlayacak-

mış gibi şişkin olan Telamon oradaydı. Az ileride Güzel Helena'nın kardeşleri Kastor ve Polydeukes oturuyordu. Söylenene göre Orpheus bile arada sırada sıraların birinde beliriyormuş. İleride Odysseus'un babası olacak olan Laertes'ın da orada olduğunu hemen belirtelim.

Bu sınıf, birbirine kenetlenmişti. Aslında Chiron'a salt mutluluk vermeyen, oldukça zor bir sınıftı bu. Aralarında bir şeyler öğrenmek yerine sahilde oturarak bağırıp çağırmayı tercih eden kabadayıların sayısı, hiç de az değiidi. Chiron, bilgelik bakımından bu çocuklardan ne köy, ne de kasaba olmayacağını biliyordu zaten. Fakat yine de onları seviyordu, çünkü, nasıl derler, kalpleri doğru yerdeydi! Başkalarına karşı onları böyle savunuyordu. Gerçek ise şuydu: Jason'un şeytan tüyü tüm sınıfı etkilemişti.

Jason çocukların arasında ne en akıllı, ne de en kuvvetliydi. Genel olarak ortalama, hatta ortalamanın altında bir çocuktu. Fakat – şeytan tüyü vardı. İnsan sarrafı Chiron ona Jason adını takmıştı – yani "Şifacı."

"Evet" diye uzun uzadıya anlatıyordu bu işten pek hoşlanmamış olan arkadaşlarına, "bu genç adam bir "Şifacı"dır. Sahip olduğu şeytan tüyü ile, farkında bile olmadan pek çok yarayı iyileştirebilir o."

Öğrencileri deniz kıyısında toplanıp birbirlerine hayallerini anlattıkları zaman, Chiron karışık duygular içinde izliyordu onları. Hepsinin ortak bir hayali de vardı: Büyük, şöhretli denizciler olmak, birçok maceraya atılmak, dövmeli kollara sahip olmak, kadınlarla beraber olmak ve bol bol rom içebilmek istiyorlardı. Bunun hayalini kuruyorlardı.

İşte bu şekilde büyüdü Jason. Halinden memnundu. Herkesin kendisini sevdiğinden emindi. "Bir düşman mı? Hayır, bir düşmanım yok" derdi herhalde ona sorsalar.

Fakat bir düşmanı vardı. Kudretli, acılı bir düşman.

"Acılı" lakabı ile tanınan Iolkos Kralı Pelias, günün birinde kehanete danışma ihtiyacı hissetmişti.

Kehanet ona şunları söylemişti: "Pelias, iktidarı demir pençele-

rinin arasında tutacaksın. Hiç kimse iktidarı elinden alamayacak. Fakat günün birinde genç bir adam gelecek. Ayaklarında sadece bir sandalet olacak ve sen onu bu alametten tanıyacaksın. Bu genç adam senin hem iktidarını, hem de canını elinden alacak."

Pelias kehanetin söylediklerini dinlemişti dinlemesine ama, bu laflara inanmayacak kadar acı doluydu. Acı, asit gibidir. Zamanla insanın içindeki tüm inançları eritip yok eder.

"Tamam, tamam, anladık. Hele bir görelim bakalım" dedi sadece.

Aradan yıllar geçti. Pelias, kehanetin söylediklerini çoktan unutmuştu.

Fakat günün birinde sarayının penceresinden dışarı bakarken, avluda genç bir adamın durduğunu gördü. Bu genç adamın ayağında sadece tek bir sandalet vardı. Ansızın aklına kehanet geldi.

Bu genç adam Jason'du.

Neler olmuştu? Güç bela okuldan mezun olan Jason, Chiron tarafından kapının önüne konmuştu.

"Gittiğin yerlerde burada olduğu kadar geveze olma" demişti ona Chiron. "Çeneni biraz tutmaya çalış ve kibar ol."

Aslında bu öğüdü boş yere verdiğini biliyordu. Çünkü Jason'un çenesini tutması olanaksızdı ve zaten eskiden beri çok kibardı.

Diyar diyar dolaşmaya başlayan Jason, günün birinde bir ırmağa tesadüf eder. Irmağın kıyısında yaşlı bir kadın beklemektedir. Bu hikâyelerde bir yerlerde bekleyen veya ansızın ortaya çıkan kadınlar, genellikle Tanrıların Anası Hera'nın ta kendisidirler. Bunu genel kural olarak kabul etmek mümkündür.

Buradaki yaşlı kadın da Hera'dan başkası değildi. Irmağın başına dikilmiş, sızlanıyordu: "Beni ırmağın karşısına kim geçirecek? Ben tek başıma karşıya geçemiyorum, bunu yapamayacak kadar yaşlıyım."

Oradan gelip geçen insanlar ise ona diyorlardı ki: "Madem bunu yapamayacak kadar yaşlısın, o halde evinde otursana!"

Fakat Jason dedi ki: "Bu da üzülecek bir şey mi? Buraya gel. Omuzlarımdan birine otur ki, seni karşı tarafa geçireyim."

Jason yine büyük konuşmuştu. Yaşlı kadının ağırlığının altında inim inim inliyordu. Onun Tanrıların Anası Hera olduğunu, bu

yüzden de bu kadar ağır çektiğini nereden bilebilirdi ki? Yoldan geçen insanlar Jason'un haline kahkahalarla gülüyorlardı, fakat delikanlı yaşlı kadını karşıya geçirmeyi sonunda başardı.

Bu arada ayağındaki sandaletlerden birini düşürmüş olduğunu da fark etti.

"Şuraya bak! Sandaletimi bile kaybettim" diye güldü.

Fakat gerçekte bu hadise Tannça Hera tarafından tezgâhlanmış bir sınavdan başka bir şey değildi. Alacağı intikam için Jason'un doğru kişi olup olmadığını anlamak istiyordu. Öz büyükannesini Hera tapınağında öldüren Pelias'ın cezalandırılması için, onu seçmişti. Dediğim gibi, mesele intikam almak olunca, kimse Hera ile başa çıkamaz.

Fakat bu işte kullanılacak kahramanlann seçiminde ondan daha iyi olan bir kişi bulunmaktadır tanrıların arasında: Pallas Athena. Bu tanrıça kahramanları kullanmasını çok iyi biliyordu. Hera ise bu konuda onun kadar tecrübeli değildi, onun bir strateji tanrıçası olmadığı kesindir.

Her halükârda Jason ayağında tek sandaletle Iolkos şehrinin sarayının avlusunda duruyordu ve Kral Pelias yukarıdan ona bakıyordu. Normalde Pelias meseleyi kısa keserek önce bu delikanlının başını vurdurtur, sonra da oturup düşünürdü: Acaba ne istiyordu? Fakat aksi gibi o gün Poseidon şerefine düzenlenen bir bayram günüydü ve Pelias bu kutsal günde cinayet işleyerek tanrının lanetini üzerine çekmekten korkuyordu.

Adamlarına emir vererek Jason'u yanına çağırttı ve niyetinin ne olduğunu anlayabilmek için onunla havadan sudan konuşmaya başladı. Kısa bir süre sonra içi rahatlamıştı: "Neyse, kehanetin geleceğini bildirdiği adam bu olsa bile, korkacak fazla bir şey yok demektir." İçinden gelen gülme arzusunu güçlükle bastırmaya çalışıyordu. Tek sandaletli bu genç adam, budalanın teki olmalıydı!

Jason her zamanki gibi gevezeydi. Başından geçen maceraları uzun uzun anlatırken, Pelias da büyük bir zevkle onu dinliyordu.

Sonunda Jason ona dedi ki: "Dinle, benim adım Jason. Ben de bu şehirdenim ve bana benim kraliyet tahtının varisi olduğum söylendi."

Bu kadar arsız ve açık sözlüydü işte.

Pelias kahkahalarla gülmemeyi zorlukla başarıyordu: "Evet! Nihayet gelebildin demek! Uzun süredir bekliyordum seni."

"Cidden?"

"Evet, elbette! Senin namına bu tahta sahip çıkmaktan sıkılmaya başlamıştım artık!"

Jason bir muz kabuğuna benzeyen bu şakanın üzerine atladı ve bu arada ayağının kaydığını fark etmedi.

"Elbette ki tahtı sana devredeceğim" diye alaya devam etti Pelias. "Fakat saçma sapan bir kehanet, benden sonra tahta geçecek olan kişinin önce Altın Post'u getirmesini şart koşuyor."

Birisini Altın Post'un peşinden yollamak, günümüzde şu anlama gelir: "Cehennemin dibine git!" Lanet okumakla aynı şey yani.

Pelias, söylediklerinin Jason tarafından ciddiye alınacağına asla inanmazdı. Fakat Jason onu ciddiye almıştı.

"Pekâlâ" dedi ona. "Bu Altın Post'un aşağı yukarı nerede olduğunu bana söyle bakalım!"

"Sadece sandaletinin tekini kaybettiğinden emin misin?" diye sordu Pelias.

"Elbette" diye karşılık verdi Jason. "Neden?"

"Sordum sadece" dedi Pelias. Oysa Jason'a aklını da kaybetmiş olduğunu ima etmeye çalışıyordu. "Altın Post... Buralardan çok uzakta, Kara Deniz kıyısında bir yerlerde olmalı. Orada sisler içinde efsanevi bir ülke vardır: Kolkhis. İşte orada, Ares'e adanmış kutsal bir korudaki ağaçlardan birinde asılıdır Altın Post."

"Demek öyle" dedi Jason ve hemen yola koyuldu.

Jason bu işten oldukça hoşnut kalmıştı, çünkü bir yerlerdeki sakin bir şehrin kralı olmaktansa, macera peşinde koşmayı elbette ki tercih ederdi. Karşısına çıkan bu fırsatı kaçırmak istemiyordu doğrusu!

Hemen eski arkadaşlarını bir araya topladı: "Dinleyin! Nihayet vakit geldi! Eskiden devamlı hayalini kurduğumuz büyük maceralara atılacağız. Bana Altın Post'u bulmam söylendi."

Okul arkadaşlarının arasında daha akıllı olanlar dediler ki: "Altın Post mu? İyisi mi sen onu aramaya tek başına çık."

Fakat birçoğu aynı Jason gibi macera düşkünü kabadayılardı: "Biz de varız. Jason bizim arkadaşımız, ona katılmak istiyoruz."

Argo Gemicileri'nin hikâyesini bu şekilde anlattığım için, sefere katılan kahramanların kahramanlıklarının değerini azaltmak istediğini düşünenler olabilir. Fakat böyle değildir. Daha doğrusu, tam olarak böyle değildir. Belki birazcık.

Olaya şimdi de başkalarının açısından bakalım:

Jason'un yaptıklarını izleyen Hera, derin derin düşünüyordu: "Şimdi ne olacak? Jason artık bir işime yaramaz. Bu aptal kafa gevezelik yapacağım diye olmayacak işlere kalkışırsa, benim intikamımı nasıl alacak? Pelias'ın kanını deşip intikamını alacağı yerde, efsanevî Altın Post'un peşinde dolanıp duracak şimdi."

Hera, çaresizlik içinde Pallas Athena'ya başvurdu: "Ne dersin bu duruma?"

"Sanırım haklısın" dedi Pallas Athena.

"Bir şeyleri yanlış yapmış olmalıyım" diye devam etti Hera. "Jason'un düşmanım Pelias'ı öldürmesini istiyordum, fakat o arkadaşlarıyla beraber Altın Post'un peşinden gidiyor. İpin ucunu kaçırıyorum, sen bana yardım edebilir misin?"

Pallas Athena, ne de olsa askerî bir tanrıçaydı. Meseleyi inceden inceye gözden geçirdikten sonra dedi ki: "Pekâlâ, bir deneyeyim bari. Bu saatten sonra onları yolculuklarından vazgeçirmem mümkün değil, fakat en azından yolculuklarının çok kahramanca geçmesini ve Pelias'ı öldürmeleri için yeterince tecrübe kazanmalarını sağlayabilirim."

Artık bizim delikanlılara yardım edecek olan tanrıçaların sayısı ikiye çıkmıştı. Dediğim gibi, Jason ve arkadaşlarının kahramanlıklarının değerini azaltmak gibi bir niyetim yok. Fakat böyle bir şey ilk defa gerçekleşiyordu. Normalde kahramanlara birden fazla tanrı yardım etmezdi, çünkü kahramanın kendisi de olaya katkısı olsun istiyordu.

Fakat anlaşılan buradaki kahramanların pek bir şeye katkısı olmuyordu. Mesela Argos! Yaptığı gemi denize indirilir indirilmez tahtaları dağılmaya ve gemi batmaya başlamıştı. Ne gemi ustası ama! Geminin kendi ismini taşımasında ısrar etmişti – "Argo."

Pallas Athena, bütün meseleyi eline alması gerektiğini biliyordu. Sadece olağanüstü bir gemi inşa etmekle kalmayıp, geminin omurgasını aslında babası Zeus'a ait olan kutsal bir meşe ağacından yapmıştı. Argo'yu ve Argo Gemicileri'ni kutsal meşe ağacından yapılan bu omurga sevk ve idare edecekti. Adamlardan hiçbiri bu âna kadar bir gemiye ayak basmış değildi, fakat usturlap öğrenmelerine bile gerek yoktu. Her şeyi omurga üstlenmişti. Argo, otomatik olarak yol alıyordu.

Bunun dışında bu omurganın konuşma yeteneği de vardı, fakat bunun ortaya çıkması için aradan epey zaman geçmesi gerekmişti. Anlaşılan gemideki içki cümbüşleri tahtanın dilini yutmasına neden olmuştu.

Argo Gemicileri artık bir gemi sahibi olmuşlardı ve maceralarını gerçekleştirmeleri artık an meselesiydi. Gerçeklik – bu da ne demekti? Bu noktaya gelmelerini sağlayan sadece ve sadece kurdukları hayallerdi, onların peşinden gidiyorlardı. Tüm güçlerini hayallerinden alıyorlardı, gerçeklikten değil!

Fakat henüz yola çıkmaya fırsat bile kalmadan, kıyıda bir kavga koptu. Mesele gemide en iyi yerin kime ait olacağı filan da değildi, maceraları hakkındaki en güzel rüyayı kimin gördüğü konusunda anlaşamıyorlardı. Kısa zamanda kavgaya dönüşen bu tartışma, ancak yeni bir rüya ile yatıştırılabilirdi. Fakat bu defa müzikal bir rüya ile. Orpheus lirini çalmaya başlamıştı bile, fakat kopmakta olan kıyamette çıkan ses hiç işitilmiyordu. Bu nedenle Orpheus yerden "Triton Boynuzu" adı verilen bir deniz kabuğu aldı ve içine üfledi. Kabuktan yükselen boğuk ses, tümünün dikkatini çekmişti. Kulaklarında uğuldayan melodi, geleceğe ait rüyalarının tümünü içeriyordu. Kavgacılar bir anda sakinleşmişti.

Denizcilerin ağları oldukça uzundur ve bu ağlara bin bir türlü hikâye takılır. Argo yolculuğu esnasında neler olup bittiğini, ancak evlerine dönen mutlu Argo Gemicileri'nin ağzından öğreniyoruz. – Anlayışlı, fakat kesin bir soru işareti koymak isterim buraya!

Mesela erkeksiz kadınların yaşadığı efsanevî Lemnos Adası. Kadınlar günün birinde pis pis kokmaya başlamış ve erkekleri bu yüzden onları terk etmişti. Argo Gemicileri'nin bu adaya uğramış olmaları şüphesiz çok doğaldır!

Bir karar vermeleri gerekiyordu: Cinsel arzularını bastırmaya devam mı etselerdi, yoksa burunlarını mı tıkasalardı? Argo Gemicileri, burunlarını tıkamaya karar vermişlerdi. Lemnos'un kötü kokan kadınları hakkında bu kadar anlatım yeter.

Ya da o efsanevî kürek çekme müsabakası – o sırada Herakles de geçici olarak Argo Gemicileri'nin arasına katılmıştı. Jason diğerlerinin tümünü kandırmıştı. Kürek çekermiş gibi yapıyor, oysa gerçekte parmağının ucunu bile kıpırdatmıyordu. Herkes biliyordu bunu, fakat geveze arkadaşlarından çok hoşlanıyorlardı. Herakles dışında hiçbir Argo Gemicisi ona bu yüzden kızmamıştı. Herakles o sırada geçici olarak gemide bulunuyordu ve bu kadroyla tarihe geçecek kahramanlıklar yapılacağını aklı kesmediği için, kısa süre sonra Argo'yu terk etti.

Yüz yıllar sonra Rodoslu Apollonius adlı birinin yazı tahtasının üzerine eğilerek, Argo Gemicileri hakkında bildiği her şeyi yazacağını Herakles hayatta tahmin edemezdi.

Bana kalırsa Argo Gemicileri'nin en iyi yönleri, kurdukları hayallerdir. Bu hayaller gerçekten de çok muazzamdı ve Argo Gemicileri bu hayaller ile inanılmaz maceralar yaşamışlardır. Mesela gemi ile tüm Avrupa kıtasının etrafını dolaşma hayalleri. Bugün Avrupa kıtasının etrafının gemiyle dolaşılmasının oldukça zahmetli olduğunu biliyoruz, çünkü oldukça geniş bir tarafı Asya kıtası ile kara yoluyla birleşmiştir. Fakat Argo Gemicileri bu zorluktan hiç mi hiç etkilenmemişler, Tuna ve Ren nehirlerinde yelken açarak Baltık ve İskandinav denizlerine çıkmışlar, dünyanın dört bir yanını dolanmışlardı – o müthiş hayallerinde.

Argo Gemisi üzerinde bulundukları ve zeki omurga tarafından yönlendirildikleri müddetçe, yapmaları gereken pek fazla bir şey yoktu zaten. Onları koruyup kollayan iki de tanrıça olduğu için, başlarına da bir şey gelmiyordu. Fakat bir süre sonra gerçekten de cehennemin dibine, yani Kolkhis Ülkesi'ne vardılar.

Karanlık bir ülkeydi burası. Kolkhis'te Kral Aietes hüküm sürüyordu. Argo Gemicileri karaya çıktıkları vakit, yol kenarlarının dizi dizi çitle çevrilmiş olduğunu gördüler. Çitlerin üzerlerine kralın düşmanlarının kafaları takılmıştı. Argo Gemicileri'nin bir kısmı so-

ğuk terler döküp şöyle demeye başlamışlardı herhalde: Keşke buraya hiç gelmeseydik!

Hayallerinin müziği kulak tırmalayıcı ve tehlikeli bir hal almaya başlamıştı. Sanırım Argo Gemicileri'nin bir kısmı yolculuğa asıl çıkış amaçlarını unutmuştu bile – Altın Post'u geri getirmek! Göğü kara bulutlarla kaplı bu karanlık Kolkhis Ülkesi'nin herhangi bir yerinde Ares'e adanmış kutsal bir koru bulunmalıydı. Altın Post, işte o korudaki ağaçlardan birine asılıydı.

Bu arada gökyüzünden aşağı bakmakta olan Hera ve Athena şöyle diyorlardı: "Hayır! Tehlikeli bir kralın hükmettiği bu tehlikeli ülkede, sevdiklerimizi himâye etmekte biz ikimiz bile zayıf kalırız. Kral Aietes'in onları ortadan kaldırmaması için ne yapabiliriz acaba?"

Aphrodite'den yardım istemeye gittiler.

Eğer Aphrodite'in sevecen ve şefkatli bir tanrıça olduğunu düşünen varsa, büyük bir yanılgı içindedir. Aphrodite çok kudretli ve sert bir tanrıçadır. O sadece aşkın değil, zevkin de tanrıçasıdır. Zevk ise genellikle çok kudretli ve çok serttir.

Bu üç tanrıçanın, yani Hera, Athena ve Aphrodite'in aynı fikri paylaştıkları çok ender görülür, fakat bu durum karşısında aynı fikri paylaşıyorlardı. Sevgili kahramanlarının bir parça Altın Post ele geçirmelerine yardım etmeliydiler. Fakat bir müddet sonra konu altın bir elma olduğu zaman, aralarındaki bu birlik bir anda tuzla buz olacaktı.

Fakat şimdi aynı fikri paylaşıyorlardı. Hera ve Athena, Aphrodite'e şöyle dediler: "Şu sahneye bak! Ne yapılabilir? Jason ve arkadaşlarını nasıl kurtarabiliriz?"

Aphrodite durumu uzun uzun inceledikten sonra düşüncesini belirtti: "Kral Aietes'in bir kızı var. Bu kız çok gururlu, güçlü, kuvvetli ve akıllı. Kralın kızının Argo Gemicileri'nin safına geçmesini sağlamalıyız."

Aphrodite'in kast ettiği Medea idi. Medea bir büyücüydü. Medea çok gururlu, güçlü, kuvvetli ve akıllıydı.

"Tamam, tamam da, bunu nasıl yapacağız, tanrı aşkına!" diye bağırdı Athena.

"Çok basit" dedi Aphrodite. "Kızı Jason'a âşık edeceğiz."

"Jason'a mı?" diye bağırdı Athena. "O yakışıklı palavracıya mı? Medea o adama asla âşık olmaz!"

"O meseleyi ben hallederim" dedi Aphrodite, sonra da okunu ve yayını getirdi.

Her şeyin hazır olduğu, Jason ve Medea'nın karşı karşıya durduğu bir anda, Aphrodite altın oklarından birini yayına taktı, nişan aldı ve Medea'nın tam kalbine gönderdi. Ok, kızın vücudunun derinliklerine saplanmıştı, öyle ki sadece tüyleri görünüyordu.

Medea, Jason'a âşık olmuştu. Bağrında yok etmeyi ve yok edilmeyi barındıran, tehlikeli bir aşktı bu. Argo Gemicileri'nin yaldızlı hayalleri artık son bulmuştu.

JASON ve MEDEA

Kral Aletes ve Denk Olmayan Bir Dövüş –
Argo'nun Kolkhis'ten Kaçışı – Kardeş Katli –
Zoraki Bir Düğün – Pelias'ın Ölümü –
Medea'nın Ortadan Kaybolması –
Jason'un Ölümü

Argo Gemicileri Kolkhis Ülkesi'ne vardıkları zaman, Jason şöyle bir teklifte bulundu: "Kral Aietes'in yanına gidip, ne istediğimizi ona açık açık söyleyelim. Yanımıza bol bol hediye alıp ona diyelim ki: Buraya sadece Altın Post'u almak için geldik, başka bir amacımız yok ve savaş istemiyoruz."

Mantıklı insanlar böyle davranır. Jason, şeytan tüyünün gücüne sığınarak Kral Aietes'in huzuruna çıktı. Suratına en dostâne gülücüğünü yerleştirdi ve anlatmaya başladı. Öğretmeni Chiron'dan söz etti, efsanevî sınıfından söz etti, yaptığı ilk yolculuktan söz etti, ırmaktan karşıya geçirdiği yaşlı kadından söz etti, çamura saplanıp kalan sandaletinden söz etti.

"Benden ne istiyorsun?" diye sözünü kesti onun Aietes.

"Senden Altın Post'u istiyorum" diye karşılık verdi Jason en masum bakışıyla.

"Hemen buradan defolun" dedi Aietes. "Bunu yaparken yeteri kadar çabuk olmazsanız kulaklarınızı, burunlarınızı ve ellerinizi keserim."

Jason ve arkadaşları korkudan donup kalmışlardı, sırtlarından soğuk terler boşanıyordu. Aietes'in suratındaki ifade açıktı: Söyle-

diklerimde ciddiyim! Argo Gemicileri'nin bir kısmı şöyle düşünüyordu belki de: Bu tür insanlarla karşılaşacağımızı hayal etmiştik mutlaka, hatta hayallerimizde onlarla savaşıp mağlup bile etmiştik, fakat burada gerçekle yüz yüzeyiz. Bu adama karşı hiçbir şansımız yok.

Kral Aietes ayağa kalktı, tam bu arsız soytarıları yakalamaları için adamlarına emir vermek üzereydi ki, içeri Medea girdi.

Ve tam bu anda Aphrodite yayını gererek altın okunu fırlattı. Aşkın, sevginin ve yıkıcı zevkin altın oku, Medea'nın tam kalbine saplanmıştı.

"Dur, baba!" dedi Medea. "Bir teklifte bulunmama izin ver."

Medea'nın kalbi alev alev yanıyordu, fakat aşkını şu anda ifşa etmesi durumunda, Jason ve arkadaşlarının sonunu kendi elleriyle hazırlayacağını bilecek kadar zekiydi.

Duygularını gizlemek zorunda olduğunu biliyordu.

"Baba, sana bir teklifte bulunacağım" diye devam etti sözlerine. "Biliyorsun ahırlarımızda iki tane ateş soluyan korkunç boğamız ve bir çuval dolusu ejder dişimiz var. Bu ejder dişlerini toprağa ekmeyi başarabilirsek, demir adamlar elde edeceğiz. Bu genç adama bir şans ver! Ateş saçan boğaları çifte koşsun, tarlayı sürüp ejder dişlerini toprağa eksin ve yerden bitecek olan demir adamlara karşı dövüşsün. Şayet bunu başaracak olursa, Altın Post'u ona verebiliriz."

Bu teklif Aietes'in çok hoşuna gitmişti. Kızının zalim bir oyun oynamak istediğini sanıyordu. Herkes gibi kızı da bu ateş saçan boğalar ve demir adamlarla hiçbir insanın başa çıkamayacağını gayet iyi biliyordu. Sırıtarak bu teklifi kabul etti.

"Bu şartlar altında Altın Post'tan vazgeçmek istiyorum. Teşekkür ederim. Hoşça kalın" dedi Jason ve gitmeye davrandı.

Mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde oradan uzaklaşmak istiyordu, çünkü korkudan ölecek gibiydi. Bu işi asla başaramayacağını çok iyi biliyordu. Korkuyordu. Arkadaşlarından hiçbiri de bu yüzden ona bir ithamda bulunmadı.

Fakat kral dedi ki: "Ne! Demek demin söylediklerinin tümünden vazgeçtin!"

"Öyle sayılır" dedi Jason. Titriyordu.

"Beni aptal yerine koyamazsın" dedi Aietes. "Altın Post'a sahip olmak istiyordun, işte sana onu ele geçirme fırsatı. Daha ne bekliyorsun?"

Jason ve arkadaşları baş başa vererek müzakerede bulundular: "Boş verin kahramanlığı filan! Buradan tüymekten başka çaremiz yok!" diyordu tümü de.

"Durun!" diye bağırdı Medea. "Baba, bu yabancılara hiç düşünme vakti vermeyecek miyiz? Kararlarını bize yarın sabah bildirmelerini teklif ediyorum."

Aietes bunu da kabul etti.

"Onlara başka ne tür sürprizler hazırladığını çok merak ediyorum doğrusu" diye fısıldadı kızının kulağına.

Kamp kurdukları yere geri dönen Argo Gemicileri tam eşyalarını toplayıp ortadan toz olacakken, Medea'nın koşarak oraya geldiğini gördüler.

"Seninle yalnız konuşmak istiyorum" dedi Jason'a.

Jason, Medea ile yalnız kaldığı anda, eski palavracılık huyu hemen ortaya çıkıverdi: "Elbette ki toz olmayı düşünmüyorum. Teklifini kabul edeceğim. Fakat bu işi nasıl yapacağımı..."

Jason bir şeyler söyleyebilmek için kıvranmaya başlamıştı ki, Medea araya girdi: "Bana hiçbir şey ispat etmek zorunda değilsin. Korktuğunu biliyorum; senin cesur bir erkek olmadığını da. Sen bir korkaksın. Fakat bilmen gereken bir şey var: Bunun benim için hiçbir önemi yok, çünkü seni seviyorum. Aphrodite'in altın oku yüreğimi deldi, yüreğim şimdi alev alev yanıyor ve senin için her şeyi yapmaya hazırım. Size yardım edeceğim."

Bu sözler Jason'u derinden etkilemişti. Elindeki her şeyi yere bıraktı, başını Medea'nın omzuna yasladı ve hüngür hüngür ağlamaya başladı. Hayatında ilk defa, ama gerçekten de ilk defa rol yapmıyordu.

Medea, Jason'un başını şefkatle okşadı: "Benim yanımda bulunduğun zaman, kendini olduğun gibi gösterebilirsin. Baş başa kaldığımız zamanlar, bir kahraman olmana gerek yok. Senin üstüne titreyeceğim, sana bir zarar gelmemesi için elimden gelen her

şeyi yapacağım. Senin için dişi bir kaplan olacağım, sen de benim yavrum olacaksın. Al, sana bir merhem veriyorum. Bu merhem seni boğaların ateşine karşı koruyacak. Burada da bir yüzük var. Bu yüzük, güçlü bir mıknatıstır. Demir adamlar topraktan bitmeye başladıkları zaman bu yüzüğü aralarına at. O zaman hareket edemez hale gelecek ve birbirlerinden ayrılamayacak, sana da zarar veremeyecekler."

"Bütün bunları benim için neden yapıyorsun?" diye sordu Jason. "Bunlara karşılık sana ne vermeliyim?"

"Bana ne mi vermelisin?" dedi Medea. "Beni sonsuza dek seveceğine dair yemin etmenden başka hiçbir şey istemiyorum. Bunu yaptığın takdirde her zaman yanında olacağım ve her zaman seni koruyacağım. Beni ebediyen seveceğine dair yemin etmek istiyor musun?"

Jason, bunu yapmayı istediğini söyledi. Birincisi, o hiç de ileri görüşlü bir adam değildi. Yarın ne olacağını bile kestiremeyen bir insan için, sonsuzluk nasıl bir anlam taşır ki? İkincisi, hayatında bir kez olsun yalan söylemek zorunda kalmamaktan ve kendisini olduğu gibi gösterebilmekten çok hoşlanmıştı.

"Evet. Seni sonsuza dek seveceğim" dedi Jason. "Hatta..." Yine palavralarına başlamak niyetindeydi.

Medea onun sözünü kesti: "Sakin ol. Beni seveceğine dair yemin etmen, benim için yeterli."

Jason, Medea'nın yardımlarıyla hem ateş soluyan boğaları, hem de yerden biten demir adamları alt etmeyi başardı. Fakat Kral Aietes sözünde durmadı. Altın Post'u bu yabancılara kaptırmak niyetinde değildi.

"Aklıma gelmişken" dedi çarpık bir gülümsemeyle, "doğrusu bunu tamamen unutmuştum. Altın Post'un asılı olduğu dalda çok zehirli bir yılan yaşıyor. Bu yılan Ares'e ait. Ola ki günün birinde bazı salaklar gelip postu almak isteyebilir düşüncesiyle, gece gündüz nöbet tutuyor. Gerçekten de çok üzgünüm."

Medea bir kez daha yardım etti. Yılanı uyutmayı başararak, Altın Post'u asılı olduğu yerden çaldı. Ganimetiyle beraber Argo Gemisi'ne bindi ve bir daha inmedi. Gemi, denize açılmıştı. Medea, Argo Gemicileri'yle birlikte kaçıyordu.

O andan sonra her şey Medea'nın isteklerine göre belirlenmeye başladı. Aslında Argo mürettebatı başını Kral Aietes ile belaya sokmak istemiyor, Kalkhis Ülkesi'nden sessizce ayrılmak istiyordu. Altın Post umurlarında bile değildi. Fakat emirleri Medea veriyordu.

Argo Gemicileri kaçtılar, Kral Aietes onlan takip etmeye başladı.

Aietes oğlunu çağırttı.

"Hadi bakalım" dedi Aietes delikanlıya. "Her zaman kız kardeşini sevdiğini söylersin. Bu alçaklar onu kaçırdılar! Onu geri almak zorundayız."

"Tamam" dedi Aietes'in oğlu.

Argo, Aietes'e ait iki gemi tarafından tehdit ediliyordu. Medea soğukkanlılıkla plan yapmaya başladı. Jason'dan başka hiç kimse için herhangi bir duygu beslemiyordu artık. Öndeki gemi, kardeşinin gemisiydi.

Kardeşine bir haber gönderdi: "Jason beni kaçırdı. Beni rehine olarak kullanıp fidye almak istiyor. Jason seninle görüşme yapmayı talep etti."

Medea'nın kardeşine gönderdiği haber buydu. Jason'a da aynı sözleri söylemişti:

"Kardeşim seninle anlaşmak ve meseleyi barışçıl yollardan çözmek için buraya gelmek istiyor."

Jason ve Argo Gemicileri barışçıl bir çözümden başka ne isterlerdi ki! Jason çok sevinmişti.

"Evet" dedi Medea'ya, "belki de sonsuzluk ikimiz için de çok uzun bir süredir."

Medea onu duymazlıktan gelmişti.

Jason ve Medea'nın kardeşi arasındaki buluşma, gece yarısı ıssız, küçük bir koyda gerçekleşti. Argo ve diğer gemi, ayrı ayrı yönlerde olmak üzere, koyun az uzağına demirlemişlerdi. Jason, Medea ve kardeşi, yalnızdılar.

Medea'nın kardeşi dedi ki: "Pekâlâ, seninle anlaşmak istiyorum. Bana kız kardeşim karşılığında ne kadar para istediğini söyle. İstediğin her fiyatı ödemeye hazırım."

Medea'nın kardeşi de savaş istemiyor, konuyu barışçıl yollardan halletmek istiyordu.

"Sen neler diyorsun?" dedi Jason şaşkınlıkla. "Ben senin gelip Medea'yı alacağını, böylece de sorunun çözümlenmiş olacağını düşünüyordum."

Ansızın Medea'nın elinde bir bıçak belirdi. Hava çok karanlık olduğu için Jason bunu görmemişti. Medea, Jason'un elini tuttu. Jason, bıçağın onun eliyle kendi eli arasında olduğunu fark etmedi. Medea, Jason'un elini kardeşine doğru götürdü ve onu sırtından bıçakladı.

Medea, kendi öz kardeşini öldürmüştü. Dehşet içinde kalan Jason, öfkeyle haykırdı:

"Tek istediği konuşup anlaşmaktı. Onu neden öldürdün?"

"Onu birlikte öldürdük" diye karşılık verdi Medea. "El ele olduğumuzu, senin elini tuttuğumu unutma."

Jason'un suratında derin bir dehşetin izleri okunuyordu.

Fakat Medea'nın işi henüz bitmemişti. Yakında babasının gemisinin kendilerine yetişeceğini ve onun oturup pazarlık yapmaya hiç de niyetli olmayacağını biliyordu. Kardeşinin cesedini parçalara ayırarak, kumsalın çeşitli yerlerine serpiştirdi. Oğlundan geriye kalanların korkunç görüntüsünün, babasını bir süre oyalayacağından emindi.

Jason ne diyeceğini bilemiyordu. Taş kesilmişti sanki. Ağzından salyalar akıyor, oturduğu yerde kendi kendine ağlayarak hafifçe inliyordu.

"Korkma" dedi Medea. "Ben daima senin yanındayım. Ben dişi kaplanım, sen de benim yavrumsun."

Medea onu peşinden sürükleyerek Argo'ya götürdü ve yola koyuldular.

Medea'nın babasının bir hayli önündeydiler. Jason, olup bitenler hakkında yoldaşlarına bir tek kelime bile etmemişti. Eskiden durup dinlenmeden konuşan tatlı bir geveze olan Jason'un ağzını, şimdi bıçak açmıyordu. Morali çok bozuktu. Bütün gün kamarasında oturuyor ve kimseyle görüşmek istemiyordu. Medea'yla bile. Bu şu anlama geliyordu: Vahşi, tehlikeli, tutkulu evlilikleri henüz tam olarak gerçekleşmemiş, Jason ve Medea gerdeğe girmemişlerdi.

Jason, Medea'nın yanına gelmesini istemiyordu. Medea çok üzgündü.

"Kısa bir süre sonra öleceğiz belki de" dedi Jason'a. "Babam hâlâ arkamızda ve git gide yaklaşıyor. Onun öfkesinin ne demek olduğunu bilirim. Unutma ki sen onun oğlunu öldürdün. Bizi yakalayana kadar peşimizi bırakmaz artık. Yakaladığı zaman ise işimiz bitik demektir. Yakında öleceğiz, Jason. Yaptığım her şeyi sırf senin için yaptım. Beni sonsuza dek seveceğine yemin etmiştin. Beni hiç olmazsa bir kucaklayış süresince sev."

Jason'un kollarını boynuna doladı.

"Bizi kim evlendirecek?" dedi Jason.

Bu sırada Argo Gemisi Skheire adı verilen ve üzerinde Phaikaların yaşadığı efsanevî bir adaya doğru yaklaşıyordu. Bu adayı Homeros'un Odysseia Destanı'ndan tanıyoruz. Medea, geminin limana demir atmasını emrettikten sonra, adanın kral ve kraliçesine gitti.

"Bize sığınma hakkı tanıyın" dedi onlara. "Bu adamla evlenmemi istemeyen babam, bizi takip ediyor."

"Evliliğin gereklerini yerine getirdiniz mi?" diye sordu kraliçe.

"Hayır!" diye karşılık verdi Medea.

"Henüz karı koca olmadığınıza göre, bana sığınmanıza izin veremem" dedi kraliçe. "Fakat anladığım kadarıyla babanın gemisi hâlâ limanın dışında, şayet acele edip de evliliğin gereklerini yerine getirirseniz, o zaman evli çiftlere zarar verilemeyeceği konusundaki yasamız ile ona karşı koyabilirim."

Medea, Jason'u yanına çağırdı: "Artık benimle yatmak zorundasın. Bunu yapmazsan babamın beni, seni ve tüm yoldaşlarını öldürmesine çanak tutmuş olacaksın. Beni sevdiğin veya benimle birlikte olmaktan hoşlandığın için değil, sadece ve sadece insanî görevin olduğu için yapmalısın bunu."

Jason bitmiş, mahvolmuş, perişan olmuştu. Tek kelime etmeden Medea'nın isteğini yerine getirdi ve akabinde de tek kelime etmedi.

Aietes, onları yakalamak amacıyla limana demir atmak istediğinde, Kraliçe onları Skherie Adası'ndan uzaklaştırabildi. "Burada

evli bir çifti konuk ediyorum" dedi ona. "Onlara bir kötülükte bulunmana izin veremem."

Kraliçe, Medea ve Jason'un neler yaptığını ancak çok, çok sonraları öğrenebildi. Ve bunları öğrendiği zaman öylesine büyük bir öfke ve dehşete kapıldı ki, az kalsın ölecekti.

Bu arada Argo Gemicileri'nin yolculukları da sona ermek üzereydi. Jason'un yoldaşlarından birçoğu Argo'dan daha seyahat esnasında ayrılmıştı. Jason ve Medea, Kral Pelias'ın yaşadığı ve hükmettiği İolkos şehrine yaklaştılar. Sonuçta Jason Altın Post'u aramaya onun için çıkmıştı.

Fakat Kral Pelias söz verdiği gibi tahtı kesinlikle Jason'a terk etmek niyetinde değildi.

"Bu pösteki parçasını bana getirdiğin için teşekkürler" dedi ona. "Şimdi toz ol bakalım!"

Yavrusunu koruyan dişi kaplan Medea, Kral Pelias'ın kızlarıyla dostluk kurmuştu.

"Babanızın yakında doğum günü var" dedi onlara. "Bu kadar üzgün bakmanızın sebebi nedir ki?"

"Babamız çok yaşlı ve çok hasta" diye karşılık verdi kızlar. "Yaşlılıktan ve hastalıktan çok şikâyetçi..."

"Benim bazı sihirli kuvvetlerim var" dedi Medea. "Yaşlılığı ve hastalığı bir adamdan uzaklaştırmak benim için işten bile değil. Bir insanın nasıl gençleştirileceğini size gösterebilirim."

Kızların ilgisini çektiğini fark ettiği zaman onlara şöyle dedi: "Bana yaşlı bir koyun getirin. Nasıl olduğu hiç fark etmez, yeter ki yaşlı olsun."

Kızlar Medea'ya çok yaşlı bir koyun getirdiler. Medea keskin bir bıçak ile koyunu öldürdü ve birçok küçük parçaya ayırdı. Sonra parçaların tümünü terbiye ederek bir kazana attı ve pişirdi.

"Büyülü bir terbiyedir bu" dedi kızlara. "Yaşlı, hasta, parçalanmış bir canlıyı içine attığınız takdirde, genç, sağlıklı ve bütün olarak dışarı çıkar."

Ve kazanın içinden küçük bir kuzu çıkardı: "İşte! Yaşlı, hasta, zavallı bir koyun, genç ve sağlıklı bir kuzu olarak çıktı dışarı. Kullandığım yöntem bu koyunu gençleştirdi. Siz de babanızla böyle yapın."

Bu gösteriden son derece etkilenen kızlar, babalarına şarap içirip sarhoş ettiler. Sonunda Pelias sızıp kaldı ve kızları Medea'dan öğrendikleri gençleştirme yöntemini onun üzerinde uyguladılar. Fakat bir şeyler yolunda gitmedi ve bu uygulama Pelias'ın sonu oldu.

Bütün bu dehşeti yakından izleyen Jason, korkunç bir ruhî çöküntü içine girdi. Bütün gün başını avuçlarının arasına alarak öylece oturuyor ve tek kelime bile etmiyordu. Medea bu arada Jason'a iki oğlan doğurmuştu ve hiç olmazsa dışarıya karşı mutlu bir aile izlenimi vermeye çalışıyordu.

İnsanlar ona "bugün kocan kendisini nasıl hissediyor?" diye sordukları zaman, "bugün düne göre çok daha iyi" diye cevap veriyordu.

Günün birinde bir heklm onlara iyi bir öğüt verdi: "Birlikte güzel bir tatile çıkmanız, Jason'a çok iyi gelecektir."

Medea, hekimi haklı buldu. Yolculuk, Thebai tarafınaydı.

Ve ansızın Jason eski canlılığına kavuşuverdi! Medea önce çok sevinmişti, fakat bu mucizenin gerçek nedenini öğrenince fikrini değiştirdi: "Jason âşık olmuştu. Thebai kralının kızı Glauke'ye âşık olmuştu."

Bu aşk Jason'a eski yaşam sevincini geri vermişti. Bunu Medea'ya açık açık anlatmakta da bir sakınca görmedi.

Şöyle diyordu ona: "Kendin de biliyorsun: Bütün bu olanlardan, birlikte yarattığımız bütün bu dehşetten sonra, bir arada yaşamamız artık asla mümkün değil. Fark ettiysen 'birlikte' dedim. Aslında her şeyi tek başına sen yaptın, fakat benim için yaptığın için, bunları birlikte yaptığımızı kabul ediyorum. İkimiz de bunun farkındayız, Medea. Beni sana bağlayan yemini ortadan kaldır artık!"

Medea'nın ruhunda fırtınalar kopuyordu. Fakat kendisine hâkim olmayı başardı. Sanki Jason ve Glauke arasındaki aşkı anlayışla karşılamış gibi davrandı. Fakat ruhunda fırtınalar kopuyordu. Jason'u serbest bırakmakla kalmadı, hatta onlara bir düğün hediyesi bile gönderdi. Bu düğün hediyesi bir elbiseydi, fakat ölü bir at-adamın kanı ile boyanmış bir elbise. Herakles'in sonunu anlatan hikâyede, bunun ne anlama geldiğini görmüştük.

Gelin Glauke bu elbiseyi giymeye çalıştığı anda, elbise aniden

alev aldı. Yanarken Glauke'nin derisinin tümünü de kavurmuştu. Kızını kurtarmak isteyen babası da alevlere kapılmış ve o da yanıp kül olmuştu.

Jason aşkının yanıp kül oluşunu izlemek zorundaydı. Yanan kendi yaşamıydı aslında.

Medea ise bulutlara doğru yükselerek gözden kayboldu. Onu bu hikâyede bir daha göremeyeceğiz. Ortadan kaybolmadan önce çocuklarını öldürdüğü söylencesi ise, Euripides'in hikâyeye bir ilavesidir. Doğrusu bizim anlattığımız gibidir.

Sonunda Jason'a ne oldu peki? Hayatının bundan sonraki bölümünü yıkılmış bir adam olarak geçirdi. Ölümü ise Zeus'un kutsal ağacından yapılmış konuşan omurga direğinin elinden oldu. Jason yıllar boyunca Argo Gemisi'nin altındaki gölgelikte oturdu. Bu arada gemi çürümeye başlamıştı.

Günün birinde omurga direği Jason'a seslendi: "Jason, beni işitiyor musun?"

"Evet" dedi Jason. "Seni işitiyorum."

"Hâlâ istiyor musun?"

"Hayır" dedi Jason. "Artık istemiyorum."

Jason sözlerini bitirir bitirmez geminin omurga direği yerinden koptu ve Jason'un kafasına düşerek onu öldürdü.

TROYA ŞEHRİNİN ÇÖKÜŞÜ

Savaşın Patolojisi –
Troya Kral Sülalesinin Ortadan Kalkışı –
Çocuk Astyanax – Mantıksal Bir Öğüt –
Eve Dönenlerin Hikâyeleri

İlyada adlı eserinde bize Troya Savaşı'nı tüm detaylarıyla tasvir eden Homeros, bu şehrin çöküşünden ise hiç söz etmez. İlyada, Troya'nın çöküşünden önce son bulur ve Odysseia, Troya'nın çöküşünden sonra başlar. Şehrin çöküşü hakkında bilgi edinebilmek için başka kaynaklara başvurmamız gerekmektedir.

Troya'nın çöküş süreci, Akhilleus'un ölümü ile başlar. İlk bakışta bu düşünce anlamsız gelebilir, çünkü Akhilleus'un ölümü Troyalılardan ziyade onların düşmanlarını, yani Yunanlıları zayıflatmıştır.

Akhilleus nasıl ölmüştü? Paris'in elinden olmuştu ölümü, onun attığı bir ok ile. Aslında Paris'in iyi bir okçu olduğunu söylemek pek zordur, okunu Akhilleus'un topuğuna isabet ettirmesi neredeyse imkânsız gibiydi. Akhilleus sadece bir tek noktasından yaralanabiliyordu, o da topuğundaki "Aşil Tandonu" adı verilen bölgeydi. Paris'in attığı okun yönünü değiştirerek Akhilleus'un topuğuna saplanmasına neden olan şahıs, bizzat Okçuluk Tanrısı Apollon'dan başkası değildi. Okun Akhilleus'a isabet etmesini o sağlamıştı ve şanlı kahraman zehirli ok yüzünden savaş alanında acılar içinde ölmüştü.

En anlı şanlı kahramanlarının ani ölümü, Yunanlılar için büyük

bir şok olsa gerekti. Çünkü Akhilleus onlar için zaferin bedenlenmiş biçimiydi. Bu kahraman kim bilir ne kadar kudretli bir savaşçıydı! Bir defasında –İlyada'da bu hikâye detaylarıyla anlatılır– Akhilleus savaş alanından çekilmişti. Savaşın gidişatı hemen Yunanlılar aleyhine dönmüş, Troyalılar adım adım ilerlemeye başlamışlardı.

Fakat Yunanlılar en büyük kahramanlarını yitirmişlerdi. Cesedi savaş alanından taşındı ve diğer kahramanlar onun savaş donanımı için birbirleriyle kıyasıya mücadele etmeye başladılar. Bu donanımın niteliği bilindiği takdirde, bu hiç de anlaşılmaz bir durum değildir. Kahramanın zırhı saf altındandı ve bizzat Demirciler Tanrısı Hephaistos tarafından hazırlanmıştı. Rivayete göre onu kuşanan, Akhilleus gibi yaralanmaz oluyordu.

Sonunda ordu komutanı Agamemnon dedi ki: "Yunanlıların en cesur ve en kudretli savaşçısı bu donanıma sahip olsun."

Bu unvana lâyık iki kahraman vardır Yunan ordusunda; bunlardan birisi Odysseus, diğeri ise Telamonoğlu Alas'tır.

Odysseus, Aias kadar kuvvetli, cesur ve güçlü değildi, fakat akıllıydı. Savaş sırasında aklı ile Yunanlılara Aias'ın kuvvetinden çok daha faydalı olduğu şüphesizdi.

Donanımın Odysseus'a verilmesi kararlaştırıldı – akıl, ağır basmıştı. Halbuki Odysseus bu donanıma sahip olmaya pek istekli değildi aslında. Büyük ihtimalle Alas'ın göstereceği tepkiyi önceden kestirmiş olmalıydı.

Bu şeref kendisine lâyık görülmediği için Aias öylesine bozulmuş, öylesine kırılmıştı ki, derin bir bunalıma düştü. Çıldırmanın eşiğine kadar gelmişti. Tüm Yunanlılardan intikam alacağını söyledi ve Troyalıların zaferi için dua etti.

İçine düştüğü derin bunalım esnasında bir gece tüm Yunan kahramanlarının bir araya toplandığına şahit oldu. Hepsinin beyaz elbiseler giymiş olması ve hiç kıpırdamadan öylece durmaları onu şaşırtmıştı; fakat yine de kılıcını çekti, kahramanların üzerine saldırdı ve hepsinin işini bitirdi.

Sonra, kahramanların kanlarına bulanmış bir halde cesetlerin arasında dururken, ansızın bunalımından sıyrıldı ve öldürdüklerinin Yunan kahramanları değil, sadece bir koyun sürüsü olduğunu

fark etti. Birden kulağı kahkaha sesleriyle çınladı. Yunan ordusunun soytarısı Theristes'ti gülen, şanlı kahraman Aias ile alay etmeye cüret ediyordu!

"Keçileri tamamen mi kaçırdın?" dedi ona Theristes. "Koyunları neden öldürüyorsun? Gücünü savaşta düşmana karşı göstersene!"

Şanlı kahraman Aias ikinci defa aşağılanmıştı ve bu kadarı onun için çok fazlaydı. Kendisini kılıcının üzerine atarak intihar etti.

Yunanlılar arasında panik baş göstermişti. En değerli iki kahramanlarından, Aias ve Akhilleus'tan mahrum kalmışlardı. İçlerinde öyle bir his vardı ki, sanki savaş sona eriyordu ve buradan sökülüp atılmaları an meselesiydi.

İşte tam bu anda Odysseus, Helenos'u tutsak etti. Helenos, Troya Kralı Priamos'un oğullarından biriydi ve kehanet yeteneğine sahipti.

Odysseus, Troyalılara ateşkes teklif etmeyi önerdi, fakat komutanlar buna karşı çıktılar. Sırlarını öğrenmek için Helenos'a işkence yapıldı ve Troya'nın zaptı için yerine getirilmesi gerekli olan koşulları söylemesi istendi.

Helenos bu koşulların bazılarını ifşa etti. Örneğin: Yunanlıların safında savaşması için, Akhilleus'un oğlunun çağırılması gerekiyordu. Onunla birlikte Philoktet'in de geri gelmesi gerekliydi. Size ondan daha önce söz etmiştim; Philoktet iltihaplı yarası nedeniyle bir adaya terk edilen kahramandı. Aynı zamanda da Herakles'in yayının sahibiydi.

Son olarak da işkence altında Helenos'un ağzından başka bir sır daha alındı: Tahta bir at inşa edilmesi gerekiyordu.

Odysseus tedbir ve dikkat telkin ediyordu. Bu hikâyede barış ve anlaşma isteyen şahsiyet, onun ta kendisidir. Fakat tahta at inşa edildi ve bu fikir sonradan Odysseus'a mal edildi.

Tahta atın içi askerlerle dolduruldu, şehrin kapılarının önüne götürüldü ve Yunanlılar geri çekildi. Troyalılar tahta atı şehre aldılar.

Bu arada bir hadise gerçekleşti: Laokoon adlı bir Troyalı, bir Apollon rahibi, şöyle bağırdı: "Sakın bu tahta atı şehre sokmayın! Sakın Yunanlılardan bir hediye almayın!"

Sözlerini tam bitirmişti ki, denizden çıkan yılanlar onu ve oğullarını boğdular.

"Bu bir işaret" dedi Troyalılar. "Laokoon haksızdı."

Halbuki yılanlar Troyalıları kandırmaları için Athena tarafından gönderilmişti.

Troyalılar tahta atı şehirlerine alarak, kendi sonlarını hazırladılar. Çünkü geceleyin atın karnındaki Yunan askerleri dışarı çıktılar ve şehrin kapılarını açtılar. Yunan askerleri Troya'ya akın ettiler, sonra da o büyük ve inanılmaz kıyım başladı.

Bu katliam, Batı Dünyası'nın kaydettiği ilk soykırımdır. Troya şehri, taş üstünde taş kalmayacak şekilde yakılıp yıkılmıştı.

Homeros'tan yaklaşık dört yüz yıl sonra, Yunanlı tarih yazarı ve Avrupa'nın ilk savaş raportörü Thukydides, Pelopones Savaşları'nın tarihini yazmıştır. Bu gerçek bir savaştır, mitolojiyle ilgisi yoktur. Thukydides'in eserinde, "Savaşın Patolojisi" başlıklı, sadece birkaç sayfalık, küçük bir alt bölüm vardır. Thukydides burada çok kısa ve öz bir şekilde, bir savaşın sonuna doğru, bu savaşı başta kaçınılmaz ve asil gibi gösteren sebeplerin, asalet ve ahlaki değerler taşıyan tutkuların teker teker çökerek, tam zıt bir anlam kazandıklarını anlatmaktadır. Savaş, çürütür.

Şöyle der Thukydides: "Şimdiye dek kullanılan kavramları da keyfî olarak değiştirdiler. Düşüncesiz gözü karalık, fedakârane bir cesaret; ileri görüşlü bir ağırbaşlılık, süslü bir korkaklık; etraflıca düşünüp taşınma, ilerlemeyi engelleyen bir tembellik; fikir ve endişe sahibi olma, korkaklığı gizlemeye çalışma; vahşi saldırışlar, erkeklik; bir işe girişmeden önce danışıp görüşme isteği, o işi peşinen inkâr anlamına kullanıldı. Bir konu görüşülürken öfkeyle bağırıp çağıranlar güvenilir insanlar olarak kabul edildi, onlara itiraz edenler ise, peşinen şüpheli konuma düşürüldüler!"

Öyle bir durum ki, artık kimse neden, niçin ve hangi safta savaştığını bilmez ve her türlü insanî duygu geri gelmemecesine yok olmaya başlar – işte savaş budur. Thukydides yaklaşık iki bin beş yüz yıl önce savaşı bu şekilde tasvir etmiştir ve bu tasvir tüm savaşlar için geçerlidir, hatta günümüz savaşları için bile. Bu yüzden Thukydides'in dünya tarihinin en açık görüşlü savaş analizcisi olduğunu söyleyebiliriz.

Savaşın Patolojisi – bu bölümü Troya Savaşı adı verilen efsanevî savaşa da uygulayabiliriz.

Troya Şehri Yunanlılar tarafından zapt edildikten sonra, yönetimine vali olarak Akhilleus'un oğlu Neoptolemos atandı. O sırada en fazla on altı yaşında olmalıydı. Vahşî, ahlaksız, kana susamış bir çocuktu Neoptolemos. Şehrin zaptından sonraki birkaç gün zarfında, bir zulüm iktidarı tesis etti. Şehrin kaçmaya fırsat bulamayan sakinlerini –ki kaçabilenlerin sayısı oldukça azdı– kitleler halinde imha ettiriyordu.

Odysseus, bu yönetime karşı çıkan az sayıdaki insandan biriydi. Ahlakî değerler bir yana bırakılsa bile, bu tür acımasızlıkların anlamsız ve ağır sonuçlar doğurabilecek yapıda olduğunu söylüyordu.

Fakat Neoptolemos gün geçtikçe daha da çok azıtıyordu. Hektor'un kız kardeşi Troyalı prenses Polyxena'nın, babası Akhilleus'un mezarı üstünde kurban edilmesini sağladı. Polyxena diri diri yakılmıştı.

"Gece rüyamda babamı gördüm. Bana ganimetten payına düşeni istediğini söyledi" demişti Neoptolemos.

Canilikler bununla da kalmadı: Lokrisli Aias adı verilen hiddetli ve dalavereci bir adam, Kral Priamos'un başka bir kızı olan Kâhine Kassandra'ya tecavüz etmişti. Üstelik de bunu Tanrıça Pallas Athena'nın sunağı üzerinde yapmıştı. Tecavüz sırasında Athena'nın mermer heykeli bile bu ağır günaha dayanamamış, bakışlarını başka yöne çevirmiştir.

Odysseus ve yüreklerinde bir nebze olsun insanlık kalmış bazı komutanlar, Lokrisli Aias'ın yargı önüne çıkarılması gerektiğini savundular. Bu amaçla da Vali Neoptolemos'a bir heyet gönderdiler.

"Pekâlâ" dedi beriki, "demek bir yargılama talep ediliyor, ha! Pekâlâ."

Fakat Neoptolemos yargıç olarak bizzat kendisini atamıştı.

Lokrisli Aias ve Neoptolemos, yargılamayı bir komediye dönüştürerek oldukça eğlendiler. Aias elbette ki beraat etmişti, Akhilleus'un oğlu, yaptığı savunma konuşmasında –o aynı zamanda Aias'ın avukatıydı–, hazır bulunan kahramanlara Priamos sülalesinin yok edilmesinde kendi büyük çabalarını uzun uzun anlatmıştı. Birkaç arkadaşıyla beraber saraya hücum etmiş ve orada Pria-

mos'un oğullarından biri olan Polites isimli genç bir adamla karşılaşmıştı. Onu saçlarından kavramış ve babasının yerini göstermesi için tüm sarayın içinde sürüklemişti.

Oğlanın babası, yani Kral Priamos, titreyerek karısı Hekabe'ye sarılan titrek bir ihtiyardı. İkisi de mutfağa saklanmıştı. Onları orada bulmuşlardı. Neoptolemos, zaten on yıl süren savaş boyunca son derece korkunç olaylara tanık olmuş olan yaşlı çiftin gözleri önünde, en genç oğulları Polites'i son derece korkunç ve zalimce bir yöntemle katletmişti. Onu yere fırlatmış ve tüm ağırlığı ile, kırılana kadar kafasının üstünde zıplamıştı.

Neoptolemos, yaşlı kralın ince ve titrek sesiyle kendisine bağırıp çağırdığını, hatta bumburuşuk yumruklarını sıkarak üzerine yürümeye çalıştığını bile anlatmıştı:

"Bu kadar felakete sebep olan baban Akhilleus bile" diye bağırmıştı Priamos, "o bile burada yaptıklarından ötürü seni lanetlerdi. Ben seni şu anda nasıl lanetliyorsam, o da aynısını yapardı!"

Bunun üzerine Neoptolemos –aşırı gelişmiş, aşırı kuvvetli on altı yaşında bir çocuk– ihtiyar kralı saçlarından kavramış ve ona şöyle demişti: "Pekâlâ Priamos, o halde burada ne haltlar yediğimi babama kendin anlat. Ne kadar iğrenç bir piçin babası olduğunu söyle ona!"

Sözlerini bitirdikten sonra Priamos'un vücudunu et tezgâhına fırlatmış, bir darbede kafasını uçurmuştu. Bu kafayı da pencereden dışarı fırlatmıştı.

Priamos'un eşi, Polites'in annesi Hekabe, tüm bu olanları izlemek zorunda kalmıştı. Kadın ansızın çıldırmış; kendisini bir köpeğe dönüştürerek uzun uzun ulumaya başlamıştı.

Yüreklerinde bir nebze olsun insanlık kalmış olan komutanların ve Odysseus'un gözleri önünde, işte bu tür dehşet verici olaylar cereyan ediyordu.

Sonra da şu olay vuku buldu: Şehir artık tamamen boşalmıştı. Sakinlerinin büyük kısmı ya öldürülmüş, ya da kaçmıştı. Fakat ansızın yıkıntıların arasından bir çocuk çıktı ortaya, üç, dört, beş yaşlarında, bir deri bir kemik kalmış, yuvarlak, büyük, güzel gözlü bir çocuk.

Bu çocuğu Neoptolemos'a vermediler. Helena'nın kocası yumuşak kalpli Menelaos, onu koruması altına aldı.

Derler ki, duygusallık ve zalimlik, bir madalyonun iki yüzüdür. Bunda bir gerçek payı olsa gerek.

Çalı çırpının arasına saklanarak gizlenmeye çalışan bu zavallı çocuk, tüm vücuduyla tir tir titriyordu. Onu bulanlar başlangıçta bu çocuğun kim olduğunu ve onunla ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Menelaos, onun çadırına getirilmesini emretti. Küçük oğlanın acınacak hali, gözlerinin yaşlarla dolmasına neden olmuştu. Aslında bu ona çok iyi gelmişti, çünkü kalbinde bu tür bir duygu hissetmeyeli çok uzun zaman olmuştu. Çocuğu karşısına oturttu ve ona bakarak ağlamaya başladı. Artık kendisini daha iyi hissediyordu.

Çocuğun ağzını bıçak açmıyordu, fakat Menelaos onun kim olduğunu öğrenmeyi aklına koymuştu. Neoptolemos ve diğer kahramanlar bu çocuğun üzerinde fazla durmamışlardı. Sonunda Menelaos çocuğun kim olduğunu öğrenmeyi başardı.

Önce adını söyledi çocuk: "Astyanax." Sonra da babasının adını: "Hektor."

Hektor, Troya Kralı Priamos'un en büyük oğluydu ve Akhilleus ile yaptığı teke tek dövüşte yaşamını yitirmişti. Troyalıların ömek bir kahramanıydı.

Astyanax, Troya kral sülalesinin sağ kalan son ferdiydi.

Menelaos küçük çocuğa sarıldı, onu evlat edinmek istediğini, onu çok seveceğini ve birlikte eve götüreceğini söyledi.

İşte bu duygusallıktır; zalimliğin öbür yüzü. Menelaos önce Astyanax'ın tüm sülalesinin ölüm emrini vermiş, sonra da bu duygusallığa kapılmıştı.

Fakat o anda çok garip bir şey oldu. Bana kalırsa bu olay Troya Savaşı'nın, özellikle de Odysseus'un ruhunun en karanlık noktasıdır. Neoptolemos'un zulmüne karşı çıkan, içinde az da olsa insanlık duygusu kalmış olan Odysseus, Menelaos'un karşısına çıkarak dedi ki: "Pekâlâ. Madem bu çocuğun ismi Astyanax'tır ve Hektor'un oğlundan başkası değildir, o halde onu öldürmemiz gerekiyor."

Menelaos yanlış duyduğunu sanmıştı: "Bir çocuğu mu öldürmek istiyorsun?"

Savaş, çürütür. Hem de her şeyi: Şehirleri, tarlaları, ticareti, insan ruhunu, hatta insan aklını. Astyanax vakası, Thukydides'in tanımladığı "Savaş Patolojisi"ne çok güzel bir ömek teşkil eder.

Odysseus birbiri ardına son derece mantıklı, doğru, fakat insanlık dışı gerekçeler sıralıyordu.

"Dünyanın akla hayale gelebilecek en korkunç savaşında taraf olduk. İçimizden hiç kimse, böyle bir savaşın bir daha tekrar edilmesini istemez. Tüm kraliyet ailesinin kökünü kuruttunuz, kadınlarını köle yaptınız ve ırzlarına geçtiniz. Astyanax'ın teyzesi Kassandra'ya tecavüz ettiniz ve mütecavizi beraat ettirdiniz. Amcası Polites'i çok korkunç ve iğrenç bir şekilde katlettiniz, katilini yargıç yaptınız. Titrek bir ihtiyar olan Priamos'u, yani çocuğun büyükbabasının başını kestiniz, Hektor'u ise öldürdünüz ve şehrin etrafında sürükleyerek dolaştırdınız. Öyle korkunç şeyler yaptınız ki, Astyanax bir erkek olduğu zaman, bunların öcünü almak zorunda kalacak. Bunu yapmak zorunda! Başka bir seçeneği yoktur, işlediğiniz suçların intikamını almak zorundadır!"

Odysseus'un sözlerine karşı çıkmak neredeyse imkânsızdı.

"Astyanax yirmi yaşına geldiği zaman bir ordu toplayıp Yunanistan'a savaş açacak ve her şey yeniden başlayacak" diye sözlerini sürdürdü Odyseus. "Niye mi? Bunu yapmak zorunda da ondan! Bu yüzden işlediğimiz cinayetlere belki de en korkunç olan bu en sonuncusunu da ilave etmeliyiz. Bu çocuk ölmeli!"

Menelaos, Odysseus'un kollarının arasındaki çocuğu koparıp aldı. "Bu çocuk benim korumam altında!"

"Senin koruman altında mı? Demek senin koruman, ha!" diye alay etti Odysseus. "Senden başka bu çocuğu koruyacak adam kalmadı mı?"

Sonra da Menelaos'un kardeşi Agamemnon'a döndü.

"Bizi Troya'nın uğursuz kıyılarına götürecek iyi bir rüzgârın esmesi için" dedi ona, "sana Aulis'te kızın İphigenie'yi kurban etmeni söyleyen o değil miydi? Şimdi de bu çocuğun koruyucusu olmak istiyor!"

Böylece Odysseus'un talebinin yerine getirilmesine karar verildi. Astyanax, Troya surlarının ağlarını kalan son kulesine çıkartıldı ve oradan aşağı [illegible] etiyle öldürüldü.

Bunu yapanın kim olduğunu bilmiyorum. Odysseus'u biraz tanıdığım için, bunu yapanın o olduğunu sanmıyorum. O, her şeyden önce bir teorisyendir, bir masa başı adamıdır. Tamam, bu cinayeti o teşvik etmiştir, fakat salt mantıksal sebeplerden ötürü. Fakat savaş mantığı, hiçbir zaman ahlak mantığı olamaz.

Troya Savaşı sona ermişti. Kahramanlar eşyalarını topladılar ve dönüş yolculuğuna başladılar. Savaşın hedefine ulaşılmış, Menelaos, eşi Helena'ya yeniden kavuşmuştu. Bunun için on yıl boyunca süren bir savaş ve korkunç bir son göze alınmıştı. Odysseus'un oğlu Telemakhos, savaşın sona ermesinden on yıl sonra Lakedaimon'a gelip Menelaos ve Helena'nın huzuruna çıktığı zaman, Helena dudaklarında arsız bir sırıtışla, o sıralar dişi bir köpek olduğunu söylemişti. Troya Savaşı, onun için erotik bir gençlik hatasından başka bir şey değildi.

Dediğim gibi, kahramanlar artık evlerine dönüyorlardı. Örneğin Girit Kralı İdomeneus da bunların arasındaydı. Bir zamanlar Helena'yı çok beğendiği için savaşa katılmayı kabul etmiş, savaşın sonundaki zalimliklere katılmadıysa da, bunu yapanlara engel olmayı da düşünmemiştir.

Dönüş yolculuğu sırasında gemisi büyük bir fırtınaya yakalanınca, Denizler Tanrısı Poseidon'a uzun uzun yakarır: "Yaşamama izin verecek olursan, sana büyük bir kurban sunacağım. Adama ulaştığım zaman gözlerimin göreceği ilk canlıyı, senin şerefine kurban edeceğim."

Gözlerinin gördüğü ilk canlı, kendisini almak üzere limana gelen oğludur. İdomeneus, oğlunu Poseidon'a kurban eder. Bunun üzerine karısı onu adadan kovar ve bir süre sonra İdomeneus'un izi yitip gider.

Başka bir hikâye de Lokrisli Aias hakkında anlatılır. Çok zalim ve dünyaya pabuç bırakmayan bir kahraman olan Aias, kopan şiddetli bir fırtına sonucu denize düşer. Gemisi paramparça olmuştur, o da karaya yüzmeye çalışmaktadır.

Karaya ulaşmasından az önce yumruğunu tanrılara doğru sallar: "Sizi gidi lânet olası salaklar! Bütün yaşamım boyunca günah

işleyip durdum ve başıma hiçbir şey gelmedi. Şimdi bu fırtınadan sağ kurtulmayı başaracak olursam, bunu sadece ve sadece kendime borçlu olacağım, sizlere değil!"

Sonra da önündeki kayaya doğru uzanır.

Fakat onu işiten Zeus'un tepesi atmıştır. Hemen bir yıldırım gönderir, adamı ve kayayı birlikte havaya uçurur. Lokrisli Aias'ın yaşamı da böylece son bulur.

Akhilleus'un oğlu Neoptolemos ise, Delphi'de kehanete danışmak üzereyken, sırtından bıçaklanarak öldürülür. Daha ne kadar yaşayacağını öğrenmek için gelmişti oraya. Fakat Pythia tek kelime etmeden ona bakıyordu. Neoptolemos'un arkasında duran katilleri görmüştü, ona cevap vermesine gerek yoktu artık.

Yunan Edebiyatı, bu tür eve dönüş hikâyeleri açısından epey zengindir. İçlerinde en ünlüsü Odysseia'dır. Diğer hikâyelerin büyük kısmı kaybolmuştur; elimizde sadece birkaç satırlık kırıntılar vardır. Şu anki bilgilerimizin büyük kısmı, başka hikâyelerden devşirmek suretiyle elde edilmiştir.

Fakat tüm bunlar daima saldırganların ve galiplerin hikâyeleridir. Troyalılardan geriye sadece bir tek hikâye kalmıştır: Küçük bir maiyetle birlikte kurtulmayı başarmış olan Aeneas. Şehirdeki savaş "patolojik" olmaya başladığı anda, az sayıda adamıyla ormanlara sığınmış ve canını kurtarmıştır.

AENEAS

Alevler İçindeki Troya – Umut Işıltısı –
Ascanius – Dido ve Aşkı – Mültecinin Taş Kalbi –
Yenebilen Masalar – Yeni Troya

Aeneas, Troya'dan kaçıyor – omuzlarında taşıdığı babası Anchises'in sımsıkı kapalı ellerinde küçük ev tanrıları var, yanında ise korku dolu gözlerle şaşkınlıkla etrafına bakan küçük oğlu Ascanius yürüyor.

Bu tasvir Troya şehrinin son günlerine aittir. Aeneas, ailesinin hayatta kalan son fertleriyle yanmakta olan şehrin caddelerinde ilerlemeye çalışmaktadır. Etrafları haykırarak koşan insanlarla doluydu. Yere düşen çocuklar ayaklar altında çiğneniyor, toprağa diz çöken yaşlılar sanki yerin yarılıp kendilerini içine almasını bekliyorlardı. Aeneas'ın bir elinde karısı, diğer elinde çocuğu, sırtında ise inleyen felçli babası vardır. Ansızın karısı onun elini bıraktı ve Aeneas o anki kargaşada onu bir daha göremedi. Karısını ebediyen yitirmişti.

Baba-oğul, yanlarında bir avuç hizmetkâr olduğu halde, yanan şehirden kaçmayı başarabildiler. İda Dağı'nı çevreleyen ormanlara sığınarak, izlerini kaybettirdiler. Onlar şehirden özgür olarak kurtulan yegane insanlardır. Hayatta kalan kadınların pek çoğu birer köledir artık.

Bir zamanların gururlu ve kudretli Troya sülalesinden geriye kalan tek kişi olan Aeneas, acaba nasıl bir insandır?

Aeneas'ın annesi Aşk Tanrıçası Aphrodite'tir. Troya'nın mutlu zamanlarında babası Anchises bir çobandı. Anchises, Troya krali-

yet sülalesinin soy kütüğünün doğrudan değil, dolaylı bir üyesiydi. Evi, surlann dışındaydı.

Günlerden birgün, İda Dağı'nın eteklerinde koyunlarını gütmekte olan Anchises'in karşısında ansızın Aphrodite beliriverdi. Aşk Tanrıçası, Zeus tarafından büyülenmişti; hep o birilerini büyüleyecek değil ya, bu defa da tam tersi olmuştu. Aphrodite'in bu gidişle kendisinden bile daha kudretli olacağını anlayan Zeus, onu aşağılamak ve haddini bildirmek için zavallı çoban Anchises'e âşık olmasını sağlamıştı.

Aphrodite'in sözlere ihtiyacı var mıdır ki! Genç adama şöyle bir baktı, sonra da çimenlerin üzerine uzanıverdi. Aphrodite, genç çobanı İda Dağı'nda baştan çıkardı. Anchises, kim olduğunu bile bilmediği bu kadın ile sevişti.

Aphrodite hamile kalmıştı. Bu arada kendisini Anchises'e tanıtmış, o da birlikte olduğu kadının kim olduğunu anlayınca büyük bir korkuya kapılmıştı. Halkının söylencelerinin büyük kısmına vakıftı ve insanlarla tannlann doğrudan ilişkilerinin ne kadar tehlikeli olduğunu biliyordu – elbette ki insanlar için!

Fakat Aphrodite ona dedi ki: "Korkmana gerek yok, Anchises. Kimsenin sana bir şey yapmasına izin vermeyeceğim. Tek şartım, yaşadığımız küçük maceradan kimseye söz etmemen. Beni anlıyor musun?"

"Elbette" dedi Anchises. Fakat daha şimdiden gözlerinin önünde arkadaşlarının kendisini, yani Aşk Tanrıçası'nın sevgilisini nasıl kıskanacakları canlanıyordu.

"Çok iyi" dedi Aphrodite. "Demek beni anladın?"

"Elbette" dedi Anchises.

"Aşk Tanrıçası'nın bizzat kendisiyle seviştiğini hiç kimseye anlatmayacaksın!"

"Hayır, hayır" diye karşılık verdi Anchises. Bu arada sırtında işaret parmağıyla orta parmağını üst üste getiriyordu.

Aphrodite'in sevgilisi olmanın çok özel bir durum olduğu, tartışılmaz bir gerçektir. Aslında Anchises bu konuda çenesini tutmak istiyordu, fakat bir akşam arkadaşlanyla buluştu. Bir yandan şarap içiyor, diğer yandan da kadınlar ve kızlar hakkında konuşu-

yorlardı. Herkes kendi maceralarını anlatıp duruyordu ben şöyle yaptım, ben böyle yaptım vs.

Tam o esnada önlerinden bir kız geçti ve adamlardan biri dedi ki: "İşte ben bu kızla da beraber oldum!"

Ve bu kız dikkat çekecek kadar güzel olduğu için, diğerleri merakla sordular: "Eee? Nasıldı peki? Zevkli miydi?"

Delikanlı dedi ki: "Doğrusunu isterseniz o kızla sevişmek ile bizzat Aşk Tanrıçası'yla sevişmek arasında, kesinlikle hiçbir fark yoktur."

Bu arada iyice çakırkeyif olan Anchises, onun sözünü kesti: "Böyle olduğunu nereden biliyorsun?"

Delikanlı karşı çıktı: "Bu bir deyim sadece. Şu kadınla yatmak, Aphrodite ile yatmak kadar güzeldir, denir."

Anchises cevap verdi: "Evet, bunun bir deyim olduğu doğru. Fakat çok aptalca bir deyim. Aphrodite ile yatmanın nasıl bir şey olduğunu insanlar nereden bilsinler ki?"

Bunu üzerine arkadaşları Anchises'e dediler ki: "Ya sen? Sen biliyor musun bunu?"

"Biliyorum" dedi Anchises.

"Hadi canım, sen bunu nasıl bilebilirsin ki?" diye bağırdı delikanlıların tümü bir ağızdan. "Bu palavrayı yutacağımızı mı düşünüyorsun yoksa?"

Anchises bu kışkırtma karşısında çaresiz kalmıştı. "Palavra mı? Ben Aphrodite ile yattım ve onun benden bir oğlu var."

Bunun üzerine Aphrodite Zeus'a giderek, Anchises'e küçük bir uyarı göndermesini istedi. Zeus da Aphrodite'in ricasını kırmayarak Anchises'e küçük, küçücük bir yıldırım gönderdi, fakat bu mini yıldırım bile, onun hayatının sonuna kadar kötürüm kalmasına yetip de artmıştı bile. Bu yüzden alevler içindeki Troya şehrinden yürüyerek çıkması imkânsızdı. Oğlunun yardımına muhtaçtı.

İşte bu oğlan Aeneas'tı ve onu gerçekten de Aphrodite dünyaya getirmişti. Anchises bir yalancı değildi, sadece böbürlenmeyi biraz fazla seviyordu, o kadar...

Aeneas, Troya Savaşı'na sonradan dahil olmuştur. Başlangıçta tarafsız kalmak amacındaydı. O barışçıl bir insandı ve Troyalıları sık sık uyarıyordu.

"Helena'yı geri verin!" diyordu onlara. "Sakın savaş çıkmasına meydan vermeyin!"

Fakat Troyalılar onun söylediklerine kulak asmıyorlardı.

Katliamdan kurtulanlar İda Dağı'na sığınmışlardı. Topladıkları kökleri, böğürtlenleri ve taşlarla öldürdükleri kuşları yiyerek sağ kalmaya çalışıyorlardı. Mağaralara sığınmışlar ve gönderdikleri gözcülere, Yunanlıların Troya kıyılarını terk etmelerinden sonra geri gelmelerini söylemişlerdi.

Aeneas da İda Dağı'na sığınanlardandı. Etrafına ağlayıp sızlanan bir kalabalık toplanmıştı. Kahramanlık denilen şeyin izi bile kalmamıştı artık burada. Aeneas'ın etrafındaki kalabalık sadece yaşlı ve hastalardan, kadınlardan, yaralı ve umutsuzlardan ibaretti. Yunanlıların şehirden ayrıldıkları haberi onlara ulaştığı zaman, birçoğu aşağı inmeyi akıllarına bile getirmiyordu artık. Harap olmuş şehirlerini görme düşüncesi bile onları hasta ediyordu.

İda Dağı'nı ağlama ve ağıt sesleri doldurmuştu, bir çoğunun yaşam gücü neredeyse hiç kalmamıştı. Artık onlar için bir gelecek yoktu.

Aeneas, insanların içinde ufacık da olsa bir umut kıvılcımı yakmaya çalışıyordu. Zaten elinden başka ne gelirdi ki?

"Pes etmeyelim! Yaşam devam ediyor" diyordu insanlara.

Fakat kimse onun söylediklerine inanmıyordu.

"Hayır, hayır! Söylediklerimden şüphe etmeyin" diyordu Aeneas. "Çünkü onları bir tanrı ilham ediyor bana. Geçen gece rüyamda bir mesaj aldım. Çok sayıda gemi inşa etmemiz söylendi bana, yeni bir vatan bizleri bekliyor."

İnsanların içine düştüğü derin umutsuzluğu gördüğü için böyle konuşuyordu. Aslında ne bir rüya görmüş, ne de bir mesaj almıştı. Fakat ansızın karşısında duran insanların gözlerinde ufacık da olsa bir umut parıltısı görür gibi oldu. Şaşırmıştı. Kendi kendinden şüphelenmeye başlamıştı. "Belki de yüksek sesle söylediklerim doğrudur" diyordu kendi kendine. "Belki de içimden söylediklerim yanlıştır."

Umutsuzlar, onun gözlerinde beliren umut parıltısını gördüler ve o da onların gözlerindeki parıltıyı gördü.

Tüm gelecekleri kendileriyle konuşan bu adama bağlıydı artık: "Gemiler inşa edelim ve buralardan gidelim."

"Nereye gideceğiz?" diye sordu insanlar.

"Zeus bize yol gösterecektir" dedi Aeneas. "Annem Aphrodite bize yol gösterecektir."

Orada bulunanların birçoğu Anchises ile Aphrodite hikâyesini duymuştu ve doğruyu söylemek gerekirse, içlerinde bu hikâyeye inananların sayısı pek azdı. Birçoğu Anchises'in bir yalancı olduğunu, anlattıklarının da sadece bir palavradan ibaret olduğunu düşünüyordu. Herhalde Anchises'in karısı onu bebekle baş başa bırakıp ortalıktan kaybolmuştu ve o da utancından bu masalı uydurmuştu.

Fakat artık dünyada hiçbir şeye sahip değillerdi. Bel bağladıkları bir tek şey vardı: Bir tanrıçanın oğlunun onları içlerinde bulundukları sefaletten çıkarıp almasını ve kurtuluşa götürmesini. Bu yüzden hepsi onun Aphrodite'in oğlu olduğuna inandılar, çünkü inanmak istiyorlardı.

Böylece birçok gemi inşa ettiler. Aeneas tasalanıyordu: Umarım gerçekten de bir yerlerden yardım alırım!

Gemiler hazır olunca, onlan denize indirdiler. Sert bir rüzgâr esiyordu. Bir süre sonra kara görünmez oldu.

Odysseus'un macerası ile karşılaştırıldığı takdirde, Aeneas'ın yolculuğunun gerçek bir macera olduğunu görürüz. Odysseus'un macera dolu seyahatinin bazı özellikleri vardı: Onun on yıl boyunca yolda olduğu söylenir. Fakat bu on yılın yedisini güzel Su Perisi Kalypso'nun yanında, iki yılını da çekici cadı Kirke'nin yanında geçirmişti. Demek ki yolculuğu aslında sadece bir yıl kadar sürmüştü. Bundan ayrı olarak Odysseus'un belli bir hedefi vardı; oraya ulaşıp ulaşamayacağını bilmemesine rağmen, somut, gerçek bir hedef vardı karşısında – İthaka.

Aeneas'ın seyahati ise, nerede sona ereceği belli olmayan bir kaçıştı. Hedefi ise, güzel bir vaatten başka bir şey değildi. Tüm dünya onun için potansiyel bir vatandı. Aeneas, artık vatansızdı.

Büyük Romalı şair Vergilius, kahraman Aeneas'ı eski, saygın, klasik Yunan Mitolojisi ile Roma Dünyası arasında bir bağlantı ele-

menti olarak seçmiştir. Her hâkimiyet kendisini eski bir geleneğe dayandırarak meşrulaştırmaya çalışır. Romalılar da kendi köklerini bu kahramanlar çağına dayandırmak istiyorlardı ve bunu da Vergilius başarmıştır. Aeneas'ı Romalıların en eski atası ve şehrin kurucusu yapmıştır. Aeneis adlı eserinde bu konu işlenmektedir.

Vergilius, Aeneas'ın Apollon'dan bir mesaj almış olduğunu öne sürer: "Babalarının anayurduna geri dön!"

Vergilius, bu mesaj ile İtalya'nın kastedildiğine emindir.

Aeneas bu ülkeyi uzun zaman aramış ve sonunda bulmuştur. Vergilius'un bu hikâyesinde Homeros'tan epeyce etkilenmiş olduğu gün gibi açıktır. İyi fikir doğrusu.

Epizotlardan biri, Aeneas'ın Kartaca Kraliçesi Dido ile olan karşılaşmasını anlatır.

Kuzey Afrika'da bulunan Kartaca şehrinde hüküm sürüyordu Dido. Uzun zaman önce kocasını kaybetmişti ve bu yüzden çok sertti. Artık sadece ve sadece kendi çıkarını düşünüyor, şehrin limanına demir atarak kendisinden yardım isteyen gemilerin tümünü geri çeviriyordu. İstedikleri bir avuç acıma olsa bile. Hele yabancılara hiç tahammül edemiyordu, çünkü kocasının ölümüne yabancılar neden olmuştu.

Kartaca limanına doğru yol alan bu sefil gemi, içinde sefil bir yük taşıyordu. Liderlerinin gözlerinde gördükleri umut ışığı ile umutlanan bir sürü umutsuz insan. Başka insanlar için umut ışığı olmak, bu ışığın kaynağının kalbini taş gibi sertleştirir. Bunun ne anlama geldiğini göreceğiz.

Fakat Aphrodite oğlunun yanındaydı. Güvertesinde en küçük bir hediye bile olmayan bir geminin, Kartaca şehrinde hoş karşılanmayacağını biliyordu. Aeneas'a limanın dışına demir atmasını ve Kraliçe Dido'ya küçük oğlu Ascanius'u göndermesini emretti. İşin geri kalanını kendisi halledecekti.

Aphrodite, Ascanius'un çehresine özel bir güzellik kazandırdı ve oğlanın vücudunu kraliçenin sevdiği bir koku ile ovdu. Dido'ya vermesi için de, eline üzerinde çeşitli deniz ürünlerinin bulunduğu bir tepsi tutuşturdu.

Oğlan oldukça heyecanlıydı: "Ona neler söylemeliyim?"

"Korkmana gerek yok" dedi Aphrodite. "Ağzından doğru sözler çıkacak."

Böylece Ascanius karaya ayak bastı ve Dido'nun huzuruna çıkartıldı. Kraliçe sert bakışlarla bir süre süzdü oğlanı.

"Ne istiyorsun?" diye sordu ardından.

Ascanius en sevimli sesi ve en sevimli bakışıyla cevap verdi: "Beni babam gönderdi. Babamın ismi Aeneas'tır. Bu hediyeler de senin için."

"Neymiş onlar?" diye sordu Dido.

Ascanius tepsideki deniz ürünlerini gösterdi. Dido elinde olmadan gülümsemek zorunda kalmıştı, çünkü kudretli Kartaca şehrinin anlı şanlı kraliçesi olarak, bambaşka hediyeler almaya alışmıştı. Şimdi de karşısına bacak kadar bir yumurcak geçmiş, uyduruk bir tabak içinde birkaç deniz ürünü sunuyordu. Fakat çocuk ne kadar güzel kokuyordu böyle...

"Bana biraz babandan söz et!" dedi Dido.

Bunun üzerine Ascanius, Aphrodite'in sözlerini kendi sevimli sesiyle aktarmaya başladı. Babası Aeneas'ın kaderini anlattı, Troya şehrinin çöküşünü anlattı, yaptıkları bu seyahatte başlarına gelen korkunç felaketleri anlattı. Durmaksızın anlatıyordu. Dido'nun kalbini yumuşatmayı başarmıştı. Kraliçe birden Ascanius'un küçücük avcunda bir şey sakladığını fark etti.

"O elindeki nedir?" diye sordu ona.

Ascanius avcunu açtı. Elinde küçücük bir gemi modeli vardı.

"Sahip olduğum tek oyuncak bu" dedi oğlan. "Babam benim için bunu lületaşından yonttu. Aslında bir gemi olması gerekiyor..."

Dido, çocuğun elindeki nesneyi dikkatle inceledi. Büyük bir sanat eseri olmadığı belliydi, fakat buna karşın büyük bir sevgiyle yapılmıştı.

"Baban bu küçük gemiyi senin için ne zaman yaptı?" diye sordu Dido.

"Akşamları, herkes uyuduktan sonra, güvertede otururken" dedi Ascanius.

"Baban çok korkunç şeyler yaşamış ve görmüş olmalı. Şimdi

de çok ağır bir sorumluluk yüklenmiş. Demek bu durumda bile sana oyuncak yapabilecek zaman bulabiliyor?"

"Evet" dedi Ascanius. "Babam tek benim için değil, gemide bulunan diğer çocuklar için de oyuncak gemiler yaptı. Fakat benimkisi en güzeli."

Dido son derece duygulanmıştı. Gözleri yaşlarla doluydu. Aeneas hakkındaki her şeyi öğrenmek istiyordu. Ascanius anlatıyordu.

"Babanla tanışmak istiyorum" dedi Dido sonunda.

Ascanius ile Dido arasında güzel bir yakınlık kurulmuştu. Aphrodite ise gereken anlarda ateşi körüklemeyi ihmal etmiyordu.

Gitmeden önce Ascanius, Kraliçe Dido'ya yaklaştı, içi biraz nemli olan avcunu açtı ve küçük gemiyi ona uzattı: "Bu gemiyi sana hediye etmek istiyorum."

Ascanius bu sözlerle kraliçenin kalbini kazanmıştı. Daha doğrusu, kraliçenin kalbini babası için kazanmıştı.

Dido, Aeneas'ı görkemli bir törenle kabul etti. Aeneas gemiden inerken tıpkı bir dilenciye benziyordu. Elbiseleri lime limeydi, derisi tuzlu sudan dolayı şişmişti, maiyeti ise çapulcuları andırıyordu. Fakat bir kraliyet heyeti gibi karşılandılar.

Dido, Aeneas'a âşık olmuştu. Az önce kalbini yumuşatan güç, bunda da etkili olmuştu. Daha düne kadar insanları geri çevirmesine neden olan güç, bir anda tam aksine dönüşüvermişti. Dido, Aeneas'ın halkıyla birlikte Kartaca'da kalmasını istiyordu.

Söylemiştim: Bu kadar ağır bir sorumluluk, insanın kalbini taşlaştırır. Aradan geçen zaman zarfında Aeneas çok sert bir adam olmuştu ve bu tür aşk ilişkileri ona göre değildi artık. Tek bir düşünce vardı kafasında: Kendisi ve halkı için yeni bir vatan bulmak! Fakat aradığını öne sürdüğü bu yeni vatan, aslında kayıp olan eski vatandan başkası değildi.

Aeneas, bu yeni durumu gayet soğukkanlı bir şekilde değerlendirdi: "Adamlarımın dinlenmeye ve doğru düzgün bir yemeğe ihtiyaçları var. Gemilerim ise bakım ve onarım istiyor. Kraliçe bana âşık olmuş. Bu fırsatı iyi değerlendirip, ihtiyaçlarımız karşılanıncaya kadar onun aşkını kullanacağım."

Böylece Aeneas, Dido'nun yanına taşındı. Görünüşe göre bir-

birlerini seviyorlardı. Aeneas, Dido'nun sarayında yaşıyor, onunla aynı yatakta yatıyordu. Aeneas'ın ağzından bu doğrultuda tek kelime bile çıkmamasına rağmen, kraliçe onun davranışlarını bir vaat olarak kabul etmişti. Artık karı-koca olduklarını düşünüyordu.

Bir süre sonra Aeneas'ın halkı az da olsa kendisini toparladı. Gemiler de tamir edilmiş ve yolculuğa hazır hale getirilmişlerdi.

Dido dehşet içindeydi: "Kartaca'nın artık senin yeni vatanın olduğunu düşünüyordum. Burada kalacağını, halkının halkımla kaynaşacağını sanıyordum."

"Hayır" dedi Aeneas. "Aramaya devam etmeliyim."

"Fakat sen olmadan nasıl yaşayabilirim ki?" dedi Dido. "Seni seviyorum! Seni içimde hissediyorum."

Aeneas'ın taşlaşmış mülteci kalbi yumuşayacak gibi değildi. "Yapmam gereken bir iş var. Halkımdan başka hiç kimseye karşı sorumlu değilim."

"Fakat buradaki her şey seni bana hatırlatıyor, Aeneas!" dedi Dido. "Yemek yediğin masa bana seni hatırlatıyor. Elbiselerim bana seni hatırlatacak, yatağım bana seni hatırlatacak. İşte! Oğlunun bu küçük gemisi de bana seni hatırlatacak!"

"O zaman sana beni hatırlatacak olan her şeyi üst üste yığ ve ateşe ver" dedi Aeneas. "Gitmem gerekiyor."

Arkasını dönerek sert adımlarla yürüdü ve gemisine bindi.

Dido kendisine Aeneas'ı hatırlatacak her şeyi, masayı, sandalyeleri, yatağı, Ascanius'un gemisini büyük bir meydana yığdı ve ateşe verdi.

Bu arada gözleri kendi vücudunda gezinmeye başlamıştı. "Fakat" dedi, "bana seni en çok hatırlatacak olan şey, kendi vücudum!" Dido kendisini ateşe attı ve hayatına son verdi.

Aeneas ise yeni vatanını aramaya devam etti.

Sonu belirsiz bu seyahatin başlangıcında, halkının tüm umutları Aeneas'a bağlanmıştı. Fakat halk adı verilen bu sefil topluluk, sonunda önderlerinin durup dinlenmeden vatan arama sevdasından gına getirmişti.

Aralarından bazıları şöyle diyordu: "Artık bir yere yerleşelim!

Herhangi bir yere! Durup dinlenmeden yaptığımız vatan arayışı, bizim sonumuz olacak. Artık dayanamıyoruz!"

Bu arada ağızdan ağıza bir söylenti yayılmıştı. Bir kâhinin şöyle bir rivayette bulunduğu iddia ediliyordu: Açlıktan masaları bile yiyeceğiniz yer, vatanınız olacak. Herkesin dilinde bu kehanet vardı ve sonunda Aeneas bile buna inandı.

"Doğru, aynen böyle olacak" diyordu.

Birisinin açlıktan önündeki masayı bile yiyecek hale gelmesi, aslında kulağa oldukça imkânsız geliyor.

Aeneas'ın oğlu Ascanius bu arada yetişkin bir erkek olmuştu. Grubun gerçek lideri de ondan başkası değildi, fakat bunu babasına karşı son derece saygılı olarak yapıyordu.

Günün birinde, sonradan "Tiber" adını alacak olan bir ırmağa ulaştılar. Civar köylüler tarafından son derece dostça karşılanmışlardı. Köylüler onları yemeğe davet ettiler ve gelenekleri uyarınca yemekleri büyük pideler üzerinde servis yaptılar. Aeneas'ın adamları hayatlarında ilk defa böyle bir şeyle karşılaştıkları için, nasıl davranacaklarını bilemiyorlardı. Bu pideler yenmek için değildi, sadece tabak vazifesi görüyorlardı. Fakat mülteciler her şeyi silip süpürdüler, tabak niyetine kullanılan pideleri bile.

Onları ağırlayan köylüler, bu insanların iştahlarının açıklığı karşısında kahkahalarla güldüler: "Yemekle beraber masayı da yiyecek kadar mı aç karnınız?"

Bu sözleri işiten Ascanius babasına döndü: "Gördün mü! İşte geldik! Bize vaat edilen, kehanetin gerçekleştiği yer burası işte!"

Aeneas bile bu durumda söyleyecek bir şey bulamadı. Aslında eski vatanını aramaya devam etmek istiyordu, fakat sonunda o bile pes etmişti.

"Burası iyi bir yer" dedi Ascanius.

"Madem öyle diyorsun" dedi Aeneas.

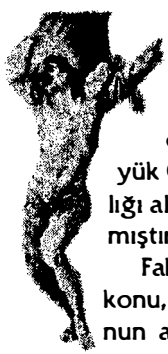
"Ne diyor?" diye sordu Aeneas'ın cevabını duyamayan insanlar.

Ascanius başını salladı: "Yeni Troya'yı burada kuracağız."

Yüzyıllar sonra Romulus aynı yerde veya İtalya çizmesinin başka bir yerinde Roma şehrini kuracaktı.

AMOR ve PSYKHE

Bir İnsanoğlunun Tanrısal Güzelliği –
Aphrodite'in Kıskançlığı –
Eros ve Apollon Arasında Geçen Bir Tartışma –
Batı Rüzgârı Zephyros – Gecelerin Aşığı –
Üç Kötü Kızkardeş – Bir Damla Yağ –
Üç veya Dört Görev – Sonsuz Uyku

İsa'dan sonra 124–180 yılları arasında yaşamış olan geç dönem Roma şairi Lucius Apuleius, Büyük Ovidius örneğine göre günümüzde *Altın Eşek* başlığı altında tanınan bir dönüşüm hikâyeleri dizisi hazırlamıştır.

Fakat tek tek hikâyeleri birbiriyle ilişkilendiren genel konu, onun ilgisini Ovidius'tan daha fazla çekmiştir. Bunun anlamı şudur; Apuleius kitabını aslında bir roman tarzında hazırlamıştır. Söz konusu eserde kendisine yapılan bir büyü sonucu bir eşeğe dönüşen Lucius isimli bir adamdan söz edilmektedir. Hayvan hikâyelerinde insanlan hicivli bakışlarla dışandan izlemek geleneği yerleşmiştir, Apuleius'un buna bir de eleştiri katma çabası, onu Jonathan Swift'in ceddi konumuna getirmiştir.

Bu dönüşümlerin merkezinde Amor ve Psykhe'nin hikâyesi bulunmaktadır.

Hemen söyleyeyim: Ben Aşk Tanrısı'nı Amor olarak değil, Eros olarak adlandırmayı tercih ederim. Çünkü bana kalırsa Yunan Mitolojisi'nin isimlerini kullanmak daha doğru olur, Latin dilindeki karşılıklarını değil. Bu hikâyeler Yunan Söylence Dünyası'nda orta-

ya çıkıp gelişmişlerdir, Romalı şairlerin tüm yaptıkları ise bu hazır hikâyeleri alıp işlemek olmuştur. – Amor aslında Eros'tur, Venüs Aphrodite'dir; Mars Ares'tir. Apollon ise Apollon olarak kalmıştır...

Bir zamanlar tam dört kızı olan bir kral varmış. Kızlarının içinde en küçük olanın adı Psykhe'ymiş. Ve çok güzelmiş... Mutlak, sınırsız ve kusursuz bir güzellik. İnsanlar onun gözlerine bakmaya cesaret edemiyorlarmış, çünkü kızın güzelliği baştan çıkartıcı olmaktan ziyade, korkutucu, yürek titretici bir güzellikmiş. İnsanların içinde ihtiras yerine sonsuzluk duygusu uyandırıyormuş. Eşsiz benzersiz bir güzellik, bir ideal...

Bir süre sonra küçük Psykhe'nin, Aşk ve Güzellik Tanrıçası Aphrodite'in bir tecessümü olduğu söylentisi etrafa yayılmaya başlamış.

Bu durum Psykhe'ye acı veriyormuş.

Onun kadar güzel olmayan bir insan, onun neden acı çektiğini anlamakta zorluk çekebilir. Fakat biraz düşünecek olursak, bir ideal olmanın insanlara sadece acı vereceğini, sadece acı verebileceğini kavrarız – en azından ideal haline getirilen kişi açısından bu böyledir. Biz bir ideale saygı gösterebiliriz, zaten gösteriyoruz da, fakat onu sevemeyiz.

Şüphesiz Psykhe'nin kardeşleri de güzel kızlardı, fakat güzellikleri sonsuz ve sınırsız değildi. Ufak tefek kusurları vardı. Birinin kaşları gereğinden fazla kalındı, diğerinin burnu fazla sivriydi, ötekinin dudakları oldukça dolgundu veya gülüşü kulakları tırmalıyordu veya kalçaları fazla genişti. Kısacası güzelliklerinin ufak tefek aksaklıkları vardı. Kiminin orası fazlaydı, kiminin burası eksikti. Onlara insani güzelliklerini kazandıran, onları bir ideal olmaktan çıkaran da buydu işte. Erkekler bu kadınları seviyor, onları arzuluyor ve bunu söylemekten de çekinmiyorlardı.

Psykhe'nin kız kardeşlerinin sevgilileri oldu, evlendiler ve çoluk çocuğa karıştılar. Psykhe ise herkes tarafından çok beğenilmesine rağmen, yalnız kaldı.

Bir süre sonra Psykhe gerekli tedbirleri almadan sokağa çıkamaz oldu. İnsanlar ayaklarına kapanmaya başlamışlardı. Psykhe

birkaç tane koruma tutmak zorunda kalmıştı, çünkü tüm insanlar ona dokunmak istiyorlardı – fakat bir insanın başka bir insana dokunuşu gibi değil, aksine güç ve kuvvet kazanmak için kutsal bir heykele dokunmaya çalışan iman sahipleri gibi.

Hatta Psykhe için sunaklar bile kurulmuştu. Şöhreti sınırları aşarak tüm ülkeye yayılmıştı. Şöyle diyordu insanlar: "Aphrodite Olimpos'tan inerek aramıza karıştı."

Psykhe acı çekiyordu. O sıradan bir insandı ve kendisine böyle davranılması ona acı veriyordu.

Ve bu durumdan hiç hoşlanmayan bir kişi daha vardı ki, o da Aphrodite'in ta kendisiydi. Olimpostan aşağı bakarak kendisine inananlara sesleniyordu: "Durun! Tanrıça benim! O kıza değil, sadece ve sadece bana saygı göstermelisiniz!"

Etrafındaki insanların histerisinde Psykhe'nin hiçbir kabahati yoktu, hayatını zehir ettiği ve sıradan bir yaşam sürmesine mani olduğu için kendisi adına oluşturulan kültten nefret ediyordu, fakat buna rağmen salt varlığı bile Aşk Tanrıçası için bir kızgınlık vesilesi olmuştu.

Aphrodite bu küçük kızı istediği anda yok edebilirdi şüphesiz. Psykhe'yi öldürebilirdi. İnsan tüm varlığıyla tanrılara bağımlıdır. Fakat tannlar bu arada insanların huyunu suyunu iyice öğenmişlerdi, bir idealin erken ölümünün onu ebediyen tanrılaştıracağını biliyorlardı.

Kısacası Aphrodite Psykhe'yi öldürüp meselenin kapanmasını sağlayamıyordu. Çok fazla arzu ve umut yansıtılmıştı kızın üzerine. Fakat tanrıça yapması gerekenin ne olduğunu biliyordu: Kızı aşağılamalı, ona haddini bildirmeli, onu insanlığın sınırları içine çekmeliydi. Aphrodite'in aklına bizzat yaşadığı kötü ve gülünç duruma düşürücü bir tecrübe gelmişti.

Hemen oğlu Eros'u çağırarak ona şöyle dedi: "Oğlum! Sadağındaki altın oklardan birini çek ve Psykhe'nin kalbinin tam ortasına gönder. Bu dünyalar güzeli kızın komik derecede çirkin bir yaratığa âşık olmasını sağla."

Eros hemen yola koyuldu. Dereleri tepeleri aşarak Psykhe'nin yaşadığı şehirden içeri girdi. Yayı elinde, sadağı omzundaydı.

Romalıların Amor veya Cupido olarak adlandırdıkları bu İhtiras Tanrısı Eros kimdir? Mitolojide bu tanrıya ait birbirinden büyük farklılıklar gösteren pek çok "biyografi" vardır.

Antik Çağ yazarlarının arasındaki en önemli dinbilimci olan Hesiod, *Theogonie* adlı eserinde Eros'un zamanın başlangıcında yeryüzü Gaia ve yeraltının en karanlık tabakası Tartaros'un yanısıra, o zamanlar henüz saf olan gökyüzü Uranos, yani sonsuz boşluk ile beraber kaostan oluştuğunu söyler. Eros olmasaydı hiçbir şey kımıldayamazdı. Hiçbir şey meydana gelemez, hiçbir şey birbirine karışamazdı. Ne bir gelişim, ne bir evrim olurdu. Herşey birbirinin yanı başında öylece durmaya devam ederdi. Gaia ve Uranos'un birbirlerini kucaklamalarını sağlayan güç Eros'un ta kendisidir. Hesiod'a göre Eros yaratıcı gücün ruhudur, bir prensiptir. Antropomorf bir tanrı değildir.

Bizim hikâyemizde ise Eros, Aphrodite ile Ares'in oğullarından biridir. Demek ki ihtirasın ortaya çıkması için, aşk ve savaşın bir araya gelmesi gerekmişti.

Eros'u daima ebedi bir gençlik içinde görürüz, ergenlikten sonraki heyecanlı çağda çakılıp kalmıştır. Hiçbir şeyden şüphelenmez ve çekinmez, insanlara ve hatta tanrılara karşı bile saygı göstermez. Kışkırtıcı bakışlarını Zeus'un karşısında bile yere çevirmez.

Eros dışlanmış birisiydi. Olimpos Tanrıları'nın arasında ona yer yoktu. Daima yalnızdı.

Eros'un sırtında bir sadak asılıydı. Bu sadağın içinde ise iki cins ok bulunuyordu. Bunlardan birincisi altın oklardı. Eros altın oklarıyla bizi vurduğu zaman âşık oluruz, aşktan yanıp tutuşuruz, karşımıza çıkan ilk insanı veya insanları dinmek bilmez bir ihtiras ile arzularız.

Okların ikinci cinsinin uçları ise kurşundan yapılmıştır. Bizde iğrenme duygusu uyandırırlar. Bu kurşun uçlu oklara hedef olduğumuz zaman, o anda yanımızda bulunan insandan iğrenir ve yanından bir an önce uzaklaşmaya bakarız.

Aphrodite çirkin bir yaratığa âşık olması için Eros'un Psykhe'yi altın bir okla kalbinden vurmasını istiyordu. Niyeti onu gülünç duruma düşürmekti, çünkü insanlar güldükleri şeylere tapınmazlar. Fakat işler sayın Aşk Tanrıçası'nın arzuladığından farklı gelişti.

Eros, Psykhe'nin babasının konağına ayak bastı. Altın okunu salmadan önce bir süre kızı gözetlemek, bakışlarının ilk olarak üzerine düşeceği gülünç bir yaratığın yanına gelmesini beklemek istiyordu. Dışarıda şöyle bir etrafına bakınmış, fakat bu şerefi hangi çirkin yaratığa bahşedeceğine henüz karar verememişti. Acaba ağzından salyalar akan sarkık dudaklı şu kavun satıcısına mı, yoksa onun bitli köpeğine mi?

Ebedi Genç Tanrı saklanarak ilerliyordu. Sütunların arkasına gizleniyor, perdelerin gölgesine sığınıyordu. Kimse tarafından görülmek istenmiyordu, çünkü yalnızlığı seçmişti. Fakat banyo yapmak üzere odasından çıkan küçük Psykhe'yi görür görmez, ona âşık oldu. Altın oklarından birisi kendi kalbinin tam ortasına saplanmıştı sanki.

O, İhtiras ve Arzu Tanrısı, bir insanoğluna âşık olmuştu! Böyle bir şey daha önce asla olmamıştı. Eros içindeki bu yeni duyguyla ne yapacağını bilemiyordu. Psykhe'yle konuşmaya cesaret edemiyordu. Aniden çekinmeye başlamıştı. Evet, hatta kendisinden bile şüpheleniyordu. Ve bu yabancı güzelliğe karşı büyük bir saygı duyuyordu.

Fakat her şeyden önce kendisinin, yani İhtiras Tanrısı'nın, ihtirastan alev alev yandığını dünyanın fark etmemesini istiyordu. Acaba ne yaparsam Psykhe'yi elde edebilirim? diye düşünüyordu. Onun da beni sevmesi için ne yapmalıyım?

Sarayı terk ederek dışarı çıktı. Kapüşonunu alnına kadar indirmiş olarak pazar yerinin içinden geçerken, etrafında gördüğü insanların aslında hiç de acınacak yaratıklar olmadığını fark etti. Bunlar, diye geçiriyordu içinden, ulaşabildikleri her kişiyi sevebiliyorlar. Ağzından salyalar akan sarkık dudaklı kavun satıcısı gülünç gelmiyordu artık gözüne ve yanındaki köpek de bir köpekti, ne eksik, ne fazla.

Olimpos'a dönünce Eros, Apollon'a başvurdu: "Bana yardım etmelisin" dedi ona. "Hiçbir kadının olmadığı kadar güzel olan Psykhe'yi görüyorsun, değil mi?"

Apollon elbette ki Psykhe'yi görmüştü, çünkü kızın şöhreti kulağına çoktan ulaşmıştı. Doğruyu söylemek gerekirse, Apollon da

ona âşık olmuştu. Fakat Apollon şimdiye kadar birçok kez aşk acısını tattığı için, artık çok dikkatli davranıyordu.

Apollon cevap verdi: "Evet, Psykhe'yi görüyorum. Ondan ne istiyorsun?"

Ve Eros karşılık verdi: "Ona âşık oldum, onun benim olmasını istiyorum. Onu elde etmemde bana yardımcı olmalısın."

Apollon bu Ebedi Genç Tanrı'ya mesafeli davranıyordu: "Bu konuyu biraz açar mısın? Sana nasıl yardım edebileceğimi düşünüyorsun?"

Eros cevap verdi: "Öyle sanıyorum ki, aşağıda, Delphi'de sana ait bir kehanet merkezi var ve sen de orada gerçeği söylüyorsun."

"Gerçeği söylememe bir itirazın mı var?" diye Eros'un sözünü kesti Apollon öfkeyle.

"Gerçeği söylemene hiçbir itirazım yok" dedi Eros. "Birisinin aşkına hizmet ettiği takdirde, ilginç bile olabilir. Onun dışında ben gerçeği epey sıkıcı buluyorum." Eros için önemli olan tek şey ihtirastı, gerçeğin pek bir şeye faydası yoktu. "Küçük, güzel, eşsiz Psykhe'yi elde etmem için kehanetinle bir şeyler yapamaz mısın acaba? Bana bu şekilde yardımcı olabileceğini düşünüyorum. Sence de öyle değil mi?"

"Hayır, bence öyle değil" dedi Apollon. "Böyle bir şeyi asla yapmam. Benim kehanetim sadece gerçeğe ve saflığa hizmet eder."

Eros utanmaz arlanmaz bakışlarını dosdoğru Apollon'un gözlerine dikmişti: "Apollon, senden istediğimi yapacağına dair bahse girelim mi?"

Bunu başka birisi söylemiş olsaydı, Apollon onu paramparça ederdi. Fakat Apollon, Eros'tan çekiniyordu.

Eros konuşmaya devam etti: "Hatırlıyor musun, Apollon?"

Ve ona Daphne'nin hikâyesini anlatmaya başladı. Apollon bu hikâyeyi gerçekten de çok iyi hatırlıyordu, Eros'un onu kendisine anlatmasına hiç mi hiç gerek yoktu. Fakat İhtiras Tanrısı bunu Apollon'u yaralamak için yapmıştı.

Çünkü bir zamanlar Apollon ile Eros kavga etmişlerdi. Suçlu olan Eros'tu, Apollon'la alay etmiş ve gülerek ona demişti ki: "Senden çok daha iyi bir okçu olduğumu biliyorsun, değil mi?"

Apollon cevap vermişti: "Söylediğin şey çok gülünç. Bana, ok ve yayı icat etmiş olan tanrıya, benden daha iyi olduğunu söylemeye nasıl cüret edersin?"

Sonra da derin bir aşağılama duygusuyla onun yanından ayrılmıştı. Eros son derece kırılmış ve intikam almaya karar vermişti.

Sadağından biri altın, biri kurşun olmak üzere iki tane ok çekti. Ve Apollon'un bir su perisine yaklaştığını gördüğü anda, altın oku Apollon'un kalbinin tam ortasına, kurşun oku da aynı şekilde su perisinin kalbinin tam ortasına gönderdi.

Bu su perisinin ismi Daphne idi.

Apollon, Daphne'ye karşı büyük bir aşkla yanıp tutuşuyordu, fakat Daphne ondan sonsuz bir tiksinti duyuyordu.

Bir düşünün hele! Aslında bir su perisi için Apollon gibi bir âşığa sahip olmak bulunmaz bir nimetti. Ölümsüzler arasında da belli bir hiyerarşi vardır ve ölümsüzler de "turnayı gözünden vurmanın" anlamını en az ölümlüler kadar bilirler. Bu hiyerarşinin zirvesinde Apollon bulunuyordu. Fakat kurşun ok Daphne'nin kalbinin tam ortasına saplanmıştı ve Apollon'dan kaçmaktan başka bir şey gelmiyordu elinden. Çünkü kalbi tiksintiyle dolmuştu.

Bu arada Apollon neler olup bittiğini fark etmişti. Bir yandan su perisinin ardından koşarken, diğer yandan da bağırarak sesini ona duyurmaya çalışıyordu: "Sana bir şey yapmayacağım. Biraz beklersek nasıl olsa okların ucundaki zehirin etkisi geçecek. Ne yapacağımıza ondan sonra karar veririz. Eros seni kurşun okuyla vurduğu için kalbinin tiksintiyle dolu olduğunu biliyorum, ben de altın okla vurulduğum için aşkla doluyum."

Fakat Daphne öyle bir kaçış kaçıyordu ki, gören Apollon'un ondan ölümsüzlüğünü çalmak isteyen bir hırsız olduğunu düşünürdü. Bir süre sonra dibinde bir ırmağın akmakta olduğu bir uçurumun başına gelince, çaresizlik içinde ırmağa seslendi: "Bana yardım et, bana yardım et, beni takip ediyor."

Daphne'ye acıyan ırmak onu bir defne ağacına dönüştürdü. Apollon ona yetişmişti, fakat aşkını sonsuza dek kaybetmişti bile.

Defne ağacının birkaç dalını keserek bir taç ördü ve başına taktı – Daphne'ye olan saygısından ötürü yapıyordu bunu. Fakat kalbi

acı doluydu. Daphne'nin kendisinden tiksintiyle kaçması onu derinden yaralamıştı. Apollon, Eros'un sevenlerin kalbinde ne korkunç yaralar açabileceğini anlamıştı.

Eros bu hikâyeyi Apollon'a anlattı ve şöyle dedi: "Şayet isteğimi yerine getirmezsen, aynı acıyı sana bir kere daha tattırırım."

Bunun üzerine Apollon neredeyse duyulmayacak bir sesle fısıldadı: "Ne yapmam gerektiğini söyle bana."

Eros bir plan yapmıştı bile: "Şöyle yapacağız: Sen kehanetini kullanarak Psykhe'nin babasına haber salacak ve ona kızını en yüksek dağa götürmesini, Sevgi Tanrısı'nın ona orada bir koca vereceğini söyleyeceksin."

"Sonra?" diye sordu Apollon.

"Hepsi bu kadar."

"Bu bir plan mı sence?"

"Bence evet."

"Peki zavallı kız dağa çıktıktan sonra ne olacak?"

"Bundan sonrası seni ilgilendirmez" dedi Eros. "Benim planım ve senden isteğim bu. Bana kalırsa bu iyi bir plan."

Apollon ona boyun eğmekten başka çaresi kalmadığını anlamıştı.

Delphi'deki kehanetini kullanarak Psykhe'nin babasına gereken haberi gönderdi. Bu haber çok acil olduğu ve bizzat tanrı tarafından gönderildiği için, babası itiraz etmeye cesaret edemedi ve kızını en yüksek dağa götürdü. Ona bir düğün kıyafeti giydirdikten sonra, dağda yalnız başına bıraktı.

Apollon bu arada Batı Rüzgârı Zephyros'un yanına gitmiş ve kendisine yardım etmesini istemişti.

"Zephyros, bana bir iyilik yapmalısın" demişti ona.

"Sana neden bir iyilik yapayım Apollon?" diye cevap verdi Zephyros. "Beni rahat bırak! Ben basit bir rüzgârım sadece, sizin karmakarışık tanrısal işlerinize bulaşmak istemem."

Batı Rüzgârı başına gelecek belaları hissetmişti.

Fakat Apollon vazgeçmek niyetinde değildi. Batı Rüzgârı'nı fırtına saçlarından yakaladı: "Bahse girer misin Zephyros?"

"Ne bahsi?" diye karşılık verdi Zephyros öfkeyle. "Biz çocuk muyuz?"

Apollon utanmaz arlanmaz bakışlarını dosdoğru Zephyros'un gözlerine dikmişti: "Bana yardım edeceğine bahse girer misin Zephyros? Hâlâ hatırlıyor musun?"

Ve Apollon, Batı Rüzgârı'na bir hikâye anlattı, zavallı Hyakinthos'un hikâyesini.

Bir zamanlar Apollon ve Zephyros, her ikisi de, Hyakinthos adlı delikanlının ışıldayan tenine âşık olmuşlardı. Hyakinthos tercihini Apollon'dan yana yapmış ve onun sevgilisi olmuştu. Zephyros başlangıçta sonsuz bir üzüntü ve kedere boğulmuş, fakat sonradan korkunç bir öfkeye ve intikam arzusuna kapılmıştı.

Apollon günün birinde sevgilisine gösteriş yapmak için bir disk fırlatmıştı. O esnada Batı Rüzgârı Zephyros öyle bir şiddetle esmişti ki, disk yönünü değiştirmişti. Geniş bir yay çizmiş ve Hyakinthos'un kafasına çarpmıştı. Delikanlı da oracıkta ölmüştü.

Öldüğü yerde dünya üzerinde şimdiye kadar görülmemiş bir ağaç yetişmişti: Sümbül ağacı.

O günden bu yana Zephyros vicdan azabı çekiyordu. Bazı günler öyle yoğun bir azap çekiyordu ki, esiş biçimini bile değiştiriyordu.

Apollon Zephyros'a bu hikâyeyi anımsattı. Batı Rüzgârı pes etmişti.

"Ne yapmam gerekiyor?" diye sordu Zephyros.

"Şu karşıdaki dağa uç" dedi Apollon. "Orada Psykhe isimli bir genç kız göreceksin. Onu zeytin koruluğunun sonundaki saraya götür. Orada onu birisi bekleyecek, fakat onun kim olduğunu sana söyleyemem."

Zephyros kendisine söyleneni yaptı ve Psykhe'nin beklediği dağa uçtu.

Bu arada genç kızın içinden neler geçmekte olduğunu merak etmiş olabiliriz. Babası onu bir dağa götürmüş ve Sevgi Tanrısı'nın kendisine göndereceği kocayı beklemesi için onu yalnız bırakarak geri dönmüştü. Yakında akşam olacaktı ve gece olacaktı. Yıldızlar-

la dolu gökyüzünün altında hava soğuyacaktı. Psykhe kaderine razı olmuştu herhalde, çünkü en küçük bir karşı koyma girişiminde bile bulunmamıştı. Bilemiyoruz...

Zephyros dağın zirvesinde eserken orada bekleyen kızı gördü ve kulağına fısıldadı: "Burada ne yapıyorsun?"

"Kocamı beklemem söylendi" diye cevap verdi Psykhe.

"Gözlerini kapa" diye uğuldadı Batı Rüzgârı, "kollarını aç ve kendini aşağı bırak!"

"Ama bu bir uçurum" dedi Psykhe.

"Güven bana" diye fısıldadı Zephyros, "bana güven!"

Bunun üzerine Psykhe kollarını iki yana açtı, gözlerini kapadı ve kendini aşağı bıraktı.

Hazır bekleyen Batı Rüzgârı, Psykhe'yi büyük zeytin korusunun sonundaki saraya taşıdı. Burası Eros'un sarayıydı.

Güzelliği onu yaşamdan kopardığı için henüz hiçbir yaşam tecrübesine sahip olmayan küçük Psykhe, İhtiras Tanrısı'nın sarayındaydı şimdi. Şüphesiz çok şık ve çok zarif bir saraydı burası.

Psykhe "burada kimse yok mu?" diye seslenmişti herhalde. Mutlaka seslenmiş olmalıydı. Fakat kimse ona cevap vermedi.

Küçük kız teker teker odaları dolaşmaya başlamıştı. Bu sarayın ne kadar çok odası vardı böyle? Saymakla bitip tükenmeyeceğe benziyordu. Her odada büyük bir divan vardı ve Psykhe yoruldukça canının çektiği divana uzanabiliyordu. Her odada üzeri birbirinden leziz yiyeceklerle dolu sofralar vardı ve Psykhe acıktıkça canının çektiği yiyecekten yiyebiliyordu.

Sonra akşam oldu ve gece oldu. Korkuyor muydu? Sanmıyorum. Başına kötü bir şey hiç gelmemişti ki. Hayatı can sıkıcı bir güvenlik altında akıp gitmişti. Divanlardan birine uzandı, yağ lambasını söndürdü ve uykuya daldı.

Ve Eros içeri girdi.

Yavaşça uyumakta olan kızın yanına yaklaştı. Lambayı yakmamıştı. Evet, bunu yapmayı elbette çok isterdi. Böylece güzel Psykhe'yi daha iyi görebilirdi. Fakat kızın uyanıp kendisini görmesinden korkuyordu. Onun kendisini görmesini istemiyordu.

Gelinini yavaşça okşadı. Evet, Psykhe artık onun geliniydi. Kızı

kucakladı, onu öptü. İhtiras Tanrısı'nın bir kızı nasıl okşadığını kim bilebilir ki? Kimse. Sadece Psykhe biliyordu bunu. Uyanmıştı.

Eros kızı dudaklarından öptü. Psykhe daha önce hiç kimse tarafından dudaklarından öpülmemişti.

"Sen kimsin?" diye sordu ona.

"Ben senin kocanım" dedi Eros.

"Kendini bana göstermeyecek misin?"

"Hayır."

Ve olması gereken oldu: Psykhe bu genç adama âşık olmuştu.

"Beni seviyor musun?" diye sordu ona Eros.

"Evet" dedi Psykhe.

"İyi" dedi Eros, "o halde beni iyi dinle: Bana kim olduğumu asla sorma. Benden asla kendimi sana göstermemi isteme. Bunları yapar mısın?"

"Evet" dedi âşık genç kız.

"Geceleri geleceğim sana" diye devam etti konuşmaya tanrı, "geceleri seveceğim seni. Gündüzleri canının çektiği her şeye sahip olacaksın, fakat beni asla göremeyeceksin. Bununla mutlu olabilir misin?"

"Evet" dedi âşık genç kız.

Gerçekten de böyle oldu.

Fakat kısa bir süre sonra gündüzleri canı sıkılmaya başladı. Biliyoruz ki, can sıkıntısı depresyonun ilk basamaklarından biridir, hatta depresyonun ta kendisidir.

Psykhe'nin canı korkunç derecede sıkılıyordu. Yavaş yavaş ölmeye benziyordu bu.

Bir gece kocasına dedi ki: "Lütfen, bir kerecik olsun yanıma hava aydınlıkken gel, sadece bir kere. Gözlerimi kapalı tutacağım. Yemin ederim."

"Hayır" dedi Eros, "yemin ediyorsun, biliyorum ki yeminini tutmayı da istiyorsun. Fakat bunu başaramayacaksın. Gözlerini açacak ve beni göreceksin."

"Fakat o kadar yalnızım ki, yakında hasta olacağım" diye hıçkırdı genç kız. "Hiç olmazsa kız kardeşlerimin beni ziyaret etmelerine izin ver. Onlar bana gündüzleri arkadaşlık edebilirler."

Eros onu uyarmaya çalıştı: "Kız kardeşlerin kocanın kim olduğunu soracaklar."

"Evet" dedi Psykhe, "bunu soracaklar hiç şüphesiz. Çünkü beni seviyorlar ve durumumun nasıl olduğunu bilmek isterler. Fakat onlara hiçbir şey söylemeyeceğim. Ağzımdan tek kelime bile çıkmayacak."

Sonunda Eros karısının isteğini kabul etti.

Olimpos'a giderek Apollon'u buldu: "Sana ve Zephyros'a bir kez daha ihtiyacım var."

Apollon, Batı Rüzgârı Zephyros'a Psykhe'nin kız kardeşlerini bulundukları yerden alarak, büyük zeytin korusunun sonundaki saraya taşımasını emretti.

Ve Zephyros bunu yaptı.

Sarayın görkemi ve güzelliği karşısında kız kardeşlerin dilleri tutulmuştu: Bizim güzel kız bu defa tumayı gözünden vurmuş, dediler ve başlarını salladılar.

Niye başlarını salladıkları ise birçok anlama çekilebilir. Evet, onun için seviniyoruz, anlamına gelebilirdi mesela. Ya da şu anlama gelebilirdi: zaten başka ne beklenirdi ki, onun için sevinmiyoruz, onu kıskanıyoruz.

Kız kardeşler yemeklerden tattılar, divanların rahatlığını kontrol ettiler. Her şeyi çok beğeniyorlardı. Zaten beğenilmeyecek gibi de değildi hiçbir şey.

Psykhe mutluydu. Her gün kız kardeşlerine hediyeler veriyordu ve her hediye bir öncekinden daha değerli oluyordu.

Kız kardeşler birbirlerine şöyle dediler: "Şuraya bak! Bizim düşündüğümüzden çok daha fazla şeye sahip, bizim düşündüğümüzden çok daha büyük bir balık yakalamış! Sahip olduğu şeylerle kıyaslanırsa, bize verdiği hediyeler hiç de fazla sayılmaz."

Ve sonra kız kardeşlerin en büyüğü hepsinin ortak düşüncesini dile getirdi: "Bizim şanslı Psykhe'nin sevgilisi kim bilir ne kadar yakışıklıdır!"

Ortanca kız kardeş de şöyle fısıldadı: "Belli olmaz! Belki de tam aksidir, suratına bakılmayacak kadar çirkin birisidir."

Psykhe yanlarına geldiği zaman onu sorguya çekmeye başladılar.

"Kocan nasıl biri? Neye benziyor? Bize onu tarif et! Sana karşı nasıl? Anlat!"

Fakat Psykhe onların ısrarlarına aldırış etmedi ve bir şey söylemedi.

Yani pek fazla bir şey söylemedi. Çünkü az bir şey söylemişti yine de.

"Henüz ben de görmüş değilim onu" dedi Psykhe. "Sadece gece karanlığında geliyor yanıma."

"Bak sen!" dedi kız kardeşlerin en büyüğü.

"Buna ihtiyacı mı var?" diye sordu ortancası.

Üçüncüsü kötü niyetini açıkça ortaya koyarak şöyle dedi: "Dikkat et! Eğer senden saklanıyorsa bunun bir sebebi de olması gerekir. Senin yerinde olsaydık ondan sakınırdık. Belki de çok çirkin birisidir, belki hastadır, belki de kötü niyetlidir. Hatta bir hayvan bile olabilir."

Kız kardeşler hikâyeler uydurmaya başlamışlardı. Yaşamları yokluk içinde geçmişti ve yokluk insanların yaratıcılığını artırır. Çok güzel olduğu için daima insanlardan uzak yaşayan, bu yüzden de onların yaşamları ve ruhları hakkında hiçbir bilgiye sahip olmayan zavallı Psykhe kız kardeşlerinin uydurduğu hikâyelere inanıyordu.

Kız kardeşleri ona şöyle diyorlardı: "Dikkat et Psykhe. Günün birinde kocan bir yılana dönüşecek. Önce seni hamile bırakacak, sonra da içine girerek yaşam meyveni yiyecek ve seni de öldürecek. Evliliğiniz mutlaka böyle son bulacak."

Psykhe'nin içini korku kaplamıştı: "Peki şimdi ne yapmalıyım?" diye ağlamaya başladı.

Sevgili kız kardeşleri ona şöyle dediler: "Bize güvenmelisin. Bize güvenmek istiyor musun?"

"Evet" dedi Psykhe.

"Peki" dedi kız kardeşler. "Başlayalım. Birinci soru: Geceleri ne yapıyorsunuz?"

Psykhe cevap verdi: "Geceleri mi? Her şey çok güzel. Birbirimizi seviyoruz, sonra yan yana uzanıyor ve uykuya dalıyoruz."

"Bak sen" dedi kız kardeşlerin en büyüğü.

"Demek öyle" dedi ortancası.

"O halde şöyle yap" dedi üçüncüsü. "Kocan uykuya daldığı zaman, bir yağ lambası yak ve onun yüzüne bak. Onu dikkatle incele! Onun kim olduğunu anlamaya çalış! Sana bir hançer vereceğiz. Eğer tehlikeli bir durum olursa kendini onunla savunabilirsin."

Psykhe ikna olmuştu. Kendisini o kadar ısrarla uyarmış olan sevgilisi Eros'a güvenmiyordu artık.

Bir yağ lambası alarak yatağının altına sakladı. Eros uykuya daldığı zaman lambayı yaktı ve ona baktı.

Ve gördü ki, o çirkin olmak bir yana dursun, mutlak erkek güzelliğinin timsaliydi. Psykhe onun İhtiras Tanrısı olduğunu anlayınca bir an için irkildi. O an elleri titremişti ve yağ lambasındaki kızgın yağın bir damlası Eros'un omzuna döküldü.

Eros uyandı ve oradan uçup gitti. Psykhe onu bir daha görmedi. Onu sonsuza dek kaybetmişti.

"Sizin yüzünüzden oldu" dedi kız kardeşlerine büyük bir üzüntüyle. "Benim kocam İhtiras Tanrısı Eros'tu. Onun için en yüksek dağa çıktım, onun için kollarımı iki yana açtım. Onun için gözlerimi kapatıp kendimi aşağı bıraktım. Onun için Batı Rüzgârı beni kollarına aldı. Ve şimdi de onu kaybettim."

Ve Psykhe ağlayarak oradan uzaklaştı.

Kıskanç kız kardeşler ise şöyle düşündüler: "Bak sen! Demek böyle oluyor. Bunu neden biz de yapmayalım?"

Ve onlar da en yüksek dağa çıktılar, kollarını iki yana açtılar, gözlerini kapadılar ve kendilerini aşağıya bıraktılar.

Fakat Gül Parmaklı Şafak Eos ile Yıldız Burcu Astraios'un oğlu Batı Rüzgârı Zephyros, kız kardeşleri kollarına almadı.

Zavallı Psykhe: Önce güzelliği kendisine bir darbe indiriyor, hatta böyle bir şeyi kimse anlayamayacağı için, bundan şikâyetçi bile olamıyor. Sonra da hayattaki tek sevgilisini, İhtiras Tanrısı Eros'u yitiriyor.

O zamandan sonra Psykhe sevgilisi Eros'u bulmak için dünyayı gezip dolaşmaya başlamıştı. Hem dünyayı, hem de tüm masal motiflerini dolaşıyordu.

Bakalım devamında ne olmuş: Psykhe arayışını sürdürürken günün birinde Aphrodite'in sarayına varmış. Tanrıçayı tanıyamadığı için, ona burada biraz dinlenmesine izin verip vermeyeceğini sormuş. Aphrodite –güzel kızımızın çektiği acıların sorumlusu– onu tanımamış gibi davranarak elbette dinlenebileceğini söyledi, kim olduğunu, nereden gelip nereye gittiğini sordu, sonunda da sevgilisini bulmasında ona yardım edebileceğini söyledi.

"Sana yardım edeceğim" dedi ona, "fakat daha önce yapman gereken birkaç iş var."

Bir gece içinde bütün bir salon dolusu tahılın içindeki taşları ayıklamasını söyledi ona. Psykhe bunu başardı, çünkü Apolion ona yardımcı olmaları için bir karınca sürüsü göndermişti. İkinci iş olarak insan yiyen bir koyun sürüsünü kırpması gerekiyordu. Psykhe bunu başardı, çünkü Apolion sazlıkların hışırtıları arasından ona gerekli talimatları veriyordu.

Aphrodite son olarak Yeraltı Dünyası Irmağı Styx'den bir testi dolusu su getirmesini istemişti. Burada da bizzat Apolion kendisini bir kartala dönüştürerek testiyi doldurdu ve Psykhe'ye verdi.

"Bak sen" dedi Aphrodite şakırcasına, "sana üç iş mi yapman gerektiğini söylemiştim?"

"Evet, üç" diye karşılık verdi Psykhe.

"Sanırım yanlımış olmalıyım" dedi Aphrodite. "Bunlara ek olarak bana Persephone'nin güzelliğinden bir sepet dolusu getirmeni istiyorum."

İşte çözülmesi imkânsız bir sorun! Persephone, Yeraltı Kraliçesi'dir. Onunla konuşan, ondan bir şey alan bir kişi, Hades'i bir daha terk edemez.

Fakat sevgilisinin hasretiyle yanıp tutuşan Psykhe, Aphrodite'in kendisinden istediğini yapmaya karar verdi. Yeraltı Dünyası'na gitmek üzere yola koyuldu ve Persephone'yi buldu.

Ve Persephone beklenenin tam aksine Psykhe'ye karşı son derece sevecen ve nazik davrandı, ona anlayış ve sempati gösterdi. Psykhe'nin kendisinden istediği bir sepet dolusu güzelliği bir an bile tereddüt etmeden ona verdi.

Fakat Psykhe'ye şunları söylemeyi de ihmal etmedi: "Bu sepeti

kapalı tut ve sakın içine bakayım deme! Dediğimi yaparsan her şey iyi gider ve başına hiçbir şey gelmez."

Sepeti alan Psykhe tekrar yeryüzüne çıktı. Yürüdükçe yürüyor, fakat hiç kimse ile karşılaşmıyordu. Konuşacak kimse bulamadığı için canı korkunç derecede sıkılmaya başlamıştı.

Ansızın içini dayanılmaz bir merak kapladı. Sepetin içinde ne vardı acaba? Dayanamayıp kapağı yavaşça araladı ve o anda yere yığılarak sonsuza dek sürecek olan derin bir uykuya daldı.

İşte Psykhe'nin hikâyesi budur.

Fakat Apuleius hikâyeyi mutlu sonla bitirir. Onun eserinde Psykhe sonunda Eros'una kavuşur, çünkü yukarıdan olup bitenleri seyretmekte olan Zeus duruma müdahele eder ve sevenleri kavuşturur.

Romalı Apuleius bu arkaik hikâyeye biraz daha olumlu bir hava vermek istemişti herhalde. Fakat eski anlatıma göre Psykhe sonsuz uykuya yakalanmıştı. Eros'una kavuşamadı ve uykusundan asla uyandırılmadı.

İNAKHOS

Sadece Huzur ve Barış İsteyen Biri –
Hakem Olmak Zorunda Kalan Biri –
Küçük ve Çirkin Bir Yaratık – Nefretin Kudreti –
Lanetlemek – Bir İnek – Gözyaşı Suları

Zeus tarafından bir ineğe dönüştürülen Hera rahibesi zavallı Io'yu hatırlıyor musunuz? Baştanrı onu kıskanç karısından saklamak istemişti. Bu hikâyeyi size bir kez daha anlatmak istiyorum, fakat başka bir görüş açısından, Io'nun babası İnakhos'un görüş açısından.

İnakhos bir tannydı. Bir Irmak Tanrısı'ydı, daha doğrusu, bir cins Irmak Tanrısı'ydı. Belki de küçük ve önemsiz bir tanrıydı, hatta onun Apollon, Hermes, Ares veya Hephaistos çapında olmadığını kesin olarak söyleyebiliriz. Hayır, İnakhos ölümsüzlerin seçkin tabakasına dahil değildi, Olimpos'a girmesine izin yoktu, dünyada onun için sunaklara armağanlar konmuyordu.

Babası erkek titan Okeanos, annesi de dişi titan Thetis'ti. Bu Thetis'i Akhilleus'un annesi olan Thetis ile karıştırmamak gerekir. Demek ki İnakhos tanrılardan çok önce yaratılmış olan bir soyun evladıydı. Fakat yenik bir soy, şimdi iktidarda olan tanrılar tarafından korkunç bir savaş sonrası başları eğilen bir soy.

Bu nedenle İnakhos'u bir tanrı olarak adlandırmakta tereddüt ettim. O, titanların düşüşünden sonra ortaya çıkan ön-, ara- ve karma yaratıklardan biridir ki, bu yaratıklar mitolojiyi doldurmalarına rağmen, tanrılar ve mitograflar tarafından fazla önemsenmemişlerdir.

Prometheus kil ve kül kullanarak biz insanları yoğururken, benim kişisel görüşüm– bu ön-, ara- ve karma yaratıkları model olarak kullanmıştır. Ne de olsa Prometheus da bir titandı, yaratıklarını neden kendi suretine göre biçimlendirmiş olmayasın ki? Fakat az sonra göreceğiz ki, İnakhos'un karakteri salt insansal bir özellik gösterir.

İnakhos barışsever bir kişiydi. Huzurlu bir ev ortamından başka arzuladığı hiçbir şey yoktu. Yarı kardeşi Melia ile evlenmişti, onunla birlikte huzur ve tevazu içinde yaşayıp gidiyordu. Melia ona iki erkek ve bir kız evlat doğurdu. İşte bu kızdı İo.

Çocukların en küçüğü olan İo, babasının en sevgilisiydi.

İnakhos sık sık ayağa kalkarak şöyle derdi: "Bak, şu akan bizim ırmağımız. Henüz bir ismi yok, fakat günün birinde olacak. Ve bu da Argolis, bizim ülkemiz."

Kızı biraz büyüdüğü zaman, İnakhos sık sık onu elinden tutarak gezmeye çıkarıyordu.

Akşam olunca da şöyle diyordu: "Ülkemiz Argolis, bugün gördüğünün iki katı büyüklüğündedir. Henüz bir ismi olmayan, ama günün birinde kendisine bir isim verilecek olan ırmağımız ise, bugün gördüğünün on katı uzunluğunda akar."

İnakhos'un bütün çabaları bir tek hedefe yönelikti. Hayatını huzur, memnuniyet, kanaatkârlık içinde asla tasalanmak, nefret etmek ve endişelenmek zorunda kalmadan ailesiyle beraber geçirmek.

Bu İnakhos tam cennetlik bir adamdı.

Ve işe bakın ki günün birinde İnakhos bir kavganın içine çekildi. Hera ve Poseidon arasındaki bir anlaşmazlığı çözmek üzere hakem olarak seçilmişti. Mesele şuydu: Gelecekte Argos ülkesine, yani Argolis'e hangisi sahip olacaktı?

"Ne?" diye sordu İnakhos. "Hangi ülkeden söz ediyorsunuz?"

"Argolis" dediler ona, "yoksa Argolis'i bilmiyor musun?"

"Elbette biliyorum" diye karşılık verdi İnakhos, "bu benim kendi ülkem. Benim kendi ırmağım bu ülkenin içinden akıyor. Şimdilik bir adı yok, ama pek yakında olacak."

"Görüyor musun?" dedi Hera. "Bu yüzden senin ideal bir hakem olacağını düşünüyoruz İnakhos."

"Fakat" diye kekeledi İnakhos, "Argolis'in şimdiki sahibi olan ben, ileride orasının hanginize ait olacağına nasıl karar verebilirim ki?"

"Tamam işte" dedi Poseidon. "Buna senden daha iyi kim karar verebilir ki?"

"Bunu anlayamıyorum" dedi İnakhos.

"Fakat biz anlıyoruz" dedi Poseidon ve Hera bir ağızdan.

Olimpos'un iki tanrısı, İnakhos'un itirazını ciddiye almayı akıllarına bile getirmiyorlardı. Onlar ilk ve büyük tanrılar ailesinin üyeleriydiler ve dünyanın kalan kısmı onlara itaat etmek zorundaydı.

"Demek ki benim ırmağımı ve benim ülkemi elimden almak istiyorsunuz?" diye sordu İnakhos.

"Evet" dedi Hera, "bunu bu şekilde de adlandırabiliriz."

"Buna karşılık olarak da" dedi Poseidon, "sana gereken saygıyı gösterecek ve verdiğin hükme hiç itirazsız uyacağız."

"Bunu yapma!" dedi İnakhos'un karısı Melia.

"Fakat sonra ne olur?" diye sordu.

"Çekip giderler" dedi Melia.

"Gitmezler" dedi İnakhos:

"Göreceksin: İşe ülkemizi almakla başlayacak ve devamlı daha fazlasını isteyecekler" dedi Melia.

"Onlara ülkeyi gönüllü olarak vereceğim" dedi İnakhos, "o takdirde memnun olup başka bir şey istemezler ve bizi rahat bırakırlar."

"Onlar asla memnun olmazlar" dedi Melia. "Tanrılar asla memnun olmazlar."

Melia yerden göğe haklıydı. İnakhos'un bunu fark etmesi için aradan uzun süre geçmesi gerekecekti.

İnakhos kararını Hera lehine verdi. Evet, ırmağından ve ülkesinden feragat etti. Ne yapalım, diyordu kendi kendine, ailemle birlikte burada oturmaya devam edebildiğim müddetçe, ırmak ve ülkenin resmi olarak bana ait olmaması ne fark eder ki?

Kararını Hera lehine vermişti, çünkü henüz küçük bir çocukken onun bir kere başını okşadığını hatırlıyordu. Elbette ki Hera bunu çoktan unutmuştu. Fakat İnakhos çok iyi hatırlıyordu.

Poseidon ise onun başını hiç okşamamıştı. Arzusu gerçekleşmeyen Denizler Tanrısı çok öfkelenmişti.

Şüphesiz İnakhos elinden geldiğince özür dilemeye çalışmıştı Poseidon'dan: "Acaba kaybını telafi etmek için sana bir tapınak inşa etmeme izin verir misin?"

"Hayır" dedi Poseidon, "tapınağın zerre kadar olsun çekmiyor ilgimi."

"Ya da belirli zamanlarda tekrar edilecek ayinler düzenlesem?"

"Ayinlerin ilgimi daha da az çekiyor."

Poseidon son derece bozulmuştu. Argolis'in tüm suyunu geri almaya karar verdi.

İnakhos ve ailesi için yaşam artık zorlaşmıştı. Uzaklardan su taşımak ve suni kanallar inşa etmek zorunda kalıyorlardı. Çok ağır bir işti bu.

Fakat İnakhos eskisi gibi huzur ve güven içinde yaşamaya devam etmek istiyordu. Daha çok ve daha ağır çalışıyordu artık. Akşamları misafir kabul ediyor, elinde avcunda olanları yolcular ve dilencilerle paylaşıyordu. Asla soygunculuk yapmaya kalkışmadı, oysa onun yerinde başka biri olsa bunu yapardı.

"Huzur" diyordu İnakhos. "Tek istediğim huzur. Nefret ne ekmeğimizi büyütür, ne de yumuşatır."

Böylece aradan yıllar geçti.

Sonra Hera günün birinde oralara geldi. Belki de topraklarına şöyle bir göz atmak istemişti, belki de Argolis'in kendisine ait olduğunu çoktan unutmuştu.

"Memnun musun?" diye sordu İnakhos'a.

"Evet" diye karşılık verdi İnakhos ve bu yalan değildi.

"Dünyanın diğer kısımlarının da her zaman memnun olması gerektiğini düşünüyorsun, değil mi?"

"Evet" diye karşılık verdi İnakhos.

"Mesela ben" dedi Hera, "ben her zaman memnun değilimdir."

"Mesela bu aralar" diye devam etti Hera, "mesela bu aralar hiç memnun değilim. Benim için bir tapınak kurulmasını istiyorum. Bu işi sen üstlenir misin?"

"Sakın yapma" dedi Melia, İnakhos'un karısı. "Bir bahane uydur."

"İyi ama o zaman tanrıça bize öfkelenir" dedi İnakhos.

"Ne fark eder ki?" dedi Melia. "Nasıl olsa hayatımız daha fazla zorlaşamaz."

"Buna cesaret edemem" dedi İnakhos.

"Yapma" dedi Melia.

Ve İnakhos bir kez daha tanrıçanın isteğine boyun eğdi ve Hera adına bir tapınak inşa etti.

Tapınak bittiği zaman tanrıça, İnakhos'un yanına geldi: "Benim için çok güzel bir tapınak yaptın İnakhos. Seni ödüllendirmek istiyorum. Ne arzu edersin?"

"Hiç önemli değil, buna gerek yok" dedi İnakhos ve bu yalan değiidi.

"Fakat ben sana bir şey hediye etmek istiyorum" dedi Hera.

"Sakın bir şey kabul etme" dedi Melia, İnakhos'un karısı.

"Tanrıların hediyeleri kabul edilmelidir" diye karşılık verdi İnakhos ve Hera'ya dedi ki: "Pekâlâ, canının istediği bir şeyi hediye et bana."

"Bu güzel tapınak karşılığında sana bir şeref bahşetmek istiyorum" dedi Hera. "Kızın İo'nun benim rahibem olmasını istiyorum."

"Ne rahibesi!" diye bağırdı İnakhos'un karısı Melia öfkeyle. "Bizim kızımız evlenip çoluğa çocuğa karışmalı! O da bunu istiyor!"

İnakhos da İo'nun geleceği ile ilgili benzer düşüncelere sahipti. Fakat bir kez daha tanrıçaya karşı çıkmaya cesaret edemedi ve isteğini yerine getirdi.

İo, Hera rahibesi olmuştu.

Uzun zaman her şey yolunda gitti.

Sonra İo bir gece rüyasında Zeus'u gördü. En yüksek tanrı uyuyan kıza yaklaşmış, onu arzuladığını ve onunla yatmak istediğini söylemişti. En yüksek tanrıydı o, tüm yaratıklar onun iradesine uymak zorundaydılar.

İo korkuyla uyandı. Kalbi öyle bir çarpıyordu ki, bir daha uyuyamadı. Bir Hera rahibesi olan kendisinin, tanrıçasını aldatması isteniyordu, hem de onun kocası ile!

İo sabah olunca gördüğü rüyayı annesiyle babasına anlattı. "Şimdi ne yapmalıyım?" diye sordu onlara.

"Gördün mü başımıza gelenleri!" dedi Melia.

İnakhos ise şöyle düşünüyordu: "Şimdiye kadar allemizden hiç kimse Zeus'la ilgili rüya görmemişti. Bu tür rüyalarla hiç tecrübem yok. Gidip bir kehanete danışacağım."

Kehanet İnakhos'a şöyle dedi: "Dikkatli ol, çok dikkatli ol! Eğer kendini ve huzurunu kurtarmak istiyorsan, İnakhos, o takdirde kızın İo'yu ülkenden dışarı çıkar. Sizi terk etmeli! Onu bir daha asla görmemelisin! Yoksa huzurunu ebediyen kaçmış bil!"

Kehanetin söyledikleri İnakhos'u derinden sarsmıştı, çünkü kızını çok seviyordu. Onu buradan göndermek, ailesini parçalamak istemiyordu.

"Kehanetin söyledikleri kimin umurunda" dedi Melia, İnakhos'un kansı. "Kızımı hiçbir yere göndermem."

"Fakat kehanet dedi ki..."

"Kehanetten tanrılar konuştuğunu bilmiyor musun?" diye bağırdı ona Melia.

"Bunu kimse bilemez" diye karşılık verdi İnakhos. Onun için en önemli şey huzurdu ve bu yüzden kehanetin söylediklerini yerine getirmeye karar verdi.

"Gel" dedi İo'ya ve onu elinden tutarak Argolis sınırının dışına götürdü.

Ve olanlar oldu: İo, Zeuş'un ihtirasından kaçamaz. Sonunda Baştanrı onu bir ineğe dönüştürür. Hera ona bir atsineği musallat eder, bu atsineği de İo'yu tüm dünya boyunca kovalar durur.

İo sonunda Kafkas Dağları'na kadar gelir ve orada Prometheus'a kaderinden şikâyet eder. Aiskhylos bize böyle anlatır.

Barışsever İnakhos'un başına talihsizlik çökmüştür bir kere.

"Oysa hayattan tek beklentim barış ve huzurdu" diye bağıran İnakhos, durup dinlenmeden saçını başını yolarak ağlıyordu.

"Senin hatan da bu zaten" diye karşılık verdi ona kansı ve ilk defa bir aile kavgası yaşadılar, hem de şiddetli bir kavga.

O andan sonra İnakhos sadece artık kendisine ait olmayan kurumuş ırmak yatağının yanında oturuyor ve durmaksızın ağlıyordu. Artık ne tarlaları sürüyor, ne de evin geçimiyle uğraşıyordu. Tek yaptığı oturup ağlamaktı.

Kuru ırmak yatağının yanında oturup ağlarken, küçük bir yaratığın topallayarak kendisine doğru gelmekte olduğunu gördü. Onun ne olduğunu anlayamamıştı. Bir insanı andırır gibiydi, fakat belki de andırmıyordu. Eciş bücüş, kara kuru, ufacık bir kadını andırıyordu, fakat belki de andırmıyordu.

Bu yaratık aksayarak ona yaklaştı ve ince bir sesle sordu: "Burada ne yapıyorsun?"

İnakhos cevap verdi: "Burada oturuyor ve acı çekiyorum."

"Bana bak: Ben de acı çekiyorum" dedi yaratık.

"Evet, ikimiz de acı çekiyoruz" dedi İnakhos.

Bu küçücük, kara kuru yaratık İnakhos'a dedi ki: "Bana dikkatle bak!"

Ve İnakhos yaratığı her tarafından dikkatle inceledi.

"Belki de sen benden birazcık olsun daha az acı çekiyorsundur" dedi yaratık, "belki de beni azıcık, çok az da olsa kıskanıyorsundur."

İnakhos cevap verdi: "Hayır, seni kıskanmıyorum."

"Kıskandığın hiç kimse yok mu?"

"Hiç kimseyi kıskanmıyorum."

"Bütün dünyada hiç kimseyi kıskanmıyor musun?"

"Bütün dünyada hiç kimseyi kıskanmıyorum."

"Fakat bu nasıl olur?" diye cırladı küçük yaratık. Sesinden derin bir umusuzluk okunuyordu. "Kötü durumda olan birisi, mutlaka başka birisini kıskanmalı."

"Hayır, ben hiç kimseyi kıskanmıyorum."

Yaratık sanki daha da küçülmüş ve sesi daha da incelmişti. Yine de konuşmaya devam etti: "Fakat senin mutlaka birisinden nefret etmen lazım. Sonunda mutsuz olmana birileri sebep olmadı mı?"

"Evet" dedi İnakhos, "mutsuzluğumdan Zeus sorumlu, mutsuzluğumdan Hera sorumlu ve ben üzgünüm."

Yaratık işin peşini bırakmaya niyetli değildi. "Peki Zeus'tan nefret etmiyor musun?"

"Ondan nefret edemem ki" dedi İnakhos. "Baştann'dan kimse nefret edemez. Ben üzgünüm. Hepsi bu kadar."

Yaratık iyice büzüşüp iyice acınacak bir hale gelmesine rağmen, vızıldayarak konuşmaya devam etti: "İyi düşün İnakhos! Ruhunun derinliklerini araştır! En sevdiğin insanı elinden alan Zeus'tan azıcık da olsa nefret etsen, belki sana çok iyi gelir."

"Öyle mi dersin?" dedi İnakhos.

"Buna eminim" diye vızıldadı yaratık.

İnakhos bir süre düşündükten sonra aniden dedi ki: "Haklısın, söylediklerin doğru. İyice düşündüğüm zaman gerçekten de içimde Zeus'a karşı kötü düşünceler taşıdığımı fark ediyorum."

"Bak işte, gördün mü?"

İnakhos'un şaşkın bakışları altında yaratık büyüyüp güzelleşmeye başladı. Bu durum İnakhos'u iyice kışkırtmıştı.

"Evet, hatta biraz daha düşününce Hera'ya da kızmaya başladım, çünkü rahibesinin başına bir şeyler gelmemesi için dikkat etmedi."

Bunu gayet öfkeli bir sesle söylemişti. Yaratık bu arada giderek büyümeye devam ediyordu; parlak tenli, kızrmızı yanaklı bir kadına dönüşmüştü artık.

"Devam et" diye sıkıştırdı onu yaratık, "konuşmaya devam et! Haydi, çabuk ol!"

Bunun üzerine İnakhos tüm çekincelerini bir yana bıraktı ve kalbinde biriken tüm zehiri kustu. Başlangıçta sakin konuşuyordu, fakat sesi giderek daha yükseliyor, giderek daha öfkeli bir ton alıyordu. Sonunda Zeus ve Hera'ya hakaretler ve küfürler yağdırmaya başladı. Bu arada Poseidon'u da unutmamıştı tabii, çünkü ırmağını elinden alan ne de olsa oydu.

"Tanrılar her şeyimi elimden aldılar" diye bağırdı İnakhos.

Bu yaratık kimdi? Bu kadın kimdi?

Homeros onun hakkında şöyle der: "Onunla bir kez karşılaşan bir kimse, yakasını bir daha elinden kurtaramaz. Ufak tefek vücudu dev boyutlara ve güzelliğe ulaşır."

İnakhos'un karşısındaki yaratık Nifak Tanrıçası Eris'ten başkası değildi. Eris başkalarının nefret ve kıskançlığı ile beslenir, beslenecek nefret ve kıskançlık bulamazsa aç kalıp o ufak tefek, buruşuk bir yaratık haline gelir.

Homeros der ki, Eris, Peleus'la Thetis'in düğününde yere meşhur altın elmayı atarak Troya Savaşı'nın sebeplerinden birisini yaratmıştır. Savaş esnasında ise ölmekte olan askerlerin inlemelerinden başka bir şey işitmek istemiyordu.

İnakhos'un içinde nefret, kıskançlık ve fesatlık duygularını uyandıran Eris'in ta kendisiydi. İnakhos artık üzgün değildi, kızı

Io'yu yitirdiği için de üzülmüyordu. Zeus ve Hera'ya durmadan lanet okuyor, Poseidon'a ise hakaretler yağdırıp duruyordu.

Ve işe bak ki, gerçekten de ruhu huzur bulmuştu. Giderek güçlendiğini hissediyordu. Diyar diyar gezmeye ve insanlara vaaz etmeye başlamıştı.

"Başkalarına güvenmeyin, tanrılara ise hiç güvenmeyin" diyordu her gittiği yerde.

Eris onu her gittiği yerde takip ediyordu. İnsanlar onu göremiyordu ama, o bu arada devasa bir büyüklüğe ve muhteşem bir güzelliğe ulaşmıştı.

"Peki benim durumum nedir?" diye sordu ona Eris günün birinde.

"Ne varmış durumunda?" diye cevap verdi İnakhos.

"Bana güveniyor musun?"

İnakhos bir süre düşündü. Ve sonunda dedi ki: "Hayır, sana da güvenmiyorum."

"Çok iyi" dedi Eris. "Bana güvenmen için sana ne vermemi istersin?"

"Senden hiçbir şey istemiyorum" dedi İnakhos. "Çünkü sana güvenmemin bana hiçbir faydası yok. Ben senden bir ödül istiyorum. İstediğim bu. Güzelliğini ve büyüklüğünü sadece ve sadece bana borçlusun. Eğer istersem seni hemen eski haline dönüştürebilirim."

"Haklısın" dedi Eris. "Peki, o halde benden ne istiyorsun?"

"Kızımı ne zaman geri alacağım?" diye sordu İnakhos.

Nifak Tanrıçası Eris, doğasında yalan söylemek olan tek tanrısal varlıktır. Diğerleri yalan söylemeye ihtiyaç duymazlar."

"Peki, sana kızını geri vereceğim" dedi Eris. "Fakat önce tanrılara biraz daha lanet oku."

Ve İnakhos lanet okumaya devam etti. Zeus'a lanet etti, Hera'ya lanet etti, Poseidon'a lanet etti, tüm Olimpos'a lanet etti. Bunu yapmaya devam ettikçe Eris daha da güzelleşiyor, daha da büyüyordu.

Sonunda İnakhos artık dayanamayarak dedi ki: "Bu kadar yeter. Bu kadarıyla yetinmelisin."

Ve Eris cevap verdi: "Bu kadan bana asla yetmez. Bilmelisin ki, ben hiçbir şeyle asla yetinmem."

"İyi ama lanet okuyacağım kimse kalmadı ki" dedi İnakhos. "Yaşayan her şeye lanet okudum."

"Bu kadar yetmez" dedi Eris. "Biraz daha lanet okumalısın."

"Fakat lanet okumadığım hiçbir şey kalmadı" diye karşılık verdi İnakhos.

"O halde zürriyetini lanetle!" dedi Eris.

"Hayır, bunu yapmayacağım" dedi İnakhos. "Zaten tüm bunları kızımı geri almak için yapıyorum, bir de onu lanetleyecek halim yok ya!"

"O halde onun çocuklarını lanetle, torunlarını lanetle!"

"Hayır, bunu da yapmayacağım" diye bağırdı İnakhos. "Kızımı mutsuz edeceğimi mi sandın? Ben kendi çocuklarımı sevdiğim gibi, o da çocuklarını sevecek."

"O halde torunlarının çocuklarını lanetle" diye bağırdı büyük Nifak Tanrıçası.

Aralarında lanetleme konusunda sıkı bir pazarlık başlamıştı. Sonunda beşinci kuşak üzerinde anlaştılar. İnakhos şöyle düşünüyordu: Onlardan hiçbirini tanımayacağım nasıl olsa, onlardan birini tanıyacak olan birisini de tanımayacağıma göre, başlarına gelecek olanlardan bana ne!

Ve böylece hayattaki tek amacı huzurlu olmak olan İnakhos, kendi kanını lanetledi.

Bunun üzerine dünya kısa bir süre sonra ne hale geldi dersiniz? Dünya yerle bir olmuştu! Her tarafta kavga ve kıyamet vardı, taş üstünde taş kalmamıştı, bitkiler dikenlerini birbirlerine çeviriyordu, hayvanlar kavgaya tutuşup birbirlerini ısırıyordu, insanlar ise daha da kötü şeyler yapıyordu.

Ya Olimpos Tanrıları ne diyordu bu işe?

Zeus Olimpos'tan aşağı baktığı zaman, gördüğü manzara karşısında dehşete düştü: "Yeter! Bu rezalete bir son verilmeli artık!"

Ve Zeus dünyadaki hercümerci yatıştırması için İntikam Tanrıçalarından Tisiphone'yi aşağı gönderdi. Tisiphone cinayetlerin intikamını almakla görevliydi.

Zeus'un neden özellikle bu tanrıçayı gönderdiğini bilemiyoruz. Halbuki verdiği acılar çok şiddetli olmayan, fakat asla sona erme-

yen Alekto'yu, ya da ihtisas alanı kalbe delik açmak olan Megaira'yı da rahatlıkla gönderebilirdi.

Tisiphone ne yaptı? Önce dünyadaki durumu şöyle bir inceledi ve tüm yaratıkların arasına büyük bir nifak sokulmuş olduğunu gördü. Bitkiler birbirlerine sırtlarını çeviriyor, hayvanlar birbirinden nefret ediyor, insanlar birbirlerine karşı sadece kin besliyorlardı.

Ve Tisiphone suçlunun İnakhos olduğunu gördü. İnakhos'un nefretinin sebeplerini araştırmak aklına bile gelmemişti. Bu nefret tohumlarını ekenin İnakhos'un kızı Io'yu kaçırıp bir ineğe dönüştürmesiyle bizzat Zeus olması ve Poseidon'la Hera'nın da İnakhos'un ülkesiyle ırmağını elinden alarak suça iştirak etmeleri, onun hiç ilgilendirmemişti bile.

İntikam Tanrıçası Tisiphone birinci sınıf bir işkence uzmanıydı. Önce bir süre dünyada gezinerek karşısına çıkan her bitkiden bir yaprak kopardı, her hayvanın birkaç kılını yoldu, her kuştan birkaç tüy çaldı, her insanın derisini çimdikledi, velhasıl karşısına çıkan her yaratıktan küçük bir parça koparttı. Bu parçalardan ise bir sicim eğirdi ve bu sicimi İnakhos'un kalbinin çevresine bağladı. Dünyanın tüm nefreti, tüm nifakı, tüm kıskançlığı, tüm kötü düşünceler, kısaca: dünyadaki tüm kötülükler İnakhos'un kalbini sıkıştırmaya başladı.

Böyle bir işkenceye hiçbir yaratık dayanamazdı. İnakhos kendisini ırmağına attı, fakat içinde su yoktu. Poseidon uzun süre önce suyunu geri almıştı. Ve İnakhos kupkuru, sert taşların üzerine düştü.

Artık Zeus'un içinde bile bu zavallı adama karşı acımaya benzer bir şeyler belirmişti.

"Onun için bir şeyler yapmalıyız" dedi karısı Hera'ya.

"O halde yapsana bir şeyler" dedi Hera.

"Onun derdi tam olarak ne ki?" diye sordu Zeus.

"Derdi kendisinden başka bir şey değil" diye cevap verdi Hera.

Zeus, İnakhos'u dönüştürdü. Bu akla pek yakındır. Eğer birisi kendisinden şikâyetçiyse, onun başka birisi olmasını sağlamak iyi bir çözümdür.

"Öyleyse o bundan sonra bir ırmak olsun" dedi Zeus. "Kendi yurdunun ırmağı olsun! Kendi ırmağının tanrısı olsun."

Kendi yurdunun ırmağının hiç suyu yoktu ki! Poseidon yıllar önce suyunu geri almıştı. Fakat bu Zeus'u pek ilgilendirmemişti. İnakhos'u kurumuş bir ırmak haline, daha doğrusu bir ırmak kavramı haline dönüştürdü. Ne gerçek dışı, ne akıl almaz bir varoluş!

Günün birinde hâlâ bir inek biçiminde olan ve hâlâ Hera'nın atsineği tarafından kovalanmakta olan İo, kurumuş ırmağın kenarına geldi. Ve akıl almaz varoluşuyla orada yatan babasını görür görmez tanıdı.

İo babasını tanımıştı tanımasına, fakat onunla anlaşamıyordu. Sonunda toynağıyla başına gelenleri yere yazmayı akıl etti.

Bunun üzerine İnakhos ağlamaya başladı, gözyaşları kurumuş ırmak yatağını doldurmaya başlamıştı. İnakhos'un kalbi artık nihayet huzur bulmuştu.

İo ise dünyayı dolaşmaya devam ederek sonunda yaşlı ve çirkin üç kadın olan Graiaların ülkesine geldi. Yaşlı ve çirkin kadınlar İo'nun haliyle alay ettiler.

"Şuraya bakın! Bu kadar büyük bir hayvan, ufacık bir atsineğinden nasıl kaçıyor!" dediler birbirlerine.

Tam bu anda atsineği İo'nun sırtını soktu. İo can acısıyla Graiaların üzerinde tepinmeye başladı, toynaklarının darbeleriyle onların dişlerini ve gözlerini yerinden söküp attı.

O zamandan sonra Gralaların sadece bir tek dişleri ve bir tek gözleri kalmıştı. Perseus onlann yanına geldiği zaman bu tek dişi ve tek gözü de ellerinden almıştı. Fakat bu başka bir hikâyenin konusudur...

İo sonunda Mısır'a geldi. Artık takatı kalmamıştı ve daha ileri gitmek istemedi.

"Yeter artık" dedi kendi kendine. "Burada ölmem lcap etse bile, daha ileri gitmeyeceğim."

Bu sözleri işiten Zeus ve Hera'nın içleri acımayla doldu, göz ucuyla birbirlerine baktılar ve tüm bunlara Nlfak Tanrıçası'nın sebep olduğunu anladılar.

"Her şeye rağmen rahibem İo'ya rüyasında görünmen hiç de hoş değildi" dedi Hera.

Zeus ise şöyle dedi: "Ne yapayım, kadınlarla, su perileriyle,

tanrıçalarla birlikte olmaktan çok hoşlanıyorum. Fakat buna içimdeki yaratma arzusunun sebep olduğunu sen de biliyorsun."

Hera konuyu toparladı: "Bunu anlıyorum. Fakat bunu biraz daha gizli yapmana imkân yok mu – ya da en azından beni kıskandırmayacak bir şekilde? Hadi bakalım, Baştanrı sensin, aklına yapacak bir şey gelmiyor mu? Bir mucize falan işte..."

Zeus'un aklına bir şey gelmişti bile. Yavaşça Io'nun postuna dokundu. İnek bir anda tekrar bir kadına, hem de hamile bir kadına dönüştü. Hiç şüphesiz bir mucize.

Karnındaki çocuğun ismi Epaphos'du – yani "bir dokunuşla yaratılan." Hera bu durumdan hoşnut kalmıştı.

Io Mısır'a yerleşti ve ona bir tanrıça olarak tapınmaya başladılar. Artık İsis diyorlardı ona. Oğlu ise Apis olarak tapınım gördü.

Peki ya İnakhos'un başına neler geldi? - Onun kalbinin huzur bulmuş olduğunu söylemiştik. O, artık içinde gözyaşları akan bir ırmaktı.

Günün birinde ufak tefek, bumburuşuk, tozlu, ince dudaklı bir yaratık ırmağın kenarına oturdu. "Susadım" dedi İnakhos'a.

Artık ırmak olan İnakhos dedi ki: "Benim suyumu içemezsin."

"Yo, yo, içebilirim" dedi yaratık ve ağzını şapırdatarak tuzlu sudan birkaç yudum içti. "Enfes bir tadı var!"

"Ne! Tuzlu suyun tadı enfes mi?" diye bağırdı İnakhos. "Tuzlu suyun tadı kimin hoşuna gidebilir ki?"

Bunun üzerine yaratık oha dedi ki: "Acı veren birisi beğenir tuzlu suyun tadını. Ben acı veren birisiyim. Beni tanımadın mı? Tanrıça Eris'im ben. Anlaşmamızı hatırladığını sanıyorum. Zürriyetinin beşinci kuşağını lanetlemiştin. Bu geçerli. Bu hâlâ geçerli."

İnakhos cevap verdi: "Hayır, bu geçerli değil. Bana yalan söyledin. Bana kızımı geri vermedin."

Bunun üzerine Eris dedi ki: "Bil ki, bir tanrıça bile yalan söyleyebilir. Fakat senin gibi bir varlığın ettiği yemin, her zaman geçerlidir. Zürriyetinin beşinci kuşağı yitik bir kuşak olacak, inan bana, yitik bir kuşak olacak..."

DANAOS KIZLARI

Mısır Sülalesi – Belos ve Agenor –
Çocukların Düşmanlığı – Yunanistan'a Kaçış –
Su Dolu Bir Mide – İhmal Edilen Gece Nöbetleri –
Hypermnestra ve Görevi – Lynkeus ve Görevi –
Düşmanın Yaklaşması –
Toplu Bir Düğün ve Toplu Bir Katliam

Zeus Io'ya dokunur dokunmaz uzun süredir bir inek olan kız yeniden bir insana dönüşüverdi. Hatta hamile bir kadına.

Bir süre sonra Io bir oğlan doğurdu ve ona Epaphos ismini verdi. Ana-oğul Mısır'da uzun bir süre rahatsız edilmeden huzur içinde yaşadı. Fakat bir süre sonra onların birer tanrı oldukları ya da en azından tanrı dölü oldukları dedikodusu etrafa yayıldı. Herkes onlara saygı gösteriyordu. İnsanlar onların karşısında baş eğiyor, kapılarının önüne hediyeler bırakıyordu.

Io şöyle düşünüyordu herhalde: Oh, çok teşekkür ederim, bu yaptığınız gerçekten de tam bana göre! Çektiğim bütün bu acılardan sonra bana bir tanrıça olarak saygı gösterilmesine hiçbir itirazım yok doğrusu.

İnsanlar ona İsis ismini verdiler, oğluna da Apis. – Herodot bize bunun böyle olduğunu söylüyor.

Apis bir Mısır tanrısıydı, bir Boğa-Tanrı. Onu ülkenin kralı yaptılar ve Nil kızlarından biri olan Memphis ile evlendi. Apis yeni bir şehir kurdu ve ona karısının ismini verdi.

Apis ve Memphis'in evliliklerinden Libya isimli bir kızları dünyaya gelir. Kuzey Afrika'nın büyük bir kesimi bugün bile onun ismini taşımaktadır. Libya Denizler Tanrısı Poseidon ile birleşerek ona iki oğul doğurdu: Belos ve Agenor.

Artık İnakhos'tan sonraki dördüncü kuşağa ulaşmış durumdayız. Atalarının laneti henüz etkisini göstermemişti. Özellikle Belos ve Agenor tanrıların sevgili kullarıydı. Yunan Söylence Dünyası'nın büyük bir kısmının ceddi âlası olmuşlardır.

Agenor, Europa'nın babasıydı. Zeus tarafından Girit'e kaçırılan Europa ise, Minos'un annesi oldu. Girit Söylence Çemberi Minos'la birlikte başlamaktadır. Agenor'un oğullarından biri olan Kadmos, Thebai şehrini kuracaktır. Ödipus da onun torunlarından biridir.

Belos'un ise iki oğlu vardı: Danaos ve Aigyptos. İkisi de son derece savaşçı sülalelerin kurucusu olmuştur.

Şimdi size Danaos ve Aigyptos'dan söz emek istiyorum.

Aigyptos ve Danaos, saf ve dolaysız nefretin mucitleri olmuşlardır. İnakhos'un laneti Aigyptos ve Danaos'ta olanca şiddetiyle açığa çıkmıştır. Onlar, beşinci kuşaktır.

Denildiğine göre o ikisi henüz ana kamındayken bile birbirlerinden nefret ediyorlarmış. Birbirlerinin suratlarını görmek istemedikleri için, rahmin içinde bile birbirlerine sırtlarını dönüyorlarmış. Her hareketleri annelerinin korkunç acılar çekmesine neden oluyormuş. Doğum vakti yaklaştığı zaman ise, kimin önce dışarı çıkacağı konusunda tartışma çıkmış aralarında. Elbette ki ikisi de dünyaya ilk gelenin kendisi olmasını istiyormuş.

Danaos ve Aigyptos bir süre sonra güçlerinin denk olduğunu anlamışlar ve bakmışlar ki ikisi de dünyaya ilk olarak gelemeyecek. Bunun üzerine ana kamında stratejilerini değiştirmeye karar vermişler.

Artık ikisinin de amacı dışarı ilk çıkan olmak değilmiş, aksine ikisi de tüm güçleriyle diğerine zarar vermeye çalışmaya başlamış. Saf ve dolaysız nefret budur işte. Bu nefretin amacı kendisine çıkar sağlamak değil, aksine diğerine zarar vermektir.

Anneleri acıdan çığlık çığlığa bağırıyormuş. Sonunda Danaos ve Aigyptos'u çıkarmak için karnını kesmekten başka bir çare bulamamışlar. Her ikisi de aynı anda çıkmış dünyaya, ikisi de diğerine bir an olsun öncelik tanımamış.

Fakat anneleri ölmüştü. İki kardeş tüm çocuklukları boyunca birbirlerinden ayrı yaşadılar. Böyle olması gerekiyordu. Onları önce ayrı odalara yerleştirdiler, fakat oğlanlar kapıları kırarak birbirlerinin üzerine saldırdılar. Bunun üzerine onları şehrin farklı semtlerine yerleştirdiler. Fakat geceleri evden gizlice sıvışarak pazar yerine gidiyor ve ağızlarını burunlarını kan içinde bırakana kadar birbirleriyle dövüşüyorlardı.

Sonunda birini ülkenin batı ucuna, diğerini de doğu ucuna yollamaktan başka çare bulamadılar.

Babaları Belos onların birbirleriyle asla iyi geçinemeyeceklerini anlamıştı. Ölümünden sonra ortak bir yönetim boş bir hayalden ibaretti. Belos aslında büyük ülkesini bölmek istemezdi, fakat başka bir seçeneği yoktu.

Olası bir miras kavgasının önüne geçebilmek için de, henüz hayattayken ülkesinin Arabistan bölümünü Aigyptos'a, Libya bölümünü ise Danaos'a bıraktı.

Ve bir müddet sonra Belos öldü.

Hiçbir sınır tanımayan, hiçbir bahaneye gerek duymayan saf ve dolaysız nefretin varoluş nedeni, yine kendisiydi. Böyle bir nefret asla otadan kaldırılamaz. Ne bir vasiyet, ne de bir anlaşma onu yatıştırabilir, ne de görüşmeler yoluyla yumuşatılabilir.

Danaos, Aigyptos'u altında görmek istiyordu, Aigyptos da Danaos'u altında görmek istiyordu. Hayır bu ikisinin derdi krallık tacı değildi, servet değildi, mal-mülk değildi, şan ve şeref değildi, hatta dünya hükümdarlığı bile değildi. Danaos'un tek amacı Aigyptos'u yok etmekti, Aigyptos'un tek amacı ise Danaos'un hayatını zehir etmekti.

Kardeşler arasındaki bu tür bir nefret Yunan Mitolojisi'nde karşımıza sürekli olarak çıkmaktadır. Aklıma Atreus ve Thyestes geliyor. Ödipus'un oğulları olan Eteokles ve Polyneikes'ten daha sonra söz edeceğim.

Aigyptos'un elli tane oğlu, Danaos'un elli tane kızı vardı. Ne oğulların, ne de kızların anneleri hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmayışımız dikkat çekicidir.

Uzun yıllar huzur ortamı hüküm sürdü. İnsanlar neredeyse iki kardeş arasındaki nefretin unutulduğunu, günlük koşuşturmaca arasında kaybolup gittiğini düşünmeye başlamışlardı. Ne büyük bir yanılgı!

Günün birinde Aigyptos, Danaos'un sarayına geldi. Danaos hem çok şaşırmış, hem de rahatsız olmuştu. Şayet kardeşim kendi rızasıyla sarayıma geldiyse, diye geçiriyordu içinden, kötü bir şey olacak demektir.

Fakat Aigyptos kardeşinin önünde saygıyla eğildi ve kendisini içeri almasını rica etti.

Danaos ona dedi ki: "Beni yanlış anlama, fakat aramızdaki nefreti henüz unutmuş değilim. Ne konuşacaksak burada, mavi gökyüzünün altında konuşalım, Zeus da konuştuklarımızın şahidi olsun."

Aigyptos dedi ki: "Zeus'tan saklayacak bir şeyimiz yok. İsteğini kabul ediyor ve sana barış yapmayı öneriyorum. Benim elli oğlum, senin de elli kızın var. Onları evlendirmemizi teklif ediyorum. İyice düşün, senden bana hemen cevap vermeni istemiyorum."

Danaos dedi ki: "Seni evime davet edemediğim için kusura bakma. Şu ilerideki çadırda konaklamanı rica edeceğim. Önerinin üzerinde iyice düşünmek istiyorum."

Birbirlerine iyi geceler diledikten sonra, yerlere kadar eğilerek birbirlerinden ayrıldılar. – Öyle değil midir, aralarında sınırsız bir nefret olanlar, birbirlerine çok kibar davranmazlar mı?

O gece Pallas Athena, Danaos'un rüyasına girdi.

Tanrıça ona şöyle dedi: "Kardeşin her zamanki açık nefretiyle buraya gelmiş olsaydı, sana şöyle derdim: Pekâlâ, onun karşısına çık! Onunla mücadele et! Fakat kardeşin buraya barışçı amaçlarla geldiği için, sana bir tek öğüt verebilirim: Hemen kaç buradan! Sakın vakit kaybetme! Herşeyini burada bırak! Çabuk ülkeni terk et!"

Danaos imanlı bir insandı, özellikle de Athena'ya olan imanı çok büyüktü.

"Nereye kaçayım?" diye sordu tanrıçaya.

Pallas Athena cevap verdi: "Nefretinizin köklerinin bulunduğu yere."

Sözünü ettiği yer Yunanistan'ın Argolis şehriydi. Büyükanneleri Io oradan gelmişti. Danaos hemen o gece elli kızını da yanına çağırttı.

Tanrıça Pallas Athena'nın kimlere ve neden sempati duyduğu bizi sık sık şaşkınlığa uğratmaktadır. Zaten bir süre daha şaşırmaya devam edeceğiz. Aslında yaptığı seçimler genellikle hoşumuza gitmektedir. Örneğin Odysseus'a yardım etmesinin gerekçelerini çok iyi anlayabiliriz. Ya da Argos gemicilerinin lideri olan Jason'a – ne de olsa son derece çekici bir erkek.

Fakat bazen tanrıçanın keyfi bizim için son derece anlaşılmaz olabilir. Mesela biz Pallas Athena'nın Danaos yerine Aigyptos'a yardım etmesini daha çok isterdik, fakat kardeşler arasındaki böyle bir nefrette taraf olmak bize daha da garip ve açıklanamaz gelmektedir.

Tanrıçanın canı öyle istemiş işte! Ve tanrısal istekler bazen tehlikeli olabilir, bunu Prometheus öğretmişti bize.

Sonuç olarak, Pallas Athena bu anlaşmazlıkta taraf olmuştu. Danaos'un deniz yoluyla Yunanistan'a gitmesini sağlamıştı. Danaos'un ve elli kızının yardımcısı ve koruyucusu olmuştu.

Danaos ve kızları sonunda Yunanistan'a ulaştılar, Argos yakınlarında demir attılar. Çok susamışlardı. İnakhos ırmağı'nın suyundan içmek istediler, fakat ırmağın suyu tuzluydu. Bunlar İnakhos'un kızı Io'nun ardından döktüğü gözyaşlarıydı.

Danaos, kızlarının en genci olan Amymone'yi su aramakla görevlendirdi.

Amymone çok becerikli ve yetenekli bir avcıydı, aynı zamanda içme suyunu koklayarak bulabilmek gibi çok özel bir yeteneğe de sahipti. Böylece Amymone ormanda etrafı koklayarak dolaşmaya başladı.

Ve bir süre sonra su kokusunu aldı, burnu ona diyordu ki: Şuradaki çalılığın arkasında su var. Mızrağını havaya kaldırarak yere sapladı, çünkü suyun yerden kaynamasını sağlamak istiyordu.

Fakat mızrağını sapladığı yerde bir kaynak yoktu. Çalılığın arkasında sadece bir satir uyuyordu.

Amymone'nin mızrağı satirin kamına isabet etmişti. Fakat satirin postu öylesine keçeleşmiş ve öylesine sertleşmişti ki, mızrağın ucu onu delip geçememişti.

Bu satir –ismini kimse bilmez– aylağın tekiydi, fakat oldukça kumaz bir aylaktı. Öğleyin kendisini köylülere yemeğe davet ettirmiş ve bol miktarda tuzlanmış balığı midesine indirmişti. Sonra da korkunç bir susuzluğa kapılmıştı tabii. Zavallı ne de olsa biraz aptaldı, susuzluğunu dindirmek üzere bir çanak balı tepesine dikivermişti. İçtiği bal onu daha da susatmış, susuzluğu dayanılmaz bir hal almıştı. O kadar susamıştı ki, başının üzerinden geçmekte olan bir fırtına bulutunu yakalayarak tümünü içmiş, midesini su dolu bir tulum gibi şişirmişti.

İşte şimdi de bu şiş karnıyla çalının arkasında yatıyordu. Amymone'nin kokusunu aldığı su buydu.

Mızrağın sivri ucunu karnında hisseden satir hemen uyanmış ve karşısında Amymone'yi görünce üzerine atlayarak ona tecavüz etmek istemişti. Öğle uykusuna son vermek için güzel bir fırsat, diye düşünüyordu.

Amymone su koklayabiliyor ya da çok iyi mızrak atabiliyordu, fakat çelik gibi vahşi satir kollarına karşı koyabilecek durumda değildi. Çığlıklar atarak yardım çağırmaya başladı.

Tesadüfen Poseidon da o yakınlarda bulunuyordu. Elinden kaçırdığı fırtına bulutunu aramakla meşguldü. O Suların Tanrısı'ydı, hem yerde akan ve çağlayan, hem de havada uçan Suların Tanrısı.

Poseidon Amymone'nin çığlıklarını işitti, koşarak oraya gitti, zavallı satiri tarih sahnesinden sildi ve kızı kurtardı.

"Teşekkür ederim" dedi Amymone.

"Yeterli değil" dedi Poseidon.

"Daha ne yapayım?" diye sordu kız.

Poseidon ne istediğini söyledi.

"Sen kimsin?" diye sordu Amymone.

Poseidon kim olduğunu söyledi.

Amymone o keçe postlu satir yerine elbette ki Denizler Tanrı-

sı'yla birlikte olmayı tercih ederdi. Poseidon'a sarıldı ve yere uzandılar.

Denildiğine göre Poseidon canı istediği zaman çok iyi bir âşık olabilirmiş, Amymone de ondan çok hoşlanmış.

Poseidon kızın kendisine sunduğu hizmet karşılığında üç dişli çatalını en yakın kayaya saplamış ve kayadan pırıl pırıl bir içme suyu fışkırmaya başlamış.

Taze, tatlı içme suyu az ilerde İnakhos Irmağı'na karışmış ve ırmağın acı suyunu bile tatlılaştırmış.

Danaos ve kızları nihayet içecek suya kavuşmuşlardı. Toprak yeşillenmişti. Artık bir ırmak olan İnakhos ise, lanetinin son bulduğunu düşünerek çok seviniyordu.

"Bu ülke" dedi Danaos kızlarına, "artık bizim yeni vatanımız olsun."

"Peki ya Libya'daki krallığımız ne olacak?" diye sordu kızları.

"Orasını unutun" diye karşılık verdi Danaos.

"Fakat" dedi kızlar, "oranın hükümdarıydık biz. Sözümüz dinleniyor, bize saygı gösteriliyordu. Soyumuz sopumuz kutlu idi. Burada ise halimiz ne olacak?"

"Burasının da hükümdarı olacağız" dedi Danaos. "Burada da soyumuz sopumuz kutlanacak."

Danaos haklı mıydı? Evet, bir süre sonra haklı olduğu ortaya çıktı. İlyada'yı okuduğumuz zaman, Danaos'un kendine olan güveninin boşa olmadığını göreceğiz. Homeros, Troya önlerindeki Yunanlıların tümünü Danaolar olarak adlandırır. Bütün Yunanistan halkı ismini Danaos ve kızlarından almıştır. Fakat bu onların yaşamlarının mutlu olduğu anlamına gelmez.

Danaos ve kızları, Yunanistan'da Aigyptos ve elli oğlunun şerrinden güvende olduğunu düşünüyorlardı. Fakat buna rağmen daima tetikteydiler. Danaos çok iyi biliyordu ki, kardeşi Aigyptos nefretini dindirmedikçe onlara asla rahat vermeyecekti.

Danaos sürekli olarak kızlarını karşısına alıp onlara öğüt veriyordu: "Unutmayın! Burada geçici olarak kalmayacağız. Tekrar kaçmak zorunda kalmak istemiyoruz. Burası bizim ülkemiz. Dikkatli olun."

Sürekli olarak nöbet tutuyorlardı. Normal bir hayat değildi sürdükleri. Danaos'un kızları gün boyu tarlalarda çalışıyor ve ev işleri yapıyor, gece olunca da nöbet tutuyorlardı.

Fakat bu arada kızları büyümüş ve evlenmişti, en azından bir kısmı evlenmiş ve çoluk çocuğa karışmıştı. Kendi aileleri vardı. Kuzey Afrika'daki olaylar epey uzakta kalmış ve anılar gitgide donuklaşmaya başlamıştı.

Kızların pek de az olmayan bir kısmı diyordu ki: "Babamız epey yaşlandı. Onu anlıyoruz, nefretini unutmasına imkân yok. Fakat bu esas olarak onun nefreti. Bizim bu nefretle ne ilgimiz var ki? Tüm hayatımızı bu nefrete göre düzenlememizi nasıl bekleyebilir ki? Bizim kendimize ait bir hayatımız ve bu hayatı dilediğimiz gibi yaşama hakkımız var."

Giderek daha ihmalkâr davranıyorlardı. Gece nöbetlerini tutmaya giderken yanlarında yiyecek, içecek, yastık ve yorgan götürüyorlardı. Bir süre sonra evden dışarı bile çıkmamaya başladılar.

"Köpeklerimizi dışarıda bıraksak yeterli olmaz mı?" diye soruyordu kızlar ve cevabını kendileri veriyordu. "Elbette olur, bundan böyle sadece köpeklerimizi dışarıda bırakalım."

Kızlardan sadece biri babasına tümüyle bağlıydı. Bu kızın ismi Hypermnestra'ydı. Kendisi Danaos'un en büyük kızıydı.

Hypermnestra kardeşlerine durup dinlenmeksizin öğütler veriyordu: "Tehlike henüz atlatılmış değil. Amcamız yaşadığı müddetçe tehlike içindeyiz demektir. Babamızın yanında olmalıyız. Babamızın düşünceleri boş birer kuruntu değil."

"Evet, evet, haklısın, fakat..." diyordu kız kardeşleri.

Bu sözlerden sonra birkaç gece ciddi nöbet tutuyorlar, fakat sonra yine yanlarında yiyecek, içecek, yastık ve yorgan götürmeye başlıyorlardı.

Ve sonunda yine diyorlardı ki: "Boş ver, köpekler yeterli olur..."

Hypermnestra ise hiç taviz vermiyordu. Kardeşleri gevşedikçe o sertleşiyordu. Babalarının nefretinin fanatik bir temsilcisiydi.

Kız kardeşler Hypermnestra ile alay etmiyorlardı, hayır, bunu gerçekten de yapmıyorlardı. Dedikleri sadece şuydu: "Hypermnestra'ya ne kadar yazık! Babamıza olan bağlılığı aslında hiç de iç-

ten değil. Onun kimsesi yok, bütün mesele de bu. Ne bir kocası var, ne bir sevgilisi var, ne de çocukları var. Sahip olduğu tek şey amcamıza karşı duyduğu nefret. Yaşamının tüm amacı bu ve bu amaç ona ait değil. Kendisinin hayatta hiçbir amacı yok. Oysa bizim ailelerimiz var ve yaşamımızın amacını ve anlamını kendimiz belirledik."

İşte böyle konuşuyorlardı.

Hypermnestra bakire kalmak istiyordu. Evet, bu dünyadaki tek amacı, babasının yanında muhafız olarak kalmaktı. Nöbet tuttuğu tüm geceler buna yemin ediyordu.

"Benim görevim bu" diyordu kendi kendine. "Ancak babamın düşmanlarının tümü yok edilince kendim için zaman ayırabilirim."

Ve gecelerden bir gece Hypermnestra her zamanki gibi nöbet başında tarlaları beklerken, uzaklardan genç bir adamın kendisine doğru yaklaştığını gördü. Bu olağandışı bir şey değildi. Fakat bu genç adam Hypermnestra ile konuşmaya başladı. İşte olağandışı olan buydu. Çünkü civardaki herkes Danaos'un bu sert kızını tanıyordu ve bugüne kadar kimse onunla konuşmaya cesaret edememişti.

"Görüyorum ki" dedi genç adam, "yıldızları gözlüyorsun."

"Evet, bunu yapıyorum" dedi Hypermnestra.

Ve yıldızlar üzerine sohbet etmeye başladılar.

Genç adam yıldızlar üzerine çok şey biliyordu. Hypermnestra'nın tanımadığı yıldızların isimlerini teker teker sayıyordu. Hypermnestra ise bu yıldızların isimlerini aklında tutuyordu. Bunlar, Arapça isimlerdi.

Ertesi gece aynı genç adamın yolu bir kez daha oraya düşmüştü. Ve diğer geceler de buluşmalar sürüp gitti.

"Senin neyin var?" diye soruyordu kız kardeşleri ona gündüzleri. Çünkü daha önce Hypermnestra'nın gülümsediğini asla görmemişlerdi. Fakat artık gülümsüyordu.

"Neyim varmış ki?" diye cevap veriyordu onlara.

"İstersen içimizden birisi bu gece senin yerine nöbet tutsun" diyordu kız kardeşleri.

"Hayır" diyordu Hypermnestra.

Ateşli bir aşk Hypermnestra'yı korkutabilirdi. Fakat genç adam ona büyük bir saygıyla yaklaşıyordu. Bu da kızın çok hoşuna gidiyordu. Gündüzleri sabırsızlıkla bekliyordu gece olmasını.

Böylece haftalar boyu her gece buluştular ve aralarındaki samimiyet giderek arttı. Hypermnestra zaten kalbiyle hissettiklerini kendisine de itiraf etmek zorunda kalmıştı. Bu genç adamı seviyordu.

"Adın ne?" diye sordu ona sonunda.

"Adım Lynkeus" diye karşılık verdi genç adam.

"Seni daha önce buralarda hiç görmedim" dedi Hypermnestra. Ve aceleyle ekledi: "Bunun fazla bir anlam taşımadığını bilmelisin. Bugüne kadar çevremdeki dünyayı pek az algılayabilmiştim."

"Zaten beni daha önce görmüş olman mümkün değil" dedi Lynkeus, "çünkü ben buralardan değilim."

Bir görevi yerine getirmesi için çok uzak bir ülkeden gönderilmiş olduğunu anlattı Hypermnestra'ya. Fakat bu görevin ne olduğunu ona anlatmasına imkân olmadığını söyledi. Yüreğini sıkan, çok zor bir görev olduğunu belirtti sadece.

Hypermnestra da aynı şeyleri söyledi: "Ben de çok zor bir görevi yerine getirmekle yükümlüyüm ve bu görevin ne olduğunu ben de sana söyleyemem."

Bu arada Hypermnestra'nın kız kardeşleri onun geceleri bir adamla buluştuğunu öğrenmişlerdi. Hepsi de buna çok seviniyordu. "Huyu suyu biraz yumuşar belki" diyorlardı.

Hypermnestra'ya ise şöyle dediler: "Senin geceleri bir adamla buluştuğunu biliyoruz ve bu bizi çok sevindiriyor. Bak, biz de babamızı çok seviyoruz ve onun için her şeyi yaparız. Bize vereceği kesin bir emri duraksamadan yerine getiririz. Fakat o bile artık gece nöbetlerini tutmamıza gerek olmadığını söylüyor. Onun bile amcamıza olan nefreti sönmeye başlamış. Zaten vakti gelip geçiyordu bile! Artık sen de kendi hayatını yaşamalısın!"

Hypermnestra evlenmeye karar verdi. Lynkeus ile bir anlaşma yapacaktı. Sadece bir gece daha nöbet tutacağım, diye düşündü, sadece bir gece daha. Ve bu gece ona teklifimi yapıp ondan söz alacağım.

Fakat o gece Lynkeus gelmedi.

Hypermnestra ay ışığının vurduğu tarlalara bakarak onu bekledi. Ve bu esnada daha önceki yaşantısından pişmanlık duymaya başladı. Ne büyük bir hata yapmışım, diye düşünüyordu. Kız kardeşlerim haklıymış. Ya Lynkeus bir daha gelmezse ne yapacağım?

Ansızın derin bir uğultu duydu. Ay ışığında ufukta kalkan bir toz bulutu gördü. Ve yaklaşan koca bir orduyu. Amcası Aigyptos'un ordusuydu bu, yanında elli oğlundan başka bin tane de asker vardı.

Hypermnestra hemen alarm verdi.

Danaos ve kızları üstün düşman güçleri karşısında çaresiz kalmıştı. Aigyptos ve oğulları şehri kuşattılar.

Sonra da şehre bir elçi gönderdiler: "Aigyptos kardeşiyle konuşmak istiyor."

Aigyptos şehre gelerek Danaos'a dedi ki: "Sana bir kez daha aynı teklifi yapıyorum. Sana ve kızlarına bir şey olmayacak. Benim elli oğlum, senin elli kızın var. Birleşelim! Kızların kocalarını ve çocuklarını yanlarından göndersinler. Benim oğullarım da karılarını ve çocuklarını yanlarından gönderecekler. Tekrar bir aile olalım! Her şeye baştan başlayalım! Çocuklarımız evlensinler!"

Avusturya İmparatorluğu bu tür bir dış politika için çok sonraları güzel bir deyim bulmuştu: Tu felix austria, nube! – Ey mutlu Avusturya, evlen!

Aigyptos'un da başka bir niyeti yoktu: "Krallıklarımızı birleştirelim ve gücümüzü evlilikler yoluyla mühürleyelim!"

Danaos bu teklifi kabul etmek istemiyordu. Düşünmek için biraz zaman istedi ve tanrıçası Pallas Athena ile karşılıklı bir konuşma yaptı.

"Teklifi kabul et" dedi Pallas Athena. "Fakat çok kurnaz ol."

Ve Danaos gerçekten de kumazca davrandı. Kardeşine giderek teklifini kabul ettiğini söyledi. Birlikte toplu düğünün tarihini belirlediler.

"Bu da ne demek oluyor?" diye öfkeyle bağırdı Danaos'un kızları. "Kocalarımızı ve çocuklarımızı yanımızdan uzaklaştıracak mıyız? Bunu yapmayacağız!"

Danaos dedi ki: "Onun teklifini yalancıktan kabul ettim. Karde-

şimle savaşa tutuşursak yenileceğimiz kesin. Benim gücüm nasıl size dayanıyorsa, onun gücü de oğullarına dayanıyor. O benim ülkemi gaspetti. Onun yüzünden vatanımdan kaçmak zorunda kaldım. Kızlarım! Benim öcümü alacak olan sizlersiniz. Aigyptos'un elli oğluyla evlenin, fakat gerdek gecesinde size şimdi hediye edeceğim saç iğneleri ile onların kalplerini deşin!"

Kızlar bu kadar ileri gitmek istemiyorlardı.

"Başka bir çözüm yolu yok mu?" diye sordular. "Gerçekten de bu kadar sinsice bir cinayet işlemek zorunda mıyız? Onlarla konuşmak mümkün değil mi?"

"Hayır, onlarla konuşmak mümkün değildir!"

Bunu söyleyen Hypermnestra'ydı. Tekrar tüm varlığıyla babasının yanındaydı. Şöyle düşünüyordu: İşte yerine getirmem gereken görev. Şöyle umut ediyordu: Görevimi tamamladıktan sonra Lynkeus benimle evlenecek ve rahatsız edilmeden mutlu bir hayat süreceğiz."

Danaos yalancıktan kardeşinin teklifini kabul eder gibi yapmıştı. Oğullar ve kızlar bir araya getirildiler. En küçük oğul en küçük kıza, bir sonraki oğul bir sonraki kıza verildi ve böyle devam etti.

En son olarak Aigyptos'un en büyük oğlu, Danaos'un en büyük kızının çadırına girdi.

Aigyptos'un en büyük oğlu Lynkeus'tu ve Danaos'un en büyük kızı Hypermnestra'ydı. Hypermnestra, Lynkeus'un babasının can düşmanının oğlu olduğunu anladı, Lynkeus da Hypermnestra'nın babasının can düşmanının kızı olduğunu anladı.

Fakat aralarındaki ilişki gerçek bir aşka dönüşmüştü. Hypermnestra babasının kendisine verdiği görevi yerine getiremedi ve iğneyi kırıp attı.

"Kaçalım buradan" dedi sonra Lynkeus'a.

Fakat Danaos'un kırk dokuz kızı, Aigyptos'un kırk dokuz oğlunu o gece kalbini deşerek öldürdü.

Gerçek bir katliamdı bu. Aigyptos'un oğullarının sel gibi akan kanları, neredeyse huzur bulmuş olan İnakhos Irmağı'na karıştı. Irmağın suyu tekrar içilmez olmuştu.

Ya Hypermnestra ve Lynkeus'un başına neler geldi? Bazıları onun sonradan Hypermnestra'nın kız kardeşleri tarafından öldürüldüğünü söylerler. Başkaları ise Lynkeus'un sonradan geri dönerek karısının kırk dokuz kız kardeşini öldürdüğünü öne sürerler.

Bana kalırsa Hypermnestra ve Lynkeus bir daha asla geri dönmediler. Sanırım gidip dünyanın herhangi bir ucuna yerleşmiş ve bu olay hakkında bir daha tek kelime bile etmemişlerdir.

Peki gerdek gecesi kocalarını öldüren kırk dokuz kız kardeşin kaderi ne oldu?

Katil oldukları için ölümlerinden sonra Tartaros'a atıldılar. O zamandan bu yana klasik eziyetlerden biri çektirilmektedir onlara. Evet, suyun içinde durduğu halde susuzluk çeken Tantalos ve bir kayayı sürekli olarak yüksek bir dağın tepesine yuvarlayan Sisyphos'la birlikte, Danaos kızlarının eziyetleri de klasikleşmiştir: Saz sepetlerle bir yerden başka bir yere su taşımak zorundadırlar. Amaçlarına ulaştıkları zaman bakarlar ki sepetlerinde hiç su kalmamıştır. Tekrar geri dönüp sepetleri bir kez daha suyla doldururlar ve sonsuza dek böyle sürüp gider. Anlamsızlığa mahkûm edilmişlerdir.

İşte İnakhos'tan sonraki beşinci kuşak olan Danaos kızlarının hikâyesi budur.

ANTİOPE

Güzelliğin İktidarı – Çirkinliğin Büyüsü –
Nykteus'un Ölümü – Lykos'un Zulmü –
İkizlerin Doğumu – Dünyanın En Zalim Kadını –
Amphion ve Zethos –
İkizlerin Zavallı Bir Kadınla Karşılaşmaları –
Kaçınılan Bir Fırsat

Bir zamanlar Nykteus isminde bir kral varmış. Kadmeia şehrinin kralıymış.

Kadmeia, kız kardeşi Europa'yı aramak üzere Afrika'dan Yunanistan'a gelen Kadmos tarafından kurulan bir şehirdir.

Bu Nykteus zevki selim sahibi bir adamdı. Sadece güzelliği, temizliği, ölçülü ve uyumlu olanı seviyordu. Tüm bu güzelliklerden en iyi anlayan insanın kendisi olduğuna inanıyordu. Kırık, dökük, çarpık, bozuk şeylerden nefret ediyor, öyle şeylerin yanında hasta oluyordu.

Nykteus'un savaştan da nefret ettiğini söylemekten ayrı bir zevk duyuyorum. Aynı şekilde insanların terlemelerine neden olan spor aktivitelerinden de nefret ediyordu. Her tür yarışmaya karşıydı. Hükümdarlığında her türlü kavga ve aşırı sevinç gösterileri hoş karşılanmazdı. Gürültü yapmak ise tümden yasaktı. Nykteus uygar bir adamdı.

Nykteus'un neredeyse bir tanrıça mertebesine çıkarttığı Antiope isimli küçük bir kızı vardı. Küçük kızının tüm arzuları anında yerine getiriliyordu. Çevresindeki her şey son derece uyumluydu.

Ne renklerde, ne biçimlerde, ne kokularında, ne tadlarında, ne de seslerinde insanı rahatsız eden hiçbir şey yoktu.

Antiope güzellik içinde yaşıyordu. Antiope uygar bir kızdı.

Ve sonra âşık oldu. Genç ve yakışıklı bir adama âşık olmuştu. Bunda şaşılacak ne var ki?

Hayır, aslında âşık filan olmamıştı. Antiope'nin kaderi hakkında bilgi sahibi olanlar şöyle düşünecektir: Hayır, Antiope âşık değildi, sadece âşık olduğunu sanıyordu.

Bu yakışıklı genç adamın ismi Epopeus'tu. O da uygar birisiydi.

Epopeus ve kayınbabası Nykteus çok iyi anlaşıyordu. İkisinin de en hoşlandıkları uğraş, birlikte şölenler vermek ve festivaller düzenlemekti. Bu şölen ve festivallerde ne birbirine uymayan bir çatal ve bıçak, ne mezelere uymayan bir tatlı, ne sandaletlerin bağcıklarına uymayan bir saç bağı göze çarpıyordu. Bu festivallerin en önemli anı ise, Antiope'nin ortaya çıkmasıydı.

Günün birinde Antiope'nin gözleri döndü! Kendisi de irkilerek fark etmişti bunu: Gözlerim döndü! Yolunda gitmeyen bir şeyler mi var?

Antiope'nin hikâyesi aynı zamanda cansıkıntısının laneti ve çirkinliğin büyüsünün hikâyesidir. Evet, güzel babanın güzel kızı, güzel damadın güzel gelini Antiope, artık sıkılmaya başlamıştı. Güzellik artık çekiciliğini yitirmişti, ölçülü olmak onu öfkelendiriyordu, uyum ise onu çıldırtıyordu.

Böylece doğaya çıkmaya karar verdi. Hiçbir şeyin hiçbir şeye uymadığı ve her şeyin olduğu gibi olduğu düzensiz doğaya. Evindeki bahçe makas ve çapa ile son derece sanatkârane bir şekilde düzenlenmişti. Doğa ise vahşi ve karmaşıktı. Yerde yatan ağaç kütükleri olduklan yerde çürüyordu, kirpiler parazit istilasına uğramıştı, ördekler doğru düzgün yürüyemiyor, tavuklar uçamıyordu. Burada geçer akçe olan güzellik değil, kaba kuvvetti.

Ve işte Antiope'yi çeken de buydu.

İnsanoğlunun kalbini kim tanıyabilir ki? Bir tek Hermes. O Psychopompos, yani ruhlann kılavuzudur, ölülerin ruhlarına Hades'e giderken yol gösterir. Onların şikâyetlerini bilir. Peki ruhlar nelerden

şikâyet ederler? Yaşarken bastırdıkları arzularından şikâyet ederler. Ve insanların karakterini bastırılmış arzulardan daha iyi ortaya koyan bir şey yoktur. Hermes, Olimpos'un insan sarrafıdır. İnsanların istek ve arzularını suratlarından okur.

Günün birinde Zeus bulutların arasından aşağı baktı ve Antiope'yi gördü. Canı şiddetle onunla birlikte olmak istiyordu. Hemen gidip Hermes'e başvurdu.

"Söyle bakalım oğul. Antiope'ye sahip olabilmek için ne yapmalıyım?"

"Kendini çirkinleştir" dedi Hermes. "Kendini çirkin, pis kokulu, gürültücü bir yaratığa dönüştür."

Zeus, Hermes'e güveniyordu. Öne sürülen koşulların tümünü karşılayan bir satir bedenine giriverdi hemen. Postunun tüyleri karmakarışıktı, baştan aşağı kir pas içindeydi, görgü kurallarından haberi bile yoktu.

Antiope yaptığı orman gezintilerinden birinde rastladı bu yaratığa. Birkaç adım ötesinde duran satir, hiç kımıldamadan arsız gözlerle ona bakıyordu. Antiope de kımıldamıyordu. O da karşısındaki yaratığı süzüyor ve ondan korkuyordu. Fakat yerinden kımıldamadı. Bağırmak istedi. Fakat ağzından en küçük bir ses bile çıkmadı.

Ansızın satir kolunu kaldırdı ve pençeye benzer elini ona doğru uzattı.

Hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı artık.

Antiope bu satirden yayılan tehlikenin, kalbini kasıp kavuran can sıkıntısına karşı en iyi çare olduğunu hissediyordu.

Antiope satirle birlikte oldu. Artık hemen her gün buluşuyorlardı. Kız onun Zeus olduğunun farkında bile değildi. Antiope çirkin ve düzensiz bir satirle birlikte olduğunu sanıyordu. Ondan korkuyor, onun kendisine hakaretler yağdıracağını biliyor, fakat buna rağmen her gün onu bekliyordu.

Onun çirkin ve pis suratını seviyordu, onun kaba kucaklamalarını seviyordu, onun ağzından yükselen keskin kokuyu seviyordu.

Evde şöyle soruyorlardı ona: "Ormanda ne yapıyorsun?"

"Hiçbir şey" diye cevap veriyordu Antiope.

"O halde bir defa olsun beni de götür yanında" diyordu kocası Epopeüs.

"Hayır" diyordu kız. "Bunu yapmayı istemiyorum."

Onun kendisini gizlice takip etmesinden ve çirkin sevgilisini görmesinden çok korkuyordu.

"Senin neyin var?" diye soruyordu ona babası.

"Hiçbir şeyim yok" diye cevap veriyordu ona da Antiope.

Antiope huzursuzlukla doluydu. Yalancılığı onu rahatsız ediyordu, ihtirası onu rahatsız ediyordu. Oysa hem babasını, hem de kocasını seviyordu. Fakat onlara yabancılaşmıştı. Bundan şiddetle rahatsız oluyordu.

Bu olay günümüzde olsaydı belki bir psikiyatriste başvurabilirdi, fakat o zamanlar bu görevi kehanetler üstlenmişti.

"Ne yapmalıyım?"

"Çok dikkatli olmalısın Antiope" diye karşılık verdi kehanet. "Çirkin olan keder verir."

Fakat Antiope bu kelimenin ne anlama geldiğini bilmiyordu. Bugüne kadar ne kederlenmiş, ne de kederli birisini görmüştü. Kendisini kederlendirecek tüm dert ve tasadan uzakta büyümüştü.

"Keder nedir?" diye sordu bu defa.

Kehanet bir süre sonra cevap verdi: "Keder tarif edilemez."

"O halde kederin ne olduğunu nasıl öğrenebilirim?"

"Ancak bizzat kederlenerek."

"Keder can sıkıcı bir şey midir?" diye sordu Antiope.

"Hayır, keder kesinlikle can sıkıcı değildir. Keder korkunç bir şeydir."

"Can sıkıntısından daha korkunç ne vardır ki?" diye karşılık verdi Antiope.

Böylece kehanetin uyarısına kulak asmadı. O çirkin, görgüsüz, kaba-saba, saygısız, yani uygar olmayan satir ile ormanda buluşmaya devam etti.

Satirin çirkinliği kendisine çekici geldiği gibi, aynı zamanda da itici geliyordu. Onun edepsiz konuşmalarını dinlerken tüyleri hem zevkten, hem de dehşetten diken diken oluyordu. Bu yaratığı hem seviyor, hem de ondan tiksiniyordu.

Onun kollarının arasından sıyrıldığı zaman eve gitmekten, tekrar uyum, temizlik ve güzellik arasında olmaktan başka bir şey düşünmüyordu. Fakat eve gelir gelmez, can sıkıntısından ölecekmiş gibi oluyordu.

Antiope içsel bir çelişki içinde yaşıyordu. Yaşamı yasak arzular ve rahat alışkanlıklar arasına sıkışıp kalmıştı, kendisine çekici gelen de ruhundaki bu zıtlıkların doğurduğu gerilimdi.

Bir süre sonra bu gerilimin bulaşıcı olduğu ortaya çıktı. Antiope'nin içindeki yaşam ateşi kocası Epopeus'u da tutuşturmuştu.

"Sen de buradaki yaşamımızın çok sıkıcı olduğunu düşündün mü hiç?" diye sordu Antiope'ye günün birinde.

"Evet" diye cevap verdi Antiope, "evet, bunu ben çoktandır düşünüyordum."

"Gerçekten mi?"

"Evet, gerçekten."

"Fakat buna karşı bir şeyler yapmalıyız" diye bağırdı Epopeus coşkuyla.

"Ne yapabiliriz ki?" diye sordu Antiope masum bir edayla.

"Bana mi soruyorsun bunu?" diye bağırdı Epopeus, "sen mi soruyorsun bunu?"

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Antiope.

Fakat Epopeus verecek bir cevap bulamamıştı. Ondan cesaret ve soğukkanlılık fışkırdığını söyleyebildi sadece. Biliyordu ki, Antiope'nin canı babasının sarayında çok sıkılıyordu ve hissediyordu ki, aynı can sıkıntısını kendi yanında da yaşıyordu.

Antiope çok kısa bir an için Epopeus'a sırrını açmayı düşündü. Fakat aklını başına topladı ve susmayı tercih etti.

"Bir kerecik olsun seninle ormana gelemez miyim?" diye sordu Epopeus ona bir kez daha.

"Hayır" diye karşılık verdi Antiope. "Bunu istemiyorum."

Sonra Antiope günün birinde hamile olduğunu fark etti. Çok iyi biliyordu ki, o çirkin, edepsiz, barbar satirden hamile kalmıştı.

İçini büyük bir korku kaplamıştı. Özellikle babasından çok korkuyordu. Çünkü o dünyada en çok çirkin şeylerden nefret ediyordu ve doğuracağı çocukların da en az babaları olan o çirkin, edepsiz, yontulmamış satir kadar çirkin olacağından emindi.

Fakat aynı zamanda çocuk doğuracağı için mutluydu. Bu çocuk ona yeni bir hayat vaat ediyordu, bir daha asla canının sıkılmayacağı yepyeni bir yaşam.

Kaçmaya karar verdi.

Epopeus'a dedi ki: "Benimle birlikte gelirsen ne âlâ. Şayet gelmezsen, beni bir daha hayatın boyunca göremeyeceksin."

Epopeus bu tekliften çok hoşlanmıştı. "Seninle geliyorum" dedi ona. "Hiçbir kuvvet beni burada tutamaz."

"Fakat" diye devam etti kız, "ne olursa olsun beni hiçbir şekilde sorguya çekmemeni şart koşuyorum."

"Ne hakkında sorguya çekecekmişim seni?"

"Bu bile bana asla yöneltmemen gereken bir soru."

Epopeus ona söz verdi.

İstediği her türlü sözü verebilirdi ona. Can sıkıntısı Epopeus'a da cehennem azabı çektirmeye başlamıştı. Can sıkıntısından kurtulmak için ne gerekiyorsa yapmaya hazırdı.

Antiope satirle son bir kez buluşmak için ormana gitti.

"Senden bir çocuk sahibi olacağım" dedi ona.

"Hayır" dedi satir, "iki çocuk sahibi olacaksın. Karnında ikizler taşıyorsun."

"Bunu nereden biliyorsun?"

"Biliyorum işte."

"Sen kimsin?"

"İşte tehlikeli bir soru" dedi satir.

"Sen kimsin?" diye tekrarladı Antiope. "Bu kir pas içindeki postun altında gerçekte kim var?"

"Beni gerçekte olduğum kişi olarak mı görmek istiyorsun? Beni tüm ihtişamımla görmek mi istiyorsun?" diye sordu Zeus.

Antiope birden büyük bir korkuya kapıldı ve ormandan kaçmaya başladı.

Acaba Antiope Semele'nin hikâyesini biliyor muydu? O da Zeus'u olanca ihtişamıyla görmek istemiş, fakat tanrının görünümüne dayanamayarak alev alev yanmaya başlamıştı – Acaba Antiope bu hikâyeyi biliyor muydu? Kim bilir, belki de...

Antiope ormandan kaçarak evine döndü, pılını pırtısını topladı ve Epopeus'la birlikte uygar babasının uygar sarayını terk etti.

Bu hareket Kral Nykteus'un yaşam idealine çekilmiş bir çizgiydi. Uyum ve güzellik çerçevesinde işlenmiş bir yaşam – bu düzen torunlarına da geçmeliydi. Nykteus kızını yaptığı en büyük yatırım olarak görüyordu. Yaşamı boyunca sürekli olarak savaştan nefret ettiğini iddia etmiş, insanı terleten tartışmalar yerine güzel sözcüklerle süslü konuşmalar yapmayı yeğlemişti. Fakat şimdi sahip olduğu "yatırım" elinden alınmıştı, "yatırım" çekip gitmişti, artık kibar bir yaşam tarzı ne işine yarardı ki?

Fakat kendisinin savaş sanatı hakkında en ufak bir bilgisi bile olmadığı için kardeşi Lykos'a başvurdu. Lykos onun tam zıttıydı, şiddeti severdi, kabaydı, çirkindi, yani barbarın tekiydi.

"Bana yardım etmelisin Lykos" dedi ona. "Benim malım olan kızımı geri istiyorum."

Lykos peki anlamına başını salladı. Yanlarına bir grup kaba saba herif alarak, Antiope ve Epopeus'un peşine düştüler.

Kısa süre sonra onları yakaladılar ve savaşa başladılar. Yaşamının aldığı bu yeni yön ile kuvvet ve cesaret kazanmış olan Epopeus, Nykteus'u öldürdü. Kılıçla yapılan kısa bir hamle, yetenekli olmaktan ziyade yeteneksizce bir hareket – kral tozların arasına yuvarlanmıştı. Ne kadar şairane bir manzara!

Antiope hayatında ilk kez keder duygusunu hissetmişti. Babasını öldürenin Epopeus olması, içindeki bu kederi daha da yakıcı kılıyordu.

"Keder denen şey bu mu?" diye sordu.

Ve cevabını yine kendi verdi: Eğer keder bu ise, gerçekten de can sıkıcı bir şey değilmiş.

Ölmekte olan Nykteus kardeşi Lykos'un yanına gelmesini istedi: "Hayatım boşa geçti. Ne yazık ki ölüm döşeğinde anlıyorum bunu. Güzellik ve uyum, hayalden başka bir şey değil. Sen hayatın boyunca güzel ve uyumlu olan hiçbir şeyle ilgilenmedin."

"Evet, ilgilenmedim" dedi Lykos.

"İntikamımı al!" dedi Nykteus.

"Bunu nasıl yapmamı istersin?"

"Kararı sana bırakıyorum. Nasıl istersen öyle yap."

Ve Nykteus öldü.

Bu arada hamileliği iyice ilerleyen Antiope ve Epopeus, Lykos'un önünden kaçarak ormana saklanmışlardı. Antiope burada yolunu gayet iyi bulabiliyordu. Fakat ikisi de yaşamı tanımıyorlardı, insanları tanımıyorlardı, özellikle de Lykos'u tanımıyorlardı.

O sadece kaba saba bir adam değil, aynı zamanda çok kurnaz ve acı çektirmekten hoşlanan zalimin tekiydi. Her tarafa adamlar salarak, Antiope ve Epopeus'un kendisinden kaçmalarına gerek olmadığını yaydı. Onlarla konuşup anlaşmak istiyordu.

"Konuşup anlaşalım" dedi Epopeus Antiope'ye. "Sonuçta o senin amcan. Sen de hamilesin –kimden olduğunu soramıyorum–, sanırım senin durumuna saygı gösterecektir."

Birlikte Lykos'un karargâhına gittiler.

Ne esir alındılar, ne de kötü muamele gördüler. Onlan Lykos'un çadırına götürdüler. Biraz beklemeleri söylendi kendilerine, bir arzuları olup olmadığı soruldu. Her şey iyi gidiyordu, her şey unutulmuştu, intikam alınmayacaktı...

Sonra Lykos gelip yanlarına oturdu. Her şey iyi, her şey güzel...

Sakin sakin oturup konuşuyorlardı. Her şey çok iyi giderken, Lykos ansızın kılıcını çekip, baş parmağıyla keskinliğini kontrol etmeye başladı. Konuşmaya devam ediyordu ama, tehlikeli bir şey yapacakmış gibi durmuyordu. Ansızın, konuşmaya devam ederken, ani bir hamle ile Antiope'nin gözleri önünde Epopeus'un kafasını uçurdu.

Antiope'yi ise tutuklattı ve zincire vurulmasını emretti.

Keder gerçekten de can sıkıcı bir şey değildi. Fakat şu anda hissettiği keder, başına gelecek olanların yanında hiç kalırdı.

Antiope amcası tarafından bir köle muamelesi görmeye başlamıştı. Lykos estetik değerlerin, güzelliğin, temizliğin, saflığın, uyumun Antiope'nin yaşamında ne kadar önemli bir rol oynadığını biliyordu. Onunla alay ediyor, giymesi için en pis, iğrenç, rezil paçavraları veriyor, onu sadece bir tek ayakkabı giymesi için zorluyordu. Zavallı Antiope kervanın arkasından aksaya aksaya yürümeye çalışıyordu. İnsanlar onun suratına kül boşaltıyorlardı.

Lykos akla gelebilecek en uzun yolu kullanarak hamile Antiope'yi diyar diyar gezdiriyor, onu her evin, her çiftliğin önünden geçirerek, herkesin onunla alay etmesini sağlıyordu.

Bir süre sonra Antiope yol kenarında doğum yaptı. İkiz çocuklar getirmişti dünyaya. İkisi de oğlandı. Fakat oğlanlar korktuğu gibi çirkin değil, aksine son derece dünyalar güzeli, sevimli ve tatlı çocuklardı.

Ve şimdi Yunan Mitolojisi'nde çok nadir görülen bir istisnaya tanık olacağız: İkiz oğlanlar birbirlerini ilk gördükleri andan itibaren çok sevdiler. Dünyaya gelir gelmez birbirlerini öyle bir sevgiyle kucakladılar ki, onları birbirlerinden ayırmak hiç de öyle kolay olmadı. Görünüşe göre ikisi de var güçleriyle diğerini korumaya çalışıyordu.

"Evet" diye inledi zavallı Antiope, "ne yazık ki ben sizinle meşgul olamayacağım. Öyle büyük acılar çekiyorum ki, böylesini ben de tahmin etmezdim. Siz birbirinize destek olmalı, birbirinize yardımcı olmalısınız."

Ve ikizleri göğsüne yatırdı.

"Amphion ve Zethos diye çağıracağım sizleri" dedi onları.

Lykos, Antiope'nin elinden çocuklarını zorla aldı. Onları göğsünden çekip alarak yol kenarına bıraktı. Yolculuk devam ediyordu.

Fakat Antiope bundan daha büyük bir keder yaşayamayacağını düşünürken yanılıyordu. Bir süre sonra kervan Lykos'un sarayına ulaştı.

Ve Lykos, Antiope'ye dedi ki: "Beni iyi dinle. Seninle ilgili planlarım var. Burada, yanımızda kalmanı düşünüyorum."

"Bana ne yapacağın umurumda bile değil" dedi. "Zaten bana öyle büyük acılar tattırdın ki, bundan daha fazlasını yapmana imkân yok. Benden çocuklarımı aldın. Daha başka ne yapabilirsin ki? Bana artık başka acı çektiremezsin."

"Belki de yanılıyorsundur" diye cevap verdi Lykos. "Benim dünyanın en zalim insanı olduğumu düşünüyorsun, değil mi?"

"Evet, sen bu dünyada yaşayan en zalim insansın."

Lykos gülerek ona dedi ki: "Hayır, hayır, gerçek zulmün ne demek olduğunu karımla tanışınca anlayacaksın. Lykos'un yanında geçirdiğim zaman ne kadar güzeldi, diye düşüneceksin o zaman. Karımın kölesi yapacağım seni."

Lykos'un karısının ismi Dirke'ydi ve gerçekten de zalim bir kadındı.

Antiope'yi karanlık bir zindana attırdı. Her gün zindana inerek Antiope'nin yanına uğruyordu.

"Antiope, beni duyuyor musun?"

Ve Antiope cevap vermek zorunda kalıyordu: "Evet, seni duyuyorum."

"Antiope, sana oğullarından haber getirdim."

"Boş ver, sana inanmıyorum. Bunu dün de söylemiştin ve yalan söylediğini biliyorum."

"Canın isterse! O halde bildiklerimi kendime saklayayım."

"Hayır! Hayır! Belki sana gerçekten de Amphion ve Zethos'dan haber getirmişlerdir."

Sonra da Dirke zavallı anneye çocuklarının başlarına ne tür felaketler geldiğini bir bir sayıp dökmeye başlıyordu. Antiope Dirke'nin yalan söylediğini biliyordu. Mantığı ona diyordu ki: kendini aptal yerine koydurma. Fakat kalbi diyordu ki: Belki istisnai olarak bugün doğruyu söylüyordur.

Ve kalbi giderek daha çok kederleniyordu. Dirke zavallı Antiope'ye her gün bu şekilde eziyet ediyordu.

Ve sonunda Antiope'nin aklı başına geldi: "Bunların yanında can sıkıntısının acısı o kadar güzeldi ki!"

Bu arada Antiope'nin oğulları Amphion ve Zethos'un başına neler gelmişti acaba?

İkisi de yol kenarında bir çoban tarafından bulunmuşlardı. Çoban onları çiftliğine götürmüş ve bakımlarını üstlenmişti. Fakat babalıkları onlarla pek fazla ilgilenmiyordu. Yardım edecek yaşa gelince, ona yardım etmeye başladılar. Koyunları güdecek yaşa gelince, koyunları gütmeye başladılar.

Analıklarının ve babalıklarının onları sevip sevmedikleri hiçbir yerde yazılı değildir. Fakat ikizlerin onları sevip sevmedikleri de aynı şekilde hiçbir yerde yazılı değildir.

Ne olursa olsun: Amphion ve Zethos daima birbirlerinin yanındaydılar, birbirlerine destek oluyorlardı, birbirlerini tamamlıyorlardı ve aslında başka hiç kimseye ihtiyaçları yoktu.

İçlerinde estetiğe eğilimi olan Amphion'du. Etrafındaki her

şeyde güzelliği, etrafındaki her şeyde latifliği görüyordu. Bu ona büyükbabasının mirasıydı. Zethos ise güçlü ve kuvvetli olanıydı. Amphion'u hayata karşı o koruyabilirdi ve bunu yapıyordu da.

Onlarla sohbet etmek çok zordu. Hiç kimseye gereğinden fazla ilgi göstermiyorlardı. Hayvanları otlağa götürüyor ve birbirleriyle uzun uzun konuşuyorlardı.

Bir sorunları olduğu zaman, sırtlarını otlaktaki bir ağaca sürtüyorlar ve hissettikleri o güzel sürtünmenin ruhlarını parlattığını düşünerek sorunları çözüyorlardı. Bu şekilde çözemedikleri bir sorunları yoktu.

Bu otlak onlar için bir cennetti.

Fakat günün birinde, artık genç birer adam oldukları zaman, can sıkıntısı onların içinde de baş gösterdi ve şikâyet etmeye başladılar.

"Can sıkıntısından daha kötü bir şey tanıyor musun?" diye sordu Zethos kardeşine.

"Hayır" diye cevap verdi Amphion.

"Haydi" dedi sonra Zethos, "kavalınla bir şeyler çalsanal"

Amphion bir süre kaval çaldı. Fakat sonra canı sıkıldı: "Tamam, bildiklerimin hepsi bu kadar. Başka bir şey bilmiyorum ve yeni baştan başlamak istemiyorum."

"Can sıkıntısından daha kötü bir şey tanıyor musun?" dedi Zethos.

"Hayır" dedi Amphion. "Haydi, bana marifetlerinden birkaçını göstersene."

Zethos etraftan kaya parçalan toplayarak üst üste yığdı. Sonra da dedi ki: "İşte, civardaki bütün kayalan üst üste yığdım. Fakat bunu yapmak istemiyorum artık."

Artık bütün gün yaptıkları tek şey, canlarının ne kadar çok sıkıldığını ve günlerin neden bu kadar uzun olduğunu düşünerek sızlanmaktı.

Eskiden, küçük birer çocukken, kimseyle konuşmaya ihtiyaç duymazlardı. Oysa şimdi, küçük çiftliklerine kim olursa olsun, herhangi birinin uğraması için bütün gün yakarıp duruyorlardı.

Birbirlerine şöyle diyorlardı: "Yeni yaşamlar, yeni hikâyeler, yeni dünyalar, bunların hepsi yeni insanlarla birlikte gelir buraya."

Akşam olup da hayvanlarıyla birlikte eve döndüklerinde tek gördükleri her zamanki gibi komşuları oluyordu. İçki içen ve eğlenen komşular, her akşam olduğu gibi... Yeni bir yüze ne yazık ki asla rastlamıyorlardı.

Günün birinde, Amphion ve Zethos hayvanlarını otlağa getirdikleri zaman, birisinin kendilerine doğru yaklaştığını gördüler.

"Hey, şuraya bak!! Bu bir erkek mi, bir kadın mı?"

Kendilerine doğru yaklaşan insanı pek iyi seçemedikleri için, ona doğru koşmaya başladılar. Otlağın aşağısına geldiklerinde bunun bir kadın olduğunu fark ettiler. Yaşlı bir kadın; yaşlı, yorgun, beli bükülmüş bir kadın.

"Ne yazık" dediler, "bu kadın da yaşamımıza pek fazla renk katabilecek gibi görünmüyor."

Fakat sonra meraklan baskın çıktı ve kendilerine doğru yaklaşan kadını incelemeye başladılar. Kadın çok korkunç bir durumdaydı, uzaktan görülenden çok daha korkunç. Tüm vücudu pislik içindeydi, suratı gri renkteydi, hareketleri sinirliydi, kollarını havaya savurup duruyordu, yüksek sesle kendi kendine konuşuyordu.

Amphion ve Zethos kadına yaklaşarak ona kim olduğunu sordular.

Kadın cevap verdi: "Kim olduğumu söylemeden önce, size bir soru soracağım: Şimdiye kadar hayatınızda kaşılaştığınız en korkunç şey nedir?"

Amphion ve Zethos birbirlerinin yüzlerine bakarak cevap verdiler: "Bu üzerinde düşünmeye gerek olmayan bir soru. Buna verecek tek bir cevabımız var: Can sıkıntısı. Hayattaki en korkunç şey can sıkıntısıdır."

Bu cevabı işiten çılgın kadın ansızın uluyarak ağlamaya ve bağırmaya başladı: "Sakın böyle söylemeyin! Sakın ağzınızdan bir daha böyle bir laf çıkmasın! Ben sizin yerinizde olsam yere diz çöker ve can sıkıntısına yüzlerce dizelik methiyeler düzerdim."

Amphion ve Zethos güldüler: "Sen mi? Sen buna nasıl karar verebilirsin ki? Belki senin canın hayatın boyunca doğru düzgün sıkılmadı bile!"

Kadın uluyarak ağlamaya devam ediyordu: "Ne! Sizi gidi ace-

mi çaylaklar! Vaktiyle canımın ne kadar sıkıldığını bir bilseniz! Ah! Keşke şimdi de canım o kadar sıkılsaydı!"

Kadın karşısında duran iki genç adamı tanıyamamıştı. Zaten nasıl tanıyabilirdi ki? Genç adamlar da karşılarında duran kadını tanıyamamışlardı. Zaten nasıl tanıyabilirlerdi ki?

Yıllarca süren acı ve keder dolu bir hayattan sonra, Lykos'un karısı Dirke'nin kendisini kapattığı zindandan kurtulmayı nihayet başarmıştı. Şimdi de durup dinlenmeden dünyayı dolaşıyordu.

Ve yürüken bağıra bağıra yardım diliyordu: "Yardım edin! Yardım edin! Düşmanlarım hâlâ peşimdeler!"

Aklı karışmıştı. Kendisini dinlemek isteyen herkese can sıkıntısının meziyetleri hakkında vaaz veriyordu, kendisini dinlemek istemeyen herkese de aynı şeyi yapıyordu.

Amphion ve Zethos da onun vaazını dinlemek istemeyenlerdendi.

"Tamam, kes artık!" dediler ona. "Bizden para mı istiyorsun? Yoksa içecek bir şeyler mi? Karnın mı aç? Sen bir dilenci misin?"

Antiope öfkelenmişti: "Böyle bir şey söylemeye nasıl cüret edersiniz! Ben bir dilenci değilim. Tek istediğim bana yardım etmeniz. Düşmanlarıma karşı savaşarak tekrar can sıkıntısının hükümdarlığını kurmak istiyorum."

Amphion ve Zethos birbirlerine bakarak sınttılar ve kafalarını salladılar. Akıllarından şu geçiyordu: Bu kadın delirmiş. Bir deliyle ne yapabiliriz ki?

"Haydi kadın, bize ne istediğini söyle" dediler ona. "Ya bir şeyler iç, ya bir şeyler ye, ya biraz para al, ya da yoluna git. Biz sana yardım edemeyiz."

Ve Antiope oradan gitti.

Böylece de Amphion ve Zethos kaderlerine müdahale etme şanslarını yitirdiler. Doğrusu mitolojide böyle bir şansın var olup olmadığını bilmiyorum, fakat bazen olabileceği yolunda bir izlenime kapılıyorum. Şayet varsa, bizim vakamızda Amphion ve Zethos ayaklarına kadar gelen şansı geri teptiler.

Böylece Antiope yoluna gitti. Amphion ve Zethos ise eve geri döndüler ve yine can sıkıntısından şikâyet ettiler.

AMPHİON ve ZETHOS

Kötü Kalpli Dirke – Akıllı Bir Ağaç –
Dionysos Onuruna Düzenlenen Bir Şenlik –
Büyük Temizlik – Büyük Yürüyüş –
Antiope'nin Ölümü – Müziğin Kudreti –
Thebai Şehri ve Yedi Kapısı – Niobe ve Gururu –
Leto'nun Gücenmesi – Birçok Çocuğun Ölümü –
Amphion ve Zethos Kardeşlerin Sonu

Antiope Dirke'nin zindanından kaçmıştı. Dirke yirmi yıl boyunca ona işkence etmişti.

Her gün zindana inerek Antiope'nin yanına uğruyordu.

"Antiope, beni duyuyor musun?"

Ve Antiope cevap vermek zorunda kalıyordu: "Evet, seni duyuyorum."

"Antiope, sana oğullarından haber getirdim."

"Boş ver, sana inanmıyorum. Bunu dün de söylemiştin ve yalan söylediğini biliyorum."

"Canın istersel O halde bildiklerimi kendime saklayayım."

"Hayır! Hayır! Belki sana gerçekten de Amphion ve Zethos'dan haber getirmişlerdir."Zavallı Antiope tam yirmi yıl boyunca buna katlanmak zorunda kalmıştı. Fakat sonunda kaçmayı başarmıştı. Diyar diyar dolaşmış, insanlara vaaz etmiş, oğullarıyla karşılaşmıştı. Fakat ne o oğullarını tanımış, ne de oğulları annelerini tanımışlardı.

Amphion ve Zethos o yaşlı ve çılgın kadını sepetledikten sonra,

otlağa geri dönmüşlerdi. Önce bir süre bu garip kadın'a alay ettiler. Fakat sonra yavaş yavaş düşünmeye başladılar, sonunda sırtlarını ağaca dayayarak gövdesine sürtünmeye başladılar. Ansızın bir ses geldi kulaklarına.

"Yoksa Erinyslerin peşinize düşmelerini mi istiyorsunuz?"

Amphion ve Zethos etrafa bakındılar, fakat birbirlerinden başka kimseyi göremediler.

"Kim bu konuşan?"

"Benim!" dedi ses. "Ben, bunca yıldır düşünmenize yardım eden ağaç! Fakat görünüşe göre bu size pek de faydalı olmamış. Demin kafanızı hiç çalıştırmadınız. O kadına kim olduğunu ikinci bir kez sormadınız."

"Kimmiş o?" diye sordu ikizler bir ağızdan.

Ağaç cevap verdi: "O sizin annenizdi! Doğumdan hemen sonra sizden koparılan zavallı anneniz!"

Amphion ve Zethos dehşetle sordular ağaca: "Annemizin bu duruma düşmesinin sebebi nedir?"

"Çok fazla acıya ve kedere katlanmak zorunda kaldı" diye karşılık verdi ağaç. "Annenize yardım etmezseniz onu yok edecekler. Hemen yola koyulup onu bulun ve yardım edin."

Bunun üzerine Amphion ve Zethos hayvanlarını bulundukları yerde bırakarak çılgın dilencinin peşinden gitmeye başladılar. Fakat onu hiçbir yerde bulamadılar.

Annelerini ararken Kadmeia şehrine gelmişlerdi. İlk defa ayak basıyorlardı buraya. Şehirde büyük bir telaş hüküm sürüyordu.

"Burada neler oluyor?" diye sordular.

"Bu akşam Tanrı Dionysos onuruna büyük bir şenlik yapılacak" diye cevap verdiler onlara. "Şenlik şu gördüğünüz tepenin üzerinde yapılacak ve sadece kadınlar katılabilecek."

"Bu şenliğin özelliği ne peki?" diye sordu Amphion ve Zethos.

"Bu akşam Dionysos'a çok özel bir kurban sunulacak."

Zethos, Amphion'a dedi ki: "Burada hiç oyalanmayalım. Şenliklere katılarak kaybedecek vaktimiz yok. Haydi, annemizi aramaya devam edelim."

Fakat Amphion ona itiraz etti: "Zethos, kardeşim, içimde garip

bir his var. İçimde öyle bir his var ki, az sonra senin kuvvetine ihtiyaç duyacağız."

Zethos eskiden beri kardeşinin hislerine güvenirdi.

"Peki" dedi ona. "Madem böyle diyorsun, o halde burada kalıp şenlikleri seyredelim."

Üzerlerine kadın kıyafetleri giydiler ve akşam olunca Dionysos onuruna düzenlenen şenliklere katılmak için tepeye tırmandılar.

Amphion'un içine doğan his doğru çıkmıştı. Burada gerçekten de kardeşi Zethos'un kuvvetine ihtiyaç vardı.

Karşılanndaki manzara çok korkunçtu. Meydanda dev bir boğa vardı. Boğanın boynuzlannın üzerine bir kadın bağlanmıştı, Amphion ve Zethos bu kadını hemen tanıdılar: Anneleri Antiope!

Bu fikir zalim Dirke'nin aklına gelmişti. Dirke, Antiope'yi yakalamış ve zincire vurmuştu. Tann Dionysos şerefine düzenlenecek şenliklerin doruk noktası olarak, Antiope'nin boğa tarafından öldürülmeslni planlamıştı.

Amphion ve Zethos bir anda meydana daldılar! Etraflanndaki her şeyi kırıp döktüler ve öyle korkunç naralar atılar ki, boğanın bile ödü patladı.

Kuvvetli Zethos boğayı tuttuğu gibi ahıra soktu. Amphion, Antiope'nin iplerini çözerek boğanın boynuzlarından indirdi. İki kardeş sonra her zaman yaptıkları gibi sırt sırta vererek annelerini korumaya başladılar.

Artık kendilerine saldıracak kimse kalmayınca da, annelerine çok uzun zaman eziyet etmiş olan zalim Dirke'yi boğanın boynuzlarına bağladılar.

"Haydi boğa, koş bakalım!" diye bağırdılar. "Kendini nasıl hissediyorsun Dirke? Annemiz için düşündüğün ölümü sen kendin tat bakalım!"

Dionysos'a tapan kadınlar durumdan hoşnuttular. Onlann tek istediği, tanrılarına bir kurban sunabilmekti, bu kurban kim olursa olsun, umurlannda bile değildi. Belki de bütün bu karmaşanın, kadın kıyafetleriyle etrafa saldıran erkeklerin, gösterinin bir parçası oldu,ğunu düşünmüşlerdi. Bilindiği gibi tiyatro gösterilerinin ilk örnekleri Dionysos şenlikleridir.

Kötü Dirke böylece öbür dünyaya gönderilmiş oldu.

Her şey bittikten sonra Amphion ve Zethos annelerine şöyle dediler: "Olduğun yerde kal! Sakın bir yere kımıldama! Bizi bekle! Biz şehri hemen zapt edip geri geleceğiz. Yapacak bir hayli işimiz var."

Bütün bu telaş arasında Antiope bir fırsatını bulup çocuklarına her şeyi anlatmıştı, onlar da annelerinin başına bütün bu işleri açan Lykos ile görüşmek istiyorlardı.

"Onun da hesabını göreceğiz!" diye seslendiler annelerine. "Kulaklarını ve gözlerini sıkıca kapa, kimsenin seni kandırmasına izin verme, sakın ola ki yerinden kımıldama!"

Amphion ve Zethos şehre hücum ettiler, sarayı basıp Lykos'u uykusundan uyandırdılar ve oracıkta kafasını uçuruverdiler.

Sonra da şöyle dediler: "Pekâlâ, bu kadar yeter. Artık biz de can sıkıntısının o kadar da kötü bir şey olmadığını düşünüyoruz. Son birkaç saattir yaşadığımız ilginç hayattan seve seve feragat edebiliriz. Annemizi alalım, uygun bir yerde küçük bir çiftlik kuralım ve can sıkıntısı içinde rahat rahat yaşayalım."

Annelerini almak için aceleyle Dionysos tepesine çıktılar. Fakat Antiope artık orada değildi.

Ne olmuştu?

Tanrı Dionysos görünmüştü Antiope'ye. Evet, ona görünmüş ve onu bir kez daha çılgınlıkla vurmuştu. Antiope yeniden diyar diyar gezmeye başlamıştı.

Can sıkıntısıyla bir ilgisi olmayan, hatta can sıkıntısının tam aksini temsil eden yegâne tanrı Dionysos'tu. Şölen tepesine gelerek Antiope'nin kulağına çılgınlık fısıldamıştı yavaşça. "Beni duyuyor musun Antiope?" demişti ona.

"Sen kimsin?" diye sordu Antiope.

"Yine mi sormaman gereken sorular soruyorsun?"

"Benden ne istiyorsun?"

"Bu da sormamakla daha iyi edeceğin bir soru!"

"Nasıl bir soru sorayım peki?"

"İşte bu daha iyi, Antiope. Şimdi esas meseleye biraz yaklaştık. Bana kalırsa bir insanın sorabileceği en iyi soru, kendi kaderinin ne olduğu değil midir?"

"Benim kaderim nedir?" diye sordu Antiope.

Acı ve keder dolu yaşamından sonra bunu bilmek istiyordu.

"Senin kaderin" dedi Dionysos, "senin kaderin, yürümek, yürümek, durup dinlenmeden yürümek, ta ki artık adım atamayacak hale gelinceye kadar."

"Benim kaderim bu mu?" diye sordu Antiope.

"Senin kaderin bu!" diye cevap verdi Dionysos.

İnsan neden Dionysos'a karşı çıkamaz acaba?

Antiope tekrar yollara düştü.

Antiope gece gündüz yürüyordu, yürürken uyuyordu, yürürken yiyordu, yürürken içiyordu. Yürüye yürüye bir çöle ulaştı ve sonra o çölün içine doğru yürümeye başladı.

Yıllar boyunca Lykos onu sadece bir ayakkabı giymeye zorlayarak eğlendiği için, sağ bacağı sol bacağından biraz daha kısaydı. Yürürken hafifçe topalladığı için, çölde büyük bir çember çizmeye başladı.

Böylece çölde hep aynı çember üzerinde yürümeye başladı. Çöl manzarası akla hayale gelebilecek en sıkıcı manzaradır. Sağ tarafında bir şey yoktu, sol tarafında bir şey yoktu, hiçbir yerde hiçbir şey yoktu. Burası manzara haline gelmiş can sıkıntısının ta kendisiydi. Sürekli çember çizmeye devam ediyordu ve bir çember de, varolan biçimlerin en sıkıcı olanıdır. Antiope dünyanın en sıkıcı manzarasında en sıkıcı biçimde yürüdü, yürüdü, sonra da düşüp öldü.

Zavallı Antiope...

Kimileri der ki: "Şenliğinin bozulmasına öfkelenen Dionysos intikamını işte böyle aldı."

Başkaları der ki: "Hayır, kesinlikle hayır, Dionysos büyük bir lütuf ile Antiope'ye aslında her zaman özlediği şeyi verdi."

Birbirlerini yürekten seven Amphion ve Zethos kardeşler, şimdi annelerini kaybetmişlerdi. İkisi de bu durum karşısında çok kederlenmişti, fakat henüz çok gençtiler. Kısa zamanda kederlerinin üstesinden geldiler.

Hadmela şehrinde iktidarı ele geçirmeye karar vermişlerdi. Şe-

hir halkından buna karşı çıkan olmamıştı. İki kardeşin birbirlerinden zıt karakterleri ve yetenekleri olduğunu fark etmişlerdi, fakat ikisi de iyiydi. Zethos pratik meselelerle meşgul oluyordu, Amphion ise müzikle uğraşıyordu.

Ve şehir halkı Amphion'u birazcık daha fazla seviyordu...

Amphion kaval çalıyordu. Fakat bu çalgı kendisine yeterli gelmiyordu. Daha iyi müzik yapabilmek için çeşitli denemeler yapıyor, aynı anda iki kaval çalıyor, buna burnuyla bir melodi ekliyordu. Akla hayale gelecek her şeyi deniyor, fakat bir türlü tatmin olmuyordu.

Günün birinde Tann Hermes onun yanına, çimenlerin üstüne oturdu.

"Müzikle uğraşmayı seviyorsun, değil mi?" diye sordu onu.

"Evet" dedi Amphion.

"Ve bu flüt seni kısıtlıyor, değil mi?"

"Sanırım evet" dedi Amphion.

"Bir de bununla dene" dedi Hermes.

Ve Amphion'a kendi lirini verdi.

"Sana bir şey söyleyeyim mi? Sana lirimi ödünç vereceğim, diyelim ki bir yıl için. Bu çalgıya dikkatle bak. Şayet bu çalgıyla yeni bir şeyler yaratmayı başarırsan, daha önce hiç duyulmamış bir müzik mesela, o zaman lirimi sana hediye edeceğim."

Sonra tanrı oradan uçup gitti. Tanrı Hermes, insanlann müzikle uğraşmalarını istiyordu.

Amphion tekrar çimenlerin üzerine oturdu, elindeki çalgıyı evirip çevirip dikkatle inceledi. Lirin dört teli vardı. İlginç. Birkaç melodi çıkarmayı denedi. Kulağına oldukça hoş gelmişti.

Bu çalgıyı iyice tanıyabilmek için biraz zamana ihtiyacı vardı. Haftalar boyunca çalıştı, çalıştı, çalıştı...

Bir süre sonra bu çalgıdan çok daha zengin tınılar çıkması gerektiğine karar verdi. Bir veya iki tane bas teli eklese hiç de fena olmazdı aslında. Belki de bir veya iki tane de tiz teli.

Sonunda dört telli lire üç tel daha eklemeye karar verdi. En uygunu bu gelmişti ona. Bir süre sonra bu yeni çalgıya oldukça iyi hâkim olmaya başlamıştı. Hiçbir akşam geçmiyordu ki, Amphion yeni çalgısıyla pazar yerinde küçük bir konser vermesin.

Tam bir yıl sonra Hermes'in yanı başında belirdiğini gören Amphion ona dedi ki: "İyi dinle, tann, bak sana neler çalacağım!"

Hermes onu dinledikten sonra başını salladı: "Evet, gerçekten de çok güzel. O can sıkıcı lirden çok güzel bir çalgı yaratmışsın. Çalgım bundan böyle sana aittir."

Ya Zethos? Kardeşiyle gurur duyuyordu. Kıskançlık mı? İzi bile yoktu!

Bir süre sonra birbirlerine dediler ki: "Pekâlâ, şimdi sıra Kadmeia şehrini adam etmeye geldi. Şimdiki durum ne kadar korkunç böyle! Bir yığın ev, bir cadde, tamam! Böyle olmaz!"

Bir halk meclisi toplayarak insanlara sordular: "Bir şehir ne zaman gerçek bir şehir olur?"

Kimse bir cevap verememişti.

Onlann yerine Amphion ve Zethos cevap verdiler: "Bir şehir ancak surlarla çevrili olduğu zaman gerçek bir şehir olur. O zaman düşmanlarımız bize bir şey yapamazlar."

Şehir halkı bu fikri son derece beğenmişti. Tamam, içlerinde belki bir veya iki kişi şöyle demişti belki: "Hangi düşman?" Fakat ya bu birkaç kişinin sesi çok kısıktı, ya da çoğunluğun sesi çok yüksekti.

Zethos ve Amphion işe koyuldular.

Belliydi zaten: Zethos narin kardeşi Amphion'un yaptığı işin en az beş katını başanyordu. Zethos kardeşini çağırarak, alay etmek niyeti taşımadan ona azıcık takıldı: "Bu iş senin lir çalan narin ellerine göre değil."

Sadece bir şaka.

Ve Amphion da en ufak bir kötü niyet taşımadan cevap verdi: "Söylediklerine biraz dikat etsen iyi olur, çünkü benim lirim belki senin pençeye benzer ellerinden daha üstün işler başaracak yetenektedir."

"Bunu görmek isterdim!" dedi Zethos.

Amphion bir taşın üstüne oturdu ve Tanrı Hermes'e yakardı: "Hermes, müziğimin çok güçlü bir etki yaratmasına izin ver! Müziğimin taşları yerinden kaldırıp bir duvar biçiminde örmesine yardımcı ol!"

Hermes biraz düşündü: "İyi fikir. Bu yöntemle insanların müziğin gücünden daha çok etkilenmelerini sağlayabilirim."

Amphion çalmaya başladı ama, en küçük bir taşın bile hareket edeceğini rüyasında görse inanmazdı. Fakat! Taşlar havalanmaya başlamıştı! Ve belki de Amphion yedi telli lir çaldığı için, taşlar yedi kapı oluşturacak biçimde üst üste yığılıyorlardı. Hiç şüphesiz bir mucizeydi bu!

Zethos'un yüreği cızlamıştı.

"Benim işimi de hemen üstlenebilirsin" dedi kardeşine. "Bugüne kadar bana ihtiyacın olduğunu düşünürdüm. Oysa görüyorum ki artık bana ihtiyacın yok."

"Hiç de öyle değil" dedi Amphion, "bu bir defaya mahsus bir gösteriydi sadece. Zaten bunu ben değil, Hermes yaptı. Bir defa daha çalarsam hiçbir şey olmaz."

"O halde çal bakalım!" diye bağırdı Zethos.

Ve Amphion içinden bir kez daha yakardı Hermes'e: Bir şey yapma, yüce Hermes! İzin ver, hiçbir şey olmasın! Lirim müzikten başka bir etki yaratmasın. Bu kadar yeter."

Hermes, Amphion'a anlayış gösterdi ve bir daha müziğin etkisine kanşmadı.

O zamandan bu yana lir sadece müzik yapmaya yarar. Zethos biraz yatışmıştı. Fakat memnun değildi.

Kardeşinin biraz yatıştığını, ama henüz tam anlamıyla memnun olmadığını gören Amphion, bu yeni şehre yeni bir isim vermeyi önerdi.

"Bu yeni şehir bundan böyle sevgili karının ismini taşısın" dedi ona.

Zethos'un karısının ismi Thebe'ydi. Bu yüzden şehre Thebai ismini verdiler. Yedi kapılı Thebai güçlü ve zengin bir şehir oldu.

Bir müddet sonra Amphion da evlendi, fakat karanlık bir sülaienin kızıyla evlenmişti. Karısının adı Niobe'ydi.

Niobe kimdi acaba? Pelops'un kız kardeşiydi, Pelops da Tantalos'un oğullarından biriydi. Demek ki Niobe o efsanevi Tantalos'un kızıydı. Hani Tartaros'da dizlerine kadar suyun içinde durmasına rağmen korkunç bir susuzluk çeken, başının üstünde mey-

ve dolu dallar olmasına rağmen açlıktan nefesi kokan o zavallı Tantalos'un...

Tantalos'un sülalesi lanetlenmişti. Oğul Pelops lanetliydi, iki torun Atreus ve Thyestes lanetliydi, torun oğlu Agamemnon lanetliydi ve onun oğlu Orestes de lanetten payına düşeni almıştı.

Niobe de lanetliydi. Tantalos sülalesi sonsuz gurur ve özgüvenleri ile diğer insanlardan ayrılırlar. Kimseden korkmaz ve kimseye saygı göstermezler, dünyada en çok kendilerine ait olana önem verirler.

Niobe sanat düşkünü, zayıf yapılı Amphion ile evlenmişti. Kendi kendine şöyle düşünüyordu: Ben kocamın kardeşi Zethos'un yerine geçmeliyim. Sadece Amphion ile ilgilenmek istiyorum, kardeşine artık ihtiyacımız yok."

Amphion'a dedi ki: "ben senin kardeşin Zethos'dan daha güçlüyüm, çünkü ben daha akıllıyım. Sen sadece müziğinle ilgilen. Geri kalan her şeyi bana bırak."

Niobe yedi oğlan ve yedi kız çocuğu doğurmuştu.

"Artık şehirde oturmamız uygun değil" diyordu. "Şehrin dışında büyük ve görkemli bir konak yaptıracağız. Çünkü burada yaşayan insanlarla ilişkimizin olmasını istemiyoruz. Zaten kimseyle bir ilişkimizin olmasını istemiyoruz. Biz kendi kendimize yeter de artarız bile. Mutluluğumuzu korumalıyım. Yedi oğlum, yedi kızım, kocam – tüm hayatım bu işte. Gerisi önemli değil."

Tantaloslar bu kadar kibirliydi işte.

Günün birinde Thebai şehrinde Tanrıça Leto şerefine büyük bir şenlik yapıldı. Leto Apollon ve Artemis'in annesidir. Kendisi çok gururlu bir annedir, çünkü gurur duyabileceği iki tanrısal evlada sahiptir. Her yıl kendisi ve evlatları için büyük bir şenlik düzenlenir. Şehir halkı sokaklarda alaylar düzenler ve bu kadar harika tanrılar doğuran Leto'ya övgüler yağdırır.

Şöyle bağırır insanlar: "Ey Leto! Ne kadar gururlu bir annesin sen, dünyanın en gururlu annesisin! Kimse seninle boy ölçüşemez, kimse kendisini seninle bir tutamaz!"

İşte tam bu günde Niobe şehre inmişti. Caddenin kenarında

durarak bir yandan tören alayını izliyor, diğer yandan da övgü dolu şarkıları dinliyordu. Ve kafasını sallıyordu.

Bir süre sonra artık dayanamayacak duruma geldi ve caddenin ortasına atlayarak alayın yolunu kesti: "Hayır! Thebai vatandaşı erkek ve kadınlar! Beni dinleyin. Dünyanın en gurulu annesi Leto değildir. Nasıl olabilir ki? Kimse onun neye benzediğini bilmiyor! Kendisini asla insanlara göstermiyor! Elbet bunun bir sebebi vardır. Şu çocuklarına bir bakın hele! İki tane çocuğu var, sadece iki tanecik! Apollon kadın gibi, Artemis erkek gibi! Apollon'un saçları uzun ve sakalı yok denecek kadar seyrek, Artemis'in saçları kısacık ve üst dudağı tüylerle kaplı."

Vatandaşlar sesini kesmesi için ona bağırıp çağırdılar, aksi takdirde tanrıların öfkesini sadece kendi üzerine değil, tüm şehrin üzerine çekeceğini söylediler.

"Yoksa tanrıça gerçeği işitmekten korkuyor mu?" diye tahriklerine devam etti Niobe. "Dünyanın en mutlu annesi benden başkası değil. Benim sadece iki değil, tam on dört çocuğum var. Yedi oğul ve yedi kız, hepsi de Apollon ve Artemis'ten çok daha güzel."

İnsanlar dehşet içinde kalmışlardı: "Niobe delirmiş! Kesinlikle aklını oynatmış!"

Ve herkesin aklından şunlar geçiyordu: Tamam, Leto'ya hakaret etmesini anlayabiliriz, belki o gerçekten de tanrıçaların en mükemmeli değil. Fakat ya Apollon! Ya Artemis!

Leto da orada bir yerdeydi, görünmez olarak elbette. Ağlıyordu. Ağlıyor ve Apollon ile Artemis'e, çocuklarına sesleniyordu.

"Şunu duyuyor musunuz?" diye bağırıyordu. "Hepimize hakaret edildi. Ben, biricik anneniz, hakarete uğradım. Sen, Apollon, hakarete uğradın. Sen, Artemis, hakarete uğradın. Niobe bizimle alay etti. Şimdi ne olacak?"

Apollon ve Artemis birbirlerinin yüzlerine baktılar. Ne yapacaklarını biliyorlardı. Oklarını ve yaylarını aldılar, bir an bile tereddüt etmeden ve hiç acımadan Niobe'nin oğullarının ve kızlarının tümünü öldürdüler.

Niobe koşa koşa eve döndü ve karşısında çocuklarının cesetlerini buldu. Hemen Amphion'a seslendi, o da elinde liri olduğu halde koşa koşa karısının yanına geldi.

"Çabuk!" diye yalvardı Niobe ona. "Çabuk lirini çal ki, çocuklarımız yeniden hayata dönsünler!"

Amphion çalmaya başladı. Evet, lir gerçekten de bir defaya mahsus olmak üzere taşları harekete geçirmişti. Fakat ya ölüleri diriltmek? Bunu yapması mümkün değildi. Lirden sadece müzik yükseliyordu, hepsi o kadar.

Amphion ve Niobe çocuklarının kanlarının ortasında öylece duruyorlardı. Amphion buna dayanamadı ve yaşamına kıydı.

Niobe artık yapayalnız kalmıştı.

Kimse onu avutmaya gelmemişti. Kimse cesaret edemiyordu bunu yapmaya. Niobe sevdiklerinin ardından tam yedi gün boyunca gözyaşı döktü. Bütün Thebai'de kocasının ve çocuklarının cesetlerini gömmesinde kendisine yardım edecek bir tek kişi olsun bulamamıştı, çünkü herkes Apollon ve Artemis'ten korkuyordu.

Sonunda Amphion ve çocukların cesetlerini gömmeye onların katilleri, yani Apollon ve Artemis yardım etti. Yürekleri bu acı manzara karşısında yumuşamıştı.

Mezarların üzerine son bir kürek toprak atılınca Niobe şehirden çıkarak, tek mutluluğu olan ailesi için yaptırdığı büyük ve görkemli konağa gitti. İçeri girmeden önce incir ağacından bir meyve kopardı, bir lokma ısırdı ve cansız olarak olduğu yere yığıldı.

Niobe'nin cansız bedeni taş kesilmişti. Taşın tepesinden aşağı gözyaşları süzülüyordu.

Peki ya Zethos ne durumdaydı?

Kimi der ki, bahçe işi yaparken yanlışlıkla kansı tarafından öldürülmüştür. Kimi de daha iyi bildiklerini öne sürerek derler ki, o kederden ölmüştür. Kardeşinin ölümünden duyduğu keder, onun da ölümüne sebep olmuştur.

Amphion ve Zethos'un ölümünden sonra Thebai tahtına Laios çıkmıştır. Laios, Ödipus'un babasıdır...

Bu mağrur şehir tarih sahnesinden silinmeden önce, başka birçok drama sahne olacaktır.

KYBELE

Bir Düş Varlığı – Tanrısal Bir Aile Geleneği –
Bir Hadım Etme Olayı – Bademi Ağacı –
Vahşi Nana – Çirkin Attis – Yakışıklı Attis –
Sadık Bir Evlenme – Vahşi Danslar –
İki Hadım Etme Olayı – Bir Küçük Parmak

Tanrıça Kybele hakkında pek az şey bilinir. Yunanlılar onu biraz zor kullanmak suretiyle kendi mitolojilerine dahil etmişlerdir.

Kybele çok eski bir Yer Tanrıçası'nı temsil eder. Bazıları onu Zeus'un annesi Rhea ile bir tutar, bazıları da toprak ana Gaia ile. Kybele Yunanlılar için fevkalade bir varlıktı, çünkü erkekler tarafından zapt edilemeyen, dizginsiz bir kadın cinselliği saçıyordu etrafına.

Şöyle bir hikâye anlatılmaktadır:

Zeus günün birinde bir dağın üzerinde yan gelip yatmış ve derin bir uykuya dalmıştı. Bir tanrı için bile garip sayılabilecek, son derece renkli bir rüya görmüştü. Rüyasında fevkalade bir varlık çıkmıştı karşısına, bu varlığın fevkaladeliği, gücü veya kuvvetinden değil, aksine yaydığı ışınımdan ileri geliyordu. Bu rüya varlığı her şeyi kapsar gibiydi, içinde her şeyi barındırır gibiydi. Tüm cinsel arzular ve tatminleri bu varlıkta tezahür etmişti.

Zeus uykusunda bir o yana, bir bu yana dönüyor, karşısında hiç kımıldamadan duran rüya varlığına sesleniyordu.

"Kimsin sen?" diye bağırdı ona.

"Agdistis" diye cevap verdi varlık. "Adım budur."

"Sen bir kadın mısın, yoksa bir erkek mi?" diye sordu Zeus rüyasında.

"Ben aynı anda ikisiyim" dedi karşısındaki görünüm.

Zeus bağırarak kollarını ona uzattı, fakat bir türlü o varlığa ulaşamıyordu. Ansızın Zeus'un cinsel organından tanrısal tohumlar akmaya başladı ve yerdeki bir çatlağa damladı.

Zeus uyanır uyanmaz başını göğe kaldırdı: "Bu rüyayı kim gönderdi bana?" diye bağırıyordu. "Onu tekrar göndersin bana!"

Hemen Rüyalar Tanrısı Morpheus'u yanına çağırdı.

"Bu rüya benim eşiğimden geçmedi" dedi Morpheus.

Bu rüyanın nereden kaynaklandığını hiç kimse bilmiyordu.

Zeus her gün öğle uykusuna yatıyordu. Fakat Agdistis isimli o fevkalade varlığı bir daha göremedi.

Fakat yerdeki çatlağa akan tanrısal tohumlardan o varlığın aynısı oluşmuştu. Yavaş yavaş topraktan doğruldu. Aynı rüyada olduğu gibi dikiliyordu yeryüzünde.

Zeus ve diğer tanrılar Olimpos'tan aşağı bakıyor ve onu seyrediyorlardı. Onunla kıyaslanabilecek bir şeyi daha önce hiç görmemişlerdi.

"Evet, güzel olduğu kesin" dedi Zeus. "Fakat uyanıkken beni korkutuyor. Onu arzuluyorum, fakat korkum arzumdan daha büyük."

Bunun ne anlama geldiğini düşünebiliyor musunuz?

Bu varlık tüm yaşam kuvvetini içinde barındırıyordu. Tüm canlıların, bitkilerin, hayvanların ve insanların izleri vardı onda. Kadın ve erkek ve hayvan ve bitki – hepsi Agdistis'de bütünleşerek vücut bulmuştu.

Tanrılar böyle bir varlığa hükmedemeyeceklerini, onun kendi kudretleri karşısında boyun eğmeyeceğini anlamışlardı.

"Yok edelim" dedi Ares.

"Yok edelim" dedi Hera.

Pallas Athena dedi ki: "Önce onu inceleyelim. Nasıl olsa onu istediğimiz zaman yok edebiliriz."

Athena karşısında yeni bir varlığın, üstün bir varlığın durduğuna inanıyordu. Dünyayı daha önce görülmemiş biçimde etkileyebilecek bir varlık.

"Boşver incelemeyi!" dedi Aphrodite. "Yok edelim!"

"Evet, yok edelim" dedi Hephaistos.

Fakat Hermes de bu yeni varlık karşısında büyülenmişti. Çok pratik bir tanrı olan Hermes dedi ki: "Böyle bir varlığı ne kadar çok amaçlı kullanabileceğimizi bir düşünün hele! Belki de onu terbiye edebiliriz."

Zeus aynı fikirde değildi.

"Bu varlık iktidara sahip olmak isteyecek" dedi diğerlerine. "Bize asla boyun eğmeyecek."

Zeus kendi gençliğini anımsamıştı. Babası Kronos'la mücadele etmiş ve iktidarı ele geçirmişti. Kronos ise bu olaydan çok uzun bir zaman önce babası Uranos'u devirmişti. Babayı devirmek bir aile geleneğiydi. Ve Zeus, aşağıda duran şu varlığın, bu geleneği devam ettirmek için her türlü şarta sahip olduğunu düşünüyordu.

Zeus gitti ve babası Kronos'un büyükbabası Uranos'u hadım ettiği altın orağı getirdi. Diğer tanrılara danışmaya gerek bile duymadan, Agdistis'in erkeklik organını kesip attı.

"Her şeyi kendisinde toplamaması için" dedi sonra.

Fevkalade varlık artık ikiye ayrılmıştı. Agdistis tam bir kadın olmuş ve Kybele adını almıştı.

Agdistis'in erkeklik organından ise badem ağacı üremişti.

Kybele o andan itibaren tüm varlığını kendisini tamamlamaya adadı.

Hermes ve Pallas Athena bu duruma üzülmüşlerdi. Böyle bir mutlaklığın neler başarabileceğini görmek isterlerdi. Fakat Zeus için bu mesele kapanmıştı.

"Sadece bir rüya" dedi aşağılarcasına.

Günün birinde Agdistis'in erkeklik organından üreyen badem ağacının önünden bir kız çocuğu geçti. Irmak Tanrısı Sangarios'un kızı Nana'ydı bu. Nana çok vahşi bir kızdı ve ömründe hiç kimseyle tek kelime olsun konuşmamıştı.

Yorulduğu zaman olduğu yere uzanıyordu, acıktığı zaman ne bulursa yiyordu, ne gece, ne de gündüzle ilgileniyordu, ne anne, ne de babasını tanıyordu, etrafındaki hiçbir şeyin umurunda olmadığı bir yaban yaratığıydı.

Öğle vakti badem ağacının gölgesine uzanarak kestirmeye başladı.

Zeus da tam bu saate oraya uzanmıştı. Nana uykuya dalar dalmaz ağacın ilk meyvesi dalından koparak Nana'nın kucağına düştü ve bacaklarının arasına gömüldü. Nana uyurken bu meyveden bir oğul sahibi olmuştu. Böyle olduğu anlatılır.

Nana bu oğlanı dünyaya getirdi ve ona Attis ismini koydu. Nana konuşmasını bilmiyordu ama az biraz düşünebiliyordu. Bulunduğu yerde Tanrı Apollon'a adanmış olan büyük bir sazlık vardı. Bu sazlar düşünceleri okuyabilmek gibi bir yeteneğe sahiptiler ve o anda Nana'nın aklından geçenleri de okudular. Nana göz alabildiği kadar tüm bu toprakların oğlunun ismiyle çağrılmasını arzu ediyordu. Dileği gerçekleşti. Bugün bu topraklara Attika ismi verilmektedir.

Evet, Nana küçük Attis'ten çok hoşlanmıştı. Onu sırtına alarak gezdiriyor, onunla oyunlar oynuyordu. Fakat günün birinde ya çocuk ona fazla ağır gelmeye başlamıştı, ya da onunla yeteri kadar oynadığına kanaat getirmişti, her nedense çocuğu fırlatıp attı.

Attis yamaçtan aşağı yuvarlanıyordu. Bu yamaç karahindiba çiçekleri ile doluydu. Çiçekler çoktan olgunlaşmış ve bembeyaz, kürk benzeri bir tüy tabakasıyla kaplanmıştı.

Yamaçtan aşağı yuvarlanan Attis normal şartlarda mutlaka ölmüş olurdu. Fakat karahindiba çiçeklerinin tohumları onu bembeyaz bir kürk tabakası gibi sararak, yumuşak bir düşüş yaşamasını sağladılar. Attis yamacın dibine ulaştığında bembeyaz tüylerle kaplı bir hayvanı andırıyordu.

Yamacın dibinde bir keçi sürüsü otluyordu. Pek de keskin gözlü olmayan keçiler Attis'i beyaz tüylü bir keçi sandılar, aralarına kabul ederek onu yetiştirdiler.

Attis keçi sütü içerek büyüdü. Fakat bir müddet sonra diğer keçiler onun inanılmaz çirkinlikte bir keçi olduğunu fark ettiler ve alay etmeye başladılar.

"Bu ne çirkinlik! İnanılır gibi değil!" diye meliyorlardı.

Attis büyüdükçe daha da çirkinleşiyordu. Bir süre sonra keçiler onun saçlarını kemirmeye başladılar, çünkü saçları hiç kesilmediği için uzadıkça uzuyordu. Fakat saçları kısalınca iyice çirkinleşti.

Evet, Attis yeryüzünün gelmiş geçmiş en çirkin keçisiydi.

Attis üzgündü. Çirkinliği onu çok üzüyordu. Utanıyordu. Diğer keçilerin tümünün alay etmesi ona acı veriyordu. Güzel bir keçi olmayı kendisi de istemez miydi sanki!

Günün birinde artık dayanamadı ve çekip gitti.

Gele gide perilerin dans ettiği bir orman açıklığına vardı. Bu çirkin keçiyi gören periler, oldukları yerde donup kalmışlardı.

"Bu ne güzellik! İnanılır gibi değil!" diyorlardı birbirlerine.

Onun etrafında dans ediyor ve dur durak bilmeden onun bugüne dek gördükleri en güzel varlık olduğuna dair şarkılar söylüyorlardı.

Attis perilerin kendisiyle alay ettiklerinden emindi.

"Niye böyle şeyler söylüyorsunuz?" dedi onlara. "Çok çirkin olduğumu biliyorum. Zaten bu yüzden evimi terk edip buralara geldim."

"Hayır, hayır" diye şarkı söylemeye devam etti periler, "sen bugüne dek karşımıza çıkan en yakışıklı erkeksin!"

"Ne erkeği!" dedi Attis. "Ben bir erkek değilim! Ben bir keçiyim!"

Periler cıvıldar gibi gülmeye başladılar: "Sana kim söyledi bunu?"

"Benim keçi annem, benim keçi babam ve keçi kardeşlerim" dedi Attis.

"O halde bizim yanımızda kal" diye cıvıldadı periler. "Bizim için sen en güzelsin."

Periler Attis'e güven vermişlerdi. Fakat yine de perilerin yanında kalmak istemiyordu. Sadece dans etmek, şarkı söylemek, hayır, bu ona göre bir iş değildi.

İnsanların yaşadığı yerlere sokulmaya cesaret etti sonunda.

Orada bir çoban kızıyla tanıştı. Basit, sade bir kızdı bu, onun için bir erkeğin çirkin ya da yakışıklı olması o kadar önemli değildi. Bir erkek istediği kadar yakışıklı olsun, erkekliğini ancak tarlada iyi çalışarak ispat edebilirdi.

Kızın babası Attis'e dedi ki: "Eğer sen kafasında sadece şarkı söyleyip dans etmek bulunmayan biriysen, burada benim yanımda kalıp ekmeğini kazanabilirsin."

Attis çoban kızıyla evlendi. Aralarında ihtirasa dayanan bir aşk ilişkisi yoktu, fakat Attis'in şikâyet edecek bir şeyi de yoktu.

Fakat günün birinde şikâyet etmesine gerek olmadığı bu ihtirassız yaşamının sonu geldi. Çünkü tarlaya gittiği zaman simsiyah saçlı ve alev alev yanan gözlü bir kadınla karşılaşmıştı.

Bu kadın Kybele'ydi.

Attis'i görür görmez onun ne olduğunu anladı Kybele: Bu o, bu benim erkeklik organımdan üreyen adam.

Kybele'nin Attis'e âşık olduğunu söylememiz doğru olmaz. Bu bir aşktan ziyade bir varoluş talebiydi, kendine ait olan bir şeye yeniden sahip olma arzusuydu. Biz kolumuzu sever miyiz? Hayır. O bize aittir.

"Sen bana aitsin" dedi Kybele.

"Fakat ben erkekliğimi tarlada çalışmak yoluyla ispat ettiğim ihtirassız bir kadın ile evliyim" dedi Attis. "Onun babası da benim efendim ve ekmek kapım."

Kybele onu omuzlarından yakaladı. "Benimle gel" dedi ona.

Onu karısının ve kayınbabasının önüne çıkardı ve dedi ki: "İsteseydim onu hiçbir açıklamada bulunmadan alıp götürürdüm. Fakat onu sizinle paylaşmak için geldim buraya. Aramızda savaş çıkmasını istemiyorum. Zaten başka bir seçenek de yok. Sizin kollarınız nasıl size aitse, o da aynı şekilde bana ait."

"Tarla işlerinde ona ihtiyacımız var" dedi Attis'in kayınbabası.

"Sana bir düzine güçlü kuvvetli adam yollayacağım" dedi Kybele.

"Şaşırdım kaldım" dedi kayınbaba. "Bir düzine güçlü kuvvetli adama bedel olduğuna göre, onun özelliği nedir?"

"Benim için her şeyi ifade ediyor" dedi Kybele.

"Hayır" dedi Attis'in kayınbabası.

"Hayır" dedi Attis'in karısı.

"Onu sana vermeyeceğiz" dedi ikisi bir ağızdan.

Bunun üzerine Kybele elini kayınbabanın gözlerinin üzerine koydu. Ağır ve oturaklı bir adam olan çiftçi, ansızın dans etmeye ve şarkı söylemeye başlamıştı. Hayatı boyunca saçma ve gereksiz olduğunu düşünmüştü ama, şimdi deliler gibi dans ediyor ve şarkı söylüyordu.

Kızı onu durdurmak için pantolonunun askılarına yapıştı, fakat

adam çırpınıp duruyordu. Koluyla kızın suratına sert bir darbe indirince, kız olduğu yere cansız olarak yığılıp kaldı.

"Sen ne yaptığını sanıyorsun!" diye bağırdı Attis ve Kybele'nin üzerine saldırmak istedi. "Burada şikâyet edilmeyecek bir hayat sürüyordum. Önce bir keçiydim, sonra bir insan oldum. Ya şimdi neyim?"

"Şimdi benim bir parçamsın" dedi Kybele.

"Fakat ben senin bir parçan olmak istemiyorum" diye bağırdı Attis.

Bunun üzerine Kybele elini onun gözlerinin üzerine de tuttu. Attis de çılgınca dans etmeye ve şarkı söylemeye başlamıştı. Hayatı boyunca bu şekilde dans edip şarkı söylememişti.

Attis ve kayınbabasının yaptıklarına dans demek mümkün müdür? Kybele'nin bakışları altında birbirlerinin etlerine çiviler sokuyor, saçlarını yoluyor, suratlarını tırmalıyorlardı. Sonunda bıçaklara sarıldılar ve birbirlerini yaralamaya başladılar.

"Benim başıma gelenler sizin de başınıza gelsin" diye bağırdı Kybele.

Ve Attis ve kayınbabası birbirlerini hadım ettiler. Vücutlarından kan fışkırdı ve ölü olarak yere düştüler.

Ve Kybele oradan uzaklaştı.

Fakat göğsünde büyük bir keder taşıyordu.

Zeus'a giderek ona dedi ki: "Beni rüyandan yaratan sensin ve her şeyimi elimden alan yine sensin. Artık barış yapalım. Onu bana geri ver. Onu yeniden yaşama döndür. Başka bir şey istemiyorum. Onunla bütünleşmeyeceğim. Sadece yaşamasını istiyorum onun, sonsuza dek yaşamasını."

Hermes ve Athena bu isteği uygun buldular, diğerleri bulmadılar, Zeus arada kalmıştı, ne yapacağını bilmiyordu.

Uzun süre düşündükten sonra bir anlaşma önerdi: "Attis yaşasın. Fakat derin, sonsuz bir uykuda yaşasın. Saçları uzasın ve bir süre sonra yeniden bir keçiye benzesin. Tek yaşam belirtisi olarak da, arada sırada küçük parmağını oynatsın. Bununla yetinmek zorundasın, Kybele."

Kybele cevap verdi: "Bununla yetinmeyi düşünmüyorum. Sizin

için sonsuza dek bir tehdit unsuru oluşturacağım. Olimpos'a asla ayak basmayacağım. Asla sizinle birlikte bir şey yapmayacağım."

Ve Kybele dünyayı dolaşmaya başladı. Gittiği her yerde kadınlar ve erkekler onun peşinden gidiyor, kendilerini o çılgınca dansa kaptırıyor, suratlarını tırmalıyor, vücutlarını bıçakla yaralıyor ve sonunda kendilerini hadım ediyorlardı.

"Erkekler!" diye sesleniyordu Kybele kendilerini hadım edenlere. "Sizler benim rahibim olabilirsiniz."

Ve kendilerini hadım eden erkekler Kybele rahibi oldular.

PAN

Şeytan – Bir Saz Demeti – Bir Yarışma –
Uzun Kulaklı Kral Midas –
Uzun Sakallı Kral Midas – Pan Saati –
İnsani Bir Ayrıcalık

Pan'ı kim tanımaz ki? Sivri kulaklar, küçük boynuzlar, V şeklinde sırıtkan bir ağız, keçi gözleri – Pan budur işte. Bacakları teke bacakları gibidir ve genellikle ereksiyon halindeki büyük bir organla tasvir edilir.

Bu resmi ortaçağın şeytan tasvirlerinden anımsıyoruz. Gerçekten de ortaçağ şeytan figürleri varlıklarını Tanrı Pan'a borçludurlar. Bu işin sorumlularının aklına bu fikrin nereden geldiğini ve Pan'da ne gibi bir şeytani özellik bulduklarını bilemiyorum.

Pan tanrıların dışladıkları biriydi, tanrıların Huckleberry Finn'iydi. İnsanlar ona fazla saygı duymuyordu. Balık sezonu kötü gittiği zamanlar, onun tasvirini ada soğanlarıyla kırbaçladıkları bile oluyordu. Başka hiçbir tanrıda bunu yapmaya cesaret edemezlerdi.

Tanrılar onunla alay ediyordu. Babasının kim olduğu pek belli değildir. Bazıları babasının Hermes olduğunu söyler. Gerçekten de Hermes, Keçi Tanrısı'nın bazı yeteneklerinin değerini bilen tek tanrıydı – mesela insanın içine işleyen sesinin.

Pan'ın annesinin kimliği de aynı şekilde pek iyi bilinmemektedir.

Günün birinde Pan yıkanmak amacıyla ırmağa girmek isteyen Su Perisi Syrinx'i gördü. Bir anda içinde ona karşı inanılmaz bir arzu doğdu ve peri kızına sahip olmak istedi. Su erisi kaçıyor, Pan kovalıyordu.

Pan yetenekli bir avcıydı. Syrinx'i kısa sürede tuzağa düşürdü. Yakalanacağını anlayan Su Perisi umutsuzlukla yakarmaya başladı, kim olursa olsun birisinin kendisine yardım etmesini istedi. Karşılığında da ona sonsuza dek hizmet edecekti.

Yakınlardaki bir dere onun sesini işitmişti.

"Benim suyumla birleşecek misin?" diye sordu su perisine.

"Evet" dedi Syrinx.

Dere Su Perisi'ni bir saz kümesine dönüştürdü.

Pan tam elini uzatıp Su Perisi'ni yakalayacağı zaman bir de baktı ki, kollarının arasında bir saz demeti tutuyor!

Su Perisi avının boşa çıkması Pan'ı fazla üzmemişti. Bir demet saz keserek yan yana getirdi ve birbirine bağladı. Yarattığı çalgıya Pan flütü adı verilir.

Pan gayet başarılı bir flüt sanatçısıydı ve gerçek bir kendini beğenmişti. Zavallı Satir Marsyas ile aynı hevese kapıldı ve Apollon'u bir müzik yarışmasına davet etti. Hay hay, dedi Apollon, neden olmasın!

Hemen bir jüri teşkil edildi. Mesela Dağlar Tanrısı Tmolos ve Kral Midas oradaydı. Tmolos müzikten çok iyi anladığını iddia eden iriyarı bir kabadayıydı. Midas ise son derece doğru ve dürüst biri olarak ün salmıştı, fakat biraz fazla kılı kırk yarıyordu.

Önce Apollon yeteneklerini ortaya koydu, sonra Marsyas.

Kendisini bir müzik uzmanı olarak göstermekten zevk alan, fakat aslında su katılmadık bir yağcı olan Tmolos, kararını çok önceden vermişti bile.

"Ne kadar güzel, sevgili Apollon" diye haykırdı. "Tek kelimeyle muhteşem! İşte galip! Apollon hiç şüphesiz çok daha iyi. Ödül onun hakkıdır!"

Buna karşın Kral Midas her zamanki gibi doğru dürüst ve kılı kırk yaran edasıyla dedi ki: "Hmm, evet. Bilmem nasıl ifade etsem ki. Dürüst olmak gerekirse... Dürüst olayım mı?"

"Buna mecbursun" dedi Apollon.

"İyi öyleyse. Ben o fikirdeyim ki, o küçük ve çirkin Pan, flütüyle Apollon'dan azıcık da olsa daha iyi müzik yapıyor."

Ve Midas hemen cezasını buluverdi. Apollon onun kulaklarını neredeyse birer ağaç uzunluğundaki eşek kulaklarına çevirmişti.

"Zaten benim müziğim hakkında neler düşündüğün umurumda bile değil" diye gürledi yüce tanrı ve öfkeyle oradan ayrıldı.

Kafasının iki yanındaki uzun eşek kulakları Midas'ı son derece utandırıyordu, bu yüzden devamlı şapka giymek suretiyle onları insanlardan gizlemeye çalışıyordu. Fakat günün birinde saçlarını kestirmek üzere berbere gittiği zaman, berber Midas'ın kulaklarının eşek kulakları olduğunu gördü.

"Lütfen, lütfen bunu kimseye anlatma" diye yalvardı Midas berbere, "gördüklerini kimseye anlatmayacağına dair bana söz ver."

Katıla katıla gülmekten kendisini güçlükle alıkoyan berber, ona istediği sözü verdi.

Fakat günün birinde dayanamadı, yere bir çukur açtı ve içine fısıldadı: "Dinleyin, bitkilerin küçük kökleri! Kral Midas'ın kulakları eşek kulakları!"

Çukurun hemen yanındaki sazlar bu fısıltıyı duydular ve Midas'ın sırrını tüm dünyaya yaydılar.

"Kral Midas'ın kulakları eşek kulakları!"

Çaresiz kalan Midas, Pan'a başvurdu: "Şu halime bak! Tüm bunlar senin lehine oy verdiğim için geldi başıma. Hadi bakalım! Şimdi intikamımı al!"

Pan gevşek ağızlı berberin sakalının korkunç bir süratle uzamasını sağladı. Zavallı adamın sakalları öylesine hızlı uzuyordu ki, ne müşterilere bakacak vakti kalmıştı, ne de sakalını kesecek hali. Günün birinde kendi sakalı içinde boğulup gitti.

Bugün sık sık kullandığımız "Panik" kavramının kökü Pan'a kadar uzanmaktadır. Çünkü Pan'ın garip bir huyu vardır. Günün belli saatlerinde, görünürde hiçbir sebep olmaksızın tüyler ürpertici korkunç çığlıklar atmaktadır.

Çiftçiler bilir bunu: Çayırlardaki inekler bazen sebepsiz yere deli gibi böğürmeye, sağa sola saldırmaya ve etrafı kırıp dökmeye başlarlar. O zaman çiftçiler der ki: "Pan saati geldi."

Pan'ın ansızın böylesine korkunç çığlıklar atmasının sebebini hiç kimseler bilmez. Yoksa diğer tüm varlıklardan gizli olan bir şeyler mi görüp duyuyor?

Herodot der ki, İ.Ö. 490 yılındaki Marathon Savaşı'nda Pan Atinalıların saflarına katılmış ve attığı korkunç çığlıklar ile Perslerin panik içinde kaçmalarına neden olmuştur.

Ve yine Herodot'a göre, Atinalılar o zamandan sonra Pan'a büyük bir saygıyla tapınmaya başlamışlardır.

Pan ölümsüz değildi. İnsanlara mahsus bir özellik olan ölümlülüğe sahip tek tanrıydı.

Günün birinde açık denizde yol almakta olan bir gemideki bir tayfa, göklerden gelen bir ses işitir. Şöyle demektedir ses kendisine: "Yüce Tanrı Pan öldü! Bunu tüm dünyaya bildir."

İnsanlar bu habere çok üzülmüşlerdi, çünkü bu yaramaz kaçık, fakat sempatik tanrıyı seviyorlardı. Arada sırada ona güzel bir sopa çekseler bile...

GENÇ THESEUS

Bilmece Gibi Bir Kehanet – Büyücü Medea –
Yorumcu Pittheus –
Büyük Bir Taş, Bir Kılıç ve Bir Sandalet –
Olağanüstü Bir Düşman Kaçırma Yöntemi –
Baba Ve Oğulun İlk Kucaklaşması –
Girit'e Yapılan Üzücü Bir Yolculuk –
Ariadne ve Yün Yumağı – Unutulan Yelken –
Aigeus'un Ölümü

Theseus'u Herakles, Bellerophon veya Perseus gibi diğer Yunan kahramanlarından ayıran en büyük özellik, yaptığı işlerin büyük kısmının, ama sonuç olarak bir kısmının söylencelerde gerçekleşmiş olmasıdır; Theseus söylenceler dünyasının sınırlarını aşmış ve tarih dünyasında kendisine bir yer talep etmiştir.

Babası Aigeus, çok genç yaşlarda bile son derece talihsiz kötü kaderli bir adamdı.

Aigeus, Pallas'ın kardeşiydi, fakat gerçeği söylemek gerekirse –Pallas gerçeği daima üstüne basa basa söylüyordu– onun sadece yarı kardeşiydi. Aigeus Atina sarayının piçiydi.

Henüz küçük bir çocukken ona sürekli Pallas'ı örnek gösterirlerdi. "Bak Pallas ne diyor!" – "Bak Pallas nasıl güreşiyor!" – "Bak Pallas hedefi nasıl tutturuyor!" – "Bak Pallas nasıl kazanıyor!"

Yetişkin olduklarında Pallas tam elli kadınla evlendi ve her bir kadın ona biri oğlan, diğeri kız olmak üzere iki çocuk doğurdu. Bu kadınların hepsiyle aynı anda evlenmişti. Her biri için birer ev yap-

mış ve kendisi de kanlarının evlerinin tam ortasındaki bir konağa yerleşmişti.

Aigeus'un ise sadece iki karısı vardı, ikisiyle de farklı zamanlarda evlenmiş ve ikisi de onu terk etmişti. Ne bir kızı, ne de bir oğlu vardı.

Atina sarayının tüm ağır ve pis işleri ona yaptırılıyordu. Herkes onu aşağılıyordu. "Bizim Aigeus nerede yahu?" – "Ha, Aigeus mu, git bir bak bakalım, acaba ahırdaki işinin başında mı?"

Günün birinde Aigeus Atina'yı terk ederek Delphi'ye gitmek üzere yola koyuldu. Tüm umudu bir oğul sahibi olmaktı. O zamanlar henüz genç bir adam olmasına rağmen, kendisi için umut edebileceği hiçbir şey kalmamıştı. Benden nasıl olsa ne kendime, ne de başkasına hayır gelmez, diye geçiriyordu içinden. Fakat bir oğula sahip olabilirsem, belki o dünyaya haddini bildirebilir.

Delphi'ye varınca kehanete sorununu bildirdi: "Acaba yaşamıma bir anlam kazandıracak, her şeyi düzeltebilecek bir oğula sahip olabilecek miyim?"

Kehanet ona cevap verdi, fakat bu oldukça anlaşılmaz bir cevaptı. Delphi rahibesi Pythia'nın kehanetlerinin anlaşılması için bazen ayrıca başka bir kehanete bile ihtiyaç duyulabiliyordu. Pythia insanları kıvrandırmaktan hoşlanıyordu herhalde.

Pythia dedi ki: "Aigeus, yanında şarap var mı?"

"Evet" dedi Aigeus. "Yanımda bir tulum dolusu var."

"Peki" dedi Pythia. "Şimdi söyleyeceklerimi iyi dinle: Şarap tulumunu ancak eve döndüğün zaman aç!"

"Fakat neden?" diye sordu Aigeus.

Pythia cevap vermedi. Söyleyeceğini söylemişti.

"Kehanetin bu muydu?" diye sordu Aigeus.

Pythia cevap vermedi. Söyleyeceğini söylemişti.

Şimdiye kadar yaşamı talihsizlikler içinde geçmiş olan zavallı Aigeus, ne anlama geldiğini çözemediği bu kehanet karşısında apışıp kalmıştı. Keşke bu uzun ve zahmetli yolculuğu hiç yapmamış olsaydım, diye geçiriyordu içinden, nasıl olsa hiçbir şey anlayamadım!

Aigeus'un Pittheus isimli bir arkadaşı vardı. Bu adam karmaşık

kehanetleri çözmekteki yeteneği ve becerisiyle ün salmıştı. O halde Atina'daki evime dönmeden önce Pittheus'a uğrayıp, Pythia'nın söylediklerinin ne anlama geldiğini sorayım, diye düşünüyordu Aigeus.

Böylece Aigeus Delphi'yi terk ederek, Pittheus'un yaşadığı Argolis'e doğru yol almaya başladı. Sıcak ve zorlu bir günün akşamında bir tavernaya ulaştı. Karanlık ve aydınlık tiplerin tümü orada toplanmıştı. Kaçaklar ve takipçileri aynı masada oturuyor, hırsızlar ve mağdurlar birbirlerine içki ikram ediyordu.

Aigeus da bir masaya oturdu ve yanında oturan kadınla sohbet etmeye başladı. Bir süre sonra kadın onun kulağına eğilip uzun süredir kaçak olduğunu söyledi ve kendisini ele vermemesini istedi.

"Bunu bana neden söylüyorsun?" diye sordu Aigeus.

"Çünkü insanların yüzlerini okuyabilirim" dedi kadın. "Ve senin temiz, dürüst bir yüzün var."

Aigeus bu sözlerden çok hoşlanmıştı. Birisinin sırrını kendisiyle paylaşmak istemesi harika bir şeydi. Bu güvene layık olduğunu bir şekilde ispat etmeliydi. Fakat nasıl? Bugüne kadar kendisini önemli gösterecek, güçlü ve şerefli olduğunu ispat edecek hiçbir şey yapamamıştı ki!

Sonunda biraz palavra sıkmaya karar verdi. Ne de olsa hayatının fırsatını yakalamıştı, azıcık caka satmasının kime zararı dokunabilirdi ki?

"Kadın" dedi Aigeus, "karşında kimin bulunduğunu biliyor musun?"

"Hayır. Söylesene."

"Sana kim olduğumu söyleyeceğim. Karşında müstakbel Atina Kralı'nın ta kendisi oturuyor."

"Peki ne zaman kral olacaksın?"

"Çok yakında, evet çok çok yakında, hatta pek çok yakında."

Bunun üzerine kadın dedi ki: "Atina Kralı olduğun zaman beni yanına al ve bana sarayında sığınma hakkı tanı. Düşmanları tarafından takip edilen bu zavallı kadını unutma."

"Bunu zevkle yaparım" dedi Aigeus. "Şimdi bana ismini söyle ki, seni hatırlayabileyim."

"Medea" dedi kadın, "benim adım Medea."

Medea – evet, tavernada Aigeus'un yanında oturan kadın, bin yıllar boyunca insanları dehşete düşüren, dostlarının da, düşmanlarının da kendisini hakir görmemeleri için onlarla savaşan Medea'dan başkası değildi.

Medea kaçıyordu. Kendi öz çocuklarını öldürmüştü, Iolkos Kralı Pelias'ı öldürmüştü, kendi öz kardeşini öldürmüştü ve bütün bunları sonunda kendisini terk eden sevgilisi Jason uğruna yapmıştı. Artık kaçıyordu.

"Ben bir büyücüyüm" dedi Medea, Aigeus'a.

Bu arada biraz sarhoş olan Aigeus şöyle düşünüyordu: Neden olmasın ki? Palavra atmak, caka satmak onun da hakkı! Şimdi sıra onda.

Medea konuşmaya devam etti: "Atina Kralı olduğun zaman, beni sarayına alıp beni düşmanlarımdan koruyacak olursan, senin oğlunun şehrin diğer tüm oğullarından daha güçlü ve kudretli olmasını sağlayacağım."

Medea bu sözleriyle Aigeus'u can evinden vurmuştu. Gerçi Aigeus biraz sarhoştu ve bu konuşmayı palavra olarak değerlendiriyordu ama, yatağına uzandığı zaman kalbi heyecanla çarpıyor ve her şey yoluna girecek diye düşünüyordu.

Ertesi gün Aigeus tekrar yola koyuldu ve akşama doğru Pittheus'un evine ulaştı.

Kimdi bu Pittheus? Pelops ve Hippodameia'nın oğullarından biriydi. Kardeşleri Atreus ve Thyestes'di. Teyzesi ise Niobe'ydi. Theseus ile ilgili söylencelerin, Tantalos ile ilgili söylencelerin, Agamemnon ve Menelaos kardeşler ile ilgili söylencelerin, Thebai ile ilgili söylencelerin tümü eninde sonunda Pittheus'a dayanmaktadır.

Fakat Pittheus'un akrabaları ile olan ilişkileri çok sınırlıydı, özellikle de kardeşleri olan Atreus ve Thyestes ile. O ikisi birbirlerine karşı öylesine büyük bir nefret besliyorlardı ki gözleri başka hiçbir şey görmüyordu. Pittheus ise bu nefrete taraf olmamak için son derece dikkatli davranıyordu.

Her neyse, Pittheus kehaneti dinledikten sonra Aigeus'a dön-

dü: "Doğrusunu istersen bu kehanetin anlamı benim için çok açık. Sen bir oğul sahibi olacaksın ve oğlun çok kudretli bir adam olacak. Kehanet bana bunu söylüyor."

Aigeus ağzı bir karış açık ona bakıyordu.

"Kehanet sana bunu mu söylüyor?" diye bağırdı. "Bunu bana açıklaman lazım! Atina'ya dönene kadar şarap tulumumu açmamalıyım - bununla şanlı bir oğul sahibi olmamın ne ilgisi var?"

"Yoksa şanlı bir oğul istemiyor musun?"

"Elbette istiyorum."

"O halde ben senin yerinde olsam bu kehaneti o kadar fazla kurcalamazdım" dedi Pittheus.

Bunun üzerine Aigeus sesini kesti. Anlaşılan Pittheus'un ikna yeteneği oldukça kuvvetliydi.

"Gel, Aigeus" dedi Pittheus, "bu güzel kehaneti kutlamamız gerekiyor."

Ve Pittheus talihsiz Aigeus'u sarhoş etti ve Aigeus sarhoş olduktan sonra onu kızı Aithra'nın yatağına taşıdı. Çünkü şöyle düşünüyordu: Eğer kehanetin söylediği doğru ise –ki bundan şüphelenmem için bir neden yok–, Aigeus'un oğlunu benim kızım doğursun. Böylece geleceğin kahramanına iyi bir yatırım yapmış olurum."

Ertesi gün Aigeus korkunç bir baş ağrısıyla uyandı ve yanında yatmakta olan Aithra'yı gördü. "Demek ki oğlumun annesi sen olacaksın. Buna bir itirazım yok."

Aigeus'un keyfi oldukça yerindeydi. Aithra'nın elinden tutarak onu kırlara götürdü.

"Benimle gel" dedi ona. "Gerçekten de benim oğlumu doğuracaksan, o halde buraya bırak."

Ne de olsa epey güçlü olduğu için, ağır bir kaya parçasını tahta kazıklar ve halatlar yardımıyla güçlükle havaya kaldırdı, altına kılıcı ile sandaletlerini koydu. Sonra da kaya parçasını onların üzerine bıraktı.

"Eğer gerçekten de benden bir oğlun olursa, on sekiz yaşına girdiği gün onu buraya getir ve kayayı kaldırarak altındaki kılıcı ve sandaletleri almasını söyle. Bunu başaracak olursa onu hemen bana yolla ki, kendisini Atina kralı yapayım."

Palavra sıkmak hoş bir şeydir! Hele insan bir süre sonra kendi palavralarına bile inanmaya başlarsa...

Sonra Aigeus Atina'ya geri döndü ve tekrar aşağılık işlerini yapmaya koyuldu, çünkü yönetimde hâlâ Pallas ve elli oğlu bulunuyordu. Fakat kalbi cesaret ve umutla doluydu. Kendisiyle alay edildiği zaman ters ters bakarak içinden şöyle diyordu: Görürsünüz siz, görürsünüz siz...

Aradan yıllar geçtikten sonra günlerden birgün odasının kapısı vuruldu. Aigeus kapıyı açınca karşısında bir kadının durduğunu gördü. Onu tanıyamamıştı.

"Kimsin sen?" diye sordu ona.

"Ben bir zamanlar tanışmış olduğun büyücü değil miyim? Sana bunu ispat edeceğim. Sana bunu ispat etmemi ister misin?"

"Tamam" dedi Aigeus, "seni hatırladım Medea. O gece tavernada uzun uzun konuşmuştuk. Kendini biraz abarttığın için sana kızmıyorum. Ne de olsa ben de abartmıştım. Ne yazık ki hâlâ kral değilim ve yakın gelecekte de olacak gibi görünmüyorum. Ve senin de gerçek bir büyücü olmadığına eminim.

"Ben bir büyücüyüm" dedi Medea, "sen de bir kral olacaksın. Benim zavallı talihsiz dostum. Ayakkabılarını giy ve benimle gel!"

Medea, Pallas ve elli oğlunu mağlup etti. Bunu nasıl mı yaptı? Yaptı işte!

"Bunu nasıl yaptın?" diye sordu Aigeus. Odasından çıktığı zaman düşmanlarının dehşetli bir panik içinde saraydan kaçtıklarını gördü.

"Yaptım işte!" diye karşılık verdi Medea.

O anda Aigeus'un aklı başına geldi ve Medea'ya saygıda kusur etmemeye başladı.

Aigeus henüz ne olup bittiğini tam olarak anlayamamıştı ki, ansızın Atina Kralı olduğunu fark etti. Henüz ayaklarını yıkamaya bile fırsat bulamamıştı.

Medea'nın –Jason'un hikâyesini hatırlayalım– zayıf karakterli erkeklere karşı bir zaafı vardı.

Aigeus'a dedi ki: "Atina Kralı olduğun zaman bana yardım edeceğine söz vermiştin. Artık Atina Kralı'sın."

"Ben mi sana yardım edeceğim?" dedi Aigeus. "Bu da ne demek oluyor? Senin korunmaya ne ihtiyacın var? Benimle alay mı ediyorsun?"

"İhtiyacım olan senin beni kucaklaman" diye karşılık verdi Medea.

Aigeus yatağına götürerek, kollanyla sardı onu. Medea'yı ancak böyle koruyabilirdi, zaten kadın da bunu istiyor, bunu arzuluyordu.

Ve Medea ona bir erkek oğul doğurdu. Adını Medos koydular.

Aigeus şöyle düşünüyordu: Evet, kehanetin bildirdiği oğul işte bu olmalı. Medea bir büyücü ve o da bana bir oğul vaat etmişti. Hepsi birbirini tamamlıyor. Beşiğin üzerine doğru eğildi ve kalbi mutluluktan yerinden fırlayacakmış gibi çarpmaya başladı. İşte, işte bana vaat edilen oğlan, benim oğlum!

Ve Medos'u sevgi ve şefkatle büyütmeye başladı.

Bu arada Aigeus'un başka bir oğlu daha büyümeye devam ediyordu. Pittheus'un kızı Aithra'nın dünyaya getirdiği oğlandı bu. Ona Theseus ismini vermişlerdi.

Theseus henüz küçük bir çocukken bile çok kuvvetliydi, hoşa gitmeyecek kadar kuvvetliydi, sorun çıkaracak kadar kuvvetliydi. Kuvveti tüm insanların başına bela olmuştu. Oysa çocuğun dış görünüşü kuvvetini kesinlikle belli etmiyordu. Herakles gibi akıl almaz boyutlara sahip olan bir kas yığını değiidi o. İnce, zarif, kıvrak bir delikanlıydı Theseus, öyle pek uzun boylu da değildi.

Oyun olsun diye yetişkin bir boğayı bahçe çitinden dışan fırlattığı zaman, henüz on dört yaşına bile girmemiştl. Dediğim gibi: hoşa gitmeyecek derecede kuvvetliydi.

Theseus günün birinde ünlü kahraman Herakles ile karşılaşmıştı. Herakles bu aşırı kuvvetli küçükten son derece hoşlanmış, parmağıyla burnunun ucuna bastırarak ona demişti ki: "Bu çocuk çok şey vaat ediyor."

Bu karşılaşma Theseus'un hayatında önemli bir rol oynadı ve aslan postu içindeki Herakles hayatı boyunca Theseus için bir tlmsal oldu. Theseus ve Herakles daha sona bir kez daha karşılaştılar, fakat bu karşılaşma daha tatsız koşullar altında gerçekleşti. Bundan ileride söz edeceğim.

Theseus on sekiz yaşına ulaştığı zaman, annesi Aithra Aigeus'un söylediklerini yerine getirdi. Oğlunu büyük bir kayanın başına götürdü ve şöyle dedi? "Pekâlâ, şimdi şu kayayı kaldırmayı dene bakalım."

Onun bunu başaracağından, hatta babasından çok daha iyi başaracağından adı gibi emindi. Gerçekten de bu iş Theseus için bir çocuk oyunu kadar kolaydı. Kayayı kolaylıkla yukarı kaldırıverdi, bu iş için de ne bir kazığa, ne de bir halata ihtiyaç duydu.

Kayanın altında Aigeus'un sandaletleri ve kılıcı duruyordu.

"Orada gördüğün şeyleri al" dedi Althra. "Onlar babana ait. Hemen Atina'ya git. Orada babanı ara ve ona elindeki nesneleri göster. Senin kim olduğunu anladığı anda seni Atina Kralı yapacak. Verdiği sözü tutmaması için hiçbir neden yok."

Theseus annesi Aithra ve büyükbabası Pittheus ile vedalaştı, sonra da Atina yollarına koyuldu.

Atina'ya gitmek için iki alternatif vardı. Birinci alternatif deniz yolunu kullanarak rahat ve tehlikesiz bir yolculuk yapmaktı. İkinci alternatif ise, uzun, rahatsız, tehlikeli olan kara yolunu kullanmaktı. Theseus kara yolundan gitmeyi tercih etti. Herakles'in on iki işine benzer işler başarmak istiyordu.

Bu yol üzerinde kötü niyetli kişilerin bulunduğu ve yolcuları tehdit ettikleri haberi dört bir yana yayılmıştı. Bu kötü niyetli kişileri mağlup edecek olan insanın şan ve şöhrete kavuşacağı çok aşikârdı.

Bu kötü niyetli kişilere örnek vermek istersek, içlerinden birinin adının Periphetes olduğunu söyleyebiliriz. Rivayete göre Tann Hephaistos'un oğluymuş. İnsanlar ona Korynetes, yani "kafakıran" ismini takmışlar, çünkü yolcuları soyup soğana çevirmeden önce demir bir gürz ile onların kafalarını parçalamayı tercih ediyormuş.

Theseus ilk olarak bu haydutun karşısına çıktı. Korynetes'in üzerine doğru savurduğu gürzden ustalıkla sıyrıldı, sonra da büyük bir maharetle haydutun kendi gürzü ile kendi kafasını parçalamasını sağladı. Theseus haydutun gürzünü silah olarak yanına aldı ve yoluna devam etti.

Oradan yayan bir günlük mesafede efsanevi Sinis'in barınağı

vardı, söylendiğine göre hayatı boyunca bir kere olsun yıkanmamış. Onun bir diğer ismi de Pityokamptes, yani "çam eğen"miş. Çünkü bu haydut pusuya düşürdüğü yolcuları ve tüccarları yakaladıktan sonra, bir yay gibi eğdiği iki çam ağacının arasına keyfine göre ellerinden veya kollarından bağlar, sonra da ağaçları bırakarak zavallı insanların parçalanmasını seyredermiş.

Theseus "çam eğen"i de aynı yöntemle mağlup etti ve onu da kurbanlarını öldürdüğü şekilde öldürdü.

Tanrıların bile karşılarında korkup kaçtıkları Echidna ve Typhon'un kızları Phala, Theseus'un karşısına dev bir dişi yaban domuzu olarak çıkmıştı. Theseus onu da mağlup etti.

Yoldan geçen tacirleri kucaklayıp denize atan Skeiron da Theseus karşısında yenilmekten kurtulamadı.

Karşısına çıkan Kerkyon isimli güreşçinin son derece yağlı bir derisi olduğu için, Theseus onu bir türlü tutamadı. Kerkyon'u uzun süre tozların içine atıp atıp çıkardı, ta ki ellerinin arasından kaçamayacak duruma gelene kadar. Sonra da onun boynunu kırdı.

Son olarak da "uzatıcı" Prokrustes'i mağlup etti. Prokrustes, Poseidon'un oğullarından biriydi. Her zaman ter içindeydi, her zaman kafasında binbir tilki dolanıyordu. Tavernasında oturarak yorgun yolcuların gelmesini bekliyor ve onları içeri davet ediyordu. Sadece bir tek yatağı vardı, normal bir insana uygun bir yatak. Şayet gelen yolcunun boyu bu yataktan uzun ise, Prokrutes ayaklarından başlamak suretiyle onu kısaltıyor ve boyunu yatağa uygun hale getiriyormuş. Yok eğer boyu kısa ise, o zaman Prokrustes adamı bağlıyor ve iki yanından asılmak suretiyle boyunu uzatıyordu. Bu arada yanılıp da boyunu gereğinden fazla uzatacak olursa, tekrar bir parça kesiyordu. Prokrustes tuzağına düşen insanları işte bu şekilde işkence ederek öldürüyordu.

Theseus, Prokrustes'i yakalayarak yatağa yatırdı. Fakat Prokrustes çok uzun boylu olduğu için elbette ki yatağa sığmadı, bunun üzerine Theseus onun boyunu biraz kısalttı. Fakat ayaklarını değil, kafasını kesmek suretiyle.

Genç Theseus işte bu şekilde altı tane büyük iş başararak tehlikelerle dolu bu yolu aştı ve Atina kapılarına dayandı. Fakat şan ve

şöhreti şehre ondan çabuk ulaşmıştı, bu nedenle şehir halkı onu büyük bir coşkuyla karşıladı.

"İkinci bir Herakles geliyor" diye bağırarak sevinç çığlıklan atıyordu insanlar.

Theseus'a daha iyi bir kompliman yapılamazdı. Kim biiir, belki bu sloganı ortaya atan da kendisinden başkası değildir. Ne de olsa Theseus'un ta en başından beri politika ve insanları etkileme konusunda büyük bir yeteneği vardı.

Babası Aigeus onu tanıyamamıştı, çünkü Theseus sandaletleri ve kılıcı sırtındaki çıkının içine koymuştu. Fakat büyücü Medea onu görür görmez kim olduğunu anlamıştı. Çok iyi biliyordu ki, karşısında duran bu genç adam Delphi kehanetinin söz ettiği oğuldu ve yine çok iyi biliyordu ki, kocası Aigeus onu tanır tanımaz kendi oğlu Medos'a yeğ ve üstün tutacaktı.

Medea insanları Theseus'a karşı kışkırtmaya çalıştı. Kocası Aigeus'a dönerek ona dedi ki: "Bu da kim? Bu da ne demek oluyor?"

"Tehlikeleri yok eden bir kahraman" diye cevap verdi Aigeus. Tüm Atinalılar gibi o da Theseus'a hayran kalmıştı.

"Hepinizin gözü kör olmuş" diye bağırdı Medea. "Hepiniz aptal ve körsünüz! Kendinize söylenen her yalana saf saf inanıyorsunuz. Bir tek adam yoldaki bütün o tehlikeleri nasıl ortadan kaldırabilir ki? Koca bir yalan bu!"

"Peki ya kim o?" diye sordu Aigeus.

"O adam senin yarı kardeşin Pallas'ın bir casusu. Pallas bu arada kendisini toparlamış ve elli oğluyla birlikte buraya gelerek tacını başından almak istiyor. Theseus'u zehirleyelim! Bunu senin için yapacağım."

Aigeus ona inanmıştı.

Akşama doğru Theseus'un şerefine bir şölen verildi ve Medea onun şarap kadehini zehirledi. Fakat Theseus şarap içmeden önce önündeki eti parçaladı, çünkü sofradaki eti parçalamak konuklara tanınmış bir haktı. Theseus bu iş için babası Aigeus'a ait olan kılıcı çıkınından çıkardı ve et kızartmasını parçaladı.

Aigeus kendi kılıcını görür görmez tanımıştı: "Çıkınının içine bir göz atmama izin verir misin?"

Kendisine ait olan sandaletleri de hemen tanıdı.

"Bunları nereden buldun?" diye sordu Aigeus ona.

"Onları bir kayanın altından çıkardım" dedi Theseus.

Delikanlı tam bu esnada kadehindeki zehirli şarabı içmek üzereydi. Aigeus son anda onun kadehine vurarak içindeki şarabın yere dökülmesini sağladı, sonra da onu sımsıkı kucakladı ve yüksek sesle bağırdı: "Tüm yaşamım boyunca hasretle beklediğim oğlumsun sen!"

Sonra da kılıcına sarılarak Medea'ya döndü: "Bunu biliyordun."

"Evet" diye cevap verdi büyücü.

Aigeus kılıcını kaldırarak kadına bir darbe indirdi. Fakat Medea oğlu Medos'u kollarının arasına alarak havaya yükseldi ve çok uzaklarda bir ülke olan Kolchis'e gitti. Orası doğduğu yerdi ve orada güneş asla bulutların arkasından yüzünü göstermezdi.

Aigeus ve Theseus, baba ve oğul, nihayet birbirlerine kavuşmuşlardı. Mutluydular.

"Senin yanında bulunduğum müddetçe hiçbir şeyden korkmana gerek yok babacığım" dedi Theseus.

Atina o sırada Girit ile savaş durumunda bulunuyordu.

Girit Kralı Minos Atinalılara baskı yapıyor ve diyordu ki: "Bana tabi olmayı kabul etmezseniz, babam Zeus üzerinize veba yollayacak!"

Atinalılar Minos'un gerçekten de Zeus'un sevgili oğlu olduğunu biliyorlardı, onun için ona daha fazla direnmeyi göze alamadılar.

Minos, Girit Adası'ndaki bir labirentte yaşayan Minotauros'a yem olarak vermek için Atinalılardan her yıl yedi genç kız ve yedi genç oğlan talep ediyordu. Minotauros, Minos'un karısı Pasiphae'nin bir boğa ile yaptığı bir kaçamağın ürünü olan korkunç bir canavardı.

Her yıl Atinalı gençler arasından yedi kız, yedi de oğlan seçiliyor ve Girit'e gönderiliyordu. Şehir bu ağır vergi altında inim inim inliyordu.

Girit'e gönderilecek gençleri belirlemek için kura çekilme vakti gelmişti yine. Kura Theseus'a isabet etmemişti, fakat o buna karşı çıktı: "Hayır, ben kral oğluyum ve benim de Girit'e gitmem gere-

kir. Hiçbir genç kız ve hiçbir delikanlı kral oğlu yanlarında olmadan ölmemeli. Ben de Girit'e gideceğim. Aphrodite ve Apollon'un yardımıyla Minotauros'u öldürüp geri döneceğim."

Sözleri Atinalılar üzerinde çok etkili olmuştu.

Bu zavallı gençleri Girit'e götürecek geminin kara yelkenlere sahip olması bir gelenek halini almıştı, çünkü ne de olsa onları ölüme taşıyordu.

Theseus babası Aigeus'a dedi ki: "Bu gemi geri döndüğü zaman yelkenleri hâlâ kara renkteyse bilmelisin ki, canavar beni de midesine indirmiştir. Şayet yelkenlerin rengi beyaz ise, Minotauros'u öldürmüşüm demektir. O zaman Atina şehrinin kurtuluşunu ve oğlunun geri dönüşünü müjdeleyebilirsin."

Böylece Theseus genç kızlar ve genç erkeklerle birlikte Girit'e gitti.

Aphrodite ona yardım etti. Minos'un kızı Ariadne'nin genç kahramana âşık olmasını sağladı.

"Beni de yanında götürürseri, arkadaşlarını kurtarmana yardım edebilirim" dedi Ariadne, Theseus'a.

Ariadne onun eline yün bir yumak tutuşturdu ve dedi ki: "Bu yün yumağın bir ucunu labirentin girişine bağla, diğer ucunu da labirentin içine girdiğin zaman yavaş yavaş boşalt. Şayet Minotauros'u öldürmeyi başarırsan, o zaman bu yün iplik labirentten tekrar çıkmanı sağlayacaktır."

Her şey iyi gitti. Theseus, Minotauros'u öldürdü, genç kız ve genç erkekleri kurtardı ve Atina'nın üzerine çöken lanete bir son verdi.

Ariadne'yle beraber limana giderek kendilerini takip edememesi için Minos'un gemilerine delikler açtırdı ve yola koyuldu. Gemide tam bir bayram havası vardı.

Fakat sonra mitolojinin bugüne kadar tam bir açıklığa kavuşturamadığı bir olay gerçekleşti. Bayram havası içindeki gemi Naxos Adası'nda küçük bir mola verdi ve Theseus, Ariadne'yi orada bırakarak yoluna devam etti. Bunu neden yaptığını hiç kimse bilmemektedir. Bazıları onun bir büyünün etkisi altında olduğunu söyler. Bazıları da Theseus'un Ariadne'den sıkıldığını ve ondan kur-

tulmak istediği için onu Naxos Adası'nda terk ettiğini öne sürer. Bana kalırsa bu ikinci öneri Theseus'un karakterine uymamaktadır.

Üçüncü bir grup der ki, Theseus'un aklını karıştırarak bunu yapmasına neden olan Dionysos'tan başkası değildir. Dionysos'un bir süre sonra adaya gelerek Ariadne'yi alması da bu önermeyi destekler, çünkü Dionysos kıza âşık olmuştur. Ariadne'nin Naxos Adası'nda uyuya kalmasına ve Theseus'un aklını karıştırarak kızı orada unutmasına o neden olmuştur.

Her halükârda gemi Naxos'tan sonra yolculuğuna Ariadne olmadan devam etti. Theseus'un aklının karışıklığı uzun süre devam etmiş olsa gerek. Gemi hâlâ kara yelkenler taşıyordu ve kahramanımız onları beyazlarıyla değiştirmeyi unutmuştu.

Aigeus ise Atina limanında burçların üstüne çıkarak dört gözle oğlunun geri dönmesini bekliyordu. Ansızın ufukta beliren gemiyi fark etti ve dikkatle bakınca yelkenlerin renginin kara olduğunu fark etti.

"Artık her şey bitti" diye geçirdi aklından. "Oğlum, hayattaki tek arzum olan sevgili oğlum, Minotauros'a yem oldu. Artık yaşamımın bir anlamı kalmadı." Ve kendisini denize attı.

Bu deniz günümüzde bile Aigeus'un ismini taşımaktadır: Ege denizi.

Theseus ise Atina Kralı oldu.

THESEUS
SİYASET ve EFSANE ARASINDA

Yasama Sanatı ve Diğer Sanatlar –
Yeni Bir Arkadaş – Amazonlar – Aşk ve İhanet –
Aşk ve Ölüm – Girit ile Barışma –
Phaidra ve İhtirası – Aşk ve İntikam Mektupları –
Denizden Gelen Boğa

Theseus Atina Kralı olduktan sonra söylence dünyasından sıyrılmaktadır, daha doğrusu, salt bir söylence kişiliği olarak kalmayıp, tarihsel bir kişiliğe bürünmektedir. Dediğim gibi, bu yönüyle Perseus, Herakles ve Bellerophon gibi kahramanlardan ayrılmaktadır: O, tarihin bir kahramanı olmuştur.

Theseus tarihsel bir kişidir artık. Attika Deniz Birliği'ni o kurmuştur. Bunun mitoloji ile bir ilgisi yoktur artık, birçok küçük şehir krallığının oluşturduğu bu askeri, siyasi ve ticari birlik, tarihsel bir gerçektir.

Theseus monarşiyi lağvetmişti. Evet, kendisini Atina Kralı ilan etmiş, fakat bundan hemen sonra krallığı ortadan kaldırdığını açıklamıştı. Fakat bunu yapmadan önce kendisinin yaşam boyu başkomutan ve başyargıç olmasını hükme bağlamıştı.

"Bir şehir kuvvetli olmalıdır" diyordu Theseus. "Sadece zengin olması yeterli değildir. Zenginlik düşmanların iştahını kabartır."

Bu nedenle Atina'nın düşmanlarını sistematik olarak ortadan kaldırmaya başlamıştı. Bunlar kendi kişisel düşmanları veya intikam savaşları değildi, sadece cesurca alınmış dış siyaset kararlarıydı.

Siyaset – mitoloji siyaset tanımaz, mitoloji siyasetin eskiden

beri meşgul olduğu toplum refahı gibi konularla uğraşmaz. Mitolojide yapılan davranışların istisnasız tümü kişiseldir. Herakles yaptığı işlerin tümünde sadece kendisini düşünüyordu. Düşmanlarını öldürmesinin tek sebebi, kendi düşmanları olmalarıydı. Toplum refahı gibi konular aklından bile geçmiyordu. İnsanlara yardım etmesinin tek sebebi, onların kendisine sempatik gelmeleriydi, yoksa haklı olmalarından dolayı değil.

Theseus Atina'nın düşmanlarını öldürmüştü. Ve şaşkınlıkla müşahede ediyoruz ki, bu nedenle kendisini yargı önüne bile çıkarmıştı. Yasaları yapan zaten kendisiydi. Yargıç Theseus, devlet adamı Theseus'u yargılıyordu. İlk kez yasaların gücü kabul ediliyor; ilk kez toplum düzeni bir rahibin kişisel düşüncesine ve bir hükümdarın keyfiyetine bırakılmadan, yazılı olarak saptanmış kanunlarla korunuyordu.

Demek ki ilk sanık Theseus'un ta kendisiydi. Yargıç Theseus, suçlu Theseus'u mahkûm etmişti. Fakat şu işe bakın ki, onu aynı zamanda beraat da ettirmişti. İnsan öldürmek konusunda kendisini suçlu bulmuş, fakat bu öldürmelerin haklı gerekçelere dayandığını öne sürerek kendisini beraat ettirmişti.

Biz bu karar üzerine bugün sadece güler ve onun utanmaz bir hukuk dalaveresi olduğunu düşünürüz. Fakat o zamanlar bir insan öldürüldüğü zaman, bu suçun cezalandırılıp cezalandırılmayacağının sadece bir kudret sorunu olduğunu unutmamalıyız. Mitolojide bağlayıcı bir hukuk yoktur.

Theseus ise aralarında farklılıklar olan yasalar koymuştu: Phonos (cinayet), Akousia (öldürücü darbe), Phonos hekousios (haklı öldürme), Phonos akousios (mazur görülebilir öldürme).

Theseus kendisi hakkında şu hükmü vermişti: "Phonos hekousios, haklı öldürme."

Dalavereli bir hukukun hukuksuzluktan daha üstün olmadığını kim iddia edebilir ki?

Gerçekten de ilk kez bir hukuktan söz edilmeye onun zamanında başlanmıştı. Bunun sonucu olarak da vatandaşlık kavramı ortaya çıkmıştı. Vatandaş şehrin bir parçasıydı, şehir ancak vatandaşla birlikte büyüyüp gelişebilirdi.

Delphi kehaneti şehir hakkında şunları bildirmişti: "Atina azgın dalgalar üzerinde şişirilmiş bir domuz kesesi gibi batmadan dolaşacak."

Bu kehanetten iki anlam çıkarmak kolaylıkla mümkündür, çünkü Atinalılar küstahlıklarıyla ün salmışlardı.

Siyaset uzmanı Theseus, ticaretin canlanıp gelişmesi için şehre yabancıları davet etti. Şehrin vatandaşlarını ise üç farklı gruba ayırdı – işte bunlar artık söylence değil, tarihi gerçeklerin ta kendisidir. Birinci grup şehrin kendilerine şükran borçlu olduğu insanlardan oluşuyordu, yani rahipler, ozanlar, şarkıcılar ve askerler. Resmi hiyerarşinin ikinci basamağını ise Georgoiler oluşturuyordu, yani çiftçiler. Üçüncü sırada ise Demiurgoiler, yani zanaatçılar bulunuyordu.

Theseus para bastırmıştı. İlkel değiş tokuş yöntemi, yerini gerçek ticarete bırakmıştı.

Evet, daha sonraki politikacıların ve tarihçilerin onu gördükleri gibi, Theseus bu şehrin yaratıcısı idi. Kendi politikalarını haklı çıkarmak için, sanki bu politika onun kurduğu geleneğin devamı imiş gibi bir efsane kahramanını alarak tarihe yerleştirdiler.

Fakat Theseus öncelikle bir söylence kahramanıdır ve onu şimdi tekrar söylence dünyasına dahil edeceğiz.

Diğer hikâyelerin neredeyse tümü bize büyük kahramanların yanlarında bir arkadaş olduğundan söz eder. Kahramanların hikâyeleri aynı zamanda erkekler arasındaki arkadaşlıkların bir hikâyesidir. Herakles, İolaos ile birlikte dünyayı dolaşıyordu, Troya önlerinde Odysseus'un yanında Diomedes vardı, Akhilleus'un yanında ise Patroklos. Dünyanın en eski edebiyatı olan Gılgameş Destanı ise, bize Kral Gılgameş'in yanında arkadaşı Enkidu'nun bulunduğunu söyler.

Theseus'un da yanında Peirithoos isimli bir arkadaşı vardı. Peirithoos'un görevi diğer kahramanlık hikâyelerinde olduğu gibi sadece maceraların paylaşıldığı bir arkadaş olmakla sınırlı değildir. Peirithoos sürekli olarak Theseus'u söylencelere çeker, ona efsanevi, masalsı kişiliğini geri verir. Onun görevi Theseus'u sıkıcı,

tekdüze siyasetten uzaklaştırmak ve mitolojinin macera dolu heyecanına geri göndermektir.

Günün birinde Theseus'a bir haber verirler: "Sürülerin çalınmış. Sığırların artık çayırda otlamıyor."

Theseus hiç vakit kaybetmeden hırsızı yakalamak üzere yola koyuldu. Bir süre sonra baktı ki sığırları uzakta otluyor, yanlarında da bir adam bekliyor. Mutlaka hırsız olmalı. Fakat kaçmak için en küçük bir girişimde bile bulunmuyor.

Theseus kılıcını çekip adamın üzerine saldırmaya davrandı.

Tam bu anda yabancı adam konuşmaya başladı: "Ben Peirithoos'um. Sürün umurumda bile değil. Sadece seninle tanışabilmek için bu numarayı yaptım. Senin arkadaşın olmak istiyorum."

Peirithoos, Theseus'un karşısına böyle bir açık yüreklilikle çıkmıştı. Tanrım, ne büyük bir risk! Her ne kadar Theseus soğukkanlı bir adam olarak kabul ediliyorsa da, sığır hırsızlığı çok ağır bir suçtu. Theseus yasaları yapmadan önce sığır hırsızları oldukları yerde idam edilirdi.

"Biliyorum" dedi Peirithoos, "şimdi kafamı kırmayı çok isterdin, değil mi?"

"Evet" dedi Theseus, "gerçekten de çok isterdim."

"Ya sonra?" diye sordu Peirithoos, "ya sonra ne olurdu?"

"Hiçbir şey olmazdı" diye karşılık verdi Theseus. "Sen şu anda yaşamıyor olurdun, o kadar."

"Sen de kendini bir kez daha yargı önüne çıkarırdın, değil mi? Yaptığın işi nasıl değerlendirirdin acaba? Phonos, Akousia, Phonos hekousios veya Phonos akousios?"

Peirithoos'un konuşma tarzı Theseus'un kafasını karıştırmıştı. Fakat adamın cesareti hoşuna gitmişti doğrusu.

"Ne istiyorsun?"

"Senin dostun olmak istiyorum" dedi Peirithoos. "Theseus'un dostu olmak istiyorum."

Bunun üzerine Theseus ona elini uzattı. Birbirlerine sarıldılar ve ebedi dostluk yeminleri ettiler. Erkekler arası dostluklar böyledir işte: Ya her şey oracıkta olup bitecek, ya da asla hiçbir şey olmayacak."

Peirithoos, Theseus'a dedi ki: "Dinle beni, arkadaşım! Uzun süredir seni izliyor, yaşam tarzını inceliyorum. Maceralarının tümünü biliyorum – Pityokamptes'i nasıl öldürdüğünü, gri domuz Phaia'nın işini nasıl bitirdiğini, Skeiron, Kerkyon ve korkunç Prokrustes'i nasıl tepelediğini. Fevkalâde! Fakat şu anda yapmakta olduğunu o kadar değersiz buluyorum ki."

"Ne demek istiyorsun?"

"Siyaset" dedi Peirithoos.

Theseus dedi ki: "Bunda değersiz olan nedir? Şehri refaha kavuşturdum. Delphi kehanetini hiç duymadın mı? Atina çok önemli bir yer."

"Pöh, siyasetmiş" dedi Peirithoos. "Ne kadar sıkıcı bir uğraş. Kendine örnek aldığın büyük kahraman Herakles'i hatırlasana! Onun siyaset hakkında neler düşündüğünü tahmin edebiliyor musun?"

Theseus arkadaşına hak verdi. Herakles kesinlikle siyaset hakkında iyi şeyler düşünmezdi.

"Unut bu şehri artık!" dedi Peirithoos. "Siyaseti de unut! Biz de Herakles ve İolaos gibi yapalım. Küçük fakat güçlü bir ordu toplayıp, Amazonların üstüne yürüyelim."

O zamanlar Amazonlar tehlikenin ve bilinmezliğin simgesi durumundaydılar. Savaşan, öldüren, erkekleri köle yapan, ok ve yayı en az erkekler kadar iyi kullanan kadınlar – kahramanları bile korkutacak kadar güçlüydüler. Ve kahramanlar da onlardan korkuyordu.

"Onların yenilmez olduğu söyleniyor" dedi Peirithoos.

"Hatta Herakles bile mağlup edemedi onları" diye tamamladı Theseus.

"Onları biz mağlup edeceğiz" dedi Peirithoos.

Gençliğin coşkusu güzel şeydir, bunu hatırlamak daha da güzeldir. Theseus'un aklına da yaptığı kahramanlıklar geldi. Büyük bir kendini beğenme ve hayranlıkla aklından şunları geçiriyordu: Ben ne oldum böyle? Ve cevabını yine kendisi verdi: bir siyasetçi. Bunun üzerine Peirithoos'un söyledikleri onu ikna etti.

Hemen küçük bir ordu toplayıverdiler, daha doğrusu bir avuç kabadayıyı yanlarına aldılar, birkaç gemi donattılar ve Amazonların hükmetikleri o gizemli doğu ülkesine doğru yola koyuldular.

Denilene göre Amazonlar daha iyi yay çekebilmek için göğüslerinden birini kestiriyorlarmış. Eğer dünyaya getirdikleri çocuklar erkek ise, onlann kollarını ve bacaklarını kırıyorlarmış ki hayat boyu sakat kalsınlar ve savaşacak yetenekte olmasınlar. Efsane böyle diyor.

"Dehşetli kadınlar" diyordu Peirithoos. "Dehşetli rakipler!"

Bir süre sonra Theseus ve Peirithoos Amazonlar ülkesine vardılar. Fakat beklenenin aksine oldukça iyi karşılandılar, hatta gereğinden büyük bir dostlukla karşılandılar. Kendilerine en iyi yiyecekler ikram edildi, en yumuşak divanlarda yer gösterildi, yelpazelerle serinlemeleri sağlandı.

Kahramanlarımız ise sürekli tetikteydiler. Bunun bir kandırmaca olduğunu düşünüyorlardı.

"Niyetleri ne acaba?" diye soruyorlardı birbirlerine.

Her an kötü bir şeyler olabileceğini düşünüyorlardı. Elleri daima kemerlerinin yakınlarındaydı.

Fakat şüphelerini haklı çıkartacak hiçbir şey olmadı. Amazonların Kraliçesi Hippolyte onlara ev sahibeliği yapıyordu.

"Sizler ne kadar yakışıklı erkeklersiniz böyle!" diyordu Theseus ve Peirithoos'a.

Kahramanlarımız bu sözler karşısında oldukça utanmışlardı, çünkü geldikleri yerde kadınların erkeklere böyle iltifatlar yapmasına alışkın değillerdi. Hippolyte ve sevgilisi Antiope, kahramanlarımız ile ilgilenlyorlardı. Bir süre daha burada kalmaları için ricada bulunuyorlardı onlara. Hiçbir eksiklik hissetmemeleri için ellerinden geleni yapacaklardı.

"Kalalım mı?" diye sordu Peirithoos.

"Neden olmasın?" dedi Theseus.

"Evet, neden olmasın?" dedi Peirithoos.

Yoldaşlarının da burada biraz daha kalmaya bir itirazları yoktu. Kahramanlarımız kadınların kendilerini iyice şımartmalarına izin verdiler ve önyargılarından tamamen sıyrıldılar. Kendilerini çok iyi hissediyorlardı.

Fakat bir süre sonra nahoş bir olay meydana geldi. Atinalı savaşçılardan Solon isimli biri, kraliçenin sevgilisi Antiope'ye kara

sevdayla tutulmuştu. Solon oldukça utangaç bir adam olduğu için, Antiope'ye bir türlü açılıp sevgisini ifade edemiyordu. Bu nedenle kendisinin yerine ona kardeşini gönderdi.

Solon'un kardeşi Antiope'ye şöyle dedi: "Mesele şu: kardeşim Solon sana kara sevdayla tutulmuş. Sen de ona kara sevdayla tutkun musun?"

"Hayır" dedi Antiope, "değilim."

"Peki neden?"

"Çünkü değilim."

"Başka birine mi âşıksın?"

"Evet, başka birine âşığım. Gerçi kara sevda değil, ama yine de onu seviyorum."

Kardeşi Solon'un yanına giderek ona her şeyi anlattı: "Başka birine âşıkmış. Kara sevda ile değil, ama yine de onu seviyormuş." Bu durumda yapacak bir şey olmadığını ilave etmeyi de ihmal etmedi.

Solon büyük bir ümitsizlik içinde canına kıydı.

Ansızın dedikodular kaplamıştı ortalığı. Solon'un Antiope tarafından ölüme sürüklendiği söyleniyordu.

Nihayet biri aklından geçenleri açıkça söyledi: "Amazonlar bizi öldürmek istiyorlar. Bize öyle bir davranıyorlar ki, onlara karşı koyamayacağımızı biliyorlar. Bizi tuzağa düşürdüler."

Savaşçılar tekrar ellerini kemerlerinin yakınlarında tutmaya başlamışlardı. Dostluk havası bir anda bozuluvermişti. Amazonlar da eskisi kadar dostça davranmıyorlardı artık. Silahlanmaya başlamışlardı.

Theseus ve Peirithoos adamlarına şöyle diyorlardı: "Dikkatli olun! Sayımız çok az ve Amazonlara karşı başarılı olmamız söz konusu bile değil. Onlar hem sayıca çok üstünler, hem de çok iyi savaşçılar."

Fakat mesele oldukça karışıktı, çünkü hem Theseus ve Hippolyte, hem de Peirithoos ve Antiope arasında bir ilişki vardı. Peirithoos, Antiope'yi seviyordu, gerçi kara sevda ile değil, fakat yine de kız onun yatağına girmesine izin veriyordu. Bu durum karşısında Theseus ve Peirithoos, Antiope ve Hyppolyte'yi tutsak aldı-

lar, daha doğrusu, onları kendi adamlarının hışmından korumak için kaçırıp saklandılar.

Bir mağaranın içine sığınmışlardı. Çok romantik bir yerdi burası. Orada hem birbirlerini sevdiler, hem de kendilerinin hain olduklarını düşündüler. Her şey çok heyecan vericiydi.

"Siyaset yapmaktan çok daha iyi değil mi bu?" diye sordu Peirithoos Theseus'a yanlarındaki kadınlar uykuya daldıktan sonra.

"Evet, daha iyi "diye karşılık verdi Theseus.

"Peki ya sen bu ikisini nasıl buluyorsun?"

"Her biri ötekinden daha iyi."

Ne Peirithoos, ne de Theseus, Antiope'nin uyanık olduğunu ve kendilerini dinlediğini fark etmemişti.

"Ne dersin" dedi Peirithoos, "bir değiş tokuş yapalım mı? Sen Antiope'yi al, ben de karşılık olarak Hippolyte'yi."

"Neden olmasın" dedi Theseus. "Bir kerelik denemeye değer."

Bu sözleri işiten Antiope son derece üzülmüştü. Halkına ihanet ederek bu adamlarla beraber kaçmış ve bu romantik mağaraya sığınmıştı. Şimdi de başka birisiyle değiştirileceğini duyuyordu.

Antiope mağaradan kaçarak Amazonların yanına geri gitti ve hücumu organize etti. Theseus, Peirithoos ve Theseus'u gerçekten seven Hippolyte kaçmak zorunda kaldılar. Ve akla gelmeyen başa geldiği zaman, yani Amazonlar Atina şehrine karşı topyekün bir saldırıya geçtikleri zaman, Amazonların Kraliçesi Hippolyte, Theseus ve Atina'nın yanında, kendi halkına, kendi kadınlarına karşı göğüs göğüse çarpıştı.

Hippolyte bu arada Theseus'tan bir oğlan çocuğuna sahip olmuştu. Ona Hippolytos ismini verdiler. Hippolyte halkını terk etmişti; bundan böyle sadece Atina'da kalmak, bir eş ve anne olarak yaşamak istiyordu.

"Antiope ile konuşacağım" dedi Theseus'a. "Ona savaşçılarını geri çekmesini söyleyeceğim."

Hippolyte şehrin kapısının önüne çıktı. Antiope ağladı, geri dönmesi, tekrar aralarına katılması için Hippolyte'ye uzun uzun yalvardı. Fakat nafile. Hippolyte sadece başını sallıyordu.

"Peki" dedi Antiope. "Geri çekileceğiz. Fakat sen de burada kalmamalısın."

Omzunda asılı olan yayı çıkardı. Hippolyte onun silahlarını teslim edeceğini sanmıştı, fakat Antiope yıldırım hızıyla yayın kirişine bir ok taktı ve Hippolyte'yi tam kalbinden vurdu.

Savaş kazanılmıştı, Amazonlar geri çekilmişti, fakat Theseus karısını kaybetmişti.

Oğlu Hippolytos ile baş başa kalmıştı Theseus. Onu bu maceraya atılmaya teşvik eden Peirithoos ise, ortadan kaybolmuştu.

Theseus bir kez daha mitoloji dünyasından sıyrılarak, tarihi bir kişi kimliğine bürünür. Yeniden bir siyasetçi olmuştur artık.

Aklı başına gelmişti artık: "Bundan böyle gerçek bir devlet adamı olacağım. Oğlumun iyi bir yaşam sürmesi için elimden geleni yapmak istiyorum. Atina'nın eskisinden güçlü ve müreffeh olması için de elimden gelen gayreti göstereceğim."

Mitolojik maceralardan bıkmıştı artık, halletmesi gereken yeteri kadar tarihsel sorun vardı zaten ortada. Örneğin Girit ile olan tarihsel düşmanlığın bir son bulması gerekiyordu.

Theseus şöyle diyordu: "Hayır, bundan böyle savaşmak istemiyorum. Savaştan bıktım artık, savaş bana acı ve elemden başka bir şey vermedi."

Sevgiyle oğlu Hippolytos'a baktı.

"Hippolytos barış içinde büyümeli" diye düşünüyordu. "Büyük bir devlet adamı, büyük bir bilim adamı olmalı ve şehrimiz için iyi şeyler yapmalı. Bunu rahatça başarabilmesi için onun yolunu açacağım. Girit ile aramızdaki anlaşmazlığı barışçı yollardan çözeceğim."

Hemen yola koyularak Girit'e gitti ve Kral Minos'a kendisiyle konuşmak istediğini bildirdi.

"Konuşarak çözülmeyecek hiçbir sorun yoktur" diyordu Theseus.

Kral Minos da aradan geçen zaman zarfında yaşlanmıştı, eskisi gibi kabadayı değildi artık. Onun için Theseus'un teklifini kabul etti ve uzun görüşmelerden sonra barış koşullarında anlaşmaya vardılar.

"Girit ile Atina arasında yapılan barış anlaşmasını bir evlilik ile mühürlemeyi teklif ediyorum sana" dedi Minos.

Theseus bu teklifi kabul etti.

"Kızlarımdan birini, Ariadne'yi kaçırdığını unuttuğumu sanma sakın" diye devam etti Minos, "fakat aramızdaki barış anlaşmasına göre bunun için senden intikam almayacağım. Şimdi sana öbür kızım Phaidra'yı veriyorum. Belki Ariadne kadar güzel değil ama, sana çok iyi bir eş olacağını düşünüyorum."

Böylece Theseus Phaidra'yı kendisine eş olarak aldı. Bu arada Phaidra'nın fikrini sormak kimsenin aklına gelmemişti. Anlaşılan güçlü bir kadın olan Amazonlar kraliçesi Hippolyte, bu konuda Theseus üzerinde hiç tesirli olamamıştı.

Theseus, Phaidra'yı Atina'ya götürdü. Phaidra'nın boyun eğmekten başka çaresi yoktu, fakat kendisini bu yabancı şehirde çok yalnız hissediyordu. Orada tanıdığı hiç kimse yoktu ve müthiş bir vatan hasretiyle yanıp tutuşuyordu. Sadece bir kişiyle çok iyi anlaşıyordu, o da Theseus ve Hippolyte'nin oğulları Hippolytos'dan başkası değildi.

Hippolytos annesinin ölümünden bu yana hiç kimse ile konuşmuyor, hiç kimse ile bir araya gelmiyor, tek başına yaşamayı tercih ediyordu. Tanrıça Artemis'e büyük saygı duyduğu için, vaktinin çoğunu civardaki ormanlarda ve korularda geçirmeyi tercih ediyordu. Hippolytos ve Phaidra birbirleriyle çok iyi anlaşıyorlardı, uzun uzun yürüyüşler yapıyor, hemen her konuda sohbet ediyorlardı. Birbirlerinin sırdaşı oldular.

Fakat aralarındaki ilişki bir yanlış anlamanın üzerine kuruluydu. Phaidra büyük bir ihtirasla Hippolytos için yanıp tutuşuyordu. Hippolytos ise Phaidra'da sadece çok iyi bir arkadaş görüyordu.

Günün birinde Phaidra bir mersin ağacının arkasına gizlenerek, yıkanmakta olan Hippolytos'u gözetlemeye başladı. İçindeki ihtiras o denli alevlenmişti ki, ne yapacağını şaşırarak çaresizlik içinde saçlarından bir iğne çekmiş ve ağacın yapraklarını delmeye başlamıştı. Bu yüzden mersin ağacının yaprakları hâlâ delik deşiktir.

Sonunda öyle bir an geldi ki, artık dayanamadı. Hippolytos'a aşkını açmak zorunda hissediyordu kendisini. Fakat onun yüzüne karşı konuşacak cesareti yoktu, bu yüzden bir mektup yazdı.

"Senin de benim için yanıp tutuştuğunu biliyorum" diyordu ona mektubunda. "Gel, kaçıp gidelim buralardan. Kendimize yeni bir hayat kuralım."

Fakat Hippolytos'un Phaidra için yanıp tutuştuğu filan yoktu, okuduğu mektup onu sadece iğrendirmişti. Bir solukta Phaidra'nın karşısına çıktı: "Bu da ne demek oluyor! Sen benim babamın karısısın ve ben sana babamın karısı olarak saygı duyuyorum. Beni rahat bırak, bundan böyle yüzünü bile görmek istemiyorum."

Kapıyı çarparak Phaidra'nın yanından çıkıp gitti.

Phaidra aşağılanmıştı. Artık yaşamak istemiyordu. Oturup yeni bir mektup yazdı. Bu mektup, Theseus'a hitaben yazılmış bir iftiranameydi.

"Oğlun Hippolytos bana tecavüz ettiği için artık yaşamak istemiyorum" diye yazıyordu bu defasında. "Peşimi bırakmaya da niyetli değil. Yaşamıma seni aldatarak devam etmek istemiyorum. Bu yüzden canıma kıyıyorum."

Sonra kendisini astı.

Theseus bu mektubu okur okumaz tüm ümitlerini bağlamış olduğu sevgili oğlu Hippolytos'u Atina'dan kovdu. Onu sürgüne gönderdi. En az ölüm cezası kadar ağır bir cezaydı bu.

Hippolytos Atina'yı terk ederek arabasıyla birlikte deniz kıyısı boyunca ilerlemeye başladı. Theseus onu bir kez daha lanetledi ve Poseidon'a yakardı: "Öldür onu!"

Poseidon beyaz bir boğa suretinde denizden çıktı, Hippolytos'un üzerine saldırdı ve onu toynaklarıyla çiğneyerek öldürdü.

Tanrıça Artemis bu duruma çok üzülmüştü. Hippolytos onun en sevdiği çömezlerinden biriydi.

Derin bir üzüntü içinde büyük doktor Asklepios'a gitti ve ona dedi ki: "Uzun zamandır yapmak istediğini gerçekleştirme zamanı geldi! Hippolytos öldü. Onu tekrar yaşama döndür! Onu bana geri ver! Onu ormanlarına ve korularına götüreceğim ve bundan sonra bir şey olmaması için koruyup kollayacağım."

Asklepios tanrıçanın ricasını yerine getirdi ve Hippolytos'u tekrar yaşama döndürdü. Fakat bu durum Olimpos Tanrıları arasında büyük bir anlaşmazlık doğurmuştu. Çünkü insanlar ölümsüz olurlarsa, tanrılardan ne farkları kalır ki? Fakat bu başka bir hikâyenin konusudur.

THESEUS'UN SONU

Klasik Bir Cani: İksion – Kentaurlar –
Kaineus ve Kainis – Sonu Hüsranla Biten Bir Evlilik –
Zeus'un Kızı Helena –
Unutkanlık Taburesi – Kurtarıcı Herakles –
Theseus'un Ölümü

Theseus'un kişiliği ikiye bölünmüştü. Kendisini bir siyaset adamı olarak kabul ettirip şan ve şeref kazandığı anda, hemen ikinci kimliği ortaya çıkıyor ve onu söylence dünyasına dönmeye teşvik ediyordu.

Bunun tek nedeni arkadaşı Peirithoos idi. Günün birinde tekrar Theseus'un kapısına dayanmıştı.

"Burada yaptığın şeyin iyi olduğunu mu düşünüyorsun?" diye sordu ona.

"Evet, yaptığım şey şehir ve vatandaşlar için iyi" diye karşılık verdi Theseus ve küçük bir nutuk atmaya hazırlandı.

"Bana kalırsa yaptıkların acınacak işler" diye sözünü kesti onun Peirithoos. "Şehir ve vatandaşlardan bana ne! Sonsuza dek yaşamayacağımızı asla unutma, Theseus!"

"Umarım ki şehre daha faydalı hizmetlerde bulunabilmem için tanrılar bana yeterince güç ve kuvvet verirler..."

"Yine neler zırvalıyorsun böyle!" diye bağırdı Peirithoos. "Şehrin refahından başka bir şey çıkmıyor ağzından! Artık hiç şölen tertiplemiyor musun? Kadınlar ilgini çekmiyor mu artık?"

Peirithoos bu şekilde Theseus'la konuşmaya devam etti. So-

nunda kimsenin başaramadığını başarmış, onu tereddüte düşürmüştü.

Bu Peirithoos kimin nesidir?

Babası dünyaca tanınmış bir cani olan İksion'dur. İksion kardeşinin kızı, yani öz yeğeni ile sevişiyordu. Dia isimli bu kız İksion'un oğlu olan Peirithoos'u dünyaya getirdi.

Dia ile arasındaki ilişkinin açığa çıkmasını istemeyen İksion, çocuğu sakladı. Peirithoos küçük bir çocukken sürekli yalnız başına oradan oraya gezen haylaz yumurcağın tekiydi.

Fakat günün birinde İksion'un kardeşi olanların farkına vardı ve İksion'u güzelce haşladı.

"Demek kızımla ilişkin var. Sen serserinin tekisin! Aslında seni gebertmem gerekirdi. Kızımı al! Senin olsun! Onu artık istemiyorum! Fakat babasına, yani bana başlık vermeden kızımı alacağını düşünüyorsan çok yanılıyorsun. Anladın, değil mi? Hadi bakalım, hediyelerini görelim şimdi!"

"Tamam, tamam" dedi İksion. "Merak etme. İstediğin her şeyi alacaksın."

İksion hem çok kumaz, hem de çok cimriydi.

"Dinle, bu işi geleneklere uygun yapalım" dedi kardeşine. "Benim konağıma gel, misafirim ol. Orada bu meseleyi hallederiz, sana istediğin başlığı veririm."

Ve İksion konağının etrafına derin bir çukur kazdırıp üzerini örttü, yani bir tuzak hazırladı. Kardeşinin geleceği gün ise tuzağın içini kızgın kömürlerle doldurdu. Zavallı kardeşi tuzağa düşünce de cayır cayır yanarak öldü. İksion'un bunu yapmasının tek sebebi cimrilikti, kardeşine başlık parası ödemektense onu öldürmeyi yeğlemişti.

İksion Yunan Mitolojisi'nin Kabil'idir. Kardeşini öldüren ilk insandır. Hiç kimse İksion'u bu suçundan anndırmaya yanaşmadı. Suçtan arınmak için bir nevi günah çıkarma töreni düzenlemek gerekiyordu ve bunu yapmaya kimse yanaşmadı.

Bunun üzerine İksion gözlerini Olimpos Dağı'na çevirdi ve bağırdı: "Ya sizler? İçinizde beni günahımdan arındırmak isteyen hiç kimse yok mu?"

Bana kalırsa bu bir yakarış filan değildi, çünkü İksion tanrılara yakaracak bir insan olmaktan çok uzaktı. Tek amacı, onlarla biraz olsun alay edebilmekti.

Tanrılardan hiç kimse onu günahından arındırmaya yanaşmadı. Özellikle Hera ona son derece kızgındı.

Hera parmağıyla caniyi işaret etti ve dedi ki: "Şayet tufan konusunda müzakere ettiğimiz zaman insanların bu tür işler yapmaya eğilimli olduklarını bilseydim, oyumu onların yeryüzünden tamamen silinmesi yolunda kullanırdım."

Bu sözler Zeus'u öfkelendirmişti. Ne de olsa insanlığı ortadan kaldırmak için tufanı gönderen ondan başkası değildi. Tufan sonucu sadece Deukalion ve Pyrrha sağ kalmış, diğer tanrılar da hiç olmazsa bir çift insanın yaşamaya devam etmesi için ona yalvarıp durmuştu.

"Beni dinleseydiniz bugün böyle bir sorunumuz olmazdı" dedi Zeus diğer tanrılara. "İnsanın hatalarla dolu olduğunu, onlara karşı hoşgörülü davranmak gerektiğini söylemiştiniz. Hadi bakalım, bugün hoşgörülü davranma sırası sizde!"

Fakat tanrılardan hiçbiri İksion'un kardeşini öldürmesine hoşgörüyle yaklaşmak istemiyordu. Bir tek Zeus o canavarın tarafını tutmaktaydı.

"Hayır" diyordu Zeus, "benim bu cinayete hiçbir itirazım yok. Hatta ziyadesiyle memnunum diyebilirim."

Hatta İksion'u Olimpos'ta bir yemeğe bile davet etti. Diğer tanrılara ne büyük bir hakaret! İksion sofraya oturduğu zaman, hiçbirinin ağzını bıçak bile açmıyordu.

Ve sofrada öyle bir olay oldu ki, söylemeye dilim varmıyor. Bu İksion gerçekten de utanması-sıkılması olmayan yaratığın teklydi, fakat hiçbir şeyden korkusu olmadığını da ilave etmemiz lazım.

İksion tesadüfen Hera'nın yanına oturmuştu. Sofraya yemekler geldiği zaman, İksion tanrıçaya kur yapmaya başlamıştı bile. Zeus'un bunu nasıl olsa fark etmeyeceğini düşünüyordu. Fakat tanrıların tümü yaptığı şeyin pekâlâ farkındaydı. İksion, Hera'ya açık açık asılmaya başlamıştı. Gözlerini süzüyor, ona sokuluyor, kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Böylesine bir utanmazlık Yunan Mitolojisi'nde gerçekten de bir defaya mahsustur.

Yemek sona erince Hera, Zeus'un yanına geldi: "İksion'un bana yaptıklarını gördün mü?"

"Elbette ki gördüm" dedi Zeus. "İkinci bir ziyafet verip onu bir kez daha davet edeceğim."

"Ne?" diye bağırdı Hera dehşet içinde. "Yaptıkları için onu ödüllendirmek mi istiyorsun yoksa?"

"Şayet istemiyorsan" dedi Zeus, "senin katılmana gerek yok."

Elbette ki orada olmak istemediğini belirtti Hera ve öfkeyle Zeus'un yanından ayrıldı.

Zeus, Demirci Tanrı Hephaistos'u yanına çağırttı. El sanatlarında Hephaistos'un üstüne hiç kimse yoktu.

"Bana Hera'nın bir kopyasını yapmanı istiyorum" dedi Zeus.

"Hangi malzemeyi kullanayım?" diye sordu Hephaistos.

"Bulut" dedi Zeus.

Hephaistos oradan geçmekte olan bir bulutu yakalayarak Hera'nın tıpkısının aynısı olan Nephele'yi biçimlendirdi. Zeus Olimpos Dağı'nda verdiği ikinci yemekte İksion'u Nephele'nin yanına oturttu.

Nephele'yi Hera zanneden İksion, daha da büyük bir utanmazlıkla ona asılmaya başladı. Zeus'un bir işareti üzerine tüm tanrılar sofradan ayrıldı, Nephele ve İksion baş başa kaldılar.

İksion kollarını Nephele'nin boynuna dolayarak dedi ki: "Güzel Hera! Şimdi insanoğullarının nasıl sevdiğini göstereceğim sana ve bundan sonra eminim ki bir daha Zeus'u aklına bile getirmeyeceksin."

İksion bulutlardan yapılmış Nephele ile sevişti ve onu hamile bıraktı. Bir süre sonra da Kentaurları dünyaya getirdi, fakat bu bahsi şimdilik açmayalım.

Bir süre sonra tüm tanrılar gizlendikleri yerden çıkarak İksion'a yaklaştılar: "İksion, yoksa aklını tamamen mi kaçırdın? Yaptıklarının tümünü ödeyeceksin. Tartaros'ta öyle bir cezaya çarptırılacaksın ki, mitolojinin klasik cezalarından biri olacak bu."

İksion'u bir tekerleğe çiviledilər ve tekerleği ateşe verdiler. Bu tekerlek bugün bile Tartaros'ta alev alev yanarak dönüp durur, kıyamete kadar da dönüp duracaktır.

İşte Theseus'un arkadaşı Peirithoos bu İksion'un oğludur.

Peirithoos'un damarlarında da babasının korkusuzluğu ve coşkunluğu akıyordu.

Theseus'un Atina'daki sarayına uzun süredir uğramamıştı. Günün birinde çıkagelince Theseus çok sevindi. Kucaklaştılar.

"Anlat bakalım, kadınlarla aran nasıl?" diye sordu Theseus'a.

"Kadınlarla hiç şansım yok" dedi Theseus. "İlk karım savaşta öldü, ikincisi ise kendini astı. Ya sen, Peirithoos?"

Peirithoos gülümsedi: "Artık yerleşik hayata geçmeye karar verdim. Hemen senin gibi devlet adamı olmama gerek yok ya. Seni düğünüme davet etmek istiyorum."

Bir düğün töreni tertiplendi. Davetliler arasında Amazon seferine katılan yaşlı kabadayılar vardı. Peirithoos birkaç akrabasının da geleceğini bildirmişti. Theseus bol miktarda hediye getirmişti, çünkü arkadaşını çok seviyordu.

"Ne tür akrabalar bunlar?" diye sordu.

"Göreceksin" diye cevap verdi Peirithoos. "Pek hoşa gitmeyecek akrabalar."

Bu akrabalar gerçekten de pek güzel yaratıklar olmayan Kentaurlardan başkası değildi. Peirithoos'un yarı kardeşi olan Kentaurların yarısı at, yarısı insandı. Korkunç bir güruh. Adaba aykın hareket ediyor, içki içip sarhoş oluyorlardı. Bilindiği gibi Kentaurlar içkiyi hiç kaldıramazlar, ama içerken de dur durak bilmez, git gide daha da fazla vahşileşirler.

Bir süre sonra Kentaurlardan biri geline sulanmaya başladı.

"Ne de olsa ben damadın kardeşiyim, yabancı sayılmam."

İlginçtir ki bu duruma itiraz eden ne Peirithoos, ne de Theseus'tu, aksine Kaineus isimli bir arkadaşlarıydı.

Kaineus ayağa kalkarak yüksek sesle tane tane konuştu: "Kimse, ama kim olursa olsun hiç kimse benim yanımda bir kadına arzusu olmadan dokunamaz."

Peirithoos'un gelinini Kentaurlara karşı bu kadar cesurca savunan Kaineus kimdi acaba? Onun hikâyesinden kısaca söz edelim.

Kaineus eskiden Kainis ismini taşıyordu ve bir kızdı. Narin, nazik ve hayaller dünyasında yaşayan bir kızcağız. Ne yaşamı, ne de gerçek dünyayı pek iyi tanıdığı söylenemezdi.

Kainis günün birinde deniz kenarında dolaşırken, suların içinden ansızın Poseidon çıktı ve ona tecavüz etti. Kainis'in ağzından tek kelime bile çıkmadı, sadece sessizce ağladı. Bu durum karşısında Poseidon ya vicdan azabı duydu, ya da ne olduğunu tarif edemediğimiz, buna benzer bir şey hissetti.

"Olan oldu artık" dedi Kainis'e. "Zamanı geri döndüremem. Fakat benden bir şey dilemeni istiyorum. Benden ne dilersin?"

"Bir erkek olmak istiyorum" dedi Kainis. "Güçlü kuvvetli, kimsenin bir fenalık yapamayacağı vahşi bir erkek. Aynı zamanda da yaralanmaz olmak da istiyorum."

"Peki" dedi Poseidon. "İsteğini yerine getireceğim."

Böylece Kainis oldu Kaineus. Güçlü kuvvetli, iriyarı, vahşi bir adam.

Sarhoş Kentaurların gelinin üzerine yürüdüğünü gören Kaineus birden kendi hikâyesini hatırlamış ve onların karşısına çıkarak gelini korumak istemişti.

Kentaurların tümü birden Kaineus'un üzerine çullandılar ve onu sille tokat dövmeye başladılar. Fakat Kaineus yaralanmaz olduğu için onların darbeleri altında sadece pis pis sırıtıyordu, çünkü en ufak bir acı bile hissetmiyordu. Aptal Kentaurlar bu durum karşısında iyice öfkelenerek ona öylesine şiddetli darbeler indirdiler ki, sonunda Kaineus yerde açılan delikten aşağıya, Hades'e düştü.

Ve orada Kaineus tekrar Kainis'e dönüşüverdi, o narin, o nazik, o kınlgan kızcağıza. Yeraltı Dünyası'nın şefkatli tanrıçası Persephone onun koluna girdi ve gözyaşlarını kuruladı.

Bu arada yukarıdaki düğün meydanında kıyamet kopuyordu. Fakat kavganın sonu iyi gelmedi. Her ne kadar Theseus ve Peirithoos Kentaurları mağlup etmeyi başardılarsa da, bu arada gelin ölmüştü. Peirithoos daha düğün töreni sona ermeden dul kalmıştı.

Theseus arkadaşını alarak Atina'ya götürdü ve onu teselli et-

meye çalıştı: "Aslında toplum için çalışmaya başlamanın tam fırsatı bu..."

"Nasıl?" diye sordu Pelrithoos.

"Seni bakan yapabilirim" dedi Theseus.

"Hayır, teşekkür ederim" dedi Peirithoos. "Olan oldu artık. Üzgünüm, ondan epey hoşlanıyordum doğrusu. Fakat gerçeği söylemek gerekirse, çok iyi biliyorum ki, seni ve beni bekleyen daha bir yığın kadın var. Demek istediğim şu: Nasıl yaşadığımıza, ne gibi işler başardığımıza bir bak hele! Bizim gibi erkekler için aslında sadece Zeus'un kızlarıyla evlenmek söz konusu olabilir."

Peirithoos bu şekilde konuşarak bir kez daha Theseus'un aklını çeldi ve onu gerçekler dünyasından koparark, söylencelerin dünyasına sürükledi.

Bir kez daha karşılıklı dostluk yeminleri ettiler ve şöyle dediler: "Doğru, bize ancak Zeus kızları layıktır. Theseus, Zeus kızlarından birine sahip olman için sana yardım edeceğim."

"Ben de, Pelrithoos, ben de sana Zeus kızlarından birine sahip olmanda yardım edeceğim."

"Peki" dedi Peirithoos, "o halde seninle başlayalım. Ne de olsa sen kralsın, ben de senin tebaandan biriyim."

Küçük bir araştırma yaptıktan sonra, dünyanın en güzel kadınının Lakedaimon'da yaşadığını tespit ettiler. Kadının ismi Helena'ydı.

Helena o zamanlar on iki yaşındaydı ve şöhreti şimdiden tüm dünyada alıp yürümüştü. Kendisi Zeus'un kızlarından biriydi, bir yumurta halinde Lakedaimon'a getirilmiş ve Kraliçe Leda tarafından kuştüyü bir yorgan altında kuluçkaya yatırılmıştı.

"Helena çok yakında elden kaçacak" dedi Peirithoos. "Acele etmeliyiz, yoksa bir süre sonra çok geç olabilir."

Böylece Peirithoos ve Theseus Lakedalmon yoluna düştüler, on iki yaşındaki Helena'yı kaçırdılar ve Atina'ya getirdiler.

Theseus yaptıklarının doğru olmadığını biliyordu. Helena'ya elini bile sürmedi. Onun en iyi şekilde ağırlanması için elinden gelen gayreti gösterdi, çünkü kızına iyi davranılmaması durumunda Zeus'un öfkeleneceğinden endişe ediyordu.

Atina vatandaşları da başkomutanlarının ve başyargıçlarının yaptığı işi hiç mi hiç beğenmemişlerdi.

Vatandaşların birçoğu Peirithoos'dan da hiç hoşlanmıyordu zaten: "Kralımızın kaçık arkadaşı geldi yine. Umarım şehrimiz için yeni bir felaketin habercisi olmaz."

Bir süre sonra Helena'nın kardeşleri Kastor ve Polydeukes kız kardeşlerini almak üzere Atina'ya geldiklerinde Theseus onu kendi elleriyle onlara teslim etti, üstüne üstlük bir de özür diledi.

Fakat her şeye rağmen karşılıklı olarak verilmiş sözün ilk kısmı yerine getirilmiş, Zeus'un bir kızı kaçırılmıştır.

"Şimdi sıra bende" dedi Peirithoos. "Bana yardım edeceğine dair söz vermiştin. Ne dersin, ben Zeus'un hangi kızını seçeyim?"

"Bu işten vazgeçmeye ne dersin?" dedi Theseus.

"Hayır" dedi Peirithoos. "Söyle, Zeus'un hangi kızı bana layık?"

"Bilmiyorum" dedi Theseus. "Zeus'un kızlarının sayısı o kadar kabarık kl..."

Anlaşılan arkadaşı Peirithoos yavaş yavaş Theseus'un sinirine dokunmaya başlıyordu.

"Hayır, böylesine önemli bir meselenin çözümünü bizim aptal kafalarımıza bırakmamalıyız" dedi Peirithoos. "Bir Zeus kehanetine danışalım. Kızlarından hangisinin bana layık olduğunu rahibin ağzından bizzat Zeus söylesin bana."

Sonunda kutsal kehaneti ziyaret ettiler. Peirithoos'un ne istediğini işiten rahip, duyduklarına inanmak istemedi.

Rahip hem böyle bir talebi ciddiye alamayacağı, hem de biraz şakacı bir yapıya sahip bir insan olduğu için, şöyle cevap verdi: "Pekâlâ, o halde almışken Zeus'un en sevgili kızını al bakalım. Senin gibi birisi, Pelrithoos, en iyisine layıktır. Yeraltı Dünyası'nın Kraliçesi Persephone'yi al kendine eş olarak!"

Theseus aklından şöyle geçirdi: Çok güzel, böylece bu mesele kapanmış oldu, çünkü hiç kimse Yeraltı Dünyası'nın Kraliçesi'ne talip olamaz.

Fakat İksion'un çılgın, korkusuz oğlu Peirithoos dedi ki: "Dur bakalım, dur bakalım, elbette ki Yeraltı Dünyası'nın Kraliçesi'ni almak istiyorum. Sen de bana yardım edeceksin Theseus, çünkü bana söz vermiştin."

Theseus verdiği sözden asla dönemezdi.

Böylece Persephone'yi kaçırmak üzere Yeraltı Dünyası'na indiler. Peirithoos aşağıya inen gizli yollar biliyordu. Bir süre sonra Hades'in karşısına çıkmışlardı bile.

Söze başlayan elbette ki Peirithoos oldu. "Bana bak" dedi Hades'e, "karın Persephone'yi istiyorum. Onu kendime eş olarak alacağım."

Theseus her an Hades'in gazaba gelerek onları en iyi durumda Yeraltı Dünyası'ndan dışarı atmasını, en kötü durumda da İksion'a arkadaşlık edebilecekleri Tartaros'a göndermesini bekliyordu.

Fakat karanlık yüzlü Hades sakin bir sesle konuştu: "Herhangi bir yanlış anlama olmaması için sadece bir kez tekrar edeceğim: Sen, Peirithoos, eşim olan Yeraltı Dünyası Kraliçesi Persephone'yi elimden almak ve kendi eşin yapmak istiyorsun. Doğru anlamış mıyım?"

"Evet" dedi Peirithoos. "Tam olarak bunu istiyorum."

"Pekâlâ" dedi Hades, "bir de Persephone'nin buna ne diyeceğini dinleyelim. Bu arada siz şuraya oturun."

Hades'in gösterdiği yerde iki tane tabure vardı.

"Oturun ve bekleyin" dedi Hades bir kere daha ve oradan uzaklaştı.

"Boş yere korktuğunu anladın mı şimdi?" dedi Peirithoos Theseus'a. "Her şey ne kadar iyi gidiyor! Bunu şimdiye kadar hiç kimse denememişti, o kadar!"

Sonra taburelere oturdular. Fakat bunlar çok özel taburelerdi. Unutkanlık tabureleri deniliyordu adlarına. Üzerlerine oturan hiç kimse bir daha yerinden kalkamazdı, et ve kemikler tahta ile kaynaşarak bir bütün oluşturur. Yerdeki tüm deliklerden yılanlar çıkar ve taburede oturanı kalkmaması için tehdit ederler. Unutulmamalıdır ki, Yeraltı Dünyası'nın zemini, dünyanın en delikli zeminidir. Cehennem köpeği Kerberos da gelip taburede oturanı kalkmaması için tehdit eder; unutulmamalıdır ki, dünyada hiçbir köpeğin tehdidi Kerberos kadar etkili olamaz.

Böylece Peirithoos ve Theseus Yeraltı Dünyası'nda oturup kaldılar.

Uzun yıllar sonra Kerberos'u almak için yeraltına inen Herakles

–yapması gereken son işti bu–, taburede oturan ve boş gözlerle önlerine bakan iki adamı gördü.

"Kimsin sen?" diye sordu Herakles, Theseus'a.

"Bilmiyorum" diye cevap verdi Theseus, çünkü unutkanlık taburesinde oturuyordu.

"Sen Theseus değil misin?" dedi Herakles. "Hani sen küçük bir çocukken burnunun ucunu dürtüklemiştim."

"Bilmiyorum" diye cevap verdi Theseus.

Bunun üzerine Herakles, Hades'e iki adamı yukarı götürüp götüremeyeceğini sordu.

"Karıma sor" diye kestirip attı Hades.

Persephone ise dedi ki: "Theseus'u götürebilirsin. Fakat Peirithoos burada kalacak. O artık asla buradan bir yere ayrılamaz. Theseus'u yanına alabilirsin, şayet onu oturduğu tabureden sökmeyi başarabilirsen tabii."

Herakles tüm gücünü topladı, Theseus'u koltuğunun altına kıstırdı, bir ayağıyla tabureye bastı ve var gücüyle asıldı. Theseus'u tabureden ayırmayı başarmıştı.

Diğer şehirlerin Atina'yı kıskanan vatandaşları şöyle der: "Atinalıların gerileri neden mi bu kadar küçük? Çünkü ataları olan adamın gerisinin yarısı tabureye yapışıp kalmıştı!"

Herakles, Theseus'u söylence dünyasından gerçekler dünyasına taşır tekrar. Theseus Atina'ya kavuşmuştur.

O andan itibaren Theseus sadece devlet adamı olarak yaşar, kişiliğinin ikinci yansı Yeraltı Dünyası'nda hiçbir şey düşünmeden oturmaktadır.

Theseus nasıl öldü? İnsanlar bu tür olağanüstü kahramanların ya Herakles gibi tanrılaştırılmalarını, ya da en azından son derece dramatik bir şekilde ölmelerini arzular.

Theseus'un ölümü diğer mitolojik ölümlere oranla epey sıradan bir şekilde gerçekleşmiştir. Lykomedes isimli hain bir kral tarafından kayalıklardan aşağı itilmek suretiyle öldürülmüştür. Bu olay olduğunda Theseus yaşlı bir adamdı artık. Katili bunu yapmaya iten nedenlerin ne olduğunu kimse bilmemektedir artık. Belki

de tüm zamanlar boyunca Theseus'un katili olarak hatırlanmak onun için yeterli bir neden olmuştur.

Aslında Lykomedes'in bu cinayeti işlemesine hiç gerek yoktu, çünkü ismini ölümsüz kılmak için sonra eline başka bir fırsat daha geçecekti. Çünkü o ileride Akhilleus'un kayınbabası ve Neoptolemos'un büyükbabası olacaktı... - Fakat bu da başka bir hikâyedir.

GLAUKOS

Akakallis – Katreus ve İlişkileri –
Garip Bir Kehanet – Rengi Değişen Bir Dana –
Kâhin Polyeidnos – Bir Bal Teknesi – İki Yılan –
Kâhin'in Şükran ve Laneti

Minos'u hatırlayalım: Europa ve Zeus'un oğulları Minos Girit Kralı'ydı, Pasiphae ile evlenmiş ve ondan birçok çocuk sahibi olmuştu. Kızları Ariadne ve Phaidra'dan daha önce söz etmiştim. Minos ve Pasiphae'nin bir diğer kızlarının ismi Akakallis imiş ve Tanrı Apollon onu çok seviyormuş. Söylendiğine göre, dünyada ondan daha fazla sevdiği başka bir şey yokmuş.

Katreus da Minos ve Pasiphae'nin oğullarından birisidir. Kendisi Minos ve Miken Söylence Çemberleri'nin arasındaki ilişkiyi sağlayan kişidir. Kehanet, Katreus'a çocuklarından birinin kendisini öldüreceğini bildirmişti. Bunun üzerine oğlu Althaimenes'i saf dışı etmek istemiş, fakat bunu başaramadan oğlu Rodos Adası'na kaçmıştı. Kızları Aerope ve Klymene'yi ise Naupolis'e satmış, onlarla canı ne isterse yapabileceğini söylemişti. Naupolis, Klymene ile evlendi, Aerope'yi ise Atreus'a eş olarak verdi. Aerope, Agamemnon ve Menelaos'un annesi olmuştu. Katreus yaşlı bir adam olduğu zaman miras işini yoluna koymak istedi, herhalde kehanetin uyarısını pek ciddiye almıyordu artık. Rodos'a giderek oğlu Althaimenes'i bulmak istedi. Fakat oğul babayı tanımadı, onu bir korsan zannetti ve arkasından mızrağını fırlattı. Böylece de kehanet yerine gelmiş oldu.

Menelaos'un büyükbabası Katreus'un cenaze törenine katıl-

mak için Girit'e gelmesi sırasında, Troya prensi Paris de Lakedaimon'a gelmişti. Menelaos'un karısı Helena'yı görür görmez âşık olan Paris onu Troya'ya kaçırdı ve böylece Troya Savaşı'nın sebeplerinden birini yarattı. Görüyorsunuz değil mi, her şey birbiriyle nasıl da ilintili...

Şimdi Glaukos'un hikâyesini anlatmak istiyorum. Kendisi Minos ve Pasiphae'nin en küçük oğluydu.

Minos onu sanki torunuymuş gibi şımartmaktaydı. Tüm Knossos Sarayı oyun alanı olarak Glaukos'un emrine amadeydi. Küçük prensle karşılaşan herkes hazırola geçerek onu bir kral gibi selamlamak zorundaydı. Minos böyle emretmişti. Kral pencerenin kenarında duruyor ve bakanlarının küçük prense saygılarını sunmalarını seyrederken kıkır kıkır gülüyordu. Glaukos bütün gün boyunca bu uçsuz bucaksız sarayın içinde oynuyordu. Saray o denli büyüktü ki, Minos daha yıllar öncesinden Mucit Daidalos'a yol bulmayı kolaylaştıracak bir sistem geliştirmesini emretmişti. Bir akşam annesiyle babası boş yere küçük Glaukos'un geri dönmesini beklediler. Onu bulmaları için dört bir yana adamlar salındı.

"Belki de sarayın bir köşesine kıvrılıp uyuyakalmıştır" diye düşündü adamlar.

Ve sarayı köşe bucak aramaya başladılar. Fakat Glaukos bulunamadı. Sabah olmuştu. Minos ve Pasiphae'nin kalpleri endişeyle doluydu.

Kral bu defa tecrübeli izcilerden oluşan bir grubu Glaukos'u aramaya gönderdi. Adamlar sistematik olarak sarayın tümünü aradılar. Böylece üç gün geçti, korku ve endişeyle dolu üç gün, üç gece.

Tecrübeli izciler şöyle dediler: "Eğer Glaukos sarayda olsaydı onu şimdiye kadar bulmuş olurduk. Her deliği yokladık, her sandalyenin altına baktık, her yatağın altını araştırdık, her sandığın içini açtık. Nafile. Hiçbir yerde yok."

Minos tüm saray ve şehir halkını topladı ve her birinden Glaukos'u görmediklerine dair yemin etmesini istedi. Hepsi yemin etti.

Minos çaresizlik içinde kıvranıyordu. Aslında zayıf yapılı bir adam değildi, birçok hikâye bize onun ne kadar sert ve acımasız

bir adam olduğunu anlatır. Fakat küçük oğlu Glaukos'u çok seviyordu.

Minos sonunda kehanete danışmaya karar verdi: "Sevgili oğlumu nasıl bulabilirim?"

Kehanet her zamanki gibi gayet karmaşık ve anlaşılması güç bir cevap verdi: "Kim kısa bir süre önce Girit'te gerçekleşmiş bir doğum için uygun bir benzetme bulursa, kayıp çocuğu da o bulacak."

"Ne kadar saçma bir cevap!" diye kükredi Minos rahibenin suratına doğru, hatta bir an kehanet merkezini yakıp yıkmayı bile düşündü. "Aptalca bir kehanet bu" diye lanetler yağdırdı, "böylesine karmaşık bir cümleyi kim anlayabilir ki! Tanrılar bile bana karşıl"

Zeus ise şöyle cevap verdi: "Kehanete güven. Kehanet doğruyu söyledi."

Tüm Girit harıl harıl düşünmeye başladı: "Adamızda en son nasıl bir doğum gerçekleşti acaba?"

Sonunda Glaukos'un ortadan kaybolmasından bu yana sadece bir dananın dünyaya gelmiş olduğuna karar verdiler. O danayı incelemekten başka ne yapabilirlerdi ki?

Gerçekten de çok alışılmadık bir danaydı bu, günde tam üç kere rengini değiştiriyordu. Sabahları bembeyaz, öğlen ve öğleden sonraları kırmızı, akşam ise simsiyah oluyordu. Ertesi sabah ise tekrar beyazlıyor ve bu böylece sürüp gidiyordu.

Minos, krallığının en akıllı insanlarını bir araya toplayarak onlara danayı gösterdi: "Bu dana hakkında düşünceleriniz nedir? Bu duruma ne dersiniz?"

"İşte, görüldüğü üzere, rengini değiştiren bir dana bu" dedi adamların birçoğu.

"Bu bir benzetme değil ki!" diye köpürdü Minos. "Bu somut durumun somut tahlili sadece."

O sırada Polyeidos adlı bir kâhin Girit'te konuk olarak bulunuyordu.

Polyeidos'un babası Melampus, duvarları kemiren tahta kurularının seslerini işitmekle ün kazanmıştı. Polyeidos ise Pegasos'u evcilleştirebilmesi için Bellerophon'a yardım etmekle ün kazanmıştı.

Polyeidos dananın önüne dikildi ve dedi ki: "Bana sorarsanız bu dana olgunlaşan bir dut meyvesine benziyor."

Uygun veya değil, bu bir benzetmeydi.

"Yeteri kadar bekledik" dedi onu işiten Minos. "Hadi bakalım, Polyeidos, sevgili oğlumu bul bakalım."

"Deneyeceğim" dedi Polyeidos.

"Onu bulmak zorundasın" dedi Minos. "Aksi takdirde seni de öldürürüm."

Polyeidos, Konossos Sarayı'na gitmek üzere yola koyuldu. Kapı kirişlerinin birinin üstünde bir arı kovanı gördü, arılar bir baykuş tarafından tehdit ediliyordu. Polyeidos bunu bir işaret olarak kabul etti. Ben böyle bir işareti yorumlamayı beceremezdim, fakat Polyeidos bunu becermişti. Arı kovanını yerinden alarak arıları kovaladı, sonra da peşlerinden gitti.

Arıları takip eden Polyeidos kendisini mahzende bulmuştu. Orada büyük bir fıçı vardı ve fıçı ağzına kadar balla doluydu.

Polyeidos dedi ki: "Bu fıçının içinde Glaukos'u bulacaksınız."

Fıçı devrilerek içindeki bal döküldü. Gerçekten de küçük Glaukos içindeydi, balın tadına bakmak isterken ayağı kayıp fıçıya düşmüş ve balın içinde boğularak ölmüştü.

"Sana ancak oğlunun ölüsünü getirebildiğim için üzgünüm" dedi Polyeidos, Minos'a. "Onu buldum, fakat bundan fazlasını yapamam."

"Hayır, hayır, bundan fazlasını yapmak zorundasın" dedi Minos. "Oğlumu tekrar diriltmeni istiyorum."

"Fakat ben bunu yapamam ki!" dedi Polyeidos. "Tamam, gelecekten haber verebiliyorum gerçekten de, fakat ölüleri diriltmek... Bunu asla yapamam."

"Yapmak zorundasın" diye tehdit etti onu Minos. "Ya bunu yaparsın, ya da kendin de ölürsün. Seni Glaukos ile aynı mezara gömmelerini söyleyeceğim."

Kâhin Polyeidos ve Glaukos gerçekten de aynı tabutun içinde mezara gömüldüler. Minos tabutun içine bir boru sokarak bir ucunu dışarıda bırakmıştı ki, şayet olumlu bir gelişme olursa Polyeidos'a haber verebilsin.

Polyeidos dar ve karanlık tabutun içinde öylece yatıyordu. Borunun içinden sızan azıcık ışığın aydınlığında bir yılanın sürünerek Glaukos'un üzerine çıktığını gördü. Polyeidos şöyle düşündü: Belki de Glaukos'un içinde küçücük olsun bir yaşam kıvılcımı kalmıştır, bu yüzden yılanın onu ısırmasına izin vermemeliyim."

Eliyle yılana sert bir darbe indirdi ve hayvanı öldürdü. Bir süre sonra ikinci bir yılanın sürünerek geldiğini gördü. Yılan ağzında bir ot taşıyordu. Ölü kardeşinin yanına çöreklendi ve ağzındaki otu onun başına koydu.

Polyeidos ölü yılanın kımıldanmaya başladığını görünce, ansızın zihninde bir şimşek çaktı. Hayvanın kafasındaki otu kaptığı gibi yılanların ikisini de öldürdü, sonra da otu Glaukos'un ağzının üstüne koydu.

Ve gerçekten de kısa bir süre sonra yanındaki küçük vücut kımıldanmaya başlamıştı. Polyeidos hemen ağzını boruya dayadı ve kendilerini dışarı çıkarmalarını, Glakos'un tekrar yaşama döndüğünü bağırdı.

Minos kendi elleriyle tabutun kapağını açtı, Glaukos ve Polyeidos sağ ve esen olarak dışarı çıktılar. Polyeidos gizliden gizliye çok zengin olan Minos'un kendisini değerli armağanlarla ödüllendireceğini umuyordu. Fakat Minos, Polyeidos'u ödüllendirmedi, tam aksine. Onun Girit'ten ayrılmasına izin vermediği gibi, üstüne üstlük bir de onu tutsak aldı.

"Teşekkürün bu mu?" diye sordu Polyeidos ona.

"Benden teşekkür filan bekleme" dedi Minos. "Şimdi sahip olduğun kehanet yeteneğini oğlum Glaukos'a da geçireceksin. Yoksa seni öldürürüm."

Böylece Polyeidos, Glaukos'a kehanet dersleri vermeye başladı. Ne de olsa kehanet öğrenilebilir bir şeydi.

Sonunda Polyeidos şöyle dedi: "Artık burdan ayrılmak istiyorum, çünkü bu ada bana mutsuzluktan başka bir şey vermedi."

"Peki" dedi Minos. "İstediğin zaman gidebilirsin."

Polyeidos gemiye binmeden kısa bir süre önce, Glaukos ile vedalaşmak istediğini söyledi. Tabutun içinde birlikte korkunç saatler geçirdiklerini, bu yüzden de aralarında bir yakınlaşma doğduğunu söylüyordu.

Polyeidos küçük Glaukos'u kucakladı. Glaukos tam ona hoşçakal demek için ağzını açmıştı ki, Polyeidos onun ağzının içine tükürüverdi. Apollon'dan öğrendiği bir yöntemdi bu. Bu şekilde Glaukos'un öğrendiği her şeyi unutmasını sağlamıştı.

Glaukos kehanet sanatını bir anda unutuyermişti. Minos durumu öğrenince adamlarını Polyeidos'un arkasından gönderdi, fakat onun izini bulması mümkün olmadı.

PROKNE ve PHİLOME

Kayınbaba ile Yapılan Bir Anlaşma – Özlem –
Kızkardeşe Duyulan Arzu – Tecavüz –
Yalan – Şal – İntikam – Dönüşüm

Bir zamanlar Tereus adında korkunç bir kral yaşarmış. Hemen bu kralın çok korkunç bir kral olduğunu söyleyeyim, çünkü çok korkunç bir tanrının, Savaş Tanrısı Ares'in öz oğluymuş. Ares benim dostum değildir. Ben Ares'i sevmem, her zaman Ares'in etrafından geniş bir yay çizerek dolandım, onun sülalesinin etrafından da aynı şekilde geniş bir yay çizerek dolanmak gerekir.

Tereus Trakya Kralı'ydı. Atina Kralı Pandeon'a bir miras savaşında yardım ettiği için, ödül olarak onun kızı Prokne'yi almıştı. Bu bir anlaşmaydı.

Tereus, Prokne'ye çok kötü davranıyordu. Bir süre sonra Prokne ona bir oğul doğurduğu zaman, Prokne bu çocuğu sevmedi. Ona İtys ismini koymuştu.

Prokne kız kardeşi Philomele'yi çok özlüyordu. Birbirlerini çok seviyorlardı. Çok güzel bir kadın olan Prokne bir süre sonra keder ve özlemden çirkinleşmeye başladı.

"Eğer daha da çirkinleşirsen seni öldürürüm" dedi Tereus ona günün birinde. "Çirkin bir kadını ben ne yapayım?"

"Eğer kız kardeşim Philomele'yi ziyaret etmeme izin verirsen yine güzelleşirim. O zaman beni yeniden beğenirsin ve beni öldürmene gerek kalmaz."

Tereus kaba saba, gerçekten de kötü niyetli bir adamdı. Çok

akıllı olduğu söylenemezdi, fakat karısının buradan ayrılmasına izin verdiği takdirde bir daha asla geri gelmeyeceğini bilecek kadar akıllıydı.

Kendisinin de nasıl olsa o taraflarda işi olduğu için, karısına dedi ki: "Bana bak Prokne, sana kız kardeşin Philomele'yi getireceğim. Birkaç hafta bizim yanımızda kalsın. Umarım bu ziyaret sana iyi gelir."

Prokne kız kardeşinin ziyaretine son derece seviniyordu.

Tereus ismindeki kaba saba pis herif Atina'ya gitti, kral Pandeon ile kirli işler çevirdi ve bu arada Philomele'yi de gördü. Görür görmez de kız için yanıp tutuşmaya başlamıştı.

"Kızın Philomele'yi yanımda götürmek istiyorum" dedi Pandeon'a. "Aksi takdirde kız kardeşi iyice çirkinleşip mahvolacak ve ben de onu öldürmek zorunda kalacağım."

Pandeon'un umurunda bile değildi: "Canın ne isterse onu yap. Yeter ki masrafları sen karşıla."

Tereus, Philomele'yi yanına alıp yola koyuldu. Fakat bu defa geldiği yolu değil, ormanın içinden geçen başka bir yolu kullanıyordu. Ormanın derinliklerinde kızı terk edilmiş bir kuleye sürükledi ve ona orada tecavüz etti. Bunu yapmadan önce bağırmaması için dilini koparmıştı.

Sonra kulenin kapısını Philomele'nin üzerine kilitledi, aptal bir hizmetçiyi muhafız olarak kapıya dikti ve ona kıza yiyecek içecek vermesini söyledi.

Sonra da eve döndü. Prokne büyük bir özlemle kız kardeşinin gelmesini bekliyordu, fakat Tereus yalnız dönmüştü.

"Çok üzgünüm, Prokne. Sana verdiğim sözü yerine getirdim, fakat kız kardeşin ormanda illa ki çiçek toplamak istedi. Ona izin vermek istemedim, burasının tehlikeli, vahşi bir orman olduğunu söyledim. Fakat ne söylediysem çiçek toplamaktan caydıramadım. Bunun üzerine ona canının istediği şeyi yapmasını söyledim. Tam o anda vahşi bir hayvan geldi ve onu parçaladı. İşte!" Elinde Philomele'nin kanına bulanmış bir eşarp tutuyordu, kızın dilinden fışkıran kandı bu. "Ondan geriye sadece bu kaldı. Sakın beni suçlamaya kalkma, bu işte benim bir kabahatim yok."

Prokne çok sarsılmıştı. Hayatta sevdiği tek şeyi kaybettiğini sandığı için, hüngür hüngür ağlıyordu.

Kız kardeşi Philomele ise ormandaki kulede kilitli kalmıştı. Ne bağırabiliyor, ne haykırabiliyor, ne de imdat isteyebiliyordu, çünkü artık dili yoktu. Buradan kurtulmak için ne yapabilirdi acaba? Çaresizlik içinde elbiselerini çıkardı, tümünü söktü ve yeni baştan dokumaya başladı. Uzun bir şal örüyordu yavaş yavaş, üzerine tüm hikâyesinin yazılı olduğu bir şal. Fakat hikâyesini sadece kız kardeşinin okuyabileceği gibi işliyordu, başka birisinin bundan bir anlam çıkarmasına imkân yoktu. Bunu nasıl yaptığını sormayın, ben de bilmiyorum. Tek bildiğim, Philomele ile Prokne arasında derin bir gönül bağı olduğudur.

Philomele, kendisine yemek getiren aptal hizmetçiye şalı verdi ve işaretlerle onu Tereus'un karısına götürmesini söyledi. Hizmetçi de kendisine denileni yaptı.

Prokne şalı aldığı zaman üzerine işlenmiş olan hikâyeyi okudu; zavallı kız kardeşinin üzücü, korkunç hikâyesini.

Bakkhaların tanrıları Dionysos şerefine şenlik yaptıkları zaman da gelip çatmıştı. Prokne bir Bakkha kılığına girdi, gece olunca gizlice ormandaki kuleye yaklaştı ve kız kardeşini kurtardı.

Prokne'yle Philomele uzun uzun kucaklaştılar ve intikam almaya and içtiler. Birlikte eve geri döndüler. Prokne küçük oğlu İtys'i yatağından aldı. Babası Tereus olduğu için oğlunu sevmiyordu.

Prokne ve Philomele birlikte çocuğun gırtlağını kestiler ve vücudunu parçaladılar. Etini kızartarak bir yemek hazırladılar, bu yemeği de Tereus'un önüne koydular. Tereus yemeği bitirdikten sonra dilsiz Philomele İtys'in başını Tereus'un önüne fırlattı.

Duyduğu derin acı ile çılgına dönen Tereus kadınları kovalamaya başladı. Tam onları yakalamak üzereydi ki, iki kadın da ansızın dönüşüme uğrayıverdi. Prokne bir bülbül olmuştu, dili olmayan Philomele de bir kırlangıç.

İki kız kardeş biri bülbül, diğer kırlangıç olarak uçup birbirlerinden ayrıldılar.

GYGES

Kırmızı Bir Yüzük – Meraklı Bir Kral –
Bir Dövüş – Bir Parmak ile Yapılan Bir Konuşma

Meraklı olmak, bir şeyler anlatmanın koşuludur. Anlatmayı sevmeyen insanlar meraklı olmayı da sevmezler. Ben meraklı olmayı seviyorum.

Bu defa size çok meraklı bir çoban olan Gyges'in hikâyesini anlatmak istiyorum. Gyges gerçekten de çok meraklı birisiydi, olur olmaz her yere burnunu sokmayı çok sevdiği için, günün birinde bir tilki burnunu ısırıp kopanverdi. Artık burunsuz kalan Gyges bu defa alnını her tarafa sokuyordu. Günün birinde alnını yerdeki bir çatlağa soktu. Aşağıda bronzdan yapılma dev bir at bulmuştu. Atın ağzından içeri bir göz atınca, içeride bir insan cesedinin yatmakta olduğunu gördü.

Bu cesedin parmağında bir yüzük, yüzüğün üzerinde de yakut kırmızısı bir taşı vardı. Gyges yüzüğü cesedin parmağından çıkartıp, ganimet olarak cebine attı.

Akşam olduğu zaman Gyges diğer çobanlarla birlikte kamp ateşinin başına çökmüştü. İş arkadaşları ilginç hikâyeler anlatırken bizim meraklı çoban bir yandan onlan dinliyor, diğer yandan da parmağındaki yüzüğü evirip çeviriyordu. Ansızın parmağındaki yüzüğü bir kere çevirmesi durumunda görünmez olduğunu fark etti!

Diğer çobanların birbirlerine "Gyges nerede?" diye sorduklarını işitiyordu.

"Su dökmeye gitti" cevabını veriyordu başkaları.

Ve çobanlar Gyges hakkında konuşmaya başladılar, oysa o onların arasında oturmaya devam ediyordu, sadece görünmez olmuştu.

Merak gidermek için ne güzel bir yöntem! Parmaktaki yüzüğü bir kere çevirmek, görünmez olup insanların başkaları hakkında neler konuştuğunu dinlemek için yeterli.

Günün birinde Gyges bir kralın huzuruna çıkar ve ona yüzükten söz eder.

"Pekâlâ" der kral. "O halde şimdi karımın dairesine git, yüzüğü çevir ve onun ne yaptığını izle. Sonra da bana her şeyi anlat."

Gyges kralın istediğini yaptı. Fakat kraliçeyi görür görmez kendisini çok aptal hissetti. Ona âşık olmuştu. Yaptığım doğru bir şey değil, diye geçirdi içinden, bunu yapmamalıyım.

Parmağındaki yüzüğü bir kez daha çevirdi, kadının karşısına kanlı canlı bir insan olarak çıktı ve ona her şeyi itiraf etti.

Kraliçe kocasına son derece kızmıştı. "Demek öyle!" dedi Gyges'e, "şimdi ya hemen kocama meydan okuyup ona dövüşmeyi teklif edersin, ya da bağırmaya başlarım ve bana kötü şeyler yapmak istediğini söylerim."

Böylece kral ile meraklı Gyges arasında bir dövüş başladı. Dövüşün galibi elbette ki Gyges'ti, çünkü dövüş esnasında sürekli olarak parmağındaki yüzüğü çevirip duruyordu.

Dövüş sona erip de kral ölü olarak yere serildiğinde Gyges kraliçeye döndü: "Kral öldü. Şimdi ben seninle evlenmek ve kral olmak istiyorum."

Fakat kraliçe avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı: "Ben asla bir çoban ile evlenmem. Zaten kocamı öldürmeni değil, onu sadece cezalandırmanı istemiştim. Siz erkekler neden sadece öldürmeyi düşünüyorsunuz? Defol buradan! Yüzüğün bize sadece uğursuzluk getirdi!"

O andan itibaren Gyges yüzüğünden nefret etmeye başladı. Yüzüğü parmağından çekip çıkarmak istedi, fakat bunu başaramadı.

"O halde seni kesip atmak zorundayım" dedi parmağına.

Ve parmağını kesti. Fakat parmağı intikam almayı başarmıştı. Yüzüğü son bir kere çevirmiş ve meraklı Gyges'i görünmez kılmıştı. Artık hem burnu, hem de parmağı yoktu, üstüne üstlük bir de görünmez olmuştu. Gyges'e artık insan demek mümkün müydü acaba?

THEBAİ SAVAŞLARI

Miras – Polyneikes – Adrastos ve Amphiaraos –
Tydeus – Aslan ve Yabandomuzu –
Eriphyle'nin Hükmü – Parthenopaios –
Kapaneus ve Hippomedon – Thebai'de –
Yediler'in Karargâhında – Kötü Bir Başlangıç –
Savaş – Yenilgi – Kreon ve Antigone –
Epigonlar – Alkmeon

Miras

Aynı Troya Efsane Çemberi'nde olduğu gibi, Thebai Efsane Çemberi de bizi sürekli meşgul etmektedir.

Kısaca hatırlayalım: Kral Ödipus, kim olduğunu bilmeden annesi İokaste ile evlenir ve dört çocuklan olur. Kızları Antigone ve İsmene, oğulları Eteokles ve Polyneikes. Ödipus kendi kaderinin ardındaki gerçeği adım adım kavradıktan sonra –yani babası Laios'u öldürmesi ve karısı İokaste'nin aslında annesi olması–, kendisini cezalandırmak amacıyla gözlerini oyar ve kendisini kendi şehrinden sürgün eder.

İyi ama onun takipçisi kimdir? Thebai şehrinin yeni kralı kim olmuştur? Bugüne kadar zaten pek iyi anlaşamayan oğulları Eteokles ve Polyneikes, açıktan açığa savaşmaya başlarlar.

İokaste'nin kardeşi, yani Eteokles ve Polyneikes'in amcaları Kreon geçici olarak yönetimi eline alır. Kreon çok çelişkili bir şah-

siyettir. Kimi onun iyi bir insan olduğunu, sadece şehrin refahını düşündüğünü öne sürer. Kimi ise onun kendi çıkarını açıktan açığa savunmaya cesaret edemeyen dalavereci bir korkak olduğunu söyler.

Thebai vatandaşları da iki kampa bölünmüştür. Bir kısmı yufka yürekli Eteokles'in kral olmasını isterken, bir kısmı da sert yaradılışlı Polyneikes'in kral olmasını arzular. Thebai şehri içine düştüğü karmaşa ortamı yüzünden yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

Bunun üzerine Kreon devreye girerek bir öneri yapar: "Bana kalırsa dönüşümlü olarak tahta geçin. Yılın yarısı sen kral ol, Eteokles. Diğer yarısı da kardeşin Polyneikes kral olsun." Ve önerisine devam etti: "İlk kral Polyneikes olsun."

Fakat kardeşler birbirlerine biraz olsun güvenmiyordu.

"Neden Polyneikes?" diye sordu Eteokles.

"Senden daha büyük olduğu için" dedi Kreon.

Kardeşlerin birbirlerine güvenmediği yetmezmiş gibi, Polyneikes Kreon'a da güvenmiyordu. Acaba önceliği bana vermesinin sebebi ne? diye düşünüyordu. Sonradan aklına geldi ki, ikinci olan daha avantajlıdır, çünkü birincinin hatalarını kullanarak kendi lehine propaganda yapabilir.

"Hayır" dedi Polyneikes, "ben bunu istemiyorum kral olmaya Eteokles başlasın."

"Bence fark etmez" dedi Kreon.

Dedikodular alıp başını yürümüştü: Sürgün Ödipus'un kutsamasını elde eden kimse, Thebai iktidarını tek başına elinde tutacaktır. Eteokles ve Polyneikes birbirlerinden gizli olarak, Ödipus'un inzivaya çekildiği Kolonos'a gittiler.

Kreon da Ödipus'un kutsamasını elde etmek istiyordu. Onun hakkında iyi düşünenler şöyle diyordu: Bunu yapmasının tek sebebi, şehrin iyiliğini düşündüğü içindi. Eteokles ve Polyneikes'in dönüşümlü olarak kral olmaları durumunda şehrin başına neler geleceğini anlamış ve buna engel olmak istemişti. Kreon, Ödipus'un elini kendi isteğiyle başının üstüne asla koymayacağını da gayet iyi biliyordu, çünkü ikisi birbirlerini ta eskiden beri çekemi-

yorlardı. Kreon bir grup asker eşliğinde Kolonos'a geldi. Onun hakkında iyi düşünenler şöyle diyordu: Çoğunluğun çıkarına olduğu müddetçe bazen şiddet kullanılabilir.

Ödipus hiçbirini kutsamaya niyetli değildi.

"Sizinle herhangi bir alakam olsun istemiyorum" dedi oğullarına. "Beni rahat bırakın. En iyi niyetlerle yaptığım işler bile tersine dönüp bir lanet olarak bana geri dönüyor."

Bunun üzerine oğulları Ödipus'un yanından uzaklaştılar. Fakat akşam olunca geri gelmişlerdi. Bu defa birlikte değil, teker teker ziyaret ediyorlardı babalarını.

İlk olarak Eteokles geldi.

"Sakın Polyneikes'i kutsama baba" dedi Ödipus'a. "Polyneikes çok sert ve ölçüsüz."

Ödipus onun gözlerindeki nefreti görmüştü: "Eğer benden seni kutsamamı isteseydin, bunu belki yapardım. Fakat bana kardeşini kutsamamamı dilemek için geldin. Lanet olsun sana!"

Eteokles tam babasının yanından ayrılmıştı ki, Polyneikes yavaşça içeri süzüldü.

"Sakın Eteokles'i kutsama baba" dedi Ödipus'a. "Eteokles çok yumuşak ve karaktersiz."

Ödipus, Eteokles'e verdiği cevabın aynısını Polineikes'e de verdi ve onu da lanetledi.

Böylece iki oğlunu da lanetlemiş oldu: "Aranızda anlaşmalısınız, yoksa her ikinizin ölümü de öbürünün elinden olacak!"

Kreon başka çaresi kalmayınca Ödipus'un kutsamasına silah zoruyla sahip olmak istedi. Fakat yaşlı kralın imdadına Theseus yetişmişti. Kreon ve askerlerini kovaladıktan sonra Ödipus'u Atina'ya götürdü ve ona sığınma hakkı tanıdı.

Bu yardımseverlik sebepsiz değildi elbette. Kehanet, Theseus'a ilginç şeyler söylemişti: "Duvarlarının içinde Kral Ödipus'un öleceği şehir büyük olacaktır ve büyük kalacaktır."

Devlet adamı Theseus bu kehanete kulak vermeyi uygun buldu.

Gerçekten de Ödipus Atina'da öldükten sonra Atina büyük bir şehir oldu ve büyük bir şehir olarak kaldı.

Böylece Eteokles ve Polyneikes Kolonos'tan geri döndüler ve

Kreon'un önerisini kabul ettiler. Birbirlerinin ellerini sıkarak, Thebai tahtını paylaşacaklarına yemin ettiler.

"Babamızın laneti bizim üzerimizde etkili olmayacak" diyorlardı.

Dönüşümlü krallığa Eteokles başlayacaktı.

Eteokles hiç şüphesiz iki kardeşin daha aptal olanıydı. Çok yumuşak bir karaktere sahipti, şekil verilmeye, etki altına alınmaya çok uygundu, disiplinsiz ve ilkesizdi. Ve bütün bu özellikler Kreon'a hitap ediyor, diyordu ona güvenmeyenler. Ona güvenenler ise şöyle diyordu: Siyaset gerçekçi olmayı gerektirir, toplum refahı stratejilere ve taktiklere ihtiyaç duyar.

Çok sert mizaçlı, çok nadir gülen, fanatizme meyilli genç bir adam olan Polyneikes, kardeşinin hükümdarlığı altında olup bitenleri dikkatle izliyordu. Sürekli notlar tutuyor, kardeşinin her hatasını, her yanlış kararını hemen kâğıda döküyordu. Çok başarılı bir şekilde kardeşinin aleyhinde propoganda yapıyor, sürekli halk toplantıları düzenleyerek herkese ilan ediyordu: "Çok yakında, benim hükümdarlığım altında her şey çok daha iyi ve çok daha güzel olacak."

Birinci yıl dolduğu zaman Kreon, Polyneikes'i tutuklattırdı.

"Bunu yapmak zorunda kaldığım için üzgünüm" dedi ona, "fakat bir sonraki kral sen olamazsın. Sen Thebai'yi sevmiyorsun. Şehri senden korumam gerekiyor."

Polyneikes kaçmayı başarmıştı. Aldatılmıştı. Artık nefreti sınır tanımıyordu.

Thebai'den kaçarak Argos'a sığındı. İnce yapılı, uzun boylu, fanatizme meyilli bu genç adam, Argos Kralı Adrastos'un karşısına çıkmıştı. Gerçi bu kralı tanımıyordu ama, haklı olduğunu hissettiği ve buna inandığı için, büyük bir özgüven ve kararlılıkla ondan yardım istedi. Hakkı olan Thebai hükümdarlığını ele geçirmek için birlikte mücadele etmelerini teklif etti.

Olup bitenleri Adrastos'a anlattı.

"Yaptığımız anlaşma artık geçerli değil" dedi krala. "İktidarı ele geçirmeyi başarırsam kardeşimi ve amcamı şehirden kovacağım.

Kral Adrastos, Polyneikes'ten çok etkilenmişti ve ona yardım etmeye söz verdi.

"Thebai çok güçlü bir şehir" dedi Polyneikes. "Güçlü surlar ile korunuyor. Onu ele geçirmek için çok güçlü adamlara ihtiyacımız olacak."

"Bu savaş çok uzun sürebilir" dedi Adrastos.

"O halde uzun süren bir savaş olsun" dedi Polyneikes.

"Savaşın sonunda şehrin yerle bir olabilir" dedi Adrastos.

"O halde yerle bir olsun" dedi Polyneikes.

Polyneikes gerçekten de Thebai'yi sevmiyordu.

Böylece savaşı yönetecek komutanlar aramaya başladılar. Sonuçta yedi kişi olmalarına karar verildi. Bu yedi komutanın Thebai'ye yaptıkları sefer mitolojiye "Yediler'in Thebai Seferi" olarak geçecektir.

Yediler'in hikâyeleri günümüzde gerek vahşi batı "Westem" filmlerine, gerekse de Kurosawa'nın olağanüstü "Yedi Samurai" filmine konu olmuştur.

Polyneikes

Polyneikes'i gözlerimizin önünde canlandırmaya çalışalım. Adı aşağı yukarı "çok kavga eden" anlamına gelmektedir. Yani, "her zaman haklı olmayı isteyen kişi." İşte Polyneikes budur.

Aynı zamanda yarı kardeşi de olan babası Ödipus'un ve aynı zamanda büyükannesi de olan annesi İokaste'nin trajik kaderlerinin acaba Polyneikes üzerinde bir etkisi olmuş muydu? Bunu olumlayan herhangi bir işaret yoktur. Aklında sadece bir tek düşünce vardı: Ben Thebai Kralı olmak istiyorum. Acaba kendisi Eteokles'in yerinde olsa nasıl davranırdı? Bir sene sonra tahtı kardeşine bırakır mıydı? Kim bilir.

Bana kalırsa, hayır. Polyneikes da aralarındaki anlaşmaya uymazdı. Eteokles'in sözünü tutmamasının gerçek sebebi, onu bunu yapmaya teşvik eden Kreon'dur. Polyneikes ise –bana kalırsa– kendisinin kardeşinden daha üstün olduğuna ve Thebai tahtına sadece kendisinin layık olduğuna inandığı için anlaşmayı bozardı.

Her neyse. Polyneikes'in gizli planları ne olursa olsun, ortada

bir gerçek vardı: Kardeşi ve amcası tarafından çırılçıplak soyularak zindana atılmıştı. Bu halde zindancıyı atlatmayı başarmış, kaçarken sarayın salonunun duvarında asılı bir aslan postunu koparıp almış ve üzerine giymişti.

Argos'a geldiği zaman da üzerinde bu aslan postu vardı ve kral Adrastos'un karşısına bu şekilde çıkmıştı.

Adrastos ve Amphiaraos

Kral Adrastos YEDİLER'in ikincisidir. Onu daha yakından inceleyelim: Onu yumuşak kalpli biri olarak tasvir etmek herhalde pek uygun olmaz. Fakat epey güvensiz biriydi; yetenekli bir tacir için onu aldatmak pek zor bir iş değildi herhalde. Sürekli olarak birisini kendisine örnek alma ihtiyacı hissediyordu. Adrastos, Argos gemicilerinden biriydi, fakat yaşadıkları maceralarda pek önemli bir rol oynamamıştı. Evet, yukarı bakmayı severdi, fakat yukarıda bulunan bir insan olurdu bu genellikle.

Adrastos gençliğinden bu yana Amphiaraos adlı biri ile psikolojik açıdan ilginç bir rekabet arkadaşlığı, nefrete dayalı bir dostluk kurmuştu. Amphiaraos, Adrastos'un komşularından birinin çocuğuydu, sosyal açıdan onun altında, fakat zekâca üstündeydi.

Amphiaraos kehanet yeteneğine sahipti, bu da onu diğerlerinin tümünden daha üstün kılıyordu. İkisi bütün gün birlikteydiler, Amphiaraos arkadaşı Adrastos'u aşağılamaktan, her fırsatta ondan ne kadar üstün olduğunu ortaya koymaktan zevk alıyordu. Görünüşe göre Adrastos sadece buna izin vermekle kalmıyor, Amphiaraos tarafından aşağılanmaktan zevk bile alıyordu. Günün birinde, ikisi de aşağı yukarı on altı yaşlarında olduğu zaman, Amphiaraos, Adrastos'a şöyle dedi: "Adrastos, senin gözlerinde ben kendi geleceğimi görüyorum. Senin gözlerinde senin geleceğini de görüyorum, fakat senin geleceğin benimki kadar ilginç değil."

"Senin geleceğin nasıl görünüyor?" diye sordu Adrastos.

"Sana ait olan her şey günün birinde bana ait olacak" dedi Amphiaraos.

Adrastos zengin bir kral oğlu, Amphiaraos ise orta sınıftan bir vatandaşın oğluydu.

"Bu da neyin nesi?" dedi Adrastos. "Böyle bir şeyi nasıl söyleyebilirsin? Senin ailenin hiçbir şeyi yok. Onlar öldüğü zaman senin de hiçbir şeyin olmayacak. Benim ailem ise zengin. Öldükleri zaman ben de zengin olacağım."

"Sana kalacak olan mirası elinden alacağım" dedi Amphiaraos. "Gözlerinden bunu okuyorum."

Amphiaraos'un gerçekten de tüm bunları okuyup okuyamadığını bilemiyorum, belki de bunu sadece arkadaşını aşağılamak için söylemişti. Fakat Adrastos, Amphiaraos'un söylediği hiçbir şeyi unutmamıştı. Artık bu kadarı da fazla! diye düşünüyordu. Sürekli tetikteydi. Aralarındaki arkadaşlık önce hoşlanmamaya, sonra da nefrete dönüşmüştü. Kısa süre sonra birbirleriyle konuşmamaya başladılar.

Ve günün birinde Amphiaraos görünürde hiçbir neden olmadan Adrastos'un babasını öldürdü ve Argos hükümdarlığını ele geçirdi.

"Haklı olduğumu gördün mü?" dedi Adrastos'a. "Sana ait olan her şeyi elinden aldım."

Artık Amphiaraos ile Adrastos arasında yalın, çıplak bir nefret vardı sadece.

"Şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?" diye sordu Amphiaraos.

"Eğer iddia ettiğin gibi bir kâhin isen, ne yapmayı düşündüğümü de bilmen gerekir" diye karşılık verdi Adrastos.

"Beni öldürmek mi istiyorsun?"

"Evet."

"Evet" dedi Amphiaraos. "Gözlerinden sahip olduğum her şeyi yitirmeme neden olacağını okuyorum."

Ve ansızın, herhangi bir ön belirti olmaksızın, Amphiaraos iktidarı Adrastos'a geri verdi.

Bu nasıl açıklanır? Biz bunu açıklayamıyoruz. Amphiaraos mitolojinin en ne yapacağı belli olmaz karakterlerinden biridir.

Kollarını iki yana açarak Adrastos'u kucaklamış ve ona demişti ki: "Bu, aramızdaki savaştı. Artık savaşa bir son verelim, barış yapalım. Krallığını geri alacaksın."

Adrastos'un aklı tamamen karışmıştı, ne yapacağına bir türlü karar veremiyordu. Bu Amphiaraos ne kadar ters ve anlaşılmaz bir adamdı böyle! Yoksa deli miydi? Ne yapmak istiyordu? Acaba tahttan çekileceğini söylerken sadece stratejik bir geri çekilme miydi? Bir aldatma manevrası mıydı? Yoksa nihai darbeyi indirmek için fırsat mı kolluyordu? Adrastos'un aklı karışmıştı.

"Bu ne anlama geliyor?" diye sordu Amphiaraos'a.

Fakat Amphiaraos'un tek yaptığı onu kucaklamak oldu.

"Elimi sık" dedi ona.

Amphiaraos, Adrastos'u büyülemişti, hem de eskisinden çok daha fazla büyülemişti. Bir anlık tereddütten sonra Amphiaraos'un uzattığı eli sıktı. O anda her şeyi unutmuş, hatta babasını öldürmesini bile bağışlamıştı.

"Yaptığımız barışı nasıl mühürlememizi istersin?" dedi Amphiaraos'a.

"Kız kardeşin Eriphyle'i bana eş olarak ver" diye karşılık verdi Amphiaraos.

Eriphyle'in fikrini sormak kimsenin aklına gelmemişti.

"Barış için başka bir koşul öne sürmüyor musun?" diye sordu Adrastos.

"Hayır" dedi Amphiaraos, "koşulsuz ve sınırsız bir barış istiyorum."

Adrastos ne yapacağını, ne diyeceğini şaşırmıştı. Amphiaraos'un tutumu alışılagelmişin tam aksiydi.

"Fakat ben" diyebildi sonunda, "ben bir koşul öne sürüyorum. Senin müstakbel karın ve benim kız kardeşim Eriphyle, bundan sonra aramızdaki anlaşmazlıklarda hakemlik yapsın. Onun kararını kabul edelim. İkimiz de onun kararlarına boyun eğeceğimize söz verelim."

Karşılıklı olarak yemin ettiler.

Garip bir hikâye. Acaba Amphiaraos'un davranışı gerçekten de çok kurnazca hazırlanmış bir tuzak mıydı? Bu görüşü haklı çıkartacak hiçbir kanıt yoktur. Ettiği yeminin ona faydadan ziyade zararı dokunmuştu. Sanırım Amphiaraos da Adrastos gibi belirsizliğinin kurbanı olmuştu.

Adrastos ve Amphiaraos'un hikâyesi budur işte.

Adrastos ve Polyneikes Thebai seferine katılacak güçlü adamlar aramaya başladıkları zaman, Adrastos'un aklına ilk olarak Amphiaraos geldi.

"Thebai seferine katılmak ister misin? Polyneikes'e hakkı olduğu tahtı geri verenlerden biri olmak ister misin?"

Amphiaraos önce evet dedi, sonra hayır dedi, sonra tekrar evet dedi, sonra belki dedi, fakat belki de sefere katılmayı düşünmüyordu, yoksa katılması daha mı uygun olurdu...

Bunun üzerine Polyneikes onun gırtlağına yapışıverdi: "Evet veya hayır!"

Bunun üzerine Amphiaraos net bir cevap verdi: "Evet."

Şimdi üç kişi olmuşlardı: Adrastos, Polyneikes, Amphiaraos.

Tydeus

Aynı zamanda Adrastos'un sarayına bir başka kaçak daha gelmiş ve kendisine sığınma hakkı tanınıp tanınmayacağını sormuştu.

Kendisini şöyle takdim etti: "Benim adım Tydeus."

Tydeus çok karanlık bir tipti. Omuzlarına kirli bir yabandomuzu derisi atmıştı. Onu üzerinden hiç çıkarmıyor, parmaklarını ona siliyordu. Yabandomuzu derisi çok pis kokuyordu. Herkes ondan uzak durmaya çalışıyordu. Tydeus'un alnı sürekli olarak kırışıktı, şimdiye kadar bir kerecik olsun gülümsediğini hiç kimse görmemişti. Sofradan kalktığı zaman teşekkür ettiği asla duyulmamıştı. Biraz daha şarap istediği zaman ağzından lütfen kelimesi asla çıkmıyordu.

Adrastos ona sefere katılmak isteyip istemediğini sorduğu zaman, cevabı kısa oldu: "Evet!"

Henüz Polyneikes'in suratını bile görmemişti.

Bu karanlık adamın hikâyesinden de biraz söz edelim:

Tydeus, Kalydon kralı Oineus'un oğluydu. Kralın ikinci evliliğinden dünyaya gelmişti ve istenmeyen bir çocuktu. Kral ilk evlili-

ğini Althaia adlı harika bir kadınla yapmıştı. Şen şakrak, çok neşeli çok gülen bir kadındı Althaia, Kral Oineus'a birkaç oğul doğurmuştu ve hepsi çok mutluydu, çünkü Oineus da çok şen şakrak bir adamdı.

Günün birinde Tanrı Dionysos, Kalydon'a geldi. Oineus ellerinde armağanlar olduğu halde onu karşılamaya çıkmıştı.

"Hayır, Oineus" dedi tanrı ona. "Bana hizmet etme. Sana yiyecek ve içecek getirdim. Ben sana hizmet etmek istiyorum."

Oineus'un önüne yiyecek ve içecek koydu.

"İçmem için bana verdiğin şey de nedir?" diye sordu Oineus. "Buna benzer bir şeyi daha önce hiç içmemiştim. Rengi kırmızı ve tadı güzel."

"Bu yeni bir içecek" dedi Dionysos. "Onu ben keşfettim. Henüz bir ismi yok."

Oineus tanrıdan bardağını bir kere daha doldurmasını istedi. Kendisini harika hissediyordu. Zihnindeki tüm dertler ve tasalar uçup gitmiş, vücudundaki tüm kaslar gevşemişti.

"Bu harika bir keşif!" diye bağırdı.

"O halde içmeye devam et!" dedi Dionysos. "İç, içebildiğin kadar."

"Karşılık olarak sana ne vermemi istersin?" diye sordu Oineus tanrıya.

"Oh" dedi Dionysos, "bunu sana bırakıyorum. Bir şey vermek istemezsen, vermene gerek yok. Fakat bir şey vermek istersen, o zaman uygun bulduğun bir şeyi bana ver."

Oineus tanrının âlicenaplığından çok ekilenmişti: Dionysos, eğer istersen sana karım Althaia'yı bir geceliğine verebilirim."

Dionysos buna dünden razıydı. Althaia ile olağanüstü güzellikte bir aşk gecesi geçirdiler.

Ertesi sabah uyandığı zaman Oineus'a dedi ki: "Oineus, karın bana o kadar sevgi dolu davrandı ki, keşfettiğim içkiye senin adını vereceğim."

Oinos, şarap demektir. Dionysos keşfettiği içkiye kralın ismini vermişti.

Althaia, Dionysos'tan hamile kalmıştı. Bir süre sonra dünyaya

bir kız çocuğu getirdi ve ona Deianeira ismini verdi. Bu kız sonradan Herakles'in karısı oldu...

Günün birinde Althaia ve Oineus kavga ettiler. Kavga sonunda Oineus yanlışlıkla Althaia'yı öldürmüştü. Kimi de Oineus'un gazaba gelerek karısını öldürdüğünü söyler. Her halükârda Oineus son derece üzülmüş ve derin bir yasa gömülmüştü. Fakat günün birinde yas tutmaktan sıkıldı ve kendisine ikinci bir eş aldı: Periboia.

Oineus, Periboia'yı hiç sevmemişti. Evlendikleri günden beri ona dayak atıyor, onun suratını bile görmek istemiyordu. Bir süre sonra Periboia, Tydeus'u doğurdu.

Oineus, Tydeus'u da sevmemişti. Daha çok küçük yaşlarda bile en pis işleri ona yaptırıyordu, biraz daha büyüyünce ise onu dövmeye başladı. Ta ki Tydeus karşı koyana kadar.

Bir süre sonra Tydeus, Oineus'un sarayını terk etmek zorunda kaldı. Neden bunu yapmak zorunda kaldığını kimseler bilmez. Bu konuda değişik söylentiler vardır. Söylendiğine göre yarı kardeşlerini, yani Althalia'nın oğullarını öldürmüştür. Her halükârda Argos Kralı Adrastos'a sığındığı kesindir.

"Eğer babam Oineus'a karşı bana yardım edersen, ben de sana Thebai'ye karşı yardım ederim" dedi Tydeus, Adrastos'a.

Ve hiç kimseye hayır diyemeyen, herkesin gönlünü hoş tutmaya çalışan Adrastos, ona şöyle cevap verdi: "Tamam. Dediğini yapacağım."

Aslan ve Yabandomuzu

Artık dört kişi olmuşlardı: Polyneikes, Adrastos, Amphiaraos, Tydeus.

Fakat Polyneikos ve Tydeus birbirlerini çekemiyorlardı. Birbirlerine yardım etmeye söz vermişlerdi ama, yine de birbirlerini çekemiyorlardı. Bir ittifak için hiç de hoş bir şey değildi bu.

Ansızın Adrastos'un aklına bir şey geldi. Kızları henüz çok küçükken onları Delphi'ye götürmüştü ve rahibe Pythia ona şunları söylemişti: "Kızlarından birini bir aslana, birini de bir yaban domuzuna ver."

Pencereden bakıp da aşağıda birbirlerine saldırmaya hazır bir gerginlikte bekleyen Polyneikes ve Tydeus'u gördüğü zaman, aklına hemen bu kehanet gelmişti. Polyneikes'in omuzlarında aslan postu, Tydeus'un omuzlarında yabandomuzu postu vardı.

Arabulucu Adrastos'un aklına parlak bir fikir gelmişti: Şayet kızlarımı onlarla evlendirirsem hem birbirlerine karşı biraz saygılı olmalarını, hem de birbirlerinin yoluna çıkmamalarını sağlarım.

Gerçekten de, dediğini yaptıktan sonra Tydeus ve Polyneikes birbirlerine daha nazik davranmaya ve daha az didişmeye başladılar.

Doğrusunu isterseniz, bu kahramanlar kanlarını ve kızlarını bozuk para gibi harcarken sadece midemi bulandırıyorlar!

Eriphyle'nin Hükmü

Erkekler savaşmayı sever. İster kardeşe karşı, ister babaya karşı, kime karşı olursa olsun, savaş onlar için kutsaldır. Fakat o çılgın, anlaşılmaz, kavranmaz ve kâhin adam, Amphiaraos, her zamanki oyunbozanlığını yine yapmıştı.

Amphiaraos kendi içine bakmış, kendi geleceğini görmüş ve Thebai seferinden sağ dönemeyeceğini anlamıştı.

"Fikrimi değiştirdim" dedi Polyneikes'e. "Sizinle beraber sefere katılmam mümkün değil."

Ve bağıra bağıra etrafına yaymaya başladı: "Thebai'ye yapılacak bir seferin sonu felaket olacaktır! Savaşı kaybeden taraf biz olacağız!"

Savaş için hiç de hoş olmayan bir reklam.

Polyneikes öfkeden deliye dönmüştü, fakat Amphiaraos olacak o aptalı öldürmenin kendi aleyhine olacağını bilecek kadar da akıllıydı. Daha kurnazca bir çare bulmalıydı.

Aklına Eriphyle'e başvurmak geldi. Amphiaraos'un karısı Eriphyle, Adrastos ve Amphiaraos arasındaki barışın koruyucusuydu, ikisi de onun hükmü karşısında boyun eğeceklerine söz vermişlerdi.

Eriphyle kocasını sevmek bir yana dursun, ondan nefret edi-

yordu. Hangi kadın fikri dahi alınmadan evlendirildiği bir erkeği sever ki!

Polyneikes, Eriphyle'in yanına giderek ona dedi ki: "Savaşa gidilmesi yönünde hüküm ver! Kocan Amphiaraos'a savaşa gitmesini söyle, çünkü dediğini yapmak zorundadır."

"Peki bu işten benim kazancım ne olacak?" diye sordu Eriphyle.

Polyneikes cevap verdi: "Bunu yapacağını biliyordum. Dinle beni! Ben çok eski bir sülaleden geliyorum. En eski atalarımdan biri Thebai şehrini kuran Kadmos'tur, annem ise Ares ve Aphrodite'in kızları Harmonia'dır. Ve elimde onlardan kalma çok değerli bir şey var. Ne olduğunu biliyor musun? Ben Harmonia'nın boynuna taktığı fulara sahibim. Bu fular hem çok güzel, hem de hiç şüphesiz çok kıymetli. Fakat daha da önemlisi, kendisini boynuna takan kişiye sonsuz olmasa da uzun, çok uzun bir süre gençlik ve güzellik verir. Şayet kocan Amphiaraos'un savaşa gitmesini sağlarsan, Harmonia'nın boyun fularını sana vereceğim."

Eriphyle, Polyneikes'in teklifini kabul etti. Hüküm verilmişti: "Savaşa gidilmesi gereklidir!"

Amphiaraos, Eriphyle'nin hükmüne boyun eğdi.

Parthenopaios

Günün birinde Parthenopaios isimli bir kahramanın da yolu Argos'a düşmüştü. Kimseyle konuşmayan ve kimsenin gözünün içine bakmayan bu sessiz kahraman, sarayın dışına kamp kurmuştu. İnsanda güçlü bir savaşçı olduğu izlenimini uyandırıyordu.

"Ona yapacak daha iyi bir işi olup olmadığını soralım" dedi Adrastos.

"Bizimle beraber savaşa gelir misin?" diye sordular ona.

Bu Parthenopaios da kimin nesiydi? Onun hakkında garip bir hikâye anlatılır. Annesi meşhur Atalante idi.

Evet, Atalante meşhur, hatta efsanevi bir avcı idi. Henüz genç bir kızken kendisini Artemis'e adamıştı. Ormanların içinde dolaşa-

rak avlanmaktan ve bakire kalmaktan başka bir düşüncesi yoktu. Oysa çok çekici bir kızdı; çok güzeldi ve kıvılcımlar saçan gözleri vardı. Çok güçlüydü, erkekleri aşağılıyor, onlarla alay ediyordu.

Şaka olsun diye onlara diyordu ki: "Belki de evlenmeyi düşünebilirim. Yeter ki doğru erkeği bulabileyim."

Nasıl olsa doğru erkek diye bir şeyin olmadığını düşünüyordu.

Çevresindeki erkeklere bir sürü koşul öne sürüyordu: "Benimle evlenmek isteyen, benimle yarışmak zorundadır. Fakat hiç merak etmeyin" diyordu gülerek, "ben zırhımı çıkartmayacağım, ama rakibim çıplak yarışabilir."

Demir zırhlı, bronz ve gümüşle süslü bir kadına karşı çıplak olarak yarışmak, bir erkek için son derece aşağılayıcı bir durumdu. Fakat bu yarışmanın amacı da erkekleri aşağılamaktı zaten. Atalante koşuculuk kabiliyetine öylesine güveniyordu ki, rakiplerinin hepsine böyle bir avantaj vermekten hiç ürkmüyordu.

Şimdiye kadar karşısına çıkmaya cesaret edenlerin tümünü yenmiş ve öldürmüştü. Artemis rahibeleri için bu yarışma gerçek bir eğlenceydi.

"Ne oldu?" diye alay ediyordu Atalante, "siz erkeklerin nesi var? Çok uzun süredir bakireyim. Beni bekâretimden kurtaracak bir kişi bile mi yok aranızda?"

Aphrodite Olimpos'tan aşağı bakıyor ve her şeyi görüyordu.

"Bundan hiç hoşlanmadım" dedi kendi kendine. "Aşk ile alay ediyor. Buna izin veremem."

Bu sırada Meilanion adlı genç bir adam Tanrıça Aphrodite'e yalvarıyor ve Atalante ile yarışırken kendisine yardımcı olmasını diliyordu. Aphrodite bu genç adamın kendisine tam vaktinde yakarmasından oldukça memnun olmuştu. Ona üç tane altın elma verdi ve yarış esnasında Atalante'nin onlara takılması için elmaları teker teker yere atmasını öğütledi.

Fakat Atalante elmalara takılmadı. Tam aksine, eğilip onları yerden topladı. Meilanion'a âşık olmuştu, bu işte biraz da Aphrodite'in parmağı vardı tabii. Yarışmayı Meilanion kazanmıştı.

Tanrıların duygu ve düşüncelerini kim bilebilir ki? Aphrodite önce bu genç adama yardım etti, sonra da sevişmek için kendi tapınağını seçmelerine oldukça bozuldu.

Aphrodite insanların birbirlerini kendi tapınağında kucaklamalarından hiç hoşlanmıyor, bunu tanrısallığına yapılmış bir hakaret olarak kabul ediyordu. Bu nedenle her ikisini de aslana çevirdi. Neden böyle yapmıştı? Çünkü Aphrodite erkek aslanların dişi aslanlarla çiftleşemeyeceğini, dişi aslanların sadece leoparlarla çiftleşebileceğini sanıyordu. Hadi bakalım, diye gülüyordu tanrıça, onların tapınağımda birlikte olmalarına izin veriyorum, nasıl olsa arzuladıkları şeyi yapamayacaklarına göre! Oysa yanılmıştı, doğa kanunları tanrıçanın hesaplarını alt üst etmişti. Çünkü erkek aslanlar dişilerle çiftleşebilirler...

Bu hayvansal çiftleşmenin ürünü Parthenopaios oldu. İsmi şu anlama gelmektedir: Uzun bir bekâretten sonra doğan.

Ve Adrastos ona sordu: "Bizimle beraber Thebai seferine katılmak ister misin?"

Parthenopaios sadece evet anlamında başını salladı. Konuşmak ona göre değildi.

Böylece beş kişi olmuşlardı: Polyneikes, Adrastos, Amphiaraos, Tydeus ve Parthenopaios.

Kapaneus ve Hippomedon

Yediler'in altıncısı olan Kapaneus'un son derece kuvvetli bir konuşma yeteneği vardı.

Günün birinde Adrastos'un sarayının kapısını çaldı ve şöyle dedi: "Bir şehrin ele geçirilmesi gerektiği geldi kulağıma. Ben hazırım."

Parolası şu idi: "Ben tüm şehirlere hücum ederim, savunucusu bizzat Zeus olsa bile."

Kapaneus yanında son derece sanatkârane hazırlanmış bir kalkan taşıyordu. Bu kalkan kendi yaşam felsefesine de çok uygundu, çünkü üzerinde bir şehrin surlarına hücum etmekte olan bir adam kabartması vardı ve adam sürekli olarak bağırıp duruyordu: "Bu şehri yakıp yıkacağım ve Zeus bile beni engelleyemeyecek."

Kalkanın üzerindeki bir kabartma nasıl olur da bağırabilir ki? Yoksa kabartmadaki adamın ağzında bir "konuşma balonu" mu vardı? Eğer öyleyse Kapaneus'u çizgi romanların mucidi olarak kutlayabiliriz! Fakat "Yediler'in Thebai Seferinde" ondan çok fazla söz edilmemektedir.

Yediler'in yedincisi ise Hippomedon isminde biriydi. Kendisi Adrastos'un yeğeniydi ve onun sayesinde sefere katılmıştı.

Thebai seferi büyük bir debdebeyle başladı. Kahramanlar kendilerinden emindiler, etrafa caka satıp duruyorlardı. Fakat kâhin Amphiaraos haklıydı: Thebai seferi büyük bir fiyaskoyla sona erecekti.

Thebai'de

Şimdi de Yediler'i savaş hazırlıklarıyla baş başa bırakıp, gözlerimizi Thebai'ye çevirelim.

Thebai'de Eteokles hüküm sürüyordu. Fakat bildiğimiz üzere o bir kuklaydı sadece, ipleri de amcası Kreon'un elindeydi.

Kreon'u destekleyen, ona arka çıkan birçok kişi vardır. Bunlar Thebai'yi gerçekten seven, Thebai'nin iyiliğini isteyen tek kişinin o olduğunu öne sürerler. Hiçbir zaman ön plana çıkmamasının sinsilikle bir ilgisi de yokmuş. Rakipleri ise aksini söylerler.

İokaste'nin kardeşi Kreon, Kral Laios'un ölümünden sonra Thebai'de hüküm sürmüştü, ta ki Ödipus şehre gelene kadar. Daha o zamanlar bile hükümdarlığı son derece eğretiydi. Hiçbir zaman Thebai'nin gerçek kralı olamamıştı, Ödipus şehre gelip Sphinks'i mağlup etmeden önce de tam anlamıyla kral değildi, şimdi de Eteokles'in iplerini elinde tutmasına rağmen, yine de gerçek bir kral olamamıştı.

Acaba Kreon gerçekten de kral olmayı arzu ediyor muydu?

Eteokles'in kız kardeşleri, Ödipus'la İokaste'nin kızları Antigone ve İsmene ile Polyneikes şehri terk etmiş, babalarının peşinden sürgüne gitmişlerdi. Kreon, Ödipus'un tekrar şehre dönmesini sağlamak amacıyla elinden geleni yapıyordu. Fakat Ödipus bunu reddediyordu. O şehre bir daha asla ayak basmayacağını açıkça ifade etmişti.

Thebai'de moraller bozuktu. Vatandaşlar karamsarlığa kapılmışlardı.

"Aynı Sphinks ve veba zamanlarında olduğu gibi" diyordu herkes.

"Ne Sphinks şehrimizi tehdit ediyor" diye itiraz ediyordu Kreon, "ne de veba kasıp kavuruyor."

Ödipus'un kaderi şehir halkını derinden ve kalıcı olarak etkilemişti. Kralları Ödipus'u çok seviyorlardı.

Kreon insanların yeniden neşelenmeleri, iyimser olmaları, özgüvenlerinin yerine gelmesi için bir şeyler yapması gerektiğini biliyordu.

Bu amaçla Thebai Şenlikleri'ni düzenlemeye karar verdi. Parolası "ekmek ve eğlence" idi; bu parolayı kullanan son kişi o değildir. Bütün gün spor yarışmaları yapılıyor, tiyatro oyunları sahneleniyor, tüm şehir halkı şenliğe katılıyordu.

Ve tam bu zamanda "Yediler'in Ordusu" şehre doğru yürüyüşe geçmişti. Thebaililer kendilerine yaklaşan orduyu farketmemişlerdi bile, o denli dalmışlardı şenliklerine. Yıllardan sonra ilk defa şehrin genel havası düzelmişti; insanlar tiyatro oyunlarını seyrederken gülüyor ve spor yarışmalarını seyrederken heyecanlanıyorlardı. Kendilerini tehdit eden tehlikenin farkında bile değildiler.

"Yediler'in Ordusu" şehrin surlarının karşısında mevzii almıştı. Şehrin yedi kapısı vardı, her kapıyı bir liderin komutasındaki bir birlik tutmuştu. Zararsız bir yabancı kılığına girerek durumu kolaçan etmesi için Tydeus'u şehre gönderdiler.

Tydeus şenlikler esnasında şehre ayak bastı. Bir süre etrafını inceledikten sonra spor yarışmalarını seyretmeye karar verdi, çünkü ilgisini en çok onlar çekmişti.

Seyircilerin arasına karışan Tydeus, vakit geçirmeden aşağılayıcı yorumlar yapmaya başladı. Onun civarında oturan Thebaililer ise bundan hiç mi hiç hoşlanmamışlardı: "Sen saygı nedir bilmez misin? Şehrimize gelen bir yabancı olmana rağmen, bu tür yorumları yapmaya nasıl cüret edebilirsin?"

Tydeus ise şöyle cevap verdi: "Şayet daha iyi sporculara sahip olsaydınız, yorumlarım da daha farklı olurdu."

Tydeus bu şekilde insanları kışkırtarak öfkelenmelerine neden oldu.

Birden birisinin şöyle bağırdığı duyuldu: "Yabancı! Sporcularımızı bu kadar ağır eleştiriyorsun ama, sen daha iyisini yap da görelim bakalım!"

"Peki" dedi Tydeus. "Madem bu kadar istiyorsunuz..."

Spor yarışmalarına o da katıldı. Ve kazandı. Tüm dallarda kazanan o olmuştu. Tydeus, Thebai'yi aşağılamıştı. Bütün Thebai sporcularından daha hızlı koşuyor, ciriti ve diski daha uzağa atıyordu. O, en iyiydi.

Şehir halkının az da olsa yerine gelen özgüvenlerinin tümü eriyip gitmişti. Tydeus ise pis pis sırıtarak onlardan izin istedi.

Hiç şüphesiz Tydeus çok kuvvetliydi, fakat çok akıllı olduğunu söylemek mümkün değildi. Bir şehri zapt etmek tasarlandığı zaman, casusların kendilerini belli etmemeleri gerekir.

Kreon etrafına emirler yağdırıyordu: "Bu adamı hemen geri getirmeli ve ona haddini bildirmeliyiz."

Tydeus'un peşinden elli adam yolladı: "Bu adam spor yarışmalarının tümünü kazanmış olsa bile, aynı anda elli kişiye karşı koyması imkânsızdır. Onu yakalayıp şehre getirin! Onu herkese açık bir mahkemede yargılayacağız. Ölümü kendimize olan güvenimizi tekrar kazanmamızda yardımcı olacaktır."

Thebaili elli adam Tydeus'un peşinden gitti ve henüz Yediler'in karagâhına ulaşamadan ona yetiştiler. Fakat Tydeus Thebai'yi bir kez daha aşağıladı. Adamların kırk dokuz tanesini öldürdü, sadece bir tekini, en zayıflarını sağ bıraktı.

Tydeus ona şöyle dedi: "Etrafına bak! Arkadaşlarının hepsi kendi kanlarının içinde yatıyor, hepsi öldü. Ben ise birkaç ufak tefek sıyrık aldım sadece. Neden içinizde en zayıf olan seni sağ bıraktığım konusunda bir tahminde bulunabilir misin?"

Adam ağzını bile açmaktan korktuğu için, sadece başını hayır anlamında sallayabildi.

Tydeus devam etti: "Çünkü bir kişinin şehre dönüp bana methiyeler düzmesi lazım. Git ve Thebai halkına benim Tydeus olduğumu, yanımda altı arkadaşımla birlikte şehrinizi yıkmaya geldiğimi söyle! Git ve sana söylediğimi yap."

Adam koşa koşa şehre gitti ve olan biten her şeyi Kreon'a anlattı: "Şehrimizin sonu geldi" diye ortalığı velveleye verdi. "Tydeus kırk dokuz arkadaşımı öldürdü ve içlerinde en zayıf olan beni sağ bıraktı ki, gelip size onun kudretini anlatabileyim. Sonra da Yediler'in biri olduğunu söyledi! Her şey bitti! Her şey bitti!"

Eteokles paniğe kapılarak bir yerlere saklandı.

Kreon ise sinirlerine hakim olmayı başarmıştı: "Pekâlâ, o halde teslim olalım ve şehri onlara teslim edelim. Bu şekilde yıkımın önüne geçmiş oluruz. Fakat bunu yapmadan önce Teiresias ile konuşmak istiyorum."

Teiresias Eski Yunanistan'ın en önemli kâhiniydi ve Thebai'de yaşıyordu.

"Ne yapmalıyız" diye sordu ona Kreon.

Gözleri kör olan Teiresias, Kreon'dan kendisine kuşların uçuşlarını tasvir etmesini istedi.

Ve ona dedi ki: "Dur! Kuşların uçuşu çok olumlu. Tanrılar bir kurban istiyor. Zeus bizden yana. Pallas Athena bizim tarafımızda değil, Tydeus'un tarafında. Fakat Savaş Tanrısı Ares bize yardım edecek. Tanrılar bir kurban istiyor. Genç bir Thebaili erkek gönüllü olarak kendisini öldürsün."

Gerçekten de genç bir adam gönüllü olarak şehrin en yüksek kulesine çıktı ve aşağıya atladı.

Teiresias dedi ki: "İşte şimdi şehrimiz kurtuldu. Bu genç adamın ismi sonsuza dek anılsın."

Biz de onun ismini burada analım: Menoikeus.

Ve Teiresias konuşmaya devam etti: "Artık Yediler bize ve şehrimize bir şey yapamazlar."

Yedilerin Karargâhında

Karanlık suratlı, kendini beğenmiş Tydeus, Yediler'in karargâhına geri dönüp yaptığı işlerle övünmeye başladığı zaman, Amphiaraos önce kulaklarının yanlış işittiğini sandı.

"Sadece kendi saçma sapan arzularını tatmin edebilmek için tüm seferimizi tehlikeye attın!" diye bağırdı onun suratına.

Fakat Tydeus kimsenin kendisini eleştirmesine izin vermezdi. Bu şekilde konuşmaya devam ettiği takdirde kafasını kıracağını söyledi ona.

Amphiaraos, Yediler'in en akıllısıydı ve Tydeus'un söylediğinde ciddi olduğunu anlayabilmesi için kehanet yeteneğini kullanmasına da gerek yoktu.

"Thebailileri şenliklerini kutlarken baskına uğratabilirdik" dedi sakin bir sesle. "O zaman işimizi hızla bitirir, savaşı kısa keserdik. Birkaç günlük, en fazla birkaç haftalık bir mesesle olurdu."

"İyi de bunu isteyen kim?" diye sordu Tydeus.

"Şu surlara bir bak hele" dedi Amphiaraos. "Onları Amphion ve Zethos inşa ettiler. Tüm dünyada onlarla rekabet edecek başka bir sur yoktur. Artık Thebaililer varlığımızdan haberdarlar. Tek yapmaları gereken surların kapılarını kapamak."

Bu durum karşısında Polyneikes'in tutumu nasıl olmuştu? Ne de olsa onun yüzünden gelinmişti buralara. Polyneikes, Tydeus'un tarafını tuttu. Polyneikes aptalın teki miydi? Hayır, o kesinlikle bir aptal değildi.

Burada karşımıza farklı iki anlayış çıkmaktadır. Amphiaraos savaşın bir amaca hizmet ettiğini söylemektedir, bu amaç da Polyneikes'in hakkı olan Thebai tahtını ele geçirmesidir.

Tydeus ise savaşın sebebini savaşın ta kendisi olarak görmektedir. Onun tek derdi şehrin yerle bir oluşunu görmekti. Sonrasında neler olacağı umurunda bile değildi. Polyneikes ya da bir başkası tahta geçmiş, onun için hiç fark etmezdi. Zaten harap olmuş bir şehrin kralı olmanın ne gibi bir anlamı vardır ki?

Peki, buna rağmen Polyneikes nasıl oluyor da Tydeus'un tarafını tutuyor? Bunun tek bir sebebi var: Thebai tahtı artık onun ilgisini çekmiyordu. Kardeşi Eteokles ve amcası Kreon'u yok etmekten başka bir şey istemiyordu. Bu arada şehrin yok olması onun da umurunda değildi.

Peki Amphiaraos'un tarafını kim tutuyordu? Hiç kimse. Bir kısmı korkudan, bir kısmı da sadece başka fikirlere sahip oldukları için onun tarafını tutmuyordu. Çünkü onlar askerdiler, savaşçıydılar. Bir savaşçı neden hızlı bir savaş istesin ki?

Kötü Bir Başlangıç

Ağzı çok kalabalık olan Kapaneus, kalkanını sallayarak haykırıyordu: "Şehrin surlarını zapt edeceğim, Zeus bile bana engel olamayacak."

Kalkanında da bu sözler yazılıydı. Kapaneus birden hızla ileri fırladı ve naralar atarak surlara doğru koşmaya başladı.

Thebaililerin tarafını tutan Zeus –evet, bu savaşta tanrılar da taraf olmuşlardı–, Olimpos'tan aşağı baktı ve onu gördü. "Bak sen, demek Kapaneus da burada!" dedi ve aşağıya küçücük, minicik, ufacık bir şimşek yolladı. Kapaneus yok olmuştu.

Artık altı kişi kalmışlardı.

Kötü bir başlangıçtı bu. İlk sözü Tydeus aldı.

"O halde ben de iki kişinin yerine savaşırım" dedi.

Sonra başka bir şey daha oldu: Şanlı avcı Atalante'nin oğlu Parthenopaios, bu sefere yapacak daha iyi bir işi olmadığı için katılmıştı. Zaten hayatı boyunca o savaştan bu savaşa gezip durmuştu. Şimdi de surların dibinde şöyle bir dolaşmaya çıkmıştı. Hiçbir kötü niyeti yoktu, çünkü savaş henüz başlamamıştı. Bu arada kalenin içinde bulunan savaşçılar, surların üst tarafında büyükçe bir mazgal deliği görmüşler ve bu mazgal deliğinin gereğinden fazla büyük olduğunu düşündükleri için, onu bir taş tıkamak suretiyle küçültmek istemişlerdi. Fakat bu iş için kullandıkları taş biraz küçük gelmiş ve mazgal deliğinden kayarak aşağıda dolaşan Parthenopaios'un başına düşmüştü. Bu taş mazgal deliği için küçük, fakat Parthenopaios'un başı için yeterince büyüktü.

Artık sadece beş kişi kalmışlardı.

Ve Tydeus bir kere daha söz aldı.

"O halde ben de üç kişinin yerine savaşırım" dedi.

Fakat söyledikleri diğerlerinin kulağına eskisi kadar muhteşem gelmiyordu.

Savaş

Savaş başladığı zaman Thebaililerin saflarında korkunç bir endişe hüküm sürüyordu: "Acaba Tydeus hangi kapının önünde?"

En tehlikeli düşmanları oydu. Şehrin en güçlü savaşçısı olan Melanippos'u onun karşısına çıkarmak zorundaydılar.

"Kendimi savunmayı filan düşünmüyorum" dedi Melanippos. "Şimdi gidip ona saldıracağım."

Ve şehrin kapılarını açtırdı. Melanippos ve Tydeus birbirlerinin üzerlerine saldırdılar ve kavgaları gün boyu devam etti.

Melanippos Jolkos Kralı Akastos'un oğluydu. Babası, Jason ve Medea'ya karşı savaşmış ve onları şehirden uzaklaştıran ünlü kraldı. Melanippos, Tydeus ile aynı tahtadan yontulmuş bir savaşçıydı.

İkisi kavga ederken diğer tüm çarpışmalar durmuştu. Hiç kimse onların kavgalarını kaçırmak niyetinde değildi.

Tanrıça Pallas Athena beni sürekli şaşırtıyor! O en akıllı olduğu için, akıllıları sever. Ya da genellikle akıllıları sever. Akıllı Odysseus onun en çok sevdiği kahramanlardan biridir. Jason'u da seviyordu. Gerçi o pek akıllı değildi, fakat çok yakışıklıydı. Perseus'u ise hepsinden daha üstün tutuyordu, çünkü o çok sempatik ve neşeliydi.

Bütün bu saydığım kahramanlara karşı olan eğilimini anlıyor ve ona katılıyorum. Fakat Tydeus'ta ne buluyordu acaba? Akıllı biri değildi. Yakışıklı falan da değildi. Neşeli ise hiç değildi, hatta asık suratlılığın canlı bir örneğiydi.

Fakat yine de ortada bir gerçek var: Athena, Tydeus'u seviyordu. Her zaman ve daima değil, fakat yine de...

Kavgayla geçen bu günün sonunda Tydeus ve Melanippos o denli ağır yaralanmışlardı ki, ikisi de boylu boyunca yere serilmişti. Ölmeleri artık bir an meselesiydi.

Pallas Athena bu durum karşısında hemen Olimpos'a gitti ve Zeus'tan kendisine ambrosia vermesini istedi. Çok sevdiği kahramanına tanrıların içkisinden içirecek ve onu ölümsüz kılacaktı. Bunu yapmayı çok istiyordu. Zeus ona istediği ambrosiayı verdi. Sanırım bunu spora karşı olan ilgisi nedeniyle yapmıştı.

Tanrıçanın ambrosia peşinde koşturması esnasında, Tydeus ve Melanippos kendi kanları içinde yatıyorlardı. Tam bu sırada Kâhin Amphiaraos, Tydeus'a yaklaştı.

"Söyle bakalım! Savaşmak sana ne sağladı?"

"Hayatımın en iyi dövüşünü yapmamı!"

"Fakat sen öleceksin" dedi Amphiaraos.

"Evet, öleceğim" dedi Tydeus. "Fakat Melanippos benden önce ölecek. Çünkü şimdi onu öldüreceğim."

"Kendi hayatını yitirmene değecek kadar önemli bir şey mi bu?" diye sordu Amphiaraos.

"Evet" dedi Tydeus. "Kendi hayatımı yitirmeme değecek kadar önemli."

Ve yavaş yavaş dirsekleri üzerine doğruldu, titreyen elleriyle kılıcını aldı ve Melanippos'a doğru sürünmeye başladı. Son gücüyle ona ölüm darbesini vurmak istiyordu.

"Hayatını yitirmene değmedi ne yazık ki" dedi Amphiaraos ve bir darbede Melanippos'un kafasını uçurdu. "Gördün mü, Tydeus. Ben senden önce davrandım. Ölümünün bir anlamı yok artık." Sonra elindeki kesik kafayı ona doğru fırlattı.

Ölüm çılgınlığı içinde bulunan Tydeus kesik kafaya kılıcını indirerek ikiye ayırdı. Pallas Athena elinde ambrosia şişesi olduğu halde oraya geldiği zaman, Tydeus içinde kalan son yaşam kuvveti ile Melanippos'un beynini içiyordu.

Athena gördüğü manzara karşısında öyle bir dehşete kapılmıştı ki, elindeki ambrosia şişesini yere düşürdü.

"Ben artık bu savaşa karışmayacağım" dedi ve oradan hızla uzaklaştı.

Oralardan geçmekte olan bir kaplumbağa, yere dökülen ambrosianın birazını içti. Kaplumbağalar o zamandan bu yana çok uzun yaşar.

Canavar Tydeus ise Hades'e gönderildi. Güzel ve sıcak güneşin altında sonsuza dek yaşamak elindeydi, fakat o şimdi günlerini Tartaros'un en karanlık ve soğuk köşelerinin birinde geçiriyor.

Artık sadece dört kişi kalmışlardı.

Yenilgi

Thebai seferi, Amphiaraos'un önceden söylediği gibi, tam bir felakete dönüşmüştü.

Tydeus'un ölümünden sonra Thebaililer karşı saldırıya geçmişler, şehirden çıkarak düşmanlarını kovalamaya başlamışlardı. Zeus, Amphiaraos'u çok sevdiği için, onu son anda ölümden kurtardı. Savaşın en tehlikeli anında yer yarıldı ve Amphiaraos atlı arabasıyla birlikte toprağın derinliklerinde kayboldu. Bir daha da onu gören olmadı.

Sonunda iki kardeş, Polyneikes ve Eteokles karşı karşıya gelmişlerdi. Babaları Ödipus'un laneti gerçekleşmişti; Polyneikes, Eteokles'i öldürdü, Eteokles de Polyneikes'i öldürdü. Aynı anda kılıçlarını birbirlerinin kalplerine soktular.

Savaştan bir tek Adrastos sağ çıkmıştı. Savaş sırasında korkaklık bir meziyettir.

Kreon ve Antigone

Kreon şimdi Thebai'nin gerçek kralı olmuştu. Polyneikes'in cesedinin gömülmeden savaş alanında bırakılmasını emretti.

"Kargalar yesin cesedini" diyordu.

Düşmanının ruhunun öldükten sonra da huzur bulmamasını istiyordu.

Polyneikes ve Eteokles'in kız kardeşleri Antigone olayı haber alır almaz Thebai'ye gelmişti. Kardeşine olan son görevini yerine getirmek, cesedinin üzerine hiç olmazsa bir avuç toprak serpmek istiyordu. Kreon'un koymuş olduğu yasağa aldırmadı ve bunu hayatıyla ödedi.

Sophokles "Antigone" adlı trajedisini işte bu olaylar üzerine kurmuştur. Bu esere buradan övgüler yağdırmayı çok isterdim, fakat Sophokles'in benim alkışıma ihtiyacı yoktur.

Epigonlar

Yediler'in arasından sağ kurtulan tek kişinin Adrastos olduğunu söylemiştik. Eve döndüğü zaman karşısında kız kardeşi Eriphyle'i buldu.

"Ben canımı kurtarmayı başardım" dedi ona. "Fakat kocan Amphiaraos kayıp olarak kabul ediliyor."

Eriphyle bu haberi soğukkanlılıkla karşıladı. Onun kocasını sevmediğini biliyoruz.

Kocasını sevmiyordu, fakat ondan bir oğlu vardı ve Alkmeon isimli bu oğlunu çok seviyordu. "Bu savaş yeterince korkunçtu, artık onu unutalım" dedi Adrastos. "Artık barış içinde yaşamanın vakti geldi. Seninle kardeş olmamıza rağmen, Alkmeon'u gerçek bir anne-baba gibi büyütelim."

Dediklerini yaptılar ve aradan yıllar geçti.

Alkmeon yirmi yaşlarındayken günün birinde saraya onunla yaşıt bir adam geldi.

"Benim adım Thersandros" diye takdim etti kendisini.

Fakat babasının kim olduğunu söylemedi.

Fakat Eriphyle ile baş başa kaldığında ona dedi ki: "Bana dikkatle bak! Sana birisini hatırlatıyor muyum?"

"Evet" diye cevap verdi kadın. "Bana Polyneikes'i hatırlatıyorsun."

"Ben onun oğluyum" dedi Thersandros. "Buraya ikinci bir savaş istediğim için geldim. Thebai Kralı olmak istiyorum ve bunu başarmamda bana sen yardım edeceksin."

"Sizin savaşlarınızdan bana ne" dedi Eriphyle.

"Kocan Amphiaraos'u savaşa ikna etmen için babam sana Harmonia'nın fularını vermişti. Şimdi de senden oğlun Alkmeon'u benimle beraber sefere çıkması için ikna etmeni istiyorum."

"Asla" dedi Eriphyle. "Oğlum savaşa asla gitmeyecek. Amphiaraos'tan nefret ediyordum. Onun kayıp sayılmasına hiç üzülmedim. Fakat oğlum Alkmeon'u çok seviyorum."

"Sana bir şey getirdim" dedi Thersandros. "Şuraya bak! Harmonia'nın gelinliği. Dünyada bundan güzel bir şey olamaz. Ölçüsü Aphrodite'e göre alınmıştır."

"Hayır" dedi Eriphyle.

"Ben yine de gelinliği sana bırakayım" dedi Thersandros. "Onu iyice incele. Üzerinde dene. Onunla birkaç adım at. Alkmeon benimle birlikte Thersandros'ye gelirse, gelinlik senindir. İyice düşün. Yarın bir daha geleceğim."

Ertesi gün Eriphyle cevap verdi: "Hayır."

Sonraki gün Eriphyle cevap verdi: "Hayır."

Üçüncü gün Eriphyle cevap verdi: "Hayır."

Dördüncü gün Eriphyle cevap verdi: "Evet." Ve hemen ilave etti: "Seni asla bağışlamayacağım."

Eriphyle sözünü tuttu. Oğlu Alkmeon'u şan ve şeref sözleriyle teşvik etti, oysa kendisi bu sözlere asla inanmaz, daima gülüp geçerdi.

Ve nihayet Amphiaraos'un oğlu Alkmeon, Thebai seferine katılmaya razı oldu.

Thersandros bir önceki Thebai seferine katılıp Adrastos dışında tümü ölen Yediler'in oğullarını da arayıp buldu. Tümünü ikna etmeyi başarmıştı, istisnasız tümünü. Oğullar kendilerine Epigonlar, yani "ahfat" ismini verdiler.

Ve Yediler'in oğulları babalarından daha başarılı oldular. Örneğin Tydeus'un oğlu Diomedes. Troya Savaşı'nda Diomedes ile bir kez daha karşılaşacağız. Odysseus ile arkadaşlık kuracak ve o savaşı da sağ olarak atlatacaktır. Sonra da yaşamı anlamını yitirecektir.

Evet, Yediler'in oğulları daha başarılı oldular, fakat Thersandros Thebai şehrine muzaffer bir kral olarak girdiği zaman şaşırıp kaldı: "Ben neyim? Bir harabe yığınının mı kralı oldum?"

Şehir halkı ya kaçmış, ya da ölmüştü. Evler, tapınaklar, surlar, her şey yıkılmıştı.

"Sen bu şehrin kralısın" dedi Diomedes.

"Evet, ben kralım" dedi Thersandros.

Dediğim gibi, Diomedes Troya Savaşı'na katıldı, Thersandros da onu izledi. Bir harabe yığınının kralı olmayı istemiyordu. Ölümü savaş sebebiyle olmadı. Bir yanlışlığa kurban gitti, Troya önündeki ölümü kaza eseri oldu.

Alkmeon

Thebai savaşı sona erdiği zaman Eriphyle ve Amphiaraos'un oğulları Alkmeon, her şeyin anlamsız ve boşa olduğunu gördü. Delphi'ye giderek rahibe Pythia'ya danışmaya karar verdi:

"Savaşın anlamı nedir?"

"Eve geri dön ve anneni öldür" dedi rahibe cevap olarak.

Alkmeon bir şey anlamamıştı: "Bunun benim sorumla ne ilgisi var? Ben savaşın anlamını sormuştum."

Bir kez daha aynı cevabı aldı: "Eve geri dön ve anneni öldür!"

Kehanet nasıl oldu da böyle bir cevap verdi? Bu cevap, belki de Delphi tarihinin tek tahrif edilmiş kehanetiydi. O kadar karışık bir iş ki bu...

İnsanların düşüncelerine girme yeteneğine sahip olan, canı istediği zaman insanların aklını karıştırabilen kâhin Amphiaraos, Zeus tarafından yerin altına alınmıştı. Savaş arabası ile yeraltında dur durak bilmeden oradan oraya dolanıp duruyordu.

Ve bu şekilde yeraltında dolanırken günün birinde Delphi'ye geldi. Delphi'nin altındaki toprakta derin bir yarık vardı, bu yarıktan toprağın bilgeliği sızıyor ve Rahibe Pythia'nın içine sızıyordu. Amphiaraos bu yarığı kullanarak Pythia'yı aldatmış ve ona bu kehaneti söylemesini fısıldamıştı.

Amphiaraos birinci ve ikinci Thebai savaşlarının sorumlusu olarak kansı Eriphyle'i görüyordu. Yeraltında sonsuza dek savaş arabasıyla dolanıp durmasının sorumluluğunu da ona yüklüyordu. Eriphyle kendisini aldatmış, önce Harmonia'nın fularını, sonra da gelinliğini rüşvet olarak kabul etmişti. Ne kadar da komik! Thebai şehri Kadmos ile Harmonia'nın evliliği sonrası kurulmamış mıydı? Şimdi de Harmonia'nın fuları ve gelinliği şehrin yıkımına sebep oluyordu!

Pythia'nın ağzından konuşan Amphiaraos oğlu Alkmeon'a şöyle diyordu: "Eve geri dön ve anneni öldür!"

Savaşçılığın erkeklere mahsus acımasız bir iş olduğunu ve bunun sorumluluğunu bir kadının kaprislerine yüklemenin pek yakışık alır bir düşünce olmadığını ben de kabul ediyorum. Savaşı baş-

latan taraf erkekler olur, sonra da ortaya çıkan dehşetin sorumluluğunu kadınların üstüne yıkmaya çalışırlar.

Alkmeon eve gider ve annesini öldürür. Erinysler onu dünyanın her tarafında kovalarlar, çünkü annesini öldüren bir kimsenin cezasız kalması mümkün değildir.

Alkmeon günün birinde Thebaili Kâhin Teiresias'ın kızı Manto ile karşılaşır.

Alkmeon bir kâhinin oğlu, Manto bir kâhinin kızı – "Birlikte uyumamız ikimiz için de çok iyi olur" dedi Manto. "Anneni öldürdüğün zaman henüz var olmayan bir toprak parçası bulmalıyız. Oraya uzanalım ve uyuyalım."

Sonunda bir ırmağın kabarması sonucu oluşan bir toprak parçasına ulaştılar. Alkmeon'un annesini öldürmesi esnasında burası var değildi. Fakat çıplak toprağın üzerine uzanmadılar. Alkmeon annesini öldürdüğü esnada Harmonia'nın gelinliğini yanına almıştı, yere onu serdiler.

Ares'in sevgili kızı Harmonia'ya düğün hediyesi olarak verdiği gelinliğin üzerinde uykuya daldılar.

Alkmeon ve Manto'nun kaderleri hakkında başkaca bilgiye sahip değiliz. Söylence der ki, gece gelen hırsızlar ikisini de öldürmüş ve gelinliği çalmışlardır. Ben buna inanmıyorum. Hiç kimse bu gelinliğe sahip olmak istemez, hiç kimse.

POSEİDON

Başka Birisi İçin Lanet Anlamına Gelen Bir Kutsama –
Amphitrite – Delphinos ve Dileği –
Diyalektik Bir Münakaşa – Yeni Bir Takımyıldız

Deniz kavimleri denizden hoşlanmazlar. Bir yandan ondan korkar, bir yandan da hor görürler. Dağ kavimleri ise dağlardan hoşlanmazlar. Bir yandan onlardan korkar, bir yandan da hor görürler. Önce onlardan korkarlar, fakat belli bir süre sonra korku aşılır ve bu defa korkunun kaynağı hor görülür, çünkü vaat ettiği korkunçluğu muhafaza etmesini becerememiştir.

Deniz saygısız, kaba ve aptaldır.

Peki ya Deniz Tanrısı? O da saygısız, kaba ve aptaldır. Poseidon mitolojide böyle çıkar karşımıza; her yerde hazır ve nazır olmasına rağmen, kendi söylence dünyasını kuracak yetenekten yoksundur.

İçinde Poseidon'un adının geçmediği bir söylence yok gibidir; söylencelerde genellikle ihtiraslı bir âşıktır, fakat diğer tanrılarla boy ölçüşmeye kalkıştığında mağlup olan daima odur. Poseidon hiç şüphesiz Yunan Söylence Dünyası'nın çok seçkin bir figüranı rolündedir. Kendine has, hikâyelere konu olacak bir karakter kuvvetini çok nadir gösterir.

Poseidon somut bir kişiliğe ulaşmayı bir türlü başaramamış, bir simge olmaktan kurtulamamıştı. Örneğin Hephaistos kişileştirilmiş bir yanardağdan, Ares de kişileştirilmiş savaştan çok daha faz-

la bir şeydir. Pallas Athena başlı başına bir kişiliktir, kimse onu sıradan bir zekâ tanrıçası konumuna indirgeyemez. Hermes ise tanrıların sıradan bir habercisi olmaktan çok uzaktır.

Poseidon, Denizler Tanrısı'dır. Bu görev kulağa ne kadar devasa ve muazzam gelirse gelsin, yaratıcılık yeteneği olmayan bir tanrı bu görevde bile sıradan bir karakter olmaktan ne ölçüde kurtulabilir ki?

Poseidon akıllıları sevmez, çünkü kendisi aptaldır. Kahramanların hiçbirinden Odysseus kadar nefret etmemiş, hiçbirine daha fazla acı çektirmemiştir. Odysseus'un sevgili İthaka'sına kavuşmasından önce denizlerde on yıl boyunca gezip durmasının sorumlusu da odur.

Akıllılar, Denizler Tanrısı'nın aklını karıştırır, o da kör bir öfkeyle etrafına saldırmaya başlar. Fakat buna rağmen Poseidon bir keresinde bir akıllıya muhtaç olmuştu. Şimdi bu hikâyeyi anlatmak istiyorum.

Poseidon da kardeşi Zeus gibi Su Perisi Thetis'e âşıktı. Thetis ise bu akışkan, lacivert saçlı tanrının suratını bile görmek istemiyordu. Emin olduğu bir şey vardı: Zeus ile Poseidon arasında bir seçim yapmaya mecbur kalsa, hiç düşünmeksizin Zeus'u seçerdi.

Fakat işler umduğu gibi gitmedi. Prometheus'un annesi yaşlı titan Themis, her iki tanrıyı da uyardı. "Yaşlı toprak Gaia Thetis hakkında bir kehanet söylemişti" dedi onlara. "Thetis bir oğul sahibi olacak ve bu oğul babasından daha kudretli olacak."

"Bu baba için bir kutsama filan değil" dedi Zeus. "Bu baba için neredeyse bir lanet."

Zeus ve Poseidon'un ailesinde babayı devirmek neredeyse bir gelenek halini almıştı. Onlar da babaları Kronos'u, o da babası Uranos'u iktidardan düşürmüştü.

"Fakat Thetis'ten vazgeçmenize gerek yok" dedi Themis. "Şansınız elliye elli. Ne de olsa Thetis bir kız çocuğu da doğurabilir!"

Fakat bu gereğinden büyük bir riskti. Zeus ve Poseidon Thetis için başka bir koca aradılar ve Peleus'u buldular. Thetis ve Peleus'un çocukları Akhilleus olacaktı...

"Fakat ben bir kadın istiyorum" diye inatçılık etti Poseidon.

"Sen Denizler Tanrısı'sın" dedi Zeus. "Birçok kadına sahip olabilirsin."

"Sen Hera ile evlisin" dedi Poseidon. "Ben de onun gibi bir kadın istiyorum."

Günün birinde Poseidon, Naxos Adası'nda bir şölene davet edilmişti. Orada Amphitrite'yi gördü ve ona âşık oldu.

Amphitrite, Nereus ile Doris'in kızlarıydı. Bu yaşlı Deniz Tanrıları Poseidon'un iktidarı ele geçirmesinden beri tabiri caizse emeklilik hayatı yaşıyorlardı. Denizler mitolojisinde onlara arada bir tesadüf edilse de, söylencelerde pek önemli bir rol oynamazlar.

Fakat ne olursa olsun Poseidon'a tabi değildiler. Poseidon'un kudreti Nereus ve Doris üzerinde etkili değildi.

"Kızınızla evlenmek istiyorum" dedi Poseidon.

"Çok güzel" diye karşılık verdiler.

"O halde onu bana verin" dedi Poseidon.

"Bunu yapamayız" dedi Nereus ve Doris. "Bizim tam elli kızımız var ve tümü de canları ne isterse onu yapar. Amphitrite de diğerleri gibi sadece kendi istediği şeyleri yapar."

"Ne yapmalıyım peki?" diye sordu Poseidon.

Nereus ve Doris cevap verdiler: "Ne mi yapmalısın? Çok basit. Amphitrite'ye seninle evlenmeyi isteyip istemediğini soracaksın, o kadar."

Evet, ne kadar da basit! Poseidon o zamana kadar bir şey istediği zaman hiç sormamıştı.

"Hayır, ona bunu isteyip istemediğini sormayacağım" dedi.

Amphitrite'nin üzerine dev adımlarla yürüdü ve onu kucaklamak istedi. Fakat Amphitrite cıvıl cıvıl, hareketli, kıvrak bir genç kızdı. Poseidon bu yüzden ondan hoşlanmıştı ya! Neyse, Amphitrite Poseidon'un kollarının arasından kolaylıkla sıyrılıverdi.

Poseidon gümbürdeyerek onun arkasından koştu. Fakat Amphitrite'yi yakalamak ne mümkün!

Amphitrite kaçıyordu. Gök kubbeyi omuzlarında taşıyan titan Atlas'ın yanına sığındı. O zamanlar Atlas henüz taşlaşmamıştı, Perseus ona Medusa'nın kafasını göstermemişti.

"Beni koru" diye yalvardı ona Amphitrite. "Poseidon'un kıvıl kıvıl kollarıyla beni sarmasına izin verme!"

Tanrılar tarafından gök kubbeyi omuzlarında taşımaya mecbur edilen titan Atlas, onlara karşı hiç de hayırlı düşünceler beslemiyordu. Tanrıları tehdit ediyordu sürekli; günün birinde gök kubbeyi bırakacağını ve bunun da dünyanın sonu olacağını söyleyip duruyordu. Peki tehdidini neden gerçekleştirmiyordu? Çünkü bu aynı zamanda kendi sonu da olurdu.

Amphitrite, Atlas'ın kocaman ayaklarının arasına saklandı ve Poseidon yakınlarına geldiği zaman ona şöyle seslendi: "Senin gibi yontulmamış bir kalasla birlikte olacağımı sanıyorsan çok yanılıyorsun!"

Bu sözler Poseidon'u derinden yaralamıştı. Denizler Tanrısı, çok üzülmüştü. Diğer tanrılar karşısında büyük bir aşağılık kompleksine kapılmıştı. Zeus ondan çok daha kudretliydi ve herkes taafından saygı görüyordu. Athena çok daha akıllıydı, Hermes çok daha görmüş geçirmişti, Apollon çok daha fazla seviliyordu, Aphrodite çok daha büyüleyiciydi.

Lacivert saçlı tanrı şapırdayarak denizin altındaki sarayına geri döndü. Denizin yüzeyinde aylar boyunca en küçük bir kımıltı olmadı. Ne bir çarpıntı, ne bir dalga... Denizler Tanrısı'nın morali bozulmuştu. Denizler Tanrısı etrafına küsmüştü.

O zamanlar denizde diğer tüm deniz canlılarından akıl ve zekâca üstün bir yaratık yaşıyordu. Adı, Delphinos'tu.

Delphinos, mitolojide sık sık rastlanan karma bir yaratıktı. Kalçasının üst kısmı insan, alt kısmı ise bir yunus gibiydi.

Bu Delphinos'un bir arzusu vardı: Suyu terk ederek karaya çıkmak, yunus yanından sıyrılıp gerçek bir insan olmak istiyordu.

Delphinos denizin neden ansızın bu kadar durgunlaştığını merak etti. Bunu Poseidon'un saray muhafızlarına sorduğu zaman, onlardan şu cevabı aldı: "Efendimizin morali bozuk."

"Neden?"

"Çünkü Amphitrite adlı bir kadınla evlenmek istiyor" dedi muhafız. "Fakat Amphitrite onu istemiyor."

"Peki Amphitrite neden Poseidon'u istemiyor?"

"Çünkü efendimizin yontulmamış bir kalas olduğunu öne sürüyor."

"Bu da ne demek?"

"Aramızda kalsın" diye fısıldadı muhafız. "Aramızda kalsın: Poseidon aptalın teki. Amphitrite ise iyi düşünebilen, iyi konuşabilen bir koca istiyor."

Delphinos şöyle düşünüyordu: Belki Poseidon ile bir anlaşma yapabilirim.

"Beni efendine götür" dedi muhafıza.

Ve Poseidon'a dedi ki: "Senin için Amphitrite'ye dünür olup onu sana getirirsem bana ne verirsin?"

"Ne istersen" diye cevap verdi Poseidon.

"Denizi terk etmek istiyorum" dedi Delphinos.

"Neden denizi terk etmek istiyorsun?" diye sordu Poseidon.

"İstiyorum da ondan" diye karşılık verdi Delphinos.

Delphinos, Poseidon'u kırmak istemediği için işin aslını söylememişti. Gerçek şuydu: Poseidon'un krallığı Delphinos'a sıkıcı geliyordu. Fakat bunu Denizler Tanrısı'na söyleyemezdi ki...

Delphinos yola koyularak bugünkü Fas kıyılarına, Atlas'ın gök kubbeyi taşıdığı yere gitti.

"Amphitrite" diye seslendi. "Seninle konuşmak istiyorum."

Amphitrite koruyucusunun ayaklarının arasından dışarı baktı, fakat kendisini göstermedi.

"Ne istiyorsun?"

"Seninle konuşmak istiyorum" dedi Delphinos.

"Ne konuda?" diye sordu Amphitrite.

"Bunun ne önemi var?" dedi Delphinos. "Sadece seninle konuşmak ve yüzünü görmek istiyorum."

"Peki neden?"

"Önemli bir şey değil" dedi Delphinos. "Poseidon'un sana âşık olduğunu duydum."

"Biliyorum" dedi Amphitrite.

"Sana öylesine sevdalanmış ki, artık yerinden bile kıpırdayamıyor."

"Bu beni hiç ilgilendirmiyor" dedi Amphitrite.

"Poseidon'un çok aptal ve çirkin olduğunu duydum" dedi

Delphinos. "Doğa kanununa göre her şey dengini bulur. Bu nedenle bir de seni görmek istedim."

"Ne demek istiyorsun?" diye bağırdı Amphitrite. "Yoksa benim de mi aptal ve çirkin olduğumu söylemek istiyorsun?"

"Öyle demek istemedim" dedi Delphinos utanmış numarası yaparak. "Fakat ortada bir aşk durumu söz konusu olduğuna göre, bundan birtakım sonuçlar çıkarılabilir..."

"İyi de ben Poseidon'a âşık değilim ki!" diye Delphinos'un sözünü kesti Amphitrite.

"Umarım öyledir" dedi Delphinos. "Beni sakın yanlış anlama, fakat aklıma ne geliyor, biliyor musun? Poseidon sana böylesine bir kara sevda ile tutulduğuna göre, acaba aranızda ufacık, minicik de olsa bir benzerlik olamaz mı?"

Bunun üzerine Amphitrite kısa bir an düşündü. "O halde o aptal ve çirkin değil" dedi sonra.

"Hadi canım sen de" dedi Delphinos. "Buna inanmam. Herkes onun aptal ve çirkin olduğunu söylüyor."

"Yoksa sen duyduğun her şeye hemen inanıyor musun?"

"Evet, aksi takdirde herkes böyle söylemezdi."

"O halde" diye bağırdı Amphitrite, "gerçekte aptal olan sensin!"

"Fakat çirkin olduğumu söyleyemezsin" dedi Delphinos. "Demek ki çirkin olan sensin."

Bunun üzerine Amphitrite, Atlas'ın ayaklarının arasından çıkarak kendisini gösterdi. Hiç şüphesiz çirkin değildi Amphitrite, aksine çok güzeldi.

"Görünüşüm böyle işte" dedi sonra. "Şimdi de sen kendini göster bakalım."

Bunun üzerine Delphinos balık kuyruğu ile suyun yüzeyinde yürümeye başladı, onu gören Amphitrite kahkahalarla güldü.

"Sen çok çirkinsin" dedi ona. "Sen hem çirkin, hem de aptalsın!"

"Belki de öyleyim" dedi Delphinos. "Fakat yine de Poseidon kadar çirkin ve aptal değilim."

Belki de Amphitrite bu arada Atlas'ın ayaklarının arasına saklanmaktan pişman olmaya başlamıştı. Belki de fikrini değiştirmişti, çünkü ne de olsa Denizler Tanrısı'nın karısı olmak öyle hiç de küçümsenecek bir şey değildi. Her halükârda Amphitrite Delphinos

ile daha fazla münakaşa etmedi ve onunla birlikte Poseidon'un sarayına gitti. Bir süre sonra Poseidon ve Amphitrite evlendiler.

Gerdek gecesi Poseidon karısına Delphinos'un bunu nasıl başardığını sordu.

"Delphinos seni o kadar uzun süre aşağıladı, öylesine yerden yere vurdu ki" diye anlattı kocasına Amphitrite, "kendimi seni savunmak zorunda hissettim. Sonunda da birlikte buraya geldik işte."

"Bak sen" dedi Poseidon. "Demek beni aşağıladı ha!"

Ertesi gün Delphinos, Poseidon'un huzuruna çıkıp ödülünü istedi: "Anlaşmamız tam olarak neydi?" dedi Poseidon ona.

"Krallığını terk etmeme izin verecektin" dedi Delphinos.

"Sana izin veriyorum" dedi Poseidon.

Delphinos'u tuttuğu gibi var gücüyle yukarı doğru fırlatıp attı. Poseidon o kadar kuvvetliydi ki, Delphinos kendisini bir anda gökyüzünde buldu.

Ve orada asılı kaldı. Bugünkü "Yunus Takımyıldızı" Delphinos'un ta kendisidir.

SONSÖZ

Antik Çağ'ın söylencelerini bana babam anlatmıştı, amacı beni bu şekilde hümanist bir eğitim tarzına alıştırmaktı. Babaannem ise inatla Grimm kardeşlerin masallarına bağlı kaldı. Gereğinden fazla eğitimin insanın karakterini bozacağına inanıyordu. Ben ise her ikisinin anlattıklarının tiryakisi olmuştum. Masallar ve söylenceler benim için iki kardeş gibiydi.

Çok kısa bir zaman zarfında bu hikâyeleri sadece dinlemenin yeterli olmadığını, benim de onları anlatmam gerektiğini kavradım. Belleğimdeki sonsuz hazineyi ancak bu şekilde kendime mal edebilirdim. Anlatmak, bilinen bir şeyi aktarmaktan ibarettir; anlatıcı, dinleyicilerinden biraz daha fazla bir şeyler bilmektedir, ama hepsi o kadar. Anlatıcı ancak hikâyeyi tüm hatlarıyla ortaya dökerken, anlattığı şeyin aslında sayısız farklı katmanlardan oluştuğunu ve kendisinin bu katmanlardan sadece birisini anlatmaya yetkili olduğunu kavrar. Bu yüzden en basit bir anlatım bile, yapılan yeni bir keşiftir. Mitolojinin sonsuz hazinesi ancak bu şekilde özümsenebilir.

Odysseus'u herkes tanır. Fakat ya babasını? Gerçekten de babası Homeros'un öne sürdüğü gibi Laertas mıydı? Yoksa şeytana

külahını ters giydiren, hatta iki kez ölümü bile kandırdığı için Hades'te Tantalos'tan sonra en korkunç işkencelere çarptırılan Sisyphos mu? Peki ya en korkunç işkencelere katlanmak zorunda kalan Tantalos kimdir? Oğlu Pelops'u kesip tanrıların önüne yemek olarak koymak mıydı suçu? Yoksa bu tanrıların umurunda bile değildi de, kendi sonsuz bilişlerini sınamak istemesine mi kızmışlardı? Pelops'a ne olmuştu peki? Gerçekten de tekrar yaşama döndürülmüş müydü, söylendiği kadar zengin olmuş muydu? Peloponnes Adası ismini ondan mı alıyor?

Sorulara nereden başlandığı veya girişin hangi hikâye ile yapıldığı önemli değildir; insan mitolojinin her zaman tam ortasındadır. Bir figür diğerine işaret eder, bir hikâye diğerine yaklaşır, bir vaka diğer bir vakayla ilişkilidir, yapılan bir davranışın kökleri diğer bir davranışa uzanır. Yunan Mitolojisi tüm insanlığı saran bir ağ gibidir. Cennet, cehennem, ruhlar dünyası ve sıradan gerçeklik – kafamızın içinde yer alan her konu, insanların asırlar boyunca anlattığı bu harika hikâyelerde canlı birer resim şeklinde tasvir edilmiştir.

Akhilleus'un, Orpheus'un, Antigone'nin, Daidalos ve İkaros'un, Paris ve Helena'nın hikâyelerinin bizi hâlâ ilgilendirmesini, Ödipus'un monologlarını can kulağıyla dinlememizi, tanrıların yaptığı işlerle eğlenmemizi, tanrıların babası Zeus'un aşk maceralarını okurken tüylerimizin ürpermesini, biçare Odysseus'un eve dönüş sevincini kendisiyle paylaşmamızı ve intikamcı Orest'in nihayet huzura ermesini istememizi sağlayan nedir acaba? Bu hikâyeler neredeyse üç bin yıllıktır, şimdiye dek binlerce kez anlatılmışlardır ve rahatlıkla söyleyebiliriz ki, insanlığın sonuna dek hafızalardan asla silinmeyeceklerdir.

Mitoloji şüphesiz olmuş işlerden, geçmiş zamandan söz eder. Fakat bu öyle bir geçmiştir ki, sonuçları günümüze dek etki etmiş, şimdiki zamandan ve gelecekten bahseder olmuşlardır – yani bizden. En azından Freud'dan bu yana hepimiz aslında birer Ödipus olduğumuzu, yaşamımız boyunca eski günahlarımızın bedelini ödemeye mahkûm edildiğimizi bilmekteyiz. İşlediği suçlar yüzünden sonunda kendi gözlerini kör eden eski kralın insanın kalbinin

derinliklerine inen trajik hikâyesinde, kendimizi bir kez daha bulu-ruz.

Binlerce yıldır gelip geçen kuşaklar Ödipus'la birlikte acı çek-miş, Odysseus'la birlikte endişelenmiş, Helena'yla birlikte sevmiş, Akhilleus'la birlikte savaşmışlardır; görünüşe göre bu eski söylen-celer tüm zamanlar için insanlığın çehresine kazınmıştır, nelere gülüp nelere ağlayacağımız bile onlarda yazılıdır.

Bu söylenceler kara ve derin birer aynadır; onlara bakıp sürekli kendimizi seyrederiz, çünkü hem açık ve net olarak, hem de tüm gizemliliğiyle verirler resmimizi geriye.

İnsanlığı saran bu ağın örülmesinde kuşakların emeği geçmiş-tir. Hikâyeleri her anlatan, anlatım esnasında onları yeniden keş-fetmiş, onlara yeni bir kimlik kazandırmış, onlara kendi ruhunu vermiştir.

Bildiğimiz başka bir şey daha var ki, bu bitmez tükenmez söy-lenceleri anlatmak için insanın isminin başında bir profesör unvanı olması gerekmez, çünkü hikâyeleri anlatmakta olan herkes, anla-tım anında bir uzmandır.

1995 kışının sonlarına doğru Avusturya Radyosu yöneticisi Alfred Treiber, bana kendi programında Yunan Mitolojisi hakkında bir şeyler anlatmam konusunda ne düşündüğümü sordu. O sıralar Odysseus'un oğlunun hikâyesini anlatan "Telemakhos" adlı roma-nımı yeni bitirmiştim. İçi özlem dolu bir çukurda oturuyordum ve umutsuz bir özlemdi bu, çünkü yeni bitirdiğim romanımın yazı dünyasına geri dönmeyi çok istiyordum. Yazmak, mutluluktur. Böylece Bay Treiber'in teklifi imdadıma yetişmiş oldu, çünkü en azından içerik olarak aynı konuyla ilgilenmeye devam edebilecek-tim.

Ona teklifini kabul ettiğimi bildirdim. Programın ön çalışmaları bittiği zaman, bana haber vereceğini söyledi. Ben aslında doldur-mam gereken programın üç veya dört çeyrek saat sürebileceğini düşünüyordum. Bay Treiber'den uzun zaman ses seda çıkmadı. Sonunda Mayıs ayında bir telefon geldi: Her şey hazırmış, her biri yarım saat sürecek on dört program düşünülüyormuş, ilk program bir buçuk ay sonraymış. – İşte böyle!

"İmkânsız" diye cevap verdim. "Bunu yapamam!"

Yunan Mitolojisi kafamda ufaldıkça ufalıyordu. İmkânı yok, diye düşünüyordum, on dört yarım saati doldurmam asla mümkün değil! Bu arada her programa yazılı olarak hazırlanmam gerektiğini de düşünüyordum elbette ki.

"Yapamam" dedim Bay Treiber'e.

"Yapmak zorundasın" diye karşılık verdi. Programın günü ve saati bile belirlenmiş.

Şimdi işi inceden inceye düşünmeye başlamıştım: Yarım saat, otuz dakika demektir. İyi. Bu kesin. Takdim ve bitiş konuşmaları için iki dakika. Geriye kaldı yirmi sekiz dakika. Böyle bir program dizisinin kendine has bir müziği olması gerekir, bir dakika daha gitti – geriye kaldı yirmi yedi dakika. En ince düşüncem ise şuydu: İlyada ve Odysseia'dan her biri on dört dakikalık tam on dört bölüm seçecek ve bunları bir tiyatro sanatçısına okutacaktım. Böylece bir taşla iki kuş vurmuş olacaktım – birincisi hem arzu edildiği üzere Yunan Mitolojisi'nden okuyacaktım, ikincisi de bunu Homeros kanalıyla yapacaktım. Böylece geriye bir şeyler anlatmam gereken sadece on üç bölüm kalıyordu, bunları da radyo programlarında usül olduğu üzere, üç ya da dört müzik arası ile doldurabilirdim.

Ben uzun yıllar radyoda çalıştım ve edebiyat bölümünün en önemli yasasının ne olduğunu bilirim: Radyoda sadece konuşulması durumunda, hiçbir normal insan üç ya da dört dakikadan daha fazla dinlemez. Demek ki, her müzik geçişini bir dakika kabul edersek, bir şeyler anlatmam gereken zamandan düşülecek üç ya da dört dakika daha elde ettim demektir. Geriye ne kalır: Dokuz ya da on dakika. Tam on dört kez, dokuz ya da on dakika anlatacak bir şeyler bulmam gerekecek. Az bir zaman değil, diye geçiriyordum içimden, fakat küçükken de çocuklarıma her akşam onar dakikalık hikâyeler anlatmıyor muydun?

Ve büyük sürpriz: Stüdyodaki ilk günde Tonmeister Günter Hämmerle ve ben, Homeros pasajlarından oluşan ses bandını dinliyorduk. Doğal olarak klasik Voss tercümesini seçmiştim. Tiyatro sanatçısı çok iyi hazırlanmıştı ve olağanüstü bir sesi vardı. – İki ya

da üç dakika sonra Tonmeister bana döndü: "Bu adam ne okuyor?"

"İlyada'dan bir pasaj" diye cevap verdim.

"Bunu biliyorum" dedi Günter Hämmerle. "Fakat gerçekten de herhangi bir insanın bu metni takip edebileceğine inanıyor musun?"

"Elbette!" diye haykırmayı isterdim suratına.

Fakat kesin olan bir şey vardı: İlyada'nın klasik Voss çevirisini radyoda on üç dakika boyunca dinlemek mümkün değildir. Bunu kimse başaramaz. Kulaklarımız bu lisana alışık değil. Acaba Schadewaldt veya Hans Rupé çevirilerini mi tercih etseydim! Acaba onların kullandıklan lisan daha mı iyi anlaşılırdı? Kim bilir? Her hâlükârda çok geçti artık.

"Ne yapabilirim?" diye sordum.

"Stüdyoya geç" dedi Günter Hämmerle, "ve anlat! Basbayağı anlat! Bana anlat! Sadece bana. Eskiden beri bu hikâyeleri anlaşılır bir biçimde dinlemeyi istemişimdir."

Dediği gibi yaptık. Birkaç not aldım ve Tonmeister'in gözünün içine bakarak anlatmaya başladım. İçimden geldiği gibi anlatıyordum. Kısa zaman sonra esas sorunun sürenin uzunluğu değil, bilâkis kısalığı olduğu ortaya çıktı. Müzik geçişlerinin sürelerini iyice kısalttık. On dördüncü program sona erdiği zaman biliyordum ki, henüz Yunan Mitolojisi'nin kıyısından bile geçememiştim.

Yaptığım bu programlar sonradan CD ve Serie Piper'den kitap olarak satışa sunuldu. Elde edilen başarı üzerine bir kez daha Antik Söylenceler Dünyası'na ait hikâyeleri ses bandına okudum, hatta bu kez on beş bölüm olarak. Görünüşe göre bu ikinci programı bir üçüncüsü de takip edecektir.

Hemen şunu belirtmeliyim ki, Yunan Mitolojisi'ni sistematik bir biçimde ele aldığımı düşünenler ne yazık ki hayal kırıklığına uğrayacaklar, aynı şekilde bilimselliğin ön plana çıkmasını bekleyenler de. Bu söylenceler Batı Dünyası'nın en güzel hikâyeleridir ve bana kalırsa çok canlı anlatımlardır; çünkü mitoloji her zaman güncelleştirilmeyi bekler, güncelleştirilmediği takdirde ise sönüp kaybolur. Güncelleştirmek ise, yeniden anlatmak demektir. Anlatım ise

sistematik olmaktan ziyade, bağlantılara dayanmayı talep etmektedir.

Zaten: Söylencelerde olduğu gibi her şeyin her şeyle ilişkide bulunması durumunda, nerede başlanıp nerede bitirildiği pek önemli bir rol oynamamaktadır. Örneğin ben sık sık anlatmış olduğum hikâyelere geri dönerim, çünkü aklıma anlatmak ihtiyacı duyduğum yeni şeyler gelmiştir. Örneğin: Troya Savaşı. Aslında – itiraf ediyorum– bu hikâyeleri ben kendi kendime anlatıyorum. Ve bundan son derece hoşlanıyorum.

Beni sık sık yılgınlık ve çaresizlikten kurtaran Bay Günther Hämmerle ve bayan Dr. Traude Villari'ye yürekten teşekkürlerimi sunarım.

Yunan Mitolojisi'nin hangi hikâyesi en güzeldir? Hangisi en heyecanlısıdır? Hangisi bizi en çok etkileyendir? Hangi söylence bizi en fazla rahatsız eder? Yoksa farkında bile olmadan zalim bir kaderin ağlarına takılan Ödipus'un trajedisi mi? Yoksa Phaikalıların önüne masal dağarcığını gayet ustaca seren Odysseus'un hikâyesi mi? Yoksa Tantalidlerin, Pelopidlerin, Atridlerin kanlı kıyımları mıdır hayal gücümüzü en fazla zorlayan?

Biz bütün bu hikâyelerin arasından en iyilerini okumayı, en iyilerini dinlemeyi isteriz. Antik Çağların söylencelerini anlatan eserimin son cildini burada noktalarken, yaptıklarımın hesabını vermeye çalışacağım. Söylenceleri tekrar anlatmak, zorunlu olarak aralarından bazılarını seçmeyi gerektirir. Zaten Yunan söylencelerinin tümü diye bir kavram da yoktur. Her söylence en az birkaç değişik şekilde anlatılmaktadır. Her anlatıcı söylencelere bir şeyler ekler veya bir şeyler çıkartır.

The Best of – söylencelerin olağanüstü güzelliklerine ihanet etmek değil midir bu? Ancak şimdi anlayabiliyorum ki, söylenceler tek başlarına son derece güzel, heyecanlı, etkileyici ve çarpıcı olabilirler, fakat gerçek anlamları –buna erişmek asla mümkün olmasa bile– bir bütünlükte, söylenceler arasındaki ilişkilerden ve akrabalıklardan oluşan bir örgüde saklıdır. Mitoloji tüm kâinatı sarmalayan bir ağ gibidir; içinde yaşayanları her zaman tutar, onların ye-

re düşmesine hiçbir zaman izin vermez. Tek tek söylenceler gerçek anlamlarına ancak diğer söylencelerle iç içe geçtiklerinde kavuşurlar. Bir söylenceyi diğerlerinin arasından çekip almak, güzel taşlan uğruna St. Peter Kilisesi'ni yıkmak ile aynı anlama gelir.

Fakat görünüşe göre bizim elimize ne yazık ki sadece tek tek hikâyeler geçebilmiştir. Söylenceler Çağı çoktan son bulmuştur. Fakat bazen binlerce ilişki düğümünden oluşan dokumada desenleri olan kadın ve erkek söylence kahramanlarının, mitolojinin bugün kendimizi seyredebildiğimiz uzak bir aynası olduklarını sezinler gibi oluruz. Bunu sezinlediğimiz anda da Herakles, Odysseus, Theseus, Ödipus, Medea, Penelope, Antiope bizim çağdaşımız oluverirler. Ve böylece anlarız ki, Eski Yunan Söylence Dünyası aydınlık bir zihin için son derece uygun bir sığınak, emin bir limandır.

YURT KİTAP-YAYIN

MICHAEL KÖHLMEIER

TANRILARIN MASALLARI

Batı Uygarlığı Kaynağı
Antik Çağ Söylenceleri

Ve Eros içeri girdi.
Yavaşça uyumakta olan kızın
yanına yaklaştı. Lambayı yakmamıştı.
Gelinini yavaşça okşadı, dudaklarından
öptü. Psykhe daha önce hiç kimse
tarafından dudaklarından öpülmemişti.
"Sen kimsin?" diye sordu ona.
"Ben senin kocanım" dedi Eros.
"Kendini bana göstermeyecek misin?"
"Hayır."
"Geceleri geleceğim sana" diye devam
etti konuşmaya tanrı, "geceleri seveceğim
seni. Beni asla göremeyeceksin. Bununla
mutlu olabilir misin?"
"Evet" dedi âşık genç kız.

ISBN: 975-7076-41-4

KİTAP 2006